

SLOVENSKA PEDIATRIJA

PEDIATRIČNA KLINIKA IN KATEDRA
ZA PEDIATRIJO MEDICINSKE FAKULTETE
V LJUBLJANI SKOZI ČAS

Uvodnik / Leading article

150 LET PEDIATRIČNE KLINIKE 70 LET KATEDRE ZA PEDIATRIJO 20 LET REVIJE »SLOVENSKA PEDIATRIJA«

V letu 2015 nas čaka kar nekaj pomembnih obletnic s področja slovenske pediatrije: minilo bo 150 let od ustanovitve prve otroške bolnišnice na Slovenskem, 70 let od ustanovitve popolne Medicinske fakultete v Ljubljani in Katedre za pediatrijo ter tudi 20 let od izida prve številke slovenske pediatrične revije »Slovenska pediatrija«.

Po osamosvojitvi Slovenije smo se pediatri odločili, da v okviru slovenske pediatrije izvedemo več projektov: izboljšamo sodelovanje med primarno, sekundarno in terciarno pediatrično mrežo, posodobimo specializacijo iz pediatrije, intenziviramo raziskovalno delo na področju pediatrije, začnemo izdajati prvo pediatrično revijo »Slovenska pediatrija«, damo pobudo za izgradnjo nove pediatrične klinike in izdamo učbenik pediatrije.

Večino zastavljenih ciljev smo uspešno uresničili, nismo pa uspeli – predvsem zaradi odklonilnega stališča politikov – vzpostaviti Dežurnih centrov za otroke in mladostnike (DCOM).

Revijo »Slovenska pediatrija« smo pričeli izdajati z namenom, da izboljšamo strokovno komunikacijo med pediatri in šolskimi zdravniki ter kliniko, da predstavimo pediatrična strokovna doktrinarna stališča, ki naj bi veljala za vso državo, in tudi zanimivo kazuistiko. Ob razpadu nekdanje skupne države je prenehala izhajati revija »Jugoslovanska pediatrija«. V zanosu sprememb in novonastale slovenske države je bilo skorajda nujno, da slovenski pediatri izdajamo svojo strokovno revijo.

Po približno desetih letih izhajanja revije smo v uredniškem odboru razmišljali, da bi dvignili strokovno raven revije in jo ob rednem izhajanju in kakovostnih prispevkih, vključno z raziskovalnimi v angleškem jeziku, poskusili umestiti med revije, ki jih indeksira SCI.

Zavedali smo se, da je problem revije v majhni nakladi in da je slovenskih pediatrov in šolskih zdravnikov, potencialnih bralcev revije, celo manj kot 500, zato smo zamisel začasno opustili.

Tudi več pediatrov je bilo mnenja, da se lahko z novostmi in raziskavami s področja pediatrije seznanijo v lahko dosegljivih revijah, kot so »Pediatrics«, »Journal of Pediatrics« in »New England Journal of Medicine«, da pa je smiselno, da v »Slovenski pediatriji« predstavljamo slovenske pediatrične strokovne smernice in klinične poti ter zanimivo kazuistiko, ki jo pediatri na »terenu« ne morejo poznati, saj so po specialističnem izpitu preredko v stiku s kliniko. Želeli so tudi informacije o delovanju in sklepih Razširjenega strokovnega kolegija za pediatrijo, kar smo pričeli v reviji redno objavljati. Revija je omogočila tudi objavo člankov spe-

cializantov pediatrije, ki so eden od pogojev za opravljanje specialističnega izpita. V zadnjem desetletju je revija služila tudi kot dopolnilna publikacija v okviru programa podiplomskega izobraževanja iz pediatrije. Večino predavanj »Derčevih dnevov« je bilo objavljenih v »Izbranih poglavjih iz pediatrije«, del pa tudi v »Slovenski pediatriji«, zlasti strokovni prispevki medicinskih sester in drugih zdravstvenih delavcev.

V »Slovenski pediatriji« kot osrednjem pediatričnem glasilu smo redno prebirali tudi strokovne prispevke s slovenskih pediatričnih kongresov, občasno tudi strokovnih sestankov mednarodnih pediatričnih združenj regije Alpe-Jadran, srednje Evrope in mediteranskega področja. Revija je tako pomembno prispevala k pomenjenju nekaterih strokovnih doktrin v slovenskem prostoru, npr. pri uvedbi novih smernic otroške prehrane. Pred nekaj leti smo eno od števil v celoti posvetili otroški nefrologiji in pediatrom predstavili vsa doktrinarna stališča, predstavljena na slovenskem nefrološkem kongresu. Verjetno je bil to razlog, da zadnja leta anketirani pediatri na Derčevih dnevih niso predlagali, da se nefrološke teme ponovno predstavijo. »Slovenska pediatrija« je večkrat vsebovala tudi strokovne prispevke Derčevih dnevov, ki so bili v objavo oddani naknadno.

V okviru Derčevih dnevov je Pediatrična klinika vsa leta predstavljala sodobne smernice in novosti na področju pediatrije. Neredko so sodelovali tudi priznani tuji predavatelji. Teme predavanj smo izbrali na osnovi anketiranja udeležencev Derčevih dnevov. V preteklih letih smo tako predstavili in objavili izhodišča za delitev dela oziroma sodelovanja na področju pediatrije med primarno, sekundarno in terciarno mrežo v Sloveniji, ki jih je sprejelo tudi Ministrstvo za zdravje. V zadnjih letih so bili na Derčevih dnevih predstavljeni strokovni dosežki na področju pediatrije, o katerih so poročali vrhunski slovenski pediatri. Vsi vabljeni predavatelji so se povabilu odzvali, razen endokrinologov, ki so napovedali poldnevni pediatrični endokrinološki simpozij v okviru pediatričnega kongresa v Čatežu oktobra 2014. Dejansko so predstavili najnovejše strokovne dosežke s tega področja, ki so jih dopolnili prispevki vabljenih predavateljev dr. Outi Hovatta iz Švedske, prof. dr. Thomasa Danneja iz Nemčije in prof. dr. Zvi Larona iz Izraela.

Kakor koli, slovenska pediatrija bo napredovala tudi v prihodnje, saj je strokovnost slovenskih pediatrov na zelo visoki ravni ter ob tem vpeta tudi v širši evropski in svetovni prostor.

Po dvajsetih letih izhajanja »Slovenske pediatrije« se kot glavni urednik revije poslavljam. Pričakovati je, da bo nov uredniški odbor revijo izboljšal, nadgradil in verjetno preuredil v obliko, ki bo zanimiva za širši srednjeevropski prostor. Želimo, da bi omenjeni projekt uspel, doprinesel k strokovnosti slovenskih pediatrov in še dodatno izboljšal zdravstveno oskrbo in varstvo otrok in mladostnikov v Sloveniji, kar je osnovno poslanstvo vseh slovenskih pediatrov in šolskih zdravnikov.

Ob tej priliki bi se rad zahvalil za dolgoletno sodelovanje urednikom, članom uredniškega odbora in sveta, lektorjem, avtorjem strokovnih prispevkov in recenzentom, zlasti pa svoji strokovni sodelavki, svetovalki in tajnici uredništva revije gospe Mihaeli Jurčec, ki je ključno pripomogla, da je bila revija kvalitetna in da je redno izhajala.

Prof. dr. Ciril Kržišnik
Glavni urednik revije »Slovenska pediatrija«

PEDIATRIČNA KLINIKA IN KATEDRA ZA PEDIATRIJO MEDICINSKE FAKULTETE V LJUBLJANI SKOZI ČAS

219 Uvodnik

221 Kazalo

223 Predgovor

225 1. PEDIATRIČNA KLINIKA SKOZI ČAS

225 1.1 ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA POLJANSKI CESTI

227 1.2 NOVA ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA STRELIŠKI ULICI – ULICI
STARE PRAVDE

228 1.3 DERČEVO OBDOBJE – OBDOBJE UNITARISTIČNE PEDIATRIJE

242 1.4 OBDOBJE PROF. DR. MARIJA AVČINA, PROF. DR. LEVA MATAJCA IN PROF. DR.
JOŽETA JERASA – OBDOBJE PEDIATRIČNIH SUBSPECIALIZACIJ

256 1.5 ZADNJI DVE DESETLETJI 20. STOLETJA IN PRVO DESETLETJE NOVEGA
TISOČLETJA

263 1.6 PEDAGOŠKA IN RAZISKOVALNA DEJAVNOST KLINIKE

265 1.7 OBISKI UGLEDNIH GOSTOV

273 1.8 STROKOVNO SODELOVANJE

280 1.9 RAZVOJ SUBSPECIALNIH DEJAVNOSTI NA PEDIATRIČNI KLINIKI

280 1.9.1 Neonatologija

286 1.9.2 Genetika

291 1.9.3 Nevrologija

308 1.9.4 Pulmologija

316 1.9.5 Gastroenterologija, hepatologija in nutricionistika

323 1.9.6 Alergologija, imunologija in revmatologija

329 1.9.7 Hemato-onkologija

338 1.9.8 Endokrinologija

359 1.9.9 Kardiologija

366 1.9.10 Nefrologija

371 1.9.11 Pedopsihiatrija

373	1.9.12 Radiologija
376	1.9.13 Psihološka dejavnost
377	1.9.14 Fizioterapevtska dejavnost
378	1.9.15 Laboratorijsko diagnosticiranje
383	1.10 ZDRAVSTVENA NEGA NA PEDIATRIČNI KLINIKI
393	1.11 NOVOGRADNJA PEDIATRIČNE KLINIKE
415	2. KATEDRA ZA PEDIATRIJO MEDICINSKE FAKULTETE V LJUBLJANI SKOZI ČAS
432	Viri

PREDGOVOR

Zgodovino Pediatrične klinike smo želeli predstaviti že ob otvoritvi nove Pediatrične klinike. V ta namen smo v letih 2007 in 2008 predstojnike in vodje oddelkov in služb klinike prosili, da pripravijo podatke in slikovno gradivo o razvoju posameznih strokovnih področij.

Nekateri so se povabilu odzvali takoj in pripravili obširne podatke o svojih oddelkih, drugi so prispevali le skromen opis dela in razvoja svoje enote z utemeljitvijo, da podatkov o predhodnikih pač nimajo oziroma jih ne poznajo. Nekateri vsebin sploh niso pripravili. Rad bi se zahvalil vsem kolegom in sodelavcem ter sodelavkam, ki so mi posredovali zgodovinske podatke in slikovno gradivo o svojih strokovnih enotah, tajnici katedre gospe Branki Kenda in svoji dolgoletni tajnici gospe Mihaeli Jurčec pa za pripravo in nasvete pri realizaciji publikacije.

Leto pred zaključkom gradnje Pediatrične klinike je bilo zaradi poprave napak pri gradnji in razpisov ter nabave opreme za novo kliniko precej naporno in zahtevno. Hkrati je potekala tudi »borba« za umestitev laboratorija in predvidene magnetnoresonančne naprave v območju nove klinike. Vse to je razlog, da publikacije takrat nismo uspeli izdati. Razmišljali smo, ali je sploh smiselno predstaviti tistih nekaj oddelkov klinike, ki so oddali svoja poročila, ali ne. Na naše naknadne prošnje se je odzvalo nekaj več oddelkov. Del informacij o kliniki sem uspel pridobiti sam iz dokumentacije Medicinske fakultete, predvsem v okviru akademskih napredovanj posameznikov. Med svojim več kot 40-letnim delom na kliniki sem si namreč zabeležil številne podatke in zanimivosti o razvoju klinike, ki sem jih črpal v pogovorih s svojimi učitelji in sodelavci: prof. dr. Levom Matajcem, prof. dr. Marijem Avčinom, prof. dr. Jožetom Jerasom, prof. dr. Marjanom Prodanom, prof. dr. Zoro Konjajev, prim. dr. Luko Pintarjem in nekdanjo glavno medicinsko sestro Marijo Oštrbenk, VMS. Zavedam se, da nekateri podatki niso povsem točni, kar sem ob prebiranju uradne dokumentacije klinike ugotovil tudi sam. Izstopa tudi nesorazmernost v predstavitvah posameznih enot klinike do preselitve na novo lokacijo leta 2009, kar je povezano predvsem z natančnostjo in obsežnostjo dokumentacije, ki so jo pripravili predstavniki oddelkov.

Natančneje je predstavljena le generacija sodelavcev klinike, ki je delovala do preloma tisočletja, samo delo klinike pa skoraj do konca prve deкаде v novem stoletju. Zgodovinskega slikovnega gradiva sem prejel zelo malo, zato sem dodal vrsto posnetkov iz dvajsetletnega obdobja »Derčevih dnevov« in prednovoletnih srečanj na Pediatrični kliniki.

V zadnjem delu je svoje mesto našel pregled razvoja Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani. Ob 90-letnici Medicinske fakultete smo bili namreč predstojniki kateder Medicinske fakultete naprošeni, da pripravimo zgodovinski pregled dela posameznih kateder po posebnih navodilih, ki sem jih upošteval pri pripravi besedila. V publikaciji »90 let Medicinske fakultete v Ljubljani« iz leta 2009, ki je izšla na 273 straneh, je bil moj prispevek o Katedri za pediatrijo močno spremenjen. »Neznani« recenzent si je v skrajševalni vnemi privoščil, da je kot člane katedre »odstranil« prof. dr. Zoro Konjajev, prof. dr. Majdo Kmet Benedik in prof. dr. Milana Šilca. Končna oblika prispevka tudi ni bila avtorizirana s strani avtorja. V tokratni publikaciji so omenjeni učitelji navedeni, prav tako tudi čas delovanja prof. dr. Leva Matajca in prof. dr. Jožeta Jerasa na Katedri za pediatrijo.

1. PEDIATRIČNA KLINIKA SKOZI ČAS

UVOD

Skrbstvo za otroke, zlasti bolne, ima na Slovenskem razmeroma dolgo tradicijo. Prva »najdenišnica« je bila ustanovljena v Ljubljani poleg cerkve Sv. Florijana že za časa cesarja Jožefa. Prvi zavodi za otroke so bili pogosto pribežališče za zavržene otroke, medtem ko so otroke premožnih staršev izbrani zdravniki zdravili na domu.

1.1 ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA POLJANSKI CESTI

Idejo, da bi v Ljubljani zgradili otroško bolnišnico, je leta 1862 sprožil mestni fizik Viljem Kovač (1830–1888) (Slika 1.1.1). Tedanji župan dr. E. H. Costa je njegovo idejo podprl. Sledile so objave v časopisu »Triglav«, tako urednika publikacije P. Radiča kot tudi dr. Kovača, ki sta idejo o potrebi po ustanovitvi otroške bolnišnice ponesla med najširšo javnost ter bila deležna razumevanja in podpore večine prebivalstva. Dr. Kovač je predlagal ustanovitev damskega komiteja, ki naj bi prevzel zbiranje prostovoljnih prispevkov za novo bolnišnico. Komite sta organizirala občinski svetnik V. C. Zupan in njegova soproga; nadvse aktivne gospe so bile še Ana Dolšein, Amalija Haufen, Marija Kenčič, Justina Lerher, Žaneta Majer, Ana Pesjak in Emilija Sredry. Poziv dr. Kovača so 3. maja 1865 objavili tudi drugi časopisi, npr. »Laibacher Zeitung« in »Novice«.

Premožni meščani in t. i. odličniki so prispevali velike vsote denarja. Zanimivo je, da je bilo tudi tedaj nemalo meščanov, ki so gradnji nasprotovali, med njimi celo nekaj zdravnikov.

Slika 1.1.1: Dr. Viljem Kovač.

Prvi občni zbor pobudnikov gradnje in dobrotnikov je bil junija 1865 v veliki dvorani magistrata. Na nadaljnjih sejah so ustanovili Odbor in Društvo za izgradnjo in vzdrževanje otroške bolnišnice ter sklenili, da kupijo poslopje in zemljišče na Poljanah 54, na vogalu današnje ulice Janeza Pavla II. in Poljanske ceste, kjer je danes Dom starejših občanov, ter zgradbo adaptirali in kmalu pripravili za uporabo.

Deželna vlada je 12. avgusta 1865 potrdila pravila Društva, med katerimi je bil pomemben predvsem 1. člen, ki je določal, da je zdravniška pomoč, ki jo potrebujejo revni otroci, brezplačna.

Uradna otvoritev otroške bolnišnice, ki so jo zaradi njenega pokroviteljstva poimenovali po cesarici Elizabeti, je bila 9. novembra 1865 (Slika 1.1.2). Ta dan je bila slavnostna seja, na kateri je prvi predsednik Upravnega odbora župan dr. Etbin Costa podal obsežno poročilo o nastanku in razvoju otroške bolnišnice. Vseh dvanajst brezplačnih postelj je bilo zasedenih takoj, trinajsto pa so morali starši premožnih otrok pla-

Slika 1.1.2: Elizabetina otroška bolnišnica na Poljanski cesti.

čati. Zdravila je dajal zastoj lekarnar Albert Ramm, otroke pa je brezplačno zdravil dr. Kovač. V Odboru je bilo veliko ljubljanskih Nemcev, v Društvo pa je kasneje vstopilo tudi mnogo slovenskih dam.

Dr. Kovač je poznal razmere na Dunaju, kjer sta delovali dve otroški bolnišnici, in tako predlagal, da se nudi pomoč omejenemu številu otrok, in sicer eni tretjini od 750 otrok, ki bi prišli

v poštev za zdravljenje v primeru potrebe. Tedaj je Ljubljana štela le 22.000 prebivalcev. Bolnišnici je bila pridružena brezplačna ambulanta za revne otroke.

Leta 1866 je bilo sprejetih 64 otrok, izmed njih je 10 otrok umrlo, 33 pa ozdravelo. Umrljivost je bila 13,8 %, kar je bilo v primerjavi z umrljivostjo v otroških bolnišnicah na Dunaju, kjer je v SA-Anna-Kinderspital in St Josef-Kinderspital umrljivost znašala kar 24 % oziroma 19 %, pravzaprav relativno malo. Kasnejša leta so bila težka: bolnišnica se je vzdrževala s prispevki članov Društva ter s podporami in subvencijami.

Predsedniki Društva so bili dr. Etbin Costa (1865–1868), dr. Jos Suppan (1868–1880), Anton vitez Laschan (1880–1884), dr. Emil Bock (1884–1888), Albert Samassa (1888–1889), Jos Luckmann (1891–1906) in O. Bamberg (1906–1918).

Otroke je 20 let, vse do svoje smrti leta 1887, brezplačno zdravil dr. Viljem Kovač. Za njim je vodenje bolnišnice prevzel primarij dr. Julij Schuster s sodelavcema dr. Alfredom Mahrom in dr. Stankom Stergerjem. Kasneje se jim je pridružil še sekundarij dr. Jos Staudacher.

Izobraženo osebje bolnišnice je sodilo v skupino t.i. ljubljanskih Nemcev, pomožno osebje pa je bilo slovensko. Vendar je bil dr. Kovač Slovenec, kar je razvidno z njegovega recepta iz leta 1881, izdanega v »Lekarni pri zlatem samorogu« Viktorja Trnkoczyja pri

Slika 1.1.3: Recept dr. Viljema Kovača.

Magistratu v Ljubljani (Slika 1.1.3).

Režijski stroški otroške bolnišnice so bili zelo visoki, zato si je vodstvo pomagalo z organiziranjem dobrodelnih plesov, družabnih prireditev in veselic ter s prošnjami za pomoč bogatim meščanom in ustanovam. Vse to ni zadoščalo, zato so med letoma 1874 in 1877 bolnišnico zaradi pomanjkanja denarja skoraj zaprli. Stanje se je izboljšalo, ko je začela deželna bolnišnica po ukinitvi najdenišnice za plačilo pošiljati otroke v otroško bolnišnico. S tem denarjem, darilom Kranjske hranilnice in izkupičkom za prodano hišo na Poljanski 54 Vincencijevi družbi so oktobra 1889 zgradili novo otroško bolnišnico na Streliški ulici oziroma današnji Ulici stare pravde.

1.2 NOVA ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA STRELIŠKI ULICI – ULICI STARE PRAVDE

Nova Elizabetina otroška bolnišnica (bivša Mestna otroška bolnišnica) je bila večja in bolj opremljena kot stara stavba (Slika 1.2.1). Novo bolnišnico, ki je imela 30 postelj, je 19. novembra 1889 blagoslovil prošt dr. Leonard Klofutar. Zdravila je še naprej dajal zastojnik lekarnar Ubald pl. Trnkoczy.

O hospitalizacijah otrok v otroški bolnišnici v tem času je sila malo podatkov, zanimive pa so številke iz letnih poročil Elizabetine bolnišnice za obdobje 1865–1905, iz katerih lahko razberemo, da je bilo od leta 1883 do leta 1904 v otroško bolnišnico sprejetih kar 4.451 otrok.

Slika 1.2.1: Nova Elizabetina otroška bolnišnica

Najpogostejši vzroki za sprejem v bolnišnico so bili okužbe dihal, škrofuloza, vnetja oči, ekcemi, vnetja prebavil, ošpice, škrlatinica in pljučna tuberkuloza.

Dohodki za redno delovanje otroške bolnišnice niso zadoščali, zato so bili odločilnega pomena donacije ter prispevki podpornikov in dobrotnikov, tudi v naravi. Med številnimi podporniki otroške bolnišnice je bilo po primkih sodeč veliko Slovencev.

Leto 1907 – prihod dr. Bogdana Derča v Ljubljano

Dr. Bogdan Derč po vrnitvi v Ljubljano leta 1907 ni dobil delovnega mesta v tedanji Elizabetini otroški bolnišnici, saj je bilo vodstvo povsem nemško usmerjeno. Bolnišnico je vodil dr. Schuster v sodelovanju s

svojim najtesnejšim sodelavcem dr. Staudacherjem, ki je bil nastavljen kot protitež mlademu slovenskemu zdravniku dr. Derču in predviden za bodočega predstojnika otroške bolnišnice (Slika 1.2.2).

Med 1. svetovno vojno je bilo v otroški bolnišnici tudi začasno improvizirano skladišče za vojne potrebe. Po razpadu Avstroogrške leta 1919 je prim. dr. Schuster takoj zapustil Ljubljano, dr. Staudacher, ki je bil manj protislovensko nastrojen, pa je pediatrično in privatno prakso v Ljubljani opravljal vse do konca 2. svetovne vojne. Tako je lahko **dr. Bogdan Derč** vodenje otroške bolnišnice, ki je bila v zelo slabem stanju, prevzel šele leta 1919.

Slika 1.2.2: Dr. Schuster.

1.3 DERČEVO OBDOBJE – OBDOBJE UNITARISTIČNE PEDIATRIJE (1919–1947)

Slika 1.3.1: Starši dr. Bogdana Derča, oče dr. Josip Derč in mati Ana Derč, roj. Žužek.

Dr. Bogdan Derč se je rodil kot nedonošenček 16. februarja 1880 na Trubarjevi cesti št. 4 v Ljubljani materi Ani, roj. Žužek, in očetu dr. Josipu, znanemu ljubljanskemu ginekologu – porodničarju (Slika 1.3.1).

Študij in specializacija

Dr. Bogdan Derč se je po maturi v Ljubljani leta 1898 vpisal na Medicinsko fakulteto v Gradcu, kjer je promoviral 24. aprila 1904. »Praktično leto« oziroma staž je opravljal v bolnišnici v Ljubljani, največ pod mentorstvom prof. dr. Eda Šlajmerja. V isti bolnišnici je nato delal kot pomožni zdravnik do leta 1905, nato pa je bil kot volonter sprejet na dunajsko

pediatrično kliniko, ki jo je tedaj vodil prof. dr. Theodor Escherich. Klinika je imela pododdelke za vsa področja, vključno z zobno ambulanto. Sprva je bil dodeljen na kirurški pododdelek, vendar je bil sila razočaran nad grobstvo pri obravnavi otrok. Ni mogel pozabiti prizora, ko je sicer »ugledni« kirurg zgrabil fantiča s povečanimi mandlji za vrat in mu z neumitim kazalcem in nohtom desne roke izpraskal tonzili. Zaprošil je za premestitev na oddelek za zdravljenje davice, kjer so pri zdravljenju prav tedaj uvedli intubacijo namesto traheotomije. Kasneje se je specializiral na vseh oddelkih Pediatrične klinike, vključno z ambulantnim traktom. Tedaj je šest zdravnikov na leto ambulantno pregledalo približno 10.000 otrok. V tem obdobju se je spoprijateljil s kasnejšim bostonskim profesorjem dr. Bélo Schickom, ki mu je prenesel svoje izkušnje z zdravljenjem otroških nalezljivih bolezni, zlasti oslovskega kašlja, ošpic in škrlatinke. Njegov vrstnik je bil tudi kasnejši profesor pediatrije na Dunaju dr. Clemens von Pirquet, ki je skupaj s prof. dr. Schickom proučeval alergijske procese in uvedel t. i. tuberkulinski test.

Nekaj časa je volontiral tudi pri prof. dr. Schröterju na III. Interni kliniki, kjer so se zdravili pretežno tuberkulozni bolniki. Tako je del volontiranja opravil tudi kot hišni zdravnik v depandansi dunajske klinike na južnem Tirolskem, v sanatoriju za tuberkulozo v mestecu Gries, ki je postalo v zadnjih desetletjih predmestje Bolzana.

»Klima« na dunajski Pediatrični kliniki ni bila ugodna za nenemške specializante in zdravnike. Dr. Bogdanu Derču so odkrito povedali, da bo ostal večni volonter, če ne odide s klinike. Zato se je odločil, da bo še pol leta volontiral na Pediatrični kliniki v Gradcu, ki jo je tedaj vodil prof. dr. Ernst Moro, kasneje zaposlen tudi na Pediatrični kliniki v Heidelbergu. Prof. dr. Moro, po poreklu Žid, je bil rojen v Ljubljani. Bogdanu Derču je bil izrazito naklonjen. Dr. Derču je predal svoje bogate strokovne izkušnje, da je lahko znatno izpopolnil svoje znanje. Krajši čas se je izpopolnjeval tudi na otološki kliniki pri prof. dr. Habermannu in se nato kot specialist pediater leta 1907 vrnil v Ljubljano.

Specialističnega izpita iz pediatrije tedaj ni bilo. Specialist je postal tisti zdravnik, ki mu je po določenem stažu šef klinike izdal potrdilo, da ga ima za specialista, z utemeljitvijo o znanju in izkušnjah, ki jih je kandidat pridobil pod njegovim nadzorom.

Prve zaposlitve, prva svetovna vojna

Slika 1.3.2: Dr. Bogdan Derč.

Po vrnitvi v Ljubljano leta 1907 za dr. Bogdana Derča ni bilo službenega mesta. Takratna kranjska deželna bolnišnica ni imela pediatričnega oddelka, zato so za bolne otroke skrbeli v »Elizabetini otroški bolnišnici« na Streliški ulici. Bolnišnica je imela tedaj 13 postelj. Bila je zasebna društvena ustanova, ki so jo vzdrževali Nemci in ni ponujala delovnega mesta za zaposlitev mladega slovenskega pediatra.

Dr. Derč je ugotovil, da v Ljubljani ni organiziranega otroškega zdravstva, zato se je začel udeleževati na področju zdravstvene prosvete. Predvsem je poudarjal pomembnost dojenja kot najprimernejše prehrane otroka, ki preprečuje tudi različne bolezni. Seveda pa je govoril tudi o nujnosti odkrivanja in zdravljenja pogostih bolezni v otroštvu.

Derčevo prosvetno delo na področju otroškega zdravstva je na največ razumevanja naletelo v »Splošnem slovenskem ženskem društvu«, ki si je prav tako prizadevalo za izboljšanje stanja mladine. Tako je društvo septembra 1908 v Narodnem domu v Ljubljani organiziralo razstavo »Otrok« in izdalo posebno knjižico na 85 straneh, ki jo je uredila Minka Govekar. V publikaciji so bile predstavljene skupine predmetov, ki služijo zdravju, higieni in vzgoji otrok, dodanih pa

je bilo tudi več člankov, med njimi prispevek dr. Derča »Hranitev dojenčka«, v katerem je propagiral dojenje. Za Ljubljano je bila razstava pomemben dogodek, ker je spodbudno vplivala na narodno zavest. Medtem, ko je v Ljubljani potekala razstava, so v Ljubljani in na Ptujju izbruhnili narodnostno-politični nemiri, po katerih so slovenski politiki pokazali večjo naklonjenost otroškemu zdravstvu. Tako je dr. Derču uspelo, da je mestni fizikat ustanovil ambulanto za otroke, kjer je delal brez plačila. Delo ambulante je zlasti zaradi majhnega zanimanja staršev za zdravljenje otrok sčasoma zamrlo, pa tudi zato, ker po brezplačnem pregledu dr. Derč otrokom ni mogel razdeliti tudi brezplačnih zdravil. Tedanji nemški otroškozdravstveni politiki dejavnost dr. Derča ni bila po volji, zato je upravni odbor Elizabetine otroške bolnišnice na trimesečno »specializacijo« iz pediatrije v Gradec poslal mladega dr. Josipa Staudacherja, da je lahko izvajal ambulantne preglede otrok v otroški bolnišnici. Leta 1909 je občinski svetnik in šolski upravitelj Jakob Dimnik predlagal ustanovitev delovnega mesta mestnega in šolskega zdravnika, ki naj bi ga zasedel dr. Derč (Slika 1.3.2).

Slika 1.3.3: Današnja stavba nekdanjega Mestnega doma, v katerem sta imela prostore mestni fizikat in mestna šolska poliklinika.

Žal so namesto dr. Derča, torej pediatra, zaposlili dva slabše plačna zdravnika splošne prakse. To sta bila sicer kasneje zelo uspešna zdravnika na področju preventive dr. Mavricij Rus in dr. Jernej Demšar, ki sta kot šolska zdravnika pregledovala otroke ob vstopu v šolo in kasneje skrbela za ustrezno šolsko higieno. Prva šolska poliklinika je bila v prostorih Mestnega doma, kjer je bil tudi mestni fizikat (Slika 1.3.3).

Leta 1909 so na pobudo predsednika deželnega sodišča Alberta Levičnika in sodnega svetnika Frana Milčinskega ustanovili »Društvo za skrbstvo otrok za sodni okraj ljubljanski«. Dr. Derč je imel društveno ambulanto kar v svoji zasebni ordinaciji. Večino pregledov in zdravljenj otrok je opravljal brez plačila. Državnih služb za zdravnike ni bilo veliko, zato je bil prisiljen sprejeti delovno mesto, za katerega drugi zdravniki niso pokazali zanimanja. Tako je prevzel pogodbeno službo obratnega blagajniškega zdravnika v papirnicah Vevče, Goričane in Medvode, kjer je s prekinitvami delal kar 24 let. Poleg splošne prakse je organiziral tudi pediatrično ambulanto, kjer je poleg kurativne izvajal tudi preventivno dejavnost.

1. januarja 1913 je bil imenovan za državnega policijskega zdravnika z nalogo, da poskrbi tudi za sirote in otroke, oddane v rejništvo.

Zaradi nujnosti razmer je moral dr. Derč kot policijski zdravnik nadzorovati javno in skrito prostitucijo, kar je izvajal strokovno dokaj uspešno, ni pa se mogel posvečati otroškemu varstvu, za kar se je specializiral.

Slika 1.3.4: Avstroogrška vojska med 1. svetovno vojno.

Ob začetku 1. svetovne vojne je sprva delal v stalni in provizorični vojni bolnišnici, kjer je prvič videl primere črnih koz pri kar tridesetih romunskih vojnih ujetnikih.

Zaradi slovenske zaveznosti je bil tedanjim oblastem politično sumljiv in tako so ga kmalu premestili k pešadijskemu polku v Galicijo (Slika 1.3.4).

Tam so ga zaradi njegove nenaklonjenosti Nemcem zaprli v zaporsko bolnišnico (*nem.* Inquisitenspital), a je dosegel, da je bil ob komisijskem pregledu spoznan za nesposobnega službe na fronti. Iz Galicije so ga premestili v Plzen, kjer je bil dodeljen 16. topniškemu polku. Tam je služil do februarja 1918. Istega meseca ga je Kranjska deželna vlada uspešno odpoklicala iz vojaške službe in ga poslala na dvomesečno izpopolnjevanje iz pediatrije na dunajsko Pediatrično kliniko, kjer naj bi kot pediater prevzel skrbništvo za otroke na celotnem Kranjskem. Po vrnitvi v Ljubljano ga je oblast ponovno poslala v Krmin na soški fronti, kjer pa ni imel posebnega dela in se je tako lahko posvetil pisanju knjige »Dojenček«, ki so jo prvič izdali leta 1919 v Ljubljani in ponovno še leta 1921. V avgustu 1918 so dr. Derča dokončno spoznali za nesposobnega opravljanja vojaške službe. Tri mesece kasneje, 11. novembra 1918, se je končala 1. svetovna vojna in v novonastali Jugoslaviji so se izboljšali delovni pogoji za otroško skrbstvo in zdravstvo.

Obdobje med prvo in drugo svetovno vojno

Dr. Bogdan Derč je postal vodja Otroške bolnišnice na Streliški ulici 16. julija 1919. Po koncu 1. svetovne vojne je dotodanje Društvo za vzdrževanje otroške bolnišnice, ki je bilo v nemških rokah, prešlo pod upravo komisarja, dolgoletnega slovenskega občinskega svetnika Likozarja. Ta je nemudoma omogočil, da so Društvo prevzeli Slovenci. Vodenje novega slovenskega odbora Društva so predali prof. dr. Ivanu Jenku, dr. Bogdan Derč pa je po pravilniku postal njegov stalni član. Na pobudo dr. Derča so Otroško bolnišnico dali v najem takratni Deželni bolnišnici pod pogojem, da vzdržuje stavbo in skrbi za njeno obratovanje. Dohodki Društva so omogočali le manjše nabave in različne nujne izboljšave, saj je bila stavba, ko jo je leta 1919 prevzel dr. Derč, v katastrofalnem stanju.

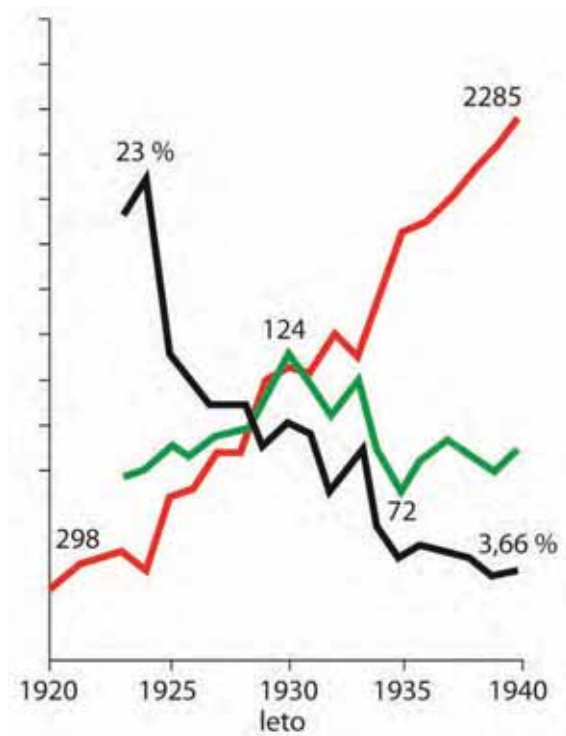
Tedaj je bilo v bolnišnici 13 shiranih otrok. Primanjkovalo je posteljnine, krožnikov, žlic, skodelic in zdravniških pripomočkov, shrambe so bile prazne. Zdravstveno osebje je obsegalo le tri sestre – negovalke, tehnično osebje pa eno deklo (*perico*) in hlapca.

Slika 1.3.5: Dr. Bogdan Derč z materami bolnih otrok, negovalkami in redovnicama.

V Otroški bolnišnici so bili hospitalizirani vsi otroci do 14. leta starosti, razen bolnikov z davico in s škrlatinko. Sprejeti so bili tudi otroci s kirurškimi problemi ter z boleznimi grla, nosu, ušes in oči. Kirurške posege so opravljali specialisti splošne bolnišnice, konzervativno zdravljenje in pediatrično nego pa so izvajali v otroški bolnišnici. Otroke so na diagnostične in terapevtske posege v splošno bolnišnico prevažali s kočijo. Dr. Derču je uspelo, da je število bolniških postelj s prvotnih 30 povečal na 90. Pri negi bolnih otrok so pomagale tudi matere bolnih otrok in redovnice (Slika 1.3.5).

Število hospitaliziranih otrok se je z 298 leta 1920 povečalo na 2.285 leta 1940, umrljivost pa se je s 23 % leta 1920 znižala na 3,66 % leta 1940, kar je razvidno z diagrama (Slika 1.3.6). Podatke je dr. Derč objavil v Zdravstvenem vestniku leta 1941.

Legenda: rdeča črta – število sprejemov, zelena črta – število umrlih, črna črta – umrljivost.

Slika 1.3.6: Obravnava bolnih otrok, zdravljenih v Otroški bolnišnici v Ljubljani, v obdobju 1920–1940.

Otroci so umirali zaradi »črevesnega katarja«, tj. enterokolitisa z izsušitvijo in toksikozo, ter hudih pljučnic, pogosta je bila tudi razsejana miliarna tuberkuloza z meningitisom.

Dr. Bogdan Derč je takoj po prevzemu Otroške bolnišnice v njej ustanovil otroško ambulanto, v kateri je že v prvem letu pregledal kar 3.000 otrok, v bivši stavbi nemškega otroškega vrtca na Streliški ulici pa je organiziral dojilnico.

Otroško ambulanto in dojilnico so po nekaj letih ukinili, formalno zaradi neustreznih prostorov, dejansko pa zato, ker je centralna vlada v Beogradu v Ljubljani ustanovila otroški dispanzer in Dečji dom kraljice Marije, ki ju je vodil Derčev mlajši kolega dr. Matija Ambrožič. Tudi on je končal specializacijo iz pediatrije na Dunaju, leta 1926 pa so ga povabili v Beograd, kjer je postal profesor in ustanovitelj Pediatrične klinike. Vodenje dispanzerja in Dečjega doma je prevzel dr. Bogo Dragaš.

Dr. Bogdan Derč je bil visokorasel, bradat in elegantno oblečen gospod (Slika 1.3.7), ki je pogosto nosil klobuk (cilinder) (Slika 1.3.8).

Slika 1.3.7: 30-letni elegantni dr. Derč. Slika 1.3.8: Dr. Derč s svojim prepoznavnim cilindrom.

Znal je pridobiti naklonjenost ljubljanskih revnih in premožnih mater, ki so mu zaupale zdravljenje svojih bolnih otrok. Ker je otroke po pregledu vedno obdaril s slaščicami, ki jih je nosil v žepu, so mali bolniki komaj čakali na kontrolni pregled pri navidez »hudem«, a dobrosrčnem zdravniku.

Znan je bil tudi po imenitnem pečatniku z ahatnim ročajem in pečatnem prstanu z inicialkama njegovega imena in priimka (Sliki 1.3.9 in 1.3.10).

Slika 1.3.9: Pečatnik dr. Derča z ahatnim ročajem.

Slika 1.3.10: Pečatni prstan dr. Derča.

Slika 1.3.11: Udeleženci podiplomskega izobraževanja na dunajski pediatrični kliniki. Organizator prof. dr. Clemens von Pirquet s klobukom v naročju je v sredini, dr. Derč sedi na skrajni levi.

Dr. Derč se je strokovno izpopolnjeval tudi na Pediatrični kliniki na Dunaju leta 1926, kjer je prof. Clemens von Pirquet organiziral pediatrični podiplomski tečaj (Slika 1.3.11).

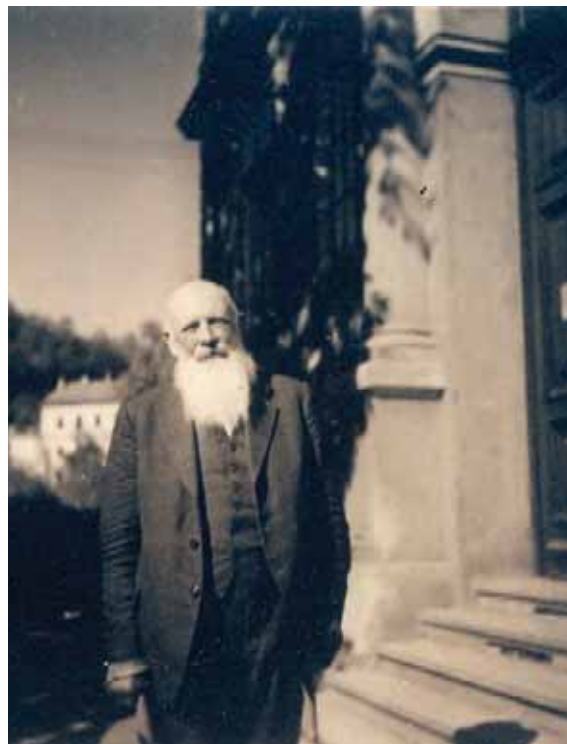

Slika 1.3.12: 30. obletnica mature leta 1928. Dr. Derč sedi kot tretji z desne.

Dr. Bogdan Derč se je redno udeleževal tudi okroglih obletnic mature (Slika 1.3.12).

Slika 1.3.13: Dr. Derč na konju.

Slika 1.3.14: Dr. Derč pred vhodom v Otroško bolnišnico.

Slika 1.3.15: Dr. Derč med vizito ob bolniški postelji.

Bil je tudi strasten ljubitelj konj (Slika 1.3.13).

Dr. Bogdan Derč je vstajal zgoraj zjutraj in se podal na ježo v okolico Ljubljane. Dopoldne je preživel ob delu v Otroški bolnišnici na Ulici stare pravde (Sliki 1.3.14 in 1.3.15), opoldne pa je delal v pediatrični ambulanti na Miklošičevi cesti.

Popoldne je opravljal privatno prakso, in sicer je obiskoval bolne otroke na domu. Na obiske ga je s kočijo vozil hlapec (Slika 1.3.16).

Dr. Derč je med obiskom 23. 3. 1935 Otroško bolnišnico s ponosom razkazal kraljici Mariji (Slika 1.3.17).

V drugem in tretjem desetletju 19. stoletja so se sredstva, namenjena Otroški bolnišnici na Streliški ulici, zelo zmanjšala, saj je država skrbela predvsem za preventivne programe in ne za zdravljenje. To je dr. Derča silno žalostilo, saj ni mogel izboljšati zdravljenja hudo bolnih otrok. Otroke z levkemijo, ki so krvaveli zaradi trombocitopenije, so zdravili s transfuzijami, otroke z rakom pa z »radioaktivnimi«
iglam.

Slika 1.3.16: Kočija, s katero je dr. Derč obiskoval bolne otroke.

Ob koncu 1. svetovne vojne je dr. Derč prevzel pogodbeno delo v ambulanti okrajne bolniške blagajne s sedežem v Št. Vidu, tedaj nad Ljubljano. Iz pogodbenega razmerja se je razvilo trajno sodelovanje pri delavskem

zavarovanju. Tako je od leta 1918 pogodbeno delal v ordinaciji za otroke, ki jo je ustanovil Okrožni urad za zavarovanje delavcev (OUZD). Dr. Derč je nato uspel organizirati moderno pediatrično ambulanto, ki je delovala na Miklošičevi ulici v stavbi današnjega Zavoda za zdravstveno zavarovanje. Leta 1933 je v isti stavbi ustanovil še posvetovalnico za doječe matere in po potrebi tudi za nosečnice. Tu je imel ambulanto tudi ginekolog doc. dr. Ivan Pintar, ki navaja, da je posvetovalnico dr. Derča vsak mesec obiskalo približno 450 mater. Celo med 2. svetovno vojno je bilo pregledov vsako leto kar preko 12.000.

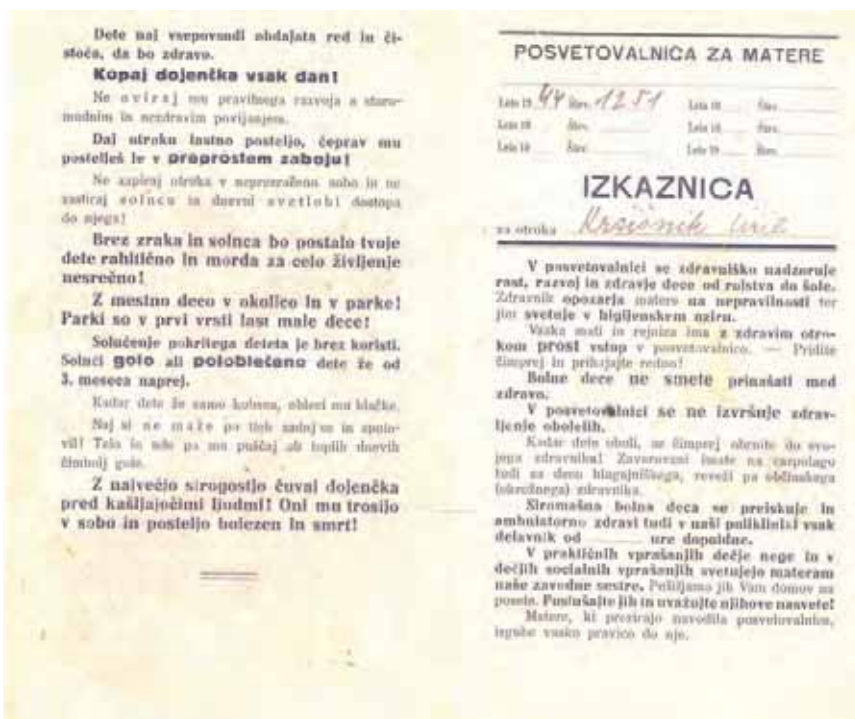
V ambulanti OUZD je dr. Derč pregledal naslednje število otrok.

Leto	1939	1940	1941	1942	(do oktobra) 1943
Število pregledanih otrok	14.301	10.824	13.518	12.103	12.055

Slika 1.3.17: Dr. Derč s kraljico Marijo pred Otroško kliniko.

Podatkov za naslednja leta doc. dr. Ivan Pintar ni imel. Sam sem našel nekaj podatkov o nasvetih v posvetovalnici v naslednjem letu; v Derčevi »Posvetovalnici za matere« sem bil registriran pod številko 1251. Derčevi nasveti so bili enaki napotkom, ki jih pediatri sporočamo mladim materam v današnjem času: čim daljše dojenje, nujnost dodajanja vitamina D oziroma sončenja ter dodajanje kašic v otroško prehrano po 6. mesecu starosti. Priporočal je tudi zračenje stanovanjskih prostorov in izogibanje osebam z okužbami (Slika 1.3.18).

Napredovanje deteta v rasti in teži

Datum	Teža	Višina	Opomba: prehrana, bolezni
Rojstvo: 3.5.44 53cm			
	5.7	59	
8.8.	4300	55	
28/8	4680	56	
5/9	5050	57	
<i>Prva mrazilna nedelja</i>			
<i>druga mrazilna nedelja</i>			
26.9.	5490	59	
18/10	5800	60	
6/11	6420	63	
13/11	6860	65	
<i>Krisianček Lina</i>			
10.1.45	9670	68	
3.2.	8070	71	
11/6	9230	72	

Mati!

Sreća in zdravje deteta sta v Tvojih rokah.

Ti sama polagaš dojenčko že v prvem letu temelj za vse poznejše življenje!

Tvoje mleko je dojenčku nenadomestljivo. Dete ima svete pravice do njega. — Ne krati mu jih!

Če imaš premalo mleka, ne odrezi otroku še tega, nego daj otroku dodatne hrane povrh pesi.

Če moraš hraniti otroka umetno, ga ne prenasiaćaj s kravjim mlekom!

Nad 1/2 litra mleka v 24 urah otrok v prvem letu nikdar ne potrebuje!

Ne dajaj dojenčku kravjega mleka samega, nego vedno le s **predpisanimi** dodatki!

Umetno hranjenemu otroku so že davno pred 6. mesecem potrebni sveži sadni sokovi in ribje olje.

Po 6. mesecu potrebuje vsako dete tudi kaćico in prikuho.

Red v prehrani je potreben otroku in Tebi ter obema koristi.

Slika 1.3.18: Zdravstveni karton v pediatrični ambulanti OUZD z navodili za nego otroka iz leta 1944. Dr. Derč je dopisal in podpisal priporočilo za dojenje na tri ure in dodatno sončenje.

Slika 1.3.19: Predsednik in tajnik Pediatrične sekcije, izvoljena leta 1941.

Slika 1.3.20: Derčeva knjiga »Slovenska mati – dŏji!«

Dr. Derč je bil dejaven tudi v okviru Slovenskega zdravniškega društva. Leta 1941 je postal prvi predsednik Pediatrične sekcije zdravniškega društva, tajnik pa je bil dr. Marij Avčin (Slika 1.3.19).

Leta 1943 je izdal zdravstvenoprosvetno publikacijo »Slovenska mati – dŏji!« (Slika 1.3.20).

Slika 1.3.21: Profesorji in zdravstveni minister ob ustanovitvi Medicinske fakultete v Ljubljani julija 1945. Sedijo z desne: forenzik Janez Milčinski, pediater Bogdan Derč, zdravstveni minister Marjan Ahčin, kirurg Božidar Lavrič, mikrobiologinja Milica Valentincič Petrovič, ortoped Bogdan Breclj. Stojijo z desne: stomatolog Jože Rant, nevrolog Ivan Marinčič, okulist Leopold Ješe, fiziolog Albin Seliškar, nevrokirurg Milan Žumer, anatomka Valentina Kobe, internist kardiolog Branko Volavšek, infektologinja Sabina Praprotnik, biolog Hubert Pehani, internist Igor Tavčar, radiolog Josip Hebein, kirurg Mirko Derganc, kirurg Martin Benedik in biokemik Dušan Štucin.

Po končani 2. svetovni vojni je Otroška bolnišnica na Streliški ulici postala Pediatrična klinika, dr. Derč pa je bil 31. julija 1945 imenovan za prvega rednega profesorja pediatrije na popolni Medicinski fakulteti v Ljubljani (Slika 1.3.21).

Prof. dr. Bogdan Derč je Društvu za vzdrževanje otroške bolnišnice predlagal, da društvene nepremičnine (stavbo bolnišnice) prenesejo v last in upravo kliniki, saj so z ustanovitvijo klinike dosegli vse društvene načrte. Svoje delo je opravljal do 4. novembra 1947, ko so ga prisilno upokojili, saj se je zameril takratnim oblastem, ki so propagirale oskrbo otrok v jaslih. Rekel je namreč, da »otrok sodi k materi, k jaslim pa osel.« Dodatno zamero si je nakopal z izjavo, da od ruskih stvari ceni le vodko in trojko – konjsko, seveda.

Tudi po upokojitvi je nadaljeval z ambulantnim delom v otroški ambulanti na Beljaški ulici v Šiški, ki ga je opravljal vsak dan od 8. do 10. ure.

Slika 1.3.22a: Prof. Derč med pogrebom na Žalah.

Večkrat so ga opazili na pogrebi prijateljev in znancev na Žalah (Slika 1.3.22a), rad pa je obiskal tudi istrsko obalo (Slika 1.3.22b).

Slika 1.3.22b: Sprehod na »Punti« v Piranu.

Če je le mogel, se je udeleževal obletnic mature, kjer se je iz leta v leto zbiralo vse manj nekdanjih sošolcev (Slike 1.3.23, 1.3.24 in 1.3.25).

Slika 1.3.23: 50. obletnica mature leta 1948.

Slika 1.3.24: 55. obletnica mature leta 1953.

Slika 1.3.25: 60. obletnica mature leta 1958.

Po 70. letu je prof. dr. Derč trpel zaradi težav s srcem. Umril je 17. oktobra 1958, le tri mesece po 60. obletnici mature, v drugem nadstropju Pediatrične klinike, v t. i. Derčevi sobi.

Slika 1.3.26: Črno-beli portret prof. dr. Bogdana Derča.

V spomin nanj se po prof. dr. Bogdanu Derču imenujeta podiplomsko izobraževanje iz pediatrije, ki ga vsako leto organizira Katedra za pediatrijo MF v Ljubljani (»Derčevi dnevi«), in najvišje priznanje, ki ga za življenjsko delo na področju pediatrije podeljuje Združenje za pediatrijo SZD (»Derčevo priznanje«). Portret prof. dr. Bogdana Derča neznanega avtorja je krasil predavalnico Pediatrične klinike na Vrazovem trgu, po preselitvi klinike na Bohoričevo ulico pa ga lahko vidimo v sprejemnici klinike (Slika 1.3.26). Oljna slika prof. dr. Bogdana Derča akademske slikarke Jele Trnkoczy krasí hodnik upravnega trakta Pediatrične klinike in jo lahko vidimo tudi v uvodnem poglavju učbenika »Pediatrija«, ki ga je leta 2014 izdala DZS. Derčevo prizadevanje za spodbujanje dojenja lahko ponazorimo z znanim latinskim rekom: »Nula salus infantis nisi cura matris lactantis«. (Ni otroškega zdravja brez skrbi za doječo mater).

1.4 OBDOBJE PROF. DR. MARIJA AVČINA, PROF. DR. LEVA MATAJCA IN PROF. DR. JOŽETA JERASA – OBDOBJE PEDIATRIČNIH SUBSPECIALIZACIJ

Po nasilni upokojitvi prof. dr. Bogdana Derča leta 1947 je nastopila kriza vodenja Pediatrične klinike, saj njegovi strokovni nasledniki še niso bili habilitirani.

Slika 1.4.1: Prof. dr. Marij Avčin.

Tako sta po odredbi vodenje klinike začasno prevzela kirurg prof. dr. Božidar Lavrič in internist prof. dr. Ljudevit Merčun ter za krajši čas tudi prim. Božena Grosman in prim. Anča Konvalinka Tavčar, ki je sicer vodila Dečji dom v Ljubljani.

V Otroški bolnišnici so sicer prehodno poleg prof. dr. Bogdana Derča in dr. Marija Avčina delovali še dr. Zdenka Ivančič, dr. Frida Vudler, dr. Zdenka Humar, dr. Bogo Dragaš, dr. Vela Tuma in dr. Marjan Svetlič ter drugi, sicer pa je po upokojitvi prof. dr. Bogdana Derča kliniko strokovno vodil dr. Marij Avčin. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil že leta 1942. Za honorarnega predavatelja na Medicinski fakulteti v Ljubljani je bil imenovan leta 1946, leto kasneje pa je postal asistent (Slika 1.4.1).

Svoje strokovno znanje je dopolnjeval z izpopolnjevanjem v tujih vodilnih pediatričnih centrih, nato pa v angleški in francoski pediatrični šoli pridobljene izkušnje uvajal pri nas. Pred njim je bila zahtevna naloga – organizacija sodobne univerzitetne pediatrične klinike, ki bo omogočala kakovostno klinično, pedagoško in znanstveno-raziskovalno dejavnost na področju pediatrije.

Ker se je zaradi razširitve dejavnosti pojavila potreba po novih prostorih, je dr. Avčin staro stavbo otroške bolnišnice oziroma kasnejše klinike na Ulici stare pravde preuredil za namestitev bolnih dojenčkov (Slika 1.4.2).

Slika 1.4.2: Otroška klinika na Ulici stare pravde.

Uspel je pridobiti dodatno stavbo na Ulici stare pravde, t. i. stavbo C v bivšem domu duhovnih vaj in kasnejši porodnišnici oziroma Inštitutu za načrtovanje družine, kjer so se zdravili večji otroci in šolarji (Slika 1.4.3).

Slika 1.4.3: Otroška klinika v bivšem domu duhovnih vaj na Ulici stare pravde.

Slika 1.4.4: Stavba D Otroške klinike na današnji Streliški ulici.

Več otrok se je zdravilo tudi v stavbi D, v posloplju kasnejšega ginekološkega dispanzerja na Streliški ulici (Slika 1.4.4).

Otroci s tuberkulozo so se zdravili v Čečevi vili na Grubarjevem nabrežju, kjer je danes veleposlaništvo Republike Hrvaške (Slika 1.4.5).

Slika 1.4.5: Nekdanja Čečeva vila na Grubarjevem nabrežju, kjer so se zdravili otroci s tuberkulozo.

Slika 1.4.6: Prof. dr. Marij Avčin, desno prof. dr. Andrej Zupančič, levo inž. Jože Platner, skrajno levo Helena Puhar.

Prof. dr. Marij Avčin je nameraval dodatno razširiti Pediatrično kliniko v stavbi, kjer je kasneje deloval »Triglav film«. Tam naj bi bila otroški infekcijski oddelek in otroški kirurški oddelek, za katerega je imel že pripravljeno vso opremo, ki so jo priskrbeli ameriški Slovenci. Žal mu ni uspelo. Uspešen pa je bil pri gradnji in organizaciji novega polivalentnega centralnega otroškega dispanzerja (COD) v Ulici stare pravde, ki je bil ustanovljen leta 1956 na pobudo združenja UNICEF. Medicinsko-funkcionalni program je pripravil prof. dr. Marij Avčin, gradbeni program pa inž. Jože Platner (Slika 1.4.6).

Slika 1.4.7. Centralni otroški dispanzer v Ljubljani.

Centralni otroški dispanzer je pod kasnejšim vodstvom docentke dr. Zdenke Humar postal učna baza za dispanzerske zdravstvene delavce ter tudi študente in specializante pediatrije (Slika 1.4.7).

Prof. dr. Mariju Avčinu se je na Pediatrični kliniki leta 1948 pridružil dr. Lev Matajč, ki je tedaj pričel s specializacijo pediatrije in jo uspešno zaključil leta 1951. Leta 1949 so pričeli s specializacijo iz pediatrije na Pediatrični kliniki tudi dr. Jože Jeras, dr. Milan Šilc, dr. Majda Benedik in dr. Zora Konjajev.

Slika 1.4.8a: Prim. Anča Konvalinka Tavčar z zaščitno masko v Dečjem domu. Preseneča veliko število dojenčkov v bolniški sobi.

Leta 1950 se je na Pediatrični kliniki zaposlila tudi dr. Krista Kocijančič, ki je na Medicinski fakulteti v Zagrebu diplomirala leta 1941. Specializacijo iz pediatrije je končala leta 1946 ter se nato iz pediatrije izpopolnjevala na Pediatrični kliniki v Zürichu pri prof. dr. Glanzmannu in prof. dr. Wisslerju.

Slika 1.4.8b: Prim. Anča Konvalinka Tavčar.

Po končani specializaciji se je dr. Marij Avčin najprej strokovno oblikoval v kurativni pediatriji pri prof. dr. Bogdanu Derču ter na področju socialne pediatrije pri prim. Anči Konvalinka Tavčar (Slika 1.4.8a in b).

a. Zaključna gradbena faza leta 1951.

b. Stavba ob vselitvi leta 1952.

Slika 1.4.9: Dečji dom, kasnejši del Otroške klinike na Vrazovem trgu.

Prim. Anča Konvalinka Tavčar je uspešno organizirala zdravstveno varstvo dojenčkov in malih otrok ter njihovih mater v okviru Dečjega doma, ki je bil sprva na Ulici stare pravde in delno v drugem nadstropju Klinike za otorinolaringologijov sklopu Splošne bolnišnice Ljubljana. Bila je pobudnica gradnje novega Dečjega doma na Vrazovem trgu, t. i. stavbe A, kjer so se že leta 1952 pretežno zaradi socialnih indikacij zdravili majhni otroci, hkrati pa so pričeli zdraviti tudi bolne novorojenčke, dojenčke in majhne otroke (Sliki 1.4.9 a in b). Pri gradnji je tudi sama pomembno sodelovala.

Slika 1.4.10: Pediatrična klinika na Vrazovem trgu 1 leta 1956 s traktoma A in C ter z veznim traktom B.

Tudi prim. Ančo Konvalinka Tavčar so z odredbo čez noč upokojili. Vzrok je bil tragični dogodek smrti več otrok zaradi subkutanega vbrizganja metilnega alkohola namesto fiziološke raztopine, ko je bila sama sicer na počitnicah.

Leta 1953 je predstojnik klinike dr. Marij Avčin strokovno vodstvo Dečjega doma Ljubljana in bolnišnice za dojenčke na Vrazovem trgu predal svojemu kolegu z zagrebške Medicinske fakultete dr. Levu Matajcu. Najprej je bilo treba pretežno socialno pediatrično ustanovo preurediti v otroško bolnišnico ter poskrbeti za nujno reorganizacijo dela in strokovno izpopolnjevanje vseh zdravstvenih delavcev. To se je obrestovalo že leto kasneje, ko je stavbo zavoda prevzela Pediatrična klinika, Dečji in Materinski dom pa sta se preselila v staro otroško bolnišnico in delno tudi v vilo ob Grubarjevem kanalu.

Po preselitvi Otroške bolnišnice leta 1954 v stavbo na Vrazovem trgu se je dr. Marij Avčin lotil prenove stavbe in dozidave dodatnega trakta C za nastanitev tudi šolskih otrok in mladostnikov (Slika 1.4.10).

V prenovljeni stavbi sta se obstoječima enotama za otroško rentgenologijo in elektrokardiografijo pridružila tudi elektroencefalografski in biokemijski laboratorij, ki ga je ustanovila in vodila inž. Zora Pretnar. Dr. Marij Avčin je uveljavil humanizacijo pri nastanitvi bolnih otrok in organiziral šolski pouk za šoloobvezne otroke.

Pri dograditvi klinike in nakupu opreme so izdatno pomagali slovenski izseljenci v ZDA, združeni v Slovenski narodni podporni jednoti (SNPJ) v okviru Slovensko-ameriškega narodnega sveta.

Prenovljena Pediatrična klinika s 320 posteljami je omogočala diagnosticiranje in zdravljenje večine bolezni v razvojnem obdobju, razen na področju kirurgije (z izjemo opeklin, otorinolaringologije, ortopedije, okuli-stike, dermatologije in klasične infektologije). Klinika je imela svojo upravo. Sicer ji bila podrejena osrednji upravi Splošne bolnišnice, a je imela svoje ekonomat, tehnične enote, glavno in mlečno kuhinjo, pralnico z likalnico, lepo urejen vrt in otroško igrišče.

Del klinike je bil namenjen doječim materam, v posebnem traktu pa so dolgo stanovale tudi nekatere medicinske sestre.

2. VII. 55.
 Sretan sam, što sam vidio i osjetio veliko
 djelo najvećeg prijatelja dr. Avčina. Veliki uspjeh
 i njezinim moralnim ciljem mater. Dostignu
 od vas.
 A. Štampar

Prof. dr. Marij Avčin je dejavno sodeloval na področju pediatrije v mednarodnem prostoru in tako navezal stike s takrat najpomembnejšimi pediatri. Ti so novo otroško bolnišnico, ki je bila ena najsodobnejših v takratni Jugoslaviji, tudi obiskali. Tako so v

Slika 1.4.11a: Podpisa obiskovalcev Pediatrične klinike. Prof. dr. Štampar.

kliniki gostovali prof. dr. Lightwood iz Londona, prof. dr. Guest iz ZDA, prof. dr. Štampar iz Zagreba, predstavnik združenja UNICEF prof. dr. Carter in tudi prof. dr. Debré iz Pariza. Nekateri od njih so se vpisali v knjigo gostov (Slike 1.4.11 a in b, 1.4.12 in 1.4.13).

18 May 1957
It is a privilege to be associated
with Drs Avčim & Matejč in the
MCH development in this
Country.
G Carter
UNICEF

Slika 1.4.11b: Podpisa obiskovalcev Pediatrične klinike. Predstavnik združenja UNICEF prof. dr. Carter.

Slika 1.4.12: Obisk znanega francoskega pediatra prof. dr. Debréja na Pediatrični kliniki. Prof. dr. Debré (levo), prof. dr. Avčim (desno).

Enchanté d'avoir pu réaliser un grand & définitif
 de moi, celui de visiter cette belle clinique, d'entrer en contact
 avec les collaborateurs de ce collègue et ami cher, le
 prof. Acsin, d'avoir une impression sur l'atmosphère de
 la maison sur le monde du travail. Peut-être
 combien je suis heureux de ma matinée qui m'a donné
 tant de sujets d'admiration pour l'ensemble de vous
 l'enthousiasme et l'espoir pour l'avenir de travail
 de vous, d'enseignement et de recherches de grande
 talent. Mes vœux les plus vifs pour la continuité et
 le succès de tel effort et la persistance des lieux intellectuels
 et sentimentaux qui nous unissent au maître et aux
 assistants et assistants

Le 9 novembre 1979

Robert Debré
 Pédiatre de l'Institut

Slika 1.4.13: Vtisi prof. dr. Debréja ob obisku Pediatrične klinike v Ljubljani v knjigi gostov.

Kliniko so obiskali tudi tuje delegacije in državniki, med drugim takratni predsednik Burme U-Nu, ki je svoje vtise o kliniki v svojem jeziku zapisal v knjigo gostov (Slike 1.4.14 a in b, 1.4.15).

Slika 1.4.14a: Predsednik Burme U-Nu na Pediatrični kliniki. Sprejem v avli.

Slika 1.4.14b: Oglad oddelka za dojenčke. Prof. dr. Marij Avčín, desno prof. dr. Krista Kocijančič.

Slika 1.4.15: Rokopis predsednika Burme v knjigi gostov.

V petem in šestem desetletju prejšnjega stoletja sta kliniko strokovno in tudi sicer vodila **prof. dr. Marij Avčin** (1954–1963) in **prof. dr. Lev Matajc** (1963–1968), kasneje pa je bil direktor klinike **prof. dr. Jože Jeras** (1968–1986). Vodenje klinike sta nato prevzela **prof. dr. Marjan Prodan** (1987–1993) in **prof. dr. Ciril Kržišnik** (1994–2009), od julija 2009 pa jo vodi **prof. dr. Rajko Kenda**.

Prof. dr. Marij Avčin je v slovenski prostor posredoval sodobne koncepte klinične, preventivne in socialne pediatrije, sicer pa se je poglobljeno ukvarjal s problemi duševno, motorično in senzorično prizadetih otrok ter z antropometrijo in s humano genetiko. Kot prvi v nekdanji državi je na kliniki ustanovil genetsko službo.

Slika 1.4.16: Prof. dr. Lev Matajc.

je tudi z raziskovanjem revmatske vročice in juvenilnega idiopatskega artritisa ter skrbel za nadaljevanje zdravljenja v Zavodu za revmatske bolnike v Šentvidu pri Stični, kjer je bil dolga leta konziliarni pediatr. Zavod je sicer ustanovil prof. dr. Pavle Kornhauser. Kasneje, v začetku 60. let, se je pričel poglobljeno ukvarjati s sladkorno boleznijo v otroštvu in z endokrinologijo. Več o njegovem delu pišemo v poglavju Endokrinologija.

Po preselitvi na Vrazov trg je bila Pediatrična klinika sprva razdeljena na oddelke glede na starost bolnikov, in sicer na oddelek za novorojenčke in nedonošenčke, oddelek za dojenčke in oddelek za predšolske ter šolske otroke.

Prof. dr. Lev Matajc se je sprva ukvarjal z zdravljenjem in raziskovanjem številnih bolezni v otroškem obdobju, med drugim s hudimi oblikami bolezni pljuč in prebavil, mukoviscidozo, ledvičnimi in presnovnimi boleznimi ter zastrupitvami z gobami. Tedaj so dojenčki z enterokolitisom pogosto trpeli zaradi hude dehidriranosti s toksikozo, zato je bila zelo pomembna uvedba t. i. diriganega uravnavanja elektrolitskovodnega ravnotežja s subkutanim in kasneje intravenskim dajanjem rehidracijskih raztopin (Slika 1.4.16), dosežek dr. Matajca.

Prof. dr. Lev Matajc se je rodil 6. februarja 1914 v Ljubljani. Po diplomi na Medicinski fakulteti leta 1938 in specializaciji iz pediatrije leta 1951 ter izpopolnjevanju v tujini je na Pediatrični kliniki utemeljil t. i. klinično pediatrijo. V obdobju 1964–1969 je bil direktor Pediatrične klinike, v obdobju 1978–1982 pa predstojnik Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete. Redni profesor pediatrije je postal leta 1972.

Kot svetovalec je vseskozi tesno sodeloval s strokovnjaki biokemijskega laboratorija, zlasti ob uvedbi novih laboratorijskih metod za boljše diagnosticiranje in uspešnejše zdravljenje različnih bolezni v otroštvu. Pomembno je prispeval k posodobitvi prehrane pri otrocih in razvoju klinične dietetike. Ukvarjal se

Sept. 10, 1956

Z veliko ljubeznijo so ameriški Slovenci zbirali zaoprema te kraje otroške bolnice in me srčno veseli, ko vidim s kako veliko ljubeznijo skrbite za vse vaše malčke in kako skrbno se vse upravlja. Res, vredna se je bila potruditi in pomagati!

Josephine Trattnik,
Cleveland, Ohio

Slika 1.4.17a: Vtisi ameriških Slovencev ob obiskih Pediatrične klinike v letih 1954, 1956 in 1957.

10/6/57

Z velikim zanimanjem smo si ogledale bolnico in ponosne smo da smo bile samo mali delec doprinesle k temu. Želimo vam še mnogo uspeha.

Progressione Slovake

Toučka Uebauer
Doroteja Striffler
Mary Ann Baskiel
Angela Trauern
Helen Viciak
Ljiljana Mucka
Apollonia Kasar
opremljevalka, hante Krivnar

Slika 1.4.17b: Vtisi ameriških Slovencev ob obiskih Pediatrične klinike v letih 1954, 1956 in 1957.

Kmalu se je izkazalo, da je strokovni napredek klinike mogoče uresničiti le s poglobljeno subspecialistično dejavnostjo. K temu so posredno pripomogle donacije ameriških Slovencev, s katerimi so v kliniko namestili naj sodobnejšo opremo. Na podarjeni napravi za elektrokardiografijo je prof. dr. Jože Jeras že leta 1953 posnel prvi EKG pri bolnem otroku, leto kasneje pa na ustrezni napravi še prvi EEG pri dečku z epilepsijo. Z letom 1954 se je tako pričela nevrološkopediatrična dejavnost, ki je prof. dr. Jožetu Jerasu omogočila, da je na kliniki ustanovil nevrološki oddelek.

Tudi donacija oksimetra za preprečevanje fibrolentalne hiperplazije s slepoto pri zdravljenju nedonošenčkov s kisikom je znatno izboljšala strokovno delo na kliniki.

Predstavniki ameriških Slovencev so Pediatrično kliniko na Vrazovem trgu tudi večkrat obiskali in se ob tem prepričali, da je bila njihova finančna pomoč potrebna in koristna. Tudi oni so v knjigo gostov zapisali nekaj vtisov (Slike 1.4.17 a, b in c).

Lepa je ona bolnica, bolj nego
 sem jaz mislil. Le tako naprej

John Selak
 John Selak, Jr.

Prof. Mrs. Drank Radice New-York
 Mrs Helene Nisick Chicago Ill
 John in Maryje Terlep Cleveland Ohio
 Mary Peternel Warren, O.
 Andrew Peterrel of America
 Louise Bergich 558 E-140 St Cleveland Ohio

26. junija, 1954

Z zanimanjem smo se pogledali to ustanovo,
 za katero smo zbirali pri Sans-u & Sabinu
 navdušenjem. Ponosni smo, ker smo dejansko
 pomagali pri zbiranju te plošče klinike.
 Tam pa čestitamo našim vjernim vodstvom.

Vili Poljsak Rose Jurman Tončka Pimčić
 Stane Whaber Andrej & Mira Miatich
 Jakob Kergan

Slika 1.4.17c: Vtisi ameriških Slovencev ob obiskih Pediatrične klinike v letih 1954, 1956 in 1957.

Donacija združenja UNICEF je prof. dr. Zori Konjajev omogočila nakup opreme ter ustanovitev neonatalnega oddelka in regionalnega centra za nedonošenčke na Pediatrični kliniki leta 1954, po enoletnem izpopolnjevanju iz neonatologije in puerikulture na pediatričnih klinikah v Parizu in Zürichu.

Po preselitvi Pediatrične klinike na Vrazov trg in tudi že prej so bili najpogostejši vzrok sprejemov otrok v bolnišnico bolezni prebavil, predvsem enterokolitis z dehidriranostjo, in tudi bolezni dihal, med drugim tuberkuloza. Pulmološki in gastroenterološki oddelek za dojenčke je od leta 1954 vodila prof. dr. Krista Kocijančič, kasneje pa prim. Vesna Zavrnik in Štefka Vandot, dr. med., ki je zdravila predvsem dojenčke z nevrološkimi boleznimi. Otroke s tuberkulozo je obravnavala Zdenka Ivančič, dr. med., kasneje pa se je v področje fiziologije poglobil prof. dr. Milan Šilc, ki je uvedel sodobno rentgenološko diagnosticiranje in konec 50. let prejšnjega stoletja tudi

formalno ustanovil Oddelek za pulmologijo in ftziologijo predšolskih in šolskih otrok. Oddelek za gastroenterologijo in hepatologijo je v začetku 60. let formalno ustanovil prim. Henrik Peče.

Usmerjena hematološka dejavnost se je pričela na Pediatrični kliniki leta 1955, ko je prvič v Sloveniji in takratni skupni državi 8-letni deček s težko hemofilijo ob obsežni krvavitvi prejel liofilizirano antihemofilno plazmo, ki so jo iz Avstrije priskrbeli njegovi starši.

Hemato-onkološki oddelek z laboratorijem za diagnosticiranje koagulopatij je po strokovnem izpopolnjevanju v Leidnu in Amsterdamu leta 1957 ustanovila prof. dr. Majda Benedik, roj. Kmet.

Slika 1.4.18: Udeleženci jugoslovanskega pediatričnega kongresa na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

a. Pogled na improvizirano kongresno dvorano.

b. V prvi vrsti (z desne): prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Lev Matajc, prof. dr. Milan Šilc, prof. dr. Zora Konjajev, prof. dr. Pavle Kornhauser; na skrajni levi sedi prof. dr. Marjan Prodan.

Subspecialistično alergološko dejavnost na kliniki je leta 1960 uvedla prof. dr. Krista Kocijančič. Leta 1963 je organizirala Oddelek za alergologijo in imunologijo, ki se mu je kasneje pridružila tudi revmatološka dejavnost.

Pionirka na področju pediatrične kardiologije je prof. dr. Darja Fettich, ki se je sprva ukvarjala z zdravljenjem opeklin in revmatske vročice, konec 50. let pa se je poglobila v diagnosticiranje in zdravljenje srčnih napak ter leta 1963 na kliniki ustanovila kardiološki oddelek.

Z diagnosticiranjem in zdravljenjem ledvičnih bolezni se je sprva ukvarjal prof. dr. Lev Matajc, poglobljeno diagnosticiranje, vključno z izvajanjem ledvičnih biopsij, pa je uvedel prim. Iztok Jakša, ki je leta 1973 ustanovil nefrološki oddelek.

Kot direktor Pediatrične klinike je prof. dr. Jože Jeras na Oddelku za nevrologijo uvedel nove diagnostične in terapevtske postopke, hkrati pa je dal pobudo za ustanovitev Psihološke službe, ki jo je sprva vodila prof. Ljubica Vrba, Službe za fizioterapijo, ki jo je vodila fizioterapevtka Ana Lunka, in Oddelka za razvojno nevrologijo, ki ga je leta 1974 ustanovil prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat. Na predlog psihiatra prof. dr. Miloša Kobala je leta 1970 uresničil ustanovitev Pedopsihiatričnega oddelka, ki ga je sprva vodila prim. Anica Mikuš Kos.

Začetki subspecialnih dejavnosti na Pediatrični kliniki niso povsem jasno opredeljeni, saj so se sprva maloštevilni akademsko usmerjeni specialisti, predvsem prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajč, osredotočili na več področij. Kasneje so se jima pridružili vrstniki in mlajši sodelavci: prof. dr. Krista Kocijančič, prof. dr. Zora Konjajev, prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Milan Šilc, prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Milan Štrukelj, prof. dr. Marjan Prodan in drugi. Za strokovni razvoj je bilo odločilno njihovo enotno mnenje o nujnosti dopolnjevanja znanja v tujih razvitih subspecialnih centrih ter karseda obsežnem prenosu izkušenj ter diagnostičnih in terapevtskih postopkov na Pediatrično kliniko v Ljubljani.

Pediatrična klinika si je v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja s svojim strokovnim delom pridobila ugled v nekdanji skupni državi in tudi v sosednjih državah.

Tako je med drugim prof. dr. Marij Avčin sodeloval kot tajnik pri organizaciji 7. Jugoslovanskega pediatričnega kongresa v Portorožu in leta 1975 s sodelavci organiziral 10. Jugoslovanski pediatrični kongres v Ljubljani (Sliki 1.4.18 a in b in Slika 1.4.19).

Slika 1.4.19: Prof. dr. Marij Avčin pozdravlja udeležence na sprejemu pred pediatričnim kongresom.

Slika 1.4.20: Prof. dr. Jože Jeras.

Prof. dr. Jože Jeras je Pediatrično kliniko vodil od leta 1969 do leta 1986, Katedro za pediatrijo Medicinske fakultete pa od leta 1981 do leta 1989 (Slika 1.4.20).

Prof. dr. Jože Jeras se je rodil 30.oktobra 1920. Po diplomi na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1949 in specialističnem izpitu iz pediatrije leta 1954 je hitro akademsko napredoval in leta 1974 postal redni profesor pediatrije. Utemeljil je pediatrično nevrologijo v Sloveniji, sicer pa je spodbujal strokovni razvoj vseh oddelkov klinike. Pod njegovim vodstvom so potekali strokovni sestanki s predajo dežurne službe v t. i. klubskem prostoru vsak dan ob 11.30 uri. Zdravniki so občasno poročali o svojih udeležbah na pediatričnih srečanjih in o novih strokovnih dosežkih, kar je sodilo v t. i. interno edukacijo. Skupaj z glavno medicinsko sestro Marijo Oštrbenk je organiziral tudi strokovno izobraževanje za medicinske sestre (Slika 1.4.21).

Slika 1.4.21: Prof. dr. Jože Jeras in nekdanja glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk.

Kot predsednik Razširjenega strokovnega kolegija za pediatrijo in organizator podiplomskega izobraževanja iz pediatrije je poskrbel za strokovni napredek slovenske pediatrije in klinike ter za sodelovanje z vsemi otroškimi oddelki splošnih bolnišnic v Sloveniji ter tudi z otroškimi in šolskimi dispanzerji (Slika 1.4.22).

Slika 1.4.22: Prof. dr. Jože Jeras na strokovnem posvetu (tretji z desne v prvi vrsti), na skrajni desni je prof. dr. Marij Avčin.

1.5 ZADNI DVE DESETLETJI 20. STOLETJA IN PRVO DESETLETJE NOVEGA TISOČLETJA

Slika 1.5.1a: Prof. dr. Marjan Prodan.

Na predlog prof. dr. Jožeta Jerasa je vodenje Pediatrične klinike v Ljubljani leta 1986 prevzel prof. dr. Marjan Prodan z namestnikom dr. Cirilom Kržišnikom.

Prof. dr. Marjan Prodan se je rodil 23. maja 1931 v Ljubljani. Po maturi leta 1950 se je vpisal na Medicinsko fakulteto v Ljubljani, kjer je promoviral leta 1956. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1963, specialistični izpit iz radiologije pa leta 1968. Od tedaj je delal na Oddelku za pulmologijo, tuberkulozo in radiologijo Pediatrične klinike, kjer je leta 1972 postal vodja rentgenskega oddelka. Za asistenta pri predmetu Pediatrija na Medicinski fakulteti je bil izvoljen leta 1978, za docenta leta 1982 in za izrednega profesorja leta 1987. Predstojnik Katedre za pediatrijo je bil od leta 1989 do leta 1993 (Sliki 1.5.1 a in b).

Namestnik direktorja Pediatrične klinike je postal leta 1982, direktor pa je bil od leta 1986 do leta 1994.

Upokojil se je leta 1995. Leta 1980 je uspešno zagovarjal doktorat znanosti z naslovom »Genetski vidiki hipertrofične stenozne pilorusa«. Objavil je več kot 70 strokovnih del.

Poskrbel je za izboljšanje strokovnega dela na kliniki in se še posebej zavzel za izgradnjo novega prizidka onkološkega oddelka leta 1987,

Slika 1.5.1b: Prof. dr. Marjan Prodan (drugi z desne) na slavnostni večerji na kongresu radiologov v Parizu.

modernizacijo glavne in mlečne kuhinje ter preureditev sprejemne ambulante in ambulantnega trakta klinike. Njegova zasluga sta bili tudi premestitev in modernizacija rentgenskega oddelka z novo opremo.

Razširil je podiplomsko izobraževanje za pediatrie Pediatrične klinike, šolske zdravnike ter pediatrie primarne in sekundarne mreže, ki je v okviru »Derčevih dnevov« do leta 1985 potekalo vsaki dve leti. Strokovne prispevke z izobraževanja smo pričeli objavljati v enotni obliki v tematskih sklopih po zgledu publikacij »Pediatric Clinics of North America«. Po upokojitvi prof. dr. Jožeta Jerasa leta 1989 je prevzel tudi vodenje Katedre za pediatrijo in delo opravljal vse do konca leta 1993. Prof. dr. Marjan Prodan je leta 1993 po sklepu vodstva UKC Mestno otroško bolnišnico priključil Pediatrični kliniki na Vrazovem trgu.

Slika 1.5.2: Prim. Dragica Vendramin ob ustanovitvi Mestne otroške bolnišnice konec 50. let prejšnjega stoletja.

Mestna otroška bolnišnica (MOB) je nastala v posloplju nekdanje Otroške bolnišnice na Ulici stare pravde po popolni preselitvi Pediatrične klinike v stavbo na Vrazovem trgu leta 1956. Otroško bolnišnico, v kateri so se sprva zdravili pretežno otroci z boleznimi dihal in tudi sečil iz ljubljanske regije, je uspešno vodila prim. Dragica Vendramin (Sliki 1.5.2 in 1.5.3).

Bolnišnica je bila tesno povezana s sosednjim Centralnim otroškim dispanzerjem, ki je bil tudi učna baza za učence in študente zdravstvenih šol in Medicinske fakultete v Ljubljani. Prim. Dragica Vendramin je bolnišnico posodobila in dogradila ter k sodelovanju pritegnila večje število vrstnikov in mlajših sodelavcev, med drugimi Ančko Pitanic, dr. med., Sonjo Vrtovec, dr. med., Zdenko Skalicky, dr. med., prim. Zoro Rijavec Lamprecht, prim. Emila Trudna, prim. Antona Kunstlja, Franca Malešiča, dr. med., prof. dr. Rajka Kendo, prim. Marjeto Sedmak, prim. Gordano Logar Car, Doro Jeler, dr. med., in Meto Accetto, dr. med.

Slika 1.5.3: Prim. Dragica Vendramin in prof. dr. Rajko Kenda.

Znatno je posodobila strokovno delo v bolnišnici ter v sodelovanju z Meto Accetto, dr. med., in prof. dr. Rajkom Kendo v Sloveniji uvedla Denverški presejalni test. Raziskovalno delo je izvajal predvsem dr. Rajko Kenda, ki je hitro akademsko napredoval in v sodelovanju z radiologom prim. Antonom Kenigom uvedel več novosti na področju diagnosticiranja okužb sečil (Slika 1.5.4).

Slika 1.5.4: Prof. dr. Rajko Kenda, prim. Emil Truden in prim. Anton Kenig.

Slika 1.5.5: Prof. dr. Rajko Kenda, prim. Emil Truden in prof. dr. Milan Čížman.

Odmevna je bila uvedba posebnega »MOB stolčka« za zbiranje urina pri majhnih otrocih. Novost, ki so jo tudi patentirali, je bila odlikovana z več nagradami in priznanji.

Prim. Dragico Vendramin je pri vodenju MOB kot direktor nasledil prim. Emil Truden, njega pa prof. dr. Rajko Kenda (Sliki 1.5.5 in 1.5.6).

Po pridružitvi MOB Pediatrični kliniki so se na Ulico stare pravde preselili celoten nefrološki oddelek in vse ambu-

lante nefrološkega oddelka, vključno z enoto za avtizem, ter del psiholoških ambulant. Pomembna je bila vzpostavitev Centra za dializo za otroke, kar je zasluga prof. dr. Rajka Kende. Po sklepu vodstva UKC leta 2001 se je v stavbo preselil tudi otroški dermatološki oddelek, za katerega je bilo predvideno mesto v novi kliniki, a je preselitev kasnejše vodstvo UKC leta 2009 preprečilo. Istega leta se je večina ostale pediatrične dejavnosti, razen dela nevrologije, z Ulice stare pravde preselila v novo stavbo Pediatrične klinike na Bohoričevi ulici.

Slika 1.5.6: Prim. Dragica Vendramin, prim. Emil Truden, prim. Luka Pintar in prof. dr. Milan Štrukelj na novoletnem sprejemu.

V 80. in v začetku 90. let prejšnjega stoletja so pogoji za delo na kliniki postajali vse bolj slabi, saj je po 40 letih bolnišnica postala pretesna. V bolniških sobah je bilo preveč bolniških postelj, sobivanje staršev z bolnimi otroki je bilo nemogoče, oddelek za doječe matere na kliniki je bil premajhen. Problematična je bila tudi umeščena nekaterih diagnostičnih naprav (npr. za kateterizacijo srca in magnetnoresonančno slikanje) zunaj klinike, ki je zahtevala nenehno prevažanje malih bolnikov v centralno stavbo UKC.

Prof. dr. Marjan Prodan je zato imenoval skupino mlajših zdravnikov, ki naj bi pripravila predlog za preureditev klinike na Vrazovem trgu. Možna bi bila rekonstrukcija stare stavbe, ki ni bila grajena po sodobnih protipotresnih standardih (v traktu A traktu je bila v stenah namesto armatur tudi žica, ki je med 2. svetovno vojno obdajala Ljubljano). Vendar pa bi bila rekonstrukcija stare stavbe zelo draga in zanemarljivo cenejša od novogradnje, pri čemer bi osnovni problem – dislokacija od centralne stavbe UKC – ostal. Tudi povezava med kliniko in ostalim delom UKC zaradi predvidene rekonstrukcije Njegoševe ceste ne bi bila mogoča, problem pa naj bi predstavljala tudi talna voda.

Tako so strokovno ocenili, da bi bila najprimernejša rešitev novogradnja Pediatrične klinike v neposredni bližini Kliničnega centra, kjer bi lahko uporabljali zahtevne diagnostične naprave, laboratorijske storitve in operacijske dvorane UKC.

Možnost umestitve nove klinike naj bi na prošnjo vodstva UKC presodil inž. Koprivec, ki je sporočil, da so naši predlogi neuresničljivi, saj za kliniko prostora v bližini UKC ni. Tako smo začasno misel o novogradnji opustili ter razmišljali o nadgradnji trakta C kar bi bilo možno.

Slika 1.5.7: Prof. dr. Ciril Kržišnik.

1. 1994 je direktorsko mesto klinike prevzel prof. dr. Ciril Kržišnik, ki je po reorganizaciji UKC leta 1997 postal strokovni direktor (Slika 1.5.7). Za poslovno direktorico je bila imenovana gospa Biserka Marolt Meden, ki je delo opravljala do leta 2006 in nato še od leta 2010 dalje.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je bil strokovni direktor do 15. 7. 2009. Poslovna direktorica je bila v obdobju 2006–2009 gospa Diana Cesar Plaz.

Prof. dr. Ciril Kržišnik se je rodil v Ljubljani 5. julija 1944. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1969, na Pediatrični kliniki pa se je zaposlil decembra 1971. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1976, doktorat s področja pediatrične diabetologije pa leta 1986. Asistent pediatrije je postal leta 1977, leta 1987 je postal docent, leta 1992 izredni profesor in leta 1997 redni profesor pediatrije. Strokovno se je izpopolnjeval na pediatričnih oddelkih klinik v Helsinkih, Copenhagenu, Wrocławu, Parizu in Bostonu.

Na Pediatrični kliniki v Ljubljani je bil zaposlen od 1. 12. 1971 do 1. 10. 2014. Vodja oddelka za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni je bil od leta 1982 do leta 1993, strokovni direktor Pediatrične klinike od leta 1994 do leta 2009, član Strokovnega sveta UKC v Ljubljani od leta 1996 do leta 2009 in predstojnik

Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani od decembra 1993 do februarja 2014.

Slika 1.5.8: Z desne: glavna medicinska sestra Alenka Vračko, VMS, prof. dr. Ciril Kržišnik in poslovna direktorica ga. Biserka Marolt Meden.

Aktivno je nastopal na številnih domačih in tujih kongresih s področja pediatrične endokrinologije in diabetesa. Od leta 1981 je bil član Mednarodnega združenja za otroški diabetes ISGD-ISPAD in leta 1989 organiziral 10. letno srečanje na Bledu z 200 udeleženci z vseh celin. Štiri leta je bil član Sveta združenja. Leta 1997 je postal član Evropskega

združenja za pediatrično endokrinologijo in leta 2003 tudi predsednik, ko je organiziral 43. letno srečanje v Ljubljani. Leta 1985 mu je Združenje endokrinologov Jugoslavije zaradi dosežkov na področju otroške endokrinologije podelilo naziv »endokrinolog«.

V obdobju 1981–1985 je sodeloval pri uvedbi neonatalnega presejalnega testa za odkrivanje hipotiroze pri otrocih in za dosežek s sodelavci prejel »Priznanje raziskovalne skupnosti Ljubljana«. Z raziskovalnim delom se je posvečal področjem motenj rasti, kongenitalne adrenalne hiperplazije in sladkorne bolezni. Najbolj citirane so bile raziskave s področja epidemiologije sladkorne bolezni in raziskava mutacije PROP-1 pri dnevni nanosomiji ter uvedba zdravljenja neobčutljivost na rastni hormon s sintetskim rastnim faktorjem IGF-1 (Slika 1.5.8).

Slika 1.5.9: Prim. Jana Frelih.

nutno strokovno poročilo, načelno specializantov, in kratko razpravljanje prisotnih specialistov. Ob torkih je bila na programu predstavitev aktualnosti s področja urgentne pediatrije, ob sredah zanimivi klinični primeri, ob četrtek poročila s strokovnih srečanj, petek pa je bil namenjen predstavitvi farmacevtskih pripravkov in medicinske opreme. Občasno so potekale tudi MM-konference. Popoldanski »raport« s predajo

Po prevzemu direktorske funkcije januarja 1994 je prof. dr. Ciril Kržišnik dotedanje vsakodnevne seštanke zdravnikov s predajo dežurne službe ob 11.30 uri preuredil v dvakratdnevno srečanje. Prvo srečanje s poročilom dežurne ekipe o sprejemih predhodnega popoldneva in noči se je začelo po 8. uri zjutraj. Poročilu dežurnih zdravnikov sta sledila kratko 15-mi-

Slika 1.5.10: Prim. Jožica Anžič.

dežurne službe je bil ob 15. uri. Namestnica strokovnega direktorja je bila sprva prim. Jana Frelih (Slika 1.5.9) in nato od leta 2001 do upokojitve leta 2009 prim. Jožica Anžič (Slika 1.5.10).

Slika 1.5.11a: Gospa Mihaela Jurčec in prof. dr. Ciril Kržišnik.

Skoraj 20 let je pri vodenju Pediatrične klinike kot tajnica in strokovna sodelavka sodelovala gospa Mihaela Jurčec (Sliki 1.5.11 a in b).

Priprave na obnovo ali novogradnjo Pediatrične klinike

Novo leto 1994 je bilo prelomno za projekt Nove pediatrične klinike. Na novoletnem sprejemu nas je prof. dr. Jože Lokar obvestil, da so bili podatki o nemožnosti umestitve nove klinike ob Kliničnem centru zavajajoči, saj tam tak prostor je, vendar se zanj zanimajo tudi drugi. Svetoval nam je, da stopimo v stik z inž. Stankom Kristlom, ki ima natančne podatke o projekcijah razvoja UKC. To smo tudi storili in inž. Kristl je januarja 1994 predstavil prostorski plan za območje Pediatrične klinike v naslednjih 20 letih. Razvidno je bilo, da bo v bodoče klinika odrezana od UKC zaradi novogradnje Njegoševe ceste z mostom preko Ljubljance, preko vrta klinike pa naj bi vozil celo tramvaj. S temi podatki je bil seznanjen ožji strokovni kolegij klinike v sestavi prim. Jožica Anžič, prim. Silvo Kopriva, asist. mag. Jana Frelih, Meta Accetto, dr. med., prim. Igor Ravnik, prof. dr. Tadej Battelino, prim. Marijana

Kuhar, Alenka Vračko, VMS, in prof. dr. Ciril Kržišnik.

Slika 1.5.11b: Del vodstva Pediatrične klinike leta 2008. Od leve namestnica strokovnega direktorja prim. Jožica Anžič, glavna medicinska sestra Marinka Purkart, dipl. m. s., strokovni direktor prof. dr. Ciril Kržišnik in ga. Mihaela Jurčec, strokovna sodelavka.

Sklenili smo, da damo takojšnjo pobudo za novogradnjo Pediatrične klinike ob Kliničnem centru. Domnevali smo, da povsem regularna pot preko različnih komisij in sveta UKC verjetno ne bo enostavna, saj pediatrija ni bila »prednostna naloga« Kliničnega centra, kar se je odražalo s slabo kadrovsko preskrbljenostjo Pediatrične klinike v primerjavi z Interno kliniko ter z neza-

dosno opremo in neustreznimi sobami za male bolnike, v katerih je ležalo celo po 6 otrok. V takšnih pogojih sobivanje s starši skorajda ni bilo mogoče in tudi sanitarij ni bilo dovolj. Sklenili smo, da vodja vsakega

oddelka pripravi predlog strukture oddelka ter ambulantne, diagnostične in terapevtske dejavnosti na novi kliniki, vključno s številom postelj za bolnike. Želje so bile velike. Zavedali smo se, da bomo morali velikost oddelkov in sob prilagoditi normativom in poiskati ustrezne strokovnjake.

1.6 PEDAGOŠKA IN RAZISKOVALNA DEJAVNOST KLINIKE

Ker je Pediatrična klinika učna ustanova, v njej ves čas poteka pouk pediatrije za študente splošne in dentalne medicine ter visokih in srednjih zdravstvenih šol, hkrati pa je tudi učna baza za specializante pediatrije in splošne medicine.

Raziskovalno delo na kliniki je večinoma potekalo v kombinaciji s kliničnim delom in kliničnimi opazovanji. Tako je npr. prof. dr. Zora Konjajev raziskovala citomegalijo pri novorojenčkih in uvedla eksfoliativno metodo dokazovanja bolezni na podlagi prisotnosti celic velikank sovjeoč v urinu. Prof. dr. Jože Jeras, prim. Ivica Tivadar in prim. Igor M. Ravnik so raziskovali epilepsijo pri otrocih, prof. dr. David Neubauer med drugim nenadno nepričakovano smrt pri dojenčkih, prof. dr. Marjan Prodan vpliv okolja na pogostost prirojenih anomalij, prim. Iztok Jakša in prim. mag. Mojca Avguštin Čavić glomerulopatije in Alportov sindrom, prof. dr. Rajko Kenda okužbe sečil, prof. dr. Milan Štrukelj fagocitozo pri kronični granulomatozni bolezni, doc. dr. Vasilija Maček vlogo respiratornih virusov pri nastanku astme pri otrocih, prof. dr. Jana Lukač in prim. Henrik Peče dnevni ritem encimov v biopitih prebavil, prim. Marijana Kuhar in prim. Vesna Glavnik imunodeficiencie pri otrocih in alergijo na prehranske alergene, prof. dr. Lev Matajce, prim. Ljubica Brus in prof. dr. Ciril Kržišnik epidemiologijo diabetesa, študijo glikozilirane hemoglobina in cirkadiane adrenalne aktivnosti pri otrocih z diabetesom, mukopolisaharidoze in vpliv PCB na zdravje otrok, prof. dr. Majda Benedik, prim. Jožica Anžič in prim. Majda Benedik Dolničar hemofilijo v Sloveniji in učinkovitost zdravljenja malignih bo-

lezni pri otrocih, prof. dr. Milivoj Veličković Perat cerebralno paralizo ter prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Andrej Robida in prim. Dragica Bartnjev prirojene anomalije srca in ožilja pri otrocih. Večino raziskav je financirala Raziskovalna skupnost Slovenije, delno preko UKC. Kljub zanimivim rezultatom je bilo le malo raziskav, objavljenih v revijah z indeksom SCI (Sliki 1.6.1 a in b).

Slika 1.6.1a: Pediatri na novoletnem sprejemu na Pediatrični kliniki.

Kriza v raziskovanju je nastopila v začetku 90. let, saj je tedaj pogoj za nosilstvo raziskovalnega dela postal učiteljski naziv oziroma doktorat in vsaj en citat v reviji, ki jo indeksira SCI.

Leta 1995 je imelo doktorat znanosti le osem raziskovalcev in od njih le peščica ustrezne citate. Sklenili smo, da pri sprejemu novih zdravnikov na kliniko ob izbiri od kandidatov zahtevamo, da se bodo posvetili tako strokovnemu kot tudi raziskovalnemu in pedagoškemu delu, saj je klinika učna ustanova. Poleg tega smo predvideli, da bo morala večina pridobiti nova znanja in izkušnje v razvitih zahodnih centrih, zlasti v tistih z razvitim raziskovalnim delom, ter osvojeno znanje po možnostih prenesti na Pediatrično kliniko.

Slika 1.6.1b: Pediatri na novoletnem sprejemu na Pediatrični kliniki.

Tako je prof. dr. Tadej Battelino že med specializacijo (1995) eno leto delal in raziskoval na Loyola University v Chicagu in nato še eno leto pri prof. Czernichowu na kliniki Robert Debré v Parizu. Osvojeno znanje, predvsem nove molekularnogenetske preiskave, ki jih je prenesel v laboratorij Pediatrične klinike, so omogočile izreden strokovni in raziskovalni razvoj klinike.

Podobno je prenos znanja s področja imunologije, alergologije in revmatologije, ki ga je predvsem z vpepljavo novih laboratorijskih metod omogočil prof. dr. Tadej Avčín, doprinesel k izrednemu napredku na tem področju v Sloveniji.

Zelo pomembni so tudi prispevki prof. dr. Janeza Jazbeca k razvoju raziskav na področjih hematologije in onkologije, prof. dr. Roka Orla na področju gastroenterologije, prof. dr. Tomaža Podnarja na področju kardiologije, prof. dr. Davida Neubauerja na področju nevrologije, prof. dr. Rajka Kende na področju okužb sečil in številnih drugih. Omenjeni dosežki so dokumentirani tudi na svetovnem spletu.

Večina mladih zdravnikov, sprejetih na kliniko, je akademsko izredno hitro napredovala. To so omogočile predvsem objave v revijah z indeksom SCI, ki so temeljile na raziskavah, opravljenih v lastnem laboratoriju. Vsi, ki so po doktoratu dosegli še učiteljski naziv, so lahko pričeli s samostojnim raziskovalnim delom in postali mentorji mlajšim sodelavcem. Število doktorjev znanosti na kliniki je s 6 leta 1996 poskočilo na kar 32 leta 2009.

Tudi število objav v revijah z indeksom SCI se je od nekaj letno povečalo na več deset letno; prav tako se je izredno povečalo število citatov, ki so priznane merilo uspešnosti raziskovalnega in strokovnega dela ustanove.

Specializacija iz pediatrije

Po ustanovitvi Zdravniške zbornice Slovenije smo se pediatri takoj vključili v njeno delo, saj naj bi dolgoročno organizirala tudi specializacijo iz pediatrije. Zaradi želje Slovenije po priključitvi Evropski uniji smo se odločili, da posodobimo programe specializacij in jih prilagodimo programom Evropske unije. Tako smo po vsebini in trajanju prilagodili tudi specializacijo iz pediatrije in jo tako podaljšali s štirih na pet let. Pretežni del specializacije je potekal na Pediatrični kliniki. Program je sprva pripravljala Katedra za pediatrijo v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje, kasneje pa Zdravniška zbornica Slovenije.

1.7 OBISKI UGLEDNIH GOSTOV

Slika 1.7.1a: Prof. dr. Robert Debré.

Prva leta po dograditvi Pediatrične klinike na Vrazovem trgu so bili obiski uglednih gostov, med drugim znanega pediatra prof. dr. Roberta Debréja iz Pariza (Sliki 1.7.1 a in b), dokaj pogosti, kasneje pa je bilo obiskov nekoliko manj.

Slika 1.7.1b: Avtoportret, ki ga je prof. dr. Robert Debré podaril prof. dr. Mariju Avčinu.

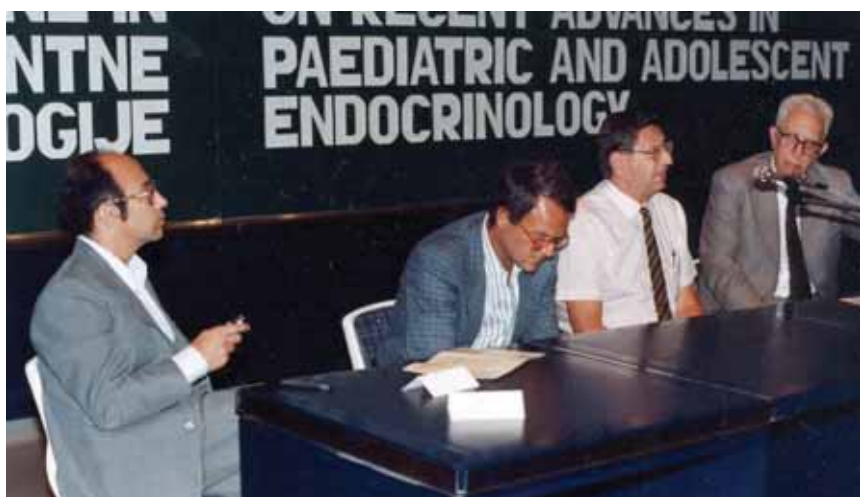
Slika 1.7.2: Prof. dr. Lev Matajc s poljskimi zdravniki na Pediatrični kliniki.

Tako je leta 1955 kliniko obiskala delegacija poljskih zdravnikov, ki jo je sprejel prof. dr. Lev Matajc (Slika 1.7.2).

Slika 1.7.3: Prof. dr. Matija Ambrožič na obisku na Pediatrični kliniki. V ozadju je prof. dr. Marij Avčin.

Pomemben je bil tudi obisk utemeljitelja socialne pediatrije v nekdanji skupni državi in Sloveniji, beograjskega zdravnika prof. dr. Matije Ambrožiča (Slika 1.7.3)

Slika 1.7.4: Po obisku Pediatrične klinike sta prof. dr. Alan Rogol (prvi z leve) in prof. dr. Zvi Laron (tretji z leve) sodelovala na pediatričnem endokrinološkem simpoziju. Na skrajni desni je prof. dr. Lev Matajc.

V 70. in 80. letih je prihajala na vsakoletni obisk delegacija pediatrov iz Sovjetske zveze. Zanimali so jih predvsem organizacija dela na kliniki ter delo in oprema na neonatalnem oddelku.

Leta 1988 sta kliniko obiskala pediatra prof. dr. Zvi Laron iz Izraela (Slika 1.7.4) in prof. dr. Alan Rogol iz Charlottesville (ZDA).

Slika 1.7.5. Prof. dr. Zvi Laron vodstvu Pediatrične klinike izroča eno izmed svojih strokovnih knjig.

Prof. dr. Zvi Laron, znan po t. i. Laronovem sindromu (tj. nizki rasti zaradi neobčutljivosti na rasti hormon), je obiskal kliniko še nekajkrat (Slika 1.7.5). Prof. dr. Zvi Laron je tako kot prof. dr. Robert Debré, prof. dr. Guido Fanconi, prof. dr. Andrea Prader in prof. dr. Robert Nelson eden najuglednejših pediatrov v svetovnem merilu. Izdal je več kot 100 medicinskih knjig, objavil več kot 1.000 člankov, od tega več kot 600 v revijah s faktorjem vpliva, ki so bili citirani več deset tisočkrat.

Slika 1.7.6: Prof. dr. Zvi Laron.

Prof. dr. Zvi Laron je na 2. kongresu pediatrov v Portorožu leta 2002 postal častni član Združenja pediatrov Slovenije, na kongresu pediatrov v Čatežu leta 2014 pa je kot vabljeni predavatelj poročal o svojem najnovejšem odkritju, da bolniki z Laronovim sindromom, torej neobčutljivostjo na rasti hormon, ne zbolijo za rakom (Slika 1.7.6).

Kliniko je leta 1989 obiskal tudi prof. dr. Stuart Brink, ki je sodeloval pri pouku pediatrije na Univerzi v Harvardu, trenutno pa je profesor pediatrije na Tufts University v Bostonu (Slika 1.7.7). Z obiskom sta nas počastila tudi predstojnik Pediatrične klinike iz Sydneya (Avstralija)

Slika 1.7.7: Prof. dr. Stuart Brink na obisku na Pediatrični kliniki.

prof. dr. Martin Silink (Slika 1.7.8) in predstojnik Pediatrične klinike v Pittsburghu (ZDA) prof. dr. Mark Sperling (Slika 1.7.9).

Slika 1.7.8: Prof. dr. Martin Silink je obiskal Pediatrično kliniko in predaval na simpoziju združenja ISPAD na Bledu.

Slika 1.7.9: Prof. dr. Mark Sperling.

Slika 1.7.10: Dr. Peter Adasek in prim. Mojca Breclj Kobe.

Z obiskom nas je razveselil tudi znani strokovnjak za področje nasilja nad otroki ameriški pediater dr. Peter Adasek (Slika 1.7.10).

Med uglednimi gosti je bil tudi prof. Paul Czernichow, ki je Pediatrično kliniko obiskal leta 1996 (Slika 1.7.11).

Pri prof. dr. Paulu Czernichowu sta se strokovno izpopolnjevala prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Tadej Battelino. Njegov predhodnik prof. dr. Henri Lestradet je bil dober kolega prof. dr. Leva Matajca, s katerim

Slika 1.7.11: Prof. dr. Paul Czernichow (v ospredju).

sta dolga leta sodelovala, kar kaže na kontinuiteto strokovnega sodelovanja med pariško in ljubljansko Pediatrično kliniko.

Kliniko je obiskala tudi ugledna pediaterinja revmatologinja prof. dr. Jane Schaller, profesorica pediatrije na Univerzi Tufts in predstojnica Pediatrične klinike

Slika 1.7.12: Prof. dr. Jane Schaller.

»Floating hospital for children« v Bostonu (ZDA). Daljše obdobje je bila tudi vodja mednarodnega Združenja za pediatrijo (Slika 1.7.12).

Slika 1.7.13: Prof. dr. Moshe Phillip.

Pediatrično kliniko je večkrat obiskal tudi predstojnik Inštituta za endokrinologijo in diabetes Schneiderjeve pediatrične klinike prof. dr. Moshe Phillip, ki je tudi prodekan na Sacklerjevi medicinski fakulteti v Izraelu in gostujoči profesor na Medicinski fakulteti v Ljubljani (Slika 1.7.13).

Na kliniki sta predavala tudi znani pediater in nutricionist s pediatrične klinike v Münchnu prof. dr. Berthold Koletzko (Slika 1.7.14) in znani diabetolog iz Rima prof. dr. Paolo Pozzilli (Slika 1.7.15).

Kliniko je obiskal še predstojnik endokrinologije Pediatrične klinike na Dunaju prof. dr. Herwig Frisch (Slika 1.7.16).

Pediatrično kliniko je obiskalo tudi več znanih državnikov, med drugim predsednik države gospod Milan Kučan (Slika 1.7.17).

Slika 1.7.14: Prof. dr. Berthold Koletzko predava o celiakiji na Pediatrični kliniki.

Slika 1.7.15: Prof. dr. Paolo Pozzilli v predavalnici Pediatrične klinike predstavlja imunološke vidike sladkorne bolezni tipa 1.

Slika 1.7.16: Prof. dr. Herwig Frisch.

Večkrat je Pediatrično kliniko obiskal tudi nekdanji predsednik vlade dr. Janez Drnovšek (Slika 1.7.18).

Slika 1.7.17: Obisk predsednika Kučana na kliniki.

Slika 1.7.18: Dr. Janez Drnovšek na oddelku za dojenčke.

Slika 1.7.19a: Obisk dr. Janeza Drnovška na kliniki.

Slika 1.7.19b: Obisk dr. Janeza Drnovška in podpis pogodbe o prodaji slik z izkupičkom, namenjenim novogradnji klinike.

Dr. Janez Drnovšek je dejavno podpiral projekt Nove pediatrične klinike in v Sklad za novogradnjo klinike daroval izkupiček prodaje slik stranke, ki jo je vodil (Slika 1.7.19 a in b).

Slika 1.7.20: Luksemburška nadvojvodinja Maria Teresa Batista-Falla.

Staro kliniko je skupaj s soprogo nekdanjega predsednika republike obiskala tudi luksemburška nadvojvodinja Maria Teresa Batista-Falla, ki je otrokom na onkološkem oddelku podarila lepe igrače (Sliki 1.7.20 in 1.7.21).

Slika 1.7.21: Nadvojvodinja je obiskala več oddelkov klinike.

Med potomci kronanih glav je bil na obisku tudi Karl von Habsburg – Lotarinški, sin Otta von Habsburga in vnuk zadnjega avstrijskega cesarja Karla I., in si z zanimanjem ogledal kliniko (Slika 1.7.22).

Novozgrajeno kliniko na Bohoričevi ulici si je po otvoritvi leta 2009 ogledal tudi predsednik države dr. Danilo Türk (Slika 1.7.23).

Slika 1.7.22: Karl von Habsburg na ogledu Pediatrične klinike.

Slika 1.7.23: Predsednik dr. Danilo Türk med ogledom nove klinike.

1.8 STROKOVNO SODELOVANJE

Večina oddelkov klinike je strokovno sodelovala in še vedno strokovno sodeluje s številnimi strokovnimi enotami enake ali podobne subspecialnosti različnih klinik po svetu.

Takšno je bilo sodelovanje z ustanovami v okviru regije Alpe-Jadran, predvsem s Pediatrično kliniko na Reki. Tako so več let izmenjaje – na Reki in v Ljubljani – potekali obiski in strokovna predavanja zdravnikov in medicinskih sester (Slika 1.8.1 in 1.8.2).

Slika 1.8.1: Udeleženci Pediatrične klinike iz Ljubljane na strokovnem srečanju na Reki leta 1978. Z desne stojijo: prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat, prof. dr. Marjan Prodan, Jurij Kurillo, dr. med., prim. Ljubica Brus in prof. dr. Lev Matajč (v sredini).

Slika 1.8.2: Med predavanjem na Reki. Na levi strani je prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat, za njim prim. Iztok Jakša. Za kolegom, ki projecira, sedi prof. dr. Lev Matajč, na skrajni desni prim. Ljubica Brus.

Slika 1.8.3: Gostje z Reke v vhodni avli Pediatrične klinike v Ljubljani.

Strokovno sodelovanje obeh klinik je potekalo neprekinjeno od 60. let prejšnjega stoletja vse do osamosvojitve Slovenije in se nato predvsem po zaslugi novoizvoljenega predstojnika Otroške klinike na Kantridi prof. dr. Vladimirja Ahela nadaljevalo do leta 2009 (Slike 1.8.3, 1.8.4, 1.8.5, 1.8.6, 1.8.7, 1.8.8 in 1.8.9).

Slika 1.8.4: Prof. dr. Vladimir Ahel in prof. dr. Ciril Kržišnik.

Slika 1.8.5: Prof. dr. Vladimir Ahel je podaril šopek poslovni direktorici klinike gospe Biserki Marolt Meden.

Slika 1.8.6: Predavalnica Pediatrične klinike med predavanjem gostov z Reke.

Slika 1.8.7: Glavna medicinska sestra Pediatrične klinike dr. Jožica Peterka Novak, VMS, prof. soc. ped. (v sredini), med pogovorom s kolegicami z Reke.

Slika 1.8.8: Glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Marinka Purkart, dipl. m. s. (tretja z desne), med pogovorom z glavno medicinsko sestro reške pediatrične klinike (četrt z desne) in poslovna direktorica Pediatrične klinike ga. Diana Cesar Plaz (druga z desne).

Slika 1.8.9: Udeleženke sestrskega dela na srečanju klinik. V prvi vrsti skrajno levo je glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Alenka Vračko, VMS, skrajno desno namestnica glavne medicinske sestre in kasnejša glavna medicinska sestra dr. Jožica Peterka Novak, VMS, prof. soc. ped., druga z leve je glavna medicinska sestra reške klinike.

Pomembno je tudi strokovno sodelovanje med pediatričnimi klinikami srednje Evrope, ki ga je od leta 1993 organiziral predstojnik Pediatrične klinike na Dunaju prof. dr. Radvan Urbanek (Slika 1.8.10).

Slika 1.8.10: Prof. dr. Radvan Urbanek (levo).

Na vsakoletnih strokovnih sestankih so se predstojniki pediatričnih klinik z Dunaja, Innsbrucka, Gradca, Ljubljane, Maribora, Brna, Prage, Bratislave, Erlangna in Budimpešte srečevali z mlajšimi kolegi, ki so predstavljali dosežke

svojega raziskovalnega dela. Tako so v 90. letih svoje raziskave zelo uspešno predstavili doc. dr. Nataša Bratina (raziskava o lipidih pri otrocih), prof. dr. Janez Jazbec (infektološko-bakteriološka raziskava), mag. Uroš Mazić (raziskava o motnjah srčnega ritma) in mag. Matejka Černelč (fiziološka raziskava spomina dihalnih vzorcev).

Prvih 10 let so bila srečanja samo na Dunaju, nato pa so se dogovorili, da srečanja organizirajo tudi sodelujoče klinike. Tako je ljubljanska Pediatrična klinika leta 2006 organizirala srečanje na Bledu, na katerem je doc. dr. Magdalena Avbelj predstavila zanimivo genetsko tematiko. Na srečanju so sklenili, da se do tedaj neformalna srečanja formalizirajo z ustanovitvijo Srednjeevropskega združenja za pediatrično raziskovalno delo ES-PCR (European society for pediatric clinical research) in da bo posebna neodvisna komisija vsako leto izbra-

la najboljši raziskovalni dosežek letnega srečanja (Slika 1.8.11).

Slika 1.8.11: Udeleženci srečanja ES-PCR leta 2006 na Bledu.

Ta čast je leta 2007 na srečanju v Innsbrucku pripadla prof. dr. Tadeju Avčinu za raziskavo o granulomatoznih boleznih. Prof. dr. Tadej Avčin se je tedaj kot predstavnik Pediatrične klinike intenzivno vključil v delovanje združenja. Pod njegovim men-

torstvom sta kasneje prestižni nagradi s predstavitvijo imunoloških tem prejela še Gašper Markelj, dr. med., in Mojca Zajc-Avrarnovič, dr. med.

Po osamosvojitvi Slovenije ter vojnih spopadov na Hrvaškem in v Bosni se je tamkajšnje prebivalstvo soočilo z moteno zdravstveno oskrbo.

Za težave, povezane z zdravstvenim varstvom otrok na območju spopadov, sta se zanimal združenji UNICEF in predvsem Mednarodno pediatrično združenje (IPA) s predsednico prof. dr. Jane Schaller, sicer direktorico »Floating Hospital for Children« v Bostonu. Prof. dr. Schaller nas je obiskala na kliniki in povedala, da bo povabila predstojnike Pediatričnih klinik iz nekdanje Jugoslavije. Ti naj bi predstavili probleme v zvezi z zdravstvenim varstvom otrok, da bi lahko organizirali ustrezno pomoč. Ker je bil vojni konflikt v Sloveniji kratkotrajen in ker je bila Slovenija izmed vseh republik nekdanje države najbolj razvita, nas je prosila, da pomagamo kolegom z vojnih področij, saj zaradi konfliktov nimajo imeli možnosti strokovnih stikov oz. strokovnega razvoja. Organizirala je srečanja v Trstu, na katere je povabila znane pediatre, npr. prof. dr. Mary Avery (ZDA) in prof. dr. Gavina Arneila (Škotska), znana avtorja učbenikov pediatrije, predstavnike združenja UNICEF in Ameriške pediatrične akademije ter tudi predstavnike Pediatričnih klinik iz Sarajeva, Banje Luke, Skopja, Prištine, Beograda, Zagreba in Ljubljane (Slika 1.8.12).

Slika 1.8.12: Udeleženci posveta, ki sta ga organizirala Ameriška pediatrična akademija in združenje UNICEF leta 1992 v Trstu. V prvi vrsti kot tretja z desne sedi prof. dr. Jane Schaller, četrta z desne je prof. dr. Mary Avery, za njo stoji prof. dr. Gavin Arneil.

Povabljeni pediatri so predstavili težave, povezane s preskrbo z zdravili, kisikom, medicinsko opremo in rehabilitacijskimi pripomočki. Organizatorji so obljubili in nato tudi uresničili pomoč v zdravilih in opremi, medtem ko so strokovno izobraževanje ponudili v Belgiji in po našem dogovoru tudi v Sloveniji.

Slika 1.8.13: Predstojnica prof. dr. Jelica Predojević (levo) in dr. Jelena Petrović iz Banja Luke na novoletnem sprejemu na Pediatrični kliniki v Ljubljani.

Večina pediatrov iz Banja Luke se je odločila za izpopolnjevanje v Ljubljani. Najprej si je kliniko ogledala predstojnica prof. dr. Jelica Predojević (Slika 1.8.13), nato pa so v nekajmesečnih intervalih kliniko obiskali praktično vsi pediatri ter si izmenjevali izkušnje z ljubljanskimi pediatri s subspecialnih oddelkov klinike.

Sodelovanje se je na posameznih področjih nadaljevalo tudi kasneje, med drugim s skupnim izvajanjem raziskav in doktoratov ter vabljenih predavanj na pediatričnih strokovnih srečanjih (Sliki 1.8.14 a in b).

Sodelovali smo tudi s pediatričnima klinikama v Sarajevu in v Tuzli ter s pediatričnimi klinikami regije Alpe-Jadran.

Slika 1.8.14a: Strokovno srečanje pediatrov v Banja Luki.

Pomembno je bilo tudi mednarodno sodelovanje posameznih oddelkov. Tako so hemato-onkološki oddelek obiskali predstavniki Pediatrične klinične bolnišnice iz Clevelanda (Sliki 1.8.15 a in b).

Slika 1.8.14b: Asist. Vladan Rajić med predavanjem.

Sliki 1.8.15 a in b: Predstavniki Pediatrične klinike iz Clevelanda na obisku v Ljubljani.

1.9 RAZVOJ SUBSPECIALNIH DEJAVNOSTI NA PEDIATRIČNI KLINIKI

Vsekakor je bilo skoraj 25-letno obdobje od začetka 50. let pa do sredine 70. let prejšnjega stoletja, ko so Pediatrično kliniko vodili prof. dr. Marij Avčin, prof. dr. Lev Matajč in prof. dr. Jože Jeras, obdobje strokovne subspecialne diferenciacije klinike, ki so jo izvedli sami ter kasneje njihovi sodelavci in nasledniki.

V nadaljevanju v različnem obsegu in z različno natančnostjo predstavljamo strokovni razvoj posameznih subspecialnih področij. Pred preselitvijo Pediatrične klinike v novo stavbo leta 2009 smo predstojnike in vodje strokovnih enot prosili, da predstavijo razvoj svojih področij. Nekateri so »nalogo« opravili zelo natančno, drugi manj podrobno, nekateri pa sploh ne. Večina z utemeljitvijo, da podatkov nimajo oziroma jih ne poznajo.

1.9.1 Neonatologija

Slika 1.9.1.1: Prof. dr. Zora Konjajev pregleduje nedonošenčka.

Utemeljiteljica slovenske neonatologije je **prof. dr. Zora Konjajev**, ki se je kot štipendistka Svetovne zdravstvene organizacije leta 1953 izpopolnjevala na Pediatrični kliniki v Parizu ter v Zürichu s področja perinatologije in puerikulture.

Leta 1954 je ustanovila regionalni Center za nedonošenčke in neonatalni oddelek Pediatrične klinike, ki ga je opremil sklad UNICEF (Sliki 1.9.1.1 in 1.9.1.2).

Prof. dr. Zora Konjajev se je rodila 21. decembra 1921 v Ljubljani, kjer se je leta 1940 vpisala na Medicinsko fakulteto. Študij je zaradi italijanskega zapora med 2. svetovno vojno in sodelovanja v OF morala

prekiniti, po vojni pa se je vpisala v sedmi semester Medicinske fakultete v Beogradu. Študij je nadaljevala v Ljubljani, kjer je promovirala leta 1948 in nato leta 1954 v Zagrebu opravila specialistični izpit iz pediatrije.

Na neonatalnem oddelku je prof. dr. Zora Konjajev uvedla aseptično tehniko nege in tako uspešno preprečevala okužbe, ki so bile do tedaj dokaj pogoste. Izvoljena je bila za prvo predsednico komisije Kliničnega centra za hospitalno higieno. Omogočila je, da so otroke v bolnišnici kadar koli čez dan obiskovali družinski člani, spodbujala je dojenje in se posvetila prehrani nedonošenčkov. Organizirala je redne okulistične preglede otrok, ki so se zdravili s kisikom.

Slika 1.9.1.2: Prof. dr. Zora Konjajev nagovarja udeležence Derčevih dnevov.

Na pobudo strokovnjakinje Svetovne zdravstvene organizacije dr. Mary Cross je Center za nedonošenčke, ki ga je vodila, leta 1957 postal jugoslovanski demonstracijski center za izobraževanje različnih profilov medicinskega osebja. V desetletjih je skupaj s sodelavci odločilno pomagala pri izobraževanju številnih kasnejših neonatologov, pediatrov in medicinskih sester iz slovenskih porodnišnic in iz tujine (Sliki 1.9.1.3 in 1.9.1.4).

Slika 1.9.1.3: Prof. dr. Zora Konjajev z medicinsko sestro Emo Oblak, ki je vzgojila številne medicinske sestre, specializirane za neonatologijo.

Slika 1.9.1.4: Prof. dr. Zora Konjajev v pogovoru s prof. dr. Milivojem Veličkovičem.

Leta 1960 je oddelek prevzel tudi naloge regionalnega centra za bolne novorojenčke.

Slika 1.9.1.5: Med odmorom na Derčevih dnevih (z leve): pediatriinja dermatologinja prim. Štefka Kavčič, Pavla Pukl, dr. med., prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Zora Konjajev.

Prof. dr. Zora Konjajev se je zavzeto posvečala hudim porodnim okužbam novorojenčkov in zgodnjemu odkrivanju posledic okužb. Na izpopolnjevanju v Parizu je osvojila specifično nevrološko preiskovalno metodo za novorojenčke, ki jo je uvedel A. Thomas, in z njo seznanila nevrologe in neonatologe. To je bil pravzaprav začetek razvoja posebne službe – razvojne nevrologije – z neonatalnim oddelkom kot klinično bazo. Z moderno opremo se je oddelek reorganiziral v oddelek za intenzivno nego nedonošenčkov in novorojenčkov. Leta 1965 se je ponovno izpopolnjevala iz neonatologije na Pediatričnem inštitutu v Pragi in nato še v Moskvi. Kot vodja perinatalne službe je v Sloveniji vzpostavila doktrinarno in organizacijsko poenotenje preprečevanja hude zlatenice pri novorojenčkih in dosegla, da zlatenica ni več končevala s poškodbami možganov in hudo invalidnostjo (Slika 1.9.1.5).

V okviru raziskovalnega dela se sprva posvečala postnatalnim okužbam s stafilokoki, kasneje pa predvsem intrauterinim okužbam, ki se lahko končajo s hudo prizadetostjo ploda, invalidnostjo in duševno manjrazvitostjo. Pogosti povzročitelji so citomegalovirusi, ki povzročajo okvare različnih organov in tudi zlatenico. Pri teh bolnikih je z eksfoliativno citologijo v sedimentu urina dokazala prisotnost celic velikank z inkluzijskimi telesci, ki so kazale na okužbo z citomegalovirusi. Okužbo so potrdili tudi z virološkimi, serološkimi in imunološkimi preiskavami, opravljenimi v St. Gallenu in Zürichu (Švica). Rezultate svojih raziskav je leta 1974 predstavila v doktorski disertaciji z naslovom »Izvirni izsledki o intrauterini okužbi novorojencev s citomegalovirusom«.

Slika 1.9.1.6: Pogovor vodje neonatalnega oddelka prim. Marije Bren Erjavec (v sredini) s prof. dr. Zoro Konjajev (desno) in glavno medicinsko sestro neonatalnega oddelka Alenko Vračko (levo).

z naslovom »Zvestoba Hipokratu«, ki jo je izdala Medicinska fakulteta v zborniku »Znameniti slovenski zdravniki«. Bila je tudi članica Komisije za ugotavljanje smrtnosti novorojenčkov, Komisije za antibiotike in Komisije za predpisovanje antibiotikov v Kliničnem centru. Bila je tudi predsednica Pediatrične sekcije SZD in častna članica SZD, prejela pa je tudi številne diplome in priznanja, med drugim odlikovanja Red zaslug za narod III. stopnje, Red dela z zlatim vencem in Srebrni častni znak svobode Republike Slovenije za prispevek k razvoju neonatologije v Sloveniji ter Derčevo priznanje. Imenovana je bila tudi za častno članico »Ustanove za Novo pediatrično kliniko«. Natančni podatki o delu in zaslugah profesorice za razvoj neonatologije v Sloveniji so predstavljeni v reviji Slovenska Pediatrija (2011; str. 228–238).

Prof. dr. Zora Konjajev se je upokojila leta 1982.

Za strokovni razvoj neonatalnega oddelka je bila nadvse zaslužna tudi **prim. Marija Bren Erjavec**, mlajša sodelavka prof. dr. Zore Konjajev, ki je dolga leta operativno vodila strokovno delo na neonatalnem oddelku Pediatrične klinike in bila tudi njegov vodja (Sliki 1.9.1.6 in 1.9.1.7).

Strokovne dosežke je predstavila na številnih simpozijih in kongresih doma in v tujini.

Na Medicinski fakulteti je od leta 1959 sodelovala kot asistent in do leta 1979 napredovala do redne profesorice in predavateljice pediatrije. Nekaj let je bila članica fakultetnega sveta Medicinske fakultete v Ljubljani, članica komisij za doktorske disertacije in komisij za specialistične izpite. Bila je mentorica številnim doktorandom in študentom pri raziskovalnih nalogah. Bibliografija dr. Zore Konjajev obsega več kot 120 strokovnih, znanstvenih in znanstvenoprosvetnih publikacij. Napisala je knjigi »Nedonošenček« in »Moj otrok« ter s so-avtorjema knjigo »Nega dojenčka«. Leta 1999 je napisala spomine na akademika Franca Novaka-Luka

Slika 1.9.1.7: Prim. Marija Bren Erjavec prejema zahvalo za dolgoletno delo na kliniki.

Prim. Marija Bren Erjavec je bila na Pediatrični kliniki zaposlena od leta 1970. Leta 1972 se je iz neonatologije izpopolnjevala v Centru za nedonošenčke na Dunaju in na Raziskovalnem inštitutu za zaščito matere in otroka v Pragi. Poglobljeno znanje s področja intenzivnega zdravljenja novorojenčkov je pridobila na klini-

Slika 1.9.1.8: Osebe neonatalnega oddelka leta 1972. V drugi vrsti na skrajni levi je prim. Marija Bren Erjavec, poleg nje glavna medicinska sestra Alenka Vračko, VMS; v prvi vrsti (z leve) so Ema Oblak, SMS, tretja po vrsti prof. dr. Zora Konjajev, četrta specializantka pediatrije Ana Meštrovič, dr. med., peta Vida Cetin, SMS.

s kofeinom. Kot prva v nekdanji skupni državi je za preprečevanje hude zlatenice uporabljala fototerapijo in raziskovala učinkovitost tovrstnega zdravljenja. Skupaj s prof. dr. Davidom Neubauerjem je preučevala motnje dihanja nedonošenčkov, ki sta jih ugotavljala s kardiorespirografijo. Izsledki so bili pomembni za spremljanje tiste skupine novorojenčkov, ki ji je grozila nenadna, nepričakovana smrt.

Prim. Marija Bren Erjavec je bila vodja neonatalnega oddelka od leta 1974 do upokojitve leta 1988, od leta 1984 pa je vodila tudi neonatalno službo Pediatrične klinike.

Pediatriinja **prim. Marjeta Novosel Sever** je na neonatalnem oddelku delala od leta 1978 do upokojitve decembra 2008. Sodelovala je pri raziskovalnem projektu za nedonošenčke in novorojenčke z nizko porodno težo (Sliki 1.9.1.9 in 1.9.1.10).

Opravila je podiplomsko izobraževanje iz hospitalne higiene in bila imenovana za predsednico Komisije za bolnišnične okužbe Pediatrične klinike. Sodelovala je pri pouku študentov medicine in specializantov pediatrije ter predavala v okviru podiplomskega študija zdravstvenega varstva žena, otrok in mladine.

nikah v Minneapolisu in na kliniki Mayo v Rochesteru (ZDA). Študijsko je obiskala tudi neonatalne oddelke v Parizu, Lozani, Budimpešti, Krakovu, Gradcu, Trstu in Aachnu. S svojim delom je odločilno pripomogla k nadaljnemu razvoju humanizacije intenzivne nege novorojenčkov ter sodelovala pri ustanavljanju in vodenju Perinatalne sekcije SZD. Sodelovala je na številnih domačih in mednarodnih strokovnih srečanjih. Zlasti dejavno se je udeleževala perinatalnih srečanj v prostoru Alpe-Jadran (Slika 1.9.1.8).

Raziskovala je tudi razvoj nedonošenčkov z ekstremno nizko porodno težo, prehodno dihalno stisko novorojenčkov in uspešnost zdravljenja ogroženih otrok

Slika 1.9.1.9: Prim. Marjeta Novosel Sever (levo) in prim. Majda Benedik Dolničar.

Imenovana je bila za glavno mentorico specializantom pediatrije. Leta 1995 je pridobila naziv primarij. Do leta 2006 je bila tudi tajnica Sekcije za neonatologijo pri SZD.

Asist. dr. Borut Bratanič je na neonatalnem oddelku zaposlen od opravljenega specialističnega izpita leta 1979, v obdobju 1988–2010 pa je bil vodja oddelka. Leta 1993 je v okviru magistrskega študija in kasneje doktorata raziskoval hiperbilirubinemijo. Doktorsko delo »Opredelitev sistema bilirubin, albumin in fibroblasti U-79 z elektronsko paramagnetno resonanco« je zagovarjal leta 2000 na Medicinski fakulteti v Ljubljani.

Slika 1.9.1.10: Prim. Marjeta Novosel Sever, prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Jože Jeras.

Slika 1.9.1.11: Asist. dr. Borut Bratanič.

Iz neonatologije se je izpopolnjeval v Milanu in v Londonu v bolnišnici Hammsmith Hospital (1986) ter na inštitutu National Institute for Child Health (2001). Sodeloval je na več domačih in mednarodnih strokovnih srečanjih, med drugim tudi na podiplomskih tečajih Royal College v Londonu. Od leta 1989 je asistent na Katedri za pediatrijo MF in od tedaj je dejaven zlasti na področju izobraževanja. Tako je med drugim tudi ustanovni član »Društva za visokošolsko didaktiko Slovenije«. Predaval je pediatrijo na Visoki šoli za zdravstvo. Zdravniška zbornica ga je imenovala za glavnega mentorja specializantom pediatrije, sodeluje pa tudi v izpitnih komisijah pri specialističnih izpiti iz pediatrije. Od leta 2005 je član strokovnega odbora za organizacijo podiplomskega tečaja »Javno zdravje otrok, mladostnic in mladostnikov«. Bil je predsednik Neonatalne sekcije SZD, podpredsednik Združenja za pediatrijo, od leta 1996 je predsednik Nacionalnega odbora za spodbujanje dojenja pri združenju UNICEF Slovenije, dve leti pa je opravljal naloge generalnega sekretarja Evropskega združenja neonatalnih in perinatalnih sekcij, ustanovljenega leta 2006 na Dunaju. Od leta 2009 vodi interno podiplomsko izobraževanje na Pediatrični kliniki (Slika 1.9.1.11).

Pravi strokovni preboj je uspel **prof. dr. Darja Paro Panjan**, ki je vodenje neonatalnega oddelka prevzela leta 2010 in dosegla, da je oddelek postal Klinični oddelek za neonatologijo (Sliki 1.9.1.12 in 1.9.1.13).

Prof. dr. Darja Paro Panjan je specialistični izpit iz pediatrije opravila leta 1992 in se takoj usmerila v neonatalno nevrologijo. Izpopolnjevala se je pri prof. dr. Amiel-Tison v Parizu in na številnih seminarjih v tujini. Leta 1997 je magistrirala z delom »Potek in prognoza krčev v novorojenčkovem obdobju«. Leta 2005 je z delom »Nevrološki pregled novorojenčka po Amiel-Tisonovi: klinična uporabnost, primerjava z drugimi metodami in prognostični pomen za nevro-

Slika 1.9.1.12: Prof. dr. Darja Paro Panjan.

Slika 1.9.1.13: Prof. dr. Darja Paro Panjan (skrajno desno), ob njej asist. dr. Barbara Gnidovec Stražičar.

simpozij »Neonatalna farmakologija«. Leta 2013 je organizirala mednarodni simpozij »Neonatalne okužbe in imunski odziv pri novorojenčkih«. Rezultat omenjenih simpozijev so kakovostne monografije s prispevki predavateljev. Skupaj s soavtorji, predvsem s prof. dr. Davidom Neubauerjem, je v kratkem času objavila več kot 20 publikacij, citiranih z indeksom SCI.

Poleg rutinskega kliničnega dela redno izvaja tudi ultrazvočno slikovno in funkcionalno diagnosticiranje osrednjega živčevja novorojenčkov. Je mentorica specializantom pediatrije, ob tem pa tudi redno sodeluje pri specialističnih izpitih iz pediatrije in otroške nevrologije.

Neonatalnemu timu so se po letu 2009 priključili še mladi specialisti **doc. dr. Petja Fister**, **Gregor Nosan, dr. med.**, asist. **Aneta Soltirovska Šalomon** in **Jana Lozej Krivec, dr. med.** (Slika 1.9.1.14).

Slika 1.9.1.14: Zdravniki Kliničnega oddelka za neonatologijo na mednarodnem kongresu. Na skrajni desni je Jana Lozar Krivec, dr. med., za njo asist. dr. Borut Bratanič, poleg Gregor Nosan, dr. med., v sredini prof. dr. Darja Paro, na skrajni levi doc. dr. Petja Fister.

loško-razvojni izid ob letu« uspešno doktorirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Leta 2006 je postala docentka, leta 2012 pa izredna profesorica.

Predavala je na številnih strokovnih simpozijih, tečajih in podiplomskih šolah neonatologije in neonatalne nevrologije. Leta 2008 je organizirala mednarodni simpozij »Vedenjski vzorci novorojenčka v luči zgodnjega razvoja« in leta 2009

1.9.2 Genetika

Razvoj strokovnega področja genetika je povezan z zanimanjem in delom prof. dr. Marija Avčina.

Slika 1.9.2.1a: Prof. dr. Marij Avčin.

Prof. dr. Marij Avčin je bil rojen 9. decembra 1913 v Ljubljani. Medico je študiral v Ljubljani in Zagrebu, kjer je diplomiral leta 1937, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 1942. Leta 1947 je postal asistent in leta 1951 docent. V obdobju 1954–1963 je bil predstojnik Pediatrične klinike, do leta 1978 tudi Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete. Izredni profesor je postal leta 1957, redni profesor pa leta 1966, dve leti po zagovoru doktorske disertacije z naslovom »Učinki krvnega sorodstva na potomstvo« (Slika 1.9.2.1 a).

Sprva sta prof. dr. Marija Avčina poleg kurativne dejavnosti zanimali tudi preventivna dejavnost in socialna pediatrija, zato se je leta 1949 udeležil podiplomskega izobraževanja, ki ga je organiziralo združenje UNICEF v Londonu, Oxfordu in Manchesteru. Leto kasneje se je izpopolnjeval iz socialne pediatrije v Ženevi, leta 1955 pa s področja otroške tuberkuloze v Parizu. V okviru svojega strokovnega dela na kliniki se je ukvarjal s hiperbilirubinemijo pri novorojenčkih, okužbami dihal, intenzivnim zdravljenjem otrok in socialnimi vidiki otroške prehrane. Strokovno se je leta 1959 izpopolnjeval tudi na Univerzi Michigan v Ann Arbor (ZDA) in kasneje še na Pediatrični kliniki v Chicagu (ZDA), kjer je imel tudi več predavanj. Poleg članstva v Združenju pediatrov Slovenije in Jugoslavije, je bil izvoljen tudi v številna mednarodna združenja, npr. The Royal Society of Medicine (London), Société Française de Pédiatrie (Pariz), Gesellschaft für Ernährungsbiologie (München) in Österreichische Gesellschaft für Kinderheilkunde (Dunaj). Dejavno se je udeležil številnih strokovnih srečanj in kongresov, med drugim francosko-jugoslovanskih pediatričnih srečanj v Parizu, Bordeauxu in Marseillu (1958), kongresa italijanskih pediatrov v Trstu (1958), kongresa Unije za zaščito matere in otroka v Bruslju, 9. mednarodnega kongresa pediatrov v Montrealu, 1. svetovnega kongresa o prirojениh malformacijah v Londonu (1960) ter kongresa o prehrani v Münchnu (1960 in 1964). Leta 1962 se je udeležil zasedanja Mednarodne unije za zaščito otrok v Ženevi, nato kongresa sovjetskih pediatrov v Kijevu, kongresa pediatrične pulmologije v Pragi (1965) in letnega zasedanja avstrijskih pediatrov na Dunaju (1966). Bil je predstavnik jugoslovanskih pediatrov na Svetovnem pediatričnem kongresu v Mexico Cityju (1968) in v Buenos Airesu (1974) (Slika 1.9.2.1b).

Slika 1.9.2.1b: Prof. dr. Marij Avčin med predavanjem.

Prof. dr. Marij Avčin je bil vsestransko dejaven na več področjih pediatrije. Sodeloval je pri organizaciji pediatričnih služb v Sloveniji in Pediatrične klinike v Ljubljani ter tudi pri vzpostavitvi otroških jasli in dečjih domov. Spremljal je načrtovanje, gradnjo in ureditev otroških oddelkov splošnih bolnišnic v Celju, Mariboru, na Ptuju, v Kopru, Trbovljah in Murski Soboti.

Poleg pedagoškega dela s študenti medicine in specializanti pediatrije je opravljal tudi raziskovalno delo, predvsem na področju genetike.

Ustanovitev službe za genetiko na Pediatrični kliniki

Prof. dr. Marij Avčin se je posvečal problematiki duševno in telesno prizadetih otrok in njihovih družin. S prof. dr. Blatnikom z virološkega laboratorija na Inštitutu za varovanje zdravja je sodeloval pri vzpostavitvi citogenetskega laboratorija, v katerem so opravljali kromosomske analize pri otrocih s kliničnimi znaki kromosomopatij. Otroci so bili sprejeti na genetski oddelek, ki je bil sprva na traktu AII, kasneje pa na veznem traktu B Pediatrične klinike. Veliko otrok je obravnaval tudi v genetski ambulanti klinike, ob tem pa je leta 1959 organiziral tudi ambulanto za telesno in duševno prizadete otroke v Centralnem otroškem dispanzerju. Njegovi strokovni nasveti so bili pomembni predvsem za starše, ki so že imeli prizadetega otroka in so se želeli posvetovati ob odločanju za novega družinskega člana, zlasti ob genetsko pogojenih boleznih.

Prof. dr. Marij Avčin se je leta 1962 strokovno izpopolnjeval na Oddelku za medicinsko genetiko biološkega inštituta Univerze v Kopenhagnu. Tam in na univerzi v Odenseju se je 10 let kasneje udeležil tečaja iz humane genetike. Zaradi problematike, povezane z oblikovanjem in organizacijo genetskega registra v Sloveniji, je obiskal tudi Univerzo v Edinburghu na Škotskem.

V okviru raziskovalnega dela Sklada Borisa Kidriča je leta 1961 skupaj s sodelavci predstavil raziskovalno nalogo »Problematika prizadetih otrok v Sloveniji« in zanj prejel Kidričevo nagrado. Skupaj z znanim antropologom prof. dr. Božom Škrljem je sodeloval pri raziskavi »Izolati ciganov in kalvinistov v Prekmurju«, ki jo je financiral Sklad Borisa Kidriča. Raziskava je potekala v naseljih Pušča, Černelavci, Vanča vas in Borejci, pri njeni izvedbi pa so sodelovali Antropološki inštitut Katedre za biologijo Univerze v Ljubljani, Sociološki inštitut Univerze v Ljubljani, Zavod za transfuzijo in Pediatrična klinika Medicinske fakultete v Ljubljani. Nosilec raziskovalnega projekta prof. dr. Božo Škrlj je med raziskavo umrl, zato je njegovo mesto prevzel prof. dr. Marij Avčin, ki je na podlagi preučevanja romskega prebivalstva med drugim napisal disertacijo o učinkih krvnega sorodstva na potomstvo. Raziskovalna skupina je za svoje delo prejela priznanje in nagrado Sklada Štefana Kovača v Mariboru.

Prof. dr. Marij Avčin je kot prvi v nekdanji skupni državi uvedel genetsko posvetovalnico in genetsko službo ter tako pomembno svetoval staršem pri obravnavi otrok z genetskimi boleznimi in družinam s prizadetimi otroki pomagal pri načrtovanju potomstva.

Poleg dela v genetski ambulanti je vse do upokojitve leta 1978 študentom medicine redno predaval pediatrijo, izmenjaje s prof. dr. Levom Matajcem. Sodeloval je tudi pri izobraževanju specializantov pediatrije in pri specialističnih izpitih iz pediatrije.

Leta 1994 je privolil v intervju z glavnim urednikom novoustanovljene revije »Slovenska pediatrija« prof. dr. Cirilom Kržišnikom; prva številka je bila namreč posvečena prav prof. dr. Mariju Avčinu ob njegovi 80-letnici (Slika 1.9.2.2).

Slika 1.9.2.2: Prof. dr. Marij Avčin v pogovoru z glavnim urednikom Slovenske pediatrije prof. dr. Cirilom Kržišnikom leta 1994.

Slika 1.9.2.3: Predsednica Pediatrične sekcije prim. Marjana Kuhar se zahvaljuje prof. dr. Mariju Avčinu za predavanje »Dediščina«.

V pogovoru je prof. dr. Avčin opisal nekaj podrobnosti dela na Pediatrični kliniki v preteklih desetletjih, hkrati pa je napovedal svoje predavanje na 1. slovenskem pediatričnem kongresu na Bledu oktobra 1994 z naslovom »Dediščina«, v katerem je opisal razvoj pediatrije v slovenskem prostoru (Slika 1.9.2.3).

Zanimal se je za celično zdravljenje pri prizadetih otrocih, ki pa ga v strokovnih krogih niso sprejeli z naklonjenostjo. Možnosti zdravljenja z matičnimi celicami tedaj še niso bile znane. Prof. dr. Marij Avčin je umrl 31. marca 1995.

Pri kliničnem delu na Pediatrični kliniki je bil prof. dr. Avčinu v izdatno pomoč **prim. Luka Pintar**, ki je na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomiral leta 1956 (Slika 1.9.2.4).

Slika 1.9.2.4. Prim. Luka Pintar (drugi z desne) ob podelitvi diplome na MF v Ljubljani. Levo od njega je bodoča pediatriinja Ančka Perme, dr. med., desno prof. dr. Marjan Prodan.

Prim. Luka Pintar je vodil operativno genetski oddelek in obravnaval otroke z dednimi genetskimi boleznimi in nekaterimi presnovnimi boleznimi. Po končani specializaciji iz pediatrije je leta 1976 zaključil tudi podiplomski študij iz medicinske genetike na Medicinski fakulteti v Zagrebu.

Poglobljeno se je ukvarjal z bolniki s fenilketonurijo ter sodeloval pri raziskavi o neonatalnem

odkrivanju bolezni z Guthrijevim testom v obdobju 1967–1971 in kasneje pri rutinskem odkrivanju bolezni pri vseh novorojenčkih v Sloveniji z začetkom leta 1979. Bolnike je zdravil tudi z ustreznimi dietnimi pripravki. Sprva so Guthrijev test opravljali v Beogradu, po osamosvojitvi Slovenije, od leta 1992, pa odkrivamo bolezen z analizo fenilalanina iz kaplje krvi v Kliničnem centru v Ljubljani. Prim. Luka Pintar (Sliki 1.9.2.5 a in b) je postal primarij leta 1987, upokojil pa se je leta 1991.

Slika 1.9.2.5a: Prim. Luka Pintar.

Slika 1.9.2.6: Mag. Mojca Žerjav Tanšek.

Slika 1.9.2.5b: Prim. Luka Pintar v pogovoru s prof. dr. Milivojem Veličkovičem Peratom, v ozadju je prim. Anton Kenig.

Za prim. Luko Pintarjem je vodenje dela genetskih in dismorfičnih bolnikov, predvsem bolnikov s fenilketonurijo, prevzela **mag. Mojca Žerjav Tanšek** (Slika 1.9.2.6). Posodobila je vodenje bolnikov, predvsem spremljanje vrednosti fenilalanina ob dieti (tudi z analizo vzorcev, poslanih po pošti na filtrirnem papirju v laboratorij), intenzivirala zdravljenje maligne oblike bolezni z biopterinom ter uvedla tudi spremljanje in zdravljenje bolnic s fenilketonurijo v nosečnosti.

V obdobju 1997–2004 je obravnavala otroke s kromosomopatijami in disformizmi ter vodila genetsko posvetovalnico **mag. Mirjam Stopar Obreza** (Slika 1.9.2.7).

Po strokovnem izpopolnjevanju prof. dr. Tadeja Battelina na Loyola University v Chicagu (ZDA) in v bolnišnici Robert Debré v Parizu v letih 1994 in 1996 so v laboratorijsko dejavnost Pediatrične klinike uvedli nove molekularnogenetske preiskave, ki so omogočile poglobljeno diagnosticiranje kromosomskih oziroma genskih bolezni.

Od leta 2006 vodi genetsko ambulanto **asist. Sara Bertok** (Slika 1.9.2.8).

Slika 1.9.2.7: Mag. Mirjam Stopar Obreza.

Slika 1.9.2.8: Asist. Sara Bertok.

1.9.3 Nevrologija

Začetki otroške nevrologije v Sloveniji so povezani z darilom naprednih ameriških Slovenk, ki so Pediatrični kliniki leta 1954 darovale 8-kanalni encefalograf znamke Eden.

Uvedba dragocene naprave v pediatrično diagnostiko je bila zaupana prof. dr. Jožetu Jerasu, ki je nalogo tudi uspešno opravil. Naprava je omogočala diagnostiko epilepsij ter ostalo raziskovalno in strokovno delo na področju otroške nevrologije. Istege leta je prof. Jeras ustanovil tudi otroški nevrološki oddelek.

Slika 1.9.3.1a: Prof. dr. Jože Jeras leta 1976.

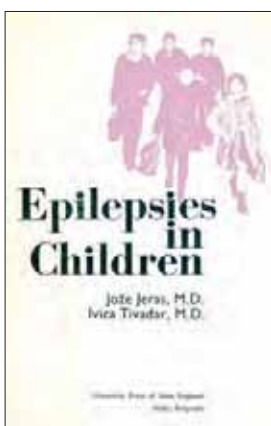

Slika 1.9.3.1b: Prof. dr. Jože Jeras leta 2006.

Slika 1.9.3.1c: Prof. dr. Jože Jeras prejema priznanje za dolgoletno delo na Pediatrični kliniki.

Prof. dr. Jože Jeras se je rodil 30. Oktobra 1920 v Pragerskem. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1949. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1954 v Zagrebu. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je leta 1956 postal asistent, leta 1962 docent, leta 1971 izredni profesor in leta 1974 redni profesor. V obdobju 1969–1986 je bil direktor Pediatrične klinike, od leta 1981 do upokojitve pa predstojnik Katedre za pediatrijo (Slike 1.9.3.1a, b in c).

Slika 1.9.3.1č: Knjiga o epilepsiji pri otrocih.

Na področju pediatrične epileptologije je leta 1961 uspešno zagovarjal doktorsko tezo z naslovom »Klinična patologija temporalnega režnja možganov pri otrocih«. Leta 1965 se je kot štipendist Sklada Borisa Kidriča strokovno izpopolnjeval na oddelku za klinično nevrofiziologijo Pediatrične klinike v Londonu in v EEG-laboratoriju nevrološke klinike v Zürichu. Najpomembnejše je njegovo sodelovanje z nevrološkim inštitutom v Bethesda (ZDA) pod vodstvom nevrologa prof. dr. Richarda Maslanda, ki je tudi obiskal Pediatrično kliniko v Ljubljani.

Raziskovalno delo prof. dr. Jerasa v sodelovanju s prim. Ivico Tivadar v okviru raziskovalne naloge Sklada Borisa Kidriča »Paroksizmalni simptomi v otroškem obdobju« so na pobudo ameriškega nevrologa in epileptologa prof. dr. Edgarja Berga prevedli v angleščino in izdali v knjigi »Epilepsies in Children« pri založbi University Press of England (Slika 1.9.3.1č).

Prof. dr. Jeras je moderniziral celotno kliniko, razširil subspecialistične pediatrične dejavnosti ter vzpostavil in organiziral celotno obravnavo bolnega otroka z izvajanjem mentalnohigienskih načel ter službo kliničnih psihologov in službo za socialno delo. Povečal je tudi število pedagogov.

S strokovnimi in znanstvenimi prispevki je dejavno sodeloval na številnih kongresih doma in v tujini. Med drugim je bil uradni predstavnik Jugoslovanskega združenja pediatrov in vodja ene od sekcij znanstvenega programa 13. svetovnega kongresa pediatrov leta 1971 na Dunaju.

Slika 1.9.3.1d: Prof.dr. Jože Jeras z vodstvom Pediatrične klinike ob 80-letnici (z leve): ga. Biserka Marolt Meden, poslovna direktorica, Alenka Vračko, VMS, prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Ciril Kržišnik, ga. Mihaela Jurčec, strokovna sodelavka, in prim. mag. Mojca Avguštin Čavić.

Kidriča ter tudi številne diplome in priznanja, med drugim odlikovanje Red zaslug za narod s srebrnimi žarki (Slika 1.9.3.1d).

Prof. dr. Jože Jeras je podiplomsko izobraževanje iz pediatrije poimenoval »Derčevi dnevi« in se jih redno udeleževal tudi po upokojitvi. Na zanj poslednjih, junija 2013, le nekaj mesecev pred smrtjo, se je poslovil od slovenskih pediatrov in predlagal, da pevski zbor »Dr. Bogdan Derč« zapoje slavnostno himno »Gaudeamus igitur« (Slika 1.9.3.1e).

Sodelavka prof. dr. Jožeta Jerasa **prim. Ivica Tivadar** je bila rojena leta 1919 v Novem mestu. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1955. Do leta 1960 je bila zaposlena na šolski polikliniki v Ljubljani in hkrati vodila otroško zdravilišče na Rakitni. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta

Slika 1.9.3.1e: 92-letni prof. dr. Jože Jeras in slovenski pediatri med himno »Gaudeamus igitur«.

Vrsto let je bil predsednik Pediatrične sekcije SDZ in član odbora »Udruženje za EEG i kliničku neurofiziologiju Jugoslavije«. Skupščina SR Slovenije ga je leta 1972 imenovala za predstavnika v skupščini Republiške skupnosti za otroško varstvo. Več kot 10 let je bil član Republiške komisije za medicinsko etiko ter predsednik Komisije za medicinske in biotehnične vede Sklada Borisa Kidriča. Leta 1961 in leta 1972 je prejel nagrado Sklada Borisa

Slika 1.9.3.2a: Prim. Ivica Tivadar ob prejemu priznanja za življenjsko delo na področju pediatrije na pediatričnem kongresu v Portorožu.

Slika 1.9.3.2b: Prim. Ivica Tivadar v pogovoru s prim. Marjeto Novosel Sever in glavno medicinsko sestro Alenko Vračko, VMS.

1964 in se takoj usmerila v otroško nevrologijo. Od leta 1971 je bila vodja nevrološkega oddelka za šolske in predšolske otroke Pediatrične klinike v Ljubljani. Leta 1973 je bila izvoljena v asistentko na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani. Strokovno delovanje je usmerila predvsem v organizacijo večjih interdisciplinarnih programov in obravnavo različnih kategorij prizadetih otrok v Sloveniji (Sliki 1.9.3.2a in 1.9.3.2b).

Več let je bila predsednica strokovnega kolegija Društva mišično- in živčno-mišično obolelih republike Slovenije ter sodelovala pri organizaciji dela na Zavodu za usposabljanje invalidne mladine (ZUIM) v Kamniku.

Svoje bogate izkušnje je posredovala v številnih strokovnih referatih, s katerimi je sodelovala na slovenskih in jugoslovanskih kongresih pediatrije, otroške nevrologije in pedopsihiatrije. Sodelovala je tudi na številnih strokovnih srečanjih v okviru podiplomskega izobraževanja iz pediatrije Derčevi dnevi ter Pediatrične sekcije in Nevrološke sekcije SZD. Strokovno znanje je predajala študentom medicine, specializantom pediatrije v okviru njihovega strokovnega izpopolnjevanja na Pediatrični kliniki v Ljubljani, predvsem pa svojim najožjim sodelavkam in sodelavcem.

Objavila je številne članke v domači in tuji strokovni literaturi, med katerim izstopa soavtorstvo knjige »Epilepsies in Children«, ki jo je napisala s prof. dr. Jožetom Jerasom. Za omenjeno delo je prejela nagrado Sklada Boris Kidrič.

V 70. letih prejšnjega stoletja je oblikovala multidisciplinarni timski pristop pri obravnavi otrok z motnjami v razvoju in doprinesla k ustanovitvi Oddelka za razvojno nevrologijo na Pediatrični kliniki, ki ga je vodil prof. dr. Milivoj Veličkovič. Prav ona je postopno za področje otroške in mladostniške nevrologije navdušila tudi

strokovnjake sorodnih področij nevroznanosti (nevrokirurgije, nevrofiziologije, nevroradiologije, razvojne ortopedije in rehabilitacije ter nevro-onkologije).

Konec 80. let prejšnjega stoletja se je posvetila tudi najtežje prizadetim otrokom s cerebralno paralizo, na zdravljenje odporno epilepsijo in drugimi motnjami. Leta 1989 se je upokojila, a vse do smrti sodelovala pri obravnavi najtežje prizadetih otrok v Centru Dolfke Boštjančič na Igu. Za svoje izredno strokovno delo je prejela nagrado Sklada Borisa Kidriča leta 1961 in leta 1972. Umrla je leta 2003.

Slika 1.9.3.3: Prim. Štefka Vandot.

pediatrske nevrologije in epileptologije se je strokovno izpopolnjeval predvsem v Franciji. Uvedel je nove diagnostične in terapevtske metode, ki so omogočile kirurško zdravljenje trdovratnih epilepsij v centrih v ZDA, Franciji ter Nemčiji (Sliki 1.9.3.4a in b). Pionirsko je tudi njegovo delo pri uvedbi videotelemetrije, tudi večdnevne, s hkratnima snemanjem EEG in videozapisom (kasneje ob sodelovanju mag. Bogdana Lorberja).

Leta 1999 je ustanovil Center za epilepsijo otrok in mladostnikov, ki ga je vodil vse do upokojitve konec leta 2013, od tedaj pa ga vodi asist. Natalija Krajnc.

Bil je nadvse dejaven tudi v okviru Lige za epilepsijo, ki bolnikom z epilepsijo zagotavlja optimalno zdravstveno varstvo. V obdobju 1989–1995 je bil vodja nevrološkega oddelka, do leta 2006 pa vodja nevrofiziološkega laboratorija.

Oddelek za dojenčke in malčke Službe za nevrologijo je od leta 1956 do upokojitve leta 1989 vodila **prim. Štefka Vandot**. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1947. Sprva je bila zaposlena na Inštitutu za sodno medicino (1948–1952), nato pa kot specializantka pediatrije v Centralnem otroškem dispanzerju. Po opravljenem specialističnem izpitu iz pediatrije (leta 1956) se je zaposlila na Oddelku za dojenčke Pediatrične klinike in se nato usmerila na nevrološko področje. Prim. Štefka Vandot (Slika 1.9.3.3) je skupaj s sodelavkami in sodelavci objavila več člankov v domačih in tujih revijah ter se posvečala predvsem prirojenim nepravilnostim osrednjega živčevja (hidrocefalus, mielomeningokela, Apertov sindrom in drugi dismorfizmi) in zgodnji celostni obravnavi otrok z živčno-mišičnimi boleznimi. Na tem področju je tesno sodelovala s specialisti nevrokirurgije, nevroradiologije, ortopedije in nevrofiziologije.

Bila je tudi predsednica Pediatrične sekcije, Neonatalne sekcije in članica številnih drugih združenj in sekcij.

Za prim. Ivico Tivadar je prevzel vodenje nevrološkega oddelka leta 1989 **prim. Igor M. Ravnik**, ki je na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomiral leta 1969, specialist pediatrije pa postal leta 1976. Na področjih

Slika 1.9.3.4a: Prim. Igor M. Ravnik.

Slika 1.9.3.4b: Prim. Igor M. Ravnik med razpravljanjem.

Za prim. Igorjem M. Ravnikom je vodenje nevrološkega oddelka leta 1995 prevzel **prof. dr. David Neubauer**, ki je s svojim strokovnim in raziskovalnim delom dosegel, da je oddelek pridobil naziv Klinični oddelek za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo. V tem času je oddelek izredno napredoval tako na strokovnem kot tudi na raziskovalnem področju. Izreden uspeh je dosegel z uveljavitvijo prve subspecializacije iz pediatrije, tj. pediatrične nevrologije (Sliki 1.9.3.5a in 1.9.3.5b).

Slika 1.9.3.5a: Prof. dr. David Neubauer in prof. dr. Ciril Kržišnik na prvomajski viziti leta 1976.

Slika 1.9.3.5b: Prof. dr. David Neubauer in prim. Marjeta Sever na Derčevih dnevih leta 2006.

Prof. dr. David Neubauer je bil rojen 14. aprila 1952 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani je diplomiral leta 1977. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1984 in leta 1993 doktoriral s tezo »Kardiorespirografija v novorojenčkovem in zgodnjem otroškem obdobju«. Docent je postal leta 1994, izredni profesor leta 2000, naziv višji svetnik je pridobil leta 2005. V naziv redni profesor je bil izvoljen leta 2006. Predstojnik Kliničnega oddelka za nevrologijo Pediatrične klinike je bil od leta 1996. Njegovo raziskovalno delo vključuje naslednja področja: epilepsije pri otrocih, hipoksično-ishemična encefalopatija, kardiorespirografija nedonošenčka in povezava z nenadno nepričakovano smrtjo dojenčka (NNSD) ter obstruktivna apneja v spanju pri otrocih in mladostnikih (*angl.* obstructive sleep apnea syndrome, OSAS). Bil je tudi nosilec raziskovalnih projektov na področjih neonatalna encefalopatija, zgodnja razvojno-nevrološka obravnava ter načini sledenja otrok z dejavniki tveganja v razvojnem obdobju. V okviru pedagoškega dela je nosilec vaj in izpitov s področja pediatrije za študente MF ter predavatelj izbranih poglavij iz pediatrije. Sodeluje tudi pri specialističnih izpiti iz pediatrije. Je mentor specializantom, vodi izobraževanja na podiplomskem študiju iz nevrofiziologije za področje elektroencefalografija in predava na magistrskem študiju MF v okviru biomedicine in nevrologije. Je vodja podiplomskega tečaja »Otroške nevrologije«, koordinator podiplomskega tečaja Denver II Slovenija in vodja podiplomskega študija za pediatrični EEG ter nacionalni koordinator specializacije iz otroške nevrologije. Bil je mentor številnim mladim raziskovalcem in raziskovalkam ter kar šestim magistrantom in šestim doktorandom. Organiziral je mednarodne kongrese, sestanke in simpozije. Bil je soorganizator Evropskega kongresa klinične nevrofiziologije (European Congress of Clinical Neurophysiology) v Ljubljani, kongresa UMEMPS (Union of Middle East and Mediterranean Pediatric Societies) v Portorožu, seminarja IPOKRATES (Epilepsies, neuromuscular and neurometabolic neonatal disorders) v Kuvajtu ter organiziral več seminarjev IPOKRATES. Leta 1992 je dva meseca opravljal naloge gostujočega profesorja in konzultanta v učni bolnišnici Teaching Hospital Lusaka v Zambiji (Sekcija za tretji svet) ter v francoskem Centre Hospitalier Lyon-Sud, nato v bolnišnici Prizren General Hospital, v organizaciji The Flying Doctors Organization ter v bolnišnici Al Sabah University Childrens' Hospital v Kuwaitu (1995–2004) (Slika 1.9.3.5c).

Slika 1.9.3.5c: Prof. dr. David Neubauer.

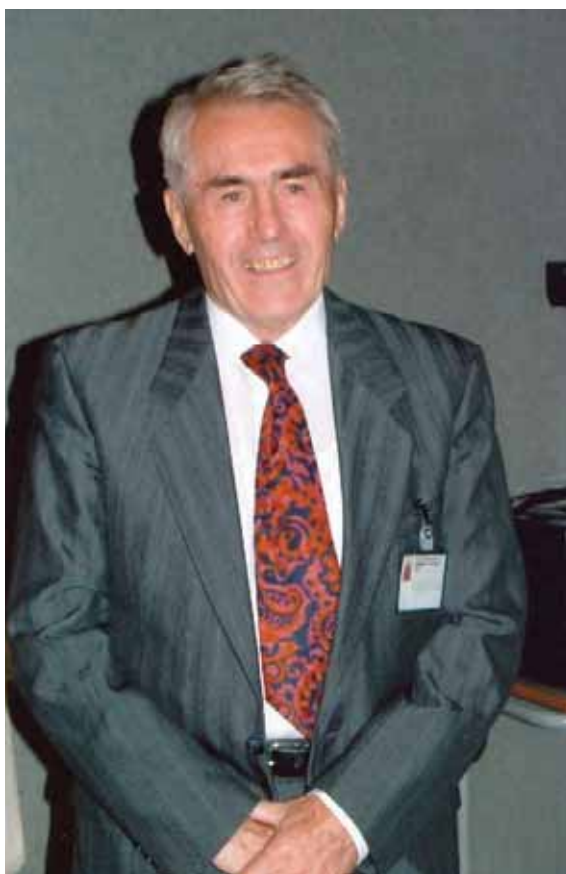
Prof. dr. David Neubauer je član številnih domačih in tujih sekcij in združenj. Bil je blagajnik in podpredsednik Sekcije za klinično nevrofiziologijo SZD, član upravnega odbora Združenja za pediatrijo SZD, glavni tajnik sekcije za otroško nevrologijo SZD, član evropskega združenja European Society for Paediatric Research, član EPSC (European Pediatric Sleep Club), član EPNS (European Pediatric Neurology Society), predstavnik Slovenije v CNA (Committee of National Advisors) v okviru European Pediatric Neurology Society (EPNS) ter predstavnik Slovenije v EB (European Board of Pediatrics) v CESP (Confederation of European Specialists in Pediatrics). Opravljal je naloge generalnega sekretarja Sekcije za otroško nevrolo-

gijo ter predsednika Ustanove za otroško nevrologijo. Od leta 2005 je predsednik delovne skupine za etiko pri Evropski akademiji za pediatrijo. Bil je tudi glavni urednik knjižice Otroške nevrologija in od leta 2002 pomočnik urednika strokovne publikacije Journal of Pediatric Neurology. Napisal je tudi več samostojnih publikacij: Nevrološki pregled novorojenčka, Izbrana poglavja iz otroške nevrologije in Repetitorij otroške nevrologije. Objavil je 32 prispevkov v revijah z indeksom SCI.

Razvojna nevrologija je povezana s pobudo prof. dr. Jožeta Jerasa, prof. dr. Zore Konjajev in predvsem z delom prof. dr. Milivoja Veličkovića Perata.

Prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat se je rodil 3. junija 1937. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1963 ter končal specializacijo iz nevropsihiatrije in razvojne nevrologije. Podiplomsko se je izobraževal pri prof. dr. Heinzu Prechtlu na Inštitutu za razvojno nevrologijo na Univerzi v Groningenu na Nizozemskem. Z raziskovalnim delom na področju zgodnje možganske okvare in cerebralne paralize je doktoriral leta 1983 na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Leta 1972 je ustanovil Republiški register rizičnih novorojenčkov in leto kasneje Oddelek za razvojno nevrologijo. V omenjeni register večina slovenskih porodničnic še vedno prijavlja tiste novorojenčke, pri katerih obstajajo dejavniki tveganja, ki bi lahko pomembno vplivali na kasnejši razvoj in nevrološko stanje. Za habilitacijo tovrstnih otrok z motnjami v razvoju skrbi posebna skupina

Slika 1.9.3.6a: Prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat.

Slika 1.9.3.6b: Prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat (desno) in prof. dr. David Neubauer (levo).

strokovnjakov, ki se stalno podiplomsko izobražuje na posebnih področjih razvojno-nevrološke obravnave (t.i. tečajji Bobath) in izbranih področjih otroške nevrologije (podiplomski študij otroške nevrologije na Medicinski fakulteti v Ljubljani). Do danes se je na omenjenih področjih šolalo več kot 200 zdravnikov in zdravnic (pediatrov, nevrologov, specialistov fizikalne medicine in rehabilitacije, specializantov in splošnih zdravnikov) ter terapevtov drugih zdravstvenih profilov (fizioterapevti, delovni terapevti) iz sedmih držav. Rezultati več kot 30-letnega dela se kažejo v kakovostni obravnavi otrok z nevrološkimi motnjami, ki je vzor mnogim v svetu. Eno izmed priznanj je zaupanje Svetovnega združenja za otroško nevrologijo (ICNA), ki je v izvršni odbor imenovalo tudi prof. dr. Milivoja Veličkovića. Postal je tudi predsednik pododbora za promocijo otroške nevrologije v svetu, zaupali pa so mu tudi vodenje spletne strani združenja (<http://www.child-neuro.net>), ki je bilo ustanovljeno v Ljubljani leta 1997. Tudi članstvo v Izvršilnem odboru Mednarodnega združenja za cerebralno paralizo (ICPS) in članstvo v izvršilnih odborih AACPDM (*American Academy of Cerebral Palsy and Developmental Medicine*), C.N.M. (*Mediterranean Association of Child Neurology*), CP-ISRA (*Cerebral Palsy-International Sport and Recreation Association*) in EACD (*European Academy of Childhood Disabilities*) ter članstvo v uredniških odborih dveh mednarodnih zelo uglednih strokovnih revij za otroško nevrologijo (*Journal of Child Neurology* in *Brain & Development*) so veliko priznanje njegovemu dolgoletnemu uspešnemu delu na področju otroške in razvojne nevrologije ter obenem promocija Slovenije in te veje pediatrije v svetu. Organiziral je več kot 80 domačih in mednarodnih kongresov, simpozijev, delavnic in tečajev ter bil nosilec vabljenih predavanj v več kot 40 medicinskih centrih na vseh celinah. Leta 2003, v letu praznovanja 30 letnice razvojne nevrologije, je prof. dr. Veličković prejel tudi najvišje priznanje danskega združenja za cerebralno paralizo (*The Danish Society for Cerebral Palsy*), (Sliki 1.9.3.6a in b).

Slovenija je bila druga evropska država, ki je imela svoj oddelek za razvojno nevrologijo in bila prva v svetu z vzpostavljenim registrom rizičnih novorojenčkov. Zato je bila v 70., 80. in 90. letih prejšnjega stoletja v samem vrhu glede kakovostne in predvsem zgodnje celostne razvojnonevrološke obravnave. Ustanovljene so bile razvojne ambulante in timi za obrnavo otrok z motnjami gibanja ter drugimi razvojnimi motnjami. Na devetih mednarodnih podiplomskih tečajih razvojnonevrološke obravnave Bobath se je izobrazilo več kot 300 strokovnjakov različnih profilov, ki se ukvarjajo z otroki in mladostniki z motnjami v razvoju. Ti strokovnjaki delujejo kot mreža razvojnih ambulant, razporejena po vsej Sloveniji. Redno se srečujejo na multidisciplinarnih sestankih ter tesno sodelujejo z osrednjo ustanovo, tj. Kliničnim oddelkom za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo na Pediatrični kliniki v Ljubljani, zlasti v primeru tistih otrok s kompleksno problematiko, ki potrebujejo celostno obrnavo. Vsekakor je sistem eden najboljših v Evropi, zato so tudi rezultati zgodnje razvojnonevrološke obravnave, predvsem nevrofizioterapije, v Sloveniji dosti boljši kot v sosednjih državah.

O razvojni nevrologiji v Sloveniji je prof. dr. Milivoj Veličković Perat napisal naslednje: »Človekovo zdravstveno stanje lahko objektivno ocenimo le, v kolikor poznamo normalno stanje za posamezna starostna obdobja človeka, njegov spol in okoliščine, v katerih živi«.

Razvojna nevrologija je ena od ved, ki ponuja podatke o stanju človekovega živčevja. V prejšnjem stoletju so posamezni raziskovalci opisovali različne reflekse in relacije pri dojenčkih (A. Landau, A. Peiper, S. Andre-Thomas) ter na njihovi podlagi ugotavljali, ali je otrokovo živčevje dovolj zrelo in pravilno razvito. Toda šele natančno opazovanje nevroloških reakcij donošenih in zdravih novorojenčkov, ki jih je v 60. letih prejšnjega stoletja objavil Heinz Prechtel, dejansko predstavlja začetek razvojne nevrologije. Nevrološke značilnosti nedonošenčkov je v 70. letih opisovala Lilly Dubowitz, nevrološki razvoj malega otroka pa Bert Touwen.

Na Slovenskem je nevrološke značilnosti novorojenčkov med prvimi raziskovala prof. dr. Zora Konjajev.

Razvojna nevrologija se je v Sloveniji začela pomembneje razvijati z ustanovitvijo Oddelka za razvojno nevrologijo na Pediatrični kliniki v Ljubljani leta 1973, in sicer kot druga na svetu. Prof. dr. Milivoj Veličković Perat je spoznanja povezal v klinično prakso. Z uvedbo Osrednjega slovenskega registra nevrološko rizičnih otrok v začetku decembra 1972 v okviru Zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo decembra in nato leta 1973 na Oddelku za razvojno nevrologijo, se je dejavnost uspešno uveljavila v vsem slovenskem prostoru. Osrednjemu slovenskemu registru nevrološko rizičnih otrok je kmalu sledila tudi vzpostavitev Osrednjega registra cerebralne paralize. Organizirana je bila mreža diagnostično-terapevtskih centrov, ki so jih na Oddelku za razvojno nevrologijo vodili dodatno izobraženi pediatri in terapevti.

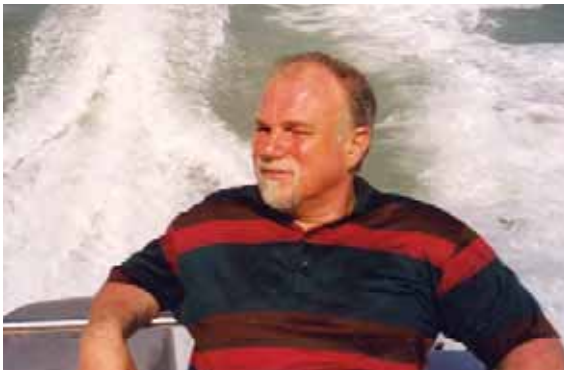
S tako organizirano decentralizirano, vendar usklajeno vodeno dejavnostjo smo omogočili zgodnje odkrivanje nevroloških okvar ali razvojnih motenj pri otrocih v prvih mesecih življenja, večinoma pa pred prvim letom starosti. Zgodnja terapevtska obravnava je namreč pogoj za uspešno obravnavo. Zadovoljivi rezultati so se pokazali zelo kmalu in Slovenijo glede uspešnosti obravnave otrok z zgodnjo možgansko okvaro uvrstili v sam svetovni vrh. Rezultati dela so bili predstavljeni na številnih domačih in mednarodnih kongresih ter prejeli ugodne ocene.

Na žalost so politične spremembe v Sloveniji v 90. letih prejšnjega stoletja preprečile, da bi način dela, uveden na Pediatrični kliniki v Ljubljani, v otroških dispanzerjih v zdravstvenih domovih ter na neonatalnih in otroških oddelkih bolnišnic vzpostavili tudi v obravnavi mladostnikov in starostnikov. Načelo razvojne nevrologije namreč poudarja, da človekov nevrološki razvoj poteka nepretrgano od pojava prvih živčnih struktur v zgodnjem obdobju intrauterinega življenja vse do visoke starosti in smrti. Enačenje razvojne nevrologije z otroško nevrologijo je torej napačno.

Upajmo, da bo se poslanstvo razvojne nevrologije, ki se je začelo na Pediatrični kliniki v Ljubljani, ohranilo v obliki, ki bo koristila zlasti otrokom s posebnimi potrebami in njihovim staršem.

Za prim. Štefko Vandot je vodenje nevrološkega oddelka za otroke in malčke prevzel **prim. mag. Štefan Kopač**, ki je na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomiral leta 1969 in leta 1975 zaključil specializacijo iz pediatrije.

Njegov največji prispevek nedvomno sodi na klinično področje, saj se ga bodo generacije otrok in mladostnikov z nevrološkimi motnjami ter njihovi starši spominjali kot izredno predanega in skrbnega otroškega

Slika 1.9.3.7: Prim. mag. Štefan Kopač.

Slika 1.9.3.8: Z leve prim. mag. Jana Freljih, prim. mag. Štefan Kopač in prim. Neža Župančič.

nevrologa, ki je vedno za vsakogar našel prijazno besedo in mu nato namenil tudi ustrezno obravnavo. Na kliničnem področju je prim. mag. Štefan Kopač vrsto let skrbel tudi za pediatrični nadzor v Centru za bolezni otrok v Šentvidu pri Stični. Ob tem je sodeloval tudi v številnih komisijah in multidisciplinarnih skupinah za obravnavo prizadetih otrok, zlasti tistih z mielomeningokelo, hidrocefalusom in cerebralno paralizo.

Raziskovalno zanimanje je prim. mag. Štefan Kopač usmeril predvsem na področje razvojnih motenj živčevja in problematiko hidrocefalusa (dolga leta je s skupino kolegov na Onkološkem inštitutu bedel nad opravljanjem scintigrafskih preiskav, ki so bile v času pred razvojem računalniške tomografije in magnetnoresonančnega slikanja edine dosegljive metode diagnostike zapletenih primerov) in na področje nevrofizioloških preiskav (uvedel je standarde avdiometrije s pomočjo vzbujenih potencialov za ogrožene novorojenčke in dojenčke). Na omenjenih področjih je prispeval tudi vrsto objav v slovenskih in tujih revijah.

Prim. mag. Štefan Kopač je poskrbel tudi za ustrezno izobraževanje iz otroške nevrologije, ki so ga bili v okviru dodiplomskega in podiplomskega študija deležni številni mladi rodovi (Slike 1.9.3.7 in 1.9.3.8).

Slika 1.9.3.9a: Prim. mag. Jana Frelj.

Slika 1.9.3.9b: Doc. dr. Zvonka Rener Primec.

Slika 1.9.3.9c: Asist. dr. Barbara Gnidovec Stražišar.

Nevrološki oddelek je bil ves čas zelo razvejan in je med drugim obsegal tudi psihološki in nevrofiziološki segment. Za prim. mag. Štefanom Kopačem je vodstvo Oddelka za nevrologijo dojenčkov in malčkov najprej prevzela **prim. mag. Jana Frelj**, leta 2007 **doc. dr. Zvonka**

Rener-Primec, od leta 2014 dalje pa ga vodi **asist. dr. Barbara Gnidovec-Stražišar** (Slike 1.9.3.9a, b in c).

Slika 1.9.3.10a: Prim. Neža Župančič.

Oddelek za nevrologijo predšolskih otrok, šolarjev in mladine je najprej vodila **prim. Neža Župančič**, od leta 2010 dalje pa oddelek vodi **asist. dr. Mirjana Perkovič Benedik**. Center za epilepsije otrok in mladostnikov je do leta 2013 vodil prim. Igor M. Ravnik, od tedaj pa **asist. Natalija Krajnc** (Slike 1.9.3.10a, b in c).

Enoto za nevrofiziologijo vodita **mag. Matevž J. Kržan** in diplomirani fizioterapevt Štefan Rac. V enoti potekajo številne nevrofiziološke preiskave, med drugim elektroencefalografija, senzorična encefalografija, videotelemetrija, video EEG, nenehno spremljanje možganskih funkcij (*angl.* cerebral func-

tion monitoring, CFM), ambulatorna elektroencefalografija, polisomnografija in kardiorespiratorno funkcijsko monitoriranje.

Dolga leta je bolnišnično in ambulantno dejavnost opravljala **prim. Majda Ana Kregelj Zbačnik** (Slika 1.9.3.11).

V prostorih bivšega Centralnega otroškega dispanzerja na Ulici stare pravde 2 je od leta 2005 deloval Inštitut za avtizem ki ga je do leta 2012 vodila **doc. dr. Marta Macedoni Lukšič**, od tedaj pa je vodenje naloga **asist. dr. Maje Jekovec Vrhovšek** (Sliki 1.9.3.12a in b).

Slika 1.9.3.10b: Asist. dr. Mirjana Perkovič Benedik.

Slika 1.9.3.10c: Asist. Natalija Krajnc.

Slika 1.9.3.11: Prim. Majda Kregelj Zbačnik in bolnišnični duhovnik Miro Šlibar.

Slika 1.9.3.12a: Doc. dr. Marta Macedoni Lukšič.

Enoto za razvojno psihologijo vodi **dr. Jana Kodrič**, univ. dipl. psih., specialistka klinične psihologije. Enota za nevropsihologijo je imela svoje mesto v baraki na Zaloški 2–4. Sprva jo je vodila **prof. Vali Glavič Tretnjak**, za njo **Vesna Krkoč**, univ. dipl. psih., in **mag. David Gosar**, univ. dipl. psih. Danes tam potekajo dejavnosti Centra za razvojno nevroznanosť pri Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani (Sliki 1.9.3.13a in b).

Slika 1.9.3.12b: Asist. dr. Maja Jekovec Vrhovšek in prof. dr. Milan Štrukelj.

Slika 1.9.3.13a: Dr. Jana Kodrič, univ. dipl. psih.

Slika 1.9.3.13b: Prof. Vali Glavič Tretnjak (desno) in prim. Marijana Kuhar.

K razvoju nevrološkega oddelka sta pomembno prispevala tudi **mag. Lada Cindro Heberle** in **doc. dr. Damjan Osredkar**, tudi člana Katedre za pediatrijo (Sliki 1.9.3.14a in b).

Na nevrološkem oddelku je deloval tudi mag. Mihael Rogač, danes pa še **asist. mag. Luka Kopač**, **Jasna Oražem, dr. med.**, **mag. Neli Bizjak** in **mag. Tanja Golli**.

Tudi nevladni organizaciji Ustanova za otroško nevrologijo in Liga proti epilepsiji opravljata dejavnosti na lokacijah Pediatrične klinike. Bolnikom z epilepsijo je omogočeno tudi svetovanje strokovnjakov po telefonu v okviru programa Eritel.

Klinični oddelek za nevrologijo je bil nosilec več domačih raziskovalnih projektov in tudi številnih projektov s partnerji iz tujine. Vsako leto so organizirali tudi mednarodne delavnice, simpozije in kongrese z vabljenimi predavanji najvidnejših predavateljev iz Evrope in sveta.

Leta 2004 sta ob 50-letnici otroške nevrologije priznanji za življenjsko delo na področju otroške nevrologije prejela prof. dr. Jože Jeras in prim. Ivica Tivadar (posthumno). Za dosežke na posameznih področjih so priznanja namenili še: (posthumno) prim. Štefki Vandot (za delo na področju nevrologije dojenčkov in malčkov), prof. dr. Fedorju Pečaku (za delo na področju otroške nevroortopedije), prof. dr. Borisu Klunu (za delo na področju otroške nevrokirurgije), (posthumno) prof. dr. Martinu Janku (za delo na področju otroške nefrofiziologije) in prof. dr. Berti Jereb (za delo na področju otroške nevroonkologije) (Slike 1.9.3.14c, č in d).

Kratka zgodovina pediatričnega nevrofiziološkega laboratorija

Prvo EEG-preiskavo, ki je bila hkrati tudi prva tovrsta pediatrična preiskava v Sloveniji, je v laboratoriju za elektroencefalografijo na Pediatrični kliniki v Ljubljani 4. januarja 1955 na pravi znamke Eden opravil prof. dr. Jože Jeras. Prva leta je elektroencefalografske preiskave

Slika 1.9.3.14a: Asist. dr. Lada Cindro Heberle.

Slika 1.9.3.14b: Doc. dr. Damjan Osredkar (levo).

Slika 1.9.3.14c: Prof. dr. Fedor Pečak in prim. Jožica Anžič.

snemal kar sam, ob asistenci fizioterapevke Biserke Levstek, ki je vse do upokojitve leta 1992 nadvse uspešno vodila laboratorij in skrbela za postopno izobraževanje novega osebja.

Leta 1964 je dobila prvo sodelavko, zdravstveno tehničarko Emo Kuralt. Njuno delo je poleg snemanja v EEG-laboratoriju obsegalo tudi delo v EKG-laboratoriju ter seveda tudi vodenje ustreznega arhiva in kartoteke v nevrološki ambulanti.

Slika 1.9.3.14 č: Prof. dr. Boris Klun (v ozadju), prof. dr. Marjan Koršič.

Slika 1.9.3.14 d: Prof. dr. Berta Jereb.

Od leta 1973 EEG-laboratorij deluje samostojno. Kadrovsko se je okreplil leta 1979, najprej s prihodom višje medicinske sestre in dipl. organizatorke dela Jovanke Dedeić, ki je v obdobju 1986–1994 delala tudi v laboratoriju za senzorično encefalografijo (SEG). Konec leta 1979 se ji je pridružila delovna terapevtka Majda Katern in leta 1982 še univ. dipl. biologinja Anamarija Vidmar Böhm, ki ji je bilo deset let kasneje zapupano vodenje tima nevrofizioloških asistentov (Slika 1.9.3.15). Vse so

Slika 1.9.3.15: Anamarija Vidmar Böhm, univ. dipl. biologinja.

se udeležile tudi polletnega izobraževanja v SEG-laboratoriju UKC na Inštitutu za nevrofiziologijo.

Leta 1988 se je delu v EEG-laboratoriju pridružila fizioterapevtka Marta Prodan in leta 1993 še Nada Mačinkovič, ki je prevzela administrativne naloge in vodenje arhiva.

Slika 1.9.3.16: Štefan Rac, diplomirani fizioterapevt.

Sledile so dodatne kadrovske okrepitve. Tako je leta 1994 z delom pričela dipl. fizioterapevtka Vesna Mir, leto kasneje delovna terapevtka Judita Markelj in nato leta 1996 še diplomirani fizioterapevt Štefan Rac, ki je leta 2005 prevzel naloge vodje skupine (Slika 1.9.3.16). Vsi trije so opravili tudi enoletno izobraževanje v EEG- in SEG-laboratoriju UKC. Kasneje se jim je pridružila še dipl. fizioterapevtka Marija Kirevski.

Kar dve desetletji je bila predstojnica oddelka za nevrologijo prim. Ivica Tivadar. Pomemben razvoj nevrofiziološkega laboratorija se je začel kasneje, ko je vodenje oddelka prevzel prim. Igor M. Ravnik. Poskrbel je za kadrovske okrepitve, nakup novih naprav in s tem povezane kakovostne in izpopolnjene preiskave ter organiziral izobraževanje in izpopolnjevanje nevrofizioloških asistentov doma in v tujini. Nevrofiziološki laboratorij je vodil do leta 2006, ko je vodenje laboratorija prevzel mag. Matevž J. Kržan (Slika 1.9.3.17).

Slika 1.9.3.17: Mag. Matevž J. Kržan.

Do leta 1997 so uporabljali več EEG-naprav (z 10 do 21 kanali) različnih proizvajalcev (Schwartz, Alvar, LME, Nikon Kohden ter senzor Medelec ER94a s podporo računalnika Apple za SEG-preiskave), vse z grafičnim zapisom na papir, kar se je odrazilo v zajetnem arhivu, ki je za urejanje seveda zahteval precej časa.

Poleg snemanja EEG so bile pomembne dejavnosti tudi arhiviranje in urejanje posnetkov, vzdrževanje naprav in priprava kap za EEG. Te so bile sprva izdelane iz gume, vpete v mrežo in z elektrodami, zaviti v gazo, prepojeno s fiziološko raztopino. Za čiščenje lasišča pred namesti-

Poleg snemanja EEG so bile pomembne dejavnosti tudi arhiviranje in

tvijo elektrod so sprva uporabljali alkohol ali aceton. Po letu 1997 je uvedba novih elektrokap z že vgrajenimi elektrodami ter novimi čistilnimi in kontaktnimi kremami bistveno olajšala delo nevrofizioloških asistentk in omogočila tudi bolj kakovostne in bolnikom prijaznejše preiskave.

Leta 1983 so ob običajnem snemanju EEG pričeli izvajati tudi poligrafijo (tj. hkratno beleženje možganske aktivnosti in nekaterih drugih fizioloških parametrov, kot so dihanje, srčni ritem, mišična aktivnost, očesni gibi, tremor).

Leto 1984 je začetek senzorične encefalografije, čeprav je prve posnetke izvabljenih potencialov že nekaj let prej (1972) naredil mag. Štefan Kopač ob sodelovanju prof. dr. Tineta S. Prevca. Prvi magisterij s področja izvabljenih potencialov je leta 1984 zagovarjala mag. Lada Cindro Heberle. Redno snemanje slušnih in somatosenzoričnih izvabljenih potencialov je steklo z letom 1986.

Videotelemetrijo (na napravi Telefaktor) z dolgotrajnim (večdnevnim) hkratnim snemanjem EEG in video zapisom, smo po zaslugi prim. Igor M. Ravnika in kasneje mag. Bogdana Lorberja začeli opravljati leta 1993. Preiskava je pomembna predvsem za bolnike s trdovratnimi epilepsijami in kandidate za morebitno operacijo.

Z »digitalizacijo« nevrofiziološkega laboratorija je pričel prof. dr. David Neubauer. Nakup prve digitalne EEG-naprave v letu 1997 je omogočil arhiviranje preiskav na optične diske. Sledili so SEG-naprava (Oxford–Medelec) leta 1999, video-EEG januarja 2003, naprava za videotelemetrijo leta 2004 in nato še prenosna EEG-naprava za 24-urno snemanje (s katero gre lahko bolnik domov) ter leta 2006 še dodatna naprava za video-EEG. Danes preiskave arhiviramo le na CD ali DVD (edina izjema je »grafični« Nihon Kohden). Nakup večine omenjenih naprav so po zaslugi prim. Igor M. Ravnika in kasneje mag. Bogdana Lorberja omogočila sredstva donatorjev. Selitev nevrofiziološkega laboratorija in nevrološkega oddelka v novo stavbo klinike na Bohoričevi ulici je omogočila nove možnosti za razvoj nevrofiziološke stroke.

Razvoj zdravstvene nege na otroškem nevrološkem oddelku

V 50., 60. in 70. letih prejšnjega stoletja so se na nevrološkem oddelku zdravili otroci z različnimi boleznimi, bolniki z nevrološkimi motnjami pa so zaradi prevladujoče delitve bolnikov glede na starost in ne glede na patologijo ležali na različnih oddelkih klinike. Trakt A je bil namenjen otrokom do tretjega leta starosti, trakt C pa bolnikom, starejšim od treh let.

V 70. letih so se višje medicinske sestre na polikliniki izobraževale na področju EEG, s čimer jim je bilo omogočeno delo na bolniškem oddelku otroške nevrologije. Prim. Ivica Tivadar je podpirala uvajanje medicinskih sester s specialnimi znanji iz otroške nevrologije in epileptologije. Da bi bila obravnava bolnikov z epilepsijo čim bolj kakovostna, je uvedla tudi natančna pisni in ustni opis napadov, ki so ga medicinske sestre podajale na vizitah.

Poudarek nege nevrološkega bolnika je bil na osnovni zdravstveni negi, prehrani otroka, varovanju bolnika ter gibanju in specifični negi bolnika z epilepsijo. Medicinske sestre so iskale najboljše pristope k motorično oviranemu otroku ali bolniku z motnjo v duševnem razvoju ter skušale učinkovito pristopiti k bolniku z epilepsijo. Zagotavljale so celovito pripravo malih bolnikov na diagnostično-terapevtske postopke. Poškodbe ob epileptičnih napadih so bile pogoste, zaščitnih čelad tedaj ni bilo, epileptični napadi so bili trdovratni in

primanjkovalo je protiepileptičnih zdravil. Za tovrstno patologijo oddelek tudi ni bil primerno opremljen.

Medicinske sestre so se izobraževale same: obiskovale so razstave medicinske opreme ter iskale kakovostne materiale in primerne pripomočke za zdravstveno nego nevroloških bolnikov. Pogosto so improvizirale kar ob bolniški postelji in svoje ideje uresničevale v praksi. Invalidski voziček je bil tedaj redek pripomoček, zato so ga po lastni zamisli »priredile« iz vozička, namenjenega prevažanju plinskih bomb. Za varnost agresivnih bolnikov so pogosto uporabljale iznajdljivost, saj kakršnih koli varovalnih pripomočkov tedaj ni bilo. Manšete za pritrditev rok ali nog ob posteljo so bile na voljo šele v 80. letih, v 90. letih pa so v ta namen uporabljali varnostne pasove. Zagotavljanje varnosti otrok je bila ena najpomembnejših nalog medicinskih sester.

Ob sobotah, nedeljah in praznikih je bilo v bolnišnici veliko otrok, izhodov prek vikenda pa ni bilo. Pomembno vlogo so igrale socialne razmere otrokove družine. Matere bolnikov so bile telesno in duševno izčrpane, obravnava v zavodu je bila v povojih, dnevnih vrtcev pa ni bilo, zato je bolnišnica pogosto prevzela vlogo zavoda. Zaradi prostorske stiske so bolniki ležali po dva ali trije na eni postelji. Ležalna doba je bila dolga, obiski pa omejeni. Prve televizijske ekrane so omogočila sredstva donacij. Otroci so jih bili zelo veseli, saj so si z gledanjem televizijskih oddaj krajšali dolge dneve v bolnišnici.

Čeprav možnosti izobraževanja takrat skorajda ni bilo, so se medicinske sestre udeleževale različnih predavanj. Pri tem jih je podpirala glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Marija Ošterbenk, VMS. Za strokovni razvoj je bila zelo pomembna udeležba na izobraževanjih za medicinske sestre v Splitu. K napredku so pripomogla tudi interna izobraževanja in ogledi zavodov (Ig, Dornava, Kamnik). Medicinske sestre so pridobljeno znanje neumorno prenašale v delovno okolje. Kasneje so prijazni medicinski pripomočki in materiali omogočili lažje delo z nevrološkimi bolniki. Dobrodošla so bila tudi stanovanja, namenjena staršem bolnikov iz oddaljenih krajev, ki so se lahko vsak dan vključevali v negovalni proces. Pomemben strokovni premik pomeni uvedba standardov zdravstvene nege z natančno določenimi postopki. Poudarek zdravstvene nege nevrološkega bolnika je ostal na opazovanju bolnika. Kljub težkim časom za uvajanje sprememb se je napredek pokazal tudi pri izboljšanju kadrovskega normativa. Na nevrološkem oddelku je vztrajno izobraževanje vsekakor obrodilo sadove in pripomoglo k izboljšanju nege in varstva otrok z nevrološkimi boleznimi.

1.9.4 Pulmologija

Pulmološka dejavnost ima na Pediatrični kliniki dolgoletno tradicijo, saj so bili otroci vse od ustanovitve otroške bolnišnice leta 1865 najpogosteje sprejeti na bolnišnično zdravljenje zaradi okužb prebavil in zlasti dihal.

Po preselitvi klinike na Vrazov trg v 50. letih prejšnjega stoletja so se dojenčki in majhni otroci z boleznimi dihal zdravili na oddelku za dojenčke, ki ga je vodila **prof. dr. Krista Kocijančič**, bolne otroke pa sta zdravila med drugimi **prim. Vesna Zavrnik** in **Ančka Perme, dr. med.**

Velika težava tistega časa je bila tuberkuloza pri otrocih, nobena redkost pa niso bile niti razsejane oblike miliarne tuberkuloze. Te otroke je zdravil na pulmološkem oddelku za predšolske in šolske otroke **prof. dr. Milan Šilc**.

Prof. dr. Milan Šilc je bil pionir na področju otroške fiziologije in radiologije (Sliki 1.9.4.1 in 1.9.4.2).

Slika 1.9.4.1: Prof. dr. Milan Šilc (prvi z leve) in prof. dr. Prodan s sodelavkami.

Slika 1.9.4.2: Otvoritev prizidka v Mestni otroški bolnišnici. Prof. dr. Milan Šilc je v sredini osrednje trojice, na njegovi desni prof. dr. Jože Jeras, na skrajni levi prof. dr. Marjan Prodan.

Prof. dr. Milan Šilc je bil rojen 2. septembra 1921 v Ljubljani. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in jo zaključil z maturo. Nato je absolviriral štiri semestre na Pravni fakulteti. Na Medicinsko fakulteto se je vpisal leta 1941, kjer je promoviral leta 1949. Krajši čas je služboval v bolnišnici Celje, nato pa na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Specialistični izpit je opravil leta 1954 v Zagrebu. Leta 1974 je postal doktor znanosti z zagovorom raziskave o kostnih spremembah pri trisomiji 21. Od leta 1972 je bil vodja pediatrične rentgenološke službe, ob tem pa je tudi vodil oddelke za »tuberkulozne« otroke in pulmološki oddelke. V letu 1974 se je krajši čas izpolnjeval na pediatričnem rentgenskem oddelku v Heidelbergu pri prof. dr. Willichu.

Prof. dr. Milan Šilc je bil dolgoletni izpraševalec pri specialističnih izpiti iz pediatrije. Izvajal je instrukcijske nadzore v zdravstvenih zavodih ter na otroških oddelkih bolnišnice v Mariboru, Ptuj in Murski Soboti. Bil je podpredsednik Združenja pediatrov Jugoslavije. Vrsto let je bil član Jugoslovanske delovne skupine za cistično fibrozo, pulmologijo in radiologijo. Bil je član pedagoško-znanstvenega sveta Medicinske fakultete in predavatelj pediatrije za študente stomatologije. Sodeloval je na seminarjih, strokovnem kolegiju in Razširjenem strokovnem kolegiju za pediatrijo.

Predaval je na številnih pediatričnih, pulmoloških in radioloških sekcijah in seminarjih ter podiplomskih tečajih in kongresih. Bil je nosilec predavanj za zdravnike v okviru podiplomskega tečaja iz socialne pediatrije, predaval pa je tudi zobozdravstvenim delavcem.

S svojim strokovnim delom se je vseskozi posvečal otroški pulmologiji, tuberkulozi in otroški radiologiji; na teh področjih je tudi največ objavljaj.

Slika 1.9.4.3a: Prof. dr. Marjan Prodan.

Slika 1.9.4.3b: Prof. dr. Marjan Prodan.

Prejel je odlikovanje Red dela z zlatim vencem in tudi posebno priznanje za 30-letno delo na Medicinski fakulteti in Pediatrični kliniki.

Slika 1.9.4.4: Ančka Perme, dr. med., prejema priznanje za strokovno delo na Pediatrični kliniki.

S pulmologijo je tesno povezana radiologija oziroma slikovno diagnosticiranje. Prvi specialist pediater, ki je končal tudi specializacijo iz radiologije, je bil **prof. dr. Marjan Prodan**, ki je prav tako obravnaval bolne otroke na pulmološkem oddelku (Sliki 1.9.4.3 a in b).

Na pulmološkem oddelku za dojenčke je delovala tudi Ančka Perme, dr. med. (Slika 1.9.4.4).

Slika 1.9.4.5: Prof. dr. Milan Štrukelj.

Na področje pulmologije, predvsem kroničnih boleznih dihal, se je usmeril **prof. dr. Milan Štrukelj**, ki se je na Pediatrični kliniki zaposlil v 60. letih prejšnjega stoletja (Slika 1.9.4.5).

Prof. dr. Milan Štrukelj se je rodil 22. marca 1928 v Ljubljani. Po maturi na kranjski gimnaziji je končal prvo stopnjo na Ekonomski fakulteti v Ljubljani in se nato vpisal na Medicinsko fakulteto, kjer je promoviral leta 1956. Med študijem medicine je absolviral še psihologijo in filozofijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Najprej je kot zdravnik splošne medicine pet let delal v Zdravstvenem domu Center v Ljubljani. V obdobju 1965–1998 je bil zaposlen na Pediatrični kliniki, kjer je leta 1968 opravil specialistični izpit iz pediatrije. Njegova ožja specializacija je bila pulmologija. V študijskem letu 1973/74 je opravil celotni podiplomski študij iz pulmologije na Medicinski fakulteti. Istega leta je magistriral s tezo »Kritično ovrednotenje citokemičnega redukcijskega preskusa nevtrofilcev z barvilom nitroblue tetrazilium (NBT-

-testa) v diferencialni diagnozi akutnih okužb«. Leta 1983 je zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom »Rast in razvoj otrok z mukoviscidozo v Sloveniji«.

Leta 1972 je postal asistent, leta 1984 docent in leta 1992 izredni profesor. Leta 1980 se je strokovno izpopolnjeval v ZDA.

Slika 1.9.4.6: Prof. dr. Milan Štrukelj prejema priznanje za dolgoletno delo na Pediatrični kliniki, v ozadju je prim. Dragica Vendramin.

Na Pediatrični kliniki je bil od leta 1982 do leta 1998 vodja pulmološke službe. Vodil je tudi Republiški center za mukoviscidozo, ki je bil leta 1978 ustanovljen na njegovo pobudo. Sodeloval je v jugoslovanski in evropski delovni skupini za cistično fibrozo, več let tudi v Slovenskem zdravniškem društvu. Najprej je bil tajnik ljubljanske podružnice, nato pa tajnik društva (1964–1968) in podpredsednik društva

(1968–1972). V obdobju 1966–1980 je bil tudi upravnik Zdravniškega vestnika. Bil je organizator in generalni tajnik 2. in 3. kongresa slovenskih zdravnikov in 2. kongresa zdravnikov Jugoslavije. Vodil je organizacijo treh srečanj Derčevi dnevi in uredil zbornike predavanj. Prejel je odlikovanje Red dela s srebrnim vencem, priznanje Slovenskega zdravniškega društva in diplomo Zveze zdravniških društev Jugoslavije (Slika 1.9.4.6).

Prof. dr. Milan Štrukelj se je med svojim večdesetletnim delom na področju pediatrije poglobljeno ukvarjal s problematiko kroničnih in akutnih pljučnih bolezni, zlasti z astmo pri otrocih in mladostnikih. Ob svojem strokovnem delu je poročal tudi na kongresih in simpozijih doma in v tujini ter objavil številne znanstvene in strokovne publikacije.

Odmevno je bilo njegovo strokovno delo v okviru Razširjenega strokovnega kolegija za pediatrijo, zlasti pedagoško delo na dodiplomski in podiplomski ravni. Uresničil je uvedbo problemsko usmerjenega študija, kar so študentje medicine toplo pozdravili. Poleg prof. dr. Milana Štruklja so na pulmološkem oddelku delovali nekaj let v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja prim. Jurij Kurillo in prim. Silva Ručigaj in v devetdesetih letih tudi Andreja Knol, dr. med. Prof. dr. Milan Štrukelj se je upokojil leta 1998.

Prof. dr. Milana Štruklja je nasledila **doc. dr. Vasilija Maček**, rojena 11. aprila 1947. Diplomirala je leta 1973, specializacijo iz pediatrije pa končala pet let kasneje (Sliki 1.9.4.7 a in b).

Slika 1.9.4.7a: Doc. dr. Vasilija Maček.

Slika 1.9.4.7b: Doc. dr. Vasilija Maček (desno), za njo prim. Marjeta Sedmak, levo Uroš Krivec, dr. med.

Skupaj s **prim. Silvestrom Koprivo** je leta 1990 v vsakodnevno klinično delo uvedla metodo upogljive bronhoskopije. Izpopolnjevala se je na Pediatrični kliniki v Vancouvru (Kanada). Strokovno se je ukvarjala predvsem s problematiko astme. Uvedla je »Šolo za zdravljenje otrok in mladostnikov z astmo«, ki je znatno izboljšala poučenost otrok in staršev o bolezni ter predvsem omogočila uspešno preprečevanje poslabšanj ter prepoznavo in zdravljenje poslabšanj bolezni v domačem okolju. Hkrati je uvedla »Šolo za astmo za zdravnike in medicinske sestre«, ki v obliki dvodnevni srečanj s specializiranimi učnimi delavnicami poteka še danes. Leta 1999 je uspešno zagovarjala doktorsko tezo o vlogi respiratornih virusov v patogenezi astme. Po zagovoru doktorata je postala docentka in pulmološki oddelek vodila vse do upokojitve leta 2006.

Več let je na pulmološkem oddelku deloval intenzivist prim. Silvester Kopriva, ki je bil pred tem zaposlen na Intenzivni enoti oddelka za otroško kirurgijo (Sliki 1.9.4.8 in 1.9.4.9). Leta 2005 se je ponovno odločil za delo na Kliničnem oddelku za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo.

Slika 1.9.4.8: Prim. Silvo Kopriva.

Slika 1.9.4.9: Prof. dr. Milan Štrukelj in prim. Silvo Kopriva.

Slika 1.9.4.10: Mag. Matejka Černelč (prva z desne).

Slika 1.9.4.11: Mag. Andreja Borinc Beden.

Na pulmološkem oddelku je bila zaposlena tudi mag. Matejka Černelč, ki se je strokovno izpopolnjevala v Švici in uvedla sodobno metodo merjenja pljučnih funkcij pri dojenčkih (Slika 1.9.4.10).

Po večletnem delu na Pediatrični kliniki se je odločila, da strokovno delo nadaljuje v ZDA.

Za doc. dr. Mačkovo je leta 2007 vodenje oddelka prevzela **mag. Andreja Borinc Beden** (Slika 1.9.4.11).

V Sloveniji se je s cistično fibrozo pričel prvi sistematično ukvarjati prof. dr. Milan Štrukelj. V letu 2007 je mag. Andreja Borinc Beden, dr. med., s sodelavci uvedla standarde celostne obravnave in vodenja otrok v skladu s priporočili Evropskega združenja za cistično fibrozo (European Cystic Fibrosis Society).

Slika 1.9.4.12: Uroš Krivec, dr. med.

Slika 1.9.4.13: Pred predavanjem (z leve): doc. dr. Primož Kotnik, Uroš Krivec, dr. med., prim. Marjeta Sedmak in doc. dr. Damjan Osredkar.

Pripravila je tudi slovenske smernice za obravnavo otrok in mladostnikov s cistično fibrozo. V zadnjem desetletju se je pričakovana življenjska doba bolnikov s cistično fibrozo v svetu in v Sloveniji zelo podaljšala. Z boljšim diagnosticiranjem, s celovitim pristopom k zdravljenju in zdravstveni negi ter z uvedbo novih zdravil lahko pričakujemo, da se bo življenjska doba še podaljšala in tudi izboljšala kakovost življenja. Leta 2010 se je mag. Andreja Borinc Beden odločila za nadaljnje delo v drugi pediatrični ustanovi.

Dve leti po preselitvi klinike v novo stavbo je vodenje pulmološkega oddelka prevzel **Uroš Krivec, dr. med.** (Sliki 1.9.4.12 in 1.9.4.13).

Predhodno so se mu na oddelku pridružile tudi **Dušanka Lepej, dr. med.** (Slika 1.9.4.14), **mag. Marina Praprotnik** (Slika 1.9.4.15), **Malena Aldeco, dr. med.** in **Ana Kotnik Pirš, dr. med.** (Slika 1.9.4.16).

Slika 1.9.4.14: Dušanka Lepej, dr. med.

Slika 1.9.4.15: Mag. Marina Praprotnik.

Slika 1.9.4.16: Ana Kotnik Pirš, dr. med.

Uroš Krivec, dr. med. se je rodil 30. aprila 1975 v Šempetru pri Gorici. Na Medicinski fakulteti je diplomiral leta 2001, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 2007. V letu 2008 se je izpopolnjeval s področja pediatrične pulmologije na univerzitetni kliniki »Armand-Trauseau« v Parizu. Na kliniki je nadgradil in izpopolnil diagnostično metodo upogljive bronhoskopije in uvedel neinvazivno predihavanje pri pljučnih

bolnikih. Pomembno je njegovo članstvo v odboru Evropskega združenja za cistično fibrozo in upogljivo bronhoskopijo pri otrocih. Organiziral je več strokovnih sestankov in šol s področja pulmologije za pediatre ter šolske in družinske zdravnike. Od leta 2011 je vodja Službe za pulmologijo Pediatrične klinike.

Kronična dihalna odpoved, ki zahteva umetno predihavanje na domu, je pri otrocih redko bolezensko stanje z raznolikimi vzroki. Začetki zdravljenja otrok in mladostnikov z neinvazivnim predihavanjem segajo v leto 1994. Program sta oblikovala prim. Silvester Kopriva v sodelovanju z mag. Dianne Jones iz Centra CIRIUS v Kamniku ter prof. dr. Antonom Zupanom iz Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta Soča. Sodoben način obravnave otrok s kronično dihalno odpovedjo je uvedel Uroš Krivec, dr. med. Način zdravljenja z umetnim predihavanjem na domu je učinkovita metoda obravnave otrok in mladostnikov s kronično dihalno odpovedjo, saj bolnikom omogoča veliko stopnjo samostojnosti in pomembno vpliva na kakovost življenja.

Na področju obravnave otrok z akutnimi boleznimi dihal je Uroš Krivec, dr. med., v letu 2011 uvedel zdravljenje z visokimi pretoki kisika z ogrevanim vlaženjem, ki pomembno vpliva na uspešnost zdravljenja otrok z bronhiolitisom in na manjše število premestitev v enoto za intenzivno terapijo zaradi potrebe po intubaciji.

Upogljiva bronhoskopija je pomembna diagnostična in terapevtska metoda v pediatrični pulmologiji. Metodo upogljive bronhoskopije sta v vsakdanje klinično delo na Pediatrični kliniki UKC Ljubljana leta 1990 vpegljala že doc. dr. Vasilija Maček in prim. Silvester Kopriva. V zadnjih desetletjih je izjemen tehnični napredek omogočil izrazit kakovostni preskok in pomembno razširil nabor tehnik in indikacij za postopke, ki zaradi anatomske in funkcionalne zahtevnosti otroških dihal pred tem niso bili izvedljivi. Tako je bilo od začetka 90. let prejšnjega stoletja dokumentiranih že več kot 2200 preiskav s številnimi terapevtskimi in diagnostičnimi posegi pri kritično bolnih otrocih v enotah intenzivne terapije, pri novorojenčkih in med operativnimi posegi v predelu prsnega koša. Preiskave izvajajo v sedaciji in splošni anesteziji.

Razvoj Laboratorija za respiratorno funkcionalno diagnostiko je dosegel svoj vrhunec s selitvijo v novo Pediatrično kliniko, kjer so na voljo ustrezni prostori in oprema. V laboratoriju deluje posebej usposobljeno osebje, tako medicinske sestre kot fizioterapevti in zdravniki. Letno opravijo 6000 preiskav, od običajnih meritev pljučne funkcije, provokativnih metaholinskih testov, meritev NO v izdihanem zraku, ciklospiroergometriji in testov na napor vse do endoskopij zgornjih dihal ob cikloergometriji za izključevanje nefunkcionalnosti glasilk. So edini v Sloveniji, ki izvajajo meritve pljučne funkcije pri dojenčkih.

Razvoj zdravstvene nege je sledil razvoju medicine. Medicinske sestre so pridobivale strokovna znanja tako doma kot tudi v tujini. Ključnega pomena je sodelovanje pri obravnavi kronično bolnih otrok, saj z dobrimi izobraževalnimi programi otroke in mladostnike ter njihove starše pripravijo na življenje doma. Tako izvajajo izobraževanje glede obravnave bolnikov z astmo, cistično fibrozo, kronično dihalno odpovedjo in drugimi kroničnimi pljučnimi boleznimi, ki zahtevajo zahtevne terapevtske postopke, npr. trajno zdravljenje s kisikom na domu.

Program zdravstvene nege si prizadeva za uveljavitev sodobne zdravstvene nege z upoštevanjem zadnjih svetovnih smernic ob sledenju smernicam netravmatske obravnave otrok in mladostnikov, ki omogočajo varno in kakovostno multidisciplinarno obravnavo ter hkrati tudi normalen razvoj otrok, mladostnikov in njihovih družin.

Slika 1.9.4.17: Glavna medicinska sestra Službe za pulmologijo Majda Oštir, dipl. m.s.

Glavne medicinske sestre pulmološkega oddelka so bile Verica Ladić, VMS, Ema Fartek, VMS, in od leta 2002 dalje Majda Oštir, dipl. m. s. (Slika 1.9.4.17).

1.9.5 Gastroenterologija, hepatologija in nutricionistika

Bolezni prebavil in dihal so bile glavni razlog sprejema otrok že v prvi otroški bolnišnici, kasneje v novo-zgrajeni stavbi v Streliški ulici in tudi po preselitvi v novo poslopje na Vrazovem trgu.

Slika 1.9.5.1: Prim. Henrik Peče.

Ker v 50. letih prejšnjega stoletja še ni bilo vzpostavljenih subspecialističnih oddelkov, so otroci z akutnimi enterokolitisi in s hudimi kroničnimi boleznimi prebavil sprva ležali na traktu A1 oddelka za dojenčke, ki ga je vodila **prof. dr. Krista Kocijančič**. Otroci z enterokolitisi so v bolnišnico navadno prihajali močno prizadeti, dehidrirani in v stanju toksikoze. Sredi 50. let prejšnjega stoletja je **prof. dr. Lev Matajč** uvedel sodobno intravensko (t. i. dirigirano) rehidriranje z ustreznimi elektrolitskimi raztopinami in postopke za popravo acidoze.

V začetku 60. let prejšnjega stoletja je vodenje gastroenterološke dejavnosti prevzel **prim. Henrik Peče**, ki je leta 1965 ustanovil gastroenterološki oddelek za dojenčke in otroke do starosti 2 leti in pol ter oddelek za večje otroke in mladostnike (Slika 1.9.5.1).

Prim. Henrik Peče se je rodil 15. julija 1926 v Kočevju. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1955. Sprva je bil zaposlen v Zdravstvenem domu Ljubljana, od junija 1957 pa na Pediatrični kliniki v Ljubljani, kjer je novembra 1963 opravil specialistični izpit iz pediatrije. Marca 1965 je bil imenovan za vodjo gastroenterološkega oddelka, od julija 1974 do leta 1991 pa je opravljal naloge vodje Službe za gastroenterologijo, hepatologijo in prehrano Pediatrične klinike (Sliki 1.9.5.2 in 1.9.5.3).

Slika 1.9.5.2: Prim. Henrik Peče se rokuje z doc. dr. Janezom Primožičem; v ozadju prim. mag. Matjaž Bidovec (levo) in nekdanji vodja COD Matej Kunaver, dr. med.

Slika 1.9.5.3: Prim. Henrik Peče (desno) na novoletnem sprejemu.

Leta 1960 je prim. Henrik Peče uvedel rektoskopijo pri otrocih s togim endoskopom, sicer pa je od leta 1974 izvajal ezofagogastroduodenoskopijo, kolonoskopijo in biopsijo jejunalne sluznice, kar je bilo pionirsko delo v slovenskem in jugoslovanskem prostoru.

Slika 1.9.5.4: Marjeta Žakelj, dr. med., in prof. dr. Marjan Prodan.

Od leta 1960 dalje je na podiplomskem izobraževanju za zdravniške specializante splošne medicine in pediatrije predaval o pediatrični gastroenterologiji in prehrani otrok. Na Šoli za zdravstvene delavce je predaval pediatrijo. Sodeloval je tudi pri organizaciji številnih strokovnih srečanj slovenskih in jugoslovanskih pediatrov. Od leta 1979 je bil predsednik organizacijskega odbora osrednjega slovenskega podiplomskega izobraževanja za pediatre »Derčevi dnevi«. Bil je tajnik Pediatrične sekcije Slovenskega zdravniškega društva in član Upravnega odbora združenja pediatrov Jugoslavije. Na XIV. Svetovnem kongresu pediatrov v Buenos Airesu je zastopal jugoslovansko združenje pediatrov. Za svoje strokovno delo je prejel priznanje. Upokojil se je leta 1991. Umril je leta 2013.

Prim. Henriku Pečetu se je leta 1983 na gastroenterološkem oddelku pridružila **Marjeta Žakelj, dr. med.** (Slika 1.9.5.4).

Marjeta Žakelj, dr. med., se je poglobljala v različna področja gastroenterologije, a je leta 1988 zaradi usodne bolezni svojo strokovno pot žal morala prekiniti.

Za prim. Henrikom Pečetom je vodenje službe za gastroenterologijo prevzela **prim. Gordana Logar Car**.

Prim. Gordana Logar Car je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1972, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravila leta 1978. Sprva je eno leto delala na otroškem oddelku Splošne bolnišnice v Mariboru, od leta 1979 dalje pa v Kliničnem centru v Ljubljani. Od leta 1981 je bila zaposlena na gastroenterološkem oddelku Pediatrične klinike in v obdobju 1991–2001 vodila Službo za gastroenterologijo. Leta 1997 je prejela naziv primarij, leta 2000 pa jo je Zdravniška zbornica imenovala za glavnega mentorja pediatrije. Med svojim delom je opravljala tudi pedagoško delo. Vodila je vaje in predavanja za študente medicine, predavala na podiplomskem izobraževanju iz pediatrije in splošne medicine ter bila mentorica specializantom pediatrije, sekundarijem in specialistom pediatrom, ki so se dodatno izobraževali iz gastroenterologije in endoskopskih preiskav (Sliki 1.9.5.5 in 1.9.5.6).

Prim. Gordana Logar Car se je v času študija izobraževala na Danskem, v okviru podiplomskega študija pa na tečajih, šolah, simpozijih in kongresih ter v Centrih za transplantacijo jeter v Milanu in Bergamu. Je avtorica oz. soavtorica več

Slika 1.9.5.5: Prim. Gordana Logar Car (desno) in prim. Nasta Mihevc.

Slika 1.9.5.6: Z desne proti levi: prim. Marjeta Sedmak, prim. Gordana Logar Car in prim. Henrik Peče.

kot 100 prispevkov, objavljenih v strokovnih revijah in publikacijah. Večkrat je predstavila delo slovenske gastroenterologije na evropskih in svetovnih kongresih, simpozijih, šolah in seminarjih. Uvajala je številne nove diagnostične in terapevtske metode v pediatrični gastroenterologiji in hepatologiji ter tako raven dela na gastroenterološkem oddelku dvignila na evropsko raven. Posvetila se je tudi zdravljenju gastritisa in ulkusne bolezni prebavil z analizo prisotnosti bakterije *Helicobacter pylori* v biotipih pri endoskopiji. Uvedla je endoskopske interventne posege, in sicer terapevtsko skleroterapijo ranic pri otrocih s prizadetostjo jeter. Včlanjena je v Slovensko zdravniško društvo, Zdravniško zbornico Slovenije, Združenje za pediatrijo ter Združenje za gastroenterologijo in hepatologijo Slovenije (Slika 1.9.5.7).

Slika 1.9.5.7: Prim. Gordana Logar Car, prim. Dragica Vendramin in prim. Marjeta Sedmak (skrajno desno), v ozadju prof. dr. Jože Jeras in prim. Marjeta Sever Novosel.

Slika 1.9.5.8: Prim. Marjeta Sedmak.

Slika 1.9.5.9: Med odmorom na Derčevih dnevih (z desne): Druga vrsta: prim. Gordana Logar Car in prim. Marjeta Sedmak. Tretja vrsta: doc. dr. Janez Primožič, otroški ortoped prof. dr. Franc Srakar, prim. Henrik Peče, prof. dr. Marjan Prodan in prof. dr. Krista Kocijančič.

Vodenje Službe za gastroenterologijo je leta 2001 prevzela **prim. Marjeta Sedmak**, ki je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1975. Kot študentka je prejela Plečnikovo priznanje in Prešernovo nagrado za raziskovalno delo. Od leta 1976 je bila zaposlena v Mestni otroški bolnišnici v Ljubljani. Specialistični

izpit iz pediatrije je opravila leta 1982. Leta 1988 je obiskovala enosemestrski podiplomski študij iz hospitalne higijene in opravila zaključni izpit. Po združitvi Mestne otroške bolnišnice in Pediatrične klinike se je leta 1993 zaposlila na Pediatrični kliniki (Sliki 1.9.5.8 in 1.9.5.9).

Slika 1.9.5.10: Prof. dr. Rok Orel.

Leta 1994 je postala vodja oddelka za dojenčke Službe za gastroenterologijo. Leta 1995 se je na Švedskem izpopolnjevala na področju pediatrične gastroenterologije – smer funkcionalno diagnosticiranje. Leta 1995 je pod vodstvom prim. Gordane Logar Car sodelovala pri ustanovitvi Republiškega centa za vodenje otrok pred presaditvijo jeter in po njej na Pediatrični kliniki. V letih 1996 in 1998 se je dodatno izpopolnjevala na področju vodenja otrok pred presaditvijo jeter in po njej pri prof. dr. Gridelliju na Kliniki za transplantacije jeter Maggiore v Milanu in kasneje še v Bergamu v Italiji. Leta 1997 je pridobila naziv primarij. Za svoje dejavno delovanje na strokovnem, pedagoškem in raziskovalnem področju je leta 2003 prejela naziv svetnica. Je avtorica številnih člankov v strokovnih revijah in publikacijah. Na evropskih in svetovnih kongresih, simpozijih, šolah in seminarjih je predstavljala delo slovenske gastroenterologije. Imenovana je bila za glavnega mentorja iz pediatrije. Včlanjena je v Slovensko zdravniško društvo, Zdravniško zbornico Slovenije, Združenje za pediatrijo in Združenje za gastroenterologijo in hepatologijo Slovenije. Leta 2007 je organizirala Službo stalne 24-urne pri-

pravljenosti pediatrov endoskopistov za nujne endoskopske preglede otrok vseh starostnih obdobij. Tako so otroci s hudimi nujnimi stanji, kot so nenadne krvavitve iz prebavil, poškodbe z jedkimi snovmi, stanja po zaužitju tujkov ipd., obravnavani kot nujni primeri. Služba omogoča hitro diagnosticiranje in nujne terapevtske posege za otroke iz vse Slovenije. Pomembno je pripomogla k vzpostavitvi Kliničnega oddelka za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko, katerega vodenje je prevzel leta 2011 **prof. dr. Rok Orel**.

Prof. dr. Rok Orel se je rodil 29. junija 1963 v Ljubljani, kjer je leta 1989 diplomiral na Medicinski fakulteti. Od tedaj je zaposlen na Pediatrični kliniki v Ljubljani (Slika 1.9.5.10).

Specialist pediatrije je postal leta 1995, leta 1992 je magistriral s temo »Celični imunski odziv na gluten pri otrocih s celiakijo«, leta 2003 pa doktoriral z disertacijo »Vloga kislega gastroezofagealnega refluksa in duodenogastroezofagealnega refluksa v patogenezi refluksnega ezofagitisa pri otrocih in mladostnikih«.

Svoje strokovno znanje je izpopolnjeval v Italiji, na Madžarskem, v Veliki Britaniji in v Združenih državah Amerike. Leta 2003 je obiskal center za presaditve jeter v Bergamu, leta 2004 pediatrični gastroenterološki center v bolnišnici Royal Free Hospital v Londonu, leta 2006 pa se je izpopolnjeval na področju pediatrične gastroenterologije in hepatologije na Pediatrični kliniki v Philadelphii (ZDA).

V obdobju 1995–2002 je bil oddelčni zdravnik, med letoma 2002 in 2011 pa vodja gastroenterološkega oddelka za predšolske otroke, šolske otroke in mladostnike. Od leta 2011 je predstojnik celotnega kliničnega oddelka (Sliki 1.9.5.11 in 1.9.5.12).

Slika 1.9.5.11: Prof. dr. Rok Orel s sodelavci na Derčevih dnevih

Slika 1.9.5.12: Novoletni sprejem: asist. mag. Luka Kopač, asist. Aneta Šoltirovska Šalamon, asist. Natalija Krajnc, prof. dr. Rok Orel in Uroš Krivec, dr. med.

V naziv asistent je bil prof. dr. Rok Orel izvoljen leta 1994, za docenta je bil imenovan leta 2006, od novembra 2011 pa je izredni profesor pediatrije. Poleg pomembnega prispevka k razvoju slovenske klinične gastroenterologije se je posvetil predvsem znanstvenoraziskovalnemu in pedagoškemu delu. Razvil je mednarodno uveljavljene pristope pri diagnosticiranju in zdravljenju gastroezofagealne refluksne bolezni, zlasti pri preučevanju vloge t. i. nekislega gastroezofagealnega refluxa. Raziskuje tudi črevesni imunski odziv pri kroničnih vnetnih črevesnih boleznih in alergijskih boleznih prebavil. Je eden pionirjev proučevanja vloge črevesne mikroflore, njene vloge pri nastanku bolezni ter možnosti njenega spreminjanja s probiotiki in prebiotiki. Svoje znanje prenaša na mlajše kolege ter sodeluje v domačih in mednarodnih strokovnih in raziskovalnih skupinah. Predava na dodiplomskem študiju medicine in dentalne medicine na Medicinski fakulteti, podiplomskem študiju bioznanosti na Biotehniški fakulteti ter številnih domačih in mednarodnih srečanjih. Poleg tega je mentor specializantom pediatrije in mentor ali somentor številnim magistrantom in doktorantom.

Prof. dr. Rok Orel je član Evropskega združenja za pediatrično gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko (ESPGHAN) in več njegovih delovnih skupin, Slovenskega združenja za gastroenterologijo in Slovenskega združenja za pediatrijo.

Leta 2009 je v Ljubljani organiziral 1. kongres SEEPEG (South Eastern European Pediatric Gastroenterology) in leta 2011 tudi 2. kongres SEEPEG na Bledu. Bil je ključni pobudnik Mednarodne šole bolezni požiralnika pri otrocih (PEDS) v Ljubljani leta 2010.

Na kliničnem oddelku deluje več specialistov pediatrije, usmerjenih v gastroenterologijo.

Doc. dr. Matjaž Homan se je na gastroenterološkem oddelku Pediatrične klinike zaposlil leta 2002. Rodil se je 7. januarja 1968 v Kranju in diplomiral na Medicinski fakulteti v Ljubljani aprila 1996. Leto kasneje se je zaposlil na otroškem oddelku Splošne bolnišnice v Novem mestu, kjer je pričel s specializacijo iz pediatrije in junija 2003 opravil specialistični izpit. Leta 2004 je uspešno zagovarjal magistrsko tezo »Prevalenca in pomen gena *cagA* in *iceA* pri otrocih v Sloveniji, okuženih s *Helicobacter pylori*«. Doktoriral

Slika 1.9.5.13: Doc. dr. Matjaž Homan.

je leta 2009 na temo virulentnih genov bakterije *Helicobacter pylori* (Slika 1.9.5.13).

Na področju endoskopij prebavil in vstavitvev gastrostom se je izpopolnjeval med letoma 1999 in 2002 na Gastroenterološki kliniki UKC v Ljubljani in leta 2005 na Pediatrični kliniki v Philadelphii (ZDA). Leta 2006 se je strokovno izpopolnjeval tudi v Centru za presaditve jeter v Bergamu in leto kasneje še v Centru za bolezni jeter v Birminghamu. Leta 2006 je postal član Evropskega pediatričnega gastroenterološkega združenja ESPGHAN in leta 2009 član združenja ESPEN. Od leta 2008 je vodja Republiškega centra za vodenje otrok pred in po transplantaciji jeter. Organiziral je več slovenskih pediatričnih gastroenteroloških srečanj in dejavno sodeloval kot predavatelj. Od leta 2005 je član Katedre za pediatrijo, marca 2013 pa je bil izvoljen v naziv docent.

Asist. mag. Jernej Breclj je bil rojen 28.9.1969 v Mariboru. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1996 ter med letoma 1998 in 2003 specializiral pediatrijo na Pediatrični kliniki. Leta 2002 se je izpopolnjeval iz otroške gastroenterologije na Pediatrični kliniki v Grazu, leta 2004 v Münchnu ter leta 2007 v Centru za presaditve jeter v Bergamu in Centru za cistično fibrozo v Veroni. Leta 2010 je magistriral z raziskavo sedacije otrok za endoskopske preiskave prebavil z različnimi odmerki ketamina z uporabo midazolama ali brez nje (Slika 1.9.5.14).

Raziskoval je gastroezofagealni refluks pri otrocih s cistično fibrozo. Tehnično ureja publikaciji »Slovenska pediatrija« in »Izbrana poglavja iz pediatrije«. Od leta 2006 je asistent na Katedri za pediatrijo. Od leta 2008 je vodja endoskopske enote in od leta 2011 vodja hospitala Kliničnega oddelka za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko.

Slika 1.9.5.14: Asist. mag. Jernej Breclj.

Slika 1.9.5.15: Mag. Darja Urlep Žužej.

Slika 1.9.5.16: Asist. Tina Kamhi Trop.

Slika 1.9.5.17: (Z desne): asist. Tina Kamhi Trop, dekan Medicinske fakultete prof. dr. Dušan Šuput in prim. Marjeta Sedmak.

Na kliničnem oddelku za gastroenterologijo delujeta tudi **mag. Darja Urlep Žužej** (Slika 1.9.5.15) in **asist. Tina Kamhi Trop**, ki poleg kliničnega dela raziskuje mikrobioto ter vpliv prebiotikov in probiotikov pri kroničnih vnetjih prebavil (Sliki 1.9.5.16 in 1.9.5.17).

1.9.6 Alergologija, imunologija, revmatologija

Slika 1.9.6.1: Prof. dr. Krista Kocijančič.

Začetki pediatrične alergologije v Sloveniji so povezani z delovanjem **prof. dr. Kriste Kocijančič** (Slika 1.9.6.1).

Prof. dr. Krista Kocijančič se je rodila 3. julija 1916 v Ljubljani. Po maturi leta 1934 je študirala medicino na Univerzah v Ljubljani, Münchnu in Zagrebu, kjer je diplomirala leta 1941. Po končanem stažu je opravljala prostovoljno delo na Pediatrični kliniki, kjer se je po drugi svetovni vojni tudi zaposlila. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1946. Po službeni dolžnosti je bila krajši čas zaposlena tudi v pediatrični ambulanti Zavoda za zaščito mater in otrok ter tri leta v pediatrični ambulanti in posvetovalnici Zavoda za socialno zavarovanje. Od leta 1950 je delovala na

Pediatrični kliniki v Ljubljani. Leta 1952 se je izpopolnjevala v Švici na Pediatrični kliniki v Bernu pri prof. Glanzmannu in v Sanatoriju za otroško tuberkulozo v Davosu pri prof. Wisslerju. Ob rednem delu na Pediatrični kliniki je bila v obdobju 1950–1966 nadzorni pediater v Mladinskem zdravilišču za tuberkulozo v Gozdu Martuljku, v obdobju 1954–1966 pa je vodila Posvetovalnico za matere in otroke v Kranjski gori.

Leta 1954 je postala asistentka na Katedri za pediatrijo, leta 1962 docentka, leta 1973 pa je bila po uspešnem zagovoru disertacije o obstruktivnem respiratornem sindromu pri otrocih promovirana za doktorico znanosti s področja pediatrije. Leto kasneje je postala profesorica na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani.

Na fakulteti je predavala pediatrično propedeutiko, vodila vaje za študente medicine in sodelovala pri specialističnih izpitih iz pediatrije. Predavala je na tečajih iz socialne pediatrije pri Zavodu za zdravstveno varstvo Slovenije ter na številnih sekcijah pediatrične, alergološke in ftizioopnevmološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva. Sodelovala je pri raziskavah toksoplazmoze v Sloveniji, sledila je novorojenčke, katerih matere so med nosečnostjo prebolele hepatitis, in raziskovala vpliv vremena na astmo pri otrocih. Objavila je številne raziskovalne in strokovne prispevke doma in v tujini.

Slika 1.9.6.2: Prof. dr. Krista Kocijančič v drugi vrsti levo, ob njej je prof. dr. Zora Konjajev. V prvi vrsti sta prim. Mojca Brecelj Kobe in prof. dr. Tadej Avčin.

Na Pediatrični kliniki je bila sprva sobni zdravnik, od leta 1954 pa vodja oddelka za dojenčke. V letu 1960 je prva v Sloveniji organizirala subspecialno pediatrično alergološko dejavnost in leta 1963 tudi formalno ustanovila alergološki oddelek.

Prof. dr. Krista Kocijančič je sodelovala kot mentorica in ocenjevalka del v okviru Sklada Prešernovih nagrad študentom Univerze v Ljubljani in Sklada Borisa Kidriča, dejavno sodelovala na pediatričnih in alergoloških kongresih doma in v tujini ter se udeleževala tudi letnih kongresov Evropske akademije za alergologijo in klinično imunologijo. Vodila je tudi Pediatrič-

no sekcijo SZD ter sodelovala kot članica Fakultetne uprave, članica kadrovske komisije pedagoško-znanstvenega sveta in članica kuratorija Oražnovnega doma. Pet let je bila tudi članica koordinacijskega odbora združenja UNICEF in 15 let članica plenuma Zveze prijateljev mladine Slovenije. V obdobju 1941–1945 je bila aktivistka OF.

Upokojila se je leta 1977 in nato še nekaj let pri strokovnem delu dejavno pomagala svoji naslednici prim. Marijani Kuhar.

Prof. dr. Krista Kocijančič je za svoje strokovno in organizacijsko delo prejela številna odlikovanja in priznanja, med drugim Red zaslug za narod III. stopnje, Zlato značko Zveze prijateljev mladine in leta 1979 od predsednika države Red zaslug za narod s srebrnimi žarki (Slika 1.9.6.3).

Slika 1.9.6.3: Novoletni sprejem na Pediatrični kliniki leta 1997 (z leve): prim. Ivica Tivadar, prof. dr. Krista Kocijančič, prim. mag. Mojca Avguštin Čavič, prim. Boštjan Lavrenčak, prof. dr. Milan Štrukelj in prof. dr. Jože Jeras.

Prejela je tudi častno priznanje za udeležbo v organiziranem osvobodilnem delovanju v Ljubljani, priznanje Me-

dicinske fakultete v Ljubljani za 25 let uspešnega dela, častno članstvo alergološko-imunološke sekcije SZD ter priznanje za strokovno in organizacijsko delo ob 50-letnici Pediatrične klinike, bila pa je tudi članica Častnega sveta Ustanove za novo pediatrično kliniko.

Slika 1.9.6.4: Prim. Marijana Kuhar.

Za prof. dr. Kristo Kocijančič je leta 1977 vodenje alergološkega oddelka, ki se je po letu 1983 preoblikoval v Službo za alergologijo, imunologijo in imunodeficiencie, prevzela **prim. Marijana Kuhar**. Rodila se je 4. julija 1944 v Ljubljani in na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomirala leta 1969. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1975 in se zaposlila na Pediatrični kliniki na alergološkem oddelku. Predavala je na dodiplomskem in podiplomskem študiju na Medicinski fakulteti, kjer je bila v obdobju 1984–1993 asistentka. Organizirala je izobraževanje vseh zdravstvenih profilov s področja alergologije in imunologije ter tudi prebivalstva. Poleg številnih prispevkov v strokovni literaturi je pripravila več zdravstvenoizobraževalnih člankov v dnevnem časopisju ter na radiu in televiziji (Sliki 1.9.6.4 in 1.9.6.5).

Prim. Marijana Kuhar je uspešno izvajala desenzibilizacijo na zdravila. Uvedla je imunoterapijo na strupe čebel in os ter na inhalacijske alergene, pričela pa je tudi s podjezično imunoterapijo na alergene pršice in pelodov.

Bila je predsednica Pediatrične sekcije SZD in Alergološke sekcije SZD. Leta 1994 je bila predsednica organizacijskega odbora 1. slovenskega pediatričnega kongresa z mednarodno udeležbo na Bledu (Slika 1.9.6.6).

Leta 2002 je bila urednica knjige *Pediatrična alergologija* in leta 2003 urednica knjige *Pediatrična alergologija za medicinske sestre*.

Med letoma 2004 in 2008 je bila vodja službe za alergologijo, imunologijo in revmatske bolezni **prim. Vesna Glavnik**.

Prim. Vesna Glavnik je v obdobju 1986–1988 raziskovala imunološke mehanizme pri alergiji na kravje mleko. Za zdravnike in bolnike ter njihove starše, vzgojitelje in učitelje je organizirala »Šolo anafilaksije«.

Prim. Vesna Glavnik je leta 2003 skupaj s prof. dr. Dražigostom Pokornom napisala priročnik »Zdravljenje otrok z neugodnimi reakcijami na hrano«, leta 2006 pa priročnik za obravnavo otrok z alergijo na beljakovine kravjega mleka.

Slika 1.9.6.5: Na novoletnem sprejemu (z desne): prim. Marijana Kuhar, prof. dr. Milan Štrukelj, prim. Luka Pintar in prof. dr. Milivoj Veličković Perat.

Slika 1.9.6.6: Prim. Marijana Kuhar (levo) na 1. slovenskem pediatričnem kongresu med govorom prof. dr. Marija Avčina.

Slika 1.6.6.7: Prim. Vesna Glavnik.

Slika 1.6.6.8: Prim Vesna Glavnik (desno) in asist. dr. Nataša Toplak.

Bila je predsednica Sekcije za pediatrično pulmologijo, alergologijo in klinično imunologijo SZD, podpredsednica Pediatrične sekcije in Alergološke sekcije SZD ter članica Podkomiteja za imunoterapijo pri otrocih v okviru »Evropske akademije za alergologijo in klinično imunologijo« (Sliki 1.6.6.7 in 1.6.6.8).

Leta 2005 je sodelovala pri pripravah na presaditev kostnega mozga pri otroku s kronično granulomatozno boleznijo, ki so jo sicer opravili na Pediatrični kliniki v Zürichu.

Nasledil jo je **prof. dr. Tadej Avčin**, ki se je rodil 12. avgusta 1971 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1996. Magistriral je leta 2001 z raziskavo »Antifosfolipidna protitelesa v serumu zdravih otrok in otrok z juvenilnim idiopatičnim artritisom«. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil februarja 2003 in decembra istega leta uspešno zagovarjal doktorsko tezo »Podrobna specifičnost in pomen antifosfolipidnih protiteles v otroškem obdobju« (Slika 1.6.6.9).

Slika 1.6.6.9: Prof. dr. Tadej Avčin.

Prof. dr. Tadej Avčin se je leta 2001 s področja revmatologije in imunologije strokovno izpopolnjeval na Univerzitetni pediatrični kliniki v Milanu ter v letih 2003 in 2004 v bolnišnici Hospital for Sick Children v Torontu (Kanada). Poglobljeno se je ukvarjal z raziskavami antifosfolipidnega sindroma in imunskih pomanjkljivosti, na področju sistemskega eritematoznega lupusa pa je celo »mnenjski vodja« v svetovnem merilu. Predaval je na številnih domačih in tujih srečanjih. Že kot študent medicine je prejel dve Prešernovi nagradi in Oražnovo priznanje, leta 2007 pa v Innsbrucku v okviru Evropskega združenja za raziskave v pediatriji še priznanje za najbolj kakovostno raziskavo s področja granulomatozne bolezni. Od leta 2009 je vodja Službe za alergologijo, revmatologijo in klinično imunologijo. Leta 2010 je bil izvoljen v naziv izredni profesor,

od leta 2013 je član Senata Medicinske fakultete in od leta 2014 tudi član Zdravstvenega sveta pri Ministrstvu za zdravje.

Na oddelku so delovali še **Meta Accetto, dr. med., mag. Vlasta Porenta Bešič** in **mag. Simona Eva Žitnik** (Sliki 1.6.6.10 in 1.6.6.11).

Slika 1.6.6.10: Meta Accetto, dr. med. (levo), mag. Simona Eva Žitnik (v sredini) in prim. Marijana Kuhar (desno).

Slika 1.6.6.11: Meta Accetto, dr. med.

Trenutno v okviru Službe za alergologijo, revmatologijo in klinično imunologijo opravljajo delo še **asist. dr. Nataša Toplak, Tina Vesel, dr. med., Anja Koren Jeverica, dr. med., Gašper Markelj, dr. med.,** in **asist. dr. Štefan Blazina** (Slike 1.6.6.12, 1.6.6.13, 1.6.6.14, 1.6.6.15 in 1.6.6.16).

Slika 1.6.6.12: Asist. dr. Nataša Toplak.

Slika 1.6.6.13: Tina Vesel, dr. med.

Slika 1.6.6.14: Anja Koren Jeverica, dr. med.

Slika 1.6.6.15: Gašper Markelj, dr. med.

Slika 1.6.6.16: Asist. dr. Štefan Blazina.

1.9.7 Hemato-onkologija

S problematiko krvnih bolezni in raka pri otrocih se je v Sloveniji začela ukvarjati **prof. dr. Majda Benedik**, roj. Kmet. Rodila se je 10. aprila 1918 na Colu. Na Pediatrični kliniki se je zaposlila leta 1949, kjer je delovala vse do upokojitve leta 1984. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1954 v Zagrebu. Leta 1959 je bila izvoljena za asistentko, leta 1967 za docentko, leta 1976 za izredno profesorico in leta 1982 za redno profesorico pediatrije. Doktorsko disertacijo »Ugotavljanje biološke aktivnosti antihemofilnega faktorja VIII pri ženskah iz hemofilnih rodbin« je zagovarjala 28. 6. 1975 (Slika 1.9.7.1).

Slika 1.9.7.1: Prof. dr. Majda Benedik.

Prav v dneh, ko se je Pediatrična klinika konec leta 1955 preselila v tedaj novo stavbo na Vrazovem trgu 1, je prvič v Sloveniji in hkrati v Jugoslaviji 8-letni deček s težko hemofilijo A ob obsežni krvavitvi v področje vratu uspešno prejel nadomestno zdravljenje z liofilizirano antihemofilno plazmo, ki so jo prinesli starši iz Avstrije.

Po strokovnem izpopolnjevanju v Leidnu in Amsterdamu na Nizozemskem leta 1957 je prof. dr. Majda Benedik pričela razvijati subspecialistično dejavnost – otroško hematologijo – in vzpostavila laboratorij za diagnosticiranje koagulopatij. Z razvojem laboratorijskih hematoloških in citoloških preiskav ob sodelovanju Mihe Žemve, dr. med. (v obdobju 1971–1973 je bil vodja hematološkega laboratorija, po upokojitvi pa je sodeloval vse do leta 1980), so leta 1957 pričeli z mikroskopskim ocenjevanjem morfologije krvnih celic in nato še z zdravljenjem levkemij. Uvedba citološkega pregleda kostnega mozga ter začetki zdravljenja otrok z levkemijo v letih 1958–1959 so temelj klinične onkologije na Pediatrični kliniki. Na pobudo prof. dr. Majde Benedik so leta 1967 po skupnem predlogu Hematološke pediatrične službe, Zavoda RS za transfuzijo krvi in

Hematološke internistične službe z odločbo Centralnega higienskega zavoda kot najvišjega republiškega upravnega organa za zdravstvo (do pred kratkim Inštitut za varovanje zdravja, zdaj Nacionalni inštitut za javno zdravje) sprejeli sklep o ustanovitvi Centra SR Slovenije za hemofilijo s sedežem na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Prvi vodja Centra RS za hemofilijo v Ljubljani je bila prof. dr. Majda Benedik. Novoustanovljeni center je zbiral podatke o vseh hemofilikih in njihovih družinah ter ob sodelovanju študentov medicine izdelal rodovnike v okviru Prešernove naloge. Ugotovili so, da hemofiliki zaradi svoje bolezni pogosto umirajo že v zgodnjem otroštvu. Od leta 1967 so hemofiliki prejemali nadomestno zdravljenje na hemato-onkološkem oddelku Pediatrične klinike v okviru bolnišničnega zdravljenja, večinoma svežo zamrznjeno plazmo ob pogostih alergijskih, tudi anafilaktičnih reakcijah, skrajno redko pa antihemofilno plazmo iz Avstrije. Dr. Majda Benedik se je leta 1968 udeležila še izpopolnjevanja v Lyonu. Od leta 1970 je bila članica Svetovne

Slika 1.9.7.2a: Prim. Nasta Mihevc Srakar (levo) in Marjanca Rožič, dipl. m.s., glavna medicinska sestra hematološkega oddelka, na proslavi rojstnega dne.

Slika 1.9.7.2b: Prim. Nasta Mihevc Srakar prejema priznanje Pediatrične klinike za dolgoletno strokovno delo.

federacije za hemofilijo, od leta 1971 pa tudi članica mednarodnega združenja za otroško onkologijo SIOPI (Société Internationale d'Oncologie Pédiatrique), ki ga je leta 1968 ustanovila francoska pediatriinja prof. dr. Schweisguth.

Leta 1963 se je na hematološkem oddelku zaposlila **prim. Nasta Mihevc Srakar**. Leta 1971, ko je postala prof. dr. Majda Benedik vodja hemato-onkološke službe, je bila prim. Nasta Mihevc Srakar imenovana za vodjo oddelka (Sliki 1.9.7.2a in b).

Istega leta so na oddelku poleg zdravljenja krvnih bolezni prevzeli tudi zdravljenje vseh otrok z rakavimi boleznimi, ki so jih dotlej obravnavali na različnih oddelkih Pediatrične klinike. Ustanovljen je bil Center za pediatrično onkologijo. Kot rezultat dogovora med profesoricama, vodjo ljubljanske pediatrične hemato-onkologije prof. dr. Majdo Benedik in prof. dr. Berto Jereb, radioterapevtko z Onkološkega inštituta v Ljubljani, ki je tedaj na Švedskem sodelovala pri ustanavljanju nove specialnosti – pediatrične onkologije, se je leta 1972 ljubljanski pediatrični hemato-onkološki oddelek pričel dejavno udeleževati v SIOPI. Leta 1974 se je v mednarodno raziskovalno študijo SIOPI za zdravljenje otrok z nefroblastomom vključila tudi prim. Nasta Mihevc Srakar ter se nato leta 1975 izpopolnjevala iz otroške onkologije v Milanu in leta 1980 še v Londonu. Leta 1982 je bila imenovana za vodjo Službe za hematologijo in onkologijo na Pediatrični kliniki.

Slika 1.9.7.3a: Prim. Jožica Anžič.

V začetku 70. let se je zaposlila na hematološkem oddelku **prim. Jožica Anžič**, ki se je takoj vključila v zdravljenje hemofilikov, otrok z rakom in otrok z drugimi krvnimi boleznimi. Njeno ožje področje je bilo ves čas diagnosticiranje in zdravljenje otrok z levkemijo (Slika 1.9.7.3a).

Prim. Jožica Anžič je posodobila način zdravljenja nekaterih oblik malignoma v otroštvu. V sodelovanju s prof. dr. Berto Jereb in prof. dr. Cirilom Kržišnikom je uvedla postopek odkrivanja poznih sekvel pri otrocih, ozdravljenih raka, in začela z uvajanjem nadomestnega zdravljenja pri okvarah nekaterih endokrinih žlez. Objavila je več kot 90 strokovnih člankov. Bila je tudi asistentka na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani.

Slika 1.9.7.3b: Otvoritev nove Pediatrične klinike (z leve): prim. Jožica Anžič, glavna medicinska sestra Marinka Purkat, dipl. m.s.in Mihaela Jurčec, strokovna sodelavka.

Slika 1.9.7.3c: Na predavanju. Spredaj desno prim. Jožica Anžič ob prim. Igorju M. Ravniku. Zadaj razpravlja prof. dr. Rok Orel, ob njem doc. dr. Matjaž Homan.

Vodenje službe za hemato-onkologijo je prevzela po upokojitvi prim. Naste Mihevc Srakar leta 1990 in jo nato vodila vse do leta 2004. V obdobju 2002–2009 je bila namestnica strokovnega direktorja Pediatrične klinike (Sliki 1.9.7.3b in c).

Slika 1.9.7.4a: Prim. Majda Benedik Dolničar.

Služba za hemato-onkologijo je uvajala najsodobnejše prijeme pri obravnavi hemofilikov, razvijala multidisciplinarni pristop in tudi tesno sodelovala s Stomatološko kliniko. Marca 1973 so uvedli ambulantno nadomestno zdravljenje začetnih krvavitev pri hemofilikih s krioprecipitatom. Sodobni pristop k zdravljenju hemofilikov je oviral prehajanje odraščajočih bolnikov k internističnim hematologom. Mladi hemofiliki so vsako poletje z zdravstveno ekipo klinike letovali v Kraljevcu, kjer se je vzpostavilo in utrdilo sodelovanje s prostovoljci. Tovrstno obliko obravnave kliničnih bolnikov danes imenujemo »obnovitvena rehabilitacija« in vsebinsko poteka v obliki taborov hemofilikov in otrok z rakom, ki pa niso vključeni v program obnovitvene rehabilitacije« v okviru ZZZS.

Leta 1980 se je po opravljenem specialističnem izpitu iz pediatrije delu na hemato-onkološkem oddelku priključila **prim. Majda Benedik Dolničar**. Bila je asistentka na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani, vodja oddelka za otroško hematologijo in predsednica Združenja za pediatrijo pri SZD (1996–2003). Od leta 1986 vodi Nacionalni center za hemofilijo in je tudi vodja Strokovnega sveta Društva hemofilikov Slovenije, ki kot najvišji strokovni organ na Slovenskem obli-

kuje doktrino zdravljenja prirojenih motenj strjevanja krvi. Leta 1994 je uvedla in organizacijsko izpeljala nadomestno zdravljenje Gaucherjeve bolezni v Sloveniji. Po povratku s študijskega izpopolnjevanja v Milanu je leta 1983 uvedla nadomestno zdravljenje bolnikov s hemofilijo na domu (1984) in nato še nepretrgano infuzijo koncentrata faktorja VIII/IX pri bolnikih s hemofilijo (1995) ter genetsko svetovanje pri hemofiliji in

številine diagnostične postopke na področju hemostaze, genetike hemofilije in Gaucherjeve bolezni. Odločilno je sodelovala pri zagotavljanju varne transfuzije krvi in krvnih pripravkov v Sloveniji (1984–1985) ter pri nacionalni oskrbi z zadostnimi količinami varnih pripravkov za nadomestno zdravljenje hemofilije (od leta 1985 dalje) (Sliki 1.9.7.4a in b).

Za otroke z rakom oziroma njihove starše je skupaj s sodelavci pripravila in uredila zdravstvenovzgojna priročnika Ko otrok zbolí za rakom in Dolgoročne posledice zdravljenja raka.

V 60. letih prejšnjega stoletja so številni hemofiliki, da bi se lahko izšolali za poklic, živeli zunaj domačega okolja, večina v Zavodu za invalidno mladino v Kamniku. Ta možnost za bolnike ni bila optimalna. V okviru Centra za hemofilijo so spodbujali samoorganiziranje bolnikov in še pred ustanovitvijo »laične« organizacije za ta namen izobraževali osebje. Leta 1980 sta bila ustanovljena Društvo hemofilikov in Strokovni svet, ki je združeval predstavnike vseh zdravstvenih terciarnih služb, odgovornih za hemofilijo. S preseganjem meja posameznih klinik se je v okviru Strokovnega sveta počasi oblikovala enotna nacionalna doktrina zdravljenja. Leta 1981 so nadomestno zdravljenje z uvedbo nadomestnega zdravljenja v najbližji regionalni bolnišnici oz. zdravstvenem domu približali domu hemofilika. Center za hemofilijo je v organizaciji Društva hemofilikov v vseh regionalnih bolnišnicah in zdravstvenih domovih, kjer so hemofiliki prejeli krioprecipitat, posredoval znanje o hemofiliji v obliki seminarjev »Živeti s hemofilijo«. Seminarje, ki so potekali v letih 1984–1985, so obiskovali zdravstveno osebje in lokalni bolniki. Prvi hemofilik, ki je po temeljitem ogledu domačih razmer ob obisku predsednika Društva hemofilikov in prim. Majde Benedik Dolničar dobil dovoljenje za samozdravljenje na domu, je bil s Kozjanskega, kjer nadomestnega zdravljenja v zdravstveni ustanovi ni bilo mogoče zagotoviti.

Slika 1.9.7.5: Na predavanju o hemofiliji (z desne): prof. dr. Franc Srakar; druga z desne prim. Nasta Mihevc Srakar; četrta z desne prim. Majda Benedik Dolničar.

Slika 1.9.7.4b: Predsednica Zdrúženja za pediatrijo prim. Majda Benedik Dolničar na kongresu v Portorožu (levo), ob njej asist. dr. Borut Bratanič in prof. dr. Alojz Gregorič.

V tim obravnave hemofilikov je bil že v 60. letih vključen ortoped, najprej prof. dr. Franc Srakar, nato prim. Boštjan Baebler, od leta 1990 pa doc. dr. Janez Breclj (Slika 1.9.7.5).

Leta 1988 so v prizidku Pediatrične klinike uradno odprli novi hemato-onkološki oddelek. Sredstva za dokončanje in opremo kleti je zagotovilo Društvo hemofilikov Slovenije. Društvo ves čas financira redne naloge Centra za hemofilijo (Nacionalni register kot uradno zbirko podatkov, v katerih je zabeležena sleherni infuzija za nadomestno zdravljenje hemofilikov v bolnišnicah, ambulantah in doma v Sloveniji). Pobudnica in predsednica gradbenega odbora je bila prof. dr. Majda Benedik, ki je otvoritev dočakala že kot upokojenka. Istega leta je prim. Majda Benedik

Dolničar ustanovila Sklad za pomoč otroku z rakom in krvnimi boleznimi, ki se je leta v skladu z zakonodajo 1994 preimenoval v Ustanovo za pomoč otroku z rakom in krvnimi boleznimi.

Od konca leta 1985 pa do avgusta 1994 je bila na hemato-onkološkem oddelku zaposlena **Ajda Cimperman, dr. med.**, ki se je po dokončani specializaciji s hemato-onkološko usmeritvijo odločila za nadaljevanje dela v zasebni pediatrični ambulanti (Slika 1.9.7.6).

Slika 1.9.7.6: Ajda Cimperman, dr. med.

Center za hemofilijo je posebno pozornost namenjal problematiki kostno-mišičnega sistema hemofilikov. Tako je leta 1986 v organizaciji Pediatrične klinike in Društva hemofilikov potekal izobraževalni seminar o fizioterapiji, ki so ga pripravili strokovnjaki največjega nemškega centra za hemofilijo v Bonnu pod vodstvom prof. dr. Brackmanna in fizioterapevke Voegen. Seminarja se je udeležilo približno 10 fizioterapevtk s številnih ustanov in krajev, ki so se usposobile za delo s hemofiliki. Nadaljevanje omenjene strokovne pobude je redna ambulantna vadba hemofilikov na Ortopedski kliniki, ki jo sofinancira Društvo hemofilikov.

Leta 1993 so v Sloveniji uvedli molekularnogenetsko diagnosticiranje in svetovanje za hemofilijo v sodelovanju s prof. dr. R. Komelom z Inštituta za biokemijo MFUL, leta 1998 pa so dejavnost v celoti prenesli v molekularnogenetski laboratorij Pediatrične klinike (dr. Maruša Debeljak, inž. biologije).

Leta 2000 je bilo v Sloveniji registriranih 153 bolnikov s hemofilijo A, 20 bolnikov s hemofilijo B in 45 bolnikov s von Willebrandovo boleznijo. S poglobitvijo znanja o von Willebrandovi bolezni ter predstavitvijo načel diagnosticiranja in zdravljenja je število diagnosticiranih bolnikov s von Willebrandovo boleznijo postopno naraščalo; danes je v registru že 131 bolnikov.

Center za hemofilijo je v 90. letih uvedel in uspešno izpeljal program eradikacije inhibitorjev proti faktorju VIII s protokolom za sprožitev imunske tolerance.

Prvo alogenično presaditev kostnega mozga pri otroku z aplastično anemijo je leta 1991 opravila prim. Majda Benedik Dolničar, istega leta pa je pri bolniku z nevroblastomom prim. Jožica Anžič izpeljala tudi prvo avtologno presaditev kostnega mozga.

Po odhodu Ajde Cimperman, dr. med., se je na izpraznjenem mestu leta 1994 zaposlil **prof. dr. Janez Jazbec**, ki je bil pred tem kot mladi raziskovalec zaposlen na Infekcijski kliniki v Ljubljani. V naslednjih letih se je zdravniško osebje dodatno okrepilo še z zaposlitvijo Polonce Mali, dr. med. (leta 1994), in dr. Lidije Kitanovski (leta 1995). Kot mlada raziskovalka se je v delo leta 1995 vključila še dr. Veronika Velenšek, ki je svoje raziskovalno delo opravljala v okviru programa sledenja poznih posledic zdravljenja raka v otroštvu pod mentorstvom prof. dr. Berte Jereb in leta 2006 uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo z naslovom

Slika 1.9.7.7: Klinična psihologinja dr. Martina Bürger Lazar.

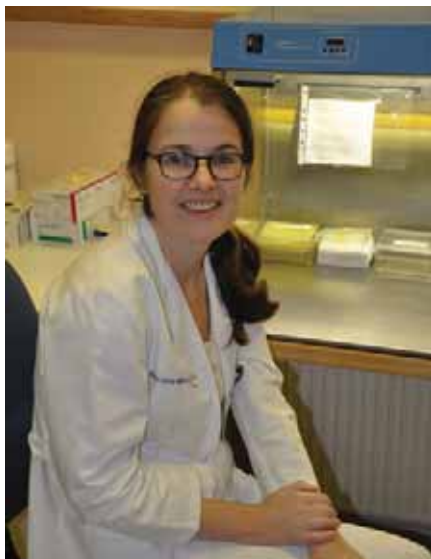
»Okvara srca po zdravljenju raka v otroštvu«. Leta 2004 je prof. dr. Janez Jazbec zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom »Tveganje za sekundarno neoplazmo pri otrocih z rakom« pod mentorstvom prof. dr. Berte Jereb. Istega leta je dr. Lidija Kitanovski uspešno zagovarjala magisterij in leta 2014 še doktorat.

Leta 1995 se je na oddelku zaposlila psihologinja **asist. dr. Martina Bürger Lazar**, ki se je dejavno vključila v raziskovalno delo in leta 1999 magistrirala s temo »Psihološke značilnosti mladih odraslih, ki so v otroštvu ali mladostništvu preboleli raka«. Po opravljeni specializaciji iz klinične psihologije je v okviru Centra za otroško onkologijo uspešno vzpostavila dejavnost klinične psihologije, kar je pomemben korak k celostni obravnavi otrok z rakom. Leta 2013 je doktorirala s študijo »Osebnostni in psihosocialni dejavniki starševskega doživljanja poteka bolezni in zdravljenja pri otrocih, obolenih za rakom« (Slika 1.9.7.7).

Leta 2000 so pod vodstvom prof. dr. Janeza Jazbeca na Pediatrični kliniki opravili prvo haploidentično presaditev kostnega mozga, prvo presaditev perifernih matičnih celic od nesorodnega dajalca pa leta 2002.

Molekularnogenetsko preiskavo pri akutni limfoblastni levkemiji so uvedli leta 2002. Razvoj metode so spodbudili sodelavci Službe za hemato-onkologijo, razvila pa jo je **dr. Maruša Debeljak**, inž. biologije (Slika 1.9.7.8).

Leta 2001 so v Službi za onkologijo in hematologijo prevzeli v obravnavo tudi otroke s tumorji osrednjega živčnega sistema, pri katerih je po operativnem zdravljenju indicirano dodatno zdravljenje s kemoterapijo ali z obsevanjem. Ti otroci so bili do tedaj obravnavani v okviru Kliničnega oddelka za otroško nevrologijo, vendar je razvoj na področju otroške nevro-onkologije narekoval vse bolj intenziven kemoterapevtski pristop, ki je na omenjenem področju zahteval dodatna znanja. **Dr. Lidija Kitanovski** je ustanovila multidisciplinarno skupino za zdravljenje otrok z rakom centralnega živčnega sistema, ki poleg hemato-onkologov vključuje tudi otroške nevrologe, nevrokirurge, nevroradiologe in radioterapevte (Slika 1.9.7.9).

Slika 1.9.7.8: Diplomirana biologinja dr. Maruša Debeljak.

Slika 1.9.7.9: Dr. Lidija Kitanovski.

Najpomembnejši preskok na področju raziskovalnega dela je vsekakor dejavno vključevanje v mednarodne raziskave. Prvo tovrstno sodelovanje je omenjeno sodelovanje v raziskavi zdravljenja nefroblastomov (SIOP), ki se je začelo leta 1971. Oddelek se je nato vključil tudi v mednarodno raziskavo otrok s hepatoblastomom. V zadnjih letih se oddelek dejavno udeležuje v raziskavah na področju zdravljenja otrok z rabdoidnim tumorjem, glioblastomom, nizkomalignim gliomom, intrakranialnim germinomom in karcinomom horoidnega pleteža. Od leta 2004 sodeluje tudi v mednarodni raziskavi o zdravljenju otrok in mladostnikov z akutno limfoblastno levkemijo BFM ALL-IC 2002, od leta 2008 pa tudi v raziskavi zdravljenja akutne mieloblastne levkemije BFM AML 2004. Zdravljenje po mednarodnih smernicah otrokom z rakom omogoča kakovostno zdravljenje, ki je primerljivo z zahodnoevropskimi standardi ter hkrati omogoča preverjanje rezultatov in primerjavo z rezultati zdravljenja v svetu.

Znanstvenoraziskovalno delo poteka tudi v okviru domačih ustanov. V sodelovanju s skupino, ki jo na Onkološkem inštitutu vodi prof. dr. Berta Jereb, so intenzivno proučevali pozne posledice zdravljenja raka v otroštvu. Na področju kliničnih raziskav že več let poteka raziskovanje bioloških označevalcev za opredelitev infektivnih zapletov pri otrocih z nevtropenijo. Na predkliničnem področju v zadnjih letih v sodelovanju z Inštitutom za klinično biokemijo in Fakulteto za farmacijo poteka intenzivno preučevanje vpliva genskih polimorfizmov na dovzetnost za nastanek raka v otroštvu in na pojav neželenih učinkov kemoterapevtskega zdravljenja. Na tem področju je bilo vzpostavljeno tudi mednarodno sodelovanje z bolnišnico Children's Hospital of Philadelphia (ZDA), ki se je izkazalo z več kot 20 objavami v mednarodnih strokovnih publikacijah.

Slika 1.9.7.10: Asist. Vladan Rajić in prim. Jožica Anžič.

Aktivno delo na pedagoškem področju poteka v okviru dodiplomskega in podiplomskega pouka študentov medicine in stomatologije ter specializantov pediatrije in družinske medicine. V pedagoškem procesu so udeleženi vsi zaposleni. Naziv asistenta so pridobili dr. Lidija Kitanovski, **dr. Veronika Velenšek** in **asist. Vladan Rajić**. Diplomirana psihologinja dr. Martina Bürger Lazar je kot asistentka delno zaposlena na Katedri za psihiatrijo, prof. dr. Janez Jazbec in asist. Vladan Rajić pa na Katedri za pediatrijo. Asist. Vladan Rajić je med drugim dejaven tudi na področju presaditev kostnega mozga (Slika 1.7.7.10).

Vodenje hemato-onkološkega oddelka je leta 2001 prevzel **prof. dr. Janez Jazbec** in leta 2004 tudi vodenje službe. Z intenzivnim strokovnim, raziskovalnim in pedagoškim delom je dosegel kliničnost oddelka, ki je leta 2008 pridobil naziv Klinični oddelek za otroško hematologijo in onkologijo (Sliki 1.9.7.11a in b).

Prof. dr. Janez Jazbec se je rodil 12. Julija 1962 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1988 in kot zdravnik raziskovalec v obdobju 1989–1993 deloval na Kliniki za infekcijske bolezni in vročinska stanja v Ljubljani. Leta 1991 se je udeležil dvomesečnega izpopolnjevanja na otroški kliniki Von Haunerschen Kinderklinik v Münchnu. Leta 1993 je zagovarjal magistrsko nalogo z naslovom »Vpliv terapije z midekamicinom na klinični potek pertusisnega sindroma«. Od leta 1994 je zaposlen v Službi za onkologijo in hematologijo Pediatrične klinike. V naziv asistent je bil izvoljen leta 1995. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1997. Vodja Službe za onkologijo in hematologijo Pediatrične klinike v Ljubljani

Slika 1.9.7.11a: Prof. dr. Janez Jazbec.

Slika 1.9.7.11b: Prof. dr. Janez Jazbec (desno) in prof. dr. Rok Orel, skrajno desno prim. Marjeta Sever Novosel.

je od leta 2001. Leta 2004 je zagovarjal doktorat »Sekundarne neoplazme po zdravljenju raka v otroštvu« in bil leto kasneje izvoljen v naziv docent pri predmetu Pediatrija. Leta 2007 je bil imenovan za predstavnika Republike Slovenije v Odboru za pediatrijo pri Evropski agenciji za zdravila (EMA). Leta 2013 je postal izredni profesor pediatrije.

Predvsem po zaslugi prim. Majde Benedik Dolničar Klinični oddelek za otroško hematologijo in onkologijo orje tudi ledino na področju paliativnega zdravljenja pri otrocih in tudi širše v UKC Ljubljana ter celotnem slovenskem prostoru.

Na oddelku delujejo še **asist. Simona Avčín** (Slika 1.9.7.12), **Maja Česen Mazič, dr. med.** (Slika 1.9.7.13), **asist. dr. Barbara Faganel Kotnik** (Slika 1.9.7.14), **asist. Marko Kavčič** in **Orjana Velikonja, dr. med.** (Slika 1.9.7.15).

Slika 1.9.7.12: Asist. Simona Avčín.

Slika 1.9.7.13: Maja Česen Mazič, dr. med.

Slika 1.9.7.14: asist. dr. Barbara Faganel Kotnik

Slika 1.9.7.15: Orjana Velikonja, dr. med.

1.9.8 Endokrinologija

Nekdaj so otroci s sladkorno boleznijo ležali v bolnišnici med odraslimi bolniki z isto boleznijo. Prejemali so strogo odmerjeno dieto in večkrat dnevno injekcije inzulina. **Prof. dr. Lev Matajc** (Slika 1.9.8.1) je po obisku prof. Lestradata leta 1960 (Slika 1.9.8.2) tudi na Pediatrični kliniki v Ljubljani uvedel moderno vodenje sladkorne bolezni s samokontrolo in odmerjanjem odmerkov inzulina glede na vrednosti sladkorja v urinu in kasneje glede na vrednosti krvnega sladkorja.

Slika 1.9.8.1: Prof. dr. Lev Matajc.

Slika 1.9.8.2: Prof. dr. Henri Lestradet.

Leto 1960 tako štejejo za začetek endokrinološke dejavnosti, endokrinološki oddelek pa je bil ustanovljen leta 1963.

Prof. dr. Lev Matjac se je rodil 6. februarja 1914 v Ljubljani. Medicino je študiral v Ljubljani in Zagrebu, kjer je bil promoviran leta 1938. Po končani vojaški obveznosti je leta 1938 opravljal prakso v Splošni bolnišnici v Ljubljani in

leta 1940 deloval kot splošni zdravnik v Sevnici. Po 2. svetovni vojni je tri leta opravljal službo ambulantnega zdravnika Državnega zavoda za socialno zavarovanje v Kranju, leta 1948 pa se je zaposlil na Otroški kliniki v Ljubljani, kjer je pričel specializacijo iz pediatrije. Specialistični izpit je opravil leta 1951 na Pediatrični kliniki v Zagrebu. Istega leta je bil na Medicinski fakulteti v Ljubljani izvoljen za asistenta, leta 1956 za docenta in leta 1961 za izrednega profesorja pediatrije. V obdobju 1964–1969 je bil ravnatelj Otroške klinike in kasneje namestnik ravnatelja. Leta 1971 je opravil doktorat znanosti in bil leta 1972 izvoljen za rednega profesorja pediatrije. Od leta 1978 do leta 1982 je bil predstojnik Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete, naloge učitelja pediatrije pa je opravljal vse do upokojitve leta 1984 (Slika 1.9.8.3).

Slika 1.9.8.3: Prof. dr. Lev Matajc s sodelavci na oddelku CI. Na njegovi levi prof. dr. Ciril Kržišnik, dolgoletna tajnica ga. Breda Stergar, Ivica Zupančič, dipl. m. s., in medicinski sestri Mihaela Jurčec in Zvonka Žnidar.

V začetku svoje strokovne dejavnosti se je izpopolnjeval v pediatriji, predvsem v Veliki Britaniji, v Londonu pri prof. Lightwoodu in na Pediatričnih klinikah v Stuttgartu, Heidelbergu in Parizu. S pridobljenimi izkušnjami se je lahko posvetil pediatrični strokovni in socialni problematiki ter vzgojni dejavnosti. V klinično pediatrijo je uvedel moderne načine rehidriranja dojenčkov, poudarjal pomen dojenja in pravilne prehrane zdravih in bolnih otrok ter pomembno prispeval k sodobnemu diagnosticiranju in zdravljenju rahitisa ter drugih presnovnih motenj.

Kasneje se je usmeril v otroško endokrinologijo in nefrologijo. Navezal je stike s strokovnjaki endokrinološkega oddelka New England Medical Centre v Bostonu (ZDA) in kasneje predvsem s prof. dr. Henrijem Lestradetom s klinike Herold v Parizu (Francija). Na osnovi sodelovanja z omenjenimi ustanovami, predvsem Centre d'Etudes sur le Diabète et la Nutrition chez l'Enfant in njegovim vodjem prof. dr. Le-

Slika 1.9.8.4: Prof. dr. Lev Matajc z varovanci na poletni koloniji otrok s sladkorno boleznijo v Kraljevici leta 1979.

stradetom, je leta 1963 vzpostavil Oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni na Otroški kliniki v Ljubljani. Strokovno ga je vodil vse do upokojitve in tudi kasneje sodeloval kot svetovalec. Plod tesnega sodelovanja s prof. dr. Lestradetom sta bila uvedba samokontrole s prilagajanjem odmerkov inzulina analizi glukozurije in kasneje glikemije ter uravnavanje prehrane pri zdravljenju otrok in mladostnikov s sladkorno boleznijo v zgodnjih 60. letih. Kljub nasprotovanju konzervativnih diabetologov je vztrajal pri modernem načinu vodenja mladih bolnikov, kar se je izkazalo kot pravilno, saj so bila sodobna načela zdravljenja inzulinsko odvisnih diabetikov na osnovi samokontrole kasneje sprejeta kot najprimernejša. S sodelavci je organiziral Center za edukacijo mladih diabetikov in njihovih staršev ter Klub staršev diabetičnih otrok, priskrbel finančna sredstva za nakup bolj kakovostne, a dražje prehrane diabetičnih otrok, organiziral poletno kolonijo v Kraljevici in poskrbel za izdajanje revije »Sladkorčki« (Slika 1.9.8.4).

Leta 1974 je v Parizu sodeloval pri ustanovitvi Mednarodne skupine za študije diabetesa pri otrocih in mladostnikih (ISGD) in v njej sodeloval vse do upokojitve. Bil je član združenja International College of Paediatrics in nacionalne komisije za UNICEF.

Udeležba na mednarodnih simpozijih o motnjah rasti, ki jih je organiziral Američan kitajskega porekla Li v letih 1967, 1971 in 1975 v Milanu, mu je omogočila sodelovanje s strokovnjaki, ki so uvedli zdravljenje hipofizne nanosomije z rastnim hormonom. Tako je tudi sam in kasneje s sodelavci v Sloveniji pričel z zbiranjem kadavrskih hipofiz, iz katerih so ekstrahirali rastni hormon, sprva v ZDA in kasneje v Italiji. Tako je lahko začel kot prvi v takratni Jugoslaviji uspešno zdraviti otroke s pomanjkanjem ravnega hormona že leta 1969.

Raziskoval je tudi funkcijo nadledvičnih žlez pri adipoznih otrocih, kar je bila tudi tema njegove doktorske disertacije leta 1971.

Zaradi obširnega znanja in bogatih izkušenj je bil vabljen na številna strokovna srečanja v tujini, kjer je dejavno nastopal in tako utrdil ugled slovenske pediatrične endokrinologije.

Slika 1.9.8.5: Prof. dr. Lev Matajc.

strupitev na osnovi analiz gobjih trosov, z nastopi na televiziji in radiu ter s prispevki v dnevnem časopisju pa se je osebno udeleževal tudi pri preprečevanju zastrupitev z gobami. Med njegovimi publikacijami moramo omeniti učbenik pediatrije za medicinske sestre, ki je izšel leta 1962 z dopolnjeno izdajo leta 1974, in skripta »Diabetes mellitus infantilis et juvenilis« leta 1979, namenjena študentom medicine, specializantom

Slika 1.9.8.6: Prim. Henrik Peče (levo) in prof. dr. Lev Matajc na 8. Derčevih dnevih.

Tudi v domovini je sodeloval na vseh pomembnih pediatričnih endokrinoloških srečanjih. Dejavno je nastopal na sestankih Pediatrične in Endokrinološke sekcije SZD, ki ji je predsedoval štiri leta. Organizacijsko in strokovno je bil dejaven tudi po upokojitvi, saj je leta 1987 sodeloval na Mednarodni konferenci o detekciji konatalne hipotireoze v Ljubljani, leta 1988 na Mednarodnem simpoziju o novostih iz pediatrične in adolescentne endokrinologije ter leta 1989 na 15. letnem srečanju ISGD na Bledu (Slika 1.9.8.5).

Bil je tudi član uredništva Zdravstvenega vestnika in Jugoslovanske pediatrije ter odgovorni urednik revije *Endocrinologia iugoslavica*.

V domačih in tujih revijah je s sodelavci objavil več kot 100 strokovnih prispevkov, ki pričajo o njegovi izredni širini in strokovni razgledanosti, saj so dela poleg pediatrične endokrinologije in diabetologije obsegala tudi socialno pediatrijo, dietetiko, neonatologijo, nefrologijo, pulmologijo in revmatologijo. V več delih obravnava tudi področje osebnega konjička, gobarstva, in v njih posreduje svoje bogate izkušnje s prepoznavanjem gob in zdravljenjem zastrupitev s strupenimi gobami, zlasti z zeleno mušnico. Uvedel je zgodnje diagnosticiranje odkrivanja nekaterih zastrupitev na osnovi analiz gobjih trosov, z nastopi na televiziji in radiu ter s prispevki v dnevnem časopisju pa se je osebno udeleževal tudi pri preprečevanju zastrupitev z gobami. Med njegovimi publikacijami moramo omeniti učbenik pediatrije za medicinske sestre, ki je izšel leta 1962 z dopolnjeno izdajo leta 1974, in skripta »Diabetes mellitus infantilis et juvenilis« leta 1979, namenjena študentom medicine, specializantom pediatrije in vsem zdravnikom, ki obravnavajo sladkorno bolezen pri otrocih. Nadvse pomembna je tudi knjižica »Prehrana zdravega in bolnega dojenčka«, ki jo je leta 1975 napisal s strokovnimi sodelavci in jo je s skoraj 10 dopolnjenimi ponatisi poznala večina slovenskih mater.

Prof. dr. Lev Matajc je predaval pediatrijo številnim generacijam študentov medicine pa tudi specializantom in specialistom pediatrije v okviru Derčevih pediatričnih dnevov, podiplomskega izobraževanja iz pediatrije, ki ga je prvič organiziral leta 1966 in od tedaj redno poteka še danes (Slika 1.9.8.6).

Dolga leta je organiziral program specializacije iz pediatrije, bil mentor specializantom ter s strokovnim svetovanjem in inštrukcijami pomembno sodeloval pri organizaciji in dvigu kakovosti dispanzerske in bolnišnične pediatrične dejavnosti v Sloveniji.

Več let je strokovno vodil Zavod za revmatske in srčne rekonvalescente dr. Marko Gerbec (današnji Center za zdravljenje bolezni otrok) v Šentvidu pri Stični, kjer so se zdravili in okrevali tudi številni mladi bolniki z drugimi boleznimi, ki so se v večini pred tem zdravili na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Kroničnim bolnikom je z organiziranjem ustreznih delovnih skupin omogočal vsestransko zdravniško pomoč in rehabilitacijo pa tudi šolanje in zaposlitev, kar je marsikateremu bolniku omogočilo normalno in samostojno življenje.

Za svoje delo je leta 1959 prejel odlikovanje Red dela 2. stopnje, leta 1965 odlikovanje Red zaslug za narod s srebrnimi žarki, leta 1979 odlikovanje Red republike s srebrnim vencem in leta 1988 nagrado doktorja Jožeta Potrča za življenjsko delo.

Vse do usodne bolezni je prof. dr. Lev Matajč redno obiskoval endokrinološki oddelek. Od mlajših sodelavcev nikdar ni bilo slišati žal besede na njegov račun. Ambulantno delo je opravljal tudi po upokojitvi, vse do smrti 11. maja 1990.

Slika 1.9.8.7: Prof. dr. Lev Matajč in prim. Ljubica Brus.

Tesna sodelavka prof. dr. Leva Matajca je bila **prim. Ljubica Brus**, ki je za njim prevzela vodenje oddelka in službe.

Prim. Ljubica Brus je bila rojena 5. julija 1927 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je promovirala leta 1955. Po stažu se je leta 1956 zaposlila v ambulanti Polhov Gradec, kjer je delala kot splošni zdravnik do leta 1959. Tedaj je bila sprejeta na mesto sekundarija na Pediatrični kliniki v Ljubljani, kjer je leta 1964 opravila specializacijo iz pediatrije in tudi specialistični izpit. Leta 1963 je dobila mesto sobnega zdravnika na endokrinološkem oddelku Pediatrične klinike, leta 1974 je postala vodja oddelka, od leta 1984 pa do upokojitve leta 1990 pa je bila vodja službe za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove, ki je konec 80. let prerasla v kliniko (Slika 1.9.8.7).

Ko je v 60. letih prof. dr. Lev Matajč v Sloveniji po francoskem vzoru uvedel moderen način obravnave otrok s sladkorno boleznijo s samokontrolo oz. prilagajanjem odmerkov inzulina parametrom metabolne kontrole ter uvedel regulirano diabetično prehrano, mu je pri tem največ pomagala prav prim. Ljubica Brus. Kasneje se je posvečala predvsem zdravljenju diabetičnih otrok in dejavno sodelovala pri izvajanju modernega zdravstvenega in socialnega varstva mladih bolnikov (Slika 1.9.8.8.).

Skupaj s prof. dr. Levom Matajcem je pričela leta 1967 organizirati poletne kolonije za mlade diabetike. Leta 1971 sta uspešno pridobila finančna sredstva za dražjo diabetično prehrano. Leta 1977 je sodelovala

pri organizaciji Kluba staršev diabetičnih otrok in mladostnikov, ki se od tedaj srečujejo na letnih strokovnih srečanjih. Predavanja na srečanjih so pravzaprav namenjena izobraževanju mladih diabetikov in njihovih staršev, ki je sprva potekalo v okviru »Šole za diabetike« Centra za edukacijo juvenilnih diabetikov, ki ga je vodila prim. Ljubica Brus vse do leta 1990. Leta 1971 je pričela z izdajanjem poljudne revije za mlade diabetike in njihove starše »Sladkorčki« ter bila njena glavna in odgovorna urednica vse do smrti.

Slika 1.9.8.8: Prim. Ljubica Brus (tretja z leve) z medicinskimi sestrami endokrinološkega oddelka ob rojstnem dnevu dečka Nelija s sladkorno boleznijo. Na skrajni levi je Marija Istenič, VMS, ob njej Cvetka Miklič, SMS. Desno od Nelija Ika Savšek, SMS, Marina Jerina, SMS, in na skrajni desni glavna medicinska sestra oddelka Zdenka Marolt, VMS.

Prim. Ljubica Brus je dve leti vodila klinične seminarje na Pediatrični kliniki. Sodelovala je kot član izpitne komisije pri specialističnih izpiti iz pediatrije in bila mentor zdravnikom-stažistom med njihovim stažem na Pediatrični kliniki. Od leta 1980 je bila organizator specialističnega staža iz zdravstvenega varstva otrok in mladine za specializante splošne medicine (Slika 1.9.8.9).

Slika 1.9.8.9: Prim. Ljubica Brus (levo) v pogovoru z vodstvom Pediatrične klinike leta 1988.

Dejavno se je udeleževala številnih strokovnih srečanj s področja pediatrične endokrinologije. Skupaj s sodelavci je izdala več kot 100 strokovnih in poljudnih člankov. Bila je član Pediatrične in Endokrinološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva, Odbora za diabetes ter Združenja pediatrov in endokrinologov Jugoslavije. Leta 1987 je prejela naziv primarij. Prim. Ljubica Brus je umrla leta 1990, le nekaj mesecev za prof. dr. Levom Matajcem.

Prof. dr. Levu Matajcu in prim. Ljubici Brus se je decembra leta 1971 na endokrinološkem oddelku pridružil **prof. dr. Ciril Kržišnik**, ki se je rodil 5. julija 1944 v Ljubljani. Po specialističnem izpitu iz pediatrije leta 1976 se je usmeril v področje otroške endokrinologije in diabetesa. Tako se je leta 1976 udeležil podiplomskega izobraževanja iz diabetologije v okviru Evropskega združenja za diabetes (EASD) in leta 1987 podiplomskega izobraževanja iz pediatrične endokrinologije in diabetologije v Indianapolisu (ZDA) ter leta 1993 v Parizu in v Bostonu (ZDA). Po zagovoru diplomskega dela v okviru akademske specializacije z naslovom »Dnevni ritem kortizola pri juvenilnih diabetikih« leta 1980 se je poglobil v študijo glikoziliranih hemoglobinov in leta 1987 doktoriral s temo »Glikozilirani hemoglobini v frakcijah eritrocitov različne starosti – novi parameter metabolne urejenosti insulinsko odvisnih diabetikov«. Leta 1987 je postal docent, leta 1992 izredni profesor in leta 1997 redni profesor pediatrije.

Dejavno je nastopil na več domačih in tujih simpozijih in kongresih (Slika 1.9.8.10), med drugim na letnem srečanju Mednarodnega združenja za otroški diabetes (ISGD – ISPAD) leta 1979 v Berlinu, kjer je predstavil odmevno raziskavo o izločanju C-peptida med remisijo pri diabetikih, in čez dve leti (1981) v Paraflugelu pri Barceloni postal aktivni član omenjenega združenja. Leta 1989 je organiziral 15. letno srečanje ISGD – ISPAD na Bledu, na katerem se je zbralo več kot 200 udeležencev s celega sveta (Slika 1.9.8.11).

Slika 1.9.8.10: Prof. dr. Ciril Kržišnik kot moderator plenarnega predavanja na diabetološkem simpoziju v Paviji.

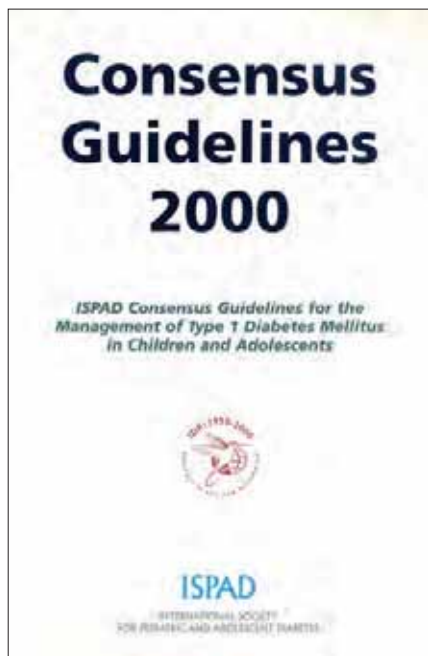
Slika 1.9.8.11: Prof. dr. Laszlo Madacsy iz Miskolca in prof. dr. David Baum iz Oxforda predavata o diabetesu na srečanju združenja ISGD – ISPAD leta 1989 na Bledu.

Slika 1.9.8.12: Prof. dr. Dieter Schönberg (desno) in prof. dr. Ciril Kržišnik ob otvoritvi srečanja združenja ESPE v Heidelbergu leta 1984.

Združenje endokrinologov Jugoslavije mu je leta 1985 zaradi strokovnih dosežkov na tem področju podelilo naziv endokrinolog. Štiri leta je bil tajnik Endokrinološke sekcije SZD (Slika 1.9.8.12).

Z raziskovalnim delom se je posvečal več področjem, kot so funkcija nadledvičnih žlez pri diabetikih, mukopolisaharidoze, dedna pritlika-

Slika 1.9.8.13: Smernice za vodenje sladkorne bolezni v okviru združenja IDF–ISPAD.

vost na otoku Krku, endokrinopatije pri otrocih, zdravljenih zaradi raka, avtoimunski tiroiditis pri diabetikih, golšavost pri otrocih in klinična učinkovitost ravnega hormona ter ravnega faktorja IGF-1 pri neobčutljivosti na ravnega hormon. Kot predstavnik Slovenije je v obdobju 1989–2012 sodeloval v strokovnem svetu Mednarodnega združenja za motnje rasti KIGS. Kot predstavnik države je sodeloval v mednarodnih epidemioloških diabetoloških projektih EURODIAB (1989–2014) in DIAMOND (1989–2002). Sodeloval je v delovni skupini Svetovne zdravstvene organizacije in Mednarodnega združenja za diabetes (WHO-IDF), ki je leta 1992 pripravila Program zdravstvenega varstva otrok in mladostnikov s sladkorno boleznijo, kasneje pa je bil soavtor Smernic za vodenje sladkorne bolezni pri otrocih, ki so bile v svetovnem merilu pripravljene v okviru združenja ISPAD (Slika 1.9.8.13).

Leta 1987 je skupaj s prof. dr. Bojanom Varlom in prof. dr. Levom Matajcem sodeloval pri organizaciji simpozija o odkrivanju hipotireoze pri novorojenčkih, na katerem je svoje izkušnje predstavila prof. dr. Ruth Illig iz Züricha.

Leta 1988 je na Medicinski fakulteti v Ljubljani organiziral »Mednarodni simpozij iz pediatrične in adolescentne endokrinologije«, na katerem sta sodelovala tudi prof. dr. Zvi Laron iz Izraela in prof. dr. Alan Rogol iz Charlottevillia (ZDA) (Sliki 1.9.8.14 in 1.9.8.15).

Slika 1.9.8.14: Mednarodni simpozij o novostih iz pediatrične in adolescentne endokrinologije.

Slika 1.9.8.15: Z leve: prof. dr. Alan Rogol, prof. dr. Mauro Pocecco, prof. dr. Zvi Laron in prof. dr. Lev Matajc.

Slika 1.9.8.16: Vabilo na letno srečanje študijske skupine AASGPED in simpozij, posvečen 30-letnici pediatrične endokrinologije v Sloveniji.

Slika 1.9.8.17: Pediater-endokrinolog Charles Buchanan iz Londona kot vabljeni predavatelj na simpoziju.

Slika 1.9.8.18: Med udeleženci simpozija so bili tudi (druga vrsta z desne): prof. dr. Marij Avčín, prof. dr. Alojz Gregorič in prim. Štefan Plut.

Leta 1990 je bil soustanovitelj študijske skupine Alps-Adria za pediatrično endokrinologijo AASGPED s sedežem v Trstu, osem let je bil član strokovnega sveta združenja in leta 1993 predsednik. Tedaj je organiziral strokovni sestanek združenja v Ljubljani, ki je bil hkrati Mednarodni simpozij o novostih iz pediatrične endokrinologije in diabetologije, posvečen 30. letnici pediatrične endokrinologije v Sloveniji (Slike 1.9.8.16, 1.9.8.17 in 1.9.8.18).

V okviru študijske skupine AASGPED so sodelovali pediatri iz Slovenije, Italije, Hrvaške, štajerskega dela Avstrije in jugozahodne Madžarske. Najodmevnejša je bila skupna raziskava avtoimunskega tiroiditisa pri otrocih s sladkorno boleznijo, ki so jo citirali skoraj stokrat.

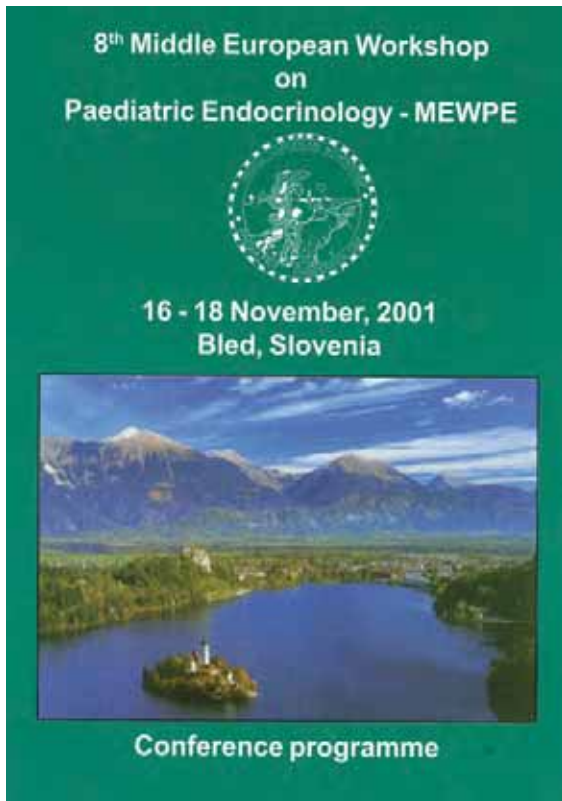
Leta 1994 je bil soustanovitelj Srednjeevropskega združenja za pediatrično endokrinologijo MESPE, ki je imelo prvi strokovni sestanek novembra 1994 v St. Oswaldu v Avstriji. Pobudniki sodelovanja so bili prof. dr. Herwig Frisch z Dunaja, prof. dr. Jan Lebl iz Prage in prof. dr. Ciril Kržišnik iz Ljubljane, kasneje pa se je skupini pridružil še prof. dr. Ferenc Peter z Madžarskega (Slika 1.9.8.19).

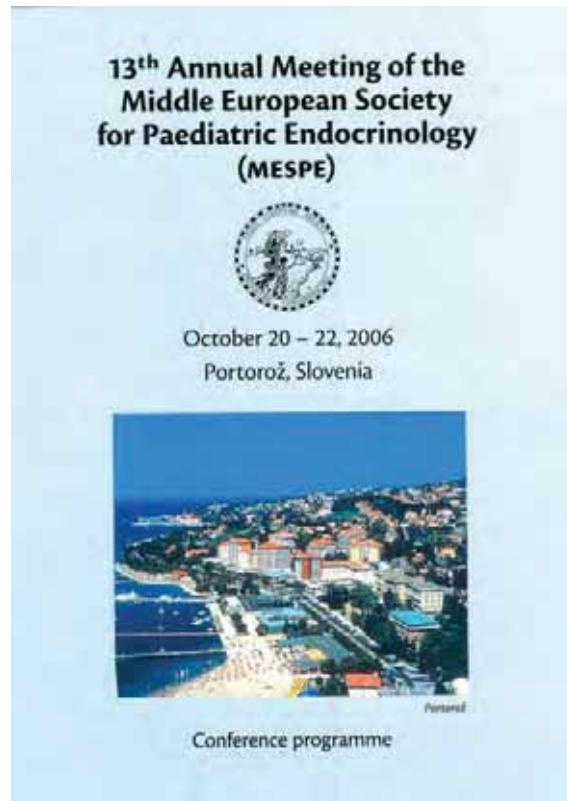
Slika 1.9.8.19: Ustanovitelji združenja MESPE: prof. dr. Jan Lebl v pogovoru s prof. dr. Herwigom Frischem; levo prof. dr. Janos Solyom, prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Ferenc Peter.

V okviru združenja so izvedli večje število skupnih raziskav, predvsem s področja kongenitalne adrenalne hiperplazije, ter izsledke objavili v uglednih revijah s številnimi citati. Letna srečanja so organizirali meseca novembra v različnih krajih Avstrije, Češke, Slovaške, Madžarske in Slovenije. V Sloveniji so tako letna srečanja združenja MEWPE-MESPE (Middle European Society of Pediatric Endocrinology) potekala na

Slika 1.9.8.20a: Vabilo na srečanje MEWPE-MESPE na Bledu (2001).

Slika 1.9.8.20b: Vabilo na srečanje MEWPE-MESPE v Portorožu (2006)

Slika 1.9.8.21: Udeleženci 8. letnega srečanja na Bledu med predavanjem.

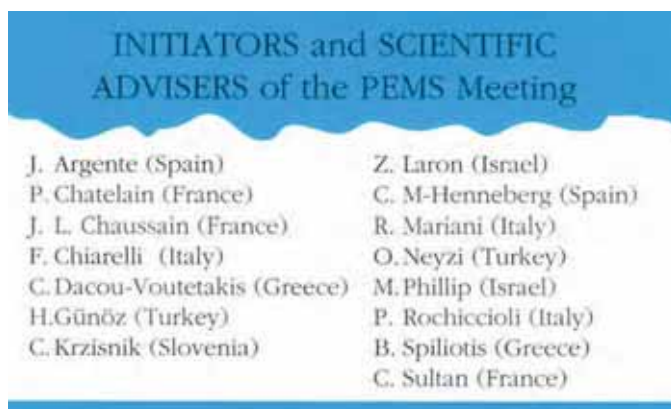
Slika 1.9.8.22: Predavatelji na slavnostni večerji (z leve): prof. dr. Franz Waldhauser z Dunaja, prof. dr. Ian Hughes iz Cambridgea, prof. dr. Ferenc Peter iz Budimpešte, prof. dr. Zev Hocberg iz Haife, prof. dr. Ciril Kržišnik iz Ljubljane, prof. dr. Herwig Frisch z Dunaja in prof. dr. Tadej Battelino iz Ljubljane.

Bledu (1996 in 2001) (Slike 1.9.8.20 a in b, 1.9.8.21 in 1.9.8.22), v Portorožu (2006) (Slika 1.9.8.23) in v Gozdu Martuljku (2012). Leta 2013 je bilo srečanje v Banski Štiavnici na Slovaškem, leta 2014 pa v Győru na Madžarskem.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je sodeloval tudi s pediatri endokrinologi v mediteranskem prostoru. Tako je bil soustanovitelj Mediteranskega pediatričnega združenja PEMS, ki je imelo prvo letno srečanje leta 1996 v Antalyji (Turčija). Med pobudniki so bili tudi prof. dr. Zvi Laron iz Tel Aviva, prof. dr. Christos Bartsocas iz Aten, Charles Sultan iz Montpeliera, prof. dr. Jesus Argente iz Madrida (Slike 1.9.8.24 a in b) in organizator srečanja prof. dr. Olzay Neyzi iz Istanbula.

Slika 1.9.8.23: Udeleženci 13. letnega srečanja združenja MESPE v Portorožu oktobra 2006.

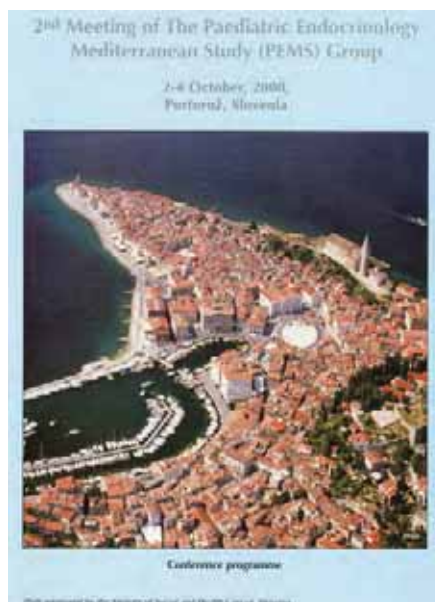

Slika 1.9.8.24a: Prvo srečanje združenja PEMS v Antalyji.

Slika 1.9.8.24b: Organizatorji srečanja: prof. dr. Olzay Neyzi (levo), prof. dr. Zvi Laron in prof. dr. Christos Bartsocas.

Drugo letno srečanje združenja PEMS je bilo leta 2000 v Portorožu (Slike 1.9.8.25 a in b ter 1.9.8.26 a in b).

Sliki 1.9.8.25 a in b: Srečanje združenja PEMS v Portorožu (2000).

Slike 1.9.8.26 a in b: Srečanja združenja PEMS v Portorožu so se udeležili tudi predstavnik Egipta prof. dr. Yehia El-Gamal (a) ter predstavniki Izraela, Makedonije in Turčije (b).

Sodelovanje se je nadaljevalo tudi kasneje, predvsem v okviru Evropskega združenja za pediatrično endokrinologijo ESPE.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je leta 1997 postal član prestižnega združenja ESPE in leta 2002 član Strokovnega sveta ESPE. Večkrat je kot recenzent prispevkov in moderator plenarnih predavanj dejavno sodeloval na letnih srečanjih. Največje priznanje pa so prof. dr. Cirilu Kržišniku in hkrati slovenski pediatrični endokrinologiji podelili leta 2003, ko so ga člani z veliko večino izvolili za organizatorja 42. letnega srečanja združenja ESPE in s tem predsednika v letu 2003 (Slike 1.9.8.27, 1.9.8.28 in 1.9.8.29).

Slika 1.9.8.27: 42. letno srečanje združenja ESPE v Ljubljani (2003).

Slika 1.9.8.28: Prof. dr. Ciril Kržišnik prejema priznanje generalnega sekretarja združenja ESPE prof. dr. Martina Savaga.

Leta 2003 je bil prof. dr. Ciril Kržišnik gostujoči urednik revije International Journal of Experimental and Clinical Endocrinology »Hormone Research«, od leta 2006 pa je član uredniškega odbora poljske endokri-

nološke revije »Pediatric endocrinology, diabetes and metabolism« in bosanske »Pediatrija danas«. Je ustanovitelj in glavni urednik »Slovenske pediatrije«.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je bil v obdobju 1984–1990 vodja endokrinološkega oddelka, nato pa je prevzel vodenje celotne endokrinološke službe vse do leta 1997, ko je po organizacijski prenovi Kliničnega centra vzpostavil Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove.

Slika 1.9.8.29: Udeleženci srečanja združenja ESPE. V prvi vrsti sedijo (z desne): prof. dr. Zoran Arnež, prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. Martin Savage, prof. dr. Chris Kelnar. V drugi vrsti je prof. dr. Outti Hovatta z Univerze Karolinska v Stockholmu (Švedska).

Slika 1.9.8.30: Prof. dr. Tadej Battelino.

Za njim je vodenje oddelka prevzel **prof. dr. Tadej Battelino**, ki se je rodil 7. januarja 1966 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1990, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil oktobra 1995. Med specializacijo je opravil tudi izpit ECFMG na Dunaju (1992) in izpit FLEX v Chicagu (1993). Klinično in raziskovalno se je iz pediatrične endokrinologije od junija 1993 do septembra 1994 izpopolnjeval na Loyola University v Chicagu (ZDA) (Slika 1.9.8.30).

Podiplomsko se je izpopolnjeval tudi iz molekularne biologije, raziskovalnega dela in pediatrične endokrinologije, in sicer junija 1994 v Seattlu (ZDA) ter od oktobra 1993 do marca 1994 v Maywoodu (ZDA). Doktorsko tezo z naslovom »Neurejenost presnove glukoze in spremembe mRNA za glukozne prenašalce na modelu neonatalnega endotoksičnega šoka« je uspešno zagovarjal na Medicinski fakulteti v Ljubljani aprila 1996. Po doktoratu se je od junija 1996 do novembra 1997 dodatno poglobljajl v pediatrično endokrinologijo in molekularno genetiko na Pediatrični kliniki »Robert Debré« v Parizu. Od tedaj je vodja Kliničnega oddelka za endokrinologijo,

diabetes in bolezni presnove. Docent je postal leta 1997, izredni profesor leta 2002, od leta 2007 pa je redni profesor pediatrije.

Aprila 1999 je bil gostujoči profesor na Medicinski fakulteti Univerze na Dunaju, marca 2001 pa na Univerzi v Tel Avivu. V obdobju 2009–2012 je bil prof. dr. Tadej Battelino urednik revije »European Journal of

Slika 1.9.8.31: Prof. dr. Tadej Battelino med predavanjem.

1.9.8.32: Prof. dr. Tadej Battelino s sodelavci kliničnega oddelka in Katedre za pediatrijo (z leve): mag. Mojca Žerjav Tanšek, prof. dr. Štefan Grosek in doc. dr. Zvonka Rener Primec.

Endocrinology« in član uredniškega odbora revije »Pediatric diabetes«, sicer pa je bil recenzent v številnih revijah, npr. »Hormone Research«, »Clinical Endocrinology«, »Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism«, »Molecular Genetics and Metabolism«, »Acta Dermatovenerologica«, »Clinical Chemistry and Laboratory medicine« in »Metabolism« (Slika 1.9.8.31).

Prof. dr. Tadej Battelino je član številnih pediatričnih genetskih in endokrinoloških združenj v Sloveniji in tu-

Slika 1.9.8.33: Z leve: prof. dr. Tadej Battelino, doc. dr. Nataša Bratina, ga. Mihaela Jurčec, prof. dr. Moshe Phillip, prof. dr. Ciril Kržišnik, doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek in mag. Matejka Černelc.

jini, med drugim ESPE, EASD, ADA, ATTD in ISPAD, katerega predsednik je bil leta 2009, ko je organiziral 35. letno srečanje združenja v Ljubljani (Slika 1.9.8.32).

Njegovo raziskovalno delo je zelo obsežno. Med delom v Parizu v letih 1996 in 1997 je raziskoval embrionalni razvoj trebušne slinavke pri podganah, kasneje pa molekularnogenetske osnove kongenitalne adrenalne hiperplazije, sladkorne bolezni pri otrocih in mladostnikih,

avtizma in adipoznosti.

V zadnjem desetletju se je med drugim intenzivno ukvarjal z raziskavami kontinuiranega inzulinskega zdravljenja z inzulinskimi črpalkami in merjenjem glukoze, vključno z izpeljavo t. i. zaprte zanke. Pri tem je zelo uspešno sodeloval s predstojnikom Centra za diabetes in prodekanom Medicinske fakultete v Tel Avivu prof. dr. Moshem Phillipom in prof. dr. Thomasom Dannejem iz Nemčije (Slika 1.9.8.33).

Slika 1.9.8.34: Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni leta 2006.

Projekt zaprte inzulinske zanke oziroma »umetne celice beta« DREAM (angl. the **d**iabetes **w**ireless **a**rtificial **p**ancreas **c**onsortium) je zelo obetaven. Odmevni so tudi izsledki raziskave SWITCH (angl. sensing with insulin pump therapy to control HbA_{1c}), ki dokazujejo klinično učinkovitost senzorsko podprtega inzulinskega zdravljenja pri sladkorni bolezni tipa 1.

Prof. dr. Tadej Battelino je sodeloval tudi pri poskusih imunosupresivnega zdravljenja z Diaprep 77 in antigenom GAD65 pri diabetikih. Pomembne so tudi raziskave poskusov samomora in samopoškodovalnega vedenja pri otrocih in mladostnikih s sladkorno boleznijo tipa 1.

O svojih raziskavah je poročal kot vabljeni predavatelj na številnih domačih in tujih kongresih. Organiziral je več mednarodnih šol, predvsem s področja intenziviranega inzulinskega zdravljenja s sodobnimi tehnologijami pri otrocih s sladkorno boleznijo. S sodelavci je objavil več kot 130 prispevkov v revijah z indeksom SCI, ki so bili citirani več tisočkrat. Pomembna sta njegovo mentorstvo številnim doktorandom in tudi strokovno vodenje laboratorija, ki je s sposobno ekipo mladih inženirjev, biologov in drugih strokovnjakov ključno pripomoglo k strokovni in raziskovalni uspešnosti kliničnega oddelka (Slika 1.9.8.34).

Slika 1.9.8.35: Mag. Nina Bratanič.

Mag. Nina Bratanič, rojena 2. marca 1954, se je prof. dr. Cirilu Kržišniku pridružila na endokrinološkem oddelku leta 1987. Diplomirala je na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1978, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravila v Ljubljani leta 1987. Magisterij o zmanjšani gibljivosti sklepov pri diabetikih je zagovarjala leta 1992 na Medicinski fakulteti v Zagrebu (Slika 1.9.8.35).

Sprva se je ukvarjala z epidemiologijo sladkorne bolezni, diagnosticiranjem in zdravljenjem prezgodnje pubertete in anoreksije nervoze, z debelostjo ter endokrinopatijami po prebolelem raku v otroštvu in osteoporozo. Raziskovala je različna področja, med drugim avtoimunski poliglandularni sindrom. Predavala je na številnih domačih in tujih strokovnih srečanjih in objavila več kot 200 prispevkov, številne v revijah s faktorjem vpliva.

Slika 1.9.8.36: Doc. dr. Magdalena Avbelj Stefanija (desno) in mag. Mojca Žerjav Tanšek.

na Enoti za reproduktivno endokrinologijo v Massachusetts General Hospital v Bostonu (ZDA). Pod mentorstvom prof. dr. Williama F. Crowleya je raziskovala predvsem hipogonadotropni hipogonadizem. Na Pediatrični kliniki je zaposlena od leta 2002, od leta 2005 je bila asistentka na Medicinski fakulteti v Ljubljani, od leta 2013 pa je docentka pediatrije. Poglobljeno se je ukvarjala s problematiko adipoznosti, hiperlipidemij, sladkorne bolezni pri otrocih, melanoma, bolezni ščitnice in Kallmannovega sindroma.

Doc. dr. Nataša Bratina se je rodila 28. junija 1964. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1989. Leta 1995 je magistrirala z raziskavo o dejavnikih tveganja za razvoj ateroskleroze pri otrocih staršev, ki so zboleli za miokardnim infarktom pred 45. letom starosti. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1997 in leta 2006 uspešno zagovarjala doktorsko delo »Epidemiološko in genetsko ozadje sladkorne bolezni tipa 1 pri otrocih in mladostnikih v Sloveniji« (Slika 1.9.8.37).

Doc. dr. Nataša Bratina kot vodja oddelka za diabetes uspešno strokovno vodi področje otroške diabetologije ter organizira poletno kolonijo za otroke s sladkorno boleznijo na Debelem rtiču in letna srečanja »Kluba staršev otrok s sladkorno boleznijo«. Predava na Medicinski fakulteti ter na različnih strokovnih srečanjih doma in v tujini, piše strokovne prispevke za bolnike s

Slika 1.9.8.37: Doc. dr. Nataša Bratina.

Doc. dr. Magdalena Avbelj Stefanija, rojena 23. marca 1974, je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani septembra 1999. Od januarja leta 2003 do junija leta 2007 je bila mlada raziskovalka pod mentorstvom prof. dr. Tadeja Battelina. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila 6. 5. 2008. Doktorsko tezo z naslovom »Analiza gena za ščitnično peroksidazo pri bolnikih s prirojeno motnjo tvorbe tiroksina« je uspešno zagovarjala 14. 6. 2008 (Slika 1.9.8.36).

Od septembra 2008 do septembra 2009 je bila gostujoča raziskovalka

sladkorno boleznijo ter ureja revijo »Sladkorčki«. Med drugim je predsednica Društva za pomoč otrokom s presnovnimi motnjami.

Slika 1.9.8.38: Doc. dr. Primož Kotnik.

Doc. dr. Primož Kotnik se je rodil 15. novembra 1973. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral 21. 6. 1999. Od januarja 2000 do junija 2006 je bil mladi raziskovalec Pediatrične klinike pod mentorstvom prof. dr. Cirila Kržišnika in se posvečal preučevanju golšavosti pri otrocih in mladostnikih v Sloveniji. Od maja do decembra 2003 je bil gostujoči raziskovalec na Inštitutu za anatomijo Univerze v Aarhusu na Danskem, kjer je raziskoval akvaporine. To tematiko je obravnaval tudi v doktorskem delu »Urnaganje od antidiuretičnega hormona odvisnih in neodvisnih poti izražanja in znotrajceličnega kroženja akvaporina 2«, s katerim je leta 2005 pridobil doktorski naziv (Slika 1.9.8.38).

Kot gostujoči raziskovalec je leto dni pod mentorstvom prof. dr. Martina Wabitscha deloval tudi na Univerzi v Ulmu (Nemčija), kjer se je raziskovalno posvečal adipoznosti. Na Pediatrični kliniki je zaposlen od leta 2000. Preučeval je diabetes insipidus, ugotavljal preskrbljenost z jodom in golšavost v Sloveniji ter raziskoval motnje rasti in adipoznost. Leta 2005 je na Medicinski fakulteti v Ljubljani postal asistent. Od leta 2012 je docent pediatrije in od leta 2015 tudi član Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete.

Slika 1.9.8.39: Mag. Mojca Žerjav Tanšek.

Mag. Mojca Žerjav Tanšek se je rodila 22. novembra 1963 in diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1988. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1997 in magistrirala leta 1999 s področja pediatrične endokrinologije z raziskavo »Vloga ravnega hormona in inzulina podobnega faktorja 1 pri familiarni in konstitucionalni obliki nizke rasti« (Slika 1.9.8.39).

Strokovno se je izpopolnjevala v Bergnu na Norveškem. Sodelovala je v raziskavah endokrinopatij pri bolnikih, zdravljenih zaradi raka, in v okviru projekta CEEPUS preučevala kongenitalno adrenalno hiperplazijo in klinično učinkovitost encimskega zdravljenja pri presnovnih boleznih.

Mag. Mojca Žerjav Tanšek se poglobljeno ukvarja s presnovnimi boleznimi, predvsem s fenilketonurijo in z redkimi genetskimi boleznimi.

Slika 1.9.8.40: Asist. Sara Bertok.

Asist. Sara Bertok se je rodila 26. januarja 1976 v Izoli. Diplomirala je na Medicinski fakulteti v Trstu leta 2002 in v obdobju 2002–2006 specializirala iz klinične genetike. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 2012 v Ljubljani. Od tedaj je kot klinični genetik in pediatr zaposlena na Pediatrični kliniki (Slika 1.9.8.40).

Slika 1.9.8.41: Mag. Mirjam Stopar Obreza (desno) med pogovorom s pediatrijo mag. Dianne Jones.

Pred asist. Saro Bertok je genetsko ambulanto vodila mag. Mirjam Stopar Obreza (Slika 1.9.8.41).

Slika 1.9.8.42: Asist. dr. Darja Šmigoc Schweiger.

Asist. dr. Darja Šmigoc Schweiger je bila rojena 24. septembra 1978. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 2003, specialistični izpit iz pediatrije pa opravila leta 2012. Poglobljeno raziskuje genetsko ozadje sladkorne bolezni pri otrocih. Leta 2014 je bila izvoljena v naziv asistent in uspešno zagovarjala doktorsko tezo z naslovom »Ugotavljanje vplivov polimorfizmov genov HLA in MICA ter prisotnosti/odsotnosti genov KIR na pojav celiakije pri bolnikih s sladkorno boleznijo tipa 1« (Slika 1.9.8.42).

Slika 1.9.8.43: Asist. dr. Urh Grošelj.

Asist. dr. Urh Grošelj je bil rojen 17. julija 1980. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 2007. Poglobljeno se ukvarja z genetiko fenilketonurije in hiperlipidemij ter medicinsko etiko. Magistriral je leta 2008 s temo »Abortusi v članicah Evropske unije«, doktoriral pa leta 2012 s tezo »Analiza gena za fenilalaninsko hidroksilazo in ugotavljanje povezave s fenotipom pri bolnikih s fenilketonurijo« (Slika 1.9.8.43).

V okviru endokrinološkega oddelka sodeluje tudi dietetičarka inž. Andreja Širca Čampa in psihologinja dr. Simona Klemenčič.

Dolgoletno uspešno strokovno delo na endokrinološkem oddelku je bilo mogoče le ob tesnem in tvornem sodelovanju zdravnikov in medicinskih sester, ki so med drugim prevzele tudi velik del edukacije otrok in mladostnikov s sladkorno boleznijo ter njihovih staršev. Pri tiskem delu so imele pomembno vlogo glavne medicinske sestre endokrinološkega oddelka: Marija Oštrbenk, VMS, Zdenka Marolt, VMS, Marija Les, VMS, Ivica Zupančič, dipl. m. s., in Barbara Murn Berkopec, dipl. m. s. (Slike 1.9.8.44, 1.9.8.45, 1.9.8.46 in 1.9.8.47).

Slika 1.9.8.44: Marija Oštrbenk, VMS, na skrajni desni in Zdenka Marolt, VMS, na skrajni levi.

Slika 1.9.8.45: Prof. dr. Lev Matajca na izletu z medicinskimi sestrami endokrinološkega oddelka. Na skrajni levi je Marija Les, VMS.

Slika 1.9.8.46: Dolgoletne sodelavke endokrinološkega oddelka (z desne): Ivica Zupančič, dipl. m. s., Marina Jerina, m. s., in Mihaela Jurčec, m. s.

Slika 1.9.8.47: Barbara Murn Berkopec, dipl. m. s.

Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni je v zadnjih dveh desetletjih izjemno napredoval na strokovnem in raziskovalnem področju in se tako uvršča med vodilne v evropskem in svetovnem merilu.

Spomini prof. dr. Marjana Prodana na prof. dr. Leva Matajca

Prof. dr. Leva Matajca sem prvič videl na predavanju pediatrije v četrtem letniku. Še vedno se spominjam vsebine predavanja; govoril je o okužbah s Coli bakterijami B4O111, B5O55 in drugimi. Predavanje je bilo očitno skrbno pripravljeno. Prof. dr. Matajca je povedano ilustriral s kreda na tabli, tehnične pridobitve, veli-

kanskega epidiaskopa, in laboranta Petra Roglja, ki je imel kasneje na skrbi projekcijo, ozvočenje in zatemnitev, pa se ne spominjam. Pediatrična klinika se je tisto leto še selila na Vrazov trg.

Dve leti kasneje sem stažiral na Pediatrični kliniki. Ves mesec junij 1956 sem – morda zaradi družinskega vzgiba, oče je bil namreč fiziolog – prebil na oddelku D, ki ga je vodila asist. Zdenka Ivančič. S specializantom Maro Fakin in Sašom Mustrom smo se odlično razumeli. Zlasti slednji je vsak dan poskrbel za zabavno novičko. Profesorja Matajca se iz tistega obdobja ne spominjam, zdi se mi, da je bil v tujini. Na oddelku so se zdravili izključno otroci s tuberkulozo, zadnja soba na levi pa je bila namenjena bolnikom s tuberkuloznim meningoencefalitisom in miliarnim razsojem.

Po vojaščini in pripravništvu sem bil sprejet na Pediatrično kliniko kot sekundarij z možnostjo kasnejše specializacije. Profesor Matajca je tedaj med nami že veljal za strokovno avtoriteto. Rad se je odzival na naše prošnje za mnenje pri zahtevnejših bolnikih. Spominjam se nadzorne vizite – verjetno je bil profesor Avčin odsoten –, na kateri me je profesor Matajca ob dojenčku s floridnim rahitisom povprašal po vrednosti kalcija. Takrat se nam je zelo mudilo z »udarom« vitamina D. Nekaj sem modroval o tem, da je vrednost kalcija lahko normalna. »Kje ste pa to brali, pokažite mi to!« Nerodno mi je bilo, ker podatka nisem našel, in upal sem, da me profesor ne bo več spraševal ali celo ugotovil, da ima »piščec« morda prav. Erbov test je bil tudi pri floridnem rahitisu včasih negativen, ionizirani kalcij pa je bil še neznanka.

Leta 1960 so me za osem mesecev poslali na delo v Trzič, kjer sem v Bombažni predilnici in tkalnici opravljal naloge obratnega zdravnika. Občasno me je vleklo na Pediatrijo in ob eni od priložnosti sem se srečal s profesorjem. »Kako vam gre v Trziču?« Povem, da poleg dela v ambulanti, ki s kratko prekinitvijo za malico traja kar osem do devet ur, še enkrat tedensko dežuram v Zdravstvenem domu in opravljam obiske na dokaj obsežnem in razgibanem področju. »Koliko vam pa za to dajo?« Povem okrogel mesečni zaslužek. »Saj to je več kot imamo mi!« Verjetno je imel v mislih sebe – redno je namreč ordiniral v ambulanti za otroke izbrancev v Slaviji.

Leta 1961 smo bili na »stručno usavršavanje« vpoklicani rezervna sanitetna kapetana doktorja Matajca in Jeras ter sanitetni poročnik doktor Prodan (Slika 1.9.8.48).

Slika 1.9.8.48: Rezervna kapetana prof. dr. Jeras (levo) in prof. dr. Matajca (desno) ter poročnik prof. dr. Prodan (v sredini).

Postrojili so nas in nam dali vedeti, da gre zares. Profesor je bil obut v lahke poletne pletene čevlje. Komandant šole major Mirković se je ustavil in gledal nekaj časa v čevlje, nekaj časa v profesorja. Rekel ni nič. »Ali mi pustijo čevlje pri miru ali pa grem domov«. Naveličali smo se tudi kupljenih delikates, paprike in paradižnika. Čas je bil za dober obrok »sa žara«. Profesor pohiti: z naročilom »pečeno odojčec« je ostal zvest pediatrični terminologiji. Trije tedni so minili v vedrem vzdušju, saj vsega skupaj nismo vzeli preveč zares. Zabaval nas je tudi fiziolog Stekar, ki so ga pomotoma vpoklicali kot fiziologa!

Za razliko od nas je vzel stvar resno. Prosil je za vojaško obutev in vsako popoldne študiral ruščino s pomočjo slovarja, ki ga je nosil v kavarno. Pozno je prištorkljal v sobo in zbujal fiziologe, ko je z omare jemal kovček z jabolki.

Glasno je negodoval, če se število jabolk ni ujemalo s porabo. Moteč, a zaradi svojih posebnosti zelo zabaven. Tudi na njegov račun je bilo veliko smeha.

Vsi trije smo okusili Švejkovo modrost – smeh je zdravje.

Slika 1.9.8.49: Prof. dr. Lev Matajca drži v roki skrbno izrezljano pohodniško palico – darilo »Paličarjev« – njegove pohodniške družbe. Desno od prof. dr. Matajca je prim. Ljubica Brus.

Junij 1963. Klinika je zaradi spremembe vodstva in dogodkov, ki so privedli do tega, še vedno nemirna. Dobim odločbo ministrstva, da so v komisiji za specialistični izpit prejšnji in sedanji predstojniki klinike ter zastopnik Ministrstva za zdravstvo. Po prvem delu je bil na vrsti bolnik, ki ga je privedel profesor Matajca. Desetleten živahen fantič je bil sprejet zaradi silne žeje, saj je moral piti tudi ponoči. Ob pregledu nisem našel nobene posebnosti. Med razpravljanjem o diagnostični poti mi je profesor pokazal rezultate preiskav, ki so izključevali bolezenske vzroke žeje. Ostal je le še idiopatski diabetes insipidus. Tak je bil moj zaključek. Profesor mi pokaže še en listek – preizkus koncentracije urina, ki pokaže vrednost 1030! »Potem pa ni insipidus,« ugotovim nekoliko razočarano. Profesor se zadovoljno nasmehne – skrivalnica mu je uspela! Zvečer pred izpitom sta me obiskala kolega Luka Pintar in Iztok Jakša z informacijo, da sta bila na oddelku profesorja Matajca pripravljena dokumentacija in tudi popis dečka z insipidusnim di-

abetesom. Profesor je predpostavljal, da bo informacija prišla do mene. Res je prišla, toda ne prava. Ni mi zameril, da nisem povprašal po koncentraciji urina. Dečkova žeja je bila razvada, morda simptom »psihomotorične nestabilnosti in deficita koncentracije«.

Profesor je zbolel in bil nekajkrat operiran, ko pa si je opomogel, se je vsak dan vračal na kliniko. Nekoč sva se srečala. »Sedaj me lahko vržete iz sobe«. Profesor je tudi po upokojitvi zadržal sobo v bližini oddelka za matere. »Gospod profesor, vi ste kliniki v okras, veseli smo, da pridete med nas«.

Še zadnjič so ga sprejeli v bolnišnico, a njegovo telo ni več zdržalo. Medicina je bila brez moči. Na slovesu sem se mu kot predstojnik klinike še zadnjič zahvalil za njegovo veliko delo.

Posthumno so me v Poljanski dolini obiskali njegovi »Paličarji«, s katerimi je zahajal v bregove med Smlednikom in Škofjo Loko. V spomin na profesorja so mi podarili simbol njihove pohodniške družbe – leskovo palico z Eskulapom, ki je bil namenjen prav meni (Slika 1.9.8.49).

Osebjje Kliničnega od-
delka za endokrinologi-
jo, diabetes in presnovne
bolezni se je v zadnji
dekadi znatno poveča-
lo, kar je razvidno tudi
iz skupinskega posnet-
ka iz junija 2014 (slika
1.9.8.50).

Slika 1.9.8.50: Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni leta 2014.

1.9.9 Kardiologija

Utemeljiteljica slovenske pediatrične kardiologije je **prof. dr. Darja Fettich**. Rodila se je 26. marca 1923 v Škofji Loki. Po maturi leta 1943 se je vpisala na Medicinsko fakulteto v Ljubljani, kjer je leta 1950 diplomirala. Specializacijo iz pediatrije je končala leta 1957 z opravljenim specialističnim izpitom iz pediatrije v Zagrebu. Leta 1971 je bila na Medicinski fakulteti v Ljubljani izvoljena v naziv asistent, leta 1978 v naziv docent in leta 1984 v naziv profesor pediatrije. Po opravljenem pripravniškem stažu na klinikah v Ljubljani je šest mesecev delala na Kliniki za otorinolaringijo, od leta 1952 pa na Pediatrični kliniki v Ljubljani.

Slika 1.9.9.1: Prof. dr. Darja Fettich.

Po specializaciji iz pediatrije je svoje delo usmerila na področje opeklin v otroški dobi in na področje revmatologije, kasneje pa v otroško kardiologijo.

Leta 1963 je ustanovila kardiološki oddelek in leta 1973 je postala vodja Službe za kardiologijo Pediatrične klinike (Slika 1.9.9.1).

Strokovno se je leta 1965 izpopolnjevala na klinikah v Varšavi in Krakovu ter leta 1967 v bolnišnici Texas Children's Hospital – Department of Cardiology v Houstonu (ZDA).

Zaradi strokovnega sodelovanja je obiskala številne pediatrične klinike v tujini, in sicer v Münchnu, Zürichu, Ženevi, Dublinu, Marseillesu in predvsem v Londonu. S Pediatrično kliniko Great Ormond Street v Londonu je vzpostavila tesne stike, ki so v obliki stalnega strokovnega sodelovanja ohranjeni še danes.

Prof. dr. Darja Fettich je na Pediatrični kliniki že konec 50. let prejšnjega stoletja uvedla invazivno srčno diagnosticiranje prirojenih in tudi

Slika 1.9.9.3: Prof. dr. Darja Fettich med prof. dr. Jožetom Jerasom in prim. Ljubico Brus.

Slika 1.9.9.2: Prof. dr. Darja Fettich na skrajni desni, levo glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Marija Oštrbenk, VMS, skrajno levo prof. dr. Lev Matajc.

Slika 1.9.9.4: Prim. Dragica Bartenjev.

Slika 1.9.9.5: Prim. Dragica Bartenjev (druga z desne) prejema priznanje za dolgoletno delo na Pediatrični kliniki. Skrajno levo je prof. dr. Zora Konjajev, desno od nje dekan MF prof. dr. Miha Žargi in skrajno desno prof. dr. Marjan Prodan.

pridobljenih srčnih napak. Sodelovala je v timu kardiokirurškega konzilija, ki je obravnaval najzahtevnejše primere srčno-žilnih bolezni otrok in mladostnikov, ter pomembno sodelovala pri odločitvah za najprimernejši operativni poseg pri mladih bolnikih, če je bilo mogoče.

Dejavno je sodelovala na številnih simpozijih in kongresih z revmatološko in kasneje pediatrično kardiološko tematiko. Bila je članica Slovenskega zdravniškega društva, Pediatrične in Kardiološke sekcije SZD in Združenja pediatrov in kardiologov Jugoslavije, zlasti pomembno pa je bilo njeno članstvo v združenju Association of European Pediatric Cardiologists in Royal Society of Medicine (London).

Študentom medicine je predavala splošno pediatrijo in pediatrično kardiologijo ter sodelovala kot izpraševalec pri specialističnih izpitih iz pediatrije. Objavila je številne publikacije, v domačih in tujih revijah pa strokovne in raziskovalne članke, predvsem s področja pediatrične kardiologije (Sliki 1.9.9.2 in 1.9.9.3).

Za prof. dr. Darjo Fettich je vodenje kardiološke službe prevzela **prim. Dragica Bartenjev**, ki se je rodila 15. aprila 1931 v Ljubljani. Po maturi leta 1949 se je vpisala na Medicinsko fakulteto v Ljubljani, kjer je junija 1955 končala študij. Po stažu se je zaposlila v šolskem dispanzerju Zdravstvenega doma Polje, leta 1958 pa v splošni ambulanti Zdravstvenega doma Šiška v Ljubljani. Specializacijo iz pediatrije je nastopila leta 1962, od leta 1964 pa je bila zaposlena na Pediatrični kliniki. Specialistični izpit je opravila leta 1967. Do leta 1974 je bila sobni zdravnik na kardiološkem oddelku in nato postala vodja oddelka (Sliki 1.9.9.4 in 1.9.9.5).

Strokovno se je izpopolnjevala v Londonu (1973), leta 1982 v pediatričnem kardiološkem centru Pediatrične klinike v Philadelphii (ZDA) in leto kasneje na kardiološkem oddelku Univerzitetne pediatrične klinike na Dunaju.

Sodelovala je pri uvajanju novih diagnostičnih in terapevtskih metod pri odkrivanju in zdravljenju srčnih napak pri dojenčkih in večjih otrocih.

Slika 1.9.9.6: Prim. Dragica Bartenjev (prva z desne) s sodelavci na oddelku CI ob praznovanju rojstnega dne. Tretja z desne je prof. dr. Darja Fettich.

Tako kot prof. Darja Fettich je izvajala tudi srčne kateterizacije in sodelovala pri kardiokirurških konzilijih, ki sta jih vodila srčna kirurga prof. dr. Miro Košak in prof. dr. Jolanda Jezernik (Slika 1.9.9.6).

Dejavno se je udeleževala strokovnih sestankov, napisala več strokovnih člankov in predavala na podiplomskem tečaju zaščite žena in otrok. Več let je bila podpredsednica Kardiološke sekcije SZD. Za strokovno delo je prejela priznanje Pediatrične klinike.

Prof. dr. Darji Fettich in prim. Dragici Bartenjev so se na kardiološkem oddelku pridružili **prof. dr. Andrej Robida, prim. Nedeljko Krevs** in za krajši čas **Vlado Bricelj, dr. med.** Vsi so opravljali tudi diagnostične kateterizacije srca pri otrocih.

Prof. dr. Andrej Robida se je rodil 8. avgusta 1947 v Ljubljani. Leta 1972 je diplomiral na Medicinski fakulteti, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 1979. Leta 1978 je zaključil podiplomski tečaj iz kardiologije v Ljubljani. Od leta 1974 je bil zaposlen na Pediatrični kliniki v Ljubljani, od leta 1983 kot vodja kardiološkega oddelka za dojenčke. Iz otroške kardiologije se je izpopolnjeval na Univerzitetnih klinikah v Rotterdamu (1981) in Londonu (1984). Dejavno je sodeloval na številnih kongresih doma in v tujini. Leta

Sliki 1.9.9.7 a in b: Pogovor po uspešnem zagovoru doktorata dr. Andreja Robide in dr. Cirila Kržišnika leta 1986. V ozadju prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Jože Jeras, prim. Ljubica Brus in v levem kotu prof. dr. Marjan Prodan.

Slika 1.9.9.8: Vlado Bricelj, dr. med. (desno), in prim. Anton Kenig med pogovorom.

Slika 1.9.9.9: Prim. Nedeljko Krevs.

1986 je bil izvoljen za rednega člana Združenja evropskih pediatričnih kardiologov. Leta 1986 je doktoriral s študijo »Ustji velikih arterij pri prirojenih srčnih hibah« (Sliki 1.9.9.7 a in b).

Leta 1983 je bil izvoljen za asistenta, leta 1987 za docenta, nato pa postal izredni profesor. Bil je zelo uspešen na strokovnem, pedagoškem in raziskovalnem področju, objavil je več deset publikacij v revijah z indeksom SCI in leta 1998 izdal tudi knjigo »Otroške srčne bolezni in prirojene srčne hibe pri odraslih«. Žal se je leta 1990 odločil za delo v tujini, tako kot nekaj let kasneje Vlado Bricelj, dr. med. (Slika 1.9.9.8).

Po odhodu prof. dr. Andreja Robide je vodenje kardiološkega oddelka prevzel prim. Nedeljko Krevs, kardiološko službo pa je vse do upokojitve vodila prim. Dragica Bartenjev (Slika 1.9.9.9).

Prim. Nedeljko Krevs se je strokovno izpopolnjeval iz pediatrične kardiologije predvsem v Franciji, na kliniki v Lillu. Poleg kateterizacij je pri obravnavi srčnih napak uvajal tudi posamezne intervencijske postopke z zapirali. Sicer se je poglobljajal zlasti v ultrazvočno diagnosticiranje srčnih bolezni. Leta 1999 se je odločil, da bo delo nadaljeval v drugi pediatrični ustanovi.

V začetku 90. let prejšnjega stoletja je bilo strokovno delo močno oteženo, saj sta samo dva zaposlena specialista težko izvajala opravljala vse diagnostične in terapevtske postopke pri otrocih s srčno-žilnimi boleznimi. Zato je bilo zelo pomembno, ko so se jima pridružili trije mladi zdravniki: Tomaž Podnar, dr. med., Uroš Mažič, dr. med., in Samo Vesel, dr. med. Leta 1995 smo uspeli pridobiti začasno pomoč kolega prof. dr. Jozefa Mašure s Pediatrične klinike v Bratislavi, ki se je sicer strokovno izsolal v Bostonu (ZDA). Dr. Mašura ni le opravljajal kateterizacij in ultrazvočnih preiskav, ampak je bil mentor omenjenim trem mladim specializantom pediatrije, bodočim kardiologom, in nanje nesebično prenašal svoje strokovno znanje in izkušnje.

Prvi je s specializacijo iz pediatrije začel **prof. dr. Tomaž Podnar**, rojen 8. maja 1963. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral 31. 3. 1990 in pediater postal 22. 12. 1990 (Sliki 1.9.9.10 in 1.9.9.11).

Iz pediatrične kardiologije se je leta 1995 šest mesecev izpopolnjeval pri prof. dr. Jozefu Mašuri v Ljubljani in nato še krajši čas na kliniki v Bratislavi v letih 1996, 2002, 2003 in 2004. V letih 2006 in 2007 je pridobival dodatno znanje s področja otroške kardiologije na Pediatrični kliniki Great Ormond Street v Londonu pod mentorstvom prof. dr. Iana D. Sullivana. V naziv asistent je bil izvoljen leta 1995. 10. 12. 2001 je opravil doktorat znanosti. Docent je postal 1. 7. 2002, izredni profesor 19. 11. 2007 in redni profesor leta 2012. Od 13. 7. 1999 je bil vodja Službe za kardiologijo Pediatrične klinike, ki jo je vodil 12 let.

Slika 1.9.9.10: Prof. dr. Tomaž Podnar med predavanjem.

Slika 1.9.9.11: Prof. dr. Tomaž Podnar (desno) v pogovoru s prof. dr. Milanom Štrukljem.

Izreden strokovni razvoj oddelka je bil povezan s plodnim sodelovanjem s pediatričnim kardiološkim centrom v Bratislavi in z bolnišnico Great Ormond Street v Londonu. Operativno zdravljenje otrok je bilo vse bolj usmerjeno v zgodnje, popolno popravljanje prirojenih srčnih napak. Pediatri kardiologi so pričeli dejavno sodelovati pri diagnosticiranju in zdravljenju otrok v Enoti intenzivne terapije UKC. Pri veliki večini operiranih otrok so začeli opravljati intraoperativno transezofagealno ehokardiografijo. V naslednjih letih so uvedli vrsto novih intervencijskih metod zdravljenja prirojenih srčnih napak. Leta 1995 so pričeli s perkutanimi balonskimi dilatacijami aortnih valvularnih zožitev. Leta 1998 so v Enoti intenzivne terapije UKC začeli izvajati balonsko atriseptostomijo pod ehokardiografskim nadzorom. Začeli so tudi z metodami perkutanega zapiranja odprtega Botallovega voda, sprva z žilnimi spiralami, nato pa z Amplatzovimi duktusnimi zapirali.

Leta 2000 so uvedli perkutano zapiranje defektov v pretinu preddvorov. S perkutanim zapiranjem odprtega ovalnega okna so pričeli leta 2002. Prve zapore perimembranoznih in mišičnih defektov v pretinu prekatov so izvedli leta 2005. Skupno so perkutane zapore opravili pri več 100 bolnikih, tako pri otrocih kot tudi pri odraslih. V sodelovanju z Otroškimi kardiološkim centrom iz Bratislave so objavili vrsto odmevnih publikacij s področja perkutanega zapiranja odprtega Botallovega voda, defekta preddvornega pretina in odprtega ovalnega okna. Začeli so tudi z vstavljanjem žilnih opornic. Leta 2006 so pričeli vstavljati žilne opornice na mesto koarktacije aorte, leta 2007 pa na mesto zožitve pljučne arterije.

Nove metode in intervencijske posege vseskozi izvaja prof. dr. Tomaž Podnar, ki si je tako pridobil ogromno izkušenj za brezhibno opravljanje tega izjemno zahtevnega dela.

Sodelovanje s srčnimi kirurgi v okviru konzilija je omogočalo, da so veliko operacij srca pri otrocih opravili v Ljubljani, zlasti ko je bil v UKC zaposlen kirurg dr. Vladimir Sojak iz Bratislave, ki se je sicer strokovno izpopolnjeval v Bostonu. Po njegovem odhodu je operativne posege izvajal prof. dr. Mishali iz Izraela, na najzahtevnejše posege pa so bili otroci napoteni v priznane centre v tujini.

Slika 1.9.9.12: Pred odhodom na pediatrično srečanje na Reki. Prvi z desne mag. Uroš Mazič, levo od njega prof. dr. Tadej Avčin, asist. Simona Avčin, prof. dr. Ciril Kržišnik in ga. Mihaela Jurčec.

Slika 1.9.9.13: Mag. Uroš Mazič med predavanjem.

Z motnjami srčnega ritma pri otrocih se poglobljeno ukvarja **mag. Uroš Mazič**. Rodil se je 12. maja 1967 v Ljubljani, kjer je leta 1992 diplomiral na Medicinski fakulteti. Sprva je bil zaposlen v Centru za bolezni srca in ožilja in v Centru za intenzivno interno medicino UKC Ljubljana, od januarja 1995 pa dela na Pediatrični kliniki. Leta 1995 se je šest mesecev izpopolnjeval pri pediatru kardiologu prof. dr. Jozefu Mašuri v kardiološkem centru Univerzitetne pediatrične klinike v Bratislavi, predvsem na področju ehokardiografskega diagnosticiranja, čez dve leti pa še na področju transezofagealnega ultrazvoka in srčnih kateterizacij. Leta 1998 je opravil magisterij (Sliki 1.9.9.12 in 1.9.9.13).

Mag. Uroš Mazič se je poglobil v področje motenj srčnega ritma pri otrocih in mladostnikih in področje uporabe srčnih spodbujevalnikov pri preprečevanju nenadne srčne smrti v otroškem obdobju.

V fetalno kardiologijo in prepoznavanje prirojjenih srčnih napak in utero se je usmeril **doc. dr. Samo Vesel** (Sliki 1.9.9.14 in 1.9.9.15).

Slika 1.9.9.14: Doc. dr. Samo Vesel (desno) in prof. dr. Tadej Avčin (levo).

Slika 1.9.9.15: Doc. dr. Samo Vesel in prof. dr. Tomaž Podnar v pogovoru s prim. Dragico Bartenjev.

Rodil se je 17. septembra 1968. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral 27. 3. 1995, specialist pediatrije pa je postal leta 2000. Doktorsko tezo »Prenatalno ugotovljena atrezija pljučne arterije z defektom prekatnega pretina: ehokardiografske značilnosti, genetika, pridružene nepravilnosti in sledenje« je uspešno zagovarjal junija 2007. Docent pediatrije je postal junija 2008. Iz fetalne kardiologije se je strokovno izpopolnjeval v bolnišnici Guy's Hospital v Londonu. Je član Evropskega kardiološkega in pediatričnega kardiološkega združenja in član Združenja za transplantacijo srca in pljuč. Večkrat je organiziral podiplomsko šolo iz fetalne kardiologije za pediatre in ginekologe tako doma kot tudi v tujini.

Slika 1.9.9.16: Blaž Kosmač, dr. med.

Slika 1.9.9.17: Blaž Kosmač, dr. med., med predavanjem.

Blaž Kosmač, dr. med., se je poglobil v problematiko srčnega popuščanja pri otrocih (Sliki 1.9.9.16 in 1.9.9.17).

Blaž Kosmač, dr. med. se je rodil 7. oktobra 1976. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral aprila 2004, specialistični izpit iz pediatrije pa opravil decembra 2010. Je član Združenja za pediatrično kardiologijo in vodi laboratorij za srčno-žilno funkcionalno diagnostiko na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Ukvarja se tudi s kardiologijo športa v otroški dobi in o tej problematiki predava na Fakulteti za šport. S področja kardiologije se je strokovno izpopolnjeval na Pediatrični kliniki v Münchnu, v sodelovanju s prof. dr. Podnarjem pa izvaja tudi kateterizacije srca pri otrocih.

1.9.10 Nefrologija

Sprva so majhne otroke z uroinfekti zdravili na oddelku za dojenčke, diagnostiko in zdravljenje kroničnih ledvičnih bolezni, vključno z nefrotskim sindromom, pa je kot prvi izvajal **prof. dr. Lev Matajč**. Kasneje se je poglobil v problematiko ledvičnih bolezni **prim. Iztok Jakša**, ki je leta 1972 ustanovil nefrološki oddelek.

Prim. Iztok Jakša se je rodil 7. avgusta 1928 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1958, leto kasneje pa se je zaposlil na Pediatrični kliniki. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1968 in leta 1972 postal vodja nefrološkega oddelka (Sliki 1.9.10.1 in 1.9.10.2).

Slika 1.9.10.1: Prim. Iztok Jakša.

Slika 1.9.10.2: Prim. Iztok Jakša (desno), prim. Luka Pintar in prim. Jožica Mugoša.

Prim. Iztok Jakša je kot prvi v nekdanji skupni državi uvedel postopek ledvične biopsije in patomorfolško diagnostiko ledvičnih bolezni pri otrocih. Bil je pobudnik laične psihoterapevtske pomoči otrokom s hudimi oblikami kroničnih bolezni. S strokovnimi prispevki je nastopal na številnih domačih in tujih pediatričnih srečanjih. Dejavno je sodeloval na Derčevih dnevih ter imel številna poljudnoznanstvena predavanja na radiu in televiziji. Bil je dejaven član različnih komisij SZD in Rdečega križa Slovenije. Bil je področni urednik Zdravniškega vestnika in član predsedstva nefrologov Jugoslavije. Leta 1961 je prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča. Leta 1981 mu je Zveza nefrologov Jugoslavije priznala naziv pedonefolog. Prejel je diplome in priznanja zveze nefroloških društev Jugoslavije, Slovenskega zdravniškega društva in Zdravstvenega vestnika, UKC, MF, Pediatrične klinike in leta 1977 odlikovanje Red dela s srebrnim vencem. Leta 1984 je postal častni član SZD. Po letu 1986 je vodil nefrološko službo PK, leta 1987 je prejel naziv primarij. Leta 1995 se je upokojil. Umril je leta 2013.

Slika 1.9.10.3: Prim. mag. Mojca Avguštin Čavič.

Prim. Iztoku Jakši se je na nefrološkem oddelku pridružila **prim. mag. Mojca Avguštin Čavič**. Prim. mag. Mojca Avguštin Čavič, rojena leta 1943, je diplomirala na Me-

dicinski fakulteti v Ljubljani leta 1968 in se zaposlila na Pediatrični kliniki leta 1971. Po specialističnem izpitu je delala na nefrološkem oddelku in leta 1986 postala vodja (1.9.10.3).

Magistrirala je s področja analize dismorfizma eritrocitov pri ledvičnih glumerulopatijah. Nastopala na številnih domačih in tujih strokovnih srečanjih. Strokovno se je izpopolnjevala v Angliji. Dejavno se je vključevala v dodiplomski in podiplomski pouk na Medicinski fakulteti v Ljubljani (Sliki 1.9.10.4 in 1.9.10.5).

Po združitvi Mestne otroške bolnišnice in Pediatrične klinike leta 1993 se je v stavbo v Ulici stare pravde poleg nevrološke in dela pulmološke dejavnosti preselila celotna nefrološka dejavnost. Po upokojitvi prim. Iztoka Jakše leta 1995 je vodenje nefrološkega oddelka prevzel **prof. dr. Rajko Kenda**.

Prof. dr. Rajko Kenda se je rodil 1. aprila 1952 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1978, specialist pediatrije pa je postal leta 1982. S strokovnim in raziskovalnim delom se je posvetil uroinfektom pri otrocih, za kar je prejel številna priznanja. Na podlagi raziskav je patentiral t.

Slika 1.9.10.7: Prof. dr. Rajko Kenda med predavanjem.

i. »MOB-stolček« za zbiranje urina in poseben kateter, ki se uporablja pri dializi. Leta 1983 je prejel Kidričevo nagrado za izum »Zbiralnika za prestrezanje urina pri majhnih otrocih«, leta 1993 nagrado Republike Slovenije za izum naprave za sprejem urina in osamitev vzorca za preiskovalne potrebe ter leta 1985 na 9. razstavi izumitelj v

New Yorku bronasto medaljo za izum »Urine collector for infants and small children«. Skupaj z dr. Meto Accetto je leta 1987 standardiziral Denverski razvojni presejalni test za otroke v Sloveniji. Uvedel je dializo pri otrocih in ustanovil dializni center za otroke v posloplju na Ulici stare pravde in tudi v novi stavbi Pediatrične klinike (Slika 1.9.10.6). Pomembno je prispeval k vzpostavitvi Kliničnega oddelka za nefrologijo leta 1997.

Slika 1.9.10.4: Prim. mag. Mojca Avguštin Čavić in prim. Iztok Jakša.

Slika 1.9.10.5: Prim. mag. Mojca Avguštin Čavić in prof. dr. Rajko Kenda.

Slika 1.9.10.6: Prof. dr. Rajko Kenda (v sredini) predstavlja dializni center za otroke na lokaciji MOB. Desno stojita minister za zdravje prof. dr. Dušan Keber in generalni direktor UKC Ljubljana prof. dr. Primož Rode.

Slika 1.9.10.8: Prof. dr. Rajko Kenda.

Prof. dr. Kenda se je strokovno izpopolnjeval v ZDA: leta 1975 na University of Illinois in v letih 1980–1981 na University of Colorado Health Sciences Center. Doktoriral je leta 1992 s področja uroinfekta pri otrocih oziroma otroške nefrologije. Leta 1994 je postal docent, leta 1996 izredni profesor in leta 1999 redni profesor pediatrije (Slika 1.9.10.7).

Na dodiplomskem in podiplomskem študiju ter na številnih kongresih doma in v tujini je predaval o uroinfektu. Objavil je pogosto citirane strokovne in raziskovalne članke in sodeloval v več nefroloških združenjih.

Pomembno je njegovo mentorsko delo, s katerim je številnim doktorandom omogočil strokovni vzpon in akademsko pot (Slika 1.9.10.8).

Julija 2009 je postal strokovni direktor Pediatrične klinike, njegova namestnica pa **doc. dr. Anamarija Meglič**, rojena 4. maja 1967. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1993 in postala specialistka pediatrije marca 2000. Doktorirala je maja 2001 s temo »Sposobnost spreminjanja oblike eritrocitov in mikrohematurija pri otrocih in mladostnikih«. Asistentka na Medicinski fakulteti je postala leta 1996 in leta 2007 docentka pediatrije. Strokovno se je ukvarjala s problematiko hipertenzije pri otrocih in predvsem z motnjami mikcije pri otrocih in mladostnikih (Sliki 1.9.10.9 in 1.9.10.10).

Slika 1.9.10.9: Asist. dr. Borut Bratanič in doc. dr. Anamarija Meglič.

Slika 1.9.10.10: Doc. dr. Anamarija Meglič.

Slika 1.9.10.11: Prof. dr. Tanja Kersnik Levart.

Leta 2009 je postala predstojnica Kliničnega oddelka za nefrologijo **prof. dr. Tanja Kersnik Levart** (Slika 1.9.10.11). Prof. dr. Tanja Kersnik Levart je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1995, specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 2004 in istega leta doktorirala s temo »Občutljivost ultrazvočne preiskave ledvic za ugotavljanje sprememb ledvičnega parenhima pri otrocih«. S področja pediatrične nefrologije se je izpopolnjevala leta 2006 v bolnišnici Great Ormond Street Hospital v Londonu. V naziv asistent na Medicinski fakulteti v Ljubljani je bila izvoljena leta 2003, docentka je postala leta 2008 in leta 2014 izredna profesorica pediatrije.

Na Kliničnem oddelku za nefrologijo deluje tudi **doc. dr. Rina Rus** (1.9.10.12), rojena 16. marca 1968. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1992, specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 2001, doktorat znanosti s področja nefrologije pa leta 2003.

Doc. dr. Rina Rus se je s področja otroške nefrologije strokovno izpopolnjevala tudi v tujini: leta 2000 na Harvardu, leta 2002 v Ženevi in leta 2005 na Otroški kliniki v Philadelphii (ZDA).

Z otroško dializo se poglobljeno ukvarja **asist. dr. Gregor Novljan**, rojen 29. oktobra 1962. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1988, specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1995, doktorat znanosti s področja otroške nefrologije pa leta 2003 (Slika 1.9.10.13).

Slika 1.9.10.13: Asist. dr. Gregor Novljan.

Leta 1995 se je izpopolnjeval v Londonu na Institute of Child Health. Od leta 1995 je vodja Oddelka za otroško dializo in transplantacijo in od leta 2008 asistent na Katedri za pediatrijo MF v Ljubljani.

Slika 1.9.10.12: Doc. dr. Rina Rus.

Na oddelku sta zaposlena tudi **doc. dr. Matjaž Kopač** in **Nina Battelino, dr. med.** Doc. dr. Matjaž Kopač je diplomiral na MF v Ljubljani leta 1999, doktoriral leta 2005 s tezo »Vloga indirektna mikcijske urosonografije v odkrivanju vezikoureternega refluksa pri otrocih«, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 2007. Leta 2008 se je izpopolnjeval na Pediatrični kliniki v Philadelphii (ZDA) (Slika 1.9.10.14).

Dolga leta so na nefrološkem oddelku delovali tudi prim. Tone Kunstelj, prim. mag. Matjaž Bidovec in France Malešič, dr. med., ki se je ukvarjal tudi z otroško pulmologijo.

Slika 1.9.10.14: Asist. dr. Nataša Toplak v pogovoru z asist. dr. Borutom Brataničem; desno doc. dr. Matjaž Kopač.

1.9.11 Pedopsihiatrija

Slika 1.9.11.1: Prim. Anica Mikuš Kos.

Na pobudo psihiatra prof. dr. Miloša Kobala je prof. dr. Jože Jeras leta 1970 ustanovil Pedopsihiatrični oddelek, ki ga je sprva vodila **prim. Anica Mikuš Kos** (rojena leta 1935), ki je končala specializaciji iz pediatrije in psihiatrije (Slika 1.9.11.1).

Ob pomoči sodelavcev je obravnavala otroke s psihosocialnimi motnjami ter hiperaktivne in trpinčene otroke, ukvarjala pa se je tudi s psihološkimi problemi pri enurezi in enkoprezi ter s posttravmatskim sindromom. Spodbujala je študente medicine, pedagogike in psihologije, da so kot prostovoljci pomagali hudo bolnim otrokom s psihosocialnimi težavami. Kasneje je bila 16 let direktorica Svetovalnega centa za otroke in mladostnike ter leta 1999 prejela visoko priznanje Častni znak svobode Republike Slovenije za zaščito duševnega zdravja otrok. Pomagala je številnim otrokom z vojnih območij s posttravmatskim sindromom. Še danes je prostovoljka in predsednica Slovenske filantropije.

Slika 1.9.11.2: Dr. Sabina Bertonec Pustišek, spec. pedopsihiatrinja.

Za prim. Anico Mikuš Kos je vodenje Pedopsihiatričnega oddelka prevzela **dr. Sabina Bertonec Pustišek**, spec. pedopsihiatrinja, ki je prav tako končala specializaciji iz pediatrije in psihiatrije. Uvedla je nove pristope pri diagnosticiranju in obravnavi depresivnih otrok in otrok s poskusi samomora, o čemer je poročala tudi na Derčevih dnevih leta 1997 (Slika 1.9.11.2). Doktorirala je leta 1974 s tezo »Izrazi depresivnosti v otroštvu«.

Za dr. Sabino Bertonec Pustišek je vodja Pedopsihiatričnega oddelka postala **prim. Mojca Breclj Kobe** (Slika 1.9.11.3).

Slika 1.9.11.3: Prim. Mojca Breclj Kobe.

Prim. Mojca Breclj Kobe se je strokovno izpopolnjevala v več priznanih pedopsihiatričnih centrih, med drugim na področju družinske psihiatrije v Londonu. Organizirala je sistemsko družinsko terapijo družin v krizi ter nadaljevala z obravnavo duševnih motenj pri otrocih in mladostnikih. V sodelovanju z endokrinologi je izboljšala način obravnave motenj hranjenja pri otrocih ter nadaljevala s pomočjo samomorilno ogroženim otrokom in mladostnikom. Pomemben je njen prispevek pri obravnavi otrok z avtizmom ter spektroavtistično in hiperkinetično

motnjo. Svoje izkušnje je predstavila na številnih strokovnih srečanjih in jih tudi objavila v več kot 50 publikacijah.

Prim. Mojca Breclj Kobe se je na Pedopsihiatričnem oddelku pridružila psihiatrinja **Vesna Martinčič Jarc, dr. med.**, in kasneje še **dr. Marija Anderluh**, ki se je strokovno izpopolnjevala v Veliki Britaniji, predvsem na področju motenj hranjenja. Leta 2010 je doktorirala z zagovorom teme »Opredelitev kandidatnih endofenotipov motenj hranjenja« (Slika 1.9.11.4).

Slika 1.9.11.4: Dr. Marija Anderluh.

Dr. Marija Anderluh se je strokovno poglobljala na več področjih. Med drugim je podrobno rziskovala razdiralno vedenje otrok in mladostnikov, samopoškodbeno vedenje mladih in avtizem.

Prim. Mojca Breclj Kobe je intenzivirala delo pedopsihiatrične službe in v delo vključila tudi psihologinje Vedrano Đurašin, mag. Matejo Gorenc in Majo Kranjc. Na oddelku deluje tudi **Jasna Rujevič, dr. med.**, spec. otroške in mladostniške psihiatrije, ki se ukvarja s problematiko agitiranih otrok, z zlorabljanjem otrok in nasiljem nad otroki ter s spolnim zlorabljanjem otrok v družini.

Specialistka psihiatrije **dr. Jerneja Maček** obravnava motnje pozornosti pri otrocih, spektroavtistične motnje, proučevala pa je tudi duševne motnje pri bolnikih z epilepsijo. Posveča se tudi razdiralnemu vedenju in problematiki hiperkinetičnih motenj. Leta 2013 je doktorirala s temo »Simptomatika hiperkinetične motnje pri otrocih in njihovih starših«.

1.9.12 Radiologija

Prvi na Slovenskem je rentgensko napravo leta 1900 kupil dr. Edo Šlajmer, predstojnik kirurškega oddelka Splošne bolnišnice v Ljubljani. Napravo so sprva uporabljali predvsem za diagnosticiranje zlomov, kasneje pa tudi za diagnosticiranje drugih bolezenskih stanj. Splošni rentgenologi niso pokazali strokovnega zanimanja za rentgensko diagnosticiranje pri otrocih, zato se je leta 1947 z omenjenim področjem spoprijel predstojnik Pediatrične klinike prof. dr. Marij Avčin. Prvo rentgensko napravo znamke Westinghouse so kupili s pomočjo donacij naprednih Slovenk in je omogočala le diaskopijo.

Rentgenološkega pregledovanja otrok se je priučila pediattrinja Zdenka Ivančič Szilagyi, dr. med., leta 1949 pa je s specializacijo pediatrije na kliniki pričel **prof. dr. Milan Šilc**, ki se je že med specializacijo usmeril na področje rentgenološkega diagnosticiranja. Tako se je v letih 1951–1952 šest mesecev izpopolnjeval na rentgenskem oddelku Splošnih bolnišnic pri prof. dr. Hebeinu in prim. Kunstu ter takoj nato v celoti prevzel rentgensko obravnavo bolnih otrok na kliniki. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1954 v Zagrebu. Prof. dr. Šilcu je pri delu na rentgenskem oddelku asistirala rentgenska tehničarka Vida Dolenc.

Po dograditvi trakta C leta 1958 so v novozgrajeni vezni trakt umestili tudi rentgenski oddelek, na katerem so poleg osrednje slikovne naprave uporabljali tudi diaskopsko napravo Westinghouse in polvalovno napravo Elekromedicine.

Prof. dr. Milanu Šilcu se je na rentgenološkem oddelku pridružil **prof. dr. Marjan Prodan**, ki je po specialističnem izpitu iz pediatrije na Inštitutu za radiologijo Kliničnega centra (1963) opravil še specializacijo iz rentgenologije (1965–1968). Tedaj so tudi obnovili rentgenski oddelek, ki je pričel z delom leta 1970 (Sliki 1.9.12.1 in 1.9.12.2).

Prof. dr. Marjan Prodan je v klinično prakso uvedel sodobno rentgensko diagnosticiranje in tako zmanjšal izpostavljenost preiskovanih otrok ionizirajočemu sevanju. Tako je opustil nekatere rentgenske preiskave, kot sta rentgensko slikanje glave v dveh projekcijah in rutinsko slikanje kolkov, in jih nadomestil z drugimi, predvsem ultrazvočnimi preiskavami. Leta 1990 so ob pomoči »Sklada za pomoč otrokom z rakom« kupili prvo ultrazvočno napravo ALOKA, s katero je preiskave bolnih otrok opravljal nekdanji radiolog

Slika 1.9.12.1: Prof. dr. Milan Šilc (levo) in prof. dr. Marjan Prodan s sodelavkami ob otvoritvi rentgenskega oddelka na Pediatrični kliniki leta 1970.

Slika 1.9.12.2: Prof. dr. Marjan Prodan ob novi Siemensovi RTG-napravi Gigantos.

Vojne bolnišnice Mirko Janačković, dr. med., ki se je prof. dr. Prodanu za nekaj let pridružil na rentgenskem oddelku. Radiološko službo klinike je okrepila tudi radiologinja Simona Jereb, dr. med., ki je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1987 in končala specializacijo iz radiologije leta 1995. Po več letih dela na Pediatrični kliniki je strokovno pot nadaljevala na Onkološkem inštitutu (Slika 1.9.12.3).

Slika 1.9.12.3: Radiologinja Simona Jereb, dr. med.

Po upokojitvi prof. dr. Marjana Prodana leta 1995 je vodenje Službe za radiologijo prevzel pediater **prim. Anton Kenig**, ki je leta 1993 opravil tudi specialistični izpit iz radiologije (Sliki 1.9.12.4 a in 1.9.12.4 b). V tistem času je prof. dr. Marjan Prodan pričel s ponovnim obnavljanjem radiološkega oddelka, ki je pričel delovati leta 1995 z namestitvijo rentgenske naprave znamke Siemens Sie-regraph D2. Hkrati so oddelek opremili z več ultrazvočnimi napravami, vključno z najmodernejšo Toshiba Power Vision 6000.

Slika 1.9.12.4a: Prim. Anton Kenig.

Slika 1.9.12.4b: Prim. Anton Kenig z glavno medicinsko sestro Pediatrične klinike Marinko Purkat, dipl. m. s. (levo) in gospo Mihaelo Jurčec, dolgoletno tajnico strokovnega direktorja Pediatrične klinike (desno).

Prim. Anton Kenig je dejavno sodeloval pri pripravah na novogradnjo Pediatrične klinike, odločilen pa je njegov prispevek pri oblikovanju in vzpostavitvi sodobnega informacijskega sistema za slikovno in laboratorijsko diagnosticiranje ter medicinsko dokumentacijo. Je avtor elaborata, ki je bil osnova za razpis informacijskega sistema nove Pediatrične klinike v izvedbi Ministrstva za zdravje. V sodelovanju z arhitekti je pripravil tudi načrt pediatričnega radiološkega centra z napravama za magnetnoresonančno slikanje (MRI) in računalniško tomografijo (CT) v kleti sosednjega Zavoda za varstvo pri delu, ki sta ga odobrila tedanje vodstvo UKC in Ministrstvo za zdravje. Načrt so kasneje zaradi odločitve novega vodstva UKC opustili, kar je velika škoda, saj bi omogočal nadaljnji razvoj pediatrične radiološke dejavnosti in namestitvev najnovejših slikovnih tehnologij, ki se bodo nedvomno pojavile v naslednjih desetletjih (Slika 1.9.12.5).

Slika 1.9.12.5: Prim. Anton Kenig (levo) v pogovoru s prof. dr. Jožetom Jerasom.

v pripravo delovanja nove sodobne magnetnoresonančne naprave za otroke Siemens MAGNETOM Aera 1.5T, ki jo je kupila Ustanova za Novo pediatrično kliniko. Organizirala je izobraževanje radiologov ter radioloških inženirjev in tehnikov za zagotavljanje nemotenega delovanja naprave in ustrezno diagnosticiranje ter sodelovala pri izbiri končnega mesta za namestitev naprave na radiološkem oddelku. Ob tem je poskrbela za nakup dodatnih naprav, potrebnih za varno izvajanje zahtevnega radiološkega diagnosticiranja. Doc. dr. Damjana Ključevšek je pomembno prispevala k uveljavitvi širše priznanega Centra za otroško uroradiologijo ter organizirala in vodila mednarodno izobraževalno delavnico »Šola ultrazvočnega mikcij-skega cistograma«.

Slika 1.9.12.7: Mag. Mojca Tomažič.

S selitvijo v novo stavbo Pediatrične klinike leta 2009 so radiološki oddelek posodobili z namestitvijo rentgenskih naprav znamke Phillips (Essenta in Eleva), opremo, ki je prilagojena otrokom različnih starosti. Hkrati so pridobili tudi najmodernejše ultrazvočne naprave Aplio in Xario znamke Toshiba, ki so opremljene z modernimi nastavki za ultrazvočno vodene biopsije in punkcije ter s kontrastnospecifičnim programom.

Leta 2009 je vodenje Službe za radiologijo in ultrazvočno diagnostiko prevzela specialistka radiologije **doc. dr. Damjana Ključevšek** (Slika 1.9.12.6).

Doc. dr. Damjana Ključevšek se je usmerila predvsem

Slika 1.9.12.6: Doc. dr. Damjana Ključevšek.

Doc. dr. Damjano Ključevšek je kot vodjo pediatrične radiologije aprila 2013 nasledila radiologinja **mag. Mojca Tomažič** (Slika 1.9.12.7).

Na oddelku delujejo še: **Martin Thaler, dr. med., mag. Mojca Glušič, dr. med.** in **Slavojka Ponorac, dr. med.**

1.9.13 Psihološka dejavnost

Slika 1.9.13.1: Prof. Ljubica Vrba, klinična psihologinja.

Pobudo za sodelovanje psihologov pri obravnavi bolnih otrok in mladostnikov sta v začetku 70. let dala prim. Anica Mikuš Kos in prof. dr. Jože Jeras. Psihološko dejavnost je dolgo vodila **prof. Ljubica Vrba**, klinična psihologinja (Slika 1.9.13.1).

Kasneje se ji je pridružila klinična psihologinja prof. Zorka Kompare, ki se je kasneje usmerila v obravnavo otrok s kronično ledvično boleznijo.

Predvsem na pedopsihiatričnem oddelku, a tudi drugje, je delovala **prof. Barbara Žemva**, klinična psihologinja (Slika 1.9.13.2).

Klinična psihologinja **prof. Vali Tretnjak** se je poglobljeno ukvarjala s problematiko otrok z epilepsijo in delo opravljala predvsem na nevrološkem oddelku (Slika 1.9.13.3).

Kasneje so se klinični psihologi usmerili v ožje specialnosti v okviru kliničnih oddelkov in služb. Psihološko dejavnost so tako opravljali oz. opravljajo še danes številni psihologi:

asist. dr. Martina Bürger Lazar na Kliničnem oddelku za hemato-onkologijo, Ivana Kreft na Kliničnem oddelku za nefrologijo, Darja Pačnik na Kliničnem oddelku za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko, mag. Valentina Stefanov Kralj v psihološki ambulanti, dr. Simona Klemenčič na Kliničnem oddelku za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove, na pedopsihiatričnem oddelku pa poleg že omenjenih še

Vedrana Đurašin, mag. Mateja Gorenc in Maja Kranjc. Največ psihologov zaposluje Klinični oddelek za nevrologijo; ti so: dr. Jana Kodrič, Vesna Krkoč, dr. Petra Lešnik Musek, Staša Stopnik, mag. David Gosar in Katja Stres Kaučič v okviru Centra za avtizem. V okviru kliničnega oddelka delujejo tudi delovni terapevti, logopedi in defektologi ter več fizioterapevtov: Mateja Jamnik, Jožica Fortuna, Vesna Mir, Monika Kušar, Neda Rotar in Štefan Rac, sicer vodja laboratorija za funkcijsko nevrološko diagnosticiranje.

Slika 1.9.13.2: Prof. Barbara Žemva, klinična psihologinja.

Slika 1.9.13.3: Prof. Vali Tretnjak, klinična psihologinja (desno).

1.9.14 Fizioterapevtska dejavnost

Prof. dr. Jože Jeras je v začetku 70. let prejšnjega stoletja dal tudi pobudo za ustanovitev fizioterapevtske službe na Pediatrični kliniki. Sprva so fizioterapevti obravnavali predvsem otroke z nevrološkega in pulmo-loškega oddelka, kasneje tudi z drugih enot.

Sprva je fizioterapevtsko službo vodila fizioterapevtka **Ana Lunka**, kasneje fizioterapevtki **Marija Pirnat** in **Neda Rotar**. Slednja se je v sodelovanju s prof. dr. Milivojem Veličkovičem posvetila tudi fizioterapevtskemu programu po metodi Bobath. Kasneje je fizioterapevte vodila **Maja Stopar**, v zadnjem desetletju pa **Franc Tominšek**, vodja Službe za fizioterapijo v okviru Skupnih služb pediatrične klinike. Tu delujejo še Saša Berič, Tinka Bizjak, Roman Mali, Vida Sendi in Lidija Skočir. Več fizioterapevtov sicer opravlja svoje delo v okviru Kliničnega oddelka za nevrologijo.

1.9.15 Laboratorijsko diagnosticiranje

Na Pediatrični kliniki je bilo v posloplju na Ulici stare pravde in po preselitvi na Vrazov trg mogoče opraviti le nekaj najosnovnejših laboratorijskih preiskav. Osnovne hematološke in urinske preiskave ter analizo blata na parazite je izvajal laborant Peter Rogelj.

Biokemični laboratorij

Leta 1955 je na prošnjo prof. dr. Marija Avčina **Zora Pretnar, univ. dipl. inž. kem.**, opustila delo v prosveti in leto kasneje prevzela vodenje laboratorija Pediatrične klinike. Pred tem se je več tednov pripravljala na delo v biokemičnem laboratoriju Interne klinike pri Pavlu Dolarju, univ. dipl. inž. kem. Že leta 1955 se je vpisala v sekcijo medicinskih biokemikov pri Farmaceutskem društvu Slovenije.

Na novem delovnem mestu je inž. Zora Pretnar uvedla določanje vrednosti glukoze, sečnine, preostalega dušika, elektrolitov, bilirubina ter elektroforezo beljakovin in druge preiskave. Posebno pozornost je namenjala laboratorijskemu odkrivanju prirojenih presnovnih motenj pri otrocih s papirno kromatografijo. Omenjenemu področju se je posvečala tudi po upokojitvi leta 1973, saj je še leto dni prostovoljno uvajala nove postopke za odkrivanje motenj presnove aminokislin. Leta 1974 je napisala priročnik »Odkrivanje prirojenih metabolnih bolezni«. Makrometode, ki so precej neprimerne pri otrocih in docela neuporabne pri novorojenčkih, je že poskušala nadomeščati z mikrometodami. Februarja 1971 je opravila specialistični izpit iz medicinske biokemije. V 60. letih prejšnjega stoletja je pri standardizaciji laboratorijskih preiskav v slovenskem merilu prispevala metodo za določanje bilirubina v serumu.

Slika 1.9.15.1: Mag. farm. Marija Kusturin, spec. med. biokem.

V obdobju 1973–1982 je biokemijski laboratorij vodila **mag. farm. Marija Kusturin, spec. med. biokem.**, ki je s sodelavkami nadaljevala delo inž. Zore Pretnar. Upokojila se je leta 1982 (Slika 1.9.15.1).

Hematološki laboratorij

Hematološki laboratorij je do sredine 80. let prejšnjega stoletja deloval kot strokovna podenota Službe za hematologijo Pediatrične klinike pod vodstvom prof. dr. Majde Benedik ter kasneje prim. Naste Mihevc Srakar in prim. Jožice Anžič, ki so tudi same analizirale krvne celice in kostni mozeg. Od marca 1971 do konca leta 1973 je hematološki in splošni laboratorij vodil **Miha Žemva, dr. med., spec. med. biokem.**, ki je specialistični izpit iz biokemije opravil leta 1970 v Ljubljani. Tudi po upokojitvi je nadaljeval z vodenjem laboratorija in v obdobju 1974–1980 honorarno opravljal vse dotedanje strokovne in vodstvene naloge. Uvedel je analizo morfologije krvnih celic v periferni krvi in v kostnem mozgu, morfologijo drugih celic, citologijo, prve presejalne teste v genetiki (ugotavljanje spola), začetno imunološko laboratorijsko diagnosticiranje ter modifikacijo testa NBT, ki jo je skupaj z prof. dr. Milanom Štrukljem leta 1973 objavil v reviji Lancet. Napisal je več strokovnih člankov ter sodeloval pri pisanju učbenika iz klinične biokemije in hematologije (Slika 1.9.15.2).

Slika 1.9.15.2: Miha Žemva, dr. med., spec. med. biokem.

Po njegovem odhodu je vodenje laboratorija ponovno prevzela **prof. dr. Majda Benedik**, po njeni upokojitvi pa **prim. Nasta Mihevc** in kasneje **prim. Jožica Anžič**.

Splošni laboratorij je organizacijsko vodila višja laboratorijska tehničarka in dipl. inž. org. dela Marija Kavšek.

Od novembra 1985 do februarja 1986 je hematološki in splošni laboratorij vodila mag. farm. **Marta Kramberger**, spec. med. biokem. Poglobljenemu hematološkemu diagnosticiranju se je posvetila inž. **Breda Slavec**.

Služba za specialno laboratorijsko diagnostiko

Vodenje biokemijskega laboratorija, ki je bil kasneje skupaj s hematološkim in splošnim laboratorijem vključen v Službo za specialno laboratorijsko diagnostiko oziroma prehodno v Inštitut za laboratorijsko diagnostiko, je leta 1982 prevzela **prof. dr. Jana Lukač Bajalo**, spec. med. biokem. (Sliki 1.9.15.3a in b).

Slika 1.9.15.3a: Prof. dr. Jana Lukač Bajalo ob prevzemu vodenja laboratorija leta 1982.

Slika 1.9.15.3b: Prof. dr. Jana Lukač Bajalo, spec. med. biokem.

Prof. dr. Jana Lukač Bajalo je leta 1974 diplomirala na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo (FNT) v Ljubljani, na Oddelku za kemijo in kemijsko tehnologijo. Štiriletno specializacijo iz medicinske biokemije je zaključila s specialističnim izpitom leta 1981. Po opravljeni specializaciji je postala vodja Inštituta za laboratorijsko diagnostiko na Pediatrični kliniki. Magistrski študij je zaključila leta 1985 z magistrskim delom »Dnevni ritem disaharidaz v črevesni sluznici« na FNT, Oddelku za farmacijo, smer Klinična biokemija. Doktorirala je leta 1988 na FNT, Oddelku za farmacijo, s tezo »Cirkadiane oscilacije aktivnosti disaharidaz in vitro v kulturah tkiva tankega črevesa«. Raziskave v okviru magistrskega, doktorskega in postdoktorskega dela je s pomočjo štipendij opravila na Inštitutu za fiziologijo na Medicinski fakulteti v Leidnu na Nizozemskem v obdobju 1983–1989. Leta 1992 je bila na Oddelku za farmacijo FNT habilitirana v docentko za področje Klinične biokemije in istega leta imenovana za v. d. predstojnice Katedre za klinično biokemijo.

Leta 1994 je bila imenovana za predstojnico katedre. V naziv izredna profesorica je bila izvoljena leta 1998, v naziv redna profesorica pa leta 2004.

Prof. dr. Jana Lukač Bajalo je na Pediatrični kliniki uvedla več novih diagnostičnih metod, in sicer analizo encimov v bioptih črevesne sluznice ter genetske analize presnovnih motenj, predvsem galaktozemije, glikoziliranega hemoglobina in bilirubina. Ukvarjala se je tudi s humanizacijo laboratorijskega diagnosticiranja v medicini ter bila predsednica Komisije za etična vprašanja in varstvo bolnikovih pravic Zdravniške zbornice.

Laboratorij je vodila vse do leta 1999, ko je pričela z rednim delom na Oddelku za farmacijo Fakultete za naravoslovje in tehnologijo

Slika 1.9.15.4: Mirjana Zupančič, mag. med. biokemije.

Od leta 1999 vodi Službo za specialnolaboratorijsko diagnostiko **Mirjana Zupančič, mag. med. biokemije** (Slika 1.9.15.4).

Možnosti za izjemen napredek na področju laboratorijskega diagnosticiranja so se pojavile z vrnitvijo prof. dr. Tadeja Battelina s strokovnega izpopolnjevanja v medicinskem centru Loyola University v Chicagu (1993 in 1994) in v bolnišnici Hôpital Robert Debré v Parizu (leta 1996 in 1997) ter nekaj let kasneje prof. dr. Tadeja Avčina po prihodu z izpopolnjevanja v bolnišnici Sick Kids Hospital v Torontu (Kanada).

V ta okvir uvrščamo predvsem molekularnogenetsko diagnosticiranje in analizo presnovnih in imunoloških bolezni.

Slika 1.9.15.5a: Novoletni sprejem (z leve): dr. Barbka Repič Lampret, univ. dipl. kem., spec. med. biokem., Mirjana Zupančič, mag. med. biokem., dr. Tinka Hovnik, univ. dipl. biol., mag. Alenka Trampuš Bakija, univ. dipl. biol., doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek, univ. dipl. kem., spec. med. biokem.; v ozadju asist. dr. Maruša Debeljak, univ. dipl. biol.

Mentorstvo mladim inženirjem biokemije, biologom in zdravnikom je omogočilo izreden napredek laboratorijskega diagnosticiranja in zdravljenja številnih bolezni v otroški dobi.

Poglobljeno laboratorijsko diagnosticiranje izvajajo doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek, univ. dipl. kem., spec. med. biokem., dr. Barbka Repič Lampret, univ. dipl. kem., spec. med. biokem., dr. Tinka Hovnik, univ. dipl. biol., in asist. dr. Maruša Debeljak, univ. dipl. biol. V hematološko diagnosticiranje in motnje hemostaze je usmerjena mag. Alenka Trampuš Bakija, univ. dipl. biol. (Slike 1.9.15.5a, b in c).

Slika 1.9.15.5b: Dr. Barbka Repič Lampret, univ. dipl. kem., dr. Tinka Hovnik, univ. dipl. biol., in mag. Mojca Žerjav Tanšek.

Slika 1.9.15.5c: Asist. dr. Maruša Debeljak, univ. dipl. biol..

Vse mlade laboratorijske strokovnjake podpirata in usmerjata mag. med. biokemije Mirjana Zupančič in doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek.

Dejavnost Službe za specialno laboratorijsko diagnostiko obsega naslednja specifična področja:

Diagnosticiranje prirojenih presnovnih motenj

Presnovne motnje se kažejo z zelo raznoliko klinično sliko in se lahko pokažejo takoj po rojstvu ali šele v kasnejšem obdobju. Izjemno pomembno je, da tovrstne bolezni čim prej prepoznamo in jih ustrezno zdravimo, saj lahko v nekaterih primerih uspešno preprečimo nastanek trajnih okvar. Potrjevanje motene presnove aminokislin, maščobnih kislin in telesnih nevrotansmitterjev ter ogljikovih hidratov omogoča določanje aminokislin in organskih kislin v telesnih tekočinah ter acilkarnitinov iz krvnega madeža. Motnje glikozilacije ugotavljamo z izoelektričnim fokusiranjem transferina. Metabolite, ki potrjujejo bolezni lizosomskega kopičenja, določamo z merjenjem encimske aktivnosti alfa-galaktozidaze A (bolniki s Fabryjevo boleznijo), z merjenjem encimske aktivnosti beta-glukozidaze pa prepoznamo bolnike s Gaucherjevo boleznijo.

Imunološko in alergološko diagnosticiranje in diagnosticiranje preobčutljivostnih stanj

Izbruh alergije na posamezen alergen se navadno pokaže v zgodnjem otroštvu. Hitra opredelitev alergij omogoča izogibanje alergenu, s čimer izboljšamo kakovost življenja in preprečimo nadaljnje zaplete bolezni. Na voljo so presejalni testi preobčutljivosti na različne alergene, potrditveni testi za celokupna protitelesa IgE in specifična protitelesa IgE (300 različnih alergenov), določamo pa tudi eozinofilni kationski protein (ECP) in triptazo.

Diagnosticiranje malabsorpcij, glutenske enteropatije in imunskih pomanjkljivosti

Opravlja diagnosticiranje malabsorpcije pri otrocih in odraslih, diagnosticiranje preobčutljivosti na gluten pri otrocih in odraslih (celiakija), diagnosticiranje kroničnih črevesnih bolezni pri otrocih in odraslih, pre-

sejalno testiranje za cistično fibrozo pri otrocih in odraslih, določanje encimske aktivnosti pri hemolitičnih anemijah (encimopatije) pri otrocih in odraslih, opredeljevanje podvrste limfocitov pri otrocih z imunskimi pomanjkljivostmi ter določanje prisotnosti avtoprotiteles pri sladkorni bolezni tipa 1 kot napovedni dejavnik pred pojavom bolezni.

Specialna hematologija in motnje hemostaze

Opravljajo citomorfološko diagnosticiranje levkemičnih stanj pri otrocih. Otroške levkemije se po opredelitvi zelo razlikujejo od levkemij pri odraslih. Otroci in mladostniki večinoma zbolijo za akutno obliko levkemije, kronične oblike bolezni pa so izjemno redke. Za sledenje bolezni in za bolnika sta ključnega pomena takojšnja laboratorijska obravnava in tesno sodelovanje s pediatrom hemato-onkologom.

Diagnosticiranje pomanjkanja faktorjev strjevanja krvi pri hemofiliji in drugih motnjah strjevanja krvi se pri genetsko pogojenih boleznih začne v zgodnji neonatalni dobi in zahteva ustrezno spremljanje nadomestnega zdravljenja. Hemostaza se pri novorojenčkih in otrocih razlikuje od hemostaze pri odraslih. Diagnosticiranje motenj strjevanja krvi je neločljivo povezano z delovanjem Centra za hemofilijo Slovenije s sedežem na Pediatrični kliniki. To je edini center v Sloveniji, ki razpolaga z vsemi metodami za dokončno opredelitev von Willebrandove bolezni.

Molekularna genetika

V laboratoriju opravljajo molekularno diagnosticiranje pridobljenih in prirojnih genetskih bolezni, ki so pomembne za populacijo otrok in mladostnikov, določajo status prenašalk oz. prenašalcev dednih bolezni za nadaljnje genetsko svetovanje in opravljajo prenatalno diagnosticiranje ob ugotovljenem družinskem statusu. Analizirajo več kot 75 genov, povezanih z boleznimi, ki se pojavljajo že v otroški populaciji. To so geni za pogostejše prirojne bolezni, kot so cistična fibroza, hemofilija A, kongenitalna adrenalna hiperplazija, fenilketonurija, sindrom podaljšane dobe QT, prirojna gluhost, familiarna mediteranska vročica in druge redke bolezni, kot so X-vezana adrenolevkodistrofija, večina primarnih imunskih pomanjkljivosti ter redke hematološke in nevrološke bolezni. Večino omenjenih preiskav izvajajo edini v Sloveniji.

Citogenetika

V citogenetskem laboratoriju Pediatrične klinike izvajajo standardno citogenetsko preiskavo, kariotipizacijo na postnatalnih vzorcih periferne krvi. Z metodo dokazujejo številčne sindrome (Downov sindrom, Turnerjev sindrom, Klinefelterjev sindrom) in strukturne kromosomske spremembe (translokacije). Ob sumu na mikrodelecijske sindrome opravljajo usmerjeno molekularno-citogenetsko analizo ter fluorescentno hibridizacijo in situ (FISH). Trenutno v laboratoriju izvajajo usmerjeno FISH analizo številnih sindromov. Ti so: DiGeorgejev sindrom, Williamsov sindrom, Sotosov sindrom, Prader-Willijev sindrom, Angelmanov sindrom, Kallmannov sindrom in sindrom Smith-Magenis. V primeru razvojnega zaostanka in/ali duševne manjzravnosti opravljajo simultano FISH analizo subtelnornih regij vseh kromosomov.

Laboratorijsko delo, razen osnovnih hematoloških in urinskih preiskav, izvajajo tudi po preselitvi Pediatrične klinike v Bohoričevo ulico leta 2009, in sicer v kleti stare Pediatrične klinike na Vrazovem trgu. Namesto na prvotno odobreno novo lokacijo v kleti bivšega Zavoda za varstvo pri delu je predvidena selitev pediatričnega laboratorija v novo stavbo Diagnostično-terapevtskih služb (DTS), ko bo zgrajena.

1. 10 ZDRAVSTVENA NEGA NA PEDIATRIČNI KLINIKI

Slika 1.10.1: Prva glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Vida Korbar Vrbič, VMS.

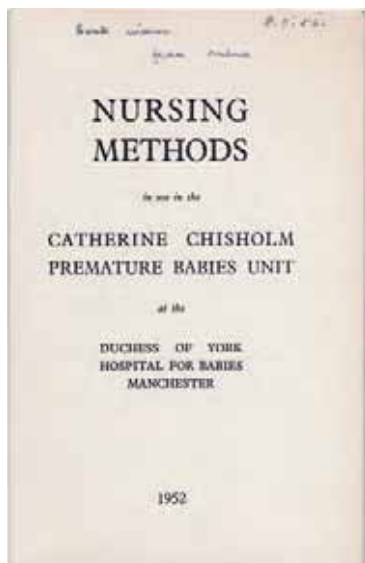
Zdravstveno nego na otroški kliniki je v obdobju 1946–1967 vodila višja medicinska sestra **Vida Korbar Vrbič**. Rodila se je 19. junija 1906 v Sodražici. Leta 1934 je v Beogradu končala triletno šolo za otroške negovalke in nato nastopila službo na Medicinski fakulteti v Beogradu pri prof. dr. Matiji Ambrožiču. Med 2. svetovno vojno se je vrnila v Ljubljano. Najprej se je zaposlila v Dečjem domu in nato v Higienem zavodu Ljubljana. Od leta 1946 vse do upokojitve je bila zaposlena na Pediatrični kliniki, kjer je 1961 leta opravila diplomski izpit za višjo medicinsko sestro (Slika 1.10.1).

Delu medicinske sestre je bila popolnoma predana, saj je svoje zadolžitve opravljala z vsem srcem. V njenih rokah so se stekale vse niti zahtevne organizacije velike otroške bolnišnice, ki je sprva delovala na štirih lokacijah. Ob preselitvi na Vrazov trg je nosila najzahtevnejše breme – vzpostavitev nove organizacije dela v dejavnosti zdravstvene nege v tedaj še nedograjeni kliniki.

V obdobju 1948–1963 je bila tesna sodelavka prof. dr. Marija Avčina, med letoma 1963 in 1967 pa prof. dr. Leva Matajca, profesorjev, ki sta uspela organizirati sodoben pediatrični zavod po vzoru najbolj razvitih evropskih centrov, zasledujoč načelo popolne in vsestranske klinične bolnišnice za bolne otroke od rojstva do konca pubertete (Slika 1.10.2).

Slika 1.10.2: Medicinske sestre ob stoletnici prve otroške bolnišnice leta 1965. V sredini sedi glavna medicinska sestra Vida Korbar Vrbič, VMS. Od desne proti levi stojijo medicinske sestre Marija Oštrbenk, Roža Krklec, Libuša Jezeršek, Ljerka Mlakar, Helena Drobnič, Alenka Vedral in Zdenka Marolt.

Slika 1.10.3: Navodila o zdravstveni negi nedonošenčkov iz leta 1952.

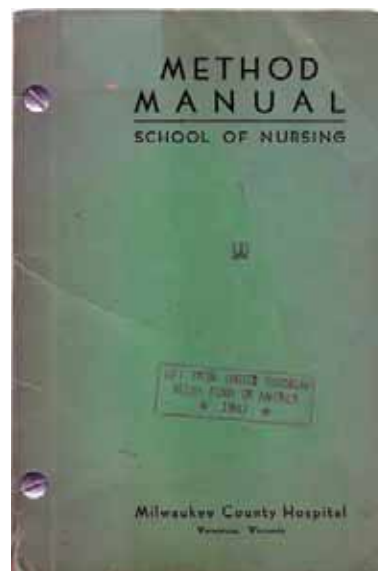
Slika 1.10.4: Učni vodnik za nego v bolnišnicah iz leta 1937.

Pediatrična klinika je zagotavljala diagnosticiranje in zdravljenje večine otroških bolezni. Kot takšna je bila pravzaprav »mali klinični center« z lastno upravo, ekonomatom, tehničnimi enotami, glavno in mlečno kuhinjo, pralnico z likalnico, laboratorijem in enotami z amedicinsko diagnosticiranje in podrejena osrednji upravi Splošnih bolnišnic.

Glavna medicinska sestra je skrbelo za strokovno izobraževanje zaposlenih na področju zdravstvene nege otrok ne le v matični ustanovi, temveč tudi v okviru splošnih bolnišnic. Vzpostavila in vzdrževala je tudi povezovanje in tvorno sodelovanje vseh vodilnih medicinskih sester Splošne bolnišnice v Ljubljani.

Ohranjenih je več knjig, ki so služile takratnemu izobraževanju in izpopolnjevanju medicinskih sester (Slike 1.10.3, 1.10.4, 1.10.5 in 1.10.6).

MILWAUKEE COUNTY HOSPITAL SCHOOL OF NURSING	
Page	Page
1-10	1-10
11-20	11-20
21-30	21-30
31-40	31-40
41-50	41-50
51-60	51-60
61-70	61-70
71-80	71-80
81-90	81-90
91-100	91-100
101-110	101-110
111-120	111-120
121-130	121-130
131-140	131-140
141-150	141-150
151-160	151-160
161-170	161-170
171-180	171-180
181-190	181-190
191-200	191-200
201-210	201-210
211-220	211-220
221-230	221-230
231-240	231-240
241-250	241-250
251-260	251-260
261-270	261-270
271-280	271-280
281-290	281-290
291-300	291-300
301-310	301-310
311-320	311-320
321-330	321-330
331-340	331-340
341-350	341-350
351-360	351-360
361-370	361-370
371-380	371-380
381-390	381-390
391-400	391-400
401-410	401-410
411-420	411-420
421-430	421-430
431-440	431-440
441-450	441-450
451-460	451-460
461-470	461-470
471-480	471-480
481-490	481-490
491-500	491-500

Sliki 1.10.5 in 1.10.6: Navodila o pripravi pripomočkov in izvedbi posegov zdravstvene nege – ameriško darilo iz leta 1947.

Slika 1.10.7: Marija Oštrbenk, VMS, rojena 28. decembra 1919, je bila zaposlena na kliniki od 21. 6. 1946 do 1. 12. 1981.

Slika 1.10.8: Ema Oblak, VMS, rojena 3. aprila 1916, je delovala na kliniki od 1. 10. 1952 do 15. 8. 1976.

Sijajna je bila tudi zamisel prof. dr. Marija Avčina, ki je na predlog glavne medicinske sestre omogočil izpopolnjevanje trem medicinskim sestram v tujini. Glavna medicinska sestra klinike **Marija Oštrbenk** (Slika 1.10.7) je obiskala bolnišnico Great Ormond Street v Londonu, **Ljerka Mlakar** (glavna medicinska sestra oddelka za dojenčke) bolnišnico na Nizozemskem, **Ema Oblak** pa Inštitut za puerikulturo v Parizu (Slika 1.10.8).

Posebno skrb je glavna medicinska sestra posvečala učenkam Šole za otroške negovalke, ki jim je klinika nudila drugi dom. Učenke so bivale v internatu na traktu B2, ki je deloval od leta 1956 do leta 1962. Vsak dan so od 6. do 13. ure opravljale prakso, nato pa med 13.30. in 19.30. uro obiskovale pouk v šoli na Lončarski ulici. Internat za učenke in uslužbenke, ki se je nahajal v kleti trakta C, je bil državna ustanova, bivanje v njem pa je bila ugodnost, ki jo je klinika nudila svojim uslužbenkam (Slika 1.10.9).

Slika 1.10.9: Obisk druge generacije učenk, ki so končale Šolo za otroške negovalke leta 1958. Slika je bila posneta 17. 9. 1998 na terasi pred nekdanjimi sobami internata.

Glavna medicinska sestra je bila pokroviteljica in organizatorica razvedrila, šolanja in prostočasnih dejavnosti bolnih otrok. Nadzorovala je dogajanje, ki je otrokom in sprejetim materam – dnevno jih je na kliniki bivalo približno 50 – krajšalo čas in lajšalo življenje v bolnišnici. Dejansko so torej že tedaj upoštevali načelo »humaiziranega« bivanja otrok v bolnišnici.

Bolnim otrokom in materam je bil v veliko veselje lepo urejen vrt župnije sv. Petra z bogatim nasadom in s pravim otroškim igriščem. Za vrt in cvetje je takrat skrbel redno zaposleni vrtnar.

Klinika je imela tudi nadzorno pedagoginjo, medicinsko sestro **Marijo Košak**, ki je poleg pedagoškega dela opravljala tudi delo nadzorne medicinske sestre v mlečni kuhinji.

Predavala je zdravstveno nego in demonstrirala pripravljane dietne hrane za otroke vseh starosti. Svoje izkušnje je skupaj s prof. dr. Levom Matajcem zapisala v knjigi Prehrana dojenčkov in otrok. Stremela je k nenehnemu napredku v dejavnosti zdravstvene nege in si prizadevala za priznanje ustreznega položaja medicinskih sester v družbi. Upokojila se je leta 1966.

Na oddelku A1 so bile na voljo tudi sobe, namenjene gostom iz tujine, saj je na ogled in izpopolnjevanje prihajalo kar nekaj medicinskih sester. Pod okriljem združenja UNICEF za področje Jugoslavije je na kliniki namreč deloval demonstracijski center aseptične tehnike zdravstvene nege nedonošenčkov.

Slika 1.10.10: Vida Korbar Vrbič, VMS, in Marija Oštrbenk, VMS, v avli klinike ob novoletni jelki leta 1966.

Od leta 1962 je šola za srednje medicinske sestre trajala štiri leta; vsa štiri leta so dijakinje poslušale predavanja iz pediatrije in pediatrične zdravstvene nege. Znanje takratnih medicinskih sester o zdravstveni negi otrok je bilo obsežno. Prve višje medicinske sestre s triletno višjo šolo so prišle na kliniko leta 1958, prva med njimi je bila **Alenka Vedral**.

1. januarja 1967 je vodenje zdravstvene nege po upokojitvi Vide Korbar Vrbič prevzela Marija Oštrbenk (Slika 1.10.10).

Največ težav pri organizaciji dela na kliniki so povzročale prostorske neustreznosti, saj bolnišnica ni bila zgrajena za potrebe klinične bolnišnice. Zato je tedanje vodstvo pozornost usmerilo v izgradnjo infrastrukture in preureditev bolnišničnih oddelkov. Na kliniki so do leta 1981 preuredili

in prenovili naslednje prostore: glavno in mlečno kuhinjo z jedilnico za matere in zaposlene, pralnico in likalnico, toplotno centralo in garderobe za zaposlene (leta 1976) ter kineto, ki je iz centralnih virov Kliničnega centra dovajala kisik in paro za ogrevanje klinike. V opuščenem skladišču za premog so uredili sodobno opremljen oddelek za fizioterapijo. Ob njem je od leta 1973 deloval novoustanovljeni oddelek za razvojno nevrologijo s Centrom za cerebralno paralizo in z Republiškim registrom za rizične novorojenčke.

Z nakupom dragih naprav v biokemijskem laboratoriju so bili omogočeni številni postopki, od preiskav krvi iz mikrovzorcev krvi do določanja encimov in plinskih analiz ter drugih, za Pediatrično kliniko potrebnih preiskav.

Prostorsko so razširili tudi oddelek za klinično elektroencefalografijo, ki je imel na voljo dva sodobna tranzistorska elektroencefalografa. V prenovljenih kletnih prostorih trakta C je dobila prostor tudi lekarniška enota, ki se je priselila z oddelka A1. Strokovno izjemno pomembna in hkrati najdražja investicija je bila v letu 1970 izvedena gradnja novega rentgenskega oddelka, ki so ga opremili s sodobni-

Slika 1.10.11: Pogled z gradu na Pediatrično kliniko in Šempetrsko cerkev v ozadju. Desno vidimo trakt A, levo trakt C in vmesni vezni trakt B (posnetek iz leta 1958).

mi diagnostičnimi napravami. V tem obdobju je večina zdravnikov dobila svoje delovne prostore v prezidanih hodnikih in avlah v posameznih nadstropjih. Preuredili so tudi predavalnico ter pridobili prostor za fotolaboratorij s fotodokumentacijskim arhivom (Slika 1.10.11).

V veznem traktu B2 so leta 1973 prenovili prostore za gastroenterološki oddelek s posebno enoto za endoskopijo. Bistveno so razširili tudi prostore nevropsihiatrične službe ter ustanovili oddelek za otroško psihiatrijo. Namestili so ga v novourejenih prostorih bivšega opeklinskega oddelka, tega pa leta 1970 preselili v Klinični center na Oddelek za plastično kirurgijo. Znanje s področja zdravstvene nege otrok z opeklinami so v Klinični center prenesle tri medicinske sestre: Marija Dobrina, Branka Knapič in Tilka Svržič. V Kliničnem centru so skupaj s tam zaposlenimi tri mesece opravljale delo na Oddelku za opekline. Pozidali so tudi balkon v prvem nadstropju klinike (trakt C). Ob oddelku za otroško psihiatrijo je delovala tudi šola, ki je prav tako razširila svojo dejavnost. Obe psihiatrinji, štiri psihologinje in štirinajst šolskih pedagogov so bili ob osnovnem delu zadolženi tudi za uveljavljanje mentalnohigienskih načel v vseh bolniških enotah klinike. Na neonatalnem oddelku so preuredili napeljavo, nakupili nove izolete, monitorje za nadzor srčne akcije in kontrolo dihanja ter tako zagotovili pogoje za delo intenzivnega neonatalnega oddelka. Oddelčne medicinske sestre so skrbele, da so bile matere nedonošenčev v bolnišnici toliko časa, dokler niso samostojno obvladale nege in hranjenja otrok ter ukrepov za preprečevanje okužb in dajanja določenih zdravil.

S preselitvijo računovodstva in mlečne kuhinje so ustvarili pogoje za izgradnjo sodobnega specialističnega ambulantnega trakta, ki je bil z vhodom ločen od bolnišničnega dela stavbe. V teh prostorih je ves dan delovalo 13 subspecialističnih ambulant.

Z izvedbo številnih adaptacij pa so žal izničili dotedanjo izvrstno ureditev čistih in nečistih poti, dodatnih prostorov za potrebe zdravstvene nege in oskrbe ter namestitve bolnikov, kar je predvsem medicinskim sestram in drugim zaposlenim v dejavnosti oskrbe močno oteževalo izvajanje vsakodnevnih zadolžitev.

Klinična bolnišnica za pediatrijo je v tistem času opravljala naslednje dejavnosti: stacionarno zdravstveno varstvo v sedmih strokovnih službah in na 14 bolniških oddelkih, ambulantno poliklinično zdravstveno varstvo v 13 specialističnih ambulantah, lekarniško dejavnost, ostale oblike zdravstvenega varstva v laboratorijskih, funkcionalnih in diagnostičnih enotah klinike ter znanstvenoraziskovalno in pedagoško dejavnost.

Klinika je strokovno sodelovala tudi z osnovno zdravstveno službo, saj so prostore specialističnih ambulant na kliniki ponoči ter ob nedeljah in praznikih kar nekaj let uporabljali tudi zdravniki in medicinske sestre Zdravstvenega doma Ljubljana, ki so od leta 1978 za področje Ljubljane in njene okolice opravljali delo v urgentni pediatrični ambulanti.

Od leta 1969 dalje se je število zaposlenih na kliniki precej povečalo, žal ne v dejavnosti zdravstvene nege. Medicinske sestre so bile tako močno preobremenjene in le z velikimi naporji ter osebnimi odrekami so zmoгле kakovostno opravljati svoje delo.

Težave, povezane s pomanjkanjem medicinskih sester, pa bi bile še večje, če takratnemu vodstvu Kliničnega centra ne bi uspelo kupiti stavbe za samski dom na Vidovdanski ulici. Pri nakupu je s finančnimi sredstvi sodelovala tudi Pediatrična klinika, ki je v domu kupila 20 ležišč. Poleg tega je kupila tudi dve stanovanji, namenjeni medicinskim sestram iz drugih delov Jugoslavije. Da bi postopno pokrili potrebe po višjih in srednjih medicinskih sestrah, so štipendirali študentke na Višji šoli za medicinske sestre ter dijakinje srednjih

Slika 1.10.12: Jožica Bračun, VMS, rojena 1. februarja 1944, je delovala na kliniki od 1. 8. 1966 do leta 1998.

Sliki 1.10.13 a in b: Alenka Vračko, VMS, rojena 18. maja 1947, je delovala na kliniki od 1. 10. 1969 do leta 2003: pri negi nedonošenčka (a), na novoletnem sprejemu leta 2002 kot glavna medicinska sestra klinike (b).

medicinskih šol v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in na Jesenicah. A se je pogosto zgodilo, da se štipendistke po končani šoli niso zaposlile na kliniki.

Kljub težavam s pomanjkanjem osebja pa je bilo v času, ko je zdravstveno nego vodila Marija Oštrbenk, omogočeno strokovno izpopolnjevanje. Na večmesečno izpopolnjevanje v Enoto intenzivne terapije in nege v Klinični center sta leta 1971 odšli višji medicinski sestri **Jožica Bračun** (Slika 1.10.12) in **Alenka Vračko** (Sliki 1.10.13 a in b). Alenka Vračko se je leta 1971 izpopolnjevala tudi na področju zdravstvene nege nedonošenčkov na Inštitutu za puerikulturo v Parizu.

V omenjenem obdobju so za višje in srednje medicinske sestre dvakrat na leto organizirali tečaj higienskega minimuma za zaposlene, tečaj za pridobitev interne kvalifikacije za strežnice in tečaj za intenzivno nego in terapijo v kliničnem centru.

Novost v bolnišnični praksi v Sloveniji so bili tudi dovoljeni obiski pri novorojenčkih in nedonošenčkih, ki so bili od leta 1974 vsak dan med 10. uro in 17. uro. Starši so med obiski upoštevali higienski režim, ki je sicer veljal za zaposlene. Medicinske sestre so nadzorovale izvajanje zdravstvene nege, organizirale delo in opravljale vse zahtevnejše posege in diagnostične ukrepe pri bolnikih ter nove sodelavke poučevale po programu pripravništva, ki ga je pripravila Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov (Slika 1.10.14).

Slika 1.10.14: Novoletno srečanje upokojenih medicinskih sester Pediatrične klinike. Na skrajni levi je glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk, VMS, tretja je Vida Korbar Vrbič, VMS, peta je Ema Oblak, VMS.

V tistem času so na kliniki pričeli redno uporabljati material za enkratno uporabo. Medicinske sestre so imele na voljo lepe uniforme in so prenehale nositi zaščitne kape. Strokovno so sodelovale z otroško bolnišnico Kantrida z Reke. Na kliniki je bilo vedno dovolj opranega in zlikanega perila za otroke, v jedilnici so se zaposleni srečevali ob malicah, skupaj pa so tudi praznovali 8. marec in druge praznike. S pevskimi vajami je pričel pevski zbor dr. Bogdan Derč. Tudi vrt je bil vzorno urejen, saj sta zanj skrbela celo dva vrtnarja.

Dolgoletna glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk je bila odlična voditeljica in glasna borka za zagotavljanje boljših pogojev za delo medicinskih sester in namestitev bolnih otrok. Ob njeni nenadni tragični smrti v letalski nesreči na Korziki 1. 12. 1981 je bilo njeno delo treba nadomestiti čez noč.

Glavni medicinski sestri Mariji Oštrbenk, VMS, so sledile naslednje glavne medicinske sestre:

Helena Drobnič od 1. 12. 1981 do 31. 8. 1985 (Slika 1.10.15),
Libuša Jezeršek od 1. 9. 1985 do 31. 3. 1991 (Slika 1.10.16),
Alenka Vračko od 1. 4. 1991 do 1. 8. 2003 (Slika 1.10.17),
Jožica Peterka Novak od 1. 8. 2003 do 11. 4. 2005 (Slika 1.10.18),
Marinka Purkart od 11. 4. 2005 dalje (Slika 1.10.19).

Slika 1.10.15: Helena Drobnič, VMS, rojena leta 1931, je bila zaposlena na kliniki od 1. 5. 1954 do leta 1985. V avli klinike ob sprejemu rojakov iz ZDA leta 1982.

Slika 1.10.16: Libuša Jezeršek, VMS, rojena leta 1941, je bila zaposlena na kliniki od 1. 9. 1962 do leta 1994.

Slika 1.10.17: Alenka Vračko, VMS.

Slika 1.10.18: Dr. Jožica Peterka Novak, VMS, prof. soc. ped.

Slika 1.10.19: Marinka Purkart, dipl. m. s.

Tudi zadnja desetletja 20. stoletja so zaznamovale številne prenove in gradnje:

- ureditev kardiološkega oddelka A2 leta 1982,
- ureditev intenzivnega neonatalnega oddelka leta 1982,
- otvoritev sprejemnega trakta leta 1983,
- selitev hemato-onkološkega oddelka v novozgrajene prostore trakta D leta 1987,
- selitev hematološkega laboratorija v kletne prostore novozgrajene stavbe leta 1990,
- otvoritev šolskih prostorov v preurejenem hematološkem laboratoriju leta 1990,
- prenova rentgenskega oddelka in nakup nove rentgenske naprave leta 1995,
- otvoritev z donatorskimi sredstvi prenovljenega oddelka za matere leta 1995,
- otvoritev glavne kuhinje in jedilnice za matere in zaposlene leta 1996,
- otvoritev sob za dojenčke na traktih C1 in C2 leta 1997,
- dodelitev prostorov za čistilni servis v kleti trakta A leta 1998,
- pridružitve Mestne otroške bolnišnice k Pediatrični kliniki leta 1993,
- otvoritev prvega dializnega oddelka za otroke v poslopje na Ulici stare pravde,
- ureditev informatorskega pulta leta 2002,
- ureditev sprejemnega pulta v specialističnih ambulantah leta 2003,
- ureditev sanitarij za invalide leta 2003,
- sprejem otroškega oddelka in specialističnih ambulant Dermatovenerološke klinike v poslopje na Ulici stare pravde leta 2003.

O organizaciji dela v dolgoletnem obdobju pričajo dokumenti z zapisanimi ukrepi, ki so jih sprejeli člani strokovnega kolegija, katerega članice so bile tudi vse glavne medicinske sestre klinike (Sliki 1.10.20 a in b).

Slika 1.10.20a: Člani strokovnega kolegija Otroške klinike.

Slika 1.10.20b: Delovni sestanek ožjega vodstva Pediatrične klinike: levo prof. dr. Marij Avčin, skrajno desno Vida Korbar Vrbič, VMS.

Med ukrepi so omenjeni:

- Ukrepi za izboljšanje strokovnega dela:
  - vodenje popisov bolezni in njihovo arhiviranje;
  - navodila za informacije in obiske;
  - navodila za razmeščanje otrok na oddelkih;
  - navodila za čiščenje transfuzijskih sistemov;
  - navodila glede pregleda krvne grupe, križne probe in pretoka plazme;
  - tehnični postopki pri transfuziji.
- Ukrepi za boljšo organizacijo dela zaposlenih:
  - urnik dela za medicinske sestre;
  - predpisovanje, obračunavanje in kontroliranje nadur;
  - uporaba obratne knjige, odtujevanje zdravil;
  - prihajanje na delo in odhajanje zaposlenih z dela;
  - uporaba predavalnice in učil;
  - vodenje knjige umrlih;
  - dokumenti, ki spremljajo otroka oz. umrlega;
  - navodila v primeru smrti;
  - prijava napak in nesreč pri delu;
  - navodilo o prijavljanju kaznivih dejanj (Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS);
  - evidenca letnih dopustov;
  - kontrola vhodov na kliniko in telefonskih pogovorov.
- Navodila za preprečevanje hišnih okužb in za uporabo zaščitnih mask.

Glavne medicinske sestre Pediatrične klinike Alenka Vračko, Jožica Peterka Novak in Marinka Purkart so sodelovale pri projektu Nove pediatrične klinike, predvsem v delu, potrebnem za izvajanje optimalne zdravstvene nege. Nepogrešljivi so bili zlasti njihovi napotki glede razporeditve prostorov za diagnosticiranje in zdravljenje bolnikov ter glede nakupa ustrezne medicinske opreme.

V letih delovanja Pediatrične klinike bi težko našli imena vseh medicinskih sester in drugih sodelavcev, ki so gradili zgledne profesionalne in človeške odnose ter prispevali k rasti in razvoju pediatrične zdravstvene nege. Pri izvajanju zdravstvene nege so medicinske sestre s sodelavci vedno spoštovale načela kodeksa medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov in deklaracijo o pravicah bolnikov ter spremljale razvoj sodobnih metod zdravstvene nege. Zaslužne so, da je Pediatrična klinika bila ter je in bo prijazna bolnišnica, vredna zaupanja in s strokovnim slovesom.

Slika 1.10.21: Nekdanji direktor Pediatrične klinike prof. dr. Jože Jeras z medicinskimi sestrami na kongresu v Cankarjevem domu. Z desne: Marija Dobrina, VMS, Jožica Bračun, VMS, Zdenka Marolt, VMS, Nuška Repanšek, VMS, prof. dr. Jože Jeras, Ema Oblak, VMS in za njo Marija Les, VMS.

Utrinek iz spomina na nekdanjo glavno medicinsko sestro Pediatrične klinike Marijo Oštrbenk, VMS (Ciril Kržišnik)

Slika 1.10.22: Glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk, VMS, in prof. dr. Lev Matajč kot Dedek Mraz.

Glavno medicinsko sestro Marijo Oštrbenk, VMS, sem prvič videl kot študent medicine leta 1968 v poletni koloniji otrok s sladkorno boleznijo v Kraljevici. Tam sem posnel super 8-milimetrski film o samonadzoru vodenja sladkorne bolezni, ki ga je kasneje kot pomembno novost predstavil prof. dr. Lev Matajč na številnih strokovnih srečanjih.

V začetku 70. let prejšnjega stoletja je Oštrbenkova odlično organizirala zdravstveno nego na Pediatrični kliniki ob vsestranski podpori takratnega direktorja prof. dr. Jožeta Jerasa. Ob posebnih dogodkih in slovesnostih je nosila posebno markantno črno-belo uniformo. Nekdaj je

delovala na endokrinološkem oddelku in tako kasneje skupaj s prof. dr. Levom Matajcem organizirala tudi obdaritev otrok uslužbencev klinike ob novem letu (Slika 1.10.22).

Spominjam se skupnih dežurstev, ko sem se kot mlajši dežurni skupaj s starejšim vodjo oddelka udeležil nočne vizite na oddelku za dojenčke. Po pregledu otrok smo sedli s sobnimi sestrami za trenutek v čajno kuhinjo. Sredi pogovora je vstopila glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk. Vsi smo vstali in za kratek čas je zavladovala grobna tišina, ki jo je sestra prekinila s pohvalo o urejenosti oddelka in nujnosti zamenjave brisač, kar smo nemudoma storili.

Zadnjič sem se z njo pogovarjal med dežurno službo na večerji v kletni jedilnici klinike konec novembra 1981. Pogovor je tekel o presnovni urejenosti pri otrocih s sladkorno boleznijo in tedaj novi preiskavi »analiza glikoziliranega hemoglobina«, ki sem jo nameraval predstaviti na kongresu v Španiji. Soglašala je z nujnostjo izmenjave izkušenj s tujimi strokovnjaki in mi pri tem opisala svojo epizodo z izpopolnjevanja v Angliji v bolnišnici Great Ormond Street, kamor jo je poslal prof. dr. Marij Avčin pred leti.

Na viziti na oddelku za šolske otroke je bila večja skupina angleških študentov medicine pa tudi več tujih je bilo med njimi. Priključila se jim je tudi Oštrbenkova. Ustavili so se pri infantilni trinajstletni deklici zelo nizke rasti in širokih ramen. Na vprašanje, zakaj je tako majhna, je nekaj študentov odgovorilo, da ji najbrž manjka rastni hormon, nekateri pa so razmišljali o hipotireozii. Tedaj se je iz ozadja oglasila Oštrbenkova: »Ima znake Turnerjevega sindroma«. Diagnoza je bila seveda pravilna, zato je profesorja zanimalo, s katere medicinske fakultete prihaja. Povedala je, da je »samo« medicinska sestra in da dela pri prof. dr. Levu Matajcu na Pediatrični kliniki v Ljubljani, kjer je pač videla že več takšnih bolnic.

Življenje glavne medicinske sestre Oštrbenkove se je končalo nekaj dni kasneje na gori San Pietro na Korziki. Njena nečakinja Marija Les, ki je bila nekaj časa vodilna medicinska sestra na endokrinološkem oddelku, je tam našla le njeno osebno izkaznico.

Marija Oštrbenk mi je ostala v najlepšem spominu kot nadpovprečno inteligentna, korektna in strokovno neoporečna sodelavka.

1.11 NOVOGRADNJA PEDIATRIČNE KLINIKE

Začetek priprav na novogradnjo

Pediatrična klinika na Vrazovem trgu, zgrajena kot Dečji dom leta 1952 in dograjena leta 1956, je sčasoma postala nefunkcionalna, s preštevilnimi posteljami v sobah, pomanjkanjem sanitarij, z omejeno možnostjo sobivanja bolnih otrok in staršev ter nezadostno opremo. Poseben problem je bilo stalno prevažanje bolnih otrok na zahtevne diagnostične preiskave v centralno stavbo Kliničnega centra, kjer so potekale zahtevnejše preiskave, npr. računalniška tomografija in kateterizacija srca, ter operativni posegi. Zlasti težavno je bilo premeščanje življenjsko ogroženih otrok na oddelek za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo UKC. Ko je vodenje Pediatrične klinike konec 80. let prejšnjega stoletja prevzel prof. dr. Marjan Prodan, je prepoznal nujnost ukrepanja in zato mlajše sodelavce prosil, da pripravijo ustrezne predloge. Mlajši zdravniki in medicinske sestre smo tedaj menili, da bi bila najbolj primerna novogradnja klinike ob centralni stavbi Kliničnega centra, ki bi bila povezana z oddelkom za otroško kirurgijo. Tu bi lahko zgradili skupno enoto za intenzivno terapijo otrok in mladostnikov ter lahko uporabljali tudi operacijske prostore UKC in njihove diagnostične naprave za kateterizacije srca pa tudi opravljali radiološke preiskave. S strani UKC naprošeni strokovnjak inž. Koprivec nas je obvestil, da lokacije za novogradnjo ob Kliničnem centru ni, zato smo zamisel o novogradnji tedaj začasno opustili in začeli razmišljati o utrditvi stare zgradbe na Vrazovem trgu in nadgradnji trakta C, kolikor bi dopuščale statične izmere. Verjetno bi ostalo pri rekonstrukciji stare Pediatrične klinike, če nam za novo leto 1994 takratni predsednik Zdravstvenega sveta prof. dr. Jože Lokar ne bi povedal, da so nas zavedli, saj je lokacija za novo Pediatrično kliniko (NPK) ob centralni stavbi Kliničnega centra vsekakor na voljo, ker je tam več stanovanjskih zgradb, ki so pravzaprav predvidene za rušenje (Slika 1.11.1).

Slika 1.11.1: Prof. dr. Jože Lokar (tretji z desne) med udeleženci slavnostne akademije ob 130-letnici prve otroške klinike v Cankarjevem domu maja 1995. Levo od prof. dr. Lokarja so prof. dr. Primož Rode, prim. Marijana Kuhar, prof. dr. Jana Lukač Bajalo, prim. Mojca Brečelj Kobe, prim. Jožica Anžič, prof. dr. Jože Jeras, na skrajni levi pa inž. Marjan Podobnik in dr. Janez Podobnik.

Svetoval nam je, da se pogovorimo z inž. Stankom Kristlom, ki je razpolagal s podatki o predvidenem razvoju UKC. Inž. Kristl je januarja 1994 predstavil predvideni načrt, po katerem naj bi bila Pediatrična klinika v bodoče zaradi povezave Njegosove ceste z Roško cesto povsem odrezana od UKC, na severu Kliničnega centra pa bo po odstranitvi obstoječih stanovanjskih stavb in Zavoda za varstvo pri delu na voljo zemljišče za katero koli kliniko, lahko tudi novo Pediatrično kliniko. O pogo-

voru sem januarja 1994 seznanil ožji strokovni kolegij klinike v sestavi prim. Jožica Anžič, prim. Silvo Kopriva, asist. mag. Jana Frelih, Meta Accetto, dr. med., prim. Igor M. Ravnik, prof. dr. Tadej Battelino, prim. Marijana Kuhar, Alenka Vračko, VMS, in prof. dr. Ciril Kržišnik. Odločili smo se, da takoj začnemo z dejavnostmi za novogradnjo Pediatrične klinike ob Kliničnem centru.

S tem predlogom sem 21. 2. 1994 seznanil tudi generalnega direktorja UKC prof. dr. Primoža Rodeta, ki je predlog ocenil kot težko izvedljiv, a se je z njim načelno strinjal. Napotil me je k ministru za zdravje prof. dr. Božidarju Voljču. Obiskal sem ga 20. 3. 1994 in mu predstavil predlog projekta novogradnje klinike. Nasmejal se je naši želji in rekel, da »eno so dobre želje, drugo pa realnost«. Da sicer izgradnji nove klinike ne nasprotuje, da pa se moram zavedati, da tudi ob idealnih pogojih lahko od ideje do uresničitve našega projekta preteče najmanj 10 let, morda celo 20. Kako prav je imel! Omenil je, da smo z našim predlogom zamudili petletni plan, v katerem je UKC predlagal prednostno gradnjo Nevrološke in Okulistične klinike, ki sta še v slabšem stanju kot Pediatrična klinika. Predlagal je, da pripravimo medicinsko-funkcionalni program, pridobimo podporo civilne družbe in obvestimo medije, da bi projekt dosegel javno podporo in omogočil začetek gradnje v naslednji fazi investicij v zdravstvu.

Tako je bil poleti leta 1994 na pobudo civilne družbe s strokovno podporo zdravstvenega osebja Pediatrične klinike in pod pokroviteljstvom revije »Otrok in družina«, katere založnica je bila Državna založba Slovenije, ustanovljen odbor za novo Pediatrično kliniko v sestavi Ljerka Bizilj, Tone Fornezzi, Ludvik Horvat, Manca Košir, Majda Kregelj Zbačnik, Ciril Kržišnik, Biserka Marolt Meden, Primož Rode in Danica Simšič.

Jeseni leta 1994 smo na Pediatrični kliniki organizirali Iniciativni odbor za izgradnjo nove Pediatrične klinike v Ljubljani v sestavi Jožica Anžič, Tadej Battelino, Jana Frelih, Rajko Kenda, Nedeljko Krevs, Silvo Kopriva, Majda Kregelj Zbačnik, Biserka Marolt Meden, David Neubauer, Fedor Pečak, Igor M. Ravnik, Primož Rode, Alenka Vračko, Janez Zajec in Ciril Kržišnik.

Decembra 1994 je bil ustanovljen Sklad za izgradnjo nove Pediatrične klinike; naloge predsednika je prevzel Ciril Kržišnik, namestnik pa je postal Tadej Battelino. Odbor in Sklad sta pričela s seznanjanjem javnosti o nujnosti izgradnje nove Pediatrične klinike in pridobivati finančna sredstva za izvedbo tega pomembnega projekta.

Priložnost se je ponudila maja 1995 ob 130-letnici ustanovitve prve otroške bolnišnice v Ljubljani.

Na slavnostni akademiji v Cankarjevem domu so predstavniki Odbora in Sklada predstavili projekt nove Pediatrične klinike in poudarili nujnost

Slika 1.11.2: Slavnostna akademija. Prim. Marjana Kuhar za mikrofonom, desno od nje prim. Jožica Anžič in prof. dr. Jana Lukač Bajalo, za njo prim. Igor M. Ravnik, levo od njega prim. Mojca Brecej Kobe, asist. dr. Borut Bratanič in prof. dr. Ciril Kržišnik.

zagotovitve ustreznih sredstev. Med prisotnimi so bili vidni predstavniki pediatrične stroke in političnega življenja (Slike 1.11.2, 1.11.3, 1.11.4 in 1.11.5).

Slika 1.11.3: Predstavitev projekta »Nova pediatrična klinika«.

Slika 1.11.4: Med udeleženci slavnostne akademije so bili tudi (od desne proti levi): prim. Branko Šalamun, prof. dr. Zora Konjajev, Janez Janša, prof. dr. Marica Marolt Gomišček, prim. Janez Zajec, v ozadju prim. Andrej Bručan.

Slika 1.11.5: Slavnostna akademija: Prof. dr. Milivoj Veličkovič, prim. Luka Pintar, prim. Štefan Plut, prim. Iztok Jakša, v ozadju prim. Neža Župančič in prim. Milan Špegelj.

Projekt »Nova pediatrična klinika« je bil predstavljen tudi ob različnih obletnicah takrat dobro stoječih podjetij, ki so za pripravo gradnje nove klinike donirala znatna sredstva, in ob obisku poslancev Državnega zbora na Pediatrični kliniki (Sliki 1.11.6 in 1.11.7).

Slika 1.11.6: Darilni ček podjetja Gradis.

Slika 1.11.7: Obisk poslancev Državnega zbora na Pediatrični kliniki.

Dodatno popularizacijo projekta nove klinike in izdatna finančna sredstva za novogradnjo je omogočil obisk takratnega predsednika vlade dr. Janeza Drnovška (Sliki 1.11.8 a in b).

Sliki 1.11.8 a in b: Obisk predsednika vlade dr. Janeza Drnovška na Pediatrični kliniki 3. 10. 1996.

Sliki 1.11.9 a in b: Podpis pogodbe o darovanju umetniških slik LDS za novogradnjo Pediatrične klinike 3. 10. 1996. Informacija o podpisu pogodbe v časopisu Delo.

Predsednik dr. Drnovšek je aktivno podprl novogradnjo in tudi podpisal pogodbo o darovanju umetniških slik takratne stranke LDS Skladu nove Pediatrične klinike, ki so s prodajo zagotovile največ donatorskih finančnih sredstev za novogradnjo (Sliki 1.11.9 a in b).

Med največjimi donatorji je bila tudi Slovenska narodna podpora jednota (SNJP) iz ZDA s predstavnikoma Francisom Magistrom in Josephom Cvetasem, ki sta v ZDA organizirala več turnirjev za golf in izkupiček namenila za izgradnjo Nove Pediatrične klinike. SNJP je pomembno sodelovala tudi 60 let prej pri gradnji Pediatrične klinike na Vrazovem trgu. Znatna sredstva so prispevala tudi večja podjetja, npr. Telekom, Mobitel, Krka in Bayer Pharma, pa tudi manjša podjetja in posamezniki. Tako je npr. notarka Erika Braniselj kot svoj donatorski prispevek prispevala notarski dokument o ustanovitvi Sklada in Ustanove za novo Pediatrično kliniko (Slika 1.11.10).

Slika 1.11.10: Gospa Erika Braniselj.

V prvih dveh letih delovanja Sklada je bil dotok finančnih sredstev relativno skromen, izrazito pa se je povečal, ko je vodenje sklada, ki se je z Zakonom o ustanovah novembra 1996 preimenoval v Ustanovo za izgradnjo nove Pediatrične klinike v Ljubljani, prevzela gospa Biserka Marolt Meden.

Slika 1.11.11: Prim. Majda Kregelj Zbačnik (desno) in gospa Biserka Marolt Meden.

Upošteva je nasvet takratnega ministra prof. dr. Božidarja Voljča, da za gradnjo klinike aktiviramo civilno družbo, smo začeli z iskanjem primerne osebe in jo našli v gospe Biserki Marolt Meden, ki jo je priporočila nekdanja poslanka Državnega zbora prim. Majda Kregelj Zbačnik, s katero sta že sodelovali pri projektu »Materinskega doma« (Slika 1.11.11).

Novembra 1996 je tako postala predsednica Ustanove za novo Pediatrično kliniko gospa Biserka Marolt Meden, podpredsednica gospa Meta Stvarnik, tretji član uprave Ustanove pa Ciril Kržišnik. Ostali člani Ustanove so bili: Erika Braniselj, Tadej Battelino, Majda Kregelj Zbačnik, Miha Kovač, France Hočevar, Danica Simšič, Roman Jakič in Dušan Blagajne. Strokovni svet Ustanove je vodil Ciril Kržišnik, ostali člani pa so bili Jožica Anžič, Tadej Avčin, Tadej Battelino, Borut Bratanič, Janez Jazbec, Tomaž Podnar in Marinka Purkart. Častni svet Usta-

Slika 1.11.12: Zahvalno srečanje na magistratu. Od leve prof. dr. Ciril Kržišnik, ameriški veleposlanik Johnny Young, županja Vika Potočnik, predsednik Milan Kučan, Biserka Marolt Meden in minister prof. dr. Dušan Keber.

Kot je bila pred približno 130 leti pomembna nekakšna civilna družba, ki jo je predstavljal »damski komite« pomembnih ljubljanskih dam z nekaj posamezniki (npr. mestnim fizikom dr. Viljemom Kovačem, županom in več odličniki), tako je bila za zagon projekta nove Pediatrične klinike ključna »civilna družba konca 20. stoletja«.

Slika 1.11.13: Ameriški veleposlanik Johnny Young pregleduje zahvalno listino, namenjeno ameriškim Slovencem v društvu SNPJ.

nove so sestavljali Dragica Bartenjev, Marija Erjavec, Jože Jeras, Krista Kocijančič, Zora Konjajev, Pavle Kornhauser in Nasta Mihevc. V Ustanovi so dejavno sodelovali tudi Marjan Podobnik, Igor Bavčar, Srečko Kim, Darja Lavtižar Bebler, Primož Rode in Violeta Zgonik.

Slika 1.11.14: Poslanka Danica Simšič.

Donatorji so prispevali znatna sredstva, za kar se jim je Ustanova zahvalila na vsakoletnih zahvalnih srečanjih ob koncu leta. Enega od srečanj v prostorih magistrata sta se udeležila tudi nekdanji predsednik republike gospod Milan Kučan in ameriški veleposlanik Johnny Young (Sliki 1.11.12 in 1.11.13).

Poleg zbiranja sredstev za novogradnjo in odkup potrebnega zemljišča je članica Ustanove gospa Danica Simšič (Slika 1.11.14) kot tedanja poslanka dosegla, da je Državni zbor na pobudo vseh poslanskih skupin 17. 9. 1996 sprejel Zakon o zagotovitvi sredstev za izgradnjo klinike v obdobju 1997–2001.

Ker leta 1997 proračunska sredstva za priprave na gradnjo še niso bila zagotovljena, sta Ministrstvo za zdravje in Ustanova za novo Pediatrično kliniki podpisala dogovor o vključevanju namenskih sredstev Ustanove v projekt novogradnje. V letu 1997 je gospa Biserka Marolt Meden organizi-

Prisrčno Vas vabimo
 NA RAZSTAVO MEDVEDKOV, ZBRANIH V AKCIJI
 ZA GRADNJO NOVE PEDIATRIČNE KLINIKE.
 PRIČAKUJEMO VAS V VELIKI SPREJEMNI DVORANI
 ČANKARJEVEGA DOMA V LJUBLJANI
 V TÓREK, 11. FEBRUARJA, OB 19. URI.

RADI BI SE ZAHVALILI SKORAJ
 5000 DAROVALCEM IN DALI POMEN IN PRIZNANJE
 NJIHOVEMU PLEMENITEMU DEJANJU.
 SLOVESNA OTVORITEV MEDVEDJE RAZSTAVE JE
 NAJLEPŠA PRILOŽNOST, DA TO NAREDIMO.

dr. Ciril Kežičnik
 predsednik strokovnega sveta SHK za
 izgradnjo nove Pediatrične klinike v Ljubljani

Anno Majreš
 direktor družbe Meditel d.o.o.

KAM SO ŠLI VSI?
 Čankarjev dom v Ljubljani, od 12. - 22. 2. 1997 v Veliki sprejemni dvorani

Sliki 1.11.15 a in b: Vabilo na razstavo medvedkov – akcija za gradnjo Nove Pediatrične klinike.

rala nadvse odmevno akcijo zbiranja medvedkov »Kam so šli vsi?« pod okriljem Mobitela. S prispevki za 5.000 medvedkov sta se Sklad in Ustanova finančno znatno okrepila (Sliki 1.11.15 a in b ter Slika 1.11.16).

Slika 1.11.16: Akcija »medvedki«.

Januarja 1997 je prof. dr. Ciril Kržišnik skupaj s sodelavci Pediatrične klinike in inž. arhitektom Vladom Sekavčnikom (Slika 1.11.17), inž. arhitektko Nevenko Sedej

in direktorjem podjetja MPM inž. Boštjanom Čoklom (Slika 1.11.18) predstavil Medicinsko-funkcionalni program za izgradnjo Nove pediatrične klinike, ki je bil objavljen v reviji Slovenska pediatrija.

Slika 1.11.17: Inž. Vlado Sekavčnik skrajno levo, desno prim. Majda Zbačnik in prim. Marijana Kuhar, v ozadju mag. Uroš Mazič.

Slika 1.11.18: Inž. Boštjan Čokl.

Novembra istega leta sta arhitekta s predstavniki klinike pripravila Arhitektonsko-projektno nalogo za izgradnjo NPK v Ljubljani, ki je bila osnova za javni razpis za novogradnjo NPK, objavljen v Uradnem listu RS februarja 1998. Maja 1998 je bil izbran projekt arhitekta Jurija Princesa iz Biroja 71 (Slika 1.11.19).

V okviru prvotnega projekta je bila predvidena selitev NPK na severno stran stavbe UKC ob Zavodu za varstvo pri delu (ZVD) tako, da bi se nova klinika dotikala tedanjega Kliničnega oddelka za otroško kirurgijo ter bila z njim prostorsko in funkcionalno povezana. V NPK naj bi se preselili vsi oddelki tedanje Pediatrične

Slika 1.11.19: Inž. Jurij Princes (četrti z leve) predstavlja načrte NPK ob obisku reških pediatrov.

Slika 1.11.20: Prva idejna rešitev NPK podjetja MPM ob severni strani UKC Ljubljana.

klinike na Vrazovem trgu in na Ulici stare pravde. Zgradili naj bi novo skupno intenzivno enoto za kirurške in nekirurške bolnike, na novi kliniki pa ustanovili center za presaditve in nove tehnologije ter enoto za pediatrično urgenco s t. i. sprejemno-triažnim oddelkom (Slika 1.11.20).

Temeljni kamen za NPK je bil postavljen ob Korytkovi ulici 14. oktobra 1998. Slovesnosti se je udeležilo več predstavnikov tedanje oblasti ter vodstva UKC in Pediatrične klinike (Slike 1.11.21 a, b in c).

Slike 1.11.21 a, b in c: Postavitev temeljnega kamna NPK 14. 10. 1998.

a. Nastop otroškega zborčka ob postavitvi temeljnega kamna.

b. Med udeleženci prireditve so bili tudi (z leve) minister za zdravje dr. Marjan Jereb, Biserka Marolt Meden, podpredsednik vlade Marjan Podobnik, prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. Primož Rode in Alenka Vračko, VMS.

c. Nekdanja direktorja Pediatrične klinike prof. dr. Marjan Prodan in prof. dr. Jože Jeras ter pionirka slovenske neonatologije prof. dr. Zora Konjajev pri temeljnem kamnu NPK.

Prvotnim načrtom so sledile številne revizije z zmanjšanjem in nato povečanjem kvadrature in s spreminjanjem Medicinsko-funkcionalnega programa. Najbolj usoden je bil sklep Ministrstva za zdravje julija 2001, da se v okviru priprav na gradnjo NPK odkupi stavba Zavoda za varstvo pri delu, v katero naj bi umestili vse laboratorije UKC, vključno s specialnimi laboratoriji, ki so bili predvideni v NPK, ter da se pediatrična urgenca iz NPK prestavi v bodoči Diagnostično-terapevtski servisni objekt (DTS). V izpraznjene prostore prvega nadstropja NPK naj bi se preselila otroški kirurški oddelek in enota intenzivne terapije s štirimi operacijskimi dvoranami. Vse te spremembe, ki so bile vsebovane v t. i. Reviziji 3 dr. Del Campa so pomembno zavlekle začetek gradnje NPK in jo znatno podražile. Dr. Del Campo je med drugim predlagal, da se v NPK vključijo otroški infekcijski oddelek, oddelek za maksilofacialno kirurgijo in dermatološki oddelek ter dolgoročno po možnosti še kakšen kirurški oddelek, kjer se zdravijo otroci, in da se na oddelkih odrečemo posteljam za matere hospitaliziranih otrok in jih nadomestimo z zložljivimi ležišči, ki jih podnevi lahko potisnemo pod bolniške postelje. Arhitekt Princesa je večino zahtevanih sprememb upošteval in pripravil nov dokončni načrt klinike, ki je bil končno tudi uresničen (Sliki 1.11.22a in b).

Sliki 1.11.22a in b: Končni načrt NPK inž. Jurija Princesa.

Gradnja nove Pediatrične klinike

Ustanova za NPK je pod vodstvom gospe Marolt Meden v obdobju 1999–2003 poskrbela za odkup in nadomestna stanovanja za lastnike in najemnike nepremičnin ob Korytkovi in Bohoričevi ulici. Spomladi leta 2003 se je gradnja nove klinike tako lahko pričela (Slike 1.11.23a, b, c, č, d, e in f).

Slike 1.11.23a, b, c, č, d, e in f: Gradnja NPK.

a. Temeljni kamen za NPK.

b. Gradbena jama za NPK leta 2003.

c. Gradnja NPK jeseni 2005.

č. Gradnja NPK novembra 2005.

d. Gradnja NPK – bodoči vhod.

e. Montaža steklenega pročelja leta 2007.

f. Nova Pediatrična klinika leta 2008.

Gradnja NPK bi se morala zaključiti konec decembra 2006, ko je bila stavba dejansko v grobem že zgrajena in pokrita. Zaradi precejšnjih zapletov pa se je dokončanje gradnje znatno zavleklo. Pri pregledu načrtov smo uporabniki ugotovili, da med drugim niso upoštevali naših zahtev o nujnosti podtlaka v bolniški

Slika 1.11.24: Štirje letni časi akademske slikarke Jelke Reichman na pročelju NPK.

sobi za zdravljenje TBC in v prostorih za zdravljenje bolnikov z imunskimi pomanjkljivostmi. Obvezno bi morali povečati tudi število priključkov za kisik za primer epidemij, česar pri zmanjšanju stavbe oziroma števila postelj niso upoštevali. Zaradi večjega števila zdravnikov (kot posledica sprememb programa specializacije) je bilo treba preurediti več prostorov za njihovo namestitvev in poskrbeti za ustrezne instalacije. Ministrstvo za zdravje je odobrilo nujne spremembe, postopek reprojektiranja pa se je končal septembra 2007. Tedaj so se tudi nadaljevala intenzivna gradbena dela v notranjosti NPK. Gradbena in obrtniška dela so izvajala podjetja SCT, IMP, PRO-ING, IMOS in LOKA inženiring. Avtorica poslikave pročelja NPK z motivi letnih časov je bila otroška slikarka Jelka Reichman (Slika 1.11.24).

Leta 2007 je bil objavljen razpis za opremo NPK: opremo za radiološko diagnosticiranje in dializo, operacijske luči in stative ter opremo za sterilizacijo in dietno kuhinjo. Spomladi leta 2008 so pričeli z vgrajevanjem našete opreme in hkrati izvedli tudi razpise za ostalo opremo, vključno z informacijskim sistemom za prenos medicinske laboratorijske in slikovne dokumentacije. Pri izbiri opreme so sodelovali predstojniki in glavne medicinske sestre kliničnih oddelkov in služb, potrjevali pa so jo vodja tehničnih služb UKC in predstavniki

Slika 1.11.25a, b in c: Slovesnost ob zaključku gradbenih del avgusta 2008.

Ministrstva za zdravje. Gradbena dela so se zaključila 18. avgusta 2008 z manjšo slovesnostjo, ki se je udeležila tudi takratna ministrica za zdravje gospa Zofija Mazej Kukovič (Slike 1.11.25a, b in c).

Zaradi izredno dolgih čakalnih dob za preiskavo z magnetno resonanco (MRI) pri otrocih, nujnosti opoja pri majhnih otrocih in menjave »tuljav« zaradi različnih dimenzij preiskovanih otrok je Ministrstvo za zdravje odobrilo nabavo posebne MRI-naprave za otroke, ki naj bi bila umeščena čim bližje uporabnikom, tj. bolnim otrokom. V posebnem dokumentu, ki so ga podpisali minister za zdravje, direktorici UKC in strokovni direktor Pediatrične klinike 28. 7. 2008, je bilo določeno mesto za MRI-napravo v prizidku bivšega Zavoda za varstvo pri delu poleg predvidenega laboratorija NPK v polkleti ZVD, saj naj ustreznih prostorov v NPK ne bi bilo. Novo vodstvo UKC je leta 2005 sklenilo, da v stavbo bivšega ZVD namesto laboratorijev UKC namesti specialistične ambulante, vendar so kasneje ugotovili, da stavba ni solidno zgrajena in potrebuje protipotresno saniranje, ki so ga izvedli leta 2008.

b.

c.

Pomembna dejavnost Ustanove za NPK ob koncu gradnje je bilo zbiranje sredstev za MRI, saj je projekt gradnje vodilo in financiralo Ministrstvo za zdravje s sredstvi iz državnega proračuna. Tako je leta 2009 Ustanova za nakup magnetnoresonančne naprave zbrala 1,3 milijona evrov, nekaj denarja pa je priskrbelo tudi Medicinska fakulteta v Ljubljani s sredstvi Evropske skupnosti v okviru programa PB-0019 v znesku 1.920.000 evrov. Del manjkajočih sredstev za nakup naprave je bil pripravljen investirati tudi Inštitut Jožef Štefan pod pogojem, da bi proste zmogljivosti naprave lahko uporabljali v raziskovalne namene. Z omenjenim tripartitnim sporazumom bi napravo lahko kupili v enem letu. Kasnejše vodstvo UKC je želelo, da je naprava nameščena v okviru Kliničnega inštituta za radiologijo na južni strani UKC, vendar je Strokovni svet ustanove ob podpori člana Ustanove in nekdanjega direktorja UKC mag. Franca Hočevarja ter strokovnega kolegija Pediatrične klinike dosegel namestitev naprave kar najbližje bolnim otrokom. Novo magnetnoresonančno napravo z jakostjo 1,5 T so tako namestili na radiološkem oddelku v prvem nadstropju NPK, kar je optimalno za bolnike. Prvotno predvideno mesto v objektu ZVD bi po drugi strani dolgoročno omogočalo strokovni razvoj z morebitnim nakupom novih naprav, ki jih bo prinesel nadaljnji tehnološki razvoj.

Sprva je Ministrstvo za zdravje odklanjalo zamisel o uvedbi novega informacijskega sistema (IS) v NPK zaradi pomanjkanja strokovnjakov, ki bi pripravili ustrezni IS. To naj bi bil tudi vzrok odsotnosti IS na Nevrološki kliniki ter nezadovoljive kakovosti obstoječega IS na Onkološkem inštitutu in Oddelku za radiologijo.

Slika 1.11.26: Mag. Borut Miklavčič in mag. Darinka Miklavčič podpisujeta pogodbo o predaji oziroma prevzemu NPK.

Vendar je prim. Antonu Kenigu z zagnanostjo uspelo pripraviti idejni elaborat ustreznega informacijskega sistema, ki so ga ob pomoči prof. dr. Tadeja Avčina in mag. Gorazda Kalana kasneje tudi uresničili.

Po zaključku gradnje klinike avgusta 2008, popravil ugotovljenih pomanjkljivosti in nakupu splošne in specialne opreme spomladi 2009 je minister za zdravje mag. Borut Miklavčič 24. aprila 2009 objekt predal v upravljanje generalni direktorici UKC Ljubljana Darinki Miklavčič (Slika 1.11.26).

Slika 1.11.27: Prof. dr. Ciril Kržišnik ob predaji NPK uporabnikom opozarja, da je nujna čim prejšnja izgradnja specialnih laboratorijev klinike in prostora za magnetno resonanco.

Kljub podpisom in zagotovitom prejšnjega ministra in obeh direktoric UKC, da bodo specialni laboratoriji Pediatrične klinike premeščeni v kletni del prazne stavbe bivšega ZVD, poleg prostora, namenjenega vgraditvi magnetnoresonančne naprave za otroke, se to do aprila 2009 ni zgodilo. Na slovesnosti pri predaji NPK UKC sem opozoril, da moramo nujno poskrbeti za čim prejšnji nakup magnetnoresonančne naprave in ureditev laboratorija ob NPK, saj laboratorij, ki je ostal v stari bolnišnici na Vrazovem trgu, nikakor ne omogoča optimalne oskrbe bolnih otrok (Slika 1.11.27).

Zjutraj istega dne sem prejel povabilo na pogovor v »Odmevih« ob 22. uri na programu RTV1, saj sem pripravil Medicinsko-funkcionalni program za novo kliniko in pri gradnji sodeloval od vsega začetka. Vendar sem uro po svojem kratkem govoru ob predaji klinike UKC dobil obvestilo, da je predvideni pogovor v »Odmevih« odpovedan. Komentar ni potreben.

O predaji NPK v upravljanje UKC je pisal tudi časnik »Delo« in v prispevku predstavil kratek kronološki pregled priprav in gradnje klinike.

Po navedenih podatkih naj bi NPK stala 95,8 milijona evrov, gradbena in obrtniška dela 60,3 milijona evrov in oprema 25,6 milijona evrov. Ustanova je k znesku prispevala 819.380 evrov.

V mesecu maju in juniju so potekale zadnje priprave na selitev klinike v novo poslopje. Poskusno smo izvedli simulacijo selitve in pričetek obratovanja bolnišnice na novi kliniki, vključno s pripravo hrane za bolnike in osebje. V tem času je bil v »Delu« objavljen zanimiv prispevek novinarke gospe Diane Zajec o koncu gradnje

NPK (Slika 1.11.28).

Kdo bo (do konca) napravil Vidku srajčico?

pet, 26.06.2009

Diana Zajec, novinarka Dela na področju zdravstva Foto: Igor Modic/Delo

Ko sem konec tega tedna, tik pred začetkom selitve, na pogovoru s strokovnim direktorjem ljubljanske pediatrične klinike še enkrat videla stare prostore na Vrazovem trgu, se mi je zdelo, da so v selitveni razgaljenosti oropani še tistih malenkosti, ki obiskovalcu odtegnejo pozornost od razpadajočih zidov in onemoglih poskusov krpanja gradbenih pomanjkljivosti, pokazali svoj pravi obraz. Stara klinika, že davno povsem neustrezna za bivanje in zdravljenje malih bolnikov, neprijazna, že na videz ne dovolj varna in premalo topla.

Zdaj bo drugače. Nova klinika sije od lošča, diši po novem, sodobnem. Najnoveše naprave in oprema bodo zaposlenim dale zagon za še boljše delo, malim bolnikom in njihovim staršem pa več upanja na čim hitrejšo ozdravitev. A tudi tokrat ni razlogov za popolno vznemirjenost. V kliniki ni specialnih laboratorijev, tudi pediatrične urgence ne, niti ključnih naprav za izvajanje natančnih preiskav ... Kdo in kdaj bo torej Vidku do konca sešil srajčico?

Zdi se, da je po 17 letih, odkar so se začela prizadevanja za gradnjo te klinike, preteklo dovolj časa, da bi vsi vpleteni dozoreli in temeljito opravili svoje delo. Vsaj enkrat. Pa ga tudi tokrat niso. Čeprav se je morda zdelo, da nas potem, ko smo doživeli gradbene fiaske pri (vz)postavljanju prvega dela novega onkološkega inštituta, pri nevrološki kliniki pa tudi pri novi urgenci UKC Ljubljana, katere gradnja je še v povojih, pravzaprav nič več ne more presenetiti. Smo res tako kratkovidni pri načrtovanju in izvajanju pomembnih razvojnih izzivov, kot se zdi po razčlenitvi samo nekaterih zdravstvenih naložb? Ali tako »majhni«, da izvedbo nosilnih projektov nemalokrat najbolj izrazito ovirajo posamezniki, od katerih bi človek pričakoval največ pomoči in podpore?

Nič bistvenega se ni spremenilo. Tudi tokrat ne bo manjkalo presenečenj. Nova pediatrična klinika je med drugim ostala tako rekoč brez parkirišč; navsezadnje bo tudi informacijski sistem, ki je bistvenega pomena za nemoteno delovanje klinike, pripravljen šele v prihodnjem letu. Povsem neverjetno se zdi, če se spomnimo, do kakšnega absurda so privedle ponavljajoče se revizije projekta pediatrične klinike; po enem izmed revizijskih posegov, na primer, otroka na bolniški postelji ne bi bilo mogoče pripeljati v sobo ali iz nje, če ne bi prej odstranili umivalnika ...

V resnici pa tudi po prvotnih načrtih klinika ne bi bila prav nič večja, kot je zdaj. A v začetku je bilo marsikaj načrtovano drugače: bolnišnica bi bila v bližini zdajšnjega oddelka za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo, ki je v pritličju glavne stavbe ljubljanskega UKC. Tam naj bi zgradili tudi skupno enoto za intenzivno terapijo, v tem sklopu bi imeli specialne laboratorije, načrtovanih je bilo tudi 300 garaž. Potem pa so se načrti sfižili in se zapletali in razpletali skoraj do onemoglosti.

Prav posebno sporočilnost jari kači nove pediatrične klinike, ki je - naj se sliši še tako patetično - združila slovenstvo vseh barv in mišljenj, pa daje menjava strokovnega vodstva, ki se je časovno pokrila prav s preselitvijo. Dosedanji strokovni direktor je po začetnem zorenju zamislil o nujni selitvi v novo stavbo tej, po vzoru pariške otroške klinike, začel »risati« prve obrise. Po vseh teh letih, ko si je prizadeval za čim bolj celovito uresničitev prvotnih načrtov, pa se bo, kot kažejo neuradne napovedi, od vodenja (nove) pediatrične klinike moral posloviti prav v teh dneh, tik po preselitvi.

Slika 1.11.28: Prispevek novinarko gospe Diane Zajec o zaključku gradnje NPK v časopisu Delo. Članek je dostopen na: <http://www.delo.si/novice/slovenija/kdo-bo-do-konca-napravil-vidku-srajcico.html>

Selitev Pediatrične klinike na novo lokacijo v Bohoričevi ulici 27. 6. 2009 in neformalna otvoritev nove klinike 12. 7. 2009

Po preizkusu nove opreme, uvajanju v delo na novih napravah in popravku različnih tehničnih pomanjkljivosti (počene cevi, prisotnost klic v vodi, okvara dvigal in neustrezna klima) je bila možna selitev iz stare klinike na Vrazovem trgu in Ulici stare pravde v novo poslopje na Bohoričevi 20. Vodstvo klinike s predstojniki, vodji strokovnih enot in glavnimi medicinskimi sestrami je tako v petek, 26. junija 2009, vse bolnike, ki so lahko zapustili bolnišnico, odpustilo v domačo oskrbo, preostalih 22 bolnikov pa so po jutranjem raportu oziroma zajtrku na Vrazovem trgu v soboto, 27. junija 2009, prepeljali v novo poslopje z reševalnimi vozili, nekaj otrok pa tudi starši s svojimi avtomobili (Sliki 1.11.29 a in b).

Sliki 1.11.29 a in b: Selitev Pediatrične klinike v novo poslopje 27. 6. 2009.

Selitev bolnikov in preostale opreme je potekala brezhibno in opoldansko kosilo so otroci zaužili že v novem posloplju. Istega dne so na novo kliniko pričeli sprejemati bolne otroke, v ponedeljek, 29. junija 2009, pa so v novi stavbi že pričele delovati tudi specialistične ambulante. Selitev so spremljali številni novinarji, ki so poročali o prvih sprejemih bolnih otrok na novo kliniko.

Obe zaključni fazi gradnje nove klinike, tako zaključek gradbenega dela avgusta 2008 kot tudi predaja opremljenega objekta aprila 2009, sta potekali v ožjem krogu predstavnikov Ministrstva za zdravje in vodstva UKC Ljubljana. Številni pediatri in šolski zdravniki iz Ljubljane in vse Slovenije, sodelavci drugih klinik UKC Ljubljana in drugih enot Kliničnega centra pa tudi nekdanji uslužbenci Pediatrične klinike so večkrat izrazili željo, da bi si ogledali novo kliniko, kar je bilo mogoče šele v začetku julija 2009 ob »Dnevu odprtih vrat«.

V zadnjem desetletju 20. stoletja je Pediatrična klinika v Ljubljani vsako leto organizirala »Dan odprtih vrat«, ko so si vsi zainteresirani lahko ogledali kliniko na Vrazovem trgu, hkrati pa se je na bolnišničnem vrtu odvijalo družabno srečanje za uslužbence, upokojujence klinike in številne goste, ter donatorje in posameznike, ki so želeli pomagati pri izboljšanju pogojev za bivanje in zdravljenje otrok in mladostnikov v dotrajani osrednji slovenski otroški bolnišnici. Osnovni namen predstavitve stare klinike je bil seznanjanje javnosti z neizogibnim dejstvom, da je treba čim prej poskrbeti za izgradnjo nove Pediatrične klinike in vselitev. Zaradi zagotovil, da bo klinika dokončana že leta 2007, smo Dan odprtih vrat v novi stavbi želeli izvesti že tedaj. Žal je do dogodka prišlo šele julija 2009. Tokratni Dan odprtih vrat je bil tudi neformalna otvoritev NPK, ki je delovala že 14 dni. Na uradnem delu srečanja se je zbralo več kot 200 sedanjih in nekdanjih zdravnikov, medicinskih sester in drugih sodelavcev Pediatrične klinike, pediatrov, šolskih zdravnikov iz vse Slovenije in predvsem iz drugih enot UKC Ljubljana ter tudi projektantov, predstavnikov bolnišnične šole, Ustanove za novo Pediatrično kliniko in nekaterih donatorjev (Slike 1.11.30 a, b, c in č).

Slike 1.11.30 a, b, c in č: Udeleženci otvoritve nove Pediatrične klinike.

Slika 1.11.31: Prof. dr. Ciril Kržišnik predstavlja NPK.

V uvodnem delu je nastopil Mešani pevski zbor dr. Bogdan Derč, ki ima domicil na NPK. Prof. dr. Ciril Kržišnik je poudaril, da so bolni otroci, njihovi starši in uslužbenci Pediatrične klinike končno dočakali selitev v novo stavbo na Bohoričevi 20, kjer je na voljo 201 bolniška postelja za otroke in mladostnike. Večina postelj v novi kliniki (157) je namenjenih nekirurškim bolnikom. Selitev otroškega kirurškega oddelka in enote intenzivne terapije, ki sta trenutno del Kirurške klinike, so skupaj s 44 posteljami opravili dva meseca kasneje. Prof.

dr. Kržišnik je poudaril, da je k izgradnji nove klinike bistveno pripomogel podatek pokojnega psihiatra prof. dr. Jožeta Lokarja decembra 1993, da na severni strani UKC načrtujejo rušenje stanovanjskih hiš in da bi bilo tam mogoče zgraditi NPK, o čemer smo razmišljali že dolgo časa. Podal je kronološki pregled gradnje ter navedel in opisal pomembne prispevke posameznikov k uresničitvi novogradnje (Slika 1.11.31).

Zahvalil se je predstojnikom in glavnim medicinskim sestram kliničnih oddelkov in služb, ki so sodelovali pri pripravi Medicinsko-funkcionalnega programa in pri izbiri opreme za novo kliniko. Ministrstvo za zdravje je omogočilo nabavo in vgraditev praktično vse predlagane opreme.

Posebej se je zahvalil številnim donatorjem in predvsem predsednici Ustanove za novo Pediatrično kliniko gospe Biserki Marolt Meden, ki je sodelovala pri projektu nove klinike od vsega začetka in pomembno pripomogla, da se je novogradnja tudi zaključila.

Poudaril je pomemben prispevek nekdanjih glavnih medicinskih sester Alenke Vračko, VMS, in dr. Jožice Peterka Novak, prof. soc. ped., ter sedanje glavne medicinske sestre Marinke Purkart, dipl. m.s., ki je predstavila tudi vizijo razvoja zdravstvene nege na novi kliniki (Slike 1.11.32 a, b in c).

Slike 1.11.32 a, b in c: Gospa Biserka Marolt Meden in glavne medicinske sestre Pediatrične klinike VMS Alenka Vračko (a), dr. Jožica Peterka Novak (b) in dipl. m. s. Marinka Purkart (c).

Prof. dr. Ciril Kržišnik je predstavil izjemen strokovni razvoj ter z njim povezana raziskovalno in pedagoško delo na Pediatrični kliniki in tudi novozgrajeno bolnišnico (Slika 1.11.33).

Nova klinika ima površino približno 26.000 m² (bruto) oz. 24.000 m² (neto), 90 bolniških sob in 157 bolniških postelj. Povprečna velikost sob je 20 m², namenjene pa so bivanju enega ali dveh otrok. Starši imajo možnost sobivanja z bolnimi otroki. Celotna investicija je znašala 95,8 milijona evrov, prispevek Ustanove pa je znašal 819.380,75 evrov. V povprečju je bilo v bolnišnico sprejetih 10.000–11.000 otrok na leto, ambulantno pa je bilo vsako leto obravnavanih v povprečju 50.000 otrok. Število zaposlenih na kliniki je znašalo 500. Na novi kliniki je ob otvoritvi delovalo 6 kliničnih oddelkov in 4 službe: Klinični oddelek za neonatologijo, Klinični oddelek za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo, Klinični oddelek za

Slika 1.11.33: Nova Pediatrična klinika.

endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni, Klinični oddelek za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko, Klinični oddelek za otroško onkologijo in hematologijo, Klinični oddelek za nefrologijo, Služba za kardiologijo, Služba za pljučne bolezni, Služba za alergologijo, revmatologijo in klinično imunologijo ter Služba za otroško psihiatrijo.

V pritličnem delu je Sprejemno-triažni oddelek, ki ga vodi asist. dr. Veronika Velenšek.

Subspecialni laboratoriji so za zdaj ostali v stari bolnišnici na Vrazovem trgu, ki so jo sicer preuredili v negovalno bolnišnico.

Tudi nova Pediatrična klinika ima Enoto za radiologijo in Enoto za bolniško prehrano z dietoterapijo.

V novo stavbo so se preselile tudi uprava klinike, Katedra za pediatrijo Medicinske fakultete in Bolnišnična šola OŠ Ledina, ki je dolga leta prav tako delovala v stavbi na Vrazovem trgu.

Poudaril pa je tudi, da NPK ni povsem taka, kot so načrtovali in želeli. Napačne odločitve nekaterih ministrov in nadrejenih so Pediatrični kliniki in bolnim otrokom povzročile veliko škodo. Zaradi zmanjšanja površine klinike in števila bolniških sob v novo poslopje niso preselili otroškega infekcijskega oddelka. Poslednjo nerazumljivo odločitev si je privoščila zadnja strokovna direktorica UKC, ki je preprečila, da se na NPK preseli otroški dermatološki oddelek, za katerega so bile sicer predvidene bolniške postelje, ambulanta in

najmodernejša oprema. Ugotovitev dermatologov, da otroci, zdravljeni na Dermatološki kliniki, v celem letu niso potrebovali nobenega pediatričnega pregleda, ne potrebuje posebnega komentarja.

Glede na odlične delovne pogoje v operacijskem bloku NPK bi bilo smiselno, da bi v prihodnosti na NPK umestili tudi otroški okulistični in otorinolaringološki oddelek, saj je nad zahodnim traktom možna nadgradnja za njihov bolnišnični del.

Kljub vsem težavam, preprekam in pomanjkljivostim, povezanimi z gradnjo, je nova klinika z novo opremo in odličnim osebjem postala ena vodilnih ustanov za vrhunsko obravnavo bolnih otrok in mladostnikov v srednji in jugovzhodni Evropi.

15. julija 2009 je vodenje Pediatrične klinike kot strokovni direktor prevzel prof. dr. Rajko Kenda (Slika 1.11.34).

Nadaljeval je s spodbujanjem strokovnega razvoja klinike, kliniko znatno kadrovske okrepil, uvedel dodatno kakovostno izobraževanje v obliki »velikih vizit« ter s sodelavci in podjetjem Marand na kliniki vzpostavil sodobni informacijski sistem. Ker pa pri novogradnji Pediatrične klinike ni pomembno sodeloval, je nekaj mesecev po preselitvi korektno predlagal, da novo kliniko takratnemu predsedniku države dr. Danilu Türku razkaže prejšnji strokovni direktor (Slika 1.11.35).

Slika 1.11.34: Prof. dr. Rajko Kenda.

Slika 1.11.35: Obisk predsednika dr. Danila Türka na kliniki jeseni 2009.

Velik dosežek po preselitvi klinike je namestitev najsodobnejše magnetoresonančne naprave za otroke z jakostjo 1,5 T v trakt radiološkega oddelka. Nakup naprave, ureditev prostorov in zagotovitev ustreznih dopolnilnih naprav, vključno z napravo za anestezijo in monitorjem za nadzor življenjskih funkcij, je omogočila Ustanova za novo Pediatrično kliniko. Tako je Ustanova v celoti za NPK donirala izredno visok znesek – kar 2.532.403,53 evra.

Nova stavba NPK z najsodobnejšo opremo (ki pa jo bo vendarle treba še dopolniti) in s kakovostnim strokovnim osebjem že 20 let omogočata in zagotavljata nadaljnji uspešen razvoj pediatrije na strokovnem, raziskovalnem in pedagoškem področju ter tudi v okviru dejavnosti zdravstvene nege.

Slov Pediatr 2014; 21: 415-431

2 KATEDRA ZA PEDIATRIJO MEDICINSKE FAKULTETE V LJUBLJANI SKOZI ČAS

Ustanovitev Katedre za pediatrijo

Zametki Medicinske fakultete na Slovenskem segajo v čas Napoleonovih Ilirskih provinc, ko je Medicinska šola v Ljubljani po vzoru medicinskih fakultet v Franciji dobila petletni učni program. Po triletnem skupnem deblu osnovnih predkliničnih predmetov sta bili predvideni kirurško-ginekološka in internistična usmeritev. Žal so po propadu Ilirskih provinc predvideni program ukinili in tako se je možnost za ustanovitev Medicinske fakultete v Ljubljani pojavila šele 100 let kasneje, po razpadu Avstro-Ogrske leta 1919. Sprva je pouk predkliničnih predmetov potekal samo v prvih dveh letnikih, od leta 1940 pa tudi v tretjem. Za študij kliničnih predmetov in pridobitev zdravniškega naziva so se morali študentje vpisati na medicinske fakultete bližnjih univerz, in sicer v Zagrebu, Beogradu, Gradcu, na Dunaju, v Pragi ali Innsbrucku.

Popolna Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani je bila ustanovljena šele po 2. svetovni vojni, natančneje 31. 7. 1945. Tedaj je bil za rednega profesorja pediatrije imenovan **dr. Bogdan Derč**, ki je postal predstojnik Katedre za pediatrijo. Otroška bolnišnica na Ulici stare pravde se je preimenovala v Pediatrično kliniko, kjer je bil tudi prvi sedež Katedre za pediatrijo (Sliki 2.1 in 2.2).

Slika 2.1: Prvi sedež Katedre za pediatrijo je bil leta 1945 v otroški bolnišnici na Ulici stare pravde.

Slika 2.2: Prof. dr. Bogdan Derč, predstojnik Katedre za pediatrijo v obdobju 1945–1947.

Ustanovitev popolne Medicinske fakultete je bila prvovrsten nacionalni in hkrati politični dogodek, zato se je ustanovitvenega dogodka poleg profesorjev udeležilo tudi takratno slovensko politično vodstvo (Slika 2.3).

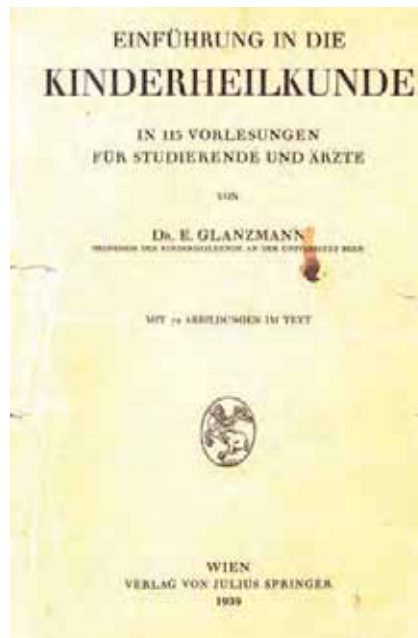
Ob izvolitvi v rednega profesorja je imel prof. dr. Bogdan Derč nastopno predavanje z naslovom »Pomen in vzpon pediatrije«, ki je bilo leta 1946 objavljeno v Zdravstvenem vestniku in ponatisnjeno v reviji Slovenska pediatrija.

Predavanja iz pediatrije so potekala v predavalnici Interne klinike, praktične vaje pa v večini na otroški kliniki.

Rokopis pediatričnih predavanj sicer ni bil nikoli natisnjen, znano pa je, da je prof. dr. Bogdan Derč nad vse cenil pediatrični učbenik prof. Glanzmanna in zato svoja predavanja pripravljaval prav po tej knjigi (Sliki 2.4a in b).

Slika 2.3: Učitelji ter predstavniki Univerze in vlade ob ustanovitvi polne Medicinske fakultete v Ljubljani. Prof. dr. Bogdan Derč je v prvi vrsti, tretji z desne. Levo od njega stojijo predsednik vlade Boris Kidrič, zdravstveni minister Marjan Ahčin, Zdenka Kidrič in mikrobiologinja Milica Valentinčič Petrovič. Desno od prof. dr. Derča sta France Kidrič in nevrolog Ivan Marinčič. V drugi vrsti stojijo (z desne): predavateljica anatomije Valentina Kobe, ginekolog in predavatelj zgodovine medicine Ivan Pintar, dermatovenerolog Jernej Demšar, Milko Kos, infektologinja Sabina Praprotnik, Juš Kozak in kirurg Božidar Lavrič. V ozadju so (z desne): predavatelj biokemije Dušan Štucin, Fran Ramovž, predavatelj biologije Hubert Pehani, rentgenolog Josip Hebein, ginekolog Pavel Lunaček, ortoped Bogdan Breclj, predavatelj sodne medicine Janez Milčinski, Josip Vidmar, internist Igor Tavčar, patolog France Hribar, okulist Leopold Ješe in Ferdo Kozak.

Slika 2.4a: Učbenik prof. Glanzmanna.

Slika 2.4b: Prva stran knjige s podpisom prof. Bogdana Derča.

Slika 2.5: Zabeležke prof. dr. Bogdana Derča pri poglavju Celiakija.

Dokaj »utrujen« izvod učbenika prof. Glanzmanna, ki ga je uporabljal prof. Bogdan Derč, je restavriral in zvezal v trde platnice prim. Luka Pintar. V učbeniku vidimo številne profesorjeve zabeležke in tudi posebej poudarjena poglavja, ki jih je predstavljal študentom medicine (Slika 2.5).

Zaznamki kažejo, da je prof. dr. Bogdan Derč študentom predstavil naslednje vsebine: razvoj otroka, prehrana dojenčka – dojenje, avitaminoze – rahitis, bruhanje dojenčka – pilorostenozna, prirojena atiroza, hipotiroza in golšavost, malabsorpcija – celiakija, enterokolitis – dehidracija, toksikoza, pljučne bolezni – tuberkuloza, otroške infektivne bolezni in kožne bolezni otrok.

Sicer je bilo Derčevo delovanje predvsem prosvetno-zdravstvenega značaja. Svojih znanstvenih del ni objavljaj. Izreden pomen je posvečal pravilni prehrani novorojenčkov in dojenčkov, kar je razvidno iz njegovih objav:

1. O vzrokih bolezni. Ognjišče 1907: 6–8, 19–22, 56–8.
2. O boleznih v prebavilih dojenčkov. Ognjišče 1907: 68–73.
3. Hranitev dojenčka. Otrok. Zaznamek razstave za vzgojo, varstvo in splošni blagor mladine. Ljubljana 1908; XXXII: 85, 48–54.
4. Nekoliko črtic o mleku. Domače ognjišče 1908: 161–72.
5. Materam v opomin. Domače ognjišče 1911: 81–3.
6. Skrbimo za otroke (letak s tremi stranmi), Ljubljana 1911.
7. Važno poglavje o narodnem zdravstvu (letak z osmimi stranmi).
8. Dojenček, njega negovanje in prehrana. I. izdaja Ljubljana: Tiskarska zadruga, 1919: 43 strani, II. izdaja Ljubljana: Tiskarska zadruga, 1921: 51 strani.
9. O skrbništvu za dojenčka in matere. Slovenski narod 1919: 62 strani.
10. B. Derč, Svetlič, M. Avčin: Problem otroške bolnice v Ljubljani. Zdrav Vestn 1941: 13: št. 3 (Ob ustanovitvi Pediatrične sekcije SZD).
11. Slovenska mati, doji! Tiskovna zadruga. 1943: 79 strani.

V publikaciji iz leta 1941 je pisal o problemih otroške bolnišnice v Ljubljani in v nastopnem predavanju »Pomen in vzpon pediatrije« poudaril pomembnost otroškega zdravstva, saj bolni otroci predstavljajo kar dve tretjini bolnikov, ki jih obravnavajo splošni zdravniki. Utemeljil je tudi razliko med potekom bolezni pri otrocih in potekom bolezni pri odraslih ter poudaril, da otrok nikakor ni pomanjšana odrasla. Zavzemal se je, da bi pri gradnji otroške bolnišnice v prihodnosti upoštevali njegov nasvet, naj se vsi otroci, ne glede na vrsto bolezni, zdravijo na enem mestu in da moramo poskrbeti ne le za kurativno dejavnost, ampak tudi za preventivno in rehabilitacijo bolnih otrok, kar je osnova t. i. unitaristične pediatrije (Slika 2.6).

Slika 2.6: Prof. dr. Bogdan Derč.

Prof. dr. Bogdan Derč je prevzel vodenje novonastale Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete pod pogojem, da se v prihodnosti v Pediatrično kliniko vključijo tudi drugi oddelki z bolnimi otroki, predvsem infekcijski oddelek, otroški kirurški oddelek ter dermatološki in otorinolaringološki oddelek. Politiki so mu to sicer obljubili, a so ga dejansko izigrali, saj niso omogočili združitve pediatrične dejavnosti na enem mestu. Zaradi njegovega nasprotovanja otroškim jaslim, ki naj bi nadomestile izključno sobivanje matere in otroka, ter pripomb na vsesplošno razširjeni vsiljeni ruski vpliv so ga leta 1947 celo nasilno upokojili.

Neverjetno podobna situacija se je odvila 60 let kasneje. Pri načrtovanju Nove pediatrične klinike so predvideli, da bi bilo v novi bolnišnici združenih čim več subspecialnih pediatričnih oddelkov, kar je priporočil tudi zunanji recenzent dr. Del Campo iz Avstralije. Zaradi nerazumljivega zmanjšanja površine klinike na zahtevo takratnega ministra za zdravje se ni uresničila načrtovana namestitev otroškega infekcijskega oddelka na novi kliniki, saj bi bili pogoji za zdravljenje otrok bistveno slabši kot v starem poslopju. To je bil tudi glavni razlog, da infekcijski oddelek ni bil našel mesta na novi kliniki.

Že dogovorjeno umestitev otroškega dermatološkega oddelka v novo kliniko je leta 2009 preprečila novoimenovana strokovna direktorica, ki je prelomila obljubo, da se bo vsaj ambulantni del pediatrične dejavnosti odvijal na novi kliniki, bolnišnična pa po potrebi. Celotna dejavnost z novo opremo, nabavljeno posebej za novo kliniko, se je tako s Pediatrične klinike na Ulici Stare pravde preselila na staro Dermatološko kliniko, kjer so bili pogoji za zdravljenje otrok izredno slabi.

Obdobje po prof. dr. Bogdanu Derču

Po nasilni upokojitvi prof. dr. Bogdana Derča leta 1947 je nadzor nad Katedro za pediatrijo z odlokom prevzel takratni profesor interne medicine prof. dr. Ljudevit Merčun, dejansko pa je Katedro vodil **dr. Marij Avčín**, ki je leta 1947 postal asistent pediatrije na Medicinski fakulteti v Ljubljani. V povojnem času je prišlo do številnih sprememb. V šolskem letu 1949/50 se je Medicinska fakulteta odcepila od Univerze in začela delovati kot samostojna Medicinska visoka šola ter se nato leta 1954 ponovno priključila Univerzi v Ljubljani z odsekoma za splošno medicino in stomatologijo.

Prof. dr. Mariju Avčínu so se pri pouku pediatrije v naslednjih letih pridružili **dr. Lev Matajč**, ki je z delom na Pediatrični kliniki pričel leta 1948, in leto kasneje še **dr. Jože Jeras**, **dr. Milan Šilc**, **dr. Zora Konjajev** in **dr. Majda Kmet Benedik**, medtem, ko je **dr. Krista Kocijančič** na kliniki delovala od leta 1950. Člani katedre so formalno postali kasneje.

Predavanja iz pediatrije so sprva potekala v predavalnici Interne klinike, študentske praktične vaje pa na Otroški kliniki in tudi v Centralnem otroškem dispanzerju. Po preselitvi klinike na Vrazov trg 1 leta 1953 in dograditvi klinike z oddelki za šolske otroke leta 1956 so predavanja potekala v predavalnici Pediatrične klinike. Tako se je na Vrazov trg preselil tudi sedež Katedre za pediatrijo (Sliki 2.7a in b).

Slika 2.7a: Pediatrska klinika na Vrazovem trgu, kjer je bil po preselitvi iz Ulice stare pravde sedež Katedre za pediatrijo.

Slika 2.7b: Pogled na Pediatrsko kliniko; v ospredju je nekdanja Šempetrska kasarna, v kateri je od leta 1945 sedež Medicinske fakultete v Ljubljani.

Slika 2.8: Prof. dr. Marij Avčin za katedrom Pediatrske klinike.

Pri predavanjih sta se izmenjevala prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajca, za projekcije z epidioskopom pa je skrbel laborant Albin Rogelj, ki je sicer opravljal tudi enostavne laboratorijske analize (Slika 2.8).

Predavanje prof. dr. Leva Matajca iz leta 1956 omenja tudi prof. dr. Marjan Prodan v svojih spominih na prof. dr. Matajca, objavljenih v enem od predhodnih prispevkov. Strokovni razvoj medicine in pomanjkanje zdravnikov sta bila povezana z reformami študija, s katerimi so želeli pospešiti praktično usposabljanje bodočih zdravnikov.

Spominjam se svojega vpisa na Medicinsko fakulteto leta 1963. Program je trajal pet let. V prvem letniku so bila predavanja in vaje od 7. ure zjutraj do poznih popoldanskih ur, neredko celo do 20. ure. Pri anatomiji, katere opravljeni izpit je bil pogoj za vpis v drugi letnik, se nam je pridružila skupina kolegov, ki so poskusno s študijem pričeli leto dni prej in v enem samem semestru »osvojili« anatomijo in neke vrste propedeutiko ter takoj pričeli z delom pri bolnikih. Učitelji so ugotovili, da je bilo osnovno znanje anatomije in tudi znanje nasploh pri omenjeni poskusni skupini študentov tako slabo, da so »pospešeni program« takoj ukinili in zahtevali, da se omenjeni študentje vključijo v redni program pouka, organiziran za nas, leto dni mlajše kolege.

Predavanja pediatrije sta leta 1968 izvajala samo prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajca po dve uri tedensko. Prof. dr. Marij Avčin je predstavil razvoj otroka, dedne bolezni, kromosomopatije, problematiko cepljenj in na splošno preventivno in socialno problematiko razvojnega obdobja. Prof. dr. Lev Matajca je predaval o motnjah presnove vode in elektrolitov, povezanih z dehidracijo pri nekaterih boleznih, zlasti enterokolitisih, o sladkorni bolezni, nizki rasti, motnjah presnove ter ledvičnih in revmatskih boleznih. Predavatelja sta pozornost študentov pritegnila z zanimivo kazuistiko in bolnike nemalokrat predstavila tudi v predavalnici.

Vaje so potekale na različnih oddelkih Pediatrske klinike. Spominjam se vaj na neonatalnem oddelku pri prof. dr. Zori Konjajev, na oddelku za dojenčke pri prof. dr. Kristi Kocijančičevi, na gastroenterološkem oddelku pri prim. Henriku Pečetu, na nevrološkem oddelku pri prof. dr. Jožetu Jerasu in na pulmološkem oddelku pri prof. dr. Milanu Šilcu, ki nam je predstavil tudi pediatrsko radiološko diagnosticiranje. Del vaj je potekal tudi v Centralnem otroškem dispanzerju pri doc. dr. Zdenki Humar.

Prof. dr. Marij Avčin je bil član Katedre za pediatrijo od 22. 8. 1946, predstojnik katedre pa od leta 1947 do 30. 9. 1977, torej 30 let. 1. 1. 1965 je postal prodekan Medicinske fakultete, s 1. 12. 1965 pa je bil eno mandatno obdobje dekan Medicinske fakultete.

Prof. dr. Marija Avčina sta kot predstojnika katedre nasledila **prof. dr. Lev Matajc** (1977–1981) in **prof. dr. Jože Jeras** (1981–1989) (Slike 2.9 a, b in c).

a. Prof. dr. Marij Avčin (1947–1977).

b. Prof. dr. Lev Matajc (1977–1981).

c. Prof. dr. Jože Jeras (1981–1989).

Slike 2.9a, b in c: Predstojniki Katedre za pediatrijo v obdobju 1947–1989.

Za prof. dr. Jožetom Jerasom so bili predstojniki katedre **prof. dr. Marjan Prodan** (1989–1993), **prof. dr. Ciril Kržišnik** (1993–2014) in **prof. dr. Tadej Battelino** od leta 2014 dalje (Slike 2.10 a, b in c).

a. Prof. dr. Marjan Prodan (1989–1993).

b. Prof. dr. Ciril Kržišnik (1993–2014).

c. Prof. dr. Tadej Battelino (od 2014 dalje).

Slike 2.10a, b in c: Predstojniki Katedre za pediatrijo v zadnjih 25 letih.

Po upokojitvi prof. dr. Marija Avčina leta 1977 je pričel študentom medicine poleg prof. dr. Leva Matajca predavati tudi prof. dr. Jože Jeras, predvsem o pediatrični nevrološki problematiki ter psihosocialnih problemih otrok in mladostnikov. Obema profesorjema sta se pri predavanjih študentom medicine v okviru izbirnega programa neonatologija pridružili prof. dr. Zora Konjajev, ki je bila članica Katedre za pediatrijo od 1. 10. 1959 do 31. 8. 1982, in prof. dr. Majda Kmet Benedik (Sliki 1.11 a in b). Dr. Majda Benedik je predavala o hemato-onkoloških boleznih otrok, članica katedre pa je bila od 1. 10. 1959 do 29. 2. 1984.

Slika 2.11 a in b: Članici Katedre za pediatrijo prof. dr. Zora Konjajev (a) in prof. dr. Majda Kmet Benedik (b).

Slika 2.12: Prof. dr. Milan Šilc.

Študentom stomatologije oziroma dentalne medicine je pediatrijo predaval prof. dr. Milan Šilc, ki je bil član katedre od 1. 2. 1958 do 31. 8. 1991 (Slika 2.12).

V 70. letih prejšnjega stoletja se je v delo katedre vključilo več novih sodelavcev: prof. dr. Darja Fettich od 1. 4. 1971 do 29. 6. 1989 (Slika 2.13), prof. dr. Milan Štrukelj od 1. 7. 1972 do 30. 9. 1997 (Slika 2.14), asist. prim. Ivica Tivadar od 15. 10. 1973 do 29. 6. 1989 (Slika 2.15), prof. dr. Ciril Kržišnik od 1. 2. 1977 do 30. 9. 2014, asist. prim. Iztok Jakša od 1. 12. 1978 do 31. 8. 1995 (Slika 2.16) in prof. dr. Marjan Prodan od 22. 6. 1978 do 1. 8. 1995.

Slika 2.13: Prof. dr. Darja Fettich.

Slika 2.14: Prof. dr. Milan Štrukelj.

Prof. dr. Darja Fettich je poleg splošne pediatrije predavala tudi o pogostih srčnih in žilnih boleznih pri otrocih, prof. dr. Milan Štrukelj pa je v pouk pediatrije uvedel t. i. problemsko usmerjeni študij ter tako pritegnil zanimanje študentov za pediatrično pulmologijo in splošno pediatrijo. Asist. prim. Ivica Tivadar je študentom poleg nevroloških boleznih in kazuistike predavala tudi o živčno-mišičnih boleznih, asist. prim. Iztok Jakša pa o pogostih ledvičnih boleznih pri otrocih.

Slika 2.15: Asist. prim. Ivica Tivadar.

Slika 2.16: Asist. prim. Iztok Jakša.

Prof. dr. Lev Matajca se je upokojil pri starosti 70 let. Zadnje predavanje o sladkorni bolezni pri otrocih 17. 1. 1984 je dokumentirano v zabeležki predavanj katedre (Slika 2.17).

9. 1. 1984 - prof. Jerasa

I. Krvna slika

- 1) Hemoglobin s mikroskopskim pregledom
- 2) Haptoglobin s aktivnostjo

II. Testi

- 1) Krvna slika (hemoglobin, hematokrit, eritrociti, trombociti, levkociti, diferencialni levkociti)
- 2) Krvna slika (hemoglobin, hematokrit, eritrociti, trombociti, levkociti, diferencialni levkociti)

Lev Matajca

17. 1. 84 - prof. Jerasa

I. Krvna slika

- 1) Haptoglobin s aktivnostjo
- 2) Krvna slika (hemoglobin, hematokrit, eritrociti, trombociti, levkociti, diferencialni levkociti)

II. Krvna slika (hemoglobin, hematokrit, eritrociti, trombociti, levkociti, diferencialni levkociti)

Slika 2.17: Zadnje predavanje prof. dr. Leva Matajca.

20. 2. 1988

1. Klasični epilepsija, klasifikacija in terapija epilepsij
2. Temeljni pojavi s področja slabotne sucefalografije
3. Škalo za epileptičnega otroka in organizacija pedagoške službe za otroške kronične bolnike
4. Prekus kazuistike s dopolnitvijo iz svojega sveta

Finis coronat opus

Jerasa

Slika 2.18: Zadnje predavanje prof. dr. Jožeta Jerasa.

Prof. dr. Jože Jeras je imel zadnje predavanje o epilepsiji 20. 2. 1988, torej štiri leta kasneje, kar je tudi lastnoročno zabeležil v zvezku predavanj in zapis dopolnil z latinskim rekom o koncu svojega dela »Finis coronat opus« (Slika 2.18).

Slika 2.19: Člani Katedre za pediatrijo MF oktobra 1998. Zadnja vrsta (z leve): prof. dr. David Neubauer, prof. dr. Tadej Battelino, doc. dr. Janez Primožič, asist. dr. Borut Bratanič, prof. dr. Janez Jazbec, asist. mag. Uroš Mazič in prof. dr. Štefan Grosek. Prva vrsta (z leve): asist. prim. dr. Polona Brcar, prof. dr. Ciril Kržišnik, tajnica katedre ga. Breda Stergar in doc. dr. Zvonka Rener Primec.

Slika 2.20: Člani katedre za pediatrijo MF oktobra 2008. Stojijo (z leve): prof. dr. Štefan Grosek, prof. dr. Tadej Avčin, prof. dr. Rok Orel, prof. dr. Janez Jazbec, prof. dr. Tadej Battelino, asist. dr. Borut Bratanič in asist. dr. Gregor Novljan. Sedijo (z leve): doc. dr. Janez Primožič, tajnica ga. Branka Kenda, prof. dr. Ciril Kržišnik, doc. dr. Zvonka Rener Primec in prof. dr. David Neubauer.

V 80. letih in kasneje so člani katedre postali še naslednji sodelavci: asist. prim. Marijana Kuhar od 1. 12. 1984 do 30. 9. 1993, prof. dr. David Neubauer od 1. 9. 1987 dalje, asist. dr. Borut Bratanič od 1. 12. 1989 dalje, asist. dr. Lada Cindro od 1. 7. 1990 do 15. 2. 1995, doc. dr. Janez Primožič od 1. 7. 1990 do 29. 12. 2010, prof. dr. Tadej Battelino od 1. 10. 1994 dalje, doc. dr. Zvonka Rener Primec od 1. 10. 1995 dalje, prof. dr. Janez Jazbec od 1. 4. 1996 dalje, prof. dr. Štefan Grosek od 15. 12. 1997 dalje, asist. prim. dr. Polona Brcar od 31. 12. 1997 do 30. 9. 2005 in asist. mag. Uroš Mazič od 1. 10. 1998 do 31. 1. 2008 (Slika 2.19).

Za prof. dr. Jožetom Jerasom je vodenje katedre prevzel prof. dr. Marjan Prodan, ki je posodobil pouk pediatrije. Poleg njegovih predavanj o pediatrični propedeutiki in razvoju otroka je vključil tudi subspecialna področja pediatrije in za izvedbo predavanj pooblastil klinične strokovnjake, predvsem člane katedre. Z enakim konceptom pouka je nadaljeval naslednji predstojnik katedre prof. dr. Ciril Kržišnik, ki je vodenje katedre prevzel novembra 1993.

Med letoma 2005 in 2008 so člani katedre postali še prof. dr. Tadej Avčin od 1. 3. 2006 dalje, prof. dr. Tomaž Podnar od 1. 12. 2006 do 12. 9. 2008, prof. dr. Rok Orel od 1. 4. 2008 dalje in asist. dr. Gregor Novljan od 1. 10. 2008 dalje (Slika 2.20).

Kasneje so člani katedre postali še doc. dr. Anamarija Meglič od 1. 12. 2009 do 30. 6. 2011, doc. dr. Matjaž Homan od 1. 3. 2010 dalje, asist. dr. Nataša Toplak od 1. 1. 2011 dalje, asist. Vladan Rajić od 1. 4. 2011 dalje, asist. mag. Jernej Breclj od 1. 10. 2012 dalje, prof. dr. Darja Paro Panjan od 1. 6. 2012 dalje, doc. dr. Maja Pavčnik od 1. 3. 2013 dalje, doc. dr. Damjan Osredkar kot znanstveni sodelavec za raziskovanje od 1. 10. 2014 dalje in doc. dr. Primož Kotnik od 1. 1. 2015 dalje.

Tajniško dejavnost katedre je z delno zaposlitvijo sprva vodila gospa Silva Korinšek, v 80. letih gospa Nada Lipar, med letoma 1994 in 2000 gospa Breda Stergar, od leta 2000 pa je tajnica katedre gospa Branka Kenda. V obdobju 1972–2012 je bila delna uslužbenka katedre tudi fotografinja gospa Gertruda Heimer.

Sodelavci, habilitirani na katedri, ki sodelujejo oz. so sodelovali pri pouku, so: asist. Natalija Kranjc, asist. dr. Mirjana Perkovič Benedik, asist. dr. Barbara Gnidovec Stražišar, doc. dr. Marta Macedoni Lukšič, asist. mag. Mihael Rogač, asist. dr. Maja Jekovec Vrhovšek, asist. mag. Luka Kopač, doc. dr. Samo Vesel, asist. mag. Andreja Borinc Beden, asist. mag. Mojca Žerjav Tanšek, doc. dr. Nataša Bratina, asist. mag. Nevenka Bratanič, doc. dr. Magdalena Avbelj Stefanija, asist. mag. Lidija Kitanovski, asist. dr. Barbara Faganel Kotnik, asist. Simona Avčin, asist. dr. Veronika Velenšek, prof. dr. Rajko Kenda, doc. dr. Rina Rus, prof. dr. Tanja

a. 1945–1956.

b. 1956–2009.

c. od 2009 dalje.

Slike 2.21: Sedež Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani na Pediatrični kliniki na Ulici stare pravde (a), na Vrazovem trgu (b) in na Bohoričevi ulici (c).

Kersnik Levart, doc. dr. Matjaž Kopač, prof. dr. Metka Derganc, asist. mag. Gorazd Kalan, doc. dr. Mojca Grošelj Grenc, prof. dr. Nataša Fidler Mis, asist. dr. Štefan Blazina, asist. dr. Urh Grošelj, asist. Sara Bertok, asist. dr. Darja Šmigoc Schweiger, asist. dr. Petja Fister, asist. Tina Kamhi Trop, asist. mag. Darja Urlep Žužej, doc. dr. Damjana Ključevšek, asist. dr. Štefan Blazina in asist. Aneta Soltirovska Šalamon.

V zadnjih dvajsetih letih se je število članov katedre povečalo z 8 na 17. Katedra se je okrepila s stalno zaposleno tajnico, znatno pa se je povečalo tudi število nazivnih asistentov, docentov in profesorjev ter sodelavcev, ki sodelujejo pri pouku pediatrije. Uvedli smo pisni izpit iz pediatrije, ki mu ob pozitivni oceni sledita praktični del pri asistentih in teoretični del, praviloma pri učiteljih pediatrije.

V zadnjih desetletjih je Katedra za pediatrijo pouk pediatrije izvajala v petem letniku splošne in dentalne medicine. V devetem semestru so bila v okviru rednega osnovnega programa za študente medicine predstavljena najpomembnejša poglavja pediatrije v obliki predavanj s prikazom kliničnih primerov v obsegu 60 ur. Izbirni program je obsegal posamezna izbrana, ozko usmerjena področja pediatrije za zainteresirane študente v obsegu 30 ur. V desetem semestru, v t. i. blokih pediatrije, so potekale štiritedenske praktične vaje na pediatričnih oddelkih po šest ur dnevno, vključno z dvema urama seminarja iz urgentnih pediatričnih področij, ki so jih pripravljali trije študentje pod nadzorom mentorja (učitelja ali asistenta). Praktične vaje so potekale na vseh oddelkih Pediatrične klinike, Kliničnem oddelku za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo Kirurške klinike UKC, v predšolskih in šolskih dispanzerjih Zdravstvenega doma Ljubljana ter v Centru Dolfke Boštjančič v Dragi pri Igu.

Pouk na odseku za dentalno medicino je za študente petega letnika potekal v zimskem semestru v obliki predavanj s prikazom kazuistike in seminarjev, ki so jih pripravili študentje pod vodstvom mentorja (učitelja ali asistenta). Od leta 2009 poteka pouk pediatrije na novi Pediatrični kliniki (Slike 2.21).

V okviru katedre in klinike smo uvedli vsakodnevne klinične konference s prikazom klinične kazuistike, predstavitev sodobnih strokovnih doktrin, predvsem urgentne medicine v pediatriji, in t. i. patoanatomskimi konferencami (»MM-konferencami«) ter s kliničnimi poročili in analizami bolnikov, ki so umrli na Pediatrični kliniki. Opisani program se je nadaljeval tudi po letu 2009, predvsem v obliki t. i. velikih vizit.

Katedra za pediatrijo je študentom medicine v sodelovanju s kliniko omogočila tudi vključevanje na raziskovalnem področju, predvsem v okviru Prešernovih nagrad za študente. Številni mladi raziskovalci, ki so bili

vključeni tudi v klinično delo, so postali uspešni kliniki in so tudi kasneje kakovostno opravljali raziskovalno delo.

Člani katedre so sodelovali v različnih domačih in mednarodnih raziskovalnih projektih, organizirali številna strokovna srečanja doma in v tujini ter sodelovali tudi pri ustanovitvi pediatričnih strokovnih združenj in izobraževalnih programov.

V sodelovanju z Ministrstvom za zdravje je Katedra za pediatrijo več desetletij organizirala in vodila večji del specializacije iz pediatrije in šolske medicine. Leta 2002 je vodenje specializacije iz pediatrije prevzela Zdravniška zbornica, člani katedre pa so še naprej sodelovali v tem programu.

Katedra za pediatrijo vsako leto organizira stalno podiplomsko izobraževanje iz pediatrije, ki ima na Pediatrični kliniki dolgo tradicijo. Strokovno izpopolnjevanje zdravnikov klinike je v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja spodbujal že prof. dr. Marij Avčin. Na rednih seminarjih klinike so pediatri poročali o izkušnjah z obiskov in dela v tujih priznanih pediatričnih centrih, pogosto pa so sodelovali tudi drugi zdravniki kliničnih bolnišnic, ki so obravnavali bolne otroke. Ohranjen je vezan izvod seminarških predavanj iz šolskega leta 1955/1956 z navedbo števila udeležencev in razpravljanih ob nekaterih predavanjih. Nabor tem je zanimiv in kaže, da se je obolevnost otrok v zadnjih 50 letih dokaj spremenila, kar je razvidno s seznama predavanj.

Seznam seminarških predavanj na otroški kliniki v šolskem letu 1955/1956

1. Dr. KONJAJEV Zora: Evolucija idej o vzrokih in mehanizmu toksičnih stanj dojenčkov.
2. Dr. JERAS Jože: EEG pri nevrotoksičnem sindromu.
3. Dr. LUŽNIK Miloš: O rezistenci bakterij na antibiotike.
4. Dr. KONJAJEV Zora: Analiza brisov z ozirom na antibiogram na štaciji nedonošenčkov.
5. Dr. KORNHAUSER Pavel: Poročilo o strokovnem sestanku pediatrov v Beogradu.
6. Dr. FETTICH Darja: poročilo o strokovnem sestanku pediatrov v Beogradu.
7. Dr. JERAS Jože: Empyema thoracis pri dojenčku.
8. Dr. ŠILC Milan: Kratek doprinos k problematiki pljučnih abscesov.
9. Doc. dr. DEREANI Karmen: Hipoksična retinopatija oziroma retrolentalna fibroplazija.
10. Dr. KONJAJEV Zora: Problem retinopatij v patologiji prematuritete.
11. As. dr. HUMAR Zdenka: Posvetovanje o nekih vprašanih odnosov v družini in seksualne vzgoje mladine.
12. Doc. dr. AVČIN Marij: Zdravnik in spolna vzgoja otrok.
13. Doc. dr. AVČIN Marij: Glavne smernice spolne vzgoje pri otroku.
14. Doc. dr. AVČIN Marij: Poročilo o mednarodni konferenci o zdravljenju tuberkuloze pri otrocih (4 seminarji).
15. Doc. dr. MATAJC Lev: Poročilo o 4-mesečnem študiju otroškega zdravstva v Londonu.
16. As. dr. KOCIJANČIČ Krista: Primer mediteranske anemije pri nas.
17. Dr. VRTOVEC Sonja: Razvoj rejništva v Sloveniji in adopcije.
18. Dr. PITAMIC Ančka: Razvoj zaščite otrok v Sloveniji od začetka do danes.
19. Doc. dr. AVČIN Marij: Babica – osnovni pediatrični sodelavec na našem terenu.

Predavanja »zunanjih« predavateljev

1. Prof. MATKO Marjan: Problemi vzgojno iztirjenih otrok. (z nadaljevanjem v 3 seminarjih).
2. Dr. MAZOVEC Majda: Diagnostika prirojenih srčnih napak.
3. Prof. dr. LAVRIČ Božidar: Kirurška terapija prirojenih srčnih napak.

4. Dr. KOŠAK Miro: Prikaz operiranih srčnih napak na kirurški kliniki v Ljubljani.
5. Doc. dr. KRUŠIČ Valter: O preventivi zobnega kariesa.
6. Ing. PRETNAR Zora: Kratak pregled biokemičnih preiskav.
7. Program enega seminarja je obsegal demonstracije kliničnih primerov.

Pediatrov je bilo še v 60. letih prejšnjega stoletja relativno malo, zato so zlasti v manjših krajih popoldne, ponoči ter ob koncih tedna in praznikih (pa tudi sicer) nujno pomoč otrokom nudili predvsem splošni zdravniki. Nekaterim od njih je bilo omogočeno dodatno izobraževanje s področja otroškega in perinatalnega varstva v obliki nekajmesečnega tečaja »Varstvo žena, otrok in mladine«, ki ga je izvajal Inštitut za varovanje zdravja RS v sodelovanju s Katedro za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani in Pediatrično kliniko. Ti zdravniki (t. i. pediatroidi) so v Sloveniji zavzeto skrbeli za zdravstveno varstvo otrok in mladostnikov ter bolne otroke usmerjali na poglobljeno obravnavo na otroške oddelke splošnih bolnišnic oziroma po potrebi tudi na Pediatrično kliniko v Ljubljano.

Prav zanje in tudi za mlade pediatre, ki jim je Ministrstvo za zdravje v vse večjem številu pričelo odobravati specializacijo iz pediatrije, sta Katedra za pediatrijo in Pediatrična klinika pričeli organizirati stalno izpopolnjevanje v obliki simpozijev, na katerih so predstavljali strokovno pediatrično doktrino in novosti iz pediatrije. Podiplomsko izobraževanje je bilo nadvse koristno za vsakodnevno delo zdravnikov, ki so izvajali zdravstveni in preventivni program pri populaciji v razvojnem obdobju.

Prvi tovrstni simpozij z naslovom »Pediatrija za zdravnike splošne prakse« so organizirali leta 1965, naslednjega z naslovom »Sodobno zdravljenje akutnih bolezni otrok« pa leta 1968. Tretji simpozij, posvečen uroinfektu pri otroku in hematološkim temam, je potekal junija 1974 in so ga na predlog prof. dr. Jožeta Jerasa poimenovali po pionirju pediatrije na Slovenskem »3. Derčevi pediatrični dnevi«. Sprva so pediatrične dneve organizirali prof. dr. Marij Avčín, prof. dr. Lev Matajč in prof. dr. Jože Jeras s sodelavci (Slika 2.22), tiskane zbornike strokovnih srečanj pa sta urejala prof. dr. Milan Štrukelj in prim. Iztok Jakša ter kasneje prim. Henrik Peče. Sprva so Derčeve dneve praviloma pripravljali na dve leti ter s predavanji predstavljali slovensko pediatrično doktrino, strokovna stališča in strokovne dosežke s področja pediatrije.

Slika 2.22: Otvoritev 8. Derčevih dni leta 1983. Desno prof. dr. Lev Matajč, v sredini prof. dr. Jože Jeras, levo od njega prim. Henrik Peče, skrajno levo prof. dr. Ciril Kržišnik.

trichno doktrino, strokovna stališča in strokovne dosežke s področja pediatrije.

Od leta 1979 (6. Derčevi dnevi) do leta 1985 (9. Derčevi dnevi) so prispevki Derčevih dnevov izhajali kot dodatek k študentski medicinski reviji »Medicinski razgledi«, v obdobju 1987–1991 (10.–12. Derčevi dnevi) pa ponovno kot samostojni zbornik, ki ga je urejal prim. Henrik Peče.

Slika 2.23: Velika predavalnica Medicinske fakultete v Ljubljani je med Derčevimi dnevi vedno polna.

Derčevih dnevov objavljena v serijski publikaciji Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani »Izbrana poglavja iz pediatrije«, ki jo urejata prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Tadej Battelino (Slika 2.24).

Slika 2.24: Vezana publikacija pediatrskih seminarjev iz leta 1955/56, zborniki Derčevih dnevov in publikacija »Izbrana poglavja iz pediatrije«.

Prvi Derčevi dnevi so bili organizirani v predavalnici Pediatrične klinike na Vrazovem trgu. Po izgradnji Kliničnega centra leta 1975 so se odvijali v veliki predavalnici UKC, po izgradnji nove Medicinske fakultete leta 1987 pa v veliki predavalnici MF (Slika 2.23).

Po osamosvojitvi Slovenije je tedanji predstojnik Katedre za pediatrijo in direktor Pediatrične klinike prof. dr. Marjan Prodan posodobil podiplomsko izobraževanje iz pediatrije in ga organiziral večkrat letno. Od tedaj, torej zadnjih 25 let, so predavanja Derčevih dnevov objavljena v serijski publikaciji Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani »Izbrana poglavja iz pediatrije«, ki jo urejata prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Tadej Battelino (Slika 2.24).

Publikacija ima po oceni Inštituta za bioinformatiko MF in senata MF status učbenika, saj ima stalno obliko ter vsebuje prispevke, ki so recenzirani s strani učiteljev Medicinske fakultete UL in vsebujejo kakovostna strokovna dognanja, podkrepljena z lastno kazuistiko, izkušnjami in ustreznimi tujimi citati. »Izbrana poglavja iz pediatrije« so namenjena podiplomskemu izobraževanju pediatrov, šolskih zdravnikov in ostalih strokovnjakov, ki obravnavajo otroke in mladostnike. Študentom medicine in stomatologije MF ter specializantom pediatrije pa služijo kot dopolnilna literatura za poglobljeni študij pediatrije.

Od leta 1992 Derčevi dnevi potekajo enkrat letno. Junija leta 2014 so tako bili že 32. po vrsti.

Teme, s katerimi se srečujemo na Derčevih dnevih, so izbrane na osnovi anket udeležencev srečanja, ob tem pa skrbimo, da predstavimo večino novih spoznanj s področja pediatrije, ki jih morajo poznati pediatri in šolski zdravniki v okviru stalnega izobraževanja. Zanimive so tudi t. i. vroče teme, npr. ptičja gripa ali vegetarijanstvo pri otrocih. V zadnjih letih se je razpravljalo tudi o »Sodelovanju na področju pediat-

Od leta 1979 poteka podiplomsko izobraževanje iz pediatrije tudi v okviru »Srečanja pediatrov v Mariboru«, ki ga organizira otroški oddelek oziroma Klinika za pediatrijo Maribor. Kakovosten program strokovnega izpopolnjevanja iz pediatrije poteka tudi v okviru Združenja za pediatrijo, različnih subspecialnih pediatričnih sekcij SZD pa tudi strokovnih enot Pediatrične klinike in UKC Ljubljana ter številnih pediatričnih oddelkov splošnih bolnišnic v državi. K večji strokovnosti in kakovosti stalnega izpopolnjevanja iz pediatrije so pripomogli tudi seminarji in t. i. velike vizite na Pediatrični kliniki, ki jih v zadnjih letih organizira asist. dr. Borut Bratanič.

Od leta 1994 izhaja revija »Slovenska pediatrija«, v kateri so poleg različnih prispevkov s področja pediatrije objavljeni tudi posamezni prispevki, predstavljeni na Derčevih dnevih, ter izobraževalni prispevki medicinskih sester v okviru vzporednega sestrskega programa Derčevih dnevov.

Za izvrstno organizacijo Derčevih dnevov in skrbno pripravo publikacij »Izbrana poglavja iz pediatrije« ter »Slovenska pediatrija« je že vrsto let kot tajnica zaslužna ga. Mihaela Jurčec (Slika 2.25).

Ob otvoritvi Derčevih dnevov je s kratkim programom večkrat nastopil Mešani pevski zbor Dr. Bogdan Derč z domicilom na Pediatrični kliniki (Slika 2.26)

Slika 2.25: Predsednica organizacijskega odbora Derčevih dnevov ga. Mihaela Jurčec.

Slika 2.26: Mešani pevski zbor Dr. Bogdan Derč.

Katedra za pediatrijo je ves čas uspešno izvajala program pouka pediatrije za študente splošne in dentalne medicine. Po prof. dr. Bogdanu Derču sta imela sprva status učitelja po dva člana katedre, ostali člani katedre pa status asistenta ne glede na akademski naziv. Tako so bili učitelji tudi prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajce, kasneje prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Zora Konjajev, prof. dr. Majda Kmet Benedik, prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Milan Šilc, prof. dr. Marjan Prodan, prof. dr. Milan Štrukelj in prof. dr. Ciril Kržišnik. Konec 80. let se je število učiteljev katedre povečalo na tri, zadnjih 20. let so imeli status učitelja prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. David Neubauer in prof. dr. Tadej Battelino. Prof. dr. Cirila Kržišnika je leta 2014 nasledil prof. dr. Tadej Avčin. Število članov katedre se je v zadnjih dveh desetletjih podvojilo in leta 2012 doseglo število 17, prav tako pa se je v tem obdobju povečalo tudi število članov Katedre za pediatrijo v senatu Medicinske fakultete, od enega člana leta 1994 (prof. dr. Ciril Kržišnik) na tri v zadnjem desetletju (prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. David Neubauer in prof. dr. Tadej Battelino). Prof. dr. Cirila Kržišnika je v senatu Medicinske fakultete leta 2013 nasledil prof. dr. Tadej Avčin.

Prenovitev pouka na Medicinski fakulteti v Ljubljani

Bolonjska reforma, ki je pred 15 leti zajela Evropo in tudi Univerzo v Ljubljani, je pri študiju medicine izvzeta iz dvostopenjskega študija. S prenovou pouka na Medicinski fakulteti v Ljubljani, ki poteka v zadnjem desetletju, smo uvedli pomembno spremembo – enovit študij. Pomembni novosti sta učenje veččin sporazumevanja in stika z bolnikom ter seznanjanje z osnovami nujne medicinske pomoči že v prvem in drugem letniku študija, tudi s pomočjo simulacijskega centra Medicinske fakultete. Teoretična znanja predkliničnih predmetov so v novem študijskem programu združena v sklopih tem. Sklopi so razdeljeni po organskih sistemih in prepletajo specifična teoretska znanja z multidisciplinarnim praktičnim kliničnim poukom. Združeni obravnavi vsega pridobljenega znanja je posebej namenjen šesti letnik, v katerem študent pridobljena znanja s področja »sistemov« obogati z učenjem celostnega pristopa k obravnavi bolnika.

Slika 2.27: Predavanje za študente Medicinske fakultete v petem letniku v predavalnici nove Pediatrične klinike.

Žinske medicine in ginekologije, delno v obliki predavanj in seminarjev, pretežno pa s praktičnim delom ob bolnikih. Pouk poteka na istih lokacijah kot vsa leta (Slika 2.27).

Pomembna novost je uvedba učenja praktičnih veščin v simulacijskem centru Medicinske fakultete. Bloku pouka Pediatrija 1 v petem letniku sledi pisni izpit, v šestem letniku pa po opravljenem pouku Pediatrija 2 še pisni, praktični in teoretični del izpita.

Nova oblika študija omogoča dobro prehodnost med različnimi fakultetami v Evropi, kar se je izkazalo zlasti v zadnjih petih letih v okviru programa Erasmus. Na Medicinsko fakulteto v Ljubljani in na Pediatrično kliniko za semester ali dva prihajajo tuji študentje medicine, zlasti iz Španije, s Portugalskega, iz Litve, Latvije in s Poljske, pa tudi iz Francije, z Norveške in Nizozemske ter iz Italije, Srbije in Makedonije. Zanje program poteka v angleškem jeziku. Izpiti, ki jih opravijo na naši fakulteti, so priznani na tujih matičnih ustanovah. Na podoben način se izobražujejo tudi naši študentje na tistih tujih medicinskih fakultetah, s katerimi ima Medicinska fakulteta v Ljubljani podpisan sporazum. Vse to omogoča vpetost ljubljanske medicinske fakultete v mednarodni program EU, katerega pomemben del je tudi obsežen program vseživljenjskega učenja.

Ravno v tem delu je Katedri za pediatrijo uspel pomemben preboj, saj pouk pediatrije od leta 2013 poteka v okviru prenovljenega programa v dveh delih. V petem letniku študentje poslušajo predmet Pediatrija 1 z osnovami pediatrije v obliki predavanj in praktičnih vaj pediatrične propedeutike. V šestem letniku pa poteka predmet Pediatrija 2 ali specialna pediatrija vzporedno s poukom interne medicine, kirurgije, dru-

V februarju 2014 je vodenje Katedre za pediatrijo prevzel prof. dr. Tadej Battelino. Prof. dr. Battelino uspešno nadaljuje prenovo pouka pediatrije, ki se je končno enakovredno postavila ob bok kirurgiji in interni medicini. Velik poudarek v okviru prenove ob že uveljavljenem problemsko naravnem pouku namenjamo tudi krepitvi študentske raziskovalne dejavnosti. Prav v tem delu je pomembna nova prodekanska funkcija, ki jo je leta 2014 prevzel prof. dr. Tadej Battelino kot prodekan Medicinske fakultete za raziskovalno dejavnost. Prodekansko mesto je veliko priznanje Katedri za pediatrijo, kot je bilo mesto prodekana in kasneje tudi dekana prof. dr. Marija Avčina leta 1965.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je bil kot predstavnik Medicinske fakultete v obdobju 1992–1994 član znanstveno-pedagoškega sveta Univerze v Ljubljani, v obdobju 1992–1994 predsednik študijske komisije Medicinske fakultete in med letoma 2000 in 2006 član habilitacijske komisije Medicinske fakultete.

Študij splošne in dentalne medicine se slovesno zaključí s svečano podelitvijo diplom v zbornični dvorani Univerze v Ljubljani na Kongresnem trgu (Slika 2.28).

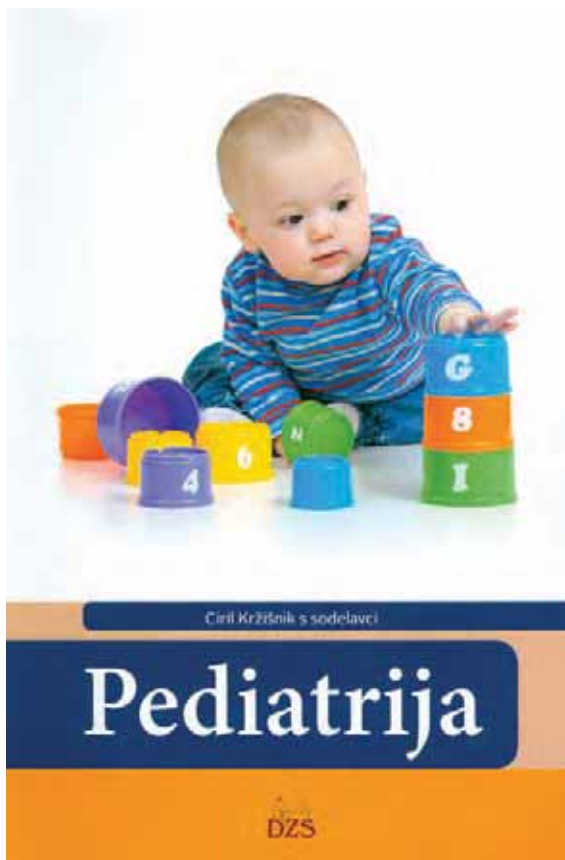
Slika 2.28: Dekan Medicinske fakultete prof. dr. Dušan Šuput čestita študentom medicine ob zaključku študija. V ozadju so učitelji Medicinske fakultete v Ljubljani.

V uvodnem delu slavnostne prireditve najuspešnejši študent letnika po kratkem koncertu pevskega zbora študentov Medicinske fakultete prebere Hipokratovo pri-

sego, ki jo ponovijo prisotni mladi zdravniki in zdravnice. Dekan Medicinske fakultete v kratkem nagovoru čestita diplomantom za uspešno zaključen študij ter jim zaželi obilo zadovoljstva in uspeha v bodočem zahtevnem in plemenitem poklicu ter obvezni specializaciji. Vedno poudari, da zdravniški poklic ni le poklic, ampak predvsem poslanstvo, v katerem mora zdravnik glavno skrb posvetiti bolniku. Poleg strokovnosti in raziskovalnih dosežkov je ključna empatija do bolnikov in sodelavcev. Slovesnost se prične s Hipokratovo prisego in konča z mislijo, da nikakor ni dovolj, da Hipokratovo prisego poznamo, ampak je pomembno, da se po njej tudi ravnamo, in to v vseh njenih delih (Slika 2.29).

Slika 2.29: Hipokratova prisega.

Slika 2.30: Učbenik Pedriatrija.

Razvoj Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani lahko ocenimo kot izjemno uspešen, saj se po svojih dosežkih kljub majhnosti uvršča med najbolj uspešne katedre na Medicinski fakulteti. Ob njeni 70. obletnici, ki je naključno sovpadla s 150-letnico ustanovitve prve otroške bolnišnice na Slovenskem, je 40 avtorjev uspešno napisalo prvi slovenski učbenik pediatrije za študente medicine (Slika 2.30).

Povsem prav je, da upoštevamo tudi pomemben prispevek učiteljev in predhodnikov k razvoju pediatrije pri nas in k napredku pouka pediatrije. A dejstvo je, da se je v zadnjih 20 letih število doktorjev znanosti na kliniki s peščice povečalo na več kot 30, število v revijah z indeksom SCI objavljenih prispevkov pa z le nekaj na več sto. Citati publikacij, ki presegajo število 10.000, potrjujejo odmevnost in uspešnost strokovnega in raziskovalnega dela Katedre za pediatrijo in Pediatrične klinike.

Struktura članov katedre s svojo strokovnostjo, izkušnjami in delovno vnemo zagotavlja, da bo pedagoško, strokovno in raziskovalno delo v prihodnje še bolj uspešno kot doslej.

Viri:

1. Anon. Dreiundzwanzigster Jahresbericht-Elisabeth-Kinderspitales zu Laibach für die Jahre 1903 und 1904. Verlag des Elisabeth-Kinderspitales-Druck von Kleinmayr & Bamberg, Laibach-Ljubljana 1905 (1865-1905);1-39.
2. Jarc E. Osnove sodobne zaščite otrok v Sloveniji-Kronika slovenskih mest; 1936 št. 1, letnik III, 1-18.
3. Derč B, Svetlič M, Avčin M. Problem otroške bolnice v Ljubljani. Zdrav Vestn, 1941, 89-96.
4. Pintar I. Mediko-kirurški učni zavod v Ljubljani, njegov nastanek, razmah in konec. Ljubljana 1939; 48-54.
5. Derč B. Pomen in vzpon pediatrije. Zdrav Vestn 1946; 18: 215-32.
6. Pintar I, Sernec Logar B. Razvoj pediatrije v Sloveniji. V: Zbornik Udruženje pedijatra Jugoslavije; 1974:1-6.
7. Kržišnik C. Prof. dr. Marij Avčin-osemdesetletnik. Slov Pediatr 1994; 1: 7-9.
8. Avčin M idr. Dediščina. Slov Pediatr 1995; 2 (1/3): 11-23.
9. Avčin M. Otroška klinika v Ljubljani je dograjena. Priroda, človek in zdravje XI; 1956: 1-2: 5-14.
10. Jeras J. Pediatrija nekoč in danes. Slovenija paralele 70: 18-23.
11. Logar I. Iz zgodovine otroške bolnišnice v Ljubljani. Priroda, človek in zdravje XI; 1956: 9-10: 176-9.
12. Avčin M. Ob petdesetletnici zdravnikovanja prof. dr. Bogdana Derča: iz slavljencevega življenja in dela. Zdrav Vestn 1953; 22(5):105-9.
13. Avčin M. Genetična prizadevanja v okviru načrtovanja družine. Zdrav Vestn 1968; 37(7-8): 274-80.
14. Avčin M. Dediščina staršev. Nekaj o genih.. Priroda, človek in zdravje. 1978; 33(5-6): 76-80.
15. Avčin M. Dediščina staršev. Še nekatere lastnosti dominantnega dedovanja. Priroda, človek in zdravje. 1979; 34(1-2): 1-6.
16. Jeras J. Doslej prehojena pot Derčevih pediatričnih dnevov. Med Razgl 1981; 20 (Suppl. 20-1): 3-4.
17. Pintar L. Dr. Bogdan Derč o dojenju. Med Razgl 1981; 20(Suppl.20-1). 7-13.
18. Jeras J. Ob 80. letnici prim. dr. Božene Grosman in 70letnicah prof. dr. Marija Avčina ter prof. dr. Lea Matajca. Zdrav Vestn 1983; 52(12): 549-553.
19. Bigec M, Jeras J. Sedemdeset let Marija Avčina. Med Razgl 1983; 22(4): 556-557.
20. Bigec M, Jeras J. Leo Matajca ima sedemdeset. Med. Razgl 1984; 23(1): 121-122.
21. Bigec M, Jeras J. Ob odhodu Majde Benedik v pokoj. Med. Razgl 1984; 23(1): 124-126.
22. Prodan M. Ob življenjskem jubileju prof. dr. Marija Avčina. Zdrav Vestn 1994; 63(3): 175-5.
23. Prodan M. Štirideset let Pediatrične klinike na Vrazovem trgu v Ljubljani. Slov Pediatr 1997; 4(1-2): 28-30.
24. Jeras J. Kratek zgodovinski oris otroške nevrologije na slovenskem ob jubilejni tridesetletnici. Med Razgl 1998; 37 (Suppl 4): 14-7.
25. Kržišnik C. Petdeset let prve Otroške bolnišnice na Slovenskem. Slov Pediatr 2010; 17: 198-203.
26. Kržišnik C. Prvi »Dan odprtih vrat« nove Pediatrične klinike v Ljubljani - klinika je bila preseljena 27. junija 2009. Slov Pediatr 2009; 17: 153-165.
27. Kržišnik C. 16 let prizadevanj za novo Pediatrično kliniko v Ljubljani. Slov Pediatr 2008; 15: 111-121.
28. Bratanič B. Prof. dr. sci. Zora Konjajev, dr.med. - osemdesetletnica. Zdrav Vestn 2002; 71:119-20.
29. Bratanič B, Konjajev Z. Kratek pregled razvoja klinične neonatologije na Pediatrični kliniki UKC Ljubljana. V: Klinična neonatologija: 1953-2013; 2013: 7-19.
30. Paro-Panjan D. Neonatologija na Pediatrični kliniki danes: V: Klinična neonatologija: 1953-2013; 2013:31-39.
31. Kržišnik C. Prof. dr. Zora Konjajev, utemeljiteljica slovenske neonatologije, devetdesetletnica. Slov Pediatr 2011; 18: 228-238.

32. Prodan M. Ob strokovnem srečanju Združenja za pediatrijo dne 29.11.2002. Zapis posvečen spominu na Milana Šilca, pionirja slovenske pediatrične rentgenologije. *Slov Pediatr* 2001; 10: 57-62.
33. Kenig A. Uvodnik: rentgenologija - radiologija - pediatrična radiologija. *Slov Pediatr* 2002; 9: 187-8.
34. Ključevšek D. 60 let pediatrične radiologije na Pediatrični kliniki v Ljubljani. *Slov Pediatr* 2012; 19: 26-34.
35. Kržišnik C. Prof. dr. Jože Jeras, starosta slovenske pediatrije bo drugo leto dopolnil 90 let. *Slov Pediatr* 2009; 17: 51-5.
36. Kržišnik C. Nova Pediatrična klinika predana v uporabo UKC Ljubljana. *Slov Pediatr* 2009; 17: 49-50.
37. Kržišnik C. Prof. dr. Zora Konjajev, utemeljiteljica slovenske neonatologije, devetdesetletnica. *Slov Pediatr* 2011; 18: 228-38.
38. Kržišnik C. Prof. dr. Marjan Prodan, nekdanji direktor Pediatrične klinike in predstojnik Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani, osemdesetletnik. *Slov Pediatr* 2011; 18: 6-12.
39. Prirejeno in dopolnjeno: Zupančič M. Opis dejavnosti Službe za specialno laboratorijsko diagnostiko. Interno poročilo, Pediatrična klinika Ljubljana, 2014; 1-5.
40. Prirejeno in dopolnjeno: Neubauer D. Zgodovina Nevrološkega oddelka Pediatrične klinike. Interno gradivo. Pediatrična klinika Ljubljana, 2008, dopolnjeno 2014; 1-12.
41. Prirejeno in dopolnjeno: Vidmar Böhm A. Kratka zgodovina pediatričnega nefrološkega laboratorija. 2008, dopolnjeno 2014; 1-4.
42. Prodan M. Osnutek zgodovinskega razvoja pulmologije in radiologije na Pediatrični kliniki. Interno gradivo 1994; 1-6.
43. Prirejeno in dopolnjeno: Glavnik V, Kuhar M. Razvoj pediatrične alergologije, revmatologije in klinične imunologije. Interno poročilo 2008, dopolnjeno 2014; 1-8.
44. Prirejeno in dopolnjeno: Dolničar M. Zgodovinski razvoj pediatrične hemato- onkologije v Sloveniji. Interno gradivo 2008; dopolnjeno 2014; 1-10.
45. Prirejeno in dopolnjeno: Krivec U, Oštir M. Razvoj klinične dejavnosti in zdravstvene nege na pulmološkem oddelku. Interno gradivo 2014; 1-14.
46. Prirejeno in dopolnjeno: Vračko A. Zdravstvena nega na Pediatrični kliniki. Interno gradivo 2008; dopolnjeno 2014; 1 – 28.
47. Antolič V, Balazič J, Bilban M in dr. 90 let Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani (1919-2009), Ljubljana, Medicinska fakulteta 2009; 1-273.
48. Primožič J. Lev Matajc - sedemdesetletnik. Delo 23. II. 1984; str. 3.
49. Kržišnik C. In memoriam prof. dr. Lev Matajc (1914-1990) *Zdrav Vestn* 1990; 12: 578-9.
50. Kržišnik C. In memoriam - prim. dr. Ljubica Brus (1927-1990) *Zdrav Vestn* 1991; 5: 244-4.
51. Kržišnik C. In memoriam prof. dr. Marij Avčin (1913-1995) *Zdrav Vestn* 1995; 10: 599-600.
52. Kržišnik C. In memoriam prof. dr. Krista Kocijančič (1916-2011) *Slov Pediatr* 2011; 1/2: 144-6.
53. Kržišnik C. Prof. dr. Milan Šilc (1921-2002) *Slov Pediatr* 2002; 1: 25-5.
54. Kržišnik C. Prof. dr. Darja Fettich – in memoriam. *Slov Pediatr* 1999; 1/2: 42-2.
55. Kržišnik C. Majda Benedik: Delo 8. XII. 1995; str. 2.
56. Kržišnik C. Thirty years (1963-1993) of pediatric department of endocrinology, diabetes and metabolic diseases Ljubljana - Slovenia - *Zdrav Vestn* 1994; Suppl I., 1-2.
57. Kržišnik C, Sekavčnik V, Sedej N in sod. Medicinsko-funkcionalni program za izgradnjo nove SPS Pediatrična klinika Ljubljana. Klinični center Ljubljana, januar 1997, 1-52.
58. Sekavčnik V, Sedej N in sod. Arhitektonska-projektna naloga za izgradnjo NPK v Ljubljani. Knjiga II, Klinični center, SPS Pediatrična klinika Ljubljana, MPM, november 1977, 1-11.

59. Kržišnik C. Strokovna izhodišča - medicinsko funkcionalni program nove Pediatrične klinike v Ljubljani. Slov Pediatr 1998; 5 (1-2): 6-15.
60. Ustanova za NPK v Ljubljani. Prizadevanja civilne družbe za NPK v Ljubljani od leta 1994 do leta 2004. www.trzinka.si/skladpk.htm
61. Ministrstvo za zdravje. Poročilo o delu Komisije za oblikovanje medicinsko funkcionalnega programa NPK v Ljubljani št. 021-21/2002 z dne 7.3. 2003, 1-25.
62. Kržišnik C. 10 let prizadevanj za novo Pediatrično kliniko, 50 let Pediatrične klinike na Vrazovem trgu, 90 let od rojstva prof. dr. Marija Avčina in prof. dr. Leva Matajca. Slov Pediatr 2004; 1: 4-7.
63. Kržišnik C. Forty years (1960-2000) of pediatric endocrinology in Slovenia. Slov Pediatr 2000; 3: 91-3.
64. Kržišnik C. Prim. dr. Ivica Tivadar - in memoriam. Slov Pediatr 2003; 4: 259-60.
65. Kržišnik C. Prof. dr. Milan Štrukelj - sedemdesetletnik. Slov Pediatr 1998; 4: 102.
66. Kržišnik C. Prof. dr. Jože Jeras, 1920-2013: nekrolog, Delo 17. X. 2013: 241: 14.

Slikovno gradivo:

Fotoarhiv Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani

Osebni fotoarhiv prof. dr. Leva Matajca

Osebni fotoarhiv prof. dr. Jožeta Jerasa

Osebni fotoarhiv prof. dr. Marjana Prodana

Osebni fotoarhiv prof. dr. Cirila Kržišnika

Osebni fotoarhiv prof. dr. Zore Konjajev

Osebni fotoarhiv prim. Majde Benedik Dolničar

Osebni fotoarhiv VMS Alenke Vračko

Uvodnik / Leading article

150 LET PEDIATRIČNE KLINIKE 70 LET KATEDRE ZA PEDIATRIJO 20 LET REVIIJE »SLOVENSKA PEDIATRIJA«

V letu 2015 nas čaka kar nekaj pomembnih obletnic s področja slovenske pediatrije: minilo bo 150 let od ustanovitve prve otroške bolnišnice na Slovenskem, 70 let od ustanovitve popolne Medicinske fakultete v Ljubljani in Katedre za pediatrijo ter tudi 20 let od izida prve številke slovenske pediatrične revije »Slovenska pediatrija«.

Po osamosvojitvi Slovenije smo se pediatri odločili, da v okviru slovenske pediatrije izvedemo več projektov: izboljšamo sodelovanje med primarno, sekundarno in terciarno pediatrično mrežo, posodobimo specializacijo iz pediatrije, intenziviramo raziskovalno delo na področju pediatrije, začnemo izdajati prvo pediatrično revijo »Slovenska pediatrija«, damo pobudo za izgradnjo nove pediatrične klinike in izdamo učbenik pediatrije.

Večino zastavljenih ciljev smo uspešno uresničili, nismo pa uspeli – predvsem zaradi odklonilnega stališča politikov – vzpostaviti Dežurnih centrov za otroke in mladostnike (DCOM).

Revijo »Slovenska pediatrija« smo pričeli izdajati z namenom, da izboljšamo strokovno komunikacijo med pediatri in šolskimi zdravniki ter kliniko, da predstavimo pediatrična strokovna doktrinarna stališča, ki naj bi veljala za vso državo, in tudi zanimivo kazuistiko. Ob razpadu nekdanje skupne države je prenehala izhajati revija »Jugoslovanska pediatrija«. V zanosu sprememb in novonastale slovenske države je bilo skorajda nujno, da slovenski pediatri izdajamo svojo strokovno revijo.

Po približno desetih letih izhajanja revije smo v uredniškem odboru razmišljali, da bi dvignili strokovno raven revije in jo ob rednem izhajanju in kakovostnih prispevkih, vključno z raziskovalnimi v angleškem jeziku, poskusili umestiti med revije, ki jih indeksira SCI.

Zavedali smo se, da je problem revije v majhni nakladi in da je slovenskih pediatrov in šolskih zdravnikov, potencialnih bralcev revije, celo manj kot 500, zato smo zamisel začasno opustili.

Tudi več pediatrov je bilo mnenja, da se lahko z novostmi in raziskavami s področja pediatrije seznanijo v lahko dosegljivih revijah, kot so »Pediatrics«, »Journal of Pediatrics« in »New England Journal of Medicine«, da pa je smiselno, da v »Slovenski pediatriji« predstavljamo slovenske pediatrične strokovne smernice in klinične poti ter zanimivo kazuistiko, ki jo pediatri na »terenu« ne morejo poznati, saj so po specialističnem izpitu preredko v stiku s kliniko. Želeli so tudi informacije o delovanju in sklepih Razširjenega strokovnega kolegija za pediatrijo, kar smo pričeli v reviji redno objavljati. Revija je omogočila tudi objavo člankov spe-

cializantov pediatrije, ki so eden od pogojev za opravljanje specialističnega izpita. V zadnjem desetletju je revija služila tudi kot dopolnilna publikacija v okviru programa podiplomskega izobraževanja iz pediatrije. Večino predavanj »Derčevih dnevov« je bilo objavljenih v »Izbranih poglavjih iz pediatrije«, del pa tudi v »Slovenski pediatriji«, zlasti strokovni prispevki medicinskih sester in drugih zdravstvenih delavcev.

V »Slovenski pediatriji« kot osrednjem pediatričnem glasilu smo redno prebirali tudi strokovne prispevke s slovenskih pediatričnih kongresov, občasno tudi strokovnih sestankov mednarodnih pediatričnih združenj regije Alpe-Jadran, srednje Evrope in mediteranskega področja. Revija je tako pomembno prispevala k pootenjenju nekaterih strokovnih doktrin v slovenskem prostoru, npr. pri uvedbi novih smernic otroške prehrane. Pred nekaj leti smo eno od števil v celoti posvetili otroški nefrologiji in pediatrom predstavili vsa doktrinarna stališča, predstavljena na slovenskem nefrološkem kongresu. Verjetno je bil to razlog, da zadnja leta anketirani pediatri na Derčevih dnevih niso predlagali, da se nefrološke teme ponovno predstavijo. »Slovenska pediatrija« je večkrat vsebovala tudi strokovne prispevke Derčevih dnevov, ki so bili v objavo oddani naknadno.

V okviru Derčevih dnevov je Pediatrična klinika vsa leta predstavljala sodobne smernice in novosti na področju pediatrije. Neredko so sodelovali tudi priznani tuji predavatelji. Teme predavanj smo izbrali na osnovi anketiranja udeležencev Derčevih dnevov. V preteklih letih smo tako predstavili in objavili izhodišča za delitev dela oziroma sodelovanja na področju pediatrije med primarno, sekundarno in terciarno mrežo v Sloveniji, ki jih je sprejelo tudi Ministrstvo za zdravje. V zadnjih letih so bili na Derčevih dnevih predstavljeni strokovni dosežki na področju pediatrije, o katerih so poročali vrhunski slovenski pediatri. Vsi vabljeni predavatelji so se povabilu odzvali, razen endokrinologov, ki so napovedali poldnevni pediatrični endokrinološki simpozij v okviru pediatričnega kongresa v Čatežu oktobra 2014. Dejansko so predstavili najnovejše strokovne dosežke s tega področja, ki so jih dopolnili prispevki vabljenih predavateljev dr. Outi Hovatta iz Švedske, prof. dr. Thomasa Danneja iz Nemčije in prof. dr. Zvi Larona iz Izraela.

Kakor koli, slovenska pediatrija bo napredovala tudi v prihodnje, saj je strokovnost slovenskih pediatrov na zelo visoki ravni ter ob tem vpeta tudi v širši evropski in svetovni prostor.

Po dvajsetih letih izhajanja »Slovenske pediatrije« se kot glavni urednik revije poslavljam. Pričakovati je, da bo nov uredniški odbor revijo izboljšal, nadgradil in verjetno preuredil v obliko, ki bo zanimiva za širši srednjeevropski prostor. Želimo, da bi omenjeni projekt uspel, doprinesel k strokovnosti slovenskih pediatrov in še dodatno izboljšal zdravstveno oskrbo in varstvo otrok in mladostnikov v Sloveniji, kar je osnovno poslanstvo vseh slovenskih pediatrov in šolskih zdravnikov.

Ob tej priliki bi se rad zahvalil za dolgoletno sodelovanje urednikom, članom uredniškega odbora in sveta, lektorjem, avtorjem strokovnih prispevkov in recenzentom, zlasti pa svoji strokovni sodelavki, svetovalki in tajnici uredništva revije gospe Mihaeli Jurčec, ki je ključno pripomogla, da je bila revija kvalitetna in da je redno izhajala.

Prof. dr. Ciril Kržišnik
Glavni urednik revije »Slovenska pediatrija«

PEDIATRIČNA KLINIKA IN KATEDRA ZA PEDIATRIJO MEDICINSKE FAKULTETE V LJUBLJANI SKOZI ČAS

219 Uvodnik

221 Kazalo

223 Predgovor

225 1. PEDIATRIČNA KLINIKA SKOZI ČAS

225 1.1 ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA POLJANSKI CESTI

227 1.2 NOVA ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA STRELIŠKI ULICI – ULICI
STARE PRAVDE

228 1.3 DERČEVO OBDOBJE – OBDOBJE UNITARISTIČNE PEDIATRIJE

242 1.4 OBDOBJE PROF. DR. MARIJA AVČINA, PROF. DR. LEVA MATAJCA IN PROF. DR.
JOŽETA JERASA – OBDOBJE PEDIATRIČNIH SUBSPECIALIZACIJ

256 1.5 ZADNJI DVE DESETLETJI 20. STOLETJA IN PRVO DESETLETJE NOVEGA
TISOČLETJA

263 1.6 PEDAGOŠKA IN RAZISKOVALNA DEJAVNOST KLINIKE

265 1.7 OBISKI UGLEDNIH GOSTOV

273 1.8 STROKOVNO SODELOVANJE

280 1.9 RAZVOJ SUBSPECIALNIH DEJAVNOSTI NA PEDIATRIČNI KLINIKI

280 1.9.1 Neonatologija

286 1.9.2 Genetika

291 1.9.3 Nevrologija

308 1.9.4 Pulmologija

316 1.9.5 Gastroentorologija, hepatologija in nutricionistika

323 1.9.6 Alergologija, imunologija in revmatologija

329 1.9.7 Hemato-onkologija

338 1.9.8 Endokrinologija

359 1.9.9 Kardiologija

366 1.9.10 Nefrologija

371 1.9.11 Pedopsihiatrija

373	1.9.12 Radiologija
376	1.9.13 Psihološka dejavnost
377	1.9.14 Fizioterapevtska dejavnost
378	1.9.15 Laboratorijsko diagnosticiranje
383	1.10 ZDRAVSTVENA NEGA NA PEDIATRIČNI KLINIKI
393	1.11 NOVOGRADNJA PEDIATRIČNE KLINIKE
415	2. KATEDRA ZA PEDIATRIJO MEDICINSKE FAKULTETE V LJUBLJANI SKOZI ČAS
432	Viri

PREDGOVOR

Zgodovino Pediatrične klinike smo želeli predstaviti že ob otvoritvi nove Pediatrične klinike. V ta namen smo v letih 2007 in 2008 predstojnike in vodje oddelkov in služb klinike prosili, da pripravijo podatke in slikovno gradivo o razvoju posameznih strokovnih področij.

Nekateri so se povabilu odzvali takoj in pripravili obširne podatke o svojih oddelkih, drugi so prispevali le skromen opis dela in razvoja svoje enote z utemeljitvijo, da podatkov o predhodnikih pač nimajo oziroma jih ne poznajo. Nekateri vsebin sploh niso pripravili. Rad bi se zahvalil vsem kolegom in sodelavcem ter sodelavkam, ki so mi posredovali zgodovinske podatke in slikovno gradivo o svojih strokovnih enotah, tajnici katedre gospe Branki Kenda in svoji dolgoletni tajnici gospe Mihaeli Jurčec pa za pripravo in nasvete pri realizaciji publikacije.

Leto pred zaključkom gradnje Pediatrične klinike je bilo zaradi poprave napak pri gradnji in razpisov ter nabave opreme za novo kliniko precej naporno in zahtevno. Hkrati je potekala tudi »borba« za umestitev laboratorija in predvidene magnetnoresonančne naprave v območju nove klinike. Vse to je razlog, da publikacije takrat nismo uspeli izdati. Razmišljali smo, ali je sploh smiselno predstaviti tistih nekaj oddelkov klinike, ki so oddali svoja poročila, ali ne. Na naše naknadne prošnje se je odzvalo nekaj več oddelkov. Del informacij o kliniki sem uspel pridobiti sam iz dokumentacije Medicinske fakultete, predvsem v okviru akademskih napredovanj posameznikov. Med svojim več kot 40-letnim delom na kliniki sem si namreč zabeležil številne podatke in zanimivosti o razvoju klinike, ki sem jih črpal v pogovorih s svojimi učitelji in sodelavci: prof. dr. Levom Matajcem, prof. dr. Marijem Avčinom, prof. dr. Jožetom Jerasom, prof. dr. Marjanom Prodanom, prof. dr. Zoro Konjajev, prim. dr. Luko Pintarjem in nekdanjo glavno medicinsko sestro Marijo Oštrbenk, VMS. Zavedam se, da nekateri podatki niso povsem točni, kar sem ob prebiranju uradne dokumentacije klinike ugotovil tudi sam. Izstopa tudi nesorazmernost v predstavitvah posameznih enot klinike do preselitve na novo lokacijo leta 2009, kar je povezano predvsem z natančnostjo in obsežnostjo dokumentacije, ki so jo pripravili predstavniki oddelkov.

Natančneje je predstavljena le generacija sodelavcev klinike, ki je delovala do preloma tisočletja, samo delo klinike pa skoraj do konca prve dekade v novem stoletju. Zgodovinskega slikovnega gradiva sem prejel zelo malo, zato sem dodal vrsto posnetkov iz dvajsetletnega obdobja »Derčevih dnevov« in prednovoletnih srečanj na Pediatrični kliniki.

V zadnjem delu je svoje mesto našel pregled razvoja Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani. Ob 90-letnici Medicinske fakultete smo bili namreč predstojniki kateder Medicinske fakultete naprošeni, da pripravimo zgodovinski pregled dela posameznih kateder po posebnih navodilih, ki sem jih upošteval pri pripravi besedila. V publikaciji »90 let Medicinske fakultete v Ljubljani« iz leta 2009, ki je izšla na 273 straneh, je bil moj prispevek o Katedri za pediatrijo močno spremenjen. »Neznani« recenzent si je v skrajševalni vnemi privoščil, da je kot člane katedre »odstranil« prof. dr. Zoro Konjajev, prof. dr. Majdo Kmet Benedik in prof. dr. Milana Šilca. Končna oblika prispevka tudi ni bila avtorizirana s strani avtorja. V tokratni publikaciji so omenjeni učitelji navedeni, prav tako tudi čas delovanja prof. dr. Leva Matajca in prof. dr. Jožeta Jerasa na Katedri za pediatrijo.

1. PEDIATRIČNA KLINIKA SKOZI ČAS

UVOD

Skrbstvo za otroke, zlasti bolne, ima na Slovenskem razmeroma dolgo tradicijo. Prva »najdenišnica« je bila ustanovljena v Ljubljani poleg cerkve Sv. Florijana že za časa cesarja Jožefa. Prvi zavodi za otroke so bili pogosto pribežališče za zavržene otroke, medtem ko so otroke premožnih staršev izbrani zdravniki zdravili na domu.

1.1 ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA POLJANSKI CESTI

Idejo, da bi v Ljubljani zgradili otroško bolnišnico, je leta 1862 sprožil mestni fizik Viljem Kovač (1830–1888) (Slika 1.1.1). Tedanji župan dr. E. H. Costa je njegovo idejo podprl. Sledile so objave v časopisu »Triglav«, tako urednika publikacije P. Radiča kot tudi dr. Kovača, ki sta idejo o potrebi po ustanovitvi otroške bolnišnice ponesla med najširšo javnost ter bila deležna razumevanja in podpore večine prebivalstva. Dr. Kovač je predlagal ustanovitev damskega komiteja, ki naj bi prevzel zbiranje prostovoljnih prispevkov za novo bolnišnico. Komite sta organizirala občinski svetnik V. C. Zupan in njegova soproga; nadvse aktivne gospe so bile še Ana Dolšein, Amalija Haufen, Marija Kenčič, Justina Lerher, Žaneta Majer, Ana Pesjak in Emilija Sredry. Poziv dr. Kovača so 3. maja 1865 objavili tudi drugi časopisi, npr. »Laibacher Zeitung« in »Novice«.

Premožni meščani in t. i. odličniki so prispevali velike vsote denarja. Zanimivo je, da je bilo tudi tedaj nemalo meščanov, ki so gradnji nasprotovali, med njimi celo nekaj zdravnikov.

Slika 1.1.1: Dr. Viljem Kovač.

Prvi občni zbor pobudnikov gradnje in dobrotnikov je bil junija 1865 v veliki dvorani magistrata. Na nadaljnjih sejah so ustanovili Odbor in Društvo za izgradnjo in vzdrževanje otroške bolnišnice ter sklenili, da kupijo poslopje in zemljišče na Poljanah 54, na vogalu današnje ulice Janeza Pavla II. in Poljanske ceste, kjer je danes Dom starejših občanov, ter zgradbo adaptirali in kmalu pripravili za uporabo.

Deželna vlada je 12. avgusta 1865 potrdila pravila Društva, med katerimi je bil pomemben predvsem 1. člen, ki je določal, da je zdravniška pomoč, ki jo potrebujejo revni otroci, brezplačna.

Uradna otvoritev otroške bolnišnice, ki so jo zaradi njenega pokroviteljstva poimenovali po cesarici Elizabeti, je bila 9. novembra 1865 (Slika 1.1.2). Ta dan je bila slavnostna seja, na kateri je prvi predsednik Upravnega odbora župan dr. Etbin Costa podal obsežno poročilo o nastanku in razvoju otroške bolnišnice. Vseh dvanajst brezplačnih postelj je bilo zasedenih takoj, trinajsto pa so morali starši premožnih otrok pla-

Slika 1.1.2: Elizabetina otroška bolnišnica na Poljanski cesti.

čati. Zdravila je dajal zastoj lekarnar Albert Ramm, otroke pa je brezplačno zdravil dr. Kovač. V Odboru je bilo veliko ljubljanskih Nemcev, v Društvo pa je kasneje vstopilo tudi mnogo slovenskih dam.

Dr. Kovač je poznal razmere na Dunaju, kjer sta delovali dve otroški bolnišnici, in tako predlagal, da se nudi pomoč omejenemu številu otrok, in sicer eni tretjini od 750 otrok, ki bi prišli

v poštev za zdravljenje v primeru potrebe. Tedaj je Ljubljana štela le 22.000 prebivalcev. Bolnišnici je bila pridružena brezplačna ambulanta za revne otroke.

Leta 1866 je bilo sprejetih 64 otrok, izmed njih je 10 otrok umrlo, 33 pa ozdravelo. Umrljivost je bila 13,8 %, kar je bilo v primerjavi z umrljivostjo v otroških bolnišnicah na Dunaju, kjer je v SA-Anna-Kinderspital in St Josef-Kinderspital umrljivost znašala kar 24 % oziroma 19 %, pravzaprav relativno malo. Kasnejša leta so bila težka: bolnišnica se je vzdrževala s prispevki članov Društva ter s podporami in subvencijami.

Predsedniki Društva so bili dr. Etbin Costa (1865–1868), dr. Jos Suppan (1868–1880), Anton vitez Laschan (1880–1884), dr. Emil Bock (1884–1888), Albert Samassa (1888–1889), Jos Luckmann (1891–1906) in O. Bamberg (1906–1918).

Otroke je 20 let, vse do svoje smrti leta 1887, brezplačno zdravil dr. Viljem Kovač. Za njim je vodenje bolnišnice prevzel primarij dr. Julij Schuster s sodelavcema dr. Alfredom Mahrom in dr. Stankom Stergerjem. Kasneje se jim je pridružil še sekundarij dr. Jos Staudacher.

Izobraženo osebje bolnišnice je sodilo v skupino t.i. ljubljanskih Nemcev, pomožno osebje pa je bilo slovensko. Vendar je bil dr. Kovač Slovenec, kar je razvidno z njegovega recepta iz leta 1881, izdanega v »Lekarni pri zlatem samorogu« Viktorja Trnkoczyja pri

Slika 1.1.3: Recept dr. Viljema Kovača.

Magstratu v Ljubljani (Slika 1.1.3).

Režijski stroški otroške bolnišnice so bili zelo visoki, zato si je vodstvo pomagalo z organiziranjem dobrodelnih plesov, družabnih prireditev in veselic ter s prošnjami za pomoč bogatim meščanom in ustanovam. Vse to ni zadoščalo, zato so med letoma 1874 in 1877 bolnišnico zaradi pomanjkanja denarja skoraj zaprli. Stanje se je izboljšalo, ko je začela deželna bolnišnica po ukinitvi najdenišnice za plačilo pošiljati otroke v otroško bolnišnico. S tem denarjem, darilom Kranjske hranilnice in izkupičkom za prodano hišo na Poljanski 54 Vincencijevi družbi so oktobra 1889 zgradili novo otroško bolnišnico na Streliški ulici oziroma današnji Ulici stare pravde.

1.2 NOVA ELIZABETINA OTROŠKA BOLNIŠNICA NA STRELIŠKI ULICI – ULICI STARE PRAVDE

Nova Elizabetina otroška bolnišnica (bivša Mestna otroška bolnišnica) je bila večja in bolj opremljena kot stara stavba (Slika 1.2.1). Novo bolnišnico, ki je imela 30 postelj, je 19. novembra 1889 blagoslovil prošt dr. Leonard Klofutar. Zdravila je še naprej dajal zastojnik lekarnar Ubald pl. Trnkoczy.

O hospitalizacijah otrok v otroški bolnišnici v tem času je sila malo podatkov, zanimive pa so številke iz letnih poročil Elizabetine bolnišnice za obdobje 1865–1905, iz katerih lahko razberemo, da je bilo od leta 1883 do leta 1904 v otroško bolnišnico sprejetih kar 4.451 otrok.

Slika 1.2.1: Nova Elizabetina otroška bolnišnica

Najpogostejši vzroki za sprejem v bolnišnico so bili okužbe dihal, škrofuloza, vnetja oči, ekcemi, vnetja prebavil, ošpice, škrlatinica in pljučna tuberkuloza.

Dohodki za redno delovanje otroške bolnišnice niso zadoščali, zato so bili odločilnega pomena donacije ter prispevki podpornikov in dobrotnikov, tudi v naravi. Med številnimi podporniki otroške bolnišnice je bilo po primkih sodeč veliko Slovencev.

Leto 1907 – prihod dr. Bogdana Derča v Ljubljano

Dr. Bogdan Derč po vrnitvi v Ljubljano leta 1907 ni dobil delovnega mesta v tedanji Elizabetini otroški bolnišnici, saj je bilo vodstvo povsem nemško usmerjeno. Bolnišnico je vodil dr. Schuster v sodelovanju s

svojim najtesnejšim sodelavcem dr. Staudacherjem, ki je bil nastavljen kot protitež mlademu slovenskemu zdravniku dr. Derču in predviden za bodočega predstojnika otroške bolnišnice (Slika 1.2.2).

Med 1. svetovno vojno je bilo v otroški bolnišnici tudi začasno improvizirano skladišče za vojne potrebe. Po razpadu Avstroogrške leta 1919 je prim. dr. Schuster takoj zapustil Ljubljano, dr. Staudacher, ki je bil manj protislovensko nastrojen, pa je pediatrično in privatno prakso v Ljubljani opravljal vse do konca 2. svetovne vojne. Tako je lahko **dr. Bogdan Derč** vodenje otroške bolnišnice, ki je bila v zelo slabem stanju, prevzel šele leta 1919.

Slika 1.2.2: Dr. Schuster.

1.3 DERČEVO OBDOBJE – OBDOBJE UNITARISTIČNE PEDIATRIJE (1919–1947)

Slika 1.3.1: Starši dr. Bogdana Derča, oče dr. Josip Derč in mati Ana Derč, roj. Žužek.

Dr. Bogdan Derč se je rodil kot nedonošenček 16. februarja 1880 na Trubarjevi cesti št. 4 v Ljubljani materi Ani, roj. Žužek, in očetu dr. Josipu, znanemu ljubljanskemu ginekologu – porodničarju (Slika 1.3.1).

Študij in specializacija

Dr. Bogdan Derč se je po maturi v Ljubljani leta 1898 vpisal na Medicinsko fakulteto v Gradcu, kjer je promoviral 24. aprila 1904. »Praktično leto« oziroma staž je opravljal v bolnišnici v Ljubljani, največ pod mentorstvom prof. dr. Eda Šlajmerja. V isti bolnišnici je nato delal kot pomožni zdravnik do leta 1905, nato pa je bil kot volonter sprejet na dunajsko

pediatrično kliniko, ki jo je tedaj vodil prof. dr. Theodor Escherich. Klinika je imela pododdelke za vsa področja, vključno z zobno ambulanto. Sprva je bil dodeljen na kirurški pododdelek, vendar je bil sila razočaran nad grobstvo pri obravnavi otrok. Ni mogel pozabiti prizora, ko je sicer »ugledni« kirurg zgrabil fantiča s povečanimi mandlji za vrat in mu z neumitim kazalcem in nohtom desne roke izpraskal tonzili. Zaprošil je za premestitev na oddelek za zdravljenje davice, kjer so pri zdravljenju prav tedaj uvedli intubacijo namesto traheotomije. Kasneje se je specializiral na vseh oddelkih Pediatrične klinike, vključno z ambulantnim traktom. Tedaj je šest zdravnikov na leto ambulantno pregledalo približno 10.000 otrok. V tem obdobju se je spoprijateljil s kasnejšim bostonskim profesorjem dr. Bélo Schickom, ki mu je prenesel svoje izkušnje z zdravljenjem otroških nalezljivih bolezni, zlasti oslovskega kašlja, ošpic in škrlatinke. Njegov vrstnik je bil tudi kasnejši profesor pediatrije na Dunaju dr. Clemens von Pirquet, ki je skupaj s prof. dr. Schickom proučeval alergijske procese in uvedel t. i. tuberkulinski test.

Nekaj časa je volontiral tudi pri prof. dr. Schröterju na III. Interni kliniki, kjer so se zdravili pretežno tuberkulozni bolniki. Tako je del volontiranja opravil tudi kot hišni zdravnik v depandansi dunajske klinike na južnem Tirolskem, v sanatoriju za tuberkulozo v mestecu Gries, ki je postalo v zadnjih desetletjih predmestje Bolzana.

»Klima« na dunajski Pediatrični kliniki ni bila ugodna za nenemške specializante in zdravnike. Dr. Bogdanu Derču so odkrito povedali, da bo ostal večni volonter, če ne odide s klinike. Zato se je odločil, da bo še pol leta volontiral na Pediatrični kliniki v Gradcu, ki jo je tedaj vodil prof. dr. Ernst Moro, kasneje zaposlen tudi na Pediatrični kliniki v Heidelbergu. Prof. dr. Moro, po poreklu Žid, je bil rojen v Ljubljani. Bogdanu Derču je bil izrazito naklonjen. Dr. Derču je predal svoje bogate strokovne izkušnje, da je lahko znatno izpopolnil svoje znanje. Krajši čas se je izpopolnjeval tudi na otološki kliniki pri prof. dr. Habermannu in se nato kot specialist pediater leta 1907 vrnil v Ljubljano.

Specialističnega izpita iz pediatrije tedaj ni bilo. Specialist je postal tisti zdravnik, ki mu je po določenem stažu šef klinike izdal potrdilo, da ga ima za specialista, z utemeljitvijo o znanju in izkušnjah, ki jih je kandidat pridobil pod njegovim nadzorom.

Prve zaposlitve, prva svetovna vojna

Slika 1.3.2: Dr. Bogdan Derč.

Po vrnitvi v Ljubljano leta 1907 za dr. Bogdana Derča ni bilo službenega mesta. Takratna kranjska deželna bolnišnica ni imela pediatričnega oddelka, zato so za bolne otroke skrbeli v Elizabetini otroški bolnišnici« na Streliški ulici. Bolnišnica je imela tedaj 13 postelj. Bila je zasebna društvena ustanova, ki so jo vzdrževali Nemci in ni ponujala delovnega mesta za zaposlitev mladega slovenskega pediatra.

Dr. Derč je ugotovil, da v Ljubljani ni organiziranega otroškega zdravstva, zato se je začel udeleževati na področju zdravstvene prosvete. Predvsem je poudarjal pomembnost dojenja kot najprimernejše prehrane otroka, ki preprečuje tudi različne bolezni. Seveda pa je govoril tudi o nujnosti odkrivanja in zdravljenja pogostih bolezni v otroštvu.

Derčevo prosvetno delo na področju otroškega zdravstva je na največ razumevanja naletelo v »Splošnem slovenskem ženskem društvu«, ki si je prav tako prizadevalo za izboljšanje stanja mladine. Tako je društvo septembra 1908 v Narodnem domu v Ljubljani organiziralo razstavo »Otrok« in izdalo posebno knjižico na 85 straneh, ki jo je uredila Minka Govekar. V publikaciji so bile predstavljene skupine predmetov, ki služijo zdravju, higieni in vzgoji otrok, dodanih pa

je bilo tudi več člankov, med njimi prispevek dr. Derča »Hranitev dojenčka«, v katerem je propagiral dojenje. Za Ljubljano je bila razstava pomemben dogodek, ker je spodbudno vplivala na narodno zavest. Medtem, ko je v Ljubljani potekala razstava, so v Ljubljani in na Ptujju izbruhnili narodnostno-politični nemiri, po katerih so slovenski politiki pokazali večjo naklonjenost otroškemu zdravstvu. Tako je dr. Derču uspelo, da je mestni fizikat ustanovil ambulanto za otroke, kjer je delal brez plačila. Delo ambulante je zlasti zaradi majhnega zanimanja staršev za zdravljenje otrok sčasoma zamrlo, pa tudi zato, ker po brezplačnem pregledu dr. Derč otrokom ni mogel razdeliti tudi brezplačnih zdravil. Tedanji nemški otroškozdravstveni politiki dejavnost dr. Derča ni bila po volji, zato je upravni odbor Elizabetine otroške bolnišnice na trimesečno »specializacijo« iz pediatrije v Gradec poslal mladega dr. Josipa Staudacherja, da je lahko izvajal ambulantne preglede otrok v otroški bolnišnici. Leta 1909 je občinski svetnik in šolski upravitelj Jakob Dimnik predlagal ustanovitev delovnega mesta mestnega in šolskega zdravnika, ki naj bi ga zasedel dr. Derč (Slika 1.3.2).

Slika 1.3.3: Današnja stavba nekdanjega Mestnega doma, v katerem sta imela prostore mestni fizikat in mestna šolska poliklinika.

Žal so namesto dr. Derča, torej pediatra, zaposlili dva slabše plačna zdravnika splošne prakse. To sta bila sicer kasneje zelo uspešna zdravnika na področju preventive dr. Mavricij Rus in dr. Jernej Demšar, ki sta kot šolska zdravnika pregledovala otroke ob vstopu v šolo in kasneje skrbela za ustrezno šolsko higieno. Prva šolska poliklinika je bila v prostorih Mestnega doma, kjer je bil tudi mestni fizikat (Slika 1.3.3).

Leta 1909 so na pobudo predsednika deželnega sodišča Alberta Levičnika in sodnega svetnika Frana Milčinskega ustanovili »Društvo za skrbstvo otrok za sodni okraj ljubljanski«. Dr. Derč je imel društveno ambulanto kar v svoji zasebni ordinaciji. Večino pregledov in zdravljenj otrok je opravljal brez plačila. Državnih služb za zdravnike ni bilo veliko, zato je bil prisiljen sprejeti delovno mesto, za katerega drugi zdravniki niso pokazali zanimanja. Tako je prevzel pogodbeno službo obratnega blagajniškega zdravnika v papirnicah Vevče, Goričane in Medvode, kjer je s prekinitvami delal kar 24 let. Poleg splošne prakse je organiziral tudi pediatrično ambulanto, kjer je poleg kurativne izvajal tudi preventivno dejavnost.

1. januarja 1913 je bil imenovan za državnega policijskega zdravnika z nalogo, da poskrbi tudi za sirote in otroke, oddane v rejništvo.

Zaradi nujnosti razmer je moral dr. Derč kot policijski zdravnik nadzorovati javno in skrito prostitucijo, kar je izvajal strokovno dokaj uspešno, ni pa se mogel posvečati otroškemu varstvu, za kar se je specializiral.

Slika 1.3.4: Avstroogrška vojska med 1. svetovno vojno.

Ob začetku 1. svetovne vojne je sprva delal v stalni in provizorični vojni bolnišnici, kjer je prvič videl primere črnih koz pri kar tridesetih romunskih vojnih ujetnikih.

Zaradi slovenske zaveznosti je bil tedanjim oblastem politično sumljiv in tako so ga kmalu premestili k pešadijskemu polku v Galicijo (Slika 1.3.4).

Tam so ga zaradi njegove nenaklonjenosti Nemcem zaprli v zaporsko bolnišnico (*nem.* Inquisitenspital), a je dosegel, da je bil ob komisijskem pregledu spoznan za nesposobnega službe na fronti. Iz Galicije so ga premestili v Plzen, kjer je bil dodeljen 16. topniškemu polku. Tam je služil do februarja 1918. Istega meseca ga je Kranjska deželna vlada uspešno odpoklicala iz vojaške službe in ga poslala na dvomesečno izpopolnjevanje iz pediatrije na dunajsko Pediatrično kliniko, kjer naj bi kot pediater prevzel skrbništvo za otroke na celotnem Kranjskem. Po vrnitvi v Ljubljano ga je oblast ponovno poslala v Krmin na soški fronti, kjer pa ni imel posebnega dela in se je tako lahko posvetil pisanju knjige »Dojenček«, ki so jo prvič izdali leta 1919 v Ljubljani in ponovno še leta 1921. V avgustu 1918 so dr. Derča dokončno spoznali za nesposobnega opravljanja vojaške službe. Tri mesece kasneje, 11. novembra 1918, se je končala 1. svetovna vojna in v novonastali Jugoslaviji so se izboljšali delovni pogoji za otroško skrbstvo in zdravstvo.

Obdobje med prvo in drugo svetovno vojno

Dr. Bogdan Derč je postal vodja Otroške bolnišnice na Streliški ulici 16. julija 1919. Po koncu 1. svetovne vojne je dotodanje Društvo za vzdrževanje otroške bolnišnice, ki je bilo v nemških rokah, prešlo pod upravo komisarja, dolgoletnega slovenskega občinskega svetnika Likozarja. Ta je nemudoma omogočil, da so Društvo prevzeli Slovenci. Vodenje novega slovenskega odbora Društva so predali prof. dr. Ivanu Jenku, dr. Bogdan Derč pa je po pravilniku postal njegov stalni član. Na pobudo dr. Derča so Otroško bolnišnico dali v najem takratni Deželni bolnišnici pod pogojem, da vzdržuje stavbo in skrbi za njeno obratovanje. Dohodki Društva so omogočali le manjše nabave in različne nujne izboljšave, saj je bila stavba, ko jo je leta 1919 prevzel dr. Derč, v katastrofalnem stanju.

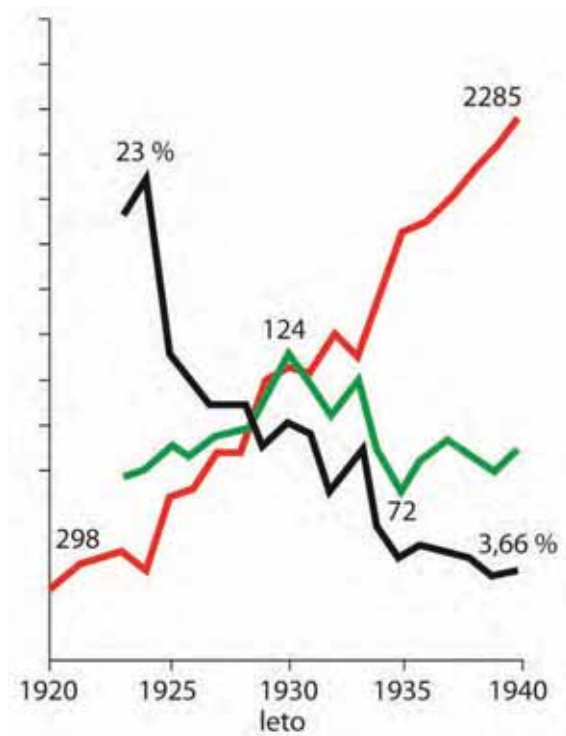
Tedaj je bilo v bolnišnici 13 shiranih otrok. Primanjkovalo je posteljnine, krožnikov, žlic, skodelic in zdravniških pripomočkov, shrambe so bile prazne. Zdravstveno osebje je obsegalo le tri sestre – negovalke, tehnično osebje pa eno deklo (*perico*) in hlapca.

Slika 1.3.5: Dr. Bogdan Derč z materami bolnih otrok, negovalkami in redovnicama.

V Otroški bolnišnici so bili hospitalizirani vsi otroci do 14. leta starosti, razen bolnikov z davico in s škrlatinko. Sprejeti so bili tudi otroci s kirurškimi problemi ter z boleznimi grla, nosu, ušes in oči. Kirurške posege so opravljali specialisti splošne bolnišnice, konzervativno zdravljenje in pediatrično nego pa so izvajali v otroški bolnišnici. Otroke so na diagnostične in terapevtske posege v splošno bolnišnico prevažali s kočijo. Dr. Derču je uspelo, da je število bolniških postelj s prvotnih 30 povečal na 90. Pri negi bolnih otrok so pomagale tudi matere bolnih otrok in redovnice (Slika 1.3.5).

Število hospitaliziranih otrok se je z 298 leta 1920 povečalo na 2.285 leta 1940, umrljivost pa se je s 23 % leta 1920 znižala na 3,66 % leta 1940, kar je razvidno z diagrama (Slika 1.3.6). Podatke je dr. Derč objavil v Zdravstvenem vestniku leta 1941.

Legenda: rdeča črta – število sprejemov, zelena črta – število umrlih, črna črta – umrljivost.

Slika 1.3.6: Obravnava bolnih otrok, zdravljenih v Otroški bolnišnici v Ljubljani, v obdobju 1920–1940.

Otroci so umirali zaradi »črevesnega katarja«, tj. enterokolitisa z izsušitvijo in toksikozo, ter hudih pljučnic, pogosta je bila tudi razsejana miliarna tuberkuloza z meningitisom.

Dr. Bogdan Derč je takoj po prevzemu Otroške bolnišnice v njej ustanovil otroško ambulanto, v kateri je že v prvem letu pregledal kar 3.000 otrok, v bivši stavbi nemškega otroškega vrtca na Streliški ulici pa je organiziral dojilnico.

Otroško ambulanto in dojilnico so po nekaj letih ukinili, formalno zaradi neustreznih prostorov, dejansko pa zato, ker je centralna vlada v Beogradu v Ljubljani ustanovila otroški dispanzer in Dečji dom kraljice Marije, ki ju je vodil Derčev mlajši kolega dr. Matija Ambrožič. Tudi on je končal specializacijo iz pediatrije na Dunaju, leta 1926 pa so ga povabili v Beograd, kjer je postal profesor in ustanovitelj Pediatrične klinike. Vodenje dispanzerja in Dečjega doma je prevzel dr. Bogo Dragaš.

Dr. Bogdan Derč je bil visokorasel, bradat in elegantno oblečen gospod (Slika 1.3.7), ki je pogosto nosil klobuk (cilinder) (Slika 1.3.8).

Slika 1.3.7: 30-letni elegantni dr. Derč. Slika 1.3.8: Dr. Derč s svojim prepoznavnim cilindrom.

Znal je pridobiti naklonjenost ljubljanskih revnih in premožnih mater, ki so mu zaupale zdravljenje svojih bolnih otrok. Ker je otroke po pregledu vedno obdaril s slaščicami, ki jih je nosil v žepu, so mali bolniki komaj čakali na kontrolni pregled pri navidez »hudem«, a dobrosrčnem zdravniku.

Znan je bil tudi po imenitnem pečatniku z ahatnim ročajem in pečatnem prstanu z inicialkama njegovega imena in priimka (Sliki 1.3.9 in 1.3.10).

Slika 1.3.9: Pečatnik dr. Derča z ahatnim ročajem.

Slika 1.3.10: Pečatni prstan dr. Derča.

Slika 1.3.11: Udeleženci podiplomskega izobraževanja na dunajski pediatrični kliniki. Organizator prof. dr. Clemens von Pirquet s klobukom v naročju je v sredini, dr. Derč sedi na skrajni levi.

Dr. Derč se je strokovno izpopolnjeval tudi na Pediatrični kliniki na Dunaju leta 1926, kjer je prof. Clemens von Pirquet organiziral pediatrični podiplomski tečaj (Slika 1.3.11).

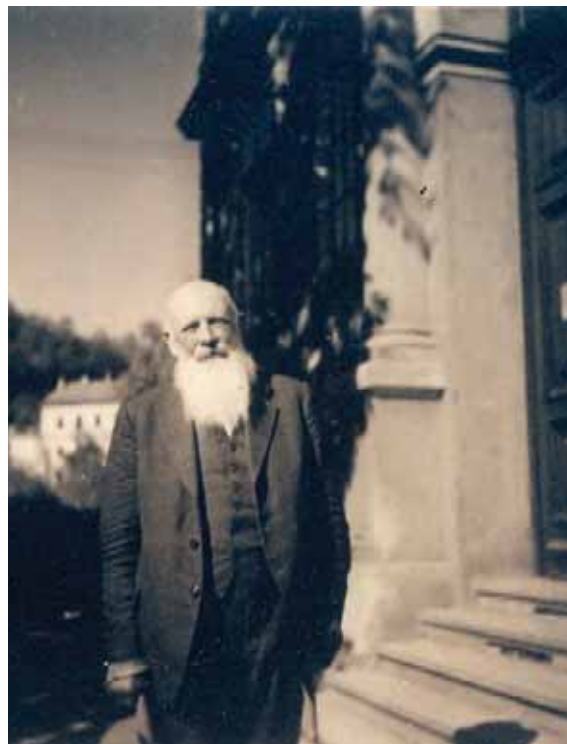

Slika 1.3.12: 30. obletnica mature leta 1928. Dr. Derč sedi kot tretji z desne.

Dr. Bogdan Derč se je redno udeleževal tudi okroglih obletnic mature (Slika 1.3.12).

Slika 1.3.13: Dr. Derč na konju.

Slika 1.3.14: Dr. Derč pred vhodom v Otroško bolnišnico.

Slika 1.3.15: Dr. Derč med vizito ob bolniški postelji.

Bil je tudi strasten ljubitelj konj (Slika 1.3.13).

Dr. Bogdan Derč je vstajal zgoraj zjutraj in se podal na ježo v okolico Ljubljane. Dopoldne je preživel ob delu v Otroški bolnišnici na Ulici stare pravde (Sliki 1.3.14 in 1.3.15), opoldne pa je delal v pediatrični ambulanti na Miklošičevi cesti.

Popoldne je opravljal privatno prakso, in sicer je obiskoval bolne otroke na domu. Na obiske ga je s kočijo vozil hlapec (Slika 1.3.16).

Dr. Derč je med obiskom 23. 3. 1935 Otroško bolnišnico s ponosom razkazal kraljici Mariji (Slika 1.3.17).

V drugem in tretjem desetletju 19. stoletja so se sredstva, namenjena Otroški bolnišnici na Strelški ulici, zelo zmanjšala, saj je država skrbela predvsem za preventivne programe in ne za zdravljenje. To je dr. Derča silno žalostilo, saj ni mogel izboljšati zdravljenja hudo bolnih otrok. Otroke z levkemijo, ki so krvaveli zaradi trombocitopenije, so zdravili s transfuzijami, otroke z rakom pa z »radioaktivnimi«
iglam.

Slika 1.3.16: Kočija, s katero je dr. Derč obiskoval bolne otroke.

Ob koncu 1. svetovne vojne je dr. Derč prevzel pogodbeno delo v ambulanti okrajne bolniške blagajne s sedežem v Št. Vidu, tedaj nad Ljubljano. Iz pogodbenega razmerja se je razvilo trajno sodelovanje pri delavskem

zavarovanju. Tako je od leta 1918 pogodbeno delal v ordinaciji za otroke, ki jo je ustanovil Okrožni urad za zavarovanje delavcev (OUZD). Dr. Derč je nato uspel organizirati moderno pediatrično ambulanto, ki je delovala na Miklošičevi ulici v stavbi današnjega Zavoda za zdravstveno zavarovanje. Leta 1933 je v isti stavbi ustanovil še posvetovalnico za doječe matere in po potrebi tudi za nosečnice. Tu je imel ambulanto tudi ginekolog doc. dr. Ivan Pintar, ki navaja, da je posvetovalnico dr. Derča vsak mesec obiskalo približno 450 mater. Celo med 2. svetovno vojno je bilo pregledov vsako leto kar preko 12.000.

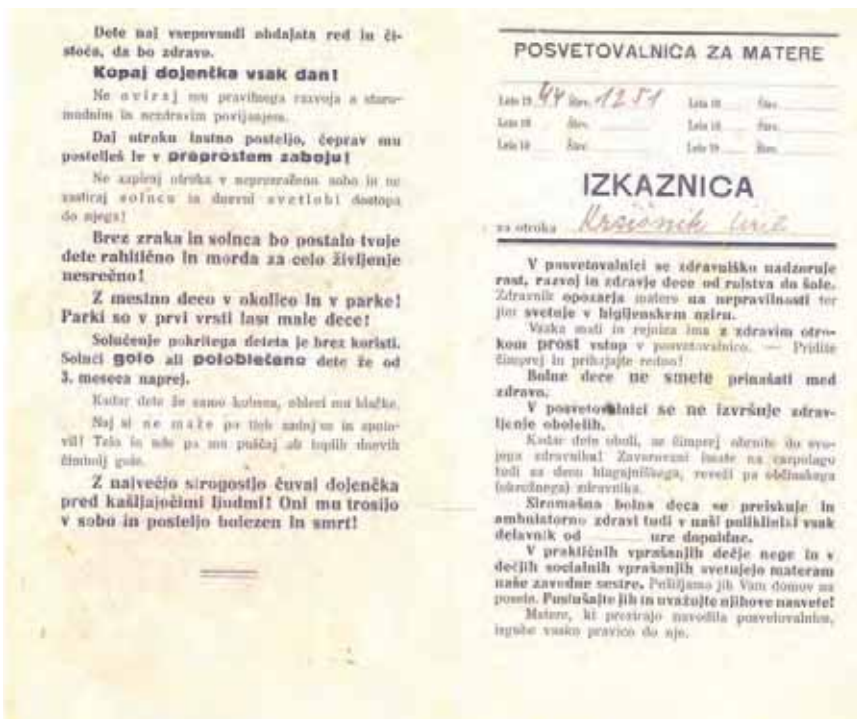
V ambulanti OUZD je dr. Derč pregledal naslednje število otrok.

Leto	1939	1940	1941	1942	(do oktobra) 1943
Število pregledanih otrok	14.301	10.824	13.518	12.103	12.055

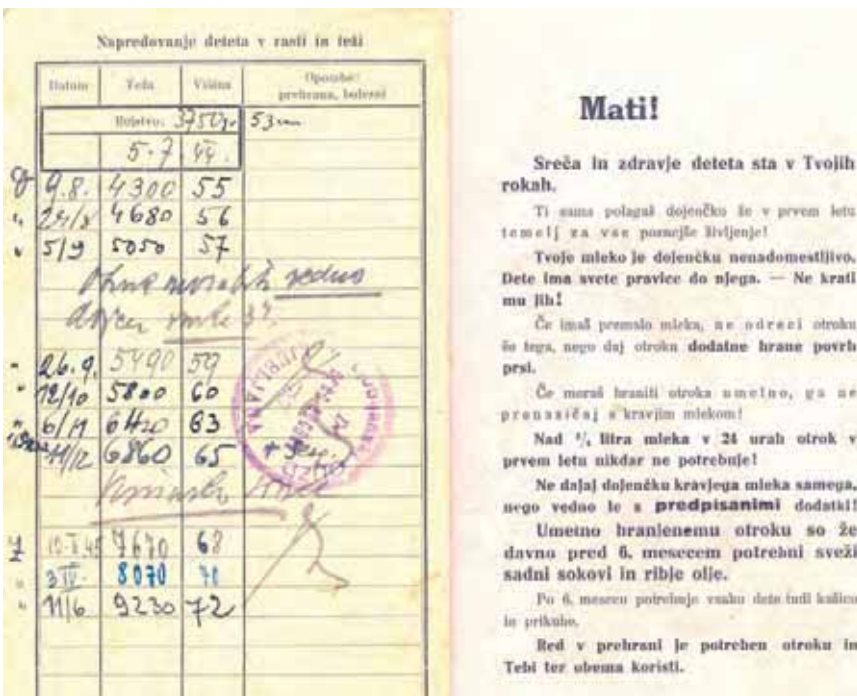

Slika 1.3.17: Dr. Derč s kraljico Marijo pred Otroško kliniko.

Podatkov za naslednja leta doc. dr. Ivan Pintar ni imel. Sam sem našel nekaj podatkov o nasvetih v posvetovalnici v naslednjem letu; v Derčevi »Posvetovalnici za matere« sem bil registriran pod številko 1251. Derčevi nasveti so bili enaki napotkom, ki jih pediatri sporočamo mladim materam v današnjem času: čim daljše dojenje, nujnost dodajanja vitamina D oziroma sončenja ter dodajanje kašic v otroško prehrano po 6. mesecu starosti. Priporočal je tudi zračenje stanovanjskih prostorov in izogibanje osebam z okužbami (Slika 1.3.18).

Slika 1.3.18: Zdravstveni karton v pediatrični ambulanti OUZD z navodili za nego otroka iz leta 1944. Dr. Derč je dopisal in podpisal priporočilo za dojenje na tri ure in dodatno sončenje.

Slika 1.3.19: Predsednik in tajnik Pediatrične sekcije, izvoljena leta 1941.

Slika 1.3.20: Derčeva knjiga »Slovenska mati – dŏji!«

Dr. Derč je bil dejaven tudi v okviru Slovenskega zdravniškega društva. Leta 1941 je postal prvi predsednik Pediatrične sekcije zdravniškega društva, tajnik pa je bil dr. Marij Avčin (Slika 1.3.19).

Leta 1943 je izdal zdravstvenoprosvetno publikacijo »Slovenska mati – dŏji!« (Slika 1.3.20).

Slika 1.3.21: Profesorji in zdravstveni minister ob ustanovitvi Medicinske fakultete v Ljubljani julija 1945. Sedijo z desne: forenzik Janez Milčinski, pediater Bogdan Derč, zdravstveni minister Marjan Ahčin, kirurg Božidar Lavrič, mikrobiologinja Milica Valentincič Petrovič, ortoped Bogdan Breclj. Stojijo z desne: stomatolog Jože Rant, nevrolog Ivan Marinčič, okulist Leopold Ješe, fiziolog Albin Seliškar, nevrokirurg Milan Žumer, anatomka Valentina Kobe, internist kardiolog Branko Volavšek, infektologinja Sabina Praprotnik, biolog Hubert Pehani, internist Igor Tavčar, radiolog Josip Hebein, kirurg Mirko Derganc, kirurg Martin Benedik in biokemik Dušan Štucin.

Po končani 2. svetovni vojni je Otroška bolnišnica na Streliški ulici postala Pediatrična klinika, dr. Derč pa je bil 31. julija 1945 imenovan za prvega rednega profesorja pediatrije na popolni Medicinski fakulteti v Ljubljani (Slika 1.3.21).

Prof. dr. Bogdan Derč je Društvu za vzdrževanje otroške bolnišnice predlagal, da društvene nepremičnine (stavbo bolnišnice) prenesejo v last in upravo kliniki, saj so z ustanovitvijo klinike dosegli vse društvene načrte. Svoje delo je opravljal do 4. novembra 1947, ko so ga prisilno upokojili, saj se je zameril takratnim oblastem, ki so propagirale oskrbo otrok v jaslih. Rekel je namreč, da »otrok sodi k materi, k jaslim pa osel.« Dodatno zamero si je nakopal z izjavo, da od ruskih stvari ceni le vodko in trojko – konjsko, seveda.

Tudi po upokojitvi je nadaljeval z ambulantnim delom v otroški ambulanti na Beljaški ulici v Šiški, ki ga je opravljal vsak dan od 8. do 10. ure.

Slika 1.3.22a: Prof. Derč med pogrebom na Žalah.

Večkrat so ga opazili na pogrebi prijateljev in znancev na Žalah (Slika 1.3.22a), rad pa je obiskal tudi istrsko obalo (Slika 1.3.22b).

Slika 1.3.22b: Sprehod na »Punti« v Piranu.

Če je le mogel, se je udeleževal obletnic mature, kjer se je iz leta v leto zbiralo vse manj nekdanjih sošolcev (Slike 1.3.23, 1.3.24 in 1.3.25).

Slika 1.3.23: 50. obletnica mature leta 1948.

Slika 1.3.24: 55. obletnica mature leta 1953.

Slika 1.3.25: 60. obletnica mature leta 1958.

Po 70. letu je prof. dr. Derč trpel zaradi težav s srcem. Umril je 17. oktobra 1958, le tri mesece po 60. obletnici mature, v drugem nadstropju Pediatrične klinike, v t. i. Derčevi sobi.

Slika 1.3.26: Črno-beli portret prof. dr. Bogdana Derča.

V spomin nanj se po prof. dr. Bogdanu Derču imenujeta podiplomsko izobraževanje iz pediatrije, ki ga vsako leto organizira Katedra za pediatrijo MF v Ljubljani (»Derčevi dnevi«), in najvišje priznanje, ki ga za življenjsko delo na področju pediatrije podeljuje Združenje za pediatrijo SZD (»Derčevo priznanje«). Portret prof. dr. Bogdana Derča neznanega avtorja je krasil predavalnico Pediatrične klinike na Vrazovem trgu, po preselitvi klinike na Bohoričevo ulico pa ga lahko vidimo v sprejemnici klinike (Slika 1.3.26). Oljna slika prof. dr. Bogdana Derča akademske slikarke Jele Trnkoczy krasí hodnik upravnega trakta Pediatrične klinike in jo lahko vidimo tudi v uvodnem poglavju učbenika »Pediatrija«, ki ga je leta 2014 izdala DZS. Derčevo prizadevanje za spodbujanje dojenja lahko ponazorimo z znanim latinskim rekom: »Nula salus infantis nisi cura matris lactantis«. (Ni otroškega zdravja brez skrbi za doječo mater).

1.4 OBDOBJE PROF. DR. MARIJA AVČINA, PROF. DR. LEVA MATAJCA IN PROF. DR. JOŽETA JERASA – OBDOBJE PEDIATRIČNIH SUBSPECIALIZACIJ

Po nasilni upokojitvi prof. dr. Bogdana Derča leta 1947 je nastopila kriza vodenja Pediatrične klinike, saj njegovi strokovni nasledniki še niso bili habilitirani.

Slika 1.4.1: Prof. dr. Marij Avčin.

Tako sta po odredbi vodenje klinike začasno prevzela kirurg prof. dr. Božidar Lavrič in internist prof. dr. Ljudevit Merčun ter za krajši čas tudi prim. Božena Grosman in prim. Anča Konvalinka Tavčar, ki je sicer vodila Dečji dom v Ljubljani.

V Otroški bolnišnici so sicer prehodno poleg prof. dr. Bogdana Derča in dr. Marija Avčina delovali še dr. Zdenka Ivančič, dr. Frida Vudler, dr. Zdenka Humar, dr. Bogo Dragaš, dr. Vela Tuma in dr. Marjan Svetlič ter drugi, sicer pa je po upokojitvi prof. dr. Bogdana Derča kliniko strokovno vodil dr. Marij Avčin. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil že leta 1942. Za honorarnega predavatelja na Medicinski fakulteti v Ljubljani je bil imenovan leta 1946, leto kasneje pa je postal asistent (Slika 1.4.1).

Svoje strokovno znanje je dopolnjeval z izpopolnjevanjem v tujih vodilnih pediatričnih centrih, nato pa v angleški in francoski pediatrični šoli pridobljene izkušnje uvajal pri nas. Pred njim je bila zahtevna naloga – organizacija sodobne univerzitetne pediatrične klinike, ki bo omogočala kakovostno klinično, pedagoško in znanstveno-raziskovalno dejavnost na področju pediatrije. Ker se je zaradi razširitve dejavnosti pojavila potreba po novih prostorih, je dr. Avčin staro stavbo otroške bolnišnice oziroma kasnejše klinike na Ulici stare pravde preuredil za namestitev bolnih dojenčkov (Slika 1.4.2).

Slika 1.4.2: Otroška klinika na Ulici stare pravde.

Uspel je pridobiti dodatno stavbo na Ulici stare pravde, t. i. stavbo C v bivšem domu duhovnih vaj in kasnejši porodnišnici oziroma Inštitutu za načrtovanje družine, kjer so se zdravili večji otroci in šolarji (Slika 1.4.3).

Uspel je pridobiti dodatno stavbo na Ulici stare pravde, t. i. stavbo C v bivšem domu duhovnih vaj in kasnejši porodnišnici oziroma Inštitutu za načrtovanje družine, kjer so se zdravili večji otroci in šolarji (Slika 1.4.3).

Slika 1.4.3: Otroška klinika v bivšem domu duhovnih vaj na Ulici stare pravde.

Slika 1.4.4: Stavba D Otroške klinike na današnji Streliški ulici.

Več otrok se je zdravilo tudi v stavbi D, v poslopju kasnejšega ginekološkega dispanzerja na Streliški ulici (Slika 1.4.4).

Otroci s tuberkulozo so se zdravili v Čečevi vili na Grubarjevem nabrežju, kjer je danes veleposlaništvo Republike Hrvaške (Slika 1.4.5).

Slika 1.4.5: Nekdanja Čečeva vila na Grubarjevem nabrežju, kjer so se zdravili otroci s tuberkulozo.

Slika 1.4.6: Prof. dr. Marij Avčin, desno prof. dr. Andrej Zupančič, levo inž. Jože Platner, skrajno levo Helena Puhar.

Prof. dr. Marij Avčin je nameraval dodatno razširiti Pediatrično kliniko v stavbi, kjer je kasneje deloval »Triglav film«. Tam naj bi bila otroški infekcijski oddelek in otroški kirurški oddelek, za katerega je imel že pripravljeno vso opremo, ki so jo priskrbeli ameriški Slovenci. Žal mu ni uspelo. Uspešen pa je bil pri gradnji in organizaciji novega polivalentnega centralnega otroškega dispanzerja (COD) v Ulici stare pravde, ki je bil ustanovljen leta 1956 na pobudo združenja UNICEF. Medicinsko-funkcionalni program je pripravil prof. dr. Marij Avčin, gradbeni program pa inž. Jože Platner (Slika 1.4.6).

Slika 1.4.7. Centralni otroški dispanzer v Ljubljani.

Centralni otroški dispanzer je pod kasnejšim vodstvom docentke dr. Zdenke Humar postal učna baza za dispanzerske zdravstvene delavce ter tudi študente in specializante pediatrije (Slika 1.4.7).

Prof. dr. Mariju Avčinu se je na Pediatrični kliniki leta 1948 pridružil dr. Lev Matajč, ki je tedaj pričel s specializacijo pediatrije in jo uspešno zaključil leta 1951. Leta 1949 so pričeli s specializacijo iz pediatrije na Pediatrični kliniki tudi dr. Jože Jeras, dr. Milan Šilc, dr. Majda Benedik in dr. Zora Konjajev.

Slika 1.4.8a: Prim. Anča Konvalinka Tavčar z zaščitno masko v Dečjem domu. Preseneča veliko število dojenčkov v bolniški sobi.

Leta 1950 se je na Pediatrični kliniki zaposlila tudi dr. Krista Kocijančič, ki je na Medicinski fakulteti v Zagrebu diplomirala leta 1941. Specializacijo iz pediatrije je končala leta 1946 ter se nato iz pediatrije izpopolnjevala na Pediatrični kliniki v Zürichu pri prof. dr. Glanzmannu in prof. dr. Wisslerju.

Slika 1.4.8b: Prim. Anča Konvalinka Tavčar.

Po končani specializaciji se je dr. Marij Avčin najprej strokovno oblikoval v kurativni pediatriji pri prof. dr. Bogdanu Derču ter na področju socialne pediatrije pri prim. Anči Konvalinka Tavčar (Slika 1.4.8a in b).

a. Zaključna gradbena faza leta 1951.

b. Stavba ob vselitvi leta 1952.

Slika 1.4.9: Dečji dom, kasnejši del Otroške klinike na Vrazovem trgu.

Prim. Anča Konvalinka Tavčar je uspešno organizirala zdravstveno varstvo dojenčkov in malih otrok ter njihovih mater v okviru Dečjega doma, ki je bil sprva na Ulici stare pravde in delno v drugem nadstropju Klinike za otorinolaringologijov sklopu Splošne bolnišnice Ljubljana. Bila je pobudnica gradnje novega Dečjega doma na Vrazovem trgu, t. i. stavbe A, kjer so se že leta 1952 pretežno zaradi socialnih indikacij zdravili majhni otroci, hkrati pa so pričeli zdraviti tudi bolne novorojenčke, dojenčke in majhne otroke (Sliki 1.4.9 a in b). Pri gradnji je tudi sama pomembno sodelovala.

Slika 1.4.10: Pediatrična klinika na Vrazovem trgu 1 leta 1956 s traktoma A in C ter z veznim traktom B.

Tudi prim. Ančo Konvalinka Tavčar so z odredbo čez noč upokojili. Vzrok je bil tragični dogodek smrti več otrok zaradi subkutanega vbrizganja metilnega alkohola namesto fiziološke raztopine, ko je bila sama sicer na počitnicah.

Leta 1953 je predstojnik klinike dr. Marij Avčin strokovno vodstvo Dečjega doma Ljubljana in bolnišnice za dojenčke na Vrazovem trgu predal svojemu kolegu z zagrebške Medicinske fakultete dr. Levu Matajcu. Najprej je bilo treba pretežno socialno pediatrično ustanovo preurediti v otroško bolnišnico ter poskrbeti za nujno reorganizacijo dela in strokovno izpopolnjevanje vseh zdravstvenih delavcev. To se je obrestovalo že leto kasneje, ko je stavbo zavoda prevzela Pediatrična klinika, Dečji in Materinski dom pa sta se preselila v staro otroško bolnišnico in delno tudi v vilo ob Grubarjevem kanalu.

Po preselitvi Otroške bolnišnice leta 1954 v stavbo na Vrazovem trgu se je dr. Marij Avčin lotil prenove stavbe in dozidave dodatnega trakta C za nastanitev tudi šolskih otrok in mladostnikov (Slika 1.4.10).

V prenovljeni stavbi sta se obstoječima enotama za otroško rentgenologijo in elektrokardiografijo pridružila tudi elektroencefalografski in biokemijski laboratorij, ki ga je ustanovila in vodila inž. Zora Pretnar. Dr. Marij Avčin je uveljavil humanizacijo pri nastanitvi bolnih otrok in organiziral šolski pouk za soloobvezne otroke.

Pri dograditvi klinike in nakupu opreme so izdatno pomagali slovenski izseljenci v ZDA, združeni v Slovenski narodni podporni jednoti (SNPJ) v okviru Slovensko-ameriškega narodnega sveta.

Prenovljena Pediatrična klinika s 320 posteljami je omogočala diagnosticiranje in zdravljenje večine bolezni v razvojnem obdobju, razen na področju kirurgije (z izjemo opeklin, otorinolaringologije, ortopedije, okuli-stike, dermatologije in klasične infektologije). Klinika je imela svojo upravo. Sicer ji bila podrejena osrednji upravi Splošne bolnišnice, a je imela svoje ekonomat, tehnične enote, glavno in mlečno kuhinjo, pralnico z likalnico, lepo urejen vrt in otroško igrišče.

Del klinike je bil namenjen doječim materam, v posebnem traktu pa so dolgo stanovale tudi nekatere medicinske sestre.

2. VII. 55.
 Sretan sam, što sam vidio i osjetio veliko
 djelo najvećeg prijatelja dr. Avčina. Veliki uspeh
 i njezinim moralnim ciljem mater. Dostignu
 od vas.
 A. Štampar

Prof. dr. Marij Avčin je dejavno sodeloval na področju pediatrije v mednarodnem prostoru in tako navezal stike s takrat najpomembnejšimi pediatri. Ti so novo otroško bolnišnico, ki je bila ena najsodobnejših v takratni Jugoslaviji, tudi obiskali. Tako so v

Slika 1.4.11a: Podpisa obiskovalcev Pediatrične klinike. Prof. dr. Štampar.

kliniki gostovali prof. dr. Lightwood iz Londona, prof. dr. Guest iz ZDA, prof. dr. Štampar iz Zagreba, predstavnik združenja UNICEF prof. dr. Carter in tudi prof. dr. Debré iz Pariza. Nekateri od njih so se vpisali v knjigo gostov (Slike 1.4.11 a in b, 1.4.12 in 1.4.13).

18 May 1957
It is a privilege to be associated
with Drs Avčim & Matejč in the
MCH development in this
Country.
G Carter
UNICEF

Slika 1.4.11b: Podpisa obiskovalcev Pediatrične klinike. Predstavnik združenja UNICEF prof. dr. Carter.

Slika 1.4.12: Obisk znanega francoskega pediatra prof. dr. Debréja na Pediatrični kliniki. Prof. dr. Debré (levo), prof. dr. Avčim (desno).

Enchanté d'avoir pu réaliser un grand & définitif
 de moi, celui de visiter cette belle clinique, d'entrer en contact
 avec les collaborateurs de ce grand collègue et ami, d'ailleurs, le
 prof. Acsin, d'avoir une impression sur l'atmosphère de
 la maison sur le monde du travail. Peut-être
 combien je suis heureux de ma matinée qui m'a donné
 tant de sujets d'admiration pour l'ensemble de tous
 l'enthousiasme et d'espoir pour l'avenir de travail
 de tous, d'enseignement et de recherches de grande
 talent. Mes vœux les plus vifs pour la continuité et
 le succès de tel effort et la persistance des lieux intellectuels
 et sentimentaux qui nous unissent au maître et aux
 assistants et assistants

Le 9 novembre 1979

Robert Debré
 Pédiatre de l'Institut

Slika 1.4.13: Vtisi prof. dr. Debréja ob obisku Pediatrične klinike v Ljubljani v knjigi gostov.

Kliniko so obiskali tudi tuje delegacije in državniki, med drugim takratni predsednik Burme U-Nu, ki je svoje vtise o kliniki v svojem jeziku zapisal v knjigo gostov (Slike 1.4.14 a in b, 1.4.15).

Slika 1.4.14a: Predsednik Burme U-Nu na Pediatrični kliniki. Sprejem v avli.

Slika 1.4.14b. Oglad oddelka za dojenčke. Prof. dr. Marij Avčín, desno prof. dr. Krista Kocijančič.

Slika 1.4.15: Rokopis predsednika Burme v knjigi gostov.

V petem in šestem desetletju prejšnjega stoletja sta kliniko strokovno in tudi sicer vodila **prof. dr. Marij Avčin** (1954–1963) in **prof. dr. Lev Matajc** (1963–1968), kasneje pa je bil direktor klinike **prof. dr. Jože Jeras** (1968–1986). Vodenje klinike sta nato prevzela **prof. dr. Marjan Prodan** (1987–1993) in **prof. dr. Ciril Kržišnik** (1994–2009), od julija 2009 pa jo vodi **prof. dr. Rajko Kenda**.

Prof. dr. Marij Avčin je v slovenski prostor posredoval sodobne koncepte klinične, preventivne in socialne pediatrije, sicer pa se je poglobljeno ukvarjal s problemi duševno, motorično in senzorično prizadetih otrok ter z antropometrijo in s humano genetiko. Kot prvi v nekdanji državi je na kliniki ustanovil genetsko službo.

Slika 1.4.16: Prof. dr. Lev Matajc.

je tudi z raziskovanjem revmatske vročice in juvenilnega idiopatskega artritisa ter skrbel za nadaljevanje zdravljenja v Zavodu za revmatične bolnike v Šentvidu pri Stični, kjer je bil dolga leta konziliarni pediatr. Zavod je sicer ustanovil prof. dr. Pavle Kornhauser. Kasneje, v začetku 60. let, se je pričel poglobljeno ukvarjati s sladkorno boleznijo v otroštvu in z endokrinologijo. Več o njegovem delu pišemo v poglavju Endokrinologija.

Po preselitvi na Vrazov trg je bila Pediatrična klinika sprva razdeljena na oddelke glede na starost bolnikov, in sicer na oddelek za novorojenčke in nedonošenčke, oddelek za dojenčke in oddelek za predšolske ter šolske otroke.

Prof. dr. Lev Matajc se je sprva ukvarjal z zdravljenjem in raziskovanjem številnih bolezni v otroškem obdobju, med drugim s hudimi oblikami bolezni pljuč in prebavil, mukoviscidozo, ledvičnimi in presnovnimi boleznimi ter zastrupitvami z gobami. Tedaj so dojenčki z enterokolitisom pogosto trpeli zaradi hude dehidriranosti s toksikozo, zato je bila zelo pomembna uvedba t. i. diriganega uravnavanja elektrolitskovodnega ravnotežja s subkutanim in kasneje intravenskim dajanjem rehidracijskih raztopin (Slika 1.4.16), dosežek dr. Matajca.

Prof. dr. Lev Matajc se je rodil 6. februarja 1914 v Ljubljani. Po diplomi na Medicinski fakulteti leta 1938 in specializaciji iz pediatrije leta 1951 ter izpopolnjevanju v tujini je na Pediatrični kliniki utemeljil t. i. klinično pediatrijo. V obdobju 1964–1969 je bil direktor Pediatrične klinike, v obdobju 1978–1982 pa predstojnik Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete. Redni profesor pediatrije je postal leta 1972.

Kot svetovalec je vseskozi tesno sodeloval s strokovnjaki biokemijskega laboratorija, zlasti ob uvedbi novih laboratorijskih metod za boljše diagnosticiranje in uspešnejše zdravljenje različnih bolezni v otroštvu. Pomembno je prispeval k posodobitvi prehrane pri otrocih in razvoju klinične dietetike. Ukvarjal se

Sept. 10, 1956

Z veliko ljubeznijo so ameriški Slovenci zbirali zaoprema te kraje otroške bolnice in me srčno veseli, ko vidim s kako veliko ljubeznijo skrbite za vse naše malčke in kako skrbno se vse upravlja. Res, vredna se je bila potruditi in pomagati!

Josephine Tratuik,
Cleveland, Ohio

Slika 1.4.17a: Vtisi ameriških Slovencev ob obiskih Pediatrične klinike v letih 1954, 1956 in 1957.

10/6/57

Z velikim zanimanjem smo si ogledale bolnico in ponosne smo da smo bile samo mali delec doprinesle k temu. Želimo vam še mnogo uspeha.

Progressione Slovake

Toučka Uebauer
Annette Striffler
Mary Ann Baskiel
Angela Travers
Helen Viciak
Ljiljana Mucka
Apostolija Kasar
opremljevalka, hante Krivnar

Slika 1.4.17b: Vtisi ameriških Slovencev ob obiskih Pediatrične klinike v letih 1954, 1956 in 1957.

Kmalu se je izkazalo, da je strokovni napredek klinike mogoče uresničiti le s poglobljeno subspecialistično dejavnostjo. K temu so posredno pripomogle donacije ameriških Slovencev, s katerimi so v kliniko namestili naj sodobnejšo opremo. Na podarjeni napravi za elektrokardiografijo je prof. dr. Jože Jeras že leta 1953 posnel prvi EKG pri bolnem otroku, leto kasneje pa na ustrezni napravi še prvi EEG pri dečku z epilepsijo. Z letom 1954 se je tako pričela nevrološkopediatrična dejavnost, ki je prof. dr. Jožetu Jerasu omogočila, da je na kliniki ustanovil nevrološki oddelek.

Tudi donacija oksimetra za preprečevanje fibrolentalne hiperplazije s slepoto pri zdravljenju nedonošenčkov s kisikom je znatno izboljšala strokovno delo na kliniki.

Predstavniki ameriških Slovencev so Pediatrično kliniko na Vrazovem trgu tudi večkrat obiskali in se ob tem prepričali, da je bila njihova finančna pomoč potrebna in koristna. Tudi oni so v knjigo gostov zapisali nekaj vtisov (Slike 1.4.17 a, b in c).

Lepa je ona bolnica, bolj nego
 sem jaz mislil. Le tako naprej

John Selak
 John Selak, Jr.

Prof. Mrs. Drank Radice New-York
 Mrs Helene Nisick Chicago Ill
 John in Maryja Terlep Cleveland Ohio
 Mary Peternel Warren, O.
 Andrew Peterrel of America
 Louise Bergich 558 E-140 St Cleveland Ohio

26. junija, 1954

Z zanimanjem smo se pogledali to ustanovo,
 za katero smo zbirali pri Sans-u & Sabinu
 navdušenjem. Ponosni smo, ker smo dejansko
 pomagali pri zbiranju te pljučne tkivne.
 Tam pa čestitamo našim vjernim vodstvom.

Vilji Poljsak Rose Jurman Tončka Pimčić
 Stane Whaber Andrej & Mira Miatich
 Jakob Kergan

Slika 1.4.17c: Vtisi ameriških Slovencev ob obiskih Pediatrične klinike v letih 1954, 1956 in 1957.

Donacija združenja UNICEF je prof. dr. Zori Konjajev omogočila nakup opreme ter ustanovitev neonatalnega oddelka in regionalnega centra za nedonošenčke na Pediatrični kliniki leta 1954, po enoletnem izpopolnjevanju iz neonatologije in puerikulture na pediatričnih klinikah v Parizu in Zürichu.

Po preselitvi Pediatrične klinike na Vrazov trg in tudi že prej so bili najpogostejši vzrok sprejemov otrok v bolnišnico bolezni prebavil, predvsem enterokolitis z dehidriranostjo, in tudi bolezni dihal, med drugim tuberkuloza. Pulmološki in gastroenterološki oddelek za dojenčke je od leta 1954 vodila prof. dr. Krista Kocijančič, kasneje pa prim. Vesna Zavrnik in Štefka Vandot, dr. med., ki je zdravila predvsem dojenčke z nevrološkimi boleznimi. Otroke s tuberkulozo je obravnavala Zdenka Ivančič, dr. med., kasneje pa se je v področje fiziologije poglobil prof. dr. Milan Šilc, ki je uvedel sodobno rentgenološko diagnosticiranje in konec 50. let prejšnjega stoletja tudi

formalno ustanovil Oddelek za pulmologijo in ftziologijo predšolskih in šolskih otrok. Oddelek za gastroenterologijo in hepatologijo je v začetku 60. let formalno ustanovil prim. Henrik Peče.

Usmerjena hematološka dejavnost se je pričela na Pediatrični kliniki leta 1955, ko je prvič v Sloveniji in takratni skupni državi 8-letni deček s težko hemofilijo ob obsežni krvavitvi prejel liofilizirano antihemofilno plazmo, ki so jo iz Avstrije priskrbeli njegovi starši.

Hemato-onkološki oddelek z laboratorijem za diagnosticiranje koagulopatij je po strokovnem izpopolnjevanju v Leidnu in Amsterdamu leta 1957 ustanovila prof. dr. Majda Benedik, roj. Kmet.

Slika 1.4.18: Udeleženci jugoslovanskega pediatričnega kongresa na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

a. Pogled na improvizirano kongresno dvorano.

b. V prvi vrsti (z desne): prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Lev Matajc, prof. dr. Milan Šilc, prof. dr. Zora Konjajev, prof. dr. Pavle Kornhauser; na skrajni levi sedi prof. dr. Marjan Prodan.

Subspecialistično alergološko dejavnost na kliniki je leta 1960 uvedla prof. dr. Krista Kocijančič. Leta 1963 je organizirala Oddelek za alergologijo in imunologijo, ki se mu je kasneje pridružila tudi revmatološka dejavnost.

Pionirka na področju pediatrične kardiologije je prof. dr. Darja Fettich, ki se je sprva ukvarjala z zdravljenjem opeklin in revmatske vročice, konec 50. let pa se je poglobila v diagnosticiranje in zdravljenje srčnih napak ter leta 1963 na kliniki ustanovila kardiološki oddelek.

Z diagnosticiranjem in zdravljenjem ledvičnih bolezni se je sprva ukvarjal prof. dr. Lev Matajc, poglobljeno diagnosticiranje, vključno z izvajanjem ledvičnih biopsij, pa je uvedel prim. Iztok Jakša, ki je leta 1973 ustanovil nefrološki oddelek.

Kot direktor Pediatrične klinike je prof. dr. Jože Jeras na Oddelku za nevrologijo uvedel nove diagnostične in terapevtske postopke, hkrati pa je dal pobudo za ustanovitev Psihološke službe, ki jo je sprva vodila prof. Ljubica Vrba, Službe za fizioterapijo, ki jo je vodila fizioterapevtka Ana Lunka, in Oddelka za razvojno nevrologijo, ki ga je leta 1974 ustanovil prof. dr. Milivoj Veličković Perat. Na predlog psihiatra prof. dr. Miloša Kobala je leta 1970 uresničil ustanovitev Pedopsihiatričnega oddelka, ki ga je sprva vodila prim. Anica Mikuš Kos.

Začetki subspecialnih dejavnosti na Pediatrični kliniki niso povsem jasno opredeljeni, saj so se sprva maloštevilni akademsko usmerjeni specialisti, predvsem prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajca, osredotočili na več področij. Kasneje so se jima pridružili vrstniki in mlajši sodelavci: prof. dr. Krista Kocijančič, prof. dr. Zora Konjajev, prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Milan Šilc, prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Milan Štrukelj, prof. dr. Marjan Prodan in drugi. Za strokovni razvoj je bilo odločilno njihovo enotno mnenje o nujnosti dopolnjevanja znanja v tujih razvitih subspecialnih centrih ter karseda obsežnem prenosu izkušenj ter diagnostičnih in terapevtskih postopkov na Pediatrično kliniko v Ljubljani.

Pediatrična klinika si je v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja s svojim strokovnim delom pridobila ugled v nekdanji skupni državi in tudi v sosednjih državah.

Tako je med drugim prof. dr. Marij Avčin sodeloval kot tajnik pri organizaciji 7. Jugoslovanskega pediatričnega kongresa v Portorožu in leta 1975 s sodelavci organiziral 10. Jugoslovanski pediatrični kongres v Ljubljani (Sliki 1.4.18 a in b in Slika 1.4.19).

Slika 1.4.19: Prof. dr. Marij Avčin pozdravlja udeležence na sprejemu pred pediatričnim kongresom.

Slika 1.4.20: Prof. dr. Jože Jeras.

Prof. dr. Jože Jeras je Pediatrično kliniko vodil od leta 1969 do leta 1986, Katedro za pediatrijo Medicinske fakultete pa od leta 1981 do leta 1989 (Slika 1.4.20).

Prof. dr. Jože Jeras se je rodil 30.oktobra 1920. Po diplomi na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1949 in specialističnem izpitu iz pediatrije leta 1954 je hitro akademsko napredoval in leta 1974 postal redni profesor pediatrije. Utemeljil je pediatrično nevrologijo v Sloveniji, sicer pa je spodbujal strokovni razvoj vseh oddelkov klinike. Pod njegovim vodstvom so potekali strokovni sestanki s predajo dežurne službe v t. i. klubskem prostoru vsak dan ob 11.30 uri. Zdravniki so občasno poročali o svojih udeležbah na pediatričnih srečanjih in o novih strokovnih dosežkih, kar je sodilo v t. i. interno edukacijo. Skupaj z glavno medicinsko sestro Marijo Oštrbenk je organiziral tudi strokovno izobraževanje za medicinske sestre (Slika 1.4.21).

Slika 1.4.21: Prof. dr. Jože Jeras in nekdanja glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk.

Kot predsednik Razširjenega strokovnega kolegija za pediatrijo in organizator podiplomskega izobraževanja iz pediatrije je poskrbel za strokovni napredek slovenske pediatrije in klinike ter za sodelovanje z vsemi otroškimi oddelki splošnih bolnišnic v Sloveniji ter tudi z otroškimi in šolskimi dispanzerji (Slika 1.4.22).

Slika 1.4.22: Prof. dr. Jože Jeras na strokovnem posvetu (tretji z desne v prvi vrsti), na skrajni desni je prof. dr. Marij Avčín.

1.5 ZADNI DVE DESETLETJI 20. STOLETJA IN PRVO DESETLETJE NOVEGA TISOČLETJA

Slika 1.5.1a: Prof. dr. Marjan Prodan.

Na predlog prof. dr. Jožeta Jerasa je vodenje Pediatrične klinike v Ljubljani leta 1986 prevzel prof. dr. Marjan Prodan z namestnikom dr. Cirilom Kržišnikom.

Prof. dr. Marjan Prodan se je rodil 23. maja 1931 v Ljubljani. Po maturi leta 1950 se je vpisal na Medicinsko fakulteto v Ljubljani, kjer je promoviral leta 1956. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1963, specialistični izpit iz radiologije pa leta 1968. Od tedaj je delal na Oddelku za pulmologijo, tuberkulozo in radiologijo Pediatrične klinike, kjer je leta 1972 postal vodja rentgenskega oddelka. Za asistenta pri predmetu Pediatrija na Medicinski fakulteti je bil izvoljen leta 1978, za docenta leta 1982 in za izrednega profesorja leta 1987. Predstojnik Katedre za pediatrijo je bil od leta 1989 do leta 1993 (Sliki 1.5.1 a in b).

Namestnik direktorja Pediatrične klinike je postal leta 1982, direktor pa je bil od leta 1986 do leta 1994.

Upokojil se je leta 1995. Leta 1980 je uspešno zagovarjal doktorat znanosti z naslovom »Genetski vidiki hipertrofične stenozne pilorusa«. Objavil je več kot 70 strokovnih del.

Poskrbel je za izboljšanje strokovnega dela na kliniki in se še posebej zavzel za izgradnjo novega prizidka onkološkega oddelka leta 1987,

Slika 1.5.1b: Prof. dr. Marjan Prodan (drugi z desne) na slavnostni večerji na kongresu radiologov v Parizu.

modernizacijo glavne in mlečne kuhinje ter preureditev sprejemne ambulante in ambulantnega trakta klinike. Njegova zasluga sta bili tudi premestitev in modernizacija rentgenskega oddelka z novo opremo.

Razširil je podiplomsko izobraževanje za pediatre Pediatrice klinike, šolske zdravnike ter pediatre primarne in sekundarne mreže, ki je v okviru »Derčevih dnevov« do leta 1985 potekalo vsaki dve leti. Strokovne prispevke z izobraževanja smo pričeli objavljati v enotni obliki v tematskih sklopih po zgledu publikacij »Pediatric Clinics of North America«. Po upokojitvi prof. dr. Jožeta Jerasa leta 1989 je prevzel tudi vodenje Katedre za pediatrijo in delo opravljal vse do konca leta 1993. Prof. dr. Marjan Prodan je leta 1993 po sklepu vodstva UKC Mestno otroško bolnišnico priključil Pediatrice kliniki na Vrazovem trgu.

Slika 1.5.2: Prim. Dragica Vendramin ob ustanovitvi Mestne otroške bolnišnice konec 50. let prejšnjega stoletja.

Mestna otroška bolnišnica (MOB) je nastala v posloplju nekdanje Otroške bolnišnice na Ulici stare pravde po popolni preselitvi Pediatrice klinike v stavbo na Vrazovem trgu leta 1956. Otroško bolnišnico, v kateri so se sprva zdravili pretežno otroci z boleznimi dihal in tudi sečil iz ljubljanske regije, je uspešno vodila prim. Dragica Vendramin (Sliki 1.5.2 in 1.5.3).

Bolnišnica je bila tesno povezana s sosednjim Centralnim otroškim dispanzerjem, ki je bil tudi učna baza za učence in študente zdravstvenih šol in Medicinske fakultete v Ljubljani. Prim. Dragica Vendramin je bolnišnico posodobila in dogradila ter k sodelovanju pritegnila večje število vrstnikov in mlajših sodelavcev, med drugimi Ančko Pitanic, dr. med., Sonjo Vrtovec, dr. med., Zdenko Skalicky, dr. med., prim. Zoro Rijavec Lamprecht, prim. Emila Trudna, prim. Antona Kunstlja, Franca Malešiča, dr. med., prof. dr. Rajka Kendo, prim. Marjeto Sedmak, prim. Gordano Logar Car, Doro Jeler, dr. med., in Meto Accetto, dr. med.

Slika 1.5.3: Prim. Dragica Vendramin in prof. dr. Rajko Kenda.

Znatno je posodobila strokovno delo v bolnišnici ter v sodelovanju z Meto Accetto, dr. med., in prof. dr. Rajkom Kendo v Sloveniji uvedla Denverski presejalni test. Raziskovalno delo je izvajal predvsem dr. Rajko Kenda, ki je hitro akademsko napredoval in v sodelovanju z radiologom prim. Antonom Kenigom uvedel več novosti na področju diagnosticiranja okužb sečil (Slika 1.5.4).

Slika 1.5.4: Prof. dr. Rajko Kenda, prim. Emil Truden in prim. Anton Kenig.

Slika 1.5.5: Prof. dr. Rajko Kenda, prim. Emil Truden in prof. dr. Milan Čížman.

Odmevna je bila uvedba posebnega »MOB stolčka« za zbiranje urina pri majhnih otrocih. Novost, ki so jo tudi patentirali, je bila odlikovana z več nagradami in priznanji.

Prim. Dragico Vendramin je pri vodenju MOB kot direktor nasledil prim. Emil Truden, njega pa prof. dr. Rajko Kenda (Sliki 1.5.5 in 1.5.6).

Po pridružitvi MOB Pediatrični kliniki so se na Ulico stare pravde preselili celoten nefrološki oddelek in vse ambu-

lante nevrološkega oddelka, vključno z enoto za avtizem, ter del psiholoških ambulant. Pomembna je bila vzpostavitev Centra za dializo za otroke, kar je zasluga prof. dr. Rajka Kende. Po sklepu vodstva UKC leta 2001 se je v stavbo preselil tudi otroški dermatološki oddelek, za katerega je bilo predvideno mesto v novi kliniki, a je preselitev kasnejše vodstvo UKC leta 2009 preprečilo. Istega leta se je večina ostale pediatrične dejavnosti, razen dela nevrologije, z Ulice stare pravde preselila v novo stavbo Pediatrične klinike na Bohoričevi ulici.

Slika 1.5.6: Prim. Dragica Vendramin, prim. Emil Truden, prim. Luka Pintar in prof. dr. Milan Štrukelj na novoletnem sprejemu.

V 80. in v začetku 90. let prejšnjega stoletja so pogoji za delo na kliniki postajali vse bolj slabi, saj je po 40 letih bolnišnica postala pretesna. V bolniških sobah je bilo preveč bolniških postelj, sobivanje staršev z bolnimi otroki je bilo nemogoče, oddelek za doječe matere na kliniki je bil premajhen. Problematična je bila tudi umeščenost nekaterih diagnostičnih naprav (npr. za kateterizacijo srca in magnetnoresonančno slikanje) zunaj klinike, ki je zahtevala nenehno prevažanje malih bolnikov v centralno stavbo UKC.

Prof. dr. Marjan Prodan je zato imenoval skupino mlajših zdravnikov, ki naj bi pripravila predlog za preureditev klinike na Vrazovem trgu. Možna bi bila rekonstrukcija stare stavbe, ki ni bila grajena po sodobnih protipotresnih standardih (v traktu A traktu je bila v stenah namesto armatur tudi žica, ki je med 2. svetovno vojno obdajala Ljubljano). Vendar pa bi bila rekonstrukcija stare stavbe zelo draga in zanemarljivo cenejša od novogradnje, pri čemer bi osnovni problem – dislokacija od centralne stavbe UKC – ostal. Tudi povezava med kliniko in ostalim delom UKC zaradi predvidene rekonstrukcije Njegoševe ceste ne bi bila mogoča, problem pa naj bi predstavljala tudi talna voda.

Tako so strokovno ocenili, da bi bila najprimernejša rešitev novogradnja Pediatrične klinike v neposredni bližini Kliničnega centra, kjer bi lahko uporabljali zahtevne diagnostične naprave, laboratorijske storitve in operacijske dvorane UKC.

Možnost umestitve nove klinike naj bi na prošnjo vodstva UKC presodil inž. Koprivec, ki je sporočil, da so naši predlogi neuresničljivi, saj za kliniko prostora v bližini UKC ni. Tako smo začasno misel o novogradnji opustili ter razmišljali o nadgradnji trakta C kar bi bilo možno.

Slika 1.5.7: Prof. dr. Ciril Kržišnik.

1. 1994 je direktorsko mesto klinike prevzel prof. dr. Ciril Kržišnik, ki je po reorganizaciji UKC leta 1997 postal strokovni direktor (Slika 1.5.7). Za poslovno direktorico je bila imenovana gospa Biserka Marolt Meden, ki je delo opravljala do leta 2006 in nato še od leta 2010 dalje.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je bil strokovni direktor do 15. 7. 2009. Poslovna direktorica je bila v obdobju 2006–2009 gospa Diana Cesar Plaz.

Prof. dr. Ciril Kržišnik se je rodil v Ljubljani 5. julija 1944. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1969, na Pediatrični kliniki pa se je zaposlil decembra 1971. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1976, doktorat s področja pediatrične diabetologije pa leta 1986. Asistent pediatrije je postal leta 1977, leta 1987 je postal docent, leta 1992 izredni profesor in leta 1997 redni profesor pediatrije. Strokovno se je izpopolnjeval na pediatričnih oddelkih klinik v Helsinkih, Copenhagenu, Wrocławu, Parizu in Bostonu.

Na Pediatrični kliniki v Ljubljani je bil zaposlen od 1. 12. 1971 do 1. 10. 2014. Vodja oddelka za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni je bil od leta 1982 do leta 1993, strokovni direktor Pediatrične klinike od leta 1994 do leta 2009, član Strokovnega sveta UKC v Ljubljani od leta 1996 do leta 2009 in predstojnik

Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani od decembra 1993 do februarja 2014.

Slika 1.5.8: Z desne: glavna medicinska sestra Alenka Vračko, VMS, prof. dr. Ciril Kržišnik in poslovna direktorica ga. Biserka Marolt Meden.

Aktivno je nastopal na številnih domačih in tujih kongresih s področja pediatrične endokrinologije in diabetesa. Od leta 1981 je bil član Mednarodnega združenja za otroški diabetes ISGD-ISPAD in leta 1989 organiziral 10. letno srečanje na Bledu z 200 udeleženci z vseh celin. Štiri leta je bil član Sveta združenja. Leta 1997 je postal član Evropskega

združenja za pediatrično endokrinologijo in leta 2003 tudi predsednik, ko je organiziral 43. letno srečanje v Ljubljani. Leta 1985 mu je Združenje endokrinologov Jugoslavije zaradi dosežkov na področju otroške endokrinologije podelilo naziv »endokrinolog«.

V obdobju 1981–1985 je sodeloval pri uvedbi neonatalnega presejalnega testa za odkrivanje hipotiroze pri otrocih in za dosežek s sodelavci prejel »Priznanje raziskovalne skupnosti Ljubljana«. Z raziskovalnim delom se je posvečal področjem motenj rasti, kongenitalne adrenalne hiperplazije in sladkorne bolezni. Najbolj citirane so bile raziskave s področja epidemiologije sladkorne bolezni in raziskava mutacije PROP-1 pri dnevni nanosomiji ter uvedba zdravljenja neobčutljivost na rastni hormon s sintetskim rastnim faktorjem IGF-1 (Slika 1.5.8).

Slika 1.5.9: Prim. Jana Frelih.

nutno strokovno poročilo, načelno specializantov, in kratko razpravljanje prisotnih specialistov. Ob torkih je bila na programu predstavitev aktualnosti s področja urgentne pediatrije, ob sredah zanimivi klinični primeri, ob četrtek poročila s strokovnih srečanj, petek pa je bil namenjen predstavitvi farmacevtskih pripravkov in medicinske opreme. Občasno so potekale tudi MM-konference. Popoldanski »raport« s predajo

Po prevzemu direktorske funkcije januarja 1994 je prof. dr. Ciril Kržišnik dotedanje vsakodnevne seštanke zdravnikov s predajo dežurne službe ob 11.30 uri preuredil v dvakratdnevno srečanje. Prvo srečanje s poročilom dežurne ekipe o sprejemih predhodnega popoldneva in noči se je začelo po 8. uri zjutraj. Poročilu dežurnih zdravnikov sta sledila kratko 15-mi-

Slika 1.5.10: Prim. Jožica Anžič.

dežurne službe je bil ob 15. uri. Namestnica strokovnega direktorja je bila sprva prim. Jana Frelih (Slika 1.5.9) in nato od leta 2001 do upokojitve leta 2009 prim. Jožica Anžič (Slika 1.5.10).

Slika 1.5.11a: Gospa Mihaela Jurčec in prof. dr. Ciril Kržišnik.

Skoraj 20 let je pri vodenju Pediatrične klinike kot tajnica in strokovna sodelavka sodelovala gospa Mihaela Jurčec (Sliki 1.5.11 a in b).

Priprave na obnovo ali novogradnjo Pediatrične klinike

Novo leto 1994 je bilo prelomno za projekt Nove pediatrične klinike. Na novoletnem sprejemu nas je prof. dr. Jože Lokar obvestil, da so bili podatki o nemožnosti umestitve nove klinike ob Kliničnem centru zavajajoči, saj tam tak prostor je, vendar se zanj zanimajo tudi drugi. Svetoval nam je, da stopimo v stik z inž. Stankom Kristlom, ki ima natančne podatke o projekcijah razvoja UKC. To smo tudi storili in inž. Kristl je januarja 1994 predstavil prostorski plan za območje Pediatrične klinike v naslednjih 20 letih. Razvidno je bilo, da bo v bodoče klinika odrezana od UKC zaradi novogradnje Njegoševe ceste z mostom preko Ljubljance, preko vrta klinike pa naj bi vozil celo tramvaj. S temi podatki je bil seznanjen ožji strokovni kolegij klinike v sestavi prim. Jožica Anžič, prim. Silvo Kopriva, asist. mag. Jana Frelih, Meta Accetto, dr. med., prim. Igor Ravnik, prof. dr. Tadej Battelino, prim. Marijana

Kuhar, Alenka Vračko, VMS, in prof. dr. Ciril Kržišnik.

Slika 1.5.11b: Del vodstva Pediatrične klinike leta 2008. Od leve namestnica strokovnega direktorja prim. Jožica Anžič, glavna medicinska sestra Marinka Purkart, dipl. m. s., strokovni direktor prof. dr. Ciril Kržišnik in ga. Mihaela Jurčec, strokovna sodelavka.

Sklenili smo, da damo takojšnjo pobudo za novogradnjo Pediatrične klinike ob Kliničnem centru. Domnevali smo, da povsem regularna pot preko različnih komisij in sveta UKC verjetno ne bo enostavna, saj pediatrija ni bila »prednostna naloga« Kliničnega centra, kar se je odražalo s slabo kadrovsko preskrbljenostjo Pediatrične klinike v primerjavi z Interno kliniko ter z neza-

dosno opremo in neustreznimi sobami za male bolnike, v katerih je ležalo celo po 6 otrok. V takšnih pogojih sobivanje s starši skorajda ni bilo mogoče in tudi sanitarij ni bilo dovolj. Sklenili smo, da vodja vsakega

oddelka pripravi predlog strukture oddelka ter ambulantne, diagnostične in terapevtske dejavnosti na novi kliniki, vključno s številom postelj za bolnike. Želje so bile velike. Zavedali smo se, da bomo morali velikost oddelkov in sob prilagoditi normativom in poiskati ustrezne strokovnjake.

1.6 PEDAGOŠKA IN RAZISKOVALNA DEJAVNOST KLINIKE

Ker je Pediatrična klinika učna ustanova, v njej ves čas poteka pouk pediatrije za študente splošne in dentalne medicine ter visokih in srednjih zdravstvenih šol, hkrati pa je tudi učna baza za specializante pediatrije in splošne medicine.

Raziskovalno delo na kliniki je večinoma potekalo v kombinaciji s kliničnim delom in kliničnimi opazovanji. Tako je npr. prof. dr. Zora Konjajev raziskovala citomegalijo pri novorojenčkih in uvedla eksfoliativno metodo dokazovanja bolezni na podlagi prisotnosti celic velikank sovjeoč v urinu. Prof. dr. Jože Jeras, prim. Ivica Tivadar in prim. Igor M. Ravnik so raziskovali epilepsijo pri otrocih, prof. dr. David Neubauer med drugim nenadno nepričakovano smrt pri dojenčkih, prof. dr. Marjan Prodan vpliv okolja na pogostost prirojenih anomalij, prim. Iztok Jakša in prim. mag. Mojca Avguštin Čavić glomerulopatije in Alportov sindrom, prof. dr. Rajko Kenda okužbe sečil, prof. dr. Milan Štrukelj fagocitozo pri kronični granulomatozni bolezni, doc. dr. Vasilija Maček vlogo respiratornih virusov pri nastanku astme pri otrocih, prof. dr. Jana Lukač in prim. Henrik Peče dnevni ritem encimov v biotih prebavil, prim. Marijana Kuhar in prim. Vesna Glavnik imunodeficiencie pri otrocih in alergijo na prehranske alergene, prof. dr. Lev Matajč, prim. Ljubica Brus in prof. dr. Ciril Kržišnik epidemiologijo diabetesa, študijo glikozilirane hemoglobina in cirkadiane adrenalne aktivnosti pri otrocih z diabetesom, mukopolisaharidoze in vpliv PCB na zdravje otrok, prof. dr. Majda Benedik, prim. Jožica Anžič in prim. Majda Benedik Dolničar hemofilijo v Sloveniji in učinkovitost zdravljenja malignih bo-

Slika 1.6.1a: Pediatri na novoletnem sprejemu na Pediatrični kliniki.

lezni pri otrocih, prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat cerebralno paralizo ter prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Andrej Robida in prim. Dragica Bartnjev prirojene anomalije srca in ožilja pri otrocih. Večino raziskav je financirala Raziskovalna skupnost Slovenije, delno preko UKC. Kljub zanimivim rezultatom je bilo le malo raziskav, objavljenih v revijah z indeksom SCI (Sliki 1.6.1 a in b).

Kriza v raziskovanju je nastopila v začetku 90. let, saj je tedaj pogoj za nosilstvo raziskovalnega dela postal učiteljski naziv oziroma doktorat in vsaj en citat v reviji, ki jo indeksira SCI.

Leta 1995 je imelo doktorat znanosti le osem raziskovalcev in od njih le peščica ustrezne citate. Sklenili smo, da pri sprejemu novih zdravnikov na kliniko ob izbiri od kandidatov zahtevamo, da se bodo posvetili tako strokovnemu kot tudi raziskovalnemu in pedagoškemu delu, saj je klinika učna ustanova. Poleg tega smo predvideli, da bo morala večina pridobiti nova znanja in izkušnje v razvitih zahodnih centrih, zlasti v tistih z razvitim raziskovalnim delom, ter osvojeno znanje po možnostih prenesti na Pediatrično kliniko.

Slika 1.6.1b: Pediatri na novoletnem sprejemu na Pediatrični kliniki.

Tako je prof. dr. Tadej Battelino že med specializacijo (1995) eno leto delal in raziskoval na Loyola University v Chicagu in nato še eno leto pri prof. Czernichowu na kliniki Robert Debré v Parizu. Osvojeno znanje, predvsem nove molekularnogenetske preiskave, ki jih je prenesel v laboratorij Pediatrične klinike, so omogočile izreden strokovni in raziskovalni razvoj klinike.

Podobno je prenos znanja s področja imunologije, alergologije in revmatologije, ki ga je predvsem z vpljavo novih laboratorijskih metod omogočil prof. dr. Tadej Avčín, doprinesel k izrednemu napredku na tem področju v Sloveniji.

Zelo pomembni so tudi prispevki prof. dr. Janeza Jazbeca k razvoju raziskav na področjih hematologije in onkologije, prof. dr. Roka Orla na področju gastroenterologije, prof. dr. Tomaža Podnarja na področju kardiologije, prof. dr. Davida Neubauerja na področju nevrologije, prof. dr. Rajka Kende na področju okužb sečil in številnih drugih. Omenjeni dosežki so dokumentirani tudi na svetovnem spletu.

Večina mladih zdravnikov, sprejetih na kliniko, je akademsko izredno hitro napredovala. To so omogočile predvsem objave v revijah z indeksom SCI, ki so temeljile na raziskavah, opravljenih v lastnem laboratoriju. Vsi, ki so po doktoratu dosegli še učiteljski naziv, so lahko pričeli s samostojnim raziskovalnim delom in postali mentorji mlajšim sodelavcem. Število doktorjev znanosti na kliniki je s 6 leta 1996 poskočilo na kar 32 leta 2009.

Tudi število objav v revijah z indeksom SCI se je od nekaj letno povečalo na več deset letno; prav tako se je izredno povečalo število citatov, ki so priznane merilo uspešnosti raziskovalnega in strokovnega dela ustanove.

Specializacija iz pediatrije

Po ustanovitvi Zdravniške zbornice Slovenije smo se pediatri takoj vključili v njeno delo, saj naj bi dolgoročno organizirala tudi specializacijo iz pediatrije. Zaradi želje Slovenije po priključitvi Evropski uniji smo se odločili, da posodobimo programe specializacij in jih prilagodimo programom Evropske unije. Tako smo po vsebini in trajanju prilagodili tudi specializacijo iz pediatrije in jo tako podaljšali s štirih na pet let. Pretežni del specializacije je potekal na Pediatrični kliniki. Program je sprva pripravljala Katedra za pediatrijo v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje, kasneje pa Zdravniška zbornica Slovenije.

1.7 OBISKI UGLEDNIH GOSTOV

Slika 1.7.1a: Prof. dr. Robert Debré.

Prva leta po dograditvi Pediatrične klinike na Vrazovem trgu so bili obiski uglednih gostov, med drugim znanega pediatra prof. dr. Roberta Debréja iz Pariza (Sliki 1.7.1 a in b), dokaj pogosti, kasneje pa je bilo obiskov nekoliko manj.

Slika 1.7.1b: Avtoportret, ki ga je prof. dr. Robert Debré podaril prof. dr. Mariju Avčinu.

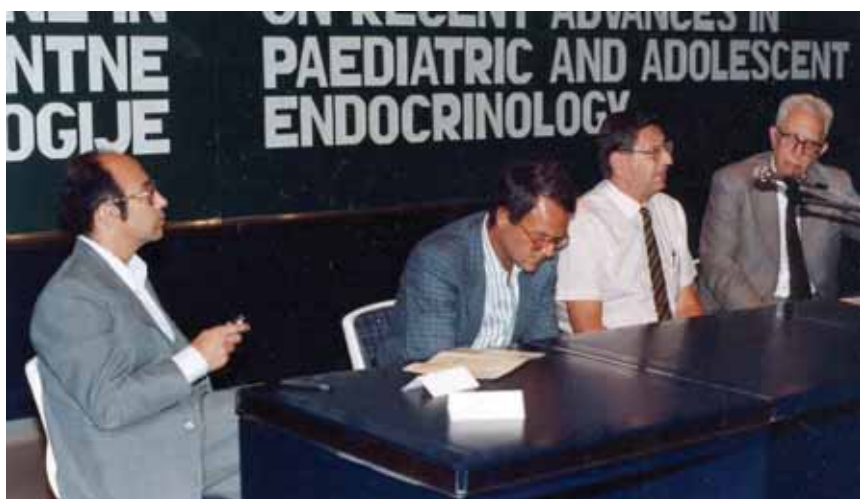
Slika 1.7.2: Prof. dr. Lev Matajc s poljskimi zdravniki na Pediatrični kliniki.

Tako je leta 1955 kliniko obiskala delegacija poljskih zdravnikov, ki jo je sprejel prof. dr. Lev Matajc (Slika 1.7.2).

Slika 1.7.3: Prof. dr. Matija Ambrožič na obisku na Pediatrični kliniki. V ozadju je prof. dr. Marij Avčin.

Pomemben je bil tudi obisk utemeljitelja socialne pediatrije v nekdanji skupni državi in Sloveniji, beograjskega zdravnika prof. dr. Matije Ambrožiča (Slika 1.7.3)

Slika 1.7.4: Po obisku Pediatrične klinike sta prof. dr. Alan Rogol (prvi z leve) in prof. dr. Zvi Laron (tretji z leve) sodelovala na pediatričnem endokrinološkem simpoziju. Na skrajni desni je prof. dr. Lev Matajc.

V 70. in 80. letih je prihajala na vsakoletni obisk delegacija pediatrov iz Sovjetske zveze. Zanimali so jih predvsem organizacija dela na kliniki ter delo in oprema na neonatalnem oddelku.

Leta 1988 sta kliniko obiskala pediater prof. dr. Zvi Laron iz Izraela (Slika 1.7.4) in prof. dr. Alan Rogol iz Charlottesville (ZDA).

Slika 1.7.5. Prof. dr. Zvi Laron vodstvu Pediatrične klinike izroča eno izmed svojih strokovnih knjig.

Prof. dr. Zvi Laron, znan po t. i. Laronovem sindromu (tj. nizki rasti zaradi neobčutljivosti na rasti hormon), je obiskal kliniko še nekajkrat (Slika 1.7.5). Prof. dr. Zvi Laron je tako kot prof. dr. Robert Debré, prof. dr. Guido Fanconi, prof. dr. Andrea Prader in prof. dr. Robert Nelson eden najuglednejših pediatrov v svetovnem merilu. Izdal je več kot 100 medicinskih knjig, objavil več kot 1.000 člankov, od tega več kot 600 v revijah s faktorjem vpliva, ki so bili citirani več deset tisočkrat.

Slika 1.7.6: Prof. dr. Zvi Laron.

Prof. dr. Zvi Laron je na 2. kongresu pediatrov v Portorožu leta 2002 postal častni član Združenja pediatrov Slovenije, na kongresu pediatrov v Čatežu leta 2014 pa je kot vabljeni predavatelj poročal o svojem najnovejšem odkritju, da bolniki z Laronovim sindromom, torej neobčutljivostjo na rasti hormon, ne zbolijo za rakom (Slika 1.7.6).

Kliniko je leta 1989 obiskal tudi prof. dr. Stuart Brink, ki je sodeloval pri pouku pediatrije na Univerzi v Harvardu, trenutno pa je profesor pediatrije na Tufts University v Bostonu (Slika 1.7.7). Z obiskom sta nas počastila tudi predstojnik Pediatrične klinike iz Sydneya (Avstralija)

Slika 1.7.7: Prof. dr. Stuart Brink na obisku na Pediatrični kliniki.

prof. dr. Martin Silink (Slika 1.7.8) in predstojnik Pediatrične klinike v Pittsburghu (ZDA) prof. dr. Mark Sperling (Slika 1.7.9).

Slika 1.7.8: Prof. dr. Martin Silink je obiskal Pediatrično kliniko in predaval na simpoziju združenja ISPAD na Bledu.

Slika 1.7.9: Prof. dr. Mark Sperling.

Slika 1.7.10: Dr. Peter Adasek in prim. Mojca Breclj Kobe.

Z obiskom nas je razveselil tudi znani strokovnjak za področje nasilja nad otroki ameriški pediater dr. Peter Adasek (Slika 1.7.10).

Med uglednimi gosti je bil tudi prof. Paul Czernichow, ki je Pediatrično kliniko obiskal leta 1996 (Slika 1.7.11).

Pri prof. dr. Paulu Czernichowu sta se strokovno izpopolnjevala prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Tadej Battelino. Njegov predhodnik prof. dr. Henri Lestradet je bil dober kolega prof. dr. Leva Matajca, s katerim

Slika 1.7.11: Prof. dr. Paul Czernichow (v ospredju).

sta dolga leta sodelovala, kar kaže na kontinuiteto strokovnega sodelovanja med pariško in ljubljansko Pediatrično kliniko.

Kliniko je obiskala tudi ugledna pediaterinja revmatologinja prof. dr. Jane Schaller, profesorica pediatrije na Univerzi Tufts in predstojnica Pediatrične klinike

Slika 1.7.12: Prof. dr. Jane Schaller.

»Floating hospital for children« v Bostonu (ZDA). Daljše obdobje je bila tudi vodja mednarodnega Združenja za pediatrijo (Slika 1.7.12).

Slika 1.7.13: Prof. dr. Moshe Phillip.

Pediatrično kliniko je večkrat obiskal tudi predstojnik Inštituta za endokrinologijo in diabetes Schneiderjeve pediatrične klinike prof. dr. Moshe Phillip, ki je tudi prodekan na Sacklerjevi medicinski fakulteti v Izraelu in gostujoči profesor na Medicinski fakulteti v Ljubljani (Slika 1.7.13).

Na kliniki sta predavala tudi znani pediater in nutricionist s pediatrične klinike v Münchnu prof. dr. Berthold Koletzko (Slika 1.7.14) in znani diabetolog iz Rima prof. dr. Paolo Pozzilli (Slika 1.7.15).

Kliniko je obiskal še predstojnik endokrinologije Pediatrične klinike na Dunaju prof. dr. Herwig Frisch (Slika 1.7.16).

Pediatrično kliniko je obiskalo tudi več znanih državnikov, med drugim predsednik države gospod Milan Kučan (Slika 1.7.17).

Slika 1.7.14: Prof. dr. Berthold Koletzko predava o celiakiji na Pediatrični kliniki.

Slika 1.7.15: Prof. dr. Paolo Pozzilli v predavalnici Pediatrične klinike predstavlja imunološke vidike sladkorne bolezni tipa 1.

Slika 1.7.16: Prof. dr. Herwig Frisch.

Večkrat je Pediatrično kliniko obiskal tudi nekdanji predsednik vlade dr. Janez Drnovšek (Slika 1.7.18).

Slika 1.7.17: Obisk predsednika Kučana na kliniki.

Slika 1.7.18: Dr. Janez Drnovšek na oddelku za dojenčke.

Slika 1.7.19a: Obisk dr. Janeza Drnovška na kliniki.

Slika 1.7.19b: Obisk dr. Janeza Drnovška in podpis pogodbe o prodaji slik z izkupičkom, namenjenim novogradnji klinike.

Dr. Janez Drnovšek je dejavno podpiral projekt Nove pediatrične klinike in v Sklad za novogradnjo klinike daroval izkupiček prodaje slik stranke, ki jo je vodil (Slika 1.7.19 a in b).

Slika 1.7.20: Luksemburška nadvojvodinja Maria Teresa Batista-Falla.

Staro kliniko je skupaj s soprogo nekdanjega predsednika republike obiskala tudi luksemburška nadvojvodinja Maria Teresa Batista-Falla, ki je otrokom na onkološkem oddelku podarila lepe igrače (Sliki 1.7.20 in 1.7.21).

Slika 1.7.21: Nadvojvodinja je obiskala več oddelkov klinike.

Med potomci kronanih glav je bil na obisku tudi Karl von Habsburg – Lotarinški, sin Otta von Habsburga in vnuk zadnjega avstrijskega cesarja Karla I., in si z zanimanjem ogledal kliniko (Slika 1.7.22).

Novozgrajeno kliniko na Bohoričevi ulici si je po otvoritvi leta 2009 ogledal tudi predsednik države dr. Danilo Türk (Slika 1.7.23).

Slika 1.7.22: Karl von Habsburg na ogledu Pediatrične klinike.

Slika 1.7.23: Predsednik dr. Danilo Türk med ogledom nove klinike.

1.8 STROKOVNO SODELOVANJE

Večina oddelkov klinike je strokovno sodelovala in še vedno strokovno sodeluje s številnimi strokovnimi enotami enake ali podobne subspecialnosti različnih klinik po svetu.

Takšno je bilo sodelovanje z ustanovami v okviru regije Alpe-Jadran, predvsem s Pediatrično kliniko na Reki. Tako so več let izmenjaje – na Reki in v Ljubljani – potekali obiski in strokovna predavanja zdravnikov in medicinskih sester (Slika 1.8.1 in 1.8.2).

Slika 1.8.1: Udeleženci Pediatrične klinike iz Ljubljane na strokovnem srečanju na Reki leta 1978. Z desne stojijo: prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat, prof. dr. Marjan Prodan, Jurij Kurillo, dr. med., prim. Ljubica Brus in prof. dr. Lev Matajč (v sredini).

Slika 1.8.2: Med predavanjem na Reki. Na levi strani je prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat, za njim prim. Iztok Jakša. Za kolegom, ki projecira, sedi prof. dr. Lev Matajč, na skrajni desni prim. Ljubica Brus.

Slika 1.8.3: Gostje z Reke v vhodni avli Pediatrične klinike v Ljubljani.

Strokovno sodelovanje obeh klinik je potekalo neprekinjeno od 60. let prejšnjega stoletja vse do osamosvojitve Slovenije in se nato predvsem po zaslugi novoizvoljenega predstojnika Otroške klinike na Kantridi prof. dr. Vladimirja Ahela nadaljevalo do leta 2009 (Slike 1.8.3, 1.8.4, 1.8.5, 1.8.6, 1.8.7, 1.8.8 in 1.8.9).

Slika 1.8.4: Prof. dr. Vladimir Ahel in prof. dr. Ciril Kržišnik.

Slika 1.8.5: Prof. dr. Vladimir Ahel je podaril šopek poslovni direktorici klinike gospe Biserki Marolt Meden.

Slika 1.8.6: Predavalnica Pediatrične klinike med predavanjem gostov z Reke.

Slika 1.8.7: Glavna medicinska sestra Pediatrične klinike dr. Jožica Peterka Novak, VMS, prof. soc. ped. (v sredini), med pogovorom s kolegicami z Reke.

Slika 1.8.8: Glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Marinka Purkart, dipl. m. s. (tretja z desne), med pogovorom z glavno medicinsko sestro reške pediatrične klinike (četrta z desne) in poslovna direktorica Pediatrične klinike ga. Diana Cesar Plaz (druga z desne).

Slika 1.8.9: Udeleženke sestrskega dela na srečanju klinik. V prvi vrsti skrajno levo je glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Alenka Vračko, VMS, skrajno desno namestnica glavne medicinske sestre in kasnejša glavna medicinska sestra dr. Jožica Peterka Novak, VMS, prof. soc. ped., druga z leve je glavna medicinska sestra reške klinike.

Pomembno je tudi strokovno sodelovanje med pediatričnimi klinikami srednje Evrope, ki ga je od leta 1993 organiziral predstojnik Pediatrične klinike na Dunaju prof. dr. Radvan Urbanek (Slika 1.8.10).

Slika 1.8.10: Prof. dr. Radvan Urbanek (levo).

Na vsakoletnih strokovnih sestankih so se predstojniki pediatričnih klinik z Dunaja, Innsbrucka, Gradca, Ljubljane, Maribora, Brna, Prage, Bratislave, Erlangna in Budimpešte srečevali z mlajšimi kolegi, ki so predstavljali dosežke

svojega raziskovalnega dela. Tako so v 90. letih svoje raziskave zelo uspešno predstavili doc. dr. Nataša Bratina (raziskava o lipidih pri otrocih), prof. dr. Janez Jazbec (infektološko-bakteriološka raziskava), mag. Uroš Mazić (raziskava o motnjah srčnega ritma) in mag. Matejka Černelč (fiziološka raziskava spomina dihalnih vzorcev).

Prvih 10 let so bila srečanja samo na Dunaju, nato pa so se dogovorili, da srečanja organizirajo tudi sodelujoče klinike. Tako je ljubljanska Pediatrična klinika leta 2006 organizirala srečanje na Bledu, na katerem je doc. dr. Magdalena Avbelj predstavila zanimivo genetsko tematiko. Na srečanju so sklenili, da se do tedaj neformalna srečanja formalizirajo z ustanovitvijo Srednjeevropskega združenja za pediatrično raziskovalno delo ES-PCR (European society for pediatric clinical research) in da bo posebna neodvisna komisija vsako leto izbra-

la najboljši raziskovalni dosežek letnega srečanja (Slika 1.8.11).

Slika 1.8.11: Udeleženci srečanja ES-PCR leta 2006 na Bledu.

Ta čast je leta 2007 na srečanju v Innsbrucku pripadla prof. dr. Tadeju Avčinu za raziskavo o granulomatoznih boleznih. Prof. dr. Tadej Avčin se je tedaj kot predstavnik Pediatrične klinike intenzivno vključil v delovanje združenja. Pod njegovim men-

torstvom sta kasneje prestižni nagradi s predstavitvijo imunoloških tem prejela še Gašper Markelj, dr. med., in Mojca Zajc-Avramovič, dr. med.

Po osamosvojitvi Slovenije ter vojnih spopadov na Hrvaškem in v Bosni se je tamkajšnje prebivalstvo soočilo z moteno zdravstveno oskrbo.

Za težave, povezane z zdravstvenim varstvom otrok na območju spopadov, sta se zanimal združenji UNICEF in predvsem Mednarodno pediatrično združenje (IPA) s predsednico prof. dr. Jane Schaller, sicer direktorico »Floating Hospital for Children« v Bostonu. Prof. dr. Schaller nas je obiskala na kliniki in povedala, da bo povabila predstojnike Pediatričnih klinik iz nekdanje Jugoslavije. Ti naj bi predstavili probleme v zvezi z zdravstvenim varstvom otrok, da bi lahko organizirali ustrezno pomoč. Ker je bil vojni konflikt v Sloveniji kratkotrajen in ker je bila Slovenija izmed vseh republik nekdanje države najbolj razvita, nas je prosila, da pomagamo kolegom z vojnih področij, saj zaradi konfliktov nimajo imeli možnosti strokovnih stikov oz. strokovnega razvoja. Organizirala je srečanja v Trstu, na katere je povabila znane pediatre, npr. prof. dr. Mary Avery (ZDA) in prof. dr. Gavina Arneila (Škotska), znana avtorja učbenikov pediatrije, predstavnike združenja UNICEF in Ameriške pediatrične akademije ter tudi predstavnike Pediatričnih klinik iz Sarajeva, Banje Luke, Skopja, Prištine, Beograda, Zagreba in Ljubljane (Slika 1.8.12).

Slika 1.8.12: Udeleženci posveta, ki sta ga organizirala Ameriška pediatrična akademija in združenje UNICEF leta 1992 v Trstu. V prvi vrsti kot tretja z desne sedi prof. dr. Jane Schaller, četrta z desne je prof. dr. Mary Avery, za njo stoji prof. dr. Gavin Arneil.

Povabljeni pediatri so predstavili težave, povezane s preskrbo z zdravili, kisikom, medicinsko opremo in rehabilitacijskimi pripomočki. Organizatorji so obljubili in nato tudi uresničili pomoč v zdravilih in opremi, medtem ko so strokovno izobraževanje ponudili v Belgiji in po našem dogovoru tudi v Sloveniji.

Slika 1.8.13: Predstojnica prof. dr. Jelica Predojević (levo) in dr. Jelena Petrović iz Banja Luke na novoletnem sprejemu na Pediatrični kliniki v Ljubljani.

Večina pediatrov iz Banja Luke se je odločila za izpopolnjevanje v Ljubljani. Najprej si je kliniko ogledala predstojnica prof. dr. Jelica Predojević (Slika 1.8.13), nato pa so v nekajmesečnih intervalih kliniko obiskali praktično vsi pediatri ter si izmenjevali izkušnje z ljubljanskimi pediatri s subspecialnih oddelkov klinike.

Sodelovanje se je na posameznih področjih nadaljevalo tudi kasneje, med drugim s skupnim izvajanjem raziskav in doktoratov ter vabljenih predavanj na pediatričnih strokovnih srečanjih (Sliki 1.8.14 a in b).

Sodelovali smo tudi s pediatričnima klinikama v Sarajevu in v Tuzli ter s pediatričnimi klinikami regije Alpe-Jadran.

Slika 1.8.14a: Strokovno srečanje pediatrov v Banja Luki.

Pomembno je bilo tudi mednarodno sodelovanje posameznih oddelkov. Tako so hemato-onkološki oddelek obiskali predstavniki Pediatrične klinične bolnišnice iz Clevelanda (Sliki 1.8.15 a in b).

Slika 1.8.14b: Asist. Vladan Rajić med predavanjem.

Sliki 1.8.15 a in b: Predstavniki Pediatrične klinike iz Clevelanda na obisku v Ljubljani.

1.9 RAZVOJ SUBSPECIALNIH DEJAVNOSTI NA PEDIATRIČNI KLINIKI

Vsekakor je bilo skoraj 25-letno obdobje od začetka 50. let pa do sredine 70. let prejšnjega stoletja, ko so Pediatrično kliniko vodili prof. dr. Marij Avčin, prof. dr. Lev Matajč in prof. dr. Jože Jeras, obdobje strokovne subspecialne diferenciacije klinike, ki so jo izvedli sami ter kasneje njihovi sodelavci in nasledniki.

V nadaljevanju v različnem obsegu in z različno natančnostjo predstavljamo strokovni razvoj posameznih subspecialnih področij. Pred preselitvijo Pediatrične klinike v novo stavbo leta 2009 smo predstojnike in vodje strokovnih enot prosili, da predstavijo razvoj svojih področij. Nekateri so »nalogo« opravili zelo natančno, drugi manj podrobno, nekateri pa sploh ne. Večina z utemeljitvijo, da podatkov nimajo oziroma jih ne poznajo.

1.9.1 Neonatologija

Slika 1.9.1.1: Prof. dr. Zora Konjajev pregleduje nedonošenčka.

Utemeljiteljica slovenske neonatologije je **prof. dr. Zora Konjajev**, ki se je kot štipendistka Svetovne zdravstvene organizacije leta 1953 izpopolnjevala na Pediatrični kliniki v Parizu ter v Zürichu s področja perinatologije in puerikulture.

Leta 1954 je ustanovila regionalni Center za nedonošenčke in neonatalni oddelek Pediatrične klinike, ki ga je opremil sklad UNICEF (Sliki 1.9.1.1 in 1.9.1.2).

Prof. dr. Zora Konjajev se je rodila 21. decembra 1921 v Ljubljani, kjer se je leta 1940 vpisala na Medicinsko fakulteto. Študij je zaradi italijanskega zapora med 2. svetovno vojno in sodelovanja v OF morala

prekiniti, po vojni pa se je vpisala v sedmi semester Medicinske fakultete v Beogradu. Študij je nadaljevala v Ljubljani, kjer je promovirala leta 1948 in nato leta 1954 v Zagrebu opravila specialistični izpit iz pediatrije.

Na neonatalnem oddelku je prof. dr. Zora Konjajev uvedla aseptično tehniko nege in tako uspešno preprečevala okužbe, ki so bile do tedaj dokaj pogoste. Izvoljena je bila za prvo predsednico komisije Kliničnega centra za hospitalno higieno. Omogočila je, da so otroke v bolnišnici kadar koli čez dan obiskovali družinski člani, spodbujala je dojenje in se posvetila prehrani nedonošenčkov. Organizirala je redne okulistične preglede otrok, ki so se zdravili s kisikom.

Slika 1.9.1.2: Prof. dr. Zora Konjajev nagovarja udeležence Derčevih dnevov.

Na pobudo strokovnjakinje Svetovne zdravstvene organizacije dr. Mary Cross je Center za nedonošenčke, ki ga je vodila, leta 1957 postal jugoslovanski demonstracijski center za izobraževanje različnih profilov medicinskega osebja. V desetletjih je skupaj s sodelavci odločilno pomagala pri izobraževanju številnih kasnejših neonatologov, pediatrov in medicinskih sester iz slovenskih porodnišnic in iz tujine (Sliki 1.9.1.3 in 1.9.1.4).

Slika 1.9.1.3: Prof. dr. Zora Konjajev z medicinsko sestro Emo Oblak, ki je vzgojila številne medicinske sestre, specializirane za neonatologijo.

Slika 1.9.1.4: Prof. dr. Zora Konjajev v pogovoru s prof. dr. Milivojem Veličkovičem.

Leta 1960 je oddelek prevzel tudi naloge regionalnega centra za bolne novorojenčke.

Slika 1.9.1.5: Med odmorom na Derčevih dnevih (z leve): pediatriinja dermatologinja prim. Štefka Kavčič, Pavla Pukl, dr. med., prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Zora Konjajev.

Prof. dr. Zora Konjajev se je zavzeto posvečala hudim porodnim okužbam novorojenčkov in zgodnjemu odkrivanju posledic okužb. Na izpopolnjevanju v Parizu je osvojila specifično nevrološko preiskovalno metodo za novorojenčke, ki jo je uvedel A. Thomas, in z njo seznanila nevrologe in neonatologe. To je bil pravzaprav začetek razvoja posebne službe – razvojne nevrologije – z neonatalnim oddelkom kot klinično bazo. Z moderno opremo se je oddelek reorganiziral v oddelek za intenzivno nego nedonošenčkov in novorojenčkov. Leta 1965 se je ponovno izpopolnjevala iz neonatologije na Pediatričnem inštitutu v Pragi in nato še v Moskvi. Kot vodja perinatalne službe je v Sloveniji vzpostavila doktrinarno in organizacijsko poenotenje preprečevanja hude zlatenice pri novorojenčkih in dosegla, da zlatenica ni več končevala s poškodbami možganov in hudo invalidnostjo (Slika 1.9.1.5).

V okviru raziskovalnega dela se sprva posvečala postnatalnim okužbam s stafilokoki, kasneje pa predvsem intrauterinim okužbam, ki se lahko končajo s hudo prizadetostjo ploda, invalidnostjo in duševno manjrazvitostjo. Pogosti povzročitelji so citomegalovirusi, ki povzročajo okvare različnih organov in tudi zlatenico. Pri teh bolnikih je z eksfoliativno citologijo v sedimentu urina dokazala prisotnost celic velikank z inkluzijskimi telesci, ki so kazale na okužbo z citomegalovirusi. Okužbo so potrdili tudi z virološkimi, serološkimi in imunološkimi preiskavami, opravljenimi v St. Gallenu in Zürichu (Švica). Rezultate svojih raziskav je leta 1974 predstavila v doktorski disertaciji z naslovom »Izvirni izsledki o intrauterini okužbi novorojencev s citomegalovirusom«.

Slika 1.9.1.6: Pogovor vodje neonatalnega oddelka prim. Marije Bren Erjavec (v sredini) s prof. dr. Zoro Konjajev (desno) in glavno medicinsko sestro neonatalnega oddelka Alenko Vračko (levo).

z naslovom »Zvestoba Hipokratu«, ki jo je izdala Medicinska fakulteta v zborniku »Znameniti slovenski zdravniki«. Bila je tudi članica Komisije za ugotavljanje smrtnosti novorojenčkov, Komisije za antibiotike in Komisije za predpisovanje antibiotikov v Kliničnem centru. Bila je tudi predsednica Pediatrične sekcije SZD in častna članica SZD, prejela pa je tudi številne diplome in priznanja, med drugim odlikovanja Red zaslug za narod III. stopnje, Red dela z zlatim vencem in Srebrni častni znak svobode Republike Slovenije za prispevek k razvoju neonatologije v Sloveniji ter Derčevo priznanje. Imenovana je bila tudi za častno članico »Ustanove za Novo pediatrično kliniko«. Natančni podatki o delu in zaslugah profesorice za razvoj neonatologije v Sloveniji so predstavljeni v reviji Slovenska Pediatrija (2011; str. 228–238).

Prof. dr. Zora Konjajev se je upokojila leta 1982.

Za strokovni razvoj neonatalnega oddelka je bila nadvse zaslužna tudi **prim. Marija Bren Erjavec**, mlajša sodelavka prof. dr. Zore Konjajev, ki je dolga leta operativno vodila strokovno delo na neonatalnem oddelku Pediatrične klinike in bila tudi njegov vodja (Sliki 1.9.1.6 in 1.9.1.7).

Strokovne dosežke je predstavila na številnih simpozijih in kongresih doma in v tujini.

Na Medicinski fakulteti je od leta 1959 sodelovala kot asistent in do leta 1979 napredovala do redne profesorice in predavateljice pediatrije. Nekaj let je bila članica fakultetnega sveta Medicinske fakultete v Ljubljani, članica komisij za doktorske disertacije in komisij za specialistične izpite. Bila je mentorica številnim doktorandom in študentom pri raziskovalnih nalogah. Bibliografija dr. Zore Konjajev obsega več kot 120 strokovnih, znanstvenih in znanstvenoprosvetnih publikacij. Napisala je knjigi »Nedonošenček« in »Moj otrok« ter s so-avtorjema knjigo »Nega dojenčka«. Leta 1999 je napisala spomine na akademika Franca Novaka-Luka

Slika 1.9.1.7: Prim. Marija Bren Erjavec prejema zahvalo za dolgoletno delo na kliniki.

Prim. Marija Bren Erjavec je bila na Pediatrični kliniki zaposlena od leta 1970. Leta 1972 se je iz neonatologije izpopolnjevala v Centru za nedonošenčke na Dunaju in na Raziskovalnem inštitutu za zaščito matere in otroka v Pragi. Poglobljeno znanje s področja intenzivnega zdravljenja novorojenčkov je pridobila na klini-

Slika 1.9.1.8: Osebe neonatalnega oddelka leta 1972. V drugi vrsti na skrajni levi je prim. Marija Bren Erjavec, poleg nje glavna medicinska sestra Alenka Vračko, VMS; v prvi vrsti (z leve) so Ema Oblak, SMS, tretja po vrsti prof. dr. Zora Konjajev, četrta specializantka pediatrije Ana Meštrovič, dr. med., peta Vida Cetin, SMS.

s kofeinom. Kot prva v nekdanji skupni državi je za preprečevanje hude zlatenice uporabljala fototerapijo in raziskovala učinkovitost tovrstnega zdravljenja. Skupaj s prof. dr. Davidom Neubauerjem je preučevala motnje dihanja nedonošenčkov, ki sta jih ugotavljala s kardiorespirografijo. Izsledki so bili pomembni za spremljanje tiste skupine novorojenčkov, ki ji je grozila nenadna, nepričakovana smrt.

Prim. Marija Bren Erjavec je bila vodja neonatalnega oddelka od leta 1974 do upokojitve leta 1988, od leta 1984 pa je vodila tudi neonatalno službo Pediatrične klinike.

Pediatriinja **prim. Marjeta Novosel Sever** je na neonatalnem oddelku delala od leta 1978 do upokojitve decembra 2008. Sodelovala je pri raziskovalnem projektu za nedonošenčke in novorojenčke z nizko porodno težo (Sliki 1.9.1.9 in 1.9.1.10).

Opravila je podiplomsko izobraževanje iz hospitalne higiene in bila imenovana za predsednico Komisije za bolnišnične okužbe Pediatrične klinike. Sodelovala je pri pouku študentov medicine in specializantov pediatrije ter predavala v okviru podiplomskega študija zdravstvenega varstva žena, otrok in mladine.

nikah v Minneapolisu in na kliniki Mayo v Rochesteru (ZDA). Študijsko je obiskala tudi neonatalne oddelke v Parizu, Lozani, Budimpešti, Krakovu, Gradcu, Trstu in Aachnu. S svojim delom je odločilno pripomogla k nadaljnjemu razvoju humanizacije intenzivne nege novorojenčkov ter sodelovala pri ustanavljanju in vodenju Perinatalne sekcije SZD. Sodelovala je na številnih domačih in mednarodnih strokovnih srečanjih. Zlasti dejavno se je udeleževala perinatalnih srečanj v prostoru Alpe-Jadran (Slika 1.9.1.8).

Raziskovala je tudi razvoj nedonošenčkov z ekstremno nizko porodno težo, prehodno dihalno stisko novorojenčkov in uspešnost zdravljenja ogroženih otrok

Slika 1.9.1.9: Prim. Marjeta Novosel Sever (levo) in prim. Majda Benedik Dolničar.

Imenovana je bila za glavno mentorico specializantom pediatrije. Leta 1995 je pridobila naziv primarij. Do leta 2006 je bila tudi tajnica Sekcije za neonatologijo pri SZD.

Asist. dr. Borut Bratanič je na neonatalnem oddelku zaposlen od opravljenega specialističnega izpita leta 1979, v obdobju 1988–2010 pa je bil vodja oddelka. Leta 1993 je v okviru magistrskega študija in kasneje doktorata raziskoval hiperbilirubinemijo. Doktorsko delo »Opredelitev sistema bilirubin, albumin in fibroblasti U-79 z elektronsko paramagnetno resonanco« je zagovarjal leta 2000 na Medicinski fakulteti v Ljubljani.

Slika 1.9.1.10: Prim. Marjeta Novosel Sever, prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Jože Jeras.

Slika 1.9.1.11: Asist. dr. Borut Bratanič.

Iz neonatologije se je izpopolnjeval v Milanu in v Londonu v bolnišnici Hammsmith Hospital (1986) ter na inštitutu National Institute for Child Health (2001). Sodeloval je na več domačih in mednarodnih strokovnih srečanjih, med drugim tudi na podiplomskih tečajih Royal College v Londonu. Od leta 1989 je asistent na Katedri za pediatrijo MF in od tedaj je dejaven zlasti na področju izobraževanja. Tako je med drugim tudi ustanovni član »Društva za visokošolsko didaktiko Slovenije«. Predaval je pediatrijo na Visoki šoli za zdravstvo. Zdravniška zbornica ga je imenovala za glavnega mentorja specializantom pediatrije, sodeluje pa tudi v izpitnih komisijah pri specialističnih izpiti iz pediatrije. Od leta 2005 je član strokovnega odbora za organizacijo podiplomskega tečaja »Javno zdravje otrok, mladostnic in mladostnikov«. Bil je predsednik Neonatalne sekcije SZD, podpredsednik Združenja za pediatrijo, od leta 1996 je predsednik Nacionalnega odbora za spodbujanje dojenja pri združenju UNICEF Slovenije, dve leti pa je opravljal naloge generalnega sekretarja Evropskega združenja neonatalnih in perinatalnih sekcij, ustanovljenega leta 2006 na Dunaju. Od leta 2009 vodi interno podiplomsko izobraževanje na Pediatrični kliniki (Slika 1.9.1.11).

Pravi strokovni preboj je uspel **prof. dr. Darja Paro Panjan**, ki je vodenje neonatalnega oddelka prevzela leta 2010 in dosegla, da je oddelek postal Klinični oddelek za neonatologijo (Sliki 1.9.1.12 in 1.9.1.13).

Prof. dr. Darja Paro Panjan je specialistični izpit iz pediatrije opravila leta 1992 in se takoj usmerila v neonatalno nevrologijo. Izpopolnjevala se je pri prof. dr. Amiel-Tison v Parizu in na številnih seminarjih v tujini. Leta 1997 je magistrirala z delom »Potek in prognoza krčev v novorojenčkovem obdobju«. Leta 2005 je z delom »Nevrološki pregled novorojenčka po Amiel-Tisonovi: klinična uporabnost, primerjava z drugimi metodami in prognostični pomen za nevro-

Slika 1.9.1.12: Prof. dr. Darja Paro Panjan.

Slika 1.9.1.13: Prof. dr. Darja Paro Panjan (skrajno desno), ob njej asist. dr. Barbara Gnidovec Stražišar.

simpozij »Neonatalna farmakologija«. Leta 2013 je organizirala mednarodni simpozij »Neonatalne okužbe in imunski odziv pri novorojenčkih«. Rezultat omenjenih simpozijev so kakovostne monografije s prispevki predavateljev. Skupaj s soavtorji, predvsem s prof. dr. Davidom Neubauerjem, je v kratkem času objavila več kot 20 publikacij, citiranih z indeksom SCI.

Poleg rutinskega kliničnega dela redno izvaja tudi ultrazvočno slikovno in funkcionalno diagnosticiranje osrednjega živčevja novorojenčkov. Je mentorica specializantom pediatrije, ob tem pa tudi redno sodeluje pri specialističnih izpiti iz pediatrije in otroške nevrologije.

Neonatalnemu timu so se po letu 2009 priključili še mladi specialisti **doc. dr. Petja Fister**, **Gregor Nosan, dr. med.**, asist. **Aneta Soltirovska Šalomon** in **Jana Lozej Krivec, dr. med.** (Slika 1.9.1.14).

Slika 1.9.1.14: Zdravniki Kliničnega oddelka za neonatologijo na mednarodnem kongresu. Na skrajni desni je Jana Lozar Krivec, dr. med., za njo asist. dr. Borut Bratanič, poleg Gregor Nosan, dr. med., v sredini prof. dr. Darja Paro, na skrajni levi doc. dr. Petja Fister.

loško-razvojni izid ob letu« uspešno doktorirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Leta 2006 je postala docentka, leta 2012 pa izredna profesorica.

Predavala je na številnih strokovnih simpozijih, tečajih in podiplomskih šolah neonatologije in neonatalne nevrologije. Leta 2008 je organizirala mednarodni simpozij »Vedenjski vzorci novorojenčka v luči zgodnjega razvoja« in leta 2009

1.9.2 Genetika

Razvoj strokovnega področja genetika je povezan z zanimanjem in delom prof. dr. Marija Avčina.

Slika 1.9.2.1a: Prof. dr. Marij Avčin.

Prof. dr. Marij Avčin je bil rojen 9. decembra 1913 v Ljubljani. Medico je študiral v Ljubljani in Zagrebu, kjer je diplomiral leta 1937, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 1942. Leta 1947 je postal asistent in leta 1951 docent. V obdobju 1954–1963 je bil predstojnik Pediatrične klinike, do leta 1978 tudi Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete. Izredni profesor je postal leta 1957, redni profesor pa leta 1966, dve leti po zagovoru doktorske disertacije z naslovom »Učinki krvnega sorodstva na potomstvo« (Slika 1.9.2.1 a).

Sprva sta prof. dr. Marija Avčina poleg kurativne dejavnosti zanimali tudi preventivna dejavnost in socialna pediatrija, zato se je leta 1949 udeležil podiplomskega izobraževanja, ki ga je organiziralo združenje UNICEF v Londonu, Oxfordu in Manchesteru. Leto kasneje se je izpopolnjeval iz socialne pediatrije v Ženevi, leta 1955 pa s področja otroške tuberkuloze v Parizu. V okviru svojega strokovnega dela na kliniki se je ukvarjal s hiperbilirubinemijo pri novorojenčkih, okužbami dihal, intenzivnim zdravljenjem otrok in socialnimi vidiki otroške prehrane. Strokovno se je leta 1959 izpopolnjeval tudi na Univerzi Michigan v Ann Arbor (ZDA) in kasneje še na Pediatrični kliniki v Chicagu (ZDA), kjer je imel tudi več predavanj. Poleg članstva v Združenju pediatrov Slovenije in Jugoslavije, je bil izvoljen tudi v številna mednarodna združenja, npr. The Royal Society of Medicine (London), Société Française de Pédiatrie (Pariz), Gesellschaft für Ernährungsbiologie (München) in Österreichische Gesellschaft für Kinderheilkunde (Dunaj). Dejavno se je udeležil številnih strokovnih srečanj in kongresov, med drugim francosko-jugoslovanskih pediatričnih srečanj v Parizu, Bordeauxu in Marseillu (1958), kongresa italijanskih pediatrov v Trstu (1958), kongresa Unije za zaščito matere in otroka v Bruslju, 9. mednarodnega kongresa pediatrov v Montrealu, 1. svetovnega kongresa o prirojjenih malformacijah v Londonu (1960) ter kongresa o prehrani v Münchnu (1960 in 1964). Leta 1962 se je udeležil zasedanja Mednarodne unije za zaščito otrok v Ženevi, nato kongresa sovjetskih pediatrov v Kijevu, kongresa pediatrične pulmologije v Pragi (1965) in letnega zasedanja avstrijskih pediatrov na Dunaju (1966). Bil je predstavnik jugoslovanskih pediatrov na Svetovnem pediatričnem kongresu v Mexico Cityju (1968) in v Buenos Airesu (1974) (Slika 1.9.2.1b).

Slika 1.9.2.1b: Prof. dr. Marij Avčin med predavanjem.

Prof. dr. Marij Avčin je bil vsestransko dejaven na več področjih pediatrije. Sodeloval je pri organizaciji pediatričnih služb v Sloveniji in Pediatrične klinike v Ljubljani ter tudi pri vzpostavitvi otroških jasli in dečjih domov. Spremljal je načrtovanje, gradnjo in ureditev otroških oddelkov splošnih bolnišnic v Celju, Mariboru, na Ptuju, v Kopru, Trbovljah in Murski Soboti.

Poleg pedagoškega dela s študenti medicine in specializanti pediatrije je opravljal tudi raziskovalno delo, predvsem na področju genetike.

Ustanovitev službe za genetiko na Pediatrični kliniki

Prof. dr. Marij Avčin se je posvečal problematiki duševno in telesno prizadetih otrok in njihovih družin. S prof. dr. Blatnikom z virološkega laboratorija na Inštitutu za varovanje zdravja je sodeloval pri vzpostavitvi citogenetskega laboratorija, v katerem so opravljali kromosomske analize pri otrocih s kliničnimi znaki kromosomopatij. Otroci so bili sprejeti na genetski oddelek, ki je bil sprva na traktu AII, kasneje pa na veznem traktu B Pediatrične klinike. Veliko otrok je obravnaval tudi v genetski ambulanti klinike, ob tem pa je leta 1959 organiziral tudi ambulanto za telesno in duševno prizadete otroke v Centralnem otroškem dispanzerju. Njegovi strokovni nasveti so bili pomembni predvsem za starše, ki so že imeli prizadetega otroka in so se želeli posvetovati ob odločanju za novega družinskega člana, zlasti ob genetsko pogojenih boleznih.

Prof. dr. Marij Avčin se je leta 1962 strokovno izpopolnjeval na Oddelku za medicinsko genetiko biološkega inštituta Univerze v Kopenhagnu. Tam in na univerzi v Odenseju se je 10 let kasneje udeležil tečaja iz humane genetike. Zaradi problematike, povezane z oblikovanjem in organizacijo genetskega registra v Sloveniji, je obiskal tudi Univerzo v Edinburghu na Škotskem.

V okviru raziskovalnega dela Sklada Borisa Kidriča je leta 1961 skupaj s sodelavci predstavil raziskovalno nalogo »Problematika prizadetih otrok v Sloveniji« in zanj prejel Kidričevo nagrado. Skupaj z znanim antropologom prof. dr. Božom Škrljem je sodeloval pri raziskavi »Izolati ciganov in kalvinistov v Prekmurju«, ki jo je financiral Sklad Borisa Kidriča. Raziskava je potekala v naseljih Pušča, Černelavci, Vanča vas in Borejci, pri njeni izvedbi pa so sodelovali Antropološki inštitut Katedre za biologijo Univerze v Ljubljani, Sociološki inštitut Univerze v Ljubljani, Zavod za transfuzijo in Pediatrična klinika Medicinske fakultete v Ljubljani. Nosilec raziskovalnega projekta prof. dr. Božo Škrlj je med raziskavo umrl, zato je njegovo mesto prevzel prof. dr. Marij Avčin, ki je na podlagi preučevanja romskega prebivalstva med drugim napisal disertacijo o učinkih krvnega sorodstva na potomstvo. Raziskovalna skupina je za svoje delo prejela priznanje in nagrado Sklada Štefana Kovača v Mariboru.

Prof. dr. Marij Avčin je kot prvi v nekdanji skupni državi uvedel genetsko posvetovalnico in genetsko službo ter tako pomembno svetoval staršem pri obravnavi otrok z genetskimi boleznimi in družinam s prizadetimi otroki pomagal pri načrtovanju potomstva.

Poleg dela v genetski ambulanti je vse do upokojitve leta 1978 študentom medicine redno predaval pediatrijo, izmenjaje s prof. dr. Levom Matajcem. Sodeloval je tudi pri izobraževanju specializantov pediatrije in pri specialističnih izpitih iz pediatrije.

Leta 1994 je privolil v intervju z glavnim urednikom novoustanovljene revije »Slovenska pediatrija« prof. dr. Cirilom Kržišnikom; prva številka je bila namreč posvečena prav prof. dr. Mariju Avčinu ob njegovi 80-letnici (Slika 1.9.2.2).

Slika 1.9.2.2: Prof. dr. Marij Avčin v pogovoru z glavnim urednikom Slovenske pediatrije prof. dr. Cirilom Kržišnikom leta 1994.

Slika 1.9.2.3: Predsednica Pediatrične sekcije prim. Marjana Kuhar se zahvaljuje prof. dr. Mariju Avčinu za predavanje »Dediščina«.

V pogovoru je prof. dr. Avčin opisal nekaj podrobnosti dela na Pediatrični kliniki v preteklih desetletjih, hkrati pa je napovedal svoje predavanje na 1. slovenskem pediatričnem kongresu na Bledu oktobra 1994 z naslovom »Dediščina«, v katerem je opisal razvoj pediatrije v slovenskem prostoru (Slika 1.9.2.3).

Zanimal se je za celično zdravljenje pri prizadetih otrocih, ki pa ga v strokovnih krogih niso sprejeli z naklonjenostjo. Možnosti zdravljenja z matičnimi celicami tedaj še niso bile znane. Prof. dr. Marij Avčin je umrl 31. marca 1995.

Pri kliničnem delu na Pediatrični kliniki je bil prof. dr. Avčinu v izdatno pomoč **prim. Luka Pintar**, ki je na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomiral leta 1956 (Slika 1.9.2.4).

Slika 1.9.2.4. Prim. Luka Pintar (drugi z desne) ob podelitvi diplome na MF v Ljubljani. Levo od njega je bodoča pediatriinja Ančka Perme, dr. med., desno prof. dr. Marjan Prodan.

Prim. Luka Pintar je vodil operativno genetski oddelek in obravnaval otroke z dednimi genetskimi boleznimi in nekaterimi presnovnimi boleznimi. Po končani specializaciji iz pediatrije je leta 1976 zaključil tudi podiplomski študij iz medicinske genetike na Medicinski fakulteti v Zagrebu.

Poglobljeno se je ukvarjal z bolniki s fenilketonurijo ter sodeloval pri raziskavi o neonatalnem

odkrivanju bolezni z Guthrijevim testom v obdobju 1967–1971 in kasneje pri rutinskem odkrivanju bolezni pri vseh novorojenčkih v Sloveniji z začetkom leta 1979. Bolnike je zdravil tudi z ustreznimi dietnimi pripravki. Sprva so Guthrijev test opravljali v Beogradu, po osamosvojitvi Slovenije, od leta 1992, pa odkrivamo bolezen z analizo fenilalanina iz kaplje krvi v Kliničnem centru v Ljubljani. Prim. Luka Pintar (Sliki 1.9.2.5 a in b) je postal primarij leta 1987, upokojil pa se je leta 1991.

Slika 1.9.2.5a: Prim. Luka Pintar.

Slika 1.9.2.6: Mag. Mojca Žerjav Tanšek.

Slika 1.9.2.5b: Prim. Luka Pintar v pogovoru s prof. dr. Milivojem Veličkovičem Peratom, v ozadju je prim. Anton Kenig.

Za prim. Luko Pintarjem je vodenje dela genetskih in dismorfičnih bolnikov, predvsem bolnikov s fenilketonurijo, prevzela **mag. Mojca Žerjav Tanšek** (Slika 1.9.2.6). Posodobila je vodenje bolnikov, predvsem spremljanje vrednosti fenilalanina ob dieti (tudi z analizo vzorcev, poslanih po pošti na filtrirnem papirju v laboratorij), intenzivirala zdravljenje maligne obliki bolezni z biopterinom ter uvedla tudi spremljanje in zdravljenje bolnic s fenilketonurijo v nosečnosti.

V obdobju 1997–2004 je obravnavala otroke s kromosomopatijami in disformizmi ter vodila genetsko posvetovalnico **mag. Mirjam Stopar Obreza** (Slika 1.9.2.7).

Po strokovnem izpopolnjevanju prof. dr. Tadeja Battelina na Loyola University v Chicagu (ZDA) in v bolnišnici Robert Debré v Parizu v letih 1994 in 1996 so v laboratorijsko dejavnost Pediatrične klinike uvedli nove molekularnogenetske preiskave, ki so omogočile poglobljeno diagnosticiranje kromosomskih oziroma genskih bolezni.

Od leta 2006 vodi genetsko ambulanto **asist. Sara Bertok** (Slika 1.9.2.8).

Slika 1.9.2.7: Mag. Mirjam Stopar Obreza.

Slika 1.9.2.8: Asist. Sara Bertok.

1.9.3 Nevrologija

Začetki otroške nevrologije v Sloveniji so povezani z darilom naprednih ameriških Slovenk, ki so Pediatrični kliniki leta 1954 darovale 8-kanalni encefalograf znamke Eden.

Uvedba dragocene naprave v pediatrično diagnostiko je bila zaupana prof. dr. Jožetu Jerasu, ki je nalogo tudi uspešno opravil. Naprava je omogočala diagnostiko epilepsij ter ostalo raziskovalno in strokovno delo na področju otroške nevrologije. Istege leta je prof. Jeras ustanovil tudi otroški nevrološki oddelek.

Slika 1.9.3.1a: Prof. dr. Jože Jeras leta 1976.

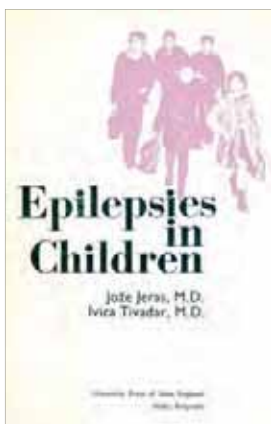

Slika 1.9.3.1b: Prof. dr. Jože Jeras leta 2006.

Slika 1.9.3.1c: Prof. dr. Jože Jeras prejema priznanje za dolgoletno delo na Pediatrični kliniki.

Prof. dr. Jože Jeras se je rodil 30. Oktobra 1920 v Pragerskem. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1949. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1954 v Zagrebu. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je leta 1956 postal asistent, leta 1962 docent, leta 1971 izredni profesor in leta 1974 redni profesor. V obdobju 1969–1986 je bil direktor Pediatrične klinike, od leta 1981 do upokojitve pa predstojnik Katedre za pediatrijo (Slike 1.9.3.1a, b in c).

Slika 1.9.3.1č: Knjiga o epilepsiji pri otrocih.

Na področju pediatrične epileptologije je leta 1961 uspešno zagovarjal doktorsko tezo z naslovom »Klinična patologija temporalnega režnja možganov pri otrocih«. Leta 1965 se je kot štipendist Sklada Borisa Kidriča strokovno izpopolnjeval na oddelku za klinično nevrofiziologijo Pediatrične klinike v Londonu in v EEG-laboratoriju nevrološke klinike v Zürichu. Najpomembnejše je njegovo sodelovanje z nevrološkim inštitutom v Bethesda (ZDA) pod vodstvom nevrologa prof. dr. Richarda Maslanda, ki je tudi obiskal Pediatrično kliniko v Ljubljani.

Raziskovalno delo prof. dr. Jerasa v sodelovanju s prim. Ivico Tivadar v okviru raziskovalne naloge Sklada Borisa Kidriča »Paroksizmalni simptomi v otroškem obdobju« so na pobudo ameriškega nevrologa in epileptologa prof. dr. Edgarja Berga prevedli v angleščino in izdali v knjigi »Epilepsies in Children« pri založbi University Press of England (Slika 1.9.3.1č).

Prof. dr. Jeras je moderniziral celotno kliniko, razširil subspecialistične pediatrične dejavnosti ter vzpostavil in organiziral celotno obravnavo bolnega otroka z izvajanjem mentalnohigienskih načel ter službo kliničnih psihologov in službo za socialno delo. Povečal je tudi število pedagogov.

S strokovnimi in znanstvenimi prispevki je dejavno sodeloval na številnih kongresih doma in v tujini. Med drugim je bil uradni predstavnik Jugoslovanskega združenja pediatrov in vodja ene od sekcij znanstvenega programa 13. svetovnega kongresa pediatrov leta 1971 na Dunaju.

Slika 1.9.3.1d: Prof.dr. Jože Jeras z vodstvom Pediatrične klinike ob 80-letnici (z leve): ga. Biserka Marolt Meden, poslovna direktorica, Alenka Vračko, VMS, prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Ciril Kržišnik, ga. Mihaela Jurčec, strokovna sodelavka, in prim. mag. Mojca Avguštin Čavić.

Kidriča ter tudi številne diplome in priznanja, med drugim odlikovanje Red zaslug za narod s srebrnimi žarki (Slika 1.9.3.1d).

Prof. dr. Jože Jeras je podiplomsko izobraževanje iz pediatrije poimenoval »Derčevi dnevi« in se jih redno udeleževal tudi po upokojitvi. Na zanj poslednjih, junija 2013, le nekaj mesecev pred smrtjo, se je poslovil od slovenskih pediatrov in predlagal, da pevski zbor »Dr. Bogdan Derč« zapoje slavnostno himno »Gaudeamus igitur« (Slika 1.9.3.1e).

Sodelavka prof. dr. Jožeta Jerasa **prim. Ivica Tivadar** je bila rojena leta 1919 v Novem mestu. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1955. Do leta 1960 je bila zaposlena na šolski polikliniki v Ljubljani in hkrati vodila otroško zdravilišče na Rakitni. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta

Slika 1.9.3.1e: 92-letni prof. dr. Jože Jeras in slovenski pediatri med himno »Gaudeamus igitur«.

Vrsto let je bil predsednik Pediatrične sekcije SDZ in član odbora »Udruženje za EEG i kliničku neurofiziologiju Jugoslavije«. Skupščina SR Slovenije ga je leta 1972 imenovala za predstavnika v skupščini Republiške skupnosti za otroško varstvo. Več kot 10 let je bil član Republiške komisije za medicinsko etiko ter predsednik Komisije za medicinske in biotehnične vede Sklada Borisa Kidriča. Leta 1961 in leta 1972 je prejel nagrado Sklada Borisa

Slika 1.9.3.2a: Prim. Ivica Tivadar ob prejemu priznanja za življenjsko delo na področju pediatrije na pediatričnem kongresu v Portorožu.

Slika 1.9.3.2b: Prim. Ivica Tivadar v pogovoru s prim. Marjeto Novosel Sever in glavno medicinsko sestro Alenko Vračko, VMS.

1964 in se takoj usmerila v otroško nevrologijo. Od leta 1971 je bila vodja nevrološkega oddelka za šolske in predšolske otroke Pediatrične klinike v Ljubljani. Leta 1973 je bila izvoljena v asistentko na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani. Strokovno delovanje je usmerila predvsem v organizacijo večjih interdisciplinarnih programov in obravnavo različnih kategorij prizadetih otrok v Sloveniji (Sliki 1.9.3.2a in 1.9.3.2b).

Več let je bila predsednica strokovnega kolegija Društva mišično- in živčno-mišično obolelih republike Slovenije ter sodelovala pri organizaciji dela na Zavodu za usposabljanje invalidne mladine (ZUIM) v Kamniku.

Svoje bogate izkušnje je posredovala v številnih strokovnih referatih, s katerimi je sodelovala na slovenskih in jugoslovanskih kongresih pediatrije, otroške nevrologije in pedopsihiatrije. Sodelovala je tudi na številnih strokovnih srečanjih v okviru podiplomskega izobraževanja iz pediatrije Derčevi dnevi ter Pediatrične sekcije in Nevrološke sekcije SZD. Strokovno znanje je predajala študentom medicine, specializantom pediatrije v okviru njihovega strokovnega izpopolnjevanja na Pediatrični kliniki v Ljubljani, predvsem pa svojim najožjim sodelavkam in sodelavcem.

Objavila je številne članke v domači in tuji strokovni literaturi, med katerim izstopa soavtorstvo knjige »Epilepsies in Children«, ki jo je napisala s prof. dr. Jožetom Jerasom. Za omenjeno delo je prejela nagrado Sklada Boris Kidrič.

V 70. letih prejšnjega stoletja je oblikovala multidisciplinarni timski pristop pri obravnavi otrok z motnjami v razvoju in doprinesla k ustanovitvi Oddelka za razvojno nevrologijo na Pediatrični kliniki, ki ga je vodil prof. dr. Milivoj Veličković. Prav ona je postopno za področje otroške in mladostniške nevrologije navdušila tudi

strokovnjake sorodnih področij nevroznanosti (nevrokirurgije, nevrofiziologije, nevroradiologije, razvojne ortopedije in rehabilitacije ter nevro-onkologije).

Konec 80. let prejšnjega stoletja se je posvetila tudi najtežje prizadetim otrokom s cerebralno paralizo, na zdravljenje odporno epilepsijo in drugimi motnjami. Leta 1989 se je upokojila, a vse do smrti sodelovala pri obravnavi najtežje prizadetih otrok v Centru Dolfke Boštjančič na Igu. Za svoje izredno strokovno delo je prejela nagrado Sklada Borisa Kidriča leta 1961 in leta 1972. Umrla je leta 2003.

Slika 1.9.3.3: Prim. Štefka Vandot.

pediatrične nevrologije in epileptologije se je strokovno izpopolnjeval predvsem v Franciji. Uvedel je nove diagnostične in terapevtske metode, ki so omogočile kirurško zdravljenje trdovratnih epilepsij v centrih v ZDA, Franciji ter Nemčiji (Sliki 1.9.3.4a in b). Pionirsko je tudi njegovo delo pri uvedbi videotelemetrije, tudi večdnevne, s hkratnima snemanjem EEG in videozapisom (kasneje ob sodelovanju mag. Bogdana Lorberja).

Leta 1999 je ustanovil Center za epilepsijo otrok in mladostnikov, ki ga je vodil vse do upokojitve konec leta 2013, od tedaj pa ga vodi asist. Natalija Krajnc.

Bil je nadvse dejaven tudi v okviru Lige za epilepsijo, ki bolnikom z epilepsijo zagotavlja optimalno zdravstveno varstvo. V obdobju 1989–1995 je bil vodja nevrološkega oddelka, do leta 2006 pa vodja nevrofiziološkega laboratorija.

Oddelek za dojenčke in malčke Službe za nevrologijo je od leta 1956 do upokojitve leta 1989 vodila **prim. Štefka Vandot**. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1947. Sprva je bila zaposlena na Inštitutu za sodno medicino (1948–1952), nato pa kot specializantka pediatrije v Centralnem otroškem dispanzerju. Po opravljenem specialističnem izpitu iz pediatrije (leta 1956) se je zaposlila na Oddelku za dojenčke Pediatrične klinike in se nato usmerila na nevrološko področje. Prim. Štefka Vandot (Slika 1.9.3.3) je skupaj s sodelavkami in sodelavci objavila več člankov v domačih in tujih revijah ter se posvečala predvsem prirojenim nepravilnostim osrednjega živčevja (hidrocefalus, mielomeningokela, Apertov sindrom in drugi dismorfizmi) in zgodnji celostni obravnavi otrok z živčno-mišičnimi boleznimi. Na tem področju je tesno sodelovala s specialisti nevrokirurgije, nevroradiologije, ortopedije in nevrofiziologije.

Bila je tudi predsednica Pediatrične sekcije, Neonatalne sekcije in članica številnih drugih združenj in sekcij.

Za prim. Ivico Tivadar je prevzel vodenje nevrološkega oddelka leta 1989 **prim. Igor M. Ravnik**, ki je na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomiral leta 1969, specialist pediatrije pa postal leta 1976. Na področjih

Slika 1.9.3.4a: Prim. Igor M. Ravnik.

Slika 1.9.3.4b: Prim. Igor M. Ravnik med razpravljanjem.

Za prim. Igorjem M. Ravnikom je vodenje nevrološkega oddelka leta 1995 prevzel **prof. dr. David Neubauer**, ki je s svojim strokovnim in raziskovalnim delom dosegel, da je oddelek pridobil naziv Klinični oddelek za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo. V tem času je oddelek izredno napredoval tako na strokovnem kot tudi na raziskovalnem področju. Izreden uspeh je dosegel z uveljavitvijo prve subspecializacije iz pediatrije, tj. pediatrične nevrologije (Sliki 1.9.3.5a in 1.9.3.5b).

Slika 1.9.3.5a: Prof. dr. David Neubauer in prof. dr. Ciril Kržišnik na prvomajski viziti leta 1976.

Slika 1.9.3.5b: Prof. dr. David Neubauer in prim. Marjeta Sever na Derčevih dnevih leta 2006.

Prof. dr. David Neubauer je bil rojen 14. aprila 1952 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani je diplomiral leta 1977. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1984 in leta 1993 doktoriral s tezo »Kardiorespirografija v novorojenčkovem in zgodnjem otroškem obdobju«. Docent je postal leta 1994, izredni profesor leta 2000, naziv višji svetnik je pridobil leta 2005. V naziv redni profesor je bil izvoljen leta 2006. Predstojnik Kliničnega oddelka za nevrologijo Pediatrične klinike je bil od leta 1996. Njegovo raziskovalno delo vključuje naslednja področja: epilepsije pri otrocih, hipoksično-ishemična encefalopatija, kardiorespirografija nedonošenčka in povezava z nenadno nepričakovano smrtjo dojenčka (NNSD) ter obstruktivna apneja v spanju pri otrocih in mladostnikih (*angl.* obstructive sleep apnea syndrome, OSAS). Bil je tudi nosilec raziskovalnih projektov na področjih neonatalna encefalopatija, zgodnja razvojno-nevrološka obravnava ter načini sledenja otrok z dejavniki tveganja v razvojnem obdobju. V okviru pedagoškega dela je nosilec vaj in izpitov s področja pediatrije za študente MF ter predavatelj izbranih poglavij iz pediatrije. Sodeluje tudi pri specialističnih izpiti iz pediatrije. Je mentor specializantom, vodi izobraževanja na podiplomskem študiju iz nevrofiziologije za področje elektroencefalografija in predava na magistrskem študiju MF v okviru biomedicine in nevrologije. Je vodja podiplomskega tečaja »Otroške nevrologije«, koordinator podiplomskega tečaja Denver II Slovenija in vodja podiplomskega študija za pediatrični EEG ter nacionalni koordinator specializacije iz otroške nevrologije. Bil je mentor številnim mladim raziskovalcem in raziskovalkam ter kar šestim magistrantom in šestim doktorandom. Organiziral je mednarodne kongrese, sestanke in simpozije. Bil je soorganizator Evropskega kongresa klinične nevrofiziologije (European Congress of Clinical Neurophysiology) v Ljubljani, kongresa UMEMPS (Union of Middle East and Mediterranean Pediatric Societies) v Portorožu, seminarja IPOKRATES (Epilepsies, neuromuscular and neurometabolic neonatal disorders) v Kuvajtu ter organiziral več seminarjev IPOKRATES. Leta 1992 je dva meseca opravljal naloge gostujočega profesorja in konzultanta v učni bolnišnici Teaching Hospital Lusaka v Zambiji (Sekcija za tretji svet) ter v francoskem Centre Hospitalier Lyon-Sud, nato v bolnišnici Prizren General Hospital, v organizaciji The Flying Doctors Organization ter v bolnišnici Al Sabah University Childrens' Hospital v Kuwaitu (1995–2004) (Slika 1.9.3.5c).

Slika 1.9.3.5c: Prof. dr. David Neubauer.

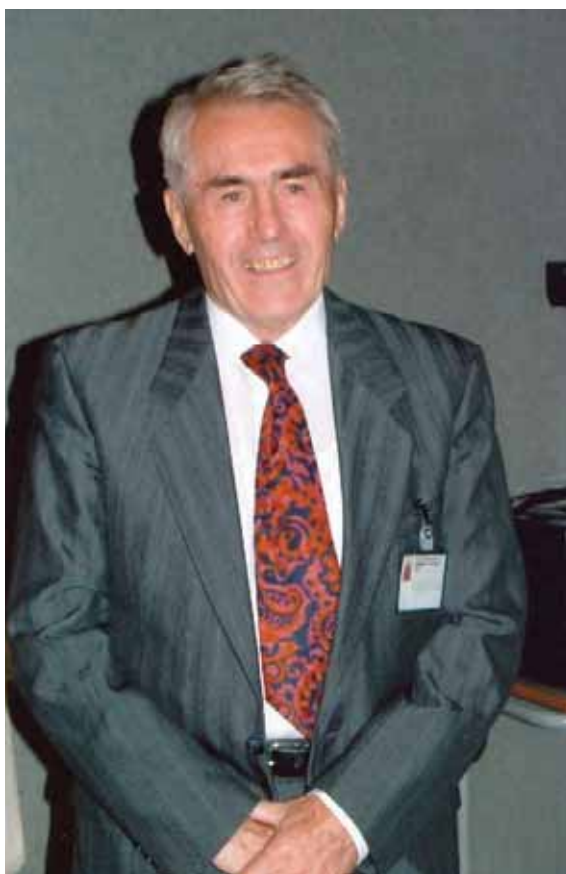
Prof. dr. David Neubauer je član številnih domačih in tujih sekcij in združenj. Bil je blagajnik in podpredsednik Sekcije za klinično nevrofiziologijo SZD, član upravnega odbora Združenja za pediatrijo SZD, glavni tajnik sekcije za otroško nevrologijo SZD, član evropskega združenja European Society for Paediatric Research, član EPSC (European Pediatric Sleep Club), član EPNS (European Pediatric Neurology Society), predstavnik Slovenije v CNA (Committee of National Advisors) v okviru European Pediatric Neurology Society (EPNS) ter predstavnik Slovenije v EBP (European Board of Pediatrics) v CESP (Confederation of European Specialists in Pediatrics). Opravljal je naloge generalnega sekretarja Sekcije za otroško nevrolo-

gijo ter predsednika Ustanove za otroško nevrologijo. Od leta 2005 je predsednik delovne skupine za etiko pri Evropski akademiji za pediatrijo. Bil je tudi glavni urednik knjižice Otroške nevrologija in od leta 2002 pomočnik urednika strokovne publikacije Journal of Pediatric Neurology. Napisal je tudi več samostojnih publikacij: Nevrološki pregled novorojenčka, Izbrana poglavja iz otroške nevrologije in Repetitorij otroške nevrologije. Objavil je 32 prispevkov v revijah z indeksom SCI.

Razvojna nevrologija je povezana s pobudo prof. dr. Jožeta Jerasa, prof. dr. Zore Konjajev in predvsem z delom prof. dr. Milivoja Veličkovića Perata.

Prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat se je rodil 3. junija 1937. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1963 ter končal specializacijo iz nevropsihiatrije in razvojne nevrologije. Podiplomsko se je izobraževal pri prof. dr. Heinzu Prechtlu na Inštitutu za razvojno nevrologijo na Univerzi v Groningenu na Nizozemskem. Z raziskovalnim delom na področju zgodnje možganske okvare in cerebralne paralize je doktoriral leta 1983 na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Leta 1972 je ustanovil Republiški register rizičnih novorojenčkov in leto kasneje Oddelek za razvojno nevrologijo. V omenjeni register večina slovenskih porodničnic še vedno prijavlja tiste novorojenčke, pri katerih obstajajo dejavniki tveganja, ki bi lahko pomembno vplivali na kasnejši razvoj in nevrološko stanje. Za habilitacijo tovrstnih otrok z motnjami v razvoju skrbi posebna skupina

Slika 1.9.3.6a: Prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat.

Slika 1.9.3.6b: Prof. dr. Milivoj Veličkovič Perat (desno) in prof. dr. David Neubauer (levo).

strokovnjakov, ki se stalno podiplomsko izobražuje na posebnih področjih razvojno-nevrološke obravnave (t.i. tečajji Bobath) in izbranih področjih otroške nevrologije (podiplomski študij otroške nevrologije na Medicinski fakulteti v Ljubljani). Do danes se je na omenjenih področjih šolalo več kot 200 zdravnikov in zdravnic (pediatrov, nevrologov, specialistov fizikalne medicine in rehabilitacije, specializantov in splošnih zdravnikov) ter terapevtov drugih zdravstvenih profilov (fizioterapevti, delovni terapevti) iz sedmih držav. Rezultati več kot 30-letnega dela se kažejo v kakovostni obravnavi otrok z nevrološkimi motnjami, ki je vzor mnogim v svetu. Eno izmed priznanj je zaupanje Svetovnega združenja za otroško nevrologijo (ICNA), ki je v izvršni odbor imenovalo tudi prof. dr. Milivoja Veličkovića. Postal je tudi predsednik pododbora za promocijo otroške nevrologije v svetu, zaupali pa so mu tudi vodenje spletne strani združenja (<http://www.child-neuro.net>), ki je bilo ustanovljeno v Ljubljani leta 1997. Tudi članstvo v Izvršilnem odboru Mednarodnega združenja za cerebralno paralizo (ICPS) in članstvo v izvršilnih odborih AACPDM (*American Academy of Cerebral Palsy and Developmental Medicine*), C.N.M. (*Mediterranean Association of Child Neurology*), CP-ISRA (*Cerebral Palsy-International Sport and Recreation Association*) in EACD (*European Academy of Childhood Disabilities*) ter članstvo v uredniških odborih dveh mednarodnih zelo uglednih strokovnih revij za otroško nevrologijo (*Journal of Child Neurology* in *Brain & Development*) so veliko priznanje njegovemu dolgoletnemu uspešnemu delu na področju otroške in razvojne nevrologije ter obenem promocija Slovenije in te veje pediatrije v svetu. Organiziral je več kot 80 domačih in mednarodnih kongresov, simpozijev, delavnic in tečajev ter bil nosilec vabljenih predavanj v več kot 40 medicinskih centrih na vseh celinah. Leta 2003, v letu praznovanja 30 letnice razvojne nevrologije, je prof. dr. Veličković prejel tudi najvišje priznanje danskega združenja za cerebralno paralizo (*The Danish Society for Cerebral Palsy*), (Sliki 1.9.3.6a in b).

Slovenija je bila druga evropska država, ki je imela svoj oddelek za razvojno nevrologijo in bila prva v svetu z vzpostavljenim registrom rizičnih novorojenčkov. Zato je bila v 70., 80. in 90. letih prejšnjega stoletja v samem vrhu glede kakovostne in predvsem zgodnje celostne razvojnonevrološke obravnave. Ustanovljene so bile razvojne ambulante in timi za obravnavo otrok z motnjami gibanja ter drugimi razvojnimi motnjami. Na devetih mednarodnih podiplomskih tečajih razvojnonevrološke obravnave Bobath se je izobrazilo več kot 300 strokovnjakov različnih profilov, ki se ukvarjajo z otroki in mladostniki z motnjami v razvoju. Ti strokovnjaki delujejo kot mreža razvojnih ambulant, razporejena po vsej Sloveniji. Redno se srečujejo na multidisciplinarnih sestankih ter tesno sodelujejo z osrednjo ustanovo, tj. Kliničnim oddelkom za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo na Pediatrični kliniki v Ljubljani, zlasti v primeru tistih otrok s kompleksno problematiko, ki potrebujejo celostno obravnavo. Vsekakor je sistem eden najboljših v Evropi, zato so tudi rezultati zgodnje razvojnonevrološke obravnave, predvsem nevrofizioterapije, v Sloveniji dosti boljši kot v sosednjih državah.

O razvojni nevrologiji v Sloveniji je prof. dr. Milivoj Veličković Perat napisal naslednje: »Človekovo zdravstveno stanje lahko objektivno ocenimo le, v kolikor poznamo normalno stanje za posamezna starostna obdobja človeka, njegov spol in okoliščine, v katerih živi«.

Razvojna nevrologija je ena od ved, ki ponuja podatke o stanju človekovega živčevja. V prejšnjem stoletju so posamezni raziskovalci opisovali različne reflekse in relacije pri dojenčkih (A. Landau, A. Peiper, S. Andre-Thomas) ter na njihovi podlagi ugotavljali, ali je otrokovo živčevje dovolj zrelo in pravilno razvito. Toda šele natančno opazovanje nevroloških reakcij donošenih in zdravih novorojenčkov, ki jih je v 60. letih prejšnjega stoletja objavil Heinz Prechtel, dejansko predstavlja začetek razvojne nevrologije. Nevrološke značilnosti nedonošenčkov je v 70. letih opisovala Lilly Dubowitz, nevrološki razvoj malega otroka pa Bert Touwen.

Na Slovenskem je nevrološke značilnosti novorojenčkov med prvimi raziskovala prof. dr. Zora Konjajev.

Razvojna nevrologija se je v Sloveniji začela pomembneje razvijati z ustanovitvijo Oddelka za razvojno nevrologijo na Pediatrični kliniki v Ljubljani leta 1973, in sicer kot druga na svetu. Prof. dr. Milivoj Veličković Perat je spoznanja povezal v klinično prakso. Z uvedbo Osrednjega slovenskega registra nevrološko rizičnih otrok v začetku decembra 1972 v okviru Zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo decembra in nato leta 1973 na Oddelku za razvojno nevrologijo, se je dejavnost uspešno uveljavila v vsem slovenskem prostoru. Osrednjemu slovenskemu registru nevrološko rizičnih otrok je kmalu sledila tudi vzpostavitev Osrednjega registra cerebralne paralize. Organizirana je bila mreža diagnostično-terapevtskih centrov, ki so jih na Oddelku za razvojno nevrologijo vodili dodatno izobraženi pediatri in terapevti.

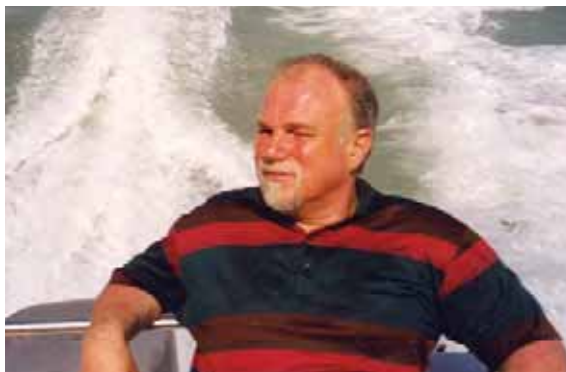
S tako organizirano decentralizirano, vendar usklajeno vodeno dejavnostjo smo omogočili zgodnje odkrivanje nevroloških okvar ali razvojnih motenj pri otrocih v prvih mesecih življenja, večinoma pa pred prvim letom starosti. Zgodnja terapevtska obravnava je namreč pogoj za uspešno obravnavo. Zadovoljivi rezultati so se pokazali zelo kmalu in Slovenijo glede uspešnosti obravnave otrok z zgodnjo možgansko okvaro uvrstili v sam svetovni vrh. Rezultati dela so bili predstavljeni na številnih domačih in mednarodnih kongresih ter prejeli ugodne ocene.

Na žalost so politične spremembe v Sloveniji v 90. letih prejšnjega stoletja preprečile, da bi način dela, uveden na Pediatrični kliniki v Ljubljani, v otroških dispanzerjih v zdravstvenih domovih ter na neonatalnih in otroških oddelkih bolnišnic vzpostavili tudi v obravnavi mladostnikov in starostnikov. Načelo razvojne nevrologije namreč poudarja, da človekov nevrološki razvoj poteka nepretrgano od pojava prvih živčnih struktur v zgodnjem obdobju intrauterinega življenja vse do visoke starosti in smrti. Enačenje razvojne nevrologije z otroško nevrologijo je torej napačno.

Upajmo, da bo se poslanstvo razvojne nevrologije, ki se je začelo na Pediatrični kliniki v Ljubljani, ohranilo v obliki, ki bo koristila zlasti otrokom s posebnimi potrebami in njihovim staršem.

Za prim. Štefko Vandot je vodenje nevrološkega oddelka za otroke in malčke prevzel **prim. mag. Štefan Kopač**, ki je na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomiral leta 1969 in leta 1975 zaključil specializacijo iz pediatrije.

Njegov največji prispevek nedvomno sodi na klinično področje, saj se ga bodo generacije otrok in mladostnikov z nevrološkimi motnjami ter njihovi starši spominjali kot izredno predanega in skrbnega otroškega

Slika 1.9.3.7: Prim. mag. Štefan Kopač.

Slika 1.9.3.8: Z leve prim. mag. Jana Frelj, prim. mag. Štefan Kopač in prim. Neža Župančič.

nevrologa, ki je vedno za vsakogar našel prijazno besedo in mu nato namenil tudi ustrezno obravnavo. Na kliničnem področju je prim. mag. Štefan Kopač vrsto let skrbel tudi za pediatrični nadzor v Centru za bolezni otrok v Šentvidu pri Stični. Ob tem je sodeloval tudi v številnih komisijah in multidisciplinarnih skupinah za obravnavo prizadetih otrok, zlasti tistih z mielomeningokelo, hidrocefalusom in cerebralno paralizo.

Raziskovalno zanimanje je prim. mag. Štefan Kopač usmeril predvsem na področje razvojnih motenj živčevja in problematiko hidrocefalusa (dolga leta je s skupino kolegov na Onkološkem inštitutu bedel nad opravljanjem scintigrafskih preiskav, ki so bile v času pred razvojem računalniške tomografije in magnetnoresonančnega slikanja edine dosegljive metode diagnostike zapletenih primerov) in na področje nevrofizioloških preiskav (uvedel je standarde avdiometrije s pomočjo vzbujenih potencialov za ogrožene novorojenčke in dojenčke). Na omenjenih področjih je prispeval tudi vrsto objav v slovenskih in tujih revijah.

Prim. mag. Štefan Kopač je poskrbel tudi za ustrezno izobraževanje iz otroške nevrologije, ki so ga bili v okviru dodiplomskega in podiplomskega študija deležni številni mladi rodovi (Slike 1.9.3.7 in 1.9.3.8).

Slika 1.9.3.9a: Prim. mag. Jana Frelj.

Slika 1.9.3.9b: Doc. dr. Zvonka Rener Primec.

Slika 1.9.3.9c: Asist. dr. Barbara Gnidovec Stražišar.

Nevrološki oddelek je bil ves čas zelo razvejan in je med drugim obsegal tudi psihološki in nevrofiziološki segment. Za prim. mag. Štefanom Kopačem je vodstvo Oddelka za nevrologijo dojenčkov in malčkov najprej prevzela **prim. mag. Jana Frelj**, leta 2007 **doc. dr. Zvonka**

Rener-Primec, od leta 2014 dalje pa ga vodi **asist. dr. Barbara Gnidovec-Stražišar** (Slike 1.9.3.9a, b in c).

Slika 1.9.3.10a: Prim. Neža Župančič.

Oddelek za nevrologijo predšolskih otrok, šolarjev in mladine je najprej vodila **prim. Neža Župančič**, od leta 2010 dalje pa oddelek vodi **asist. dr. Mirjana Perkovič Benedik**. Center za epilepsije otrok in mladostnikov je do leta 2013 vodil prim. Igor M. Ravnik, od tedaj pa **asist. Natalija Krajnc** (Slike 1.9.3.10a, b in c).

Enoto za nevrofiziologijo vodita **mag. Matevž J. Kržan** in diplomirani fizioterapevt Štefan Rac. V enoti potekajo številne nevrofiziološke preiskave, med drugim elektroencefalografija, senzorična encefalografija, videotelemetrija, video EEG, nenehno spremljanje možganskih funkcij (*angl. cerebral func-*

tion monitoring, CFM), ambulatorna elektroencefalografija, polisomnografija in kardiorespiratorno funkcijsko monitoriranje.

Dolga leta je bolnišnično in ambulantno dejavnost opravljala **prim. Majda Ana Kregelj Zbačnik** (Slika 1.9.3.11).

V prostorih bivšega Centralnega otroškega dispanzerja na Ulici stare pravde 2 je od leta 2005 deloval Inštitut za avtizem ki ga je do leta 2012 vodila **doc. dr. Marta Macedoni Lukšič**, od tedaj pa je vodenje naloga **asist. dr. Maje Jekovec Vrhovšek** (Sliki 1.9.3.12a in b).

Slika 1.9.3.10b: Asist. dr. Mirjana Perkovič Benedik.

Slika 1.9.3.10c: Asist. Natalija Krajnc.

Slika 1.9.3.11: Prim. Majda Kregelj Zbačnik in bolnišnični duhovnik Miro Šlibar.

Slika 1.9.3.12a: Doc. dr. Marta Macedoni Lukšič.

Enoto za razvojno psihologijo vodi **dr. Jana Kodrič**, univ. dipl. psih., specialistka klinične psihologije. Enota za nevropsihologijo je imela svoje mesto v baraki na Zaloški 2–4. Sprva jo je vodila **prof. Vali Glavič Tretnjak**, za njo **Vesna Krkoč**, univ. dipl. psih., in **mag. David Gosar**, univ. dipl. psih. Danes tam potekajo dejavnosti Centra za razvojno nevroznanosť pri Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani (Sliki 1.9.3.13a in b).

Slika 1.9.3.12b: Asist. dr. Maja Jekovec Vrhovšek in prof. dr. Milan Štrukelj.

Slika 1.9.3.13a: Dr. Jana Kodrič, univ. dipl. psih.

Slika 1.9.3.13b: Prof. Vali Glavič Tretnjak (desno) in prim. Marijana Kuhar.

K razvoju nevrološkega oddelka sta pomembno prispevala tudi **mag. Lada Cindro Heberle** in **doc. dr. Damjan Osredkar**, tudi člana Katedre za pediatrijo (Sliki 1.9.3.14a in b).

Na nevrološkem oddelku je deloval tudi mag. Mihael Rogač, danes pa še **asist. mag. Luka Kopač**, **Jasna Oražem, dr. med.**, **mag. Neli Bizjak** in **mag. Tanja Golli**.

Tudi nevladni organizaciji Ustanova za otroško nevrologijo in Liga proti epilepsiji opravljata dejavnosti na lokacijah Pediatrične klinike. Bolnikom z epilepsijo je omogočeno tudi svetovanje strokovnjakov po telefonu v okviru programa Epitel.

Klinični oddelek za nevrologijo je bil nosilec več domačih raziskovalnih projektov in tudi številnih projektov s partnerji iz tujine. Vsako leto so organizirali tudi mednarodne delavnice, simpozije in kongrese z vabljenimi predavanji najvidnejših predavateljev iz Evrope in sveta.

Leta 2004 sta ob 50-letnici otroške nevrologije priznanji za življenjsko delo na področju otroške nevrologije prejela prof. dr. Jože Jeras in prim. Ivica Tivadar (posthumno). Za dosežke na posameznih področjih so priznanja namenili še: (posthumno) prim. Štefki Vandot (za delo na področju nevrologije dojenčkov in malčkov), prof. dr. Fedorju Pečaku (za delo na področju otroške nevroortopedije), prof. dr. Borisu Klunu (za delo na področju otroške nevrokirurgije), (posthumno) prof. dr. Martinu Janku (za delo na področju otroške neurofiziologije) in prof. dr. Berti Jereb (za delo na področju otroške nevroonkologije) (Slike 1.9.3.14c, č in d).

Kratka zgodovina pediatričnega neurofiziološkega laboratorija

Prvo EEG-preiskavo, ki je bila hkrati tudi prva tovrsta pediatrična preiskava v Sloveniji, je v laboratoriju za elektroencefalografijo na Pediatrični kliniki v Ljubljani 4. januarja 1955 na napravi znamke Eden opravil prof. dr. Jože Jeras. Prva leta je elektroencefalografske preiskave

Slika 1.9.3.14a: Asist. dr. Lada Cindro Heberle.

Slika 1.9.3.14b: Doc. dr. Damjan Osredkar (levo).

Slika 1.9.3.14c: Prof. dr. Fedor Pečak in prim. Jožica Anžič.

snemal kar sam, ob asistenci fizioterapevke Biserke Levstek, ki je vse do upokojitve leta 1992 nadvse uspešno vodila laboratorij in skrbela za postopno izobraževanje novega osebja.

Leta 1964 je dobila prvo sodelavko, zdravstveno tehničarko Emo Kuralt. Njuno delo je poleg snemanja v EEG-laboratoriju obsegalo tudi delo v EKG-laboratoriju ter seveda tudi vodenje ustreznega arhiva in kartoteke v nevrolški ambulanti.

Slika 1.9.3.14 č: Prof. dr. Boris Klun (v ozadju), prof. dr. Marjan Koršič.

Slika 1.9.3.14 d: Prof. dr. Berta Jereb.

Od leta 1973 EEG-laboratorij deluje samostojno. Kadrovsko se je okreplil leta 1979, najprej s prihodom višje medicinske sestre in dipl. organizatorke dela Jovanke Dedeić, ki je v obdobju 1986–1994 delala tudi v laboratoriju za senzorično encefalografijo (SEG). Konec leta 1979 se ji je pridružila delovna terapevtka Majda Katern in leta 1982 še univ. dipl. biologinja Anamarija Vidmar Böhm, ki ji je bilo deset let kasneje zapupano vodenje tima nevrofizioloških asistentov (Slika 1.9.3.15). Vse so

Slika 1.9.3.15: Anamarija Vidmar Böhm, univ. dipl. biologinja.

se udeležile tudi polletnega izobraževanja v SEG-laboratoriju UKC na Inštitutu za nevrofiziologijo.

Leta 1988 se je delu v EEG-laboratoriju pridružila fizioterapevtka Marta Prodan in leta 1993 še Nada Mačinkovič, ki je prevzela administrativne naloge in vodenje arhiva.

Slika 1.9.3.16: Štefan Rac, diplomirani fizioterapevt.

Sledile so dodatne kadrovske okrepitve. Tako je leta 1994 z delom pričela dipl. fizioterapevtka Vesna Mir, leto kasneje delovna terapevtka Judita Markelj in nato leta 1996 še diplomirani fizioterapevt Štefan Rac, ki je leta 2005 prevzel naloge vodje skupine (Slika 1.9.3.16). Vsi trije so opravili tudi enoletno izobraževanje v EEG- in SEG-laboratoriju UKC. Kasneje se jim je pridružila še dipl. fizioterapevtka Marija Kirevski.

Kar dve desetletji je bila predstojnica oddelka za nevrologijo prim. Ivica Tivadar. Pomemben razvoj nevrofiziološkega laboratorija se je začel kasneje, ko je vodenje oddelka prevzel prim. Igor M. Ravnik. Poskrbel je za kadrovske okrepitve, nakup novih naprav in s tem povezane kakovostne in izpopolnjene preiskave ter organiziral izobraževanje in izpopolnjevanje nevrofizioloških asistentov doma in v tujini. Nevrofiziološki laboratorij je vodil do leta 2006, ko je vodenje laboratorija prevzel mag. Matevž J. Kržan (Slika 1.9.3.17).

Slika 1.9.3.17: Mag. Matevž J. Kržan.

Do leta 1997 so uporabljali več EEG-naprav (z 10 do 21 kanali) različnih proizvajalcev (Schwartz, Alvar, LME, Nikon Kohden ter senzor Medelec ER94a s podporo računalnika Apple za SEG-preiskave), vse z grafičnim zapisom na papir, kar se je odrazilo v zajetnem arhivu, ki je za urejanje seveda zahteval precej časa.

Poleg snemanja EEG so bile pomembne dejavnosti tudi arhiviranje in urejanje posnetkov, vzdrževanje naprav in priprava kap za EEG. Te so bile sprva izdelane iz gume, vpete v mrežo in z elektrodami, zaviti v gazo, prepojeno s fiziološko raztopino. Za čiščenje lasišča pred namesti-

tvijo elektrod so sprva uporabljali alkohol ali aceton. Po letu 1997 je uvedba novih elektrokap z že vgrajenimi elektrodami ter novimi čistilnimi in kontaktnimi kremami bistveno olajšala delo nevrofizioloških asistentk in omogočila tudi bolj kakovostne in bolnikom prijaznejše preiskave.

Leta 1983 so ob običajnem snemanju EEG pričeli izvajati tudi poligrafijo (tj. hkratno beleženje možganske aktivnosti in nekaterih drugih fizioloških parametrov, kot so dihanje, srčni ritem, mišična aktivnost, očesni gibi, tremor).

Leto 1984 je začetek senzorične encefalografije, čeprav je prve posnetke izvabljenih potencialov že nekaj let prej (1972) naredil mag. Štefan Kopač ob sodelovanju prof. dr. Tineta S. Prevca. Prvi magisterij s področja izvabljenih potencialov je leta 1984 zagovarjala mag. Lada Cindro Heberle. Redno snemanje slušnih in somatosenzoričnih izvabljenih potencialov je steklo z letom 1986.

Videotelemetrijo (na napravi Telefaktor) z dolgotrajnim (večdnevnim) hkratnim snemanjem EEG in video zapisom, smo po zaslugi prim. Igor M. Ravnika in kasneje mag. Bogdana Lorberja začeli opravljati leta 1993. Preiskava je pomembna predvsem za bolnike s trdovratnimi epilepsijami in kandidate za morebitno operacijo.

Z »digitalizacijo« nevrofiziološkega laboratorija je pričel prof. dr. David Neubauer. Nakup prve digitalne EEG-naprave v letu 1997 je omogočil arhiviranje preiskav na optične diske. Sledili so SEG-naprava (Oxford–Medelec) leta 1999, video-EEG januarja 2003, naprava za videotelemetrijo leta 2004 in nato še prenosna EEG-naprava za 24-urno snemanje (s katero gre lahko bolnik domov) ter leta 2006 še dodatna naprava za video-EEG. Danes preiskave arhiviramo le na CD ali DVD (edina izjema je »grafični« Nihon Kohden). Nakup večine omenjenih naprav so po zaslugi prim. Igor M. Ravnika in kasneje mag. Bogdana Lorberja omogočila sredstva donatorjev. Selitev nevrofiziološkega laboratorija in nevrološkega oddelka v novo stavbo klinike na Bohoričevi ulici je omogočila nove možnosti za razvoj nevrofiziološke stroke.

Razvoj zdravstvene nege na otroškem nevrološkem oddelku

V 50., 60. in 70. letih prejšnjega stoletja so se na nevrološkem oddelku zdravili otroci z različnimi boleznimi, bolniki z nevrološkimi motnjami pa so zaradi prevladujoče delitve bolnikov glede na starost in ne glede na patologijo ležali na različnih oddelkih klinike. Trakt A je bil namenjen otrokom do tretjega leta starosti, trakt C pa bolnikom, starejšim od treh let.

V 70. letih so se višje medicinske sestre na polikliniki izobraževale na področju EEG, s čimer jim je bilo omogočeno delo na bolniškem oddelku otroške nevrologije. Prim. Ivica Tivadar je podpirala uvajanje medicinskih sester s specialnimi znanji iz otroške nevrologije in epileptologije. Da bi bila obravnava bolnikov z epilepsijo čim bolj kakovostna, je uvedla tudi natančna pisni in ustni opis napadov, ki so ga medicinske sestre podajale na vizitah.

Poudarek nege nevrološkega bolnika je bil na osnovni zdravstveni negi, prehrani otroka, varovanju bolnika ter gibanju in specifični negi bolnika z epilepsijo. Medicinske sestre so iskale najboljše pristope k motorično oviranemu otroku ali bolniku z motnjo v duševnem razvoju ter skušale učinkovito pristopiti k bolniku z epilepsijo. Zagotavljale so celovito pripravo malih bolnikov na diagnostično-terapevtske postopke. Poškodbe ob epileptičnih napadih so bile pogoste, zaščitnih čelad tedaj ni bilo, epileptični napadi so bili trdovratni in

primanjkovalo je protiepileptičnih zdravil. Za tovrstno patologijo oddelek tudi ni bil primerno opremljen.

Medicinske sestre so se izobraževale same: obiskovale so razstave medicinske opreme ter iskale kakovostne materiale in primerne pripomočke za zdravstveno nego nevroloških bolnikov. Pogosto so improvizirale kar ob bolniški postelji in svoje ideje uresničevale v praksi. Invalidski voziček je bil tedaj redek pripomoček, zato so ga po lastni zamisli »priređile« iz vozička, namenjenega prevažanju plinskih bomb. Za varnost agresivnih bolnikov so pogosto uporabljale iznajdljivost, saj kakršnih koli varovalnih pripomočkov tedaj ni bilo. Manšete za pritrditev rok ali nog ob posteljo so bile na voljo šele v 80. letih, v 90. letih pa so v ta namen uporabljali varnostne pasove. Zagotavljanje varnosti otrok je bila ena najpomembnejših nalog medicinskih sester.

Ob sobotah, nedeljah in praznikih je bilo v bolnišnici veliko otrok, izhodov prek vikenda pa ni bilo. Pomembno vlogo so igrale socialne razmere otrokove družine. Matere bolnikov so bile telesno in duševno izčrpane, obravnava v zavodu je bila v povojih, dnevnih vrtcev pa ni bilo, zato je bolnišnica pogosto prevzela vlogo zavoda. Zaradi prostorske stiske so bolniki ležali po dva ali trije na eni postelji. Ležalna doba je bila dolga, obiski pa omejeni. Prve televizijske ekrane so omogočila sredstva donacij. Otroci so jih bili zelo veseli, saj so si z gledanjem televizijskih oddaj krajšali dolge dneve v bolnišnici.

Čeprav možnosti izobraževanja takrat skorajda ni bilo, so se medicinske sestre udeleževale različnih predavanj. Pri tem jih je podpirala glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Marija Ošterbenk, VMS. Za strokovni razvoj je bila zelo pomembna udeležba na izobraževanjih za medicinske sestre v Splitu. K napredku so pripomogla tudi interna izobraževanja in ogledi zavodov (Ig, Dornava, Kamnik). Medicinske sestre so pridobljeno znanje neumorno prenašale v delovno okolje. Kasneje so prijazni medicinski pripomočki in materiali omogočili lažje delo z nevrološkimi bolniki. Dobrodošla so bila tudi stanovanja, namenjena staršem bolnikov iz oddaljenih krajev, ki so se lahko vsak dan vključevali v negovalni proces. Pomemben strokovni premik pomeni uvedba standardov zdravstvene nege z natančno določenimi postopki. Poudarek zdravstvene nege nevrološkega bolnika je ostal na opazovanju bolnika. Kljub težkim časom za uvajanje sprememb se je napredek pokazal tudi pri izboljšanju kadrovskega normativa. Na nevrološkem oddelku je vztrajno izobraževanje vsekakor obrodilo sadove in pripomoglo k izboljšanju nege in varstva otrok z nevrološkimi boleznimi.

1.9.4 Pulmologija

Pulmološka dejavnost ima na Pediatrični kliniki dolgoletno tradicijo, saj so bili otroci vse od ustanovitve otroške bolnišnice leta 1865 najpogosteje sprejeti na bolnišnično zdravljenje zaradi okužb prebavil in zlasti dihal.

Po preselitvi klinike na Vrazov trg v 50. letih prejšnjega stoletja so se dojenčki in majhni otroci z boleznimi dihal zdravili na oddelku za dojenčke, ki ga je vodila **prof. dr. Krista Kocijančič**, bolne otroke pa sta zdravila med drugimi **prim. Vesna Zavrnik** in **Ančka Perme, dr. med.**

Velika težava tistega časa je bila tuberkuloza pri otrocih, nobena redkost pa niso bile niti razsejane oblike miliarne tuberkuloze. Te otroke je zdravil na pulmološkem oddelku za predšolske in šolske otroke **prof. dr. Milan Šilc**.

Prof. dr. Milan Šilc je bil pionir na področju otroške fiziologije in radiologije (Sliki 1.9.4.1 in 1.9.4.2).

Slika 1.9.4.1: Prof. dr. Milan Šilc (prvi z leve) in prof. dr. Prodan s sodelavkami.

Slika 1.9.4.2: Otvoritev prizidka v Mestni otroški bolnišnici. Prof. dr. Milan Šilc je v sredini osrednje trojice, na njegovi desni prof. dr. Jože Jeras, na skrajni levi prof. dr. Marjan Prodan.

Prof. dr. Milan Šilc je bil rojen 2. septembra 1921 v Ljubljani. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in jo zaključil z maturo. Nato je absolviriral štiri semestre na Pravni fakulteti. Na Medicinsko fakulteto se je vpisal leta 1941, kjer je promoviral leta 1949. Krajši čas je služboval v bolnišnici Celje, nato pa na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Specialistični izpit je opravil leta 1954 v Zagrebu. Leta 1974 je postal doktor znanosti z zagovorom raziskave o kostnih spremembah pri trisomiji 21. Od leta 1972 je bil vodja pediatrične rentgenološke službe, ob tem pa je tudi vodil oddelek za »tuberkulozne« otroke in pulmološki oddelek. V letu 1974 se je krajši čas izpolnjeval na pediatričnem rentgenskem oddelku v Heidelbergu pri prof. dr. Willichu.

Prof. dr. Milan Šilc je bil dolgoletni izpraševalec pri specialističnih izpiti iz pediatrije. Izvajal je instrukcijske nadzore v zdravstvenih zavodih ter na otroških oddelkih bolnišnice v Mariboru, Ptujju in Murski Soboti. Bil je podpredsednik Združenja pediatrov Jugoslavije. Vrsto let je bil član Jugoslovanske delovne skupine za cistično fibrozo, pulmologijo in radiologijo. Bil je član pedagoško-znanstvenega sveta Medicinske fakultete in predavatelj pediatrije za študente stomatologije. Sodeloval je na seminarjih, strokovnem kolegiju in Razširjenem strokovnem kolegiju za pediatrijo.

Predaval je na številnih pediatričnih, pulmoloških in radioloških sekcijah in seminarjih ter podiplomskih tečajih in kongresih. Bil je nosilec predavanj za zdravnike v okviru podiplomskega tečaja iz socialne pediatrije, predaval pa je tudi zobozdravstvenim delavcem.

S svojim strokovnim delom se je vseskozi posvečal otroški pulmologiji, tuberkulozi in otroški radiologiji; na teh področjih je tudi največ objavljaj.

Slika 1.9.4.3a: Prof. dr. Marjan Prodan.

Slika 1.9.4.3b: Prof. dr. Marjan Prodan.

Prejel je odlikovanje Red dela z zlatim vencem in tudi posebno priznanje za 30-letno delo na Medicinski fakulteti in Pediatrični kliniki.

Slika 1.9.4.4: Ančka Perme, dr. med., prejema priznanje za strokovno delo na Pediatrični kliniki.

S pulmologijo je tesno povezana radiologija oziroma slikovno diagnosticiranje. Prvi specialist pediater, ki je končal tudi specializacijo iz radiologije, je bil **prof. dr. Marjan Prodan**, ki je prav tako obravnaval bolne otroke na pulmološkem oddelku (Sliki 1.9.4.3 a in b).

Na pulmološkem oddelku za dojenčke je delovala tudi Ančka Perme, dr. med. (Slika 1.9.4.4).

Slika 1.9.4.5: Prof. dr. Milan Štrukelj.

Na področje pulmologije, predvsem kroničnih boleznih dihal, se je usmeril **prof. dr. Milan Štrukelj**, ki se je na Pediatrični kliniki zaposlil v 60. letih prejšnjega stoletja (Slika 1.9.4.5).

Prof. dr. Milan Štrukelj se je rodil 22. marca 1928 v Ljubljani. Po maturi na kranjski gimnaziji je končal prvo stopnjo na Ekonomski fakulteti v Ljubljani in se nato vpisal na Medicinsko fakulteto, kjer je promoviral leta 1956. Med študijem medicine je absolviral še psihologijo in filozofijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Najprej je kot zdravnik splošne medicine pet let delal v Zdravstvenem domu Center v Ljubljani. V obdobju 1965–1998 je bil zaposlen na Pediatrični kliniki, kjer je leta 1968 opravil specialistični izpit iz pediatrije. Njegova ožja specializacija je bila pulmologija. V študijskem letu 1973/74 je opravil celotni podiplomski študij iz pulmologije na Medicinski fakulteti. Istega leta je magistriral s tezo »Kritično ovrednotenje citokemičnega redukcijskega preskusa nevtrofilcev z barvilom nitroblue tetrazilium (NBT-

-testa) v diferencialni diagnozi akutnih okužb«. Leta 1983 je zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom »Rast in razvoj otrok z mukoviscidozo v Sloveniji«.

Leta 1972 je postal asistent, leta 1984 docent in leta 1992 izredni profesor. Leta 1980 se je strokovno izpopolnjeval v ZDA.

Slika 1.9.4.6: Prof. dr. Milan Štrukelj prejema priznanje za dolgoletno delo na Pediatrični kliniki, v ozadju je prim. Dragica Vendramin.

Na Pediatrični kliniki je bil od leta 1982 do leta 1998 vodja pulmološke službe. Vodil je tudi Republiški center za mukoviscidozo, ki je bil leta 1978 ustanovljen na njegovo pobudo. Sodeloval je v jugoslovanski in evropski delovni skupini za cistično fibrozo, več let tudi v Slovenskem zdravniškem društvu. Najprej je bil tajnik ljubljanske podružnice, nato pa tajnik društva (1964–1968) in podpredsednik društva

(1968–1972). V obdobju 1966–1980 je bil tudi upravnik Zdravniškega vestnika. Bil je organizator in generalni tajnik 2. in 3. kongresa slovenskih zdravnikov in 2. kongresa zdravnikov Jugoslavije. Vodil je organizacijo treh srečanj Derčevi dnevi in uredil zbornike predavanj. Prejel je odlikovanje Red dela s srebrnim vencem, priznanje Slovenskega zdravniškega društva in diplomo Zveze zdravniških društev Jugoslavije (Slika 1.9.4.6).

Prof. dr. Milan Štrukelj se je med svojim večdesetletnim delom na področju pediatrije poglobljeno ukvarjal s problematiko kroničnih in akutnih pljučnih bolezni, zlasti z astmo pri otrocih in mladostnikih. Ob svojem strokovnem delu je poročal tudi na kongresih in simpozijih doma in v tujini ter objavil številne znanstvene in strokovne publikacije.

Odmevno je bilo njegovo strokovno delo v okviru Razširjenega strokovnega kolegija za pediatrijo, zlasti pedagoško delo na dodiplomski in podiplomski ravni. Uresničil je uvedbo problemsko usmerjenega študija, kar so študentje medicine toplo pozdravili. Poleg prof. dr. Milana Štruklja so na pulmološkem oddelku delovali nekaj let v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja prim. Jurij Kurillo in prim. Silva Ručigaj in v devetdesetih letih tudi Andreja Knol, dr. med. Prof. dr. Milan Štrukelj se je upokojil leta 1998.

Prof. dr. Milana Štruklja je nasledila **doc. dr. Vasilija Maček**, rojena 11. aprila 1947. Diplomirala je leta 1973, specializacijo iz pediatrije pa končala pet let kasneje (Sliki 1.9.4.7 a in b).

Slika 1.9.4.7a: Doc. dr. Vasilija Maček.

Slika 1.9.4.7b: Doc. dr. Vasilija Maček (desno), za njo prim. Marjeta Sedmak, levo Uroš Krivec, dr. med.

Skupaj s **prim. Silvestrom Koprivo** je leta 1990 v vsakodnevno klinično delo uvedla metodo upogljive bronhoskopije. Izpopolnjevala se je na Pediatrični kliniki v Vancouvru (Kanada). Strokovno se je ukvarjala predvsem s problematiko astme. Uvedla je »Šolo za zdravljenje otrok in mladostnikov z astmo«, ki je znatno izboljšala poučenost otrok in staršev o bolezni ter predvsem omogočila uspešno preprečevanje poslabšanj ter prepoznavo in zdravljenje poslabšanj bolezni v domačem okolju. Hkrati je uvedla »Šolo za astmo za zdravnike in medicinske sestre«, ki v obliki dvodnevni srečanj s specializiranimi učnimi delavnicami poteka še danes. Leta 1999 je uspešno zagovarjala doktorsko tezo o vlogi respiratornih virusov v patogenezi astme. Po zagovoru doktorata je postala docentka in pulmološki oddelek vodila vse do upokojitve leta 2006.

Več let je na pulmološkem oddelku deloval intenzivist prim. Silvester Kopriva, ki je bil pred tem zaposlen na Intenzivni enoti oddelka za otroško kirurgijo (Sliki 1.9.4.8 in 1.9.4.9). Leta 2005 se je ponovno odločil za delo na Kliničnem oddelku za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo.

Slika 1.9.4.8: Prim. Silvo Kopriva.

Slika 1.9.4.9: Prof. dr. Milan Štrukelj in prim. Silvo Kopriva.

Slika 1.9.4.10: Mag. Matejka Černelč (prva z desne).

Slika 1.9.4.11: Mag. Andreja Borinc Beden.

Na pulmološkem oddelku je bila zaposlena tudi mag. Matejka Černelč, ki se je strokovno izpopolnjevala v Švici in uvedla sodobno metodo merjenja pljučnih funkcij pri dojenčkih (Slika 1.9.4.10).

Po večletnem delu na Pediatrični kliniki se je odločila, da strokovno delo nadaljuje v ZDA.

Za doc. dr. Mačkovo je leta 2007 vodenje oddelka prevzela **mag. Andreja Borinc Beden** (Slika 1.9.4.11).

V Sloveniji se je s cistično fibrozo pričel prvi sistematično ukvarjati prof. dr. Milan Štrukelj. V letu 2007 je mag. Andreja Borinc Beden, dr. med., s sodelavci uvedla standarde celostne obravnave in vodenja otrok v skladu s priporočili Evropskega združenja za cistično fibrozo (European Cystic Fibrosis Society).

Slika 1.9.4.12: Uroš Krivec, dr. med.

Slika 1.9.4.13: Pred predavanjem (z leve): doc. dr. Primož Kotnik, Uroš Krivec, dr. med., prim. Marjeta Sedmak in doc. dr. Damjan Osredkar.

Pripravila je tudi slovenske smernice za obravnavo otrok in mladostnikov s cistično fibrozo. V zadnjem desetletju se je pričakovana življenjska doba bolnikov s cistično fibrozo v svetu in v Sloveniji zelo podaljšala. Z boljšim diagnosticiranjem, s celovitim pristopom k zdravljenju in zdravstveni negi ter z uvedbo novih zdravil lahko pričakujemo, da se bo življenjska doba še podaljšala in tudi izboljšala kakovost življenja. Leta 2010 se je mag. Andreja Borinc Beden odločila za nadaljnje delo v drugi pediatrični ustanovi.

Dve leti po preselitvi klinike v novo stavbo je vodenje pulmološkega oddelka prevzel **Uroš Krivec, dr. med.** (Sliki 1.9.4.12 in 1.9.4.13).

Predhodno so se mu na oddelku pridružile tudi **Dušanka Lepej, dr. med.** (Slika 1.9.4.14), **mag. Marina Praprotnik** (Slika 1.9.4.15), **Malena Aldeco, dr. med.** in **Ana Kotnik Pirš, dr. med.** (Slika 1.9.4.16).

Slika 1.9.4.14: Dušanka Lepej, dr. med.

Slika 1.9.4.15: Mag. Marina Praprotnik.

Slika 1.9.4.16: Ana Kotnik Pirš, dr. med.

Uroš Krivec, dr. med. se je rodil 30. aprila 1975 v Šempetru pri Gorici. Na Medicinski fakulteti je diplomiral leta 2001, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 2007. V letu 2008 se je izpopolnjeval s področja pediatrične pulmologije na univerzitetni kliniki »Armand-Trauseau« v Parizu. Na kliniki je nadgradil in izpopolnil diagnostično metodo upogljive bronhoskopije in uvedel neinvazivno predihavanje pri pljučnih

bolnikih. Pomembno je njegovo članstvo v odboru Evropskega združenja za cistično fibrozo in upogljivo bronhoskopijo pri otrocih. Organiziral je več strokovnih sestankov in šol s področja pulmologije za pediatre ter šolske in družinske zdravnike. Od leta 2011 je vodja Službe za pulmologijo Pediatrične klinike.

Kronična dihalna odpoved, ki zahteva umetno predihavanje na domu, je pri otrocih redko bolezensko stanje z raznolikimi vzroki. Začetki zdravljenja otrok in mladostnikov z neinvazivnim predihavanjem segajo v leto 1994. Program sta oblikovala prim. Silvester Kopriva v sodelovanju z mag. Dianne Jones iz Centra CIRIUS v Kamniku ter prof. dr. Antonom Zupanom iz Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta Soča. Sodoben način obravnave otrok s kronično dihalno odpovedjo je uvedel Uroš Krivec, dr. med. Način zdravljenja z umetnim predihavanjem na domu je učinkovita metoda obravnave otrok in mladostnikov s kronično dihalno odpovedjo, saj bolnikom omogoča veliko stopnjo samostojnosti in pomembno vpliva na kakovost življenja.

Na področju obravnave otrok z akutnimi boleznimi dihal je Uroš Krivec, dr. med., v letu 2011 uvedel zdravljenje z visokimi pretoki kisika z ogrevanim vlaženjem, ki pomembno vpliva na uspešnost zdravljenja otrok z bronhiolitisom in na manjše število premestitev v enoto za intenzivno terapijo zaradi potrebe po intubaciji.

Upogljiva bronhoskopija je pomembna diagnostična in terapevtska metoda v pediatrični pulmologiji. Metoda upogljive bronhoskopije sta v vsakdanje klinično delo na Pediatrični kliniki UKC Ljubljana leta 1990 vpejla že doc. dr. Vasilija Maček in prim. Silvester Kopriva. V zadnjih desetletjih je izjemen tehnični napredek omogočil izrazit kakovostni preskok in pomembno razširil nabor tehnik in indikacij za postopke, ki zaradi anatomske in funkcionalne zahtevnosti otroških dihal pred tem niso bili izvedljivi. Tako je bilo od začetka 90. let prejšnjega stoletja dokumentiranih že več kot 2200 preiskav s številnimi terapevtskimi in diagnostičnimi posegi pri kritično bolnih otrocih v enotah intenzivne terapije, pri novorojenčkih in med operativnimi posegi v predelu prsnega koša. Preiskave izvajajo v sedaciji in splošni anesteziji.

Razvoj Laboratorija za respiratorno funkcionalno diagnostiko je dosegel svoj vrhunec s selitvijo v novo Pediatrično kliniko, kjer so na voljo ustrezni prostori in oprema. V laboratoriju deluje posebej usposobljeno osebje, tako medicinske sestre kot fizioterapevti in zdravniki. Letno opravijo 6000 preiskav, od običajnih meritev pljučne funkcije, provokativnih metaholinskih testov, meritev NO v izdihanem zraku, ciklospiroergometriji in testov na napor vse do endoskopij zgornjih dihal ob cikloergometriji za izključevanje nefunkcionalnosti glasilk. So edini v Sloveniji, ki izvajajo meritve pljučne funkcije pri dojenčkih.

Razvoj zdravstvene nege je sledil razvoju medicine. Medicinske sestre so pridobivale strokovna znanja tako doma kot tudi v tujini. Ključnega pomena je sodelovanje pri obravnavi kronično bolnih otrok, saj z dobrimi izobraževalnimi programi otroke in mladostnike ter njihove starše pripravijo na življenje doma. Tako izvajajo izobraževanje glede obravnave bolnikov z astmo, cistično fibrozo, kronično dihalno odpovedjo in drugimi kroničnimi pljučnimi boleznimi, ki zahtevajo zahtevne terapevtske postopke, npr. trajno zdravljenje s kisikom na domu.

Program zdravstvene nege si prizadeva za uveljavitev sodobne zdravstvene nege z upoštevanjem zadnjih svetovnih smernic ob sledenju smernicam netravmatske obravnave otrok in mladostnikov, ki omogočajo varno in kakovostno multidisciplinarno obravnavo ter hkrati tudi normalen razvoj otrok, mladostnikov in njihovih družin.

Slika 1.9.4.17: Glavna medicinska sestra Službe za pulmologijo Majda Oštir, dipl. m.s.

Glavne medicinske sestre pulmološkega oddelka so bile Verica Ladić, VMS, Ema Fartek, VMS, in od leta 2002 dalje Majda Oštir, dipl. m. s. (Slika 1.9.4.17).

1.9.5 Gastroenterologija, hepatologija in nutricionistika

Bolezni prebavil in dihal so bile glavni razlog sprejema otrok že v prvi otroški bolnišnici, kasneje v novo-zgrajeni stavbi v Streliški ulici in tudi po preselitvi v novo poslopje na Vrazovem trgu.

Slika 1.9.5.1: Prim. Henrik Peče.

Ker v 50. letih prejšnjega stoletja še ni bilo vzpostavljenih subspecialističnih oddelkov, so otroci z akutnimi enterokolitisi in s hudimi kroničnimi boleznimi prebavil sprva ležali na traktu A1 oddelka za dojenčke, ki ga je vodila **prof. dr. Krista Kocijančič**. Otroci z enterokolitisi so v bolnišnico navadno prihajali močno prizadeti, dehidrirani in v stanju toksikoze. Sredi 50. let prejšnjega stoletja je **prof. dr. Lev Matajč** uvedel sodobno intravensko (t. i. dirigirano) rehidriranje z ustreznimi elektrolitskimi raztopinami in postopke za popravo acidoze.

V začetku 60. let prejšnjega stoletja je vodenje gastroenterološke dejavnosti prevzel **prim. Henrik Peče**, ki je leta 1965 ustanovil gastroenterološki oddelek za dojenčke in otroke do starosti 2 leti in pol ter oddelek za večje otroke in mladostnike (Slika 1.9.5.1).

Prim. Henrik Peče se je rodil 15. julija 1926 v Kočevju. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1955. Sprva je bil zaposlen v Zdravstvenem domu Ljubljana, od junija 1957 pa na Pediatrični kliniki v Ljubljani, kjer je novembra 1963 opravil specialistični izpit iz pediatrije. Marca 1965 je bil imenovan za vodjo gastroenterološkega oddelka, od julija 1974 do leta 1991 pa je opravljal naloge vodje Službe za gastroenterologijo, hepatologijo in prehrano Pediatrične klinike (Sliki 1.9.5.2 in 1.9.5.3).

Slika 1.9.5.2: Prim. Henrik Peče se rokuje z doc. dr. Janezom Primožičem; v ozadju prim. mag. Matjaž Bidovec (levo) in nekdanji vodja COD Matej Kunaver, dr. med.

Slika 1.9.5.3: Prim. Henrik Peče (desno) na novoletnem sprejemu.

Leta 1960 je prim. Henrik Peče uvedel rektoskopijo pri otrocih s togim endoskopom, sicer pa je od leta 1974 izvajal ezofagogastroduodenoskopijo, kolonoskopijo in biopsijo jejunalne sluznice, kar je bilo pionirsko delo v slovenskem in jugoslovanskem prostoru.

Slika 1.9.5.4: Marjeta Žakelj, dr. med., in prof. dr. Marjan Prodan.

Od leta 1960 dalje je na podiplomskem izobraževanju za zdravniške specializante splošne medicine in pediatrije predaval o pediatrični gastroenterologiji in prehrani otrok. Na Šoli za zdravstvene delavce je predaval pediatrijo. Sodeloval je tudi pri organizaciji številnih strokovnih srečanj slovenskih in jugoslovanskih pediatrov. Od leta 1979 je bil predsednik organizacijskega odbora osrednjega slovenskega podiplomskega izobraževanja za pediatre »Derčevi dnevi«. Bil je tajnik Pediatrične sekcije Slovenskega zdravniškega društva in član Upravnega odbora združenja pediatrov Jugoslavije. Na XIV. Svetovnem kongresu pediatrov v Buenos Airesu je zastopal jugoslovansko združenje pediatrov. Za svoje strokovno delo je prejel priznanje. Upokojil se je leta 1991. Umrli je leta 2013.

Prim. Henriku Pečetu se je leta 1983 na gastroenterološkem oddelku pridružila **Marjeta Žakelj, dr. med.** (Slika 1.9.5.4).

Marjeta Žakelj, dr. med., se je poglobljala v različna področja gastroenterologije, a je leta 1988 zaradi usodne bolezni svojo strokovno pot žal morala prekiniti.

Za prim. Henrikom Pečetom je vodenje službe za gastroenterologijo prevzela **prim. Gordana Logar Car**.

Prim. Gordana Logar Car je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1972, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravila leta 1978. Sprva je eno leto delala na otroškem oddelku Splošne bolnišnice v Mariboru, od leta 1979 dalje pa v Kliničnem centru v Ljubljani. Od leta 1981 je bila zaposlena na gastroenterološkem oddelku Pediatrične klinike in v obdobju 1991–2001 vodila Službo za gastroenterologijo. Leta 1997 je prejela naziv primarij, leta 2000 pa jo je Zdravniška zbornica imenovala za glavnega mentorja pediatrije. Med svojim delom je opravljala tudi pedagoško delo. Vodila je vaje in predavanja za študente medicine, predavala na podiplomskem izobraževanju iz pediatrije in splošne medicine ter bila mentorica specializantom pediatrije, sekundarijem in specialistom pediatrom, ki so se dodatno izobraževali iz gastroenterologije in endoskopskih preiskav (Sliki 1.9.5.5 in 1.9.5.6).

Prim. Gordana Logar Car se je v času študija izobraževala na Danskem, v okviru podiplomskega študija pa na tečajih, šolah, simpozijih in kongresih ter v Centrih za transplantacijo jeter v Milanu in Bergamu. Je avtorica oz. soavtorica več

Slika 1.9.5.5: Prim. Gordana Logar Car (desno) in prim. Nasta Mihevc.

Slika 1.9.5.6: Z desne proti levi: prim. Marjeta Sedmak, prim. Gordana Logar Car in prim. Henrik Peče.

kot 100 prispevkov, objavljenih v strokovnih revijah in publikacijah. Večkrat je predstavila delo slovenske gastroenterologije na evropskih in svetovnih kongresih, simpozijih, šolah in seminarjih. Uvajala je številne nove diagnostične in terapevtske metode v pediatrični gastroenterologiji in hepatologiji ter tako raven dela na gastroenterološkem oddelku dvignila na evropsko raven. Posvetila se je tudi zdravljenju gastritisa in ulkusne bolezni prebavil z analizo prisotnosti bakterije *Helicobacter pylori* v biotipih pri endoskopiji. Uvedla je endoskopske interventne posege, in sicer terapevtsko skleroterapijo ranic pri otrocih s prizadetostjo jeter. Včlanjena je v Slovensko zdravniško društvo, Zdravniško zbornico Slovenije, Združenje za pediatrijo ter Združenje za gastroenterologijo in hepatologijo Slovenije (Slika 1.9.5.7).

Slika 1.9.5.7: Prim. Gordana Logar Car, prim. Dragica Vendramin in prim. Marjeta Sedmak (skrajno desno), v ozadju prof. dr. Jože Jeras in prim. Marjeta Sever Novosel.

Slika 1.9.5.8: Prim. Marjeta Sedmak.

Slika 1.9.5.9: Med odmorom na Derčevih dnevih (z desne): Druga vrsta: prim. Gordana Logar Car in prim. Marjeta Sedmak. Tretja vrsta: doc. dr. Janez Primožič, otroški ortoped prof. dr. Franc Srakar, prim. Henrik Peče, prof. dr. Marjan Prodan in prof. dr. Krista Kocijančič.

Vodenje Službe za gastroenterologijo je leta 2001 prevzela **prim. Marjeta Sedmak**, ki je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1975. Kot študentka je prejela Plečnikovo priznanje in Prešernovo nagrado za raziskovalno delo. Od leta 1976 je bila zaposlena v Mestni otroški bolnišnici v Ljubljani. Specialistični

izpit iz pediatrije je opravila leta 1982. Leta 1988 je obiskovala enosemestrski podiplomski študij iz hospitalne higijene in opravila zaključni izpit. Po združitvi Mestne otroške bolnišnice in Pediatrične klinike se je leta 1993 zaposlila na Pediatrični kliniki (Sliki 1.9.5.8 in 1.9.5.9).

Slika 1.9.5.10: Prof. dr. Rok Orel.

Leta 1994 je postala vodja oddelka za dojenčke Službe za gastroenterologijo. Leta 1995 se je na Švedskem izpopolnjevala na področju pediatrične gastroenterologije – smer funkcionalno diagnosticiranje. Leta 1995 je pod vodstvom prim. Gordane Logar Car sodelovala pri ustanovitvi Republiškega centa za vodenje otrok pred presaditvijo jeter in po njej na Pediatrični kliniki. V letih 1996 in 1998 se je dodatno izpopolnjevala na področju vodenja otrok pred presaditvijo jeter in po njej pri prof. dr. Gridelliju na Kliniki za transplantacije jeter Maggiore v Milanu in kasneje še v Bergamu v Italiji. Leta 1997 je pridobila naziv primarij. Za svoje dejavno delovanje na strokovnem, pedagoškem in raziskovalnem področju je leta 2003 prejela naziv svetnica. Je avtorica številnih člankov v strokovnih revijah in publikacijah. Na evropskih in svetovnih kongresih, simpozijih, šolah in seminarjih je predstavljala delo slovenske gastroenterologije. Imenovana je bila za glavnega mentorja iz pediatrije. Včlanjena je v Slovensko zdravniško društvo, Zdravniško zbornico Slovenije, Združenje za pediatrijo in Združenje za gastroenterologijo in hepatologijo Slovenije. Leta 2007 je organizirala Službo stalne 24-urne pri-

pravljenosti pediatrov endoskopistov za nujne endoskopske preglede otrok vseh starostnih obdobj. Tako so otroci s hudimi nujnimi stanji, kot so nenadne krvavitve iz prebavil, poškodbe z jedkimi snovmi, stanja po zaužitju tujkov ipd., obravnavani kot nujni primeri. Služba omogoča hitro diagnosticiranje in nujne terapevtske posege za otroke iz vse Slovenije. Pomembno je pripomogla k vzpostavitvi Kliničnega oddelka za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko, katerega vodenje je prevzel leta 2011 **prof. dr. Rok Orel**.

Prof. dr. Rok Orel se je rodil 29. junija 1963 v Ljubljani, kjer je leta 1989 diplomiral na Medicinski fakulteti. Od tedaj je zaposlen na Pediatrični kliniki v Ljubljani (Slika 1.9.5.10).

Specialist pediatrije je postal leta 1995, leta 1992 je magistriral s temo »Celični imunski odziv na gluten pri otrocih s celiakijo«, leta 2003 pa doktoriral z disertacijo »Vloga kislega gastroezofagealnega refluksa in duodenogastroezofagealnega refluksa v patogenezi refluksnega ezofagitisa pri otrocih in mladostnikih«.

Svoje strokovno znanje je izpopolnjeval v Italiji, na Madžarskem, v Veliki Britaniji in v Združenih državah Amerike. Leta 2003 je obiskal center za presaditve jeter v Bergamu, leta 2004 pediatrični gastroenterološki center v bolnišnici Royal Free Hospital v Londonu, leta 2006 pa se je izpopolnjeval na področju pediatrične gastroenterologije in hepatologije na Pediatrični kliniki v Philadelphii (ZDA).

V obdobju 1995–2002 je bil oddelčni zdravnik, med letoma 2002 in 2011 pa vodja gastroenterološkega oddelka za predšolske otroke, šolske otroke in mladostnike. Od leta 2011 je predstojnik celotnega kliničnega oddelka (Sliki 1.9.5.11 in 1.9.5.12).

Slika 1.9.5.11: Prof. dr. Rok Orel s sodelavci na Derčevih dnevih

Slika 1.9.5.12: Novoletni sprejem: asist. mag. Luka Kopač, asist. Aneta Šoltirovska Šalamon, asist. Natalija Krajnc, prof. dr. Rok Orel in Uroš Krivec, dr. med.

V naziv asistent je bil prof. dr. Rok Orel izvoljen leta 1994, za docenta je bil imenovan leta 2006, od novembra 2011 pa je izredni profesor pediatrije. Poleg pomembnega prispevka k razvoju slovenske klinične gastroenterologije se je posvetil predvsem znanstvenoraziskovalnemu in pedagoškemu delu. Razvil je mednarodno uveljavljene pristope pri diagnosticiranju in zdravljenju gastroezofagealne refluksne bolezni, zlasti pri preučevanju vloge t. i. nekislega gastroezofagealnega refluxa. Raziskuje tudi črevesni imunski odziv pri kroničnih vnetnih črevesnih boleznih in alergijskih boleznih prebavil. Je eden pionirjev proučevanja vloge črevesne mikroflore, njene vloge pri nastanku bolezni ter možnosti njenega spreminjanja s probiotiki in prebiotiki. Svoje znanje prenaša na mlajše kolege ter sodeluje v domačih in mednarodnih strokovnih in raziskovalnih skupinah. Predava na dodiplomskem študiju medicine in dentalne medicine na Medicinski fakulteti, podiplomskem študiju bioznanosti na Biotehniški fakulteti ter številnih domačih in mednarodnih srečanjih. Poleg tega je mentor specializantom pediatrije in mentor ali somentor številnim magistrandom in doktorandom.

Prof. dr. Rok Orel je član Evropskega združenja za pediatrično gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko (ESPGHAN) in več njegovih delovnih skupin, Slovenskega združenja za gastroenterologijo in Slovenskega združenja za pediatrijo.

Leta 2009 je v Ljubljani organiziral 1. kongres SEEPEG (South Eastern European Pediatric Gastroenterology) in leta 2011 tudi 2. kongres SEEPEG na Bledu. Bil je ključni pobudnik Mednarodne šole bolezni požiralnika pri otrocih (PEDS) v Ljubljani leta 2010.

Na kliničnem oddelku deluje več specialistov pediatrije, usmerjenih v gastroenterologijo.

Doc. dr. Matjaž Homan se je na gastroenterološkem oddelku Pediatrične klinike zaposlil leta 2002. Rodil se je 7. januarja 1968 v Kranju in diplomiral na Medicinski fakulteti v Ljubljani aprila 1996. Leto kasneje se je zaposlil na otroškem oddelku Splošne bolnišnice v Novem mestu, kjer je pričel s specializacijo iz pediatrije in junija 2003 opravil specialistični izpit. Leta 2004 je uspešno zagovarjal magistrsko tezo »Prevalenca in pomen gena cagA in iceA pri otrocih v Sloveniji, okuženih s *Helicobacter pylori*«. Doktoriral

Slika 1.9.5.13: Doc. dr. Matjaž Homan.

je leta 2009 na temo virulentnih genov bakterije *Helicobacter pylori* (Slika 1.9.5.13).

Na področju endoskopij prebavil in vstavitvev gastrostom se je izpopolnjeval med letoma 1999 in 2002 na Gastroenterološki kliniki UKC v Ljubljani in leta 2005 na Pediatrični kliniki v Philadelphii (ZDA). Leta 2006 se je strokovno izpopolnjeval tudi v Centru za presaditve jeter v Bergamu in leto kasneje še v Centru za bolezni jeter v Birminghamu. Leta 2006 je postal član Evropskega pediatričnega gastroenterološkega združenja ESPGHAN in leta 2009 član združenja ESPEN. Od leta 2008 je vodja Republiškega centra za vodenje otrok pred in po transplantaciji jeter. Organiziral je več slovenskih pediatričnih gastroenteroloških srečanj in dejavno sodeloval kot predavatelj. Od leta 2005 je član Katedre za pediatrijo, marca 2013 pa je bil izvoljen v naziv docent.

Asist. mag. Jernej Breclj je bil rojen 28.9.1969 v Mariboru. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1996 ter med letoma 1998 in 2003 specializiral pediatrijo na Pediatrični kliniki. Leta 2002 se je izpopolnjeval iz otroške gastroenterologije na Pediatrični kliniki v Grazu, leta 2004 v Münchnu ter leta 2007 v Centru za presaditve jeter v Bergamu in Centru za cistično fibrozo v Veroni. Leta 2010 je magistriral z raziskavo sedacije otrok za endoskopske preiskave prebavil z različnimi odmerki ketamina z uporabo midazolama ali brez nje (Slika 1.9.5.14).

Slika 1.9.5.14: Asist. mag. Jernej Breclj.

Slika 1.9.5.15: Mag. Darja Urlep Žužej.

Raziskoval je gastroezofagealni refluks pri otrocih s cistično fibrozo. Tehnično ureja publikaciji »Slovenska pediatrija« in »Izbrana poglavja iz pediatrije«. Od leta 2006 je asistent na Katedri za pediatrijo. Od leta 2008 je vodja endoskopske enote in od leta 2011 vodja hospitala Kliničnega oddelka za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko.

Slika 1.9.5.16: Asist. Tina Kamhi Trop.

Slika 1.9.5.17: (Z desne): asist. Tina Kamhi Trop, dekan Medicinske fakultete prof. dr. Dušan Šuput in prim. Marjeta Sedmak.

Na kliničnem oddelku za gastroenterologijo delujeta tudi **mag. Darja Urlep Žužej** (Slika 1.9.5.15) in **asist. Tina Kamhi Trop**, ki poleg kliničnega dela raziskuje mikrobioto ter vpliv prebiotikov in probiotikov pri kroničnih vnetjih prebavil (Sliki 1.9.5.16 in 1.9.5.17).

1.9.6 Alergologija, imunologija, revmatologija

Slika 1.9.6.1: Prof. dr. Krista Kocijančič.

Začetki pediatrične alergologije v Sloveniji so povezani z delovanjem **prof. dr. Kriste Kocijančič** (Slika 1.9.6.1).

Prof. dr. Krista Kocijančič se je rodila 3. julija 1916 v Ljubljani. Po maturi leta 1934 je študirala medicino na Univerzah v Ljubljani, Münchnu in Zagrebu, kjer je diplomirala leta 1941. Po končanem stažu je opravljala prostovoljno delo na Pediatrični kliniki, kjer se je po drugi svetovni vojni tudi zaposlila. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1946. Po službeni dolžnosti je bila krajši čas zaposlena tudi v pediatrični ambulanti Zavoda za zaščito mater in otrok ter tri leta v pediatrični ambulanti in posvetovalnici Zavoda za socialno zavarovanje. Od leta 1950 je delovala na

Pediatrični kliniki v Ljubljani. Leta 1952 se je izpopolnjevala v Švici na Pediatrični kliniki v Bernu pri prof. Glanzmannu in v Sanatoriju za otroško tuberkulozo v Davosu pri prof. Wisslerju. Ob rednem delu na Pediatrični kliniki je bila v obdobju 1950–1966 nadzorni pediater v Mladinskem zdravilišču za tuberkulozo v Gozdu Martuljku, v obdobju 1954–1966 pa je vodila Posvetovalnico za matere in otroke v Kranjski gori.

Leta 1954 je postala asistentka na Katedri za pediatrijo, leta 1962 docentka, leta 1973 pa je bila po uspešnem zagovoru disertacije o obstruktivnem respiratornem sindromu pri otrocih promovirana za doktorico znanosti s področja pediatrije. Leto kasneje je postala profesorica na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani.

Na fakulteti je predavala pediatrično propedeutiko, vodila vaje za študente medicine in sodelovala pri specialističnih izpitih iz pediatrije. Predavala je na tečajih iz socialne pediatrije pri Zavodu za zdravstveno varstvo Slovenije ter na številnih sekcijah pediatrične, alergološke in ftizio-pnevmološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva. Sodelovala je pri raziskavah toksoplazmoze v Sloveniji, sledila je novorojenčke, katerih matere so med nosečnostjo prebolele hepatitis, in raziskovala vpliv vremena na astmo pri otrocih. Objavila je številne raziskovalne in strokovne prispevke doma in v tujini.

Slika 1.9.6.2: Prof. dr. Krista Kocijančič v drugi vrsti levo, ob njej je prof. dr. Zora Konjajev. V prvi vrsti sta prim. Mojca Brecelj Kobe in prof. dr. Tadej Avčin.

Na Pediatrični kliniki je bila sprva sobni zdravnik, od leta 1954 pa vodja oddelka za dojenčke. V letu 1960 je prva v Sloveniji organizirala subspecialno pediatrično alergološko dejavnost in leta 1963 tudi formalno ustanovila alergološki oddelek.

Prof. dr. Krista Kocijančič je sodelovala kot mentorica in ocenjevalka del v okviru Sklada Prešernovih nagrad študentom Univerze v Ljubljani in Sklada Borisa Kidriča, dejavno sodelovala na pediatričnih in alergoloških kongresih doma in v tujini ter se udeleževala tudi letnih kongresov Evropske akademije za alergologijo in klinično imunologijo. Vodila je tudi Pediatrič-

no sekcijo SZD ter sodelovala kot članica Fakultetne uprave, članica kadrovske komisije pedagoško-znanstvenega sveta in članica kuratorija Oražnovnega doma. Pet let je bila tudi članica koordinacijskega odbora združenja UNICEF in 15 let članica plenuma Zveze prijateljev mladine Slovenije. V obdobju 1941–1945 je bila aktivistka OF.

Upokojila se je leta 1977 in nato še nekaj let pri strokovnem delu dejavno pomagala svoji naslednici prim. Marijani Kuhar.

Prof. dr. Krista Kocijančič je za svoje strokovno in organizacijsko delo prejela številna odlikovanja in priznanja, med drugim Red zaslug za narod III. stopnje, Zlato značko Zveze prijateljev mladine in leta 1979 od predsednika države Red zaslug za narod s srebrnimi žarki (Slika 1.9.6.3).

Slika 1.9.6.3: Novoletni sprejem na Pediatrični kliniki leta 1997 (z leve): prim. Ivica Tivadar, prof. dr. Krista Kocijančič, prim. mag. Mojca Avguštin Čavič, prim. Boštjan Lavrenčak, prof. dr. Milan Štrukelj in prof. dr. Jože Jeras.

Prejela je tudi častno priznanje za udeležbo v organiziranem osvobodilnem delovanju v Ljubljani, priznanje Me-

dicinske fakultete v Ljubljani za 25 let uspešnega dela, častno članstvo alergološko-imunološke sekcije SZD ter priznanje za strokovno in organizacijsko delo ob 50-letnici Pediatrične klinike, bila pa je tudi članica Častnega sveta Ustanove za novo pediatrično kliniko.

Slika 1.9.6.4: Prim. Marijana Kuhar.

Za prof. dr. Kristo Kocijančič je leta 1977 vodenje alergološkega oddelka, ki se je po letu 1983 preoblikoval v Službo za alergologijo, imunologijo in imunodeficiencie, prevzela **prim. Marijana Kuhar**. Rodila se je 4. julija 1944 v Ljubljani in na Medicinski fakulteti v Ljubljani diplomirala leta 1969. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1975 in se zaposlila na Pediatrični kliniki na alergološkem oddelku. Predavala je na dodiplomskem in podiplomskem študiju na Medicinski fakulteti, kjer je bila v obdobju 1984–1993 asistentka. Organizirala je izobraževanje vseh zdravstvenih profilov s področja alergologije in imunologije ter tudi prebivalstva. Poleg številnih prispevkov v strokovni literaturi je pripravila več zdravstvenoizobraževalnih člankov v dnevnem časopisu ter na radiu in televiziji (Sliki 1.9.6.4 in 1.9.6.5).

Prim. Marijana Kuhar je uspešno izvajala desenzibilizacijo na zdravila. Uvedla je imunoterapijo na strupe čebel in os ter na inhalacijske alergene, pričela pa je tudi s podjezično imunoterapijo na alergene pršice in pelodov.

Bila je predsednica Pediatrične sekcije SZD in Alergološke sekcije SZD. Leta 1994 je bila predsednica organizacijskega odbora 1. slovenskega pediatričnega kongresa z mednarodno udeležbo na Bledu (Slika 1.9.6.6).

Leta 2002 je bila urednica knjige *Pediatrična alergologija* in leta 2003 urednica knjige *Pediatrična alergologija za medicinske sestre*.

Med letoma 2004 in 2008 je bila vodja službe za alergologijo, imunologijo in revmatske bolezni **prim. Vesna Glavnik**.

Prim. Vesna Glavnik je v obdobju 1986–1988 raziskovala imunološke mehanizme pri alergiji na kravje mleko. Za zdravnike in bolnike ter njihove starše, vzgojitelje in učitelje je organizirala »Šolo anafilaksije«.

Prim. Vesna Glavnik je leta 2003 skupaj s prof. dr. Dražigostom Pokornom napisala priročnik »Zdravljenje otrok z neugodnimi reakcijami na hrano«, leta 2006 pa priročnik za obravnavo otrok z alergijo na beljakovine kravjega mleka.

Slika 1.9.6.5: Na novoletnem sprejemu (z desne): prim. Marijana Kuhar, prof. dr. Milan Štrukelj, prim. Luka Pintar in prof. dr. Milivoj Veličković Perat.

Slika 1.9.6.6: Prim. Marijana Kuhar (levo) na 1. slovenskem pediatričnem kongresu med govorom prof. dr. Marija Avčina.

Slika 1.6.6.7: Prim. Vesna Glavnik.

Slika 1.6.6.8: Prim Vesna Glavnik (desno) in asist. dr. Nataša Toplak.

Bila je predsednica Sekcije za pediatrično pulmologijo, alergologijo in klinično imunologijo SZD, podpredsednica Pediatrične sekcije in Alergološke sekcije SZD ter članica Podkomiteja za imunoterapijo pri otrocih v okviru »Evropske akademije za alergologijo in klinično imunologijo« (Sliki 1.6.6.7 in 1.6.6.8).

Leta 2005 je sodelovala pri pripravah na presaditev kostnega mozga pri otroku s kronično granulomatozno boleznijo, ki so jo sicer opravili na Pediatrični kliniki v Zürichu.

Nasledil jo je **prof. dr. Tadej Avčin**, ki se je rodil 12. avgusta 1971 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1996. Magistriral je leta 2001 z raziskavo »Antifosfolipidna protitelesa v serumu zdravih otrok in otrok z juvenilnim idiopatičnim artritisom«. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil februarja 2003 in decembra istega leta uspešno zagovarjal doktorsko tezo »Podrobna specifičnost in pomen antifosfolipidnih protiteles v otroškem obdobju« (Slika 1.6.6.9).

Slika 1.6.6.9: Prof. dr. Tadej Avčin.

Prof. dr. Tadej Avčin se je leta 2001 s področja revmatologije in imunologije strokovno izpopolnjeval na Univerzitetni pediatrični kliniki v Milanu ter v letih 2003 in 2004 v bolnišnici Hospital for Sick Children v Torontu (Kanada). Poglobljeno se je ukvarjal z raziskavami antifosfolipidnega sindroma in imunskih pomanjkljivosti, na področju sistemskega eritematoznega lupusa pa je celo »mnenjski vodja« v svetovnem merilu. Predaval je na številnih domačih in tujih srečanjih. Že kot študent medicine je prejel dve Prešernovi nagradi in Oražnovo priznanje, leta 2007 pa v Innsbrucku v okviru Evropskega združenja za raziskave v pediatriji še priznanje za najbolj kakovostno raziskavo s področja granulomatozne bolezni. Od leta 2009 je vodja Službe za alergologijo, revmatologijo in klinično imunologijo. Leta 2010 je bil izvoljen v naziv izredni profesor,

od leta 2013 je član Senata Medicinske fakultete in od leta 2014 tudi član Zdravstvenega sveta pri Ministrstvu za zdravje.

Na oddelku so delovali še **Meta Accetto, dr. med., mag. Vlasta Porenta Bešič** in **mag. Simona Eva Žitnik** (Sliki 1.6.6.10 in 1.6.6.11).

Slika 1.6.6.10: Meta Accetto, dr. med. (levo), mag. Simona Eva Žitnik (v sredini) in prim. Marijana Kuhar (desno).

Slika 1.6.6.11: Meta Accetto, dr. med.

Trenutno v okviru Službe za alergologijo, revmatologijo in klinično imunologijo opravljajo delo še **asist. dr. Nataša Toplak, Tina Vesel, dr. med., Anja Koren Jeverica, dr. med., Gašper Markelj, dr. med.,** in **asist. dr. Štefan Blazina** (Slike 1.6.6.12, 1.6.6.13, 1.6.6.14, 1.6.6.15 in 1.6.6.16).

Slika 1.6.6.12: Asist. dr. Nataša Toplak.

Slika 1.6.6.13: Tina Vesel, dr. med.

Slika 1.6.6.14: Anja Koren Jeverica, dr. med.

Slika 1.6.6.15: Gašper Markelj, dr. med.

Slika 1.6.6.16: Asist. dr. Štefan Blazina.

1.9.7 Hemato-onkologija

S problematiko krvnih bolezni in raka pri otrocih se je v Sloveniji začela ukvarjati **prof. dr. Majda Benedik**, roj. Kmet. Rodila se je 10. aprila 1918 na Colu. Na Pediatrični kliniki se je zaposlila leta 1949, kjer je delovala vse do upokojitve leta 1984. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1954 v Zagrebu. Leta 1959 je bila izvoljena za asistentko, leta 1967 za docentko, leta 1976 za izredno profesorico in leta 1982 za redno profesorico pediatrije. Doktorsko disertacijo »Ugotavljanje biološke aktivnosti antihemofilnega faktorja VIII pri ženskah iz hemofilnih rodbin« je zagovarjala 28. 6. 1975 (Slika 1.9.7.1).

Slika 1.9.7.1: Prof. dr. Majda Benedik.

Prav v dneh, ko se je Pediatrična klinika konec leta 1955 preselila v tedaj novo stavbo na Vrazovem trgu 1, je prvič v Sloveniji in hkrati v Jugoslaviji 8-letni deček s težko hemofilijo A ob obsežni krvavitvi v področje vratu uspešno prejel nadomestno zdravljenje z liofilizirano antihemofilno plazmo, ki so jo prinesli starši iz Avstrije.

Po strokovnem izpopolnjevanju v Leidnu in Amsterdamu na Nizozemskem leta 1957 je prof. dr. Majda Benedik pričela razvijati subspecialistično dejavnost – otroško hematologijo – in vzpostavila laboratorij za diagnosticiranje koagulopatij. Z razvojem laboratorijskih hematoloških in citoloških preiskav ob sodelovanju Mihe Žemve, dr. med. (v obdobju 1971–1973 je bil vodja hematološkega laboratorija, po upokojitvi pa je sodeloval vse do leta 1980), so leta 1957 pričeli z mikroskopskim ocenjevanjem morfologije krvnih celic in nato še z zdravljenjem levkemij. Uvedba citološkega pregleda kostnega mozga ter začetki zdravljenja otrok z levkemijo v letih 1958–1959 so temelj klinične onkologije na Pediatrični kliniki. Na pobudo prof. dr. Majde Benedik so leta 1967 po skupnem predlogu Hematološke pediatrične službe, Zavoda RS za transfuzijo krvi in

Hematološke internistične službe z odločbo Centralnega higienskega zavoda kot najvišjega republiškega upravnega organa za zdravstvo (do pred kratkim Inštitut za varovanje zdravja, zdaj Nacionalni inštitut za javno zdravje) sprejeli sklep o ustanovitvi Centra SR Slovenije za hemofilijo s sedežem na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Prvi vodja Centra RS za hemofilijo v Ljubljani je bila prof. dr. Majda Benedik. Novoustanovljeni center je zbiral podatke o vseh hemofilikih in njihovih družinah ter ob sodelovanju študentov medicine izdelal rodovnike v okviru Prešernove naloge. Ugotovili so, da hemofiliki zaradi svoje bolezni pogosto umirajo že v zgodnjem otroštvu. Od leta 1967 so hemofiliki prejemali nadomestno zdravljenje na hemato-onkološkem oddelku Pediatrične klinike v okviru bolnišničnega zdravljenja, večinoma svežo zamrznjeno plazmo ob pogostih alergijskih, tudi anafilaktičnih reakcijah, skrajno redko pa antihemofilno plazmo iz Avstrije. Dr. Majda Benedik se je leta 1968 udeležila še izpopolnjevanja v Lyonu. Od leta 1970 je bila članica Svetovne

Slika 1.9.7.2a: Prim. Nasta Mihevc Srakar (levo) in Marjanca Rožič, dipl. m.s., glavna medicinska sestra hematološkega oddelka, na proslavi rojstnega dne.

Slika 1.9.7.2b: Prim. Nasta Mihevc Srakar prejema priznanje Pediatrične klinike za dolgoletno strokovno delo.

federacije za hemofilijo, od leta 1971 pa tudi članica mednarodnega združenja za otroško onkologijo SIOPI (Société Internationale d'Oncologie Pédiatrique), ki ga je leta 1968 ustanovila francoska pediatriinja prof. dr. Schweisguth.

Leta 1963 se je na hematološkem oddelku zaposlila **prim. Nasta Mihevc Srakar**. Leta 1971, ko je postala prof. dr. Majda Benedik vodja hemato-onkološke službe, je bila prim. Nasta Mihevc Srakar imenovana za vodjo oddelka (Sliki 1.9.7.2a in b).

Istega leta so na oddelku poleg zdravljenja krvnih bolezni prevzeli tudi zdravljenje vseh otrok z rakavimi boleznimi, ki so jih dotlej obravnavali na različnih oddelkih Pediatrične klinike. Ustanovljen je bil Center za pediatrično onkologijo. Kot rezultat dogovora med profesoricama, vodjo ljubljanske pediatrične hemato-onkologije prof. dr. Majdo Benedik in prof. dr. Berto Jereb, radioterapevko z Onkološkega inštituta v Ljubljani, ki je tedaj na Švedskem sodelovala pri ustanavljanju nove specialnosti – pediatrične onkologije, se je leta 1972 ljubljanski pediatrični hemato-onkološki oddelek pričel dejavno udeleževati v SIOPI. Leta 1974 se je v mednarodno raziskovalno študijo SIOPI za zdravljenje otrok z nefroblastomom vključila tudi prim. Nasta Mihevc Srakar ter se nato leta 1975 izpopolnjevala iz otroške onkologije v Milanu in leta 1980 še v Londonu. Leta 1982 je bila imenovana za vodjo Službe za hematologijo in onkologijo na Pediatrični kliniki.

Slika 1.9.7.3a: Prim. Jožica Anžič.

V začetku 70. let se je zaposlila na hematološkem oddelku **prim. Jožica Anžič**, ki se je takoj vključila v zdravljenje hemofilikov, otrok z rakom in otrok z drugimi krvnimi boleznimi. Njeno ožje področje je bilo ves čas diagnosticiranje in zdravljenje otrok z levkemijo (Slika 1.9.7.3a).

Prim. Jožica Anžič je posodobila način zdravljenja nekaterih oblik malignoma v otroštvu. V sodelovanju s prof. dr. Berto Jereb in prof. dr. Cirilom Kržišnikom je uvedla postopek odkrivanja poznih sekvel pri otrocih, ozdravljenih raka, in začela z uvajanjem nadomestnega zdravljenja pri okvarah nekaterih endokrinih žlez. Objavila je več kot 90 strokovnih člankov. Bila je tudi asistentka na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani.

Slika 1.9.7.3b: Otvoritev nove Pediatrične klinike (z leve): prim. Jožica Anžič, glavna medicinska sestra Marinka Purkat, dipl. m.s.in Mihaela Jurčec, strokovna sodelavka.

Slika 1.9.7.3c: Na predavanju. Spredaj desno prim. Jožica Anžič ob prim. Igorju M. Ravniku. Zadaj razpravlja prof. dr. Rok Orel, ob njem doc. dr. Matjaž Homan.

Vodenje službe za hemato-onkologijo je prevzela po upokojitvi prim. Naste Mihevc Srakar leta 1990 in jo nato vodila vse do leta 2004. V obdobju 2002–2009 je bila namestnica strokovnega direktorja Pediatrične klinike (Sliki 1.9.7.3b in c).

Slika 1.9.7.4a: Prim. Majda Benedik Dolničar.

Služba za hemato-onkologijo je uvajala najsodobnejše prijeme pri obravnavi hemofilikov, razvijala multidisciplinarni pristop in tudi tesno sodelovala s Stomatološko kliniko. Marca 1973 so uvedli ambulantno nadomestno zdravljenje začetnih krvavitve pri hemofilikih s krioprecipitatom. Sodobni pristop k zdravljenju hemofilikov je oviral prehajanje odraščajočih bolnikov k internističnim hematologom. Mladi hemofiliki so vsako poletje z zdravstveno ekipo klinike letovali v Kraljevcu, kjer se je vzpostavilo in utrdilo sodelovanje s prostovoljci. Tovrstno obliko obravnave kliničnih bolnikov danes imenujemo »obnovitvena rehabilitacija« in vsebinsko poteka v obliki taborov hemofilikov in otrok z rakom, ki pa niso vključeni v program obnovitvene rehabilitacije« v okviru ZZZS.

Leta 1980 se je po opravljenem specialističnem izpitu iz pediatrije delu na hemato-onkološkem oddelku priključila **prim. Majda Benedik Dolničar**. Bila je asistentka na Katedri za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani, vodja oddelka za otroško hematologijo in predsednica Združenja za pediatrijo pri SZD (1996–2003). Od leta 1986 vodi Nacionalni center za hemofilijo in je tudi vodja Strokovnega sveta Društva hemofilikov Slovenije, ki kot najvišji strokovni organ na Slovenskem obli-

kuje doktrino zdravljenja prirojenih motenj strjevanja krvi. Leta 1994 je uvedla in organizacijsko izpeljala nadomestno zdravljenje Gaucherjeve bolezni v Sloveniji. Po povratku s študijskega izpopolnjevanja v Milanu je leta 1983 uvedla nadomestno zdravljenje bolnikov s hemofilijo na domu (1984) in nato še nepretrgano infuzijo koncentrata faktorja VIII/IX pri bolnikih s hemofilijo (1995) ter genetsko svetovanje pri hemofiliji in

številne diagnostične postopke na področju hemostaze, genetike hemofilije in Gaucherjeve bolezni. Odločilno je sodelovala pri zagotavljanju varne transfuzije krvi in krvnih pripravkov v Sloveniji (1984–1985) ter pri nacionalni oskrbi z zadostnimi količinami varnih pripravkov za nadomestno zdravljenje hemofilije (od leta 1985 dalje) (Sliki 1.9.7.4a in b).

Za otroke z rakom oziroma njihove starše je skupaj s sodelavci pripravila in uredila zdravstvenovzgojna priročnika Ko otrok zbolí za rakom in Dolgoročne posledice zdravljenja raka.

V 60. letih prejšnjega stoletja so številni hemofiliki, da bi se lahko izšolali za poklic, živeli zunaj domačega okolja, večina v Zavodu za invalidno mladino v Kamniku. Ta možnost za bolnike ni bila optimalna. V okviru Centra za hemofilijo so spodbujali samoorganiziranje bolnikov in še pred ustanovitvijo »laične« organizacije za ta namen izobraževali osebje. Leta 1980 sta bila ustanovljena Društvo hemofilikov in Strokovni svet, ki je združeval predstavnike vseh zdravstvenih terciarnih služb, odgovornih za hemofilijo. S preseganjem meja posameznih klinik se je v okviru Strokovnega sveta počasi oblikovala enotna nacionalna doktrina zdravljenja. Leta 1981 so nadomestno zdravljenje z uvedbo nadomestnega zdravljenja v najbližji regionalni bolnišnici oz. zdravstvenem domu približali domu hemofilika. Center za hemofilijo je v organizaciji Društva hemofilikov v vseh regionalnih bolnišnicah in zdravstvenih domovih, kjer so hemofiliki prejeli krioprecipitat, posredoval znanje o hemofiliji v obliki seminarjev »Živeti s hemofilijo«. Seminarje, ki so potekali v letih 1984–1985, so obiskovali zdravstveno osebje in lokalni bolniki. Prvi hemofilik, ki je po temeljitem ogledu domačih razmer ob obisku predsednika Društva hemofilikov in prim. Majde Benedik Dolničar dobil dovoljenje za samozdravljenje na domu, je bil s Kozjanskega, kjer nadomestnega zdravljenja v zdravstveni ustanovi ni bilo mogoče zagotoviti.

Slika 1.9.7.5: Na predavanju o hemofiliji (z desne): prof. dr. Franc Srakar; druga z desne prim. Nasta Mihevc Srakar; četrta z desne prim. Majda Benedik Dolničar.

Slika 1.9.7.4b: Predsednica Združenja za pediatrijo prim. Majda Benedik Dolničar na kongresu v Portorožu (levo), ob njej asist. dr. Borut Bratanič in prof. dr. Alojz Gregorič.

V tim obravnave hemofilikov je bil že v 60. letih vključen ortoped, najprej prof. dr. Franc Srakar, nato prim. Boštjan Baebler, od leta 1990 pa doc. dr. Janez Breclj (Slika 1.9.7.5).

Leta 1988 so v prizidku Pediatrične klinike uradno odprli novi hemato-onkološki oddelek. Sredstva za dokončanje in opremo kleti je zagotovilo Društvo hemofilikov Slovenije. Društvo ves čas financira redne naloge Centra za hemofilijo (Nacionalni register kot uradno zbirko podatkov, v katerih je zabeležena slehernna infuzija za nadomestno zdravljenje hemofilikov v bolnišnicah, ambulantah in doma v Sloveniji). Pobudnica in predsednica gradbenega odbora je bila prof. dr. Majda Benedik, ki je otvoritev dočakala že kot upokojenka. Istega leta je prim. Majda Benedik

Dolničar ustanovila Sklad za pomoč otroku z rakom in krvnimi boleznimi, ki se je leta v skladu z zakonodajo 1994 preimenoval v Ustanovo za pomoč otroku z rakom in krvnimi boleznimi.

Od konca leta 1985 pa do avgusta 1994 je bila na hemato-onkološkem oddelku zaposlena **Ajda Cimperman, dr. med.**, ki se je po dokončani specializaciji s hemato-onkološko usmeritvijo odločila za nadaljevanje dela v zasebni pediatrični ambulanti (Slika 1.9.7.6).

Slika 1.9.7.6: Ajda Cimperman, dr. med.

Center za hemofilijo je posebno pozornost namenjal problematiki kostno-mišičnega sistema hemofilikov. Tako je leta 1986 v organizaciji Pediatrične klinike in Društva hemofilikov potekal izobraževalni seminar o fizioterapiji, ki so ga pripravili strokovnjaki največjega nemškega centra za hemofilijo v Bonnu pod vodstvom prof. dr. Brackmanna in fizioterapevte Voegen. Seminarja se je udeležilo približno 10 fizioterapevtk s številnih ustanov in krajev, ki so se usposobile za delo s hemofiliki. Nadaljevanje omenjene strokovne pobude je redna ambulantna vadba hemofilikov na Ortopedski kliniki, ki jo sofinancira Društvo hemofilikov.

Leta 1993 so v Sloveniji uvedli molekularnogenetsko diagnosticiranje in svetovanje za hemofilijo v sodelovanju s prof. dr. R. Komelom z Inštituta za biokemijo MFUL, leta 1998 pa so dejavnost v celoti prenesli v molekularnogenetski laboratorij Pediatrične klinike (dr. Maruša Debeljak, inž. biologije).

Leta 2000 je bilo v Sloveniji registriranih 153 bolnikov s hemofilijo A, 20 bolnikov s hemofilijo B in 45 bolnikov s von Willebrandovo boleznijo. S poglobitvijo znanja o von Willebrandovi bolezni ter predstavitvijo načel diagnosticiranja in zdravljenja je število diagnosticiranih bolnikov s von Willebrandovo boleznijo postopno naraščalo; danes je v registru že 131 bolnikov.

Center za hemofilijo je v 90. letih uvedel in uspešno izpeljal program eradikacije inhibitorjev proti faktorju VIII s protokolom za sprožitev imunske tolerance.

Prvo alogenično presaditev kostnega mozga pri otroku z aplastično anemijo je leta 1991 opravila prim. Majda Benedik Dolničar, istega leta pa je pri bolniku z nevroblastomom prim. Jožica Anžič izpeljala tudi prvo avtologno presaditev kostnega mozga.

Po odhodu Ajde Cimperman, dr. med., se je na izpraznjenem mestu leta 1994 zaposlil **prof. dr. Janez Jazbec**, ki je bil pred tem kot mladi raziskovalec zaposlen na Infekcijski kliniki v Ljubljani. V naslednjih letih se je zdravniško osebje dodatno okrepilo še z zaposlitvijo Polonce Mali, dr. med. (leta 1994), in dr. Lidije Kitanovski (leta 1995). Kot mlada raziskovalka se je v delo leta 1995 vključila še dr. Veronika Velenšek, ki je svoje raziskovalno delo opravljala v okviru programa sledenja poznih posledic zdravljenja raka v otroštvu pod mentorstvom prof. dr. Berte Jereb in leta 2006 uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo z naslovom

Slika 1.9.7.7: Klinična psihologinja dr. Martina Bürger Lazar.

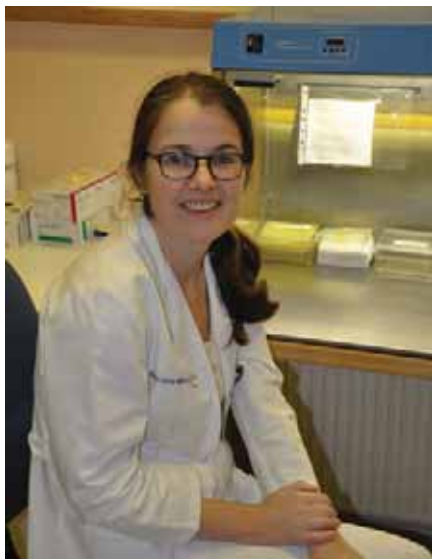
»Okvara srca po zdravljenju raka v otroštvu«. Leta 2004 je prof. dr. Janez Jazbec zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom »Tveganje za sekundarno neoplazmo pri otrocih z rakom« pod mentorstvom prof. dr. Berte Jereb. Istega leta je dr. Lidija Kitanovski uspešno zagovarjala magisterij in leta 2014 še doktorat.

Leta 1995 se je na oddelku zaposlila psihologinja **asist. dr. Martina Bürger Lazar**, ki se je dejavno vključila v raziskovalno delo in leta 1999 magistrirala s temo »Psihološke značilnosti mladih odraslih, ki so v otroštvu ali mladostništvu preboleli raka«. Po opravljeni specializaciji iz klinične psihologije je v okviru Centra za otroško onkologijo uspešno vzpostavila dejavnost klinične psihologije, kar je pomemben korak k celostni obravnavi otrok z rakom. Leta 2013 je doktorirala s študijo »Osebnostni in psihosocialni dejavniki starševskega doživljanja poteka bolezni in zdravljenja pri otrocih, obolenih za rakom« (Slika 1.9.7.7).

Leta 2000 so pod vodstvom prof. dr. Janeza Jazbeca na Pediatrični kliniki opravili prvo haploidentično presaditev kostnega mozga, prvo presaditev perifernih matičnih celic od nesorodnega dajalca pa leta 2002.

Molekularnogenetsko preiskavo pri akutni limfoblastni levkemiji so uvedli leta 2002. Razvoj metode so spodbudili sodelavci Službe za hemato-onkologijo, razvila pa jo je **dr. Maruša Debeljak**, inž. biologije (Slika 1.9.7.8).

Leta 2001 so v Službi za onkologijo in hematologijo prevzeli v obravnavo tudi otroke s tumorji osrednjega živčnega sistema, pri katerih je po operativnem zdravljenju indicirano dodatno zdravljenje s kemoterapijo ali z obsevanjem. Ti otroci so bili do tedaj obravnavani v okviru Kliničnega oddelka za otroško nevrologijo, vendar je razvoj na področju otroške nevro-onkologije narekoval vse bolj intenziven kemoterapevtski pristop, ki je na omenjenem področju zahteval dodatna znanja. **Dr. Lidija Kitanovski** je ustanovila multidisciplinarno skupino za zdravljenje otrok z rakom centralnega živčnega sistema, ki poleg hemato-onkologov vključuje tudi otroške nevrologe, nevrokirurge, nevroradiologe in radioterapevte (Slika 1.9.7.9).

Slika 1.9.7.8: Diplomirana biologinja dr. Maruša Debeljak.

Slika 1.9.7.9: Dr. Lidija Kitanovski.

Najpomembnejši preskok na področju raziskovalnega dela je vsekakor dejavno vključevanje v mednarodne raziskave. Prvo tovrstno sodelovanje je omenjeno sodelovanje v raziskavi zdravljenja nefroblastomov (SIOP), ki se je začelo leta 1971. Oddelek se je nato vključil tudi v mednarodno raziskavo otrok s hepatoblastomom. V zadnjih letih se oddelek dejavno udeležuje v raziskavah na področju zdravljenja otrok z rabdoidnim tumorjem, glioblastomom, nizkomalignim gliomom, intrakranialnim germinomom in karcinomom horoidnega pleteža. Od leta 2004 sodeluje tudi v mednarodni raziskavi o zdravljenju otrok in mladostnikov z akutno limfoblastno levkemijo BFM ALL-IC 2002, od leta 2008 pa tudi v raziskavi zdravljenja akutne mieloblastne levkemije BFM AML 2004. Zdravljenje po mednarodnih smernicah otrokom z rakom omogoča kakovostno zdravljenje, ki je primerljivo z zahodnoevropskimi standardi ter hkrati omogoča preverjanje rezultatov in primerjavo z rezultati zdravljenja v svetu.

Znanstvenoraziskovalno delo poteka tudi v okviru domačih ustanov. V sodelovanju s skupino, ki jo na Onkološkem inštitutu vodi prof. dr. Berta Jereb, so intenzivno proučevali pozne posledice zdravljenja raka v otroštvu. Na področju kliničnih raziskav že več let poteka raziskovanje bioloških označevalcev za opredelitev infektivnih zapletov pri otrocih z nevtropenijo. Na predkliničnem področju v zadnjih letih v sodelovanju z Inštitutom za klinično biokemijo in Fakulteto za farmacijo poteka intenzivno preučevanje vpliva genskih polimorfizmov na dovzetnost za nastanek raka v otroštvu in na pojav neželenih učinkov kemoterapevtskega zdravljenja. Na tem področju je bilo vzpostavljeno tudi mednarodno sodelovanje z bolnišnico Children's Hospital of Philadelphia (ZDA), ki se je izkazalo z več kot 20 objavami v mednarodnih strokovnih publikacijah.

Slika 1.9.7.10: Asist. Vladan Rajić in prim. Jožica Anžič.

Aktivno delo na pedagoškem področju poteka v okviru dodiplomskega in podiplomskega pouka študentov medicine in stomatologije ter specializantov pediatrije in družinske medicine. V pedagoškem procesu so udeleženi vsi zaposleni. Naziv asistenta so pridobili dr. Lidija Kitanovski, **dr. Veronika Velenšek** in **asist. Vladan Rajić**. Diplomirana psihologinja dr. Martina Bürger Lazar je kot asistentka delno zaposlena na Katedri za psihiatrijo, prof. dr. Janez Jazbec in asist. Vladan Rajić pa na Katedri za pediatrijo. Asist. Vladan Rajić je med drugim dejaven tudi na področju presaditev kostnega mozga (Slika 1.7.7.10).

Vodenje hemato-onkološkega oddelka je leta 2001 prevzel **prof. dr. Janez Jazbec** in leta 2004 tudi vodenje službe. Z intenzivnim strokovnim, raziskovalnim in pedagoškim delom je dosegel kliničnost oddelka, ki je leta 2008 pridobil naziv Klinični oddelek za otroško hematologijo in onkologijo (Sliki 1.9.7.11a in b).

Prof. dr. Janez Jazbec se je rodil 12. Julija 1962 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1988 in kot zdravnik raziskovalec v obdobju 1989–1993 deloval na Kliniki za infekcijske bolezni in vročinska stanja v Ljubljani. Leta 1991 se je udeležil dvomesečnega izpopolnjevanja na otroški kliniki Von Haunerschen Kinderklinik v Münchnu. Leta 1993 je zagovarjal magistrsko nalogo z naslovom »Vpliv terapije z midekamicinom na klinični potek pertusisnega sindroma«. Od leta 1994 je zaposlen v Službi za onkologijo in hematologijo Pediatrične klinike. V naziv asistent je bil izvoljen leta 1995. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1997. Vodja Službe za onkologijo in hematologijo Pediatrične klinike v Ljubljani

Slika 1.9.7.11a: Prof. dr. Janez Jazbec.

Slika 1.9.7.11b: Prof. dr. Janez Jazbec (desno) in prof. dr. Rok Orel, skrajno desno prim. Marjeta Sever Novosel.

je od leta 2001. Leta 2004 je zagovarjal doktorat »Sekundarne neoplazme po zdravljenju raka v otroštvu« in bil leto kasneje izvoljen v naziv docent pri predmetu Pediatrija. Leta 2007 je bil imenovan za predstavnika Republike Slovenije v Odboru za pediatrijo pri Evropski agenciji za zdravila (EMA). Leta 2013 je postal izredni profesor pediatrije.

Predvsem po zaslugi prim. Majde Benedik Dolničar Klinični oddelek za otroško hematologijo in onkologijo orje tudi ledino na področju paliativnega zdravljenja pri otrocih in tudi širše v UKC Ljubljana ter celotnem slovenskem prostoru.

Na oddelku delujejo še **asist. Simona Avčín** (Slika 1.9.7.12), **Maja Česen Mazič, dr. med.** (Slika 1.9.7.13), **asist. dr. Barbara Faganel Kotnik** (Slika 1.9.7.14), **asist. Marko Kavčič** in **Orjana Velikonja, dr. med.** (Slika 1.9.7.15).

Slika 1.9.7.12: Asist. Simona Avčín.

Slika 1.9.7.13: Maja Česen Mazič, dr. med.

Slika 1.9.7.14: asist. dr. Barbara Faganel Kotnik

Slika 1.9.7.15: Orjana Velikonja, dr. med.

1.9.8 Endokrinologija

Nekdaj so otroci s sladkorno boleznijo ležali v bolnišnici med odraslimi bolniki z isto boleznijo. Prejemali so strogo odmerjeno dieto in večkrat dnevno injekcije inzulina. **Prof. dr. Lev Matajc** (Slika 1.9.8.1) je po obisku prof. Lestradata leta 1960 (Slika 1.9.8.2) tudi na Pediatrični kliniki v Ljubljani uvedel moderno vodenje sladkorne bolezni s samokontrolo in odmerjanjem odmerkov inzulina glede na vrednosti sladkorja v urinu in kasneje glede na vrednosti krvnega sladkorja.

Slika 1.9.8.1: Prof. dr. Lev Matajc.

Slika 1.9.8.2: Prof. dr. Henri Lestradet.

Leto 1960 tako štejejo za začetek endokrinološke dejavnosti, endokrinološki oddelek pa je bil ustanovljen leta 1963.

Prof. dr. Lev Matjac se je rodil 6. februarja 1914 v Ljubljani. Medicino je študiral v Ljubljani in Zagrebu, kjer je bil promoviran leta 1938. Po končani vojaški obveznosti je leta 1938 opravljal prakso v Splošni bolnišnici v Ljubljani in

leta 1940 deloval kot splošni zdravnik v Sevnici. Po 2. svetovni vojni je tri leta opravljal službo ambulantnega zdravnika Državnega zavoda za socialno zavarovanje v Kranju, leta 1948 pa se je zaposlil na Otroški kliniki v Ljubljani, kjer je pričel specializacijo iz pediatrije. Specialistični izpit je opravil leta 1951 na Pediatrični kliniki v Zagrebu. Istega leta je bil na Medicinski fakulteti v Ljubljani izvoljen za asistenta, leta 1956 za docenta in leta 1961 za izrednega profesorja pediatrije. V obdobju 1964–1969 je bil ravnatelj Otroške klinike in kasneje namestnik ravnatelja. Leta 1971 je opravil doktorat znanosti in bil leta 1972 izvoljen za rednega profesorja pediatrije. Od leta 1978 do leta 1982 je bil predstojnik Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete, naloge učitelja pediatrije pa je opravljal vse do upokojitve leta 1984 (Slika 1.9.8.3).

Slika 1.9.8.3: Prof. dr. Lev Matajc s sodelavci na oddelku CI. Na njegovi levi prof. dr. Ciril Kržišnik, dolgoletna tajnica ga. Breda Stergar, Ivica Zupančič, dipl. m. s., in medicinski sestri Mihaela Jurčec in Zvonka Žnidar.

V začetku svoje strokovne dejavnosti se je izpopolnjeval v pediatriji, predvsem v Veliki Britaniji, v Londonu pri prof. Lightwoodu in na Pediatričnih klinikah v Stuttgartu, Heidelbergu in Parizu. S pridobljenimi izkušnjami se je lahko posvetil pediatrični strokovni in socialni problematiki ter vzgojni dejavnosti. V klinično pediatrijo je uvedel moderne načine rehidriranja dojenčkov, poudarjal pomen dojenja in pravilne prehrane zdravih in bolnih otrok ter pomembno prispeval k sodobnemu diagnosticiranju in zdravljenju rahitisa ter drugih presnovnih motenj.

Kasneje se je usmeril v otroško endokrinologijo in nefrologijo. Navezal je stike s strokovnjaki endokrinološkega oddelka New England Medical Centre v Bostonu (ZDA) in kasneje predvsem s prof. dr. Henrijem Lestradetom s klinike Herold v Parizu (Francija). Na osnovi sodelovanja z omenjenimi ustanovami, predvsem Centre d'Etudes sur le Diabète et la Nutrition chez l'Enfant in njegovim vodjem prof. dr. Le-

Slika 1.9.8.4: Prof. dr. Lev Matajc z varovanci na poletni koloniji otrok s sladkorno boleznijo v Kraljevici leta 1979.

stradetom, je leta 1963 vzpostavil Oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni na Otroški kliniki v Ljubljani. Strokovno ga je vodil vse do upokojitve in tudi kasneje sodeloval kot svetovalec. Plod tesnega sodelovanja s prof. dr. Lestradetom sta bila uvedba samokontrole s prilagajanjem odmerkov inzulina analizi glukozurije in kasneje glikemije ter uravnavanje prehrane pri zdravljenju otrok in mladostnikov s sladkorno boleznijo v zgodnjih 60. letih. Kljub nasprotovanju konzervativnih diabetologov je vztrajal pri modernem načinu vodenja mladih bolnikov, kar se je izkazalo kot pravilno, saj so bila sodobna načela zdravljenja inzulinsko odvisnih diabetikov na osnovi samokontrole kasneje sprejeta kot najprimernejša. S sodelavci je organiziral Center za edukacijo mladih diabetikov in njihovih staršev ter Klub staršev diabetičnih otrok, priskrbel finančna sredstva za nakup bolj kakovostne, a dražje prehrane diabetičnih otrok, organiziral poletno kolonijo v Kraljevici in poskrbel za izdajanje revije »Sladkorčki« (Slika 1.9.8.4).

Leta 1974 je v Parizu sodeloval pri ustanovitvi Mednarodne skupine za študije diabetesa pri otrocih in mladostnikih (ISGD) in v njej sodeloval vse do upokojitve. Bil je član združenja International College of Paediatrics in nacionalne komisije za UNICEF.

Udeležba na mednarodnih simpozijih o motnjah rasti, ki jih je organiziral Američan kitajskega porekla Li v letih 1967, 1971 in 1975 v Milanu, mu je omogočila sodelovanje s strokovnjaki, ki so uvedli zdravljenje hipofizne nanosomije z rastnim hormonom. Tako je tudi sam in kasneje s sodelavci v Sloveniji pričel z zbiranjem kadavrskih hipofiz, iz katerih so ekstrahirali rastni hormon, sprva v ZDA in kasneje v Italiji. Tako je lahko začel kot prvi v takratni Jugoslaviji uspešno zdraviti otroke s pomanjkanjem ravnega hormona že leta 1969.

Raziskoval je tudi funkcijo nadledvičnih žlez pri adipoznih otrocih, kar je bila tudi tema njegove doktorske disertacije leta 1971.

Zaradi obširnega znanja in bogatih izkušenj je bil vabljn na številna strokovna srečanja v tujini, kjer je dejavno nastopal in tako utrdil ugled slovenske pediatrične endokrinologije.

Slika 1.9.8.5: Prof. dr. Lev Matajc.

strupitev na osnovi analiz gobjih trosov, z nastopi na televiziji in radiu ter s prispevki v dnevnem časopisju pa se je osebno udeleževal tudi pri preprečevanju zastrupitev z gobami. Med njegovimi publikacijami moramo omeniti učbenik pediatrije za medicinske sestre, ki je izšel leta 1962 z dopolnjeno izdajo leta 1974, in skripta »Diabetes mellitus infantilis et juvenilis« leta 1979, namenjena študentom medicine, specializantom

Slika 1.9.8.6: Prim. Henrik Peče (levo) in prof. dr. Lev Matajc na 8. Derčevih dnevih.

Tudi v domovini je sodeloval na vseh pomembnih pediatričnih endokrinoloških srečanjih. Dejavno je nastopal na sestankih Pediatrične in Endokrinološke sekcije SZD, ki ji je predsedoval štiri leta. Organizacijsko in strokovno je bil dejaven tudi po upokojitvi, saj je leta 1987 sodeloval na Mednarodni konferenci o detekciji konatalne hipotireoze v Ljubljani, leta 1988 na Mednarodnem simpoziju o novostih iz pediatrične in adolescentne endokrinologije ter leta 1989 na 15. letnem srečanju ISGD na Bledu (Slika 1.9.8.5).

Bil je tudi član uredništva Zdravstvenega vestnika in Jugoslovanske pediatrije ter odgovorni urednik revije *Endocrinologia iugoslavica*.

V domačih in tujih revijah je s sodelavci objavil več kot 100 strokovnih prispevkov, ki pričajo o njegovi izredni širini in strokovni razgledanosti, saj so dela poleg pediatrične endokrinologije in diabetologije obsegala tudi socialno pediatrijo, dietetiko, neonatologijo, nefrologijo, pulmologijo in revmatologijo. V več delih obravnava tudi področje osebnega konjička, gobarstva, in v njih posreduje svoje bogate izkušnje s prepoznavanjem gob in zdravljenjem zastrupitev s strupenimi gobami, zlasti z zeleno mušnico. Uvedel je zgodnje diagnosticiranje odkrivanja nekaterih zastrupitev na osnovi analiz gobjih trosov, z nastopi na televiziji in radiu ter s prispevki v dnevnem časopisju pa se je osebno udeleževal tudi pri preprečevanju zastrupitev z gobami. Med njegovimi publikacijami moramo omeniti učbenik pediatrije za medicinske sestre, ki je izšel leta 1962 z dopolnjeno izdajo leta 1974, in skripta »Diabetes mellitus infantilis et juvenilis« leta 1979, namenjena študentom medicine, specializantom pediatrije in vsem zdravnikom, ki obravnavajo sladkorno bolezen pri otrocih. Nadvse pomembna je tudi knjižica »Prehrana zdravega in bolnega dojenčka«, ki jo je leta 1975 napisal s strokovnimi sodelavci in jo je s skoraj 10 dopolnjenimi ponatisi poznala večina slovenskih mater.

Prof. dr. Lev Matajc je predaval pediatrijo številnim generacijam študentov medicine pa tudi specializantom in specialistom pediatrije v okviru Derčevih pediatričnih dnevov, podiplomskega izobraževanja iz pediatrije, ki ga je prvič organiziral leta 1966 in od tedaj redno poteka še danes (Slika 1.9.8.6).

Dolga leta je organiziral program specializacije iz pediatrije, bil mentor specializantom ter s strokovnim svetovanjem in inštrukcijami pomembno sodeloval pri organizaciji in dvigu kakovosti dispanzerske in bolnišnične pediatrične dejavnosti v Sloveniji.

Več let je strokovno vodil Zavod za revmatske in srčne rekonvalescente dr. Marko Gerbec (današnji Center za zdravljenje bolezni otrok) v Šentvidu pri Stični, kjer so se zdravili in okrevali tudi številni mladi bolniki z drugimi boleznimi, ki so se v večini pred tem zdravili na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Kroničnim bolnikom je z organiziranjem ustreznih delovnih skupin omogočal vsestransko zdravniško pomoč in rehabilitacijo pa tudi šolanje in zaposlitev, kar je marsikateremu bolniku omogočilo normalno in samostojno življenje.

Za svoje delo je leta 1959 prejel odlikovanje Red dela 2. stopnje, leta 1965 odlikovanje Red zaslug za narod s srebrnimi žarki, leta 1979 odlikovanje Red republike s srebrnim vencem in leta 1988 nagrado doktorja Jožeta Potrča za življenjsko delo.

Vse do usodne bolezni je prof. dr. Lev Matajč redno obiskoval endokrinološki oddelek. Od mlajših sodelavcev nikdar ni bilo slišati žal besede na njegov račun. Ambulantno delo je opravljal tudi po upokojitvi, vse do smrti 11. maja 1990.

Slika 1.9.8.7: Prof. dr. Lev Matajč in prim. Ljubica Brus.

Tesna sodelavka prof. dr. Leva Matajca je bila **prim. Ljubica Brus**, ki je za njim prevzela vodenje oddelka in službe.

Prim. Ljubica Brus je bila rojena 5. julija 1927 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je promovirala leta 1955. Po stažu se je leta 1956 zaposlila v ambulanti Polhov Gradec, kjer je delala kot splošni zdravnik do leta 1959. Tedaj je bila sprejeta na mesto sekundarija na Pediatrični kliniki v Ljubljani, kjer je leta 1964 opravila specializacijo iz pediatrije in tudi specialistični izpit. Leta 1963 je dobila mesto sobnega zdravnika na endokrinološkem oddelku Pediatrične klinike, leta 1974 je postala vodja oddelka, od leta 1984 pa do upokojitve leta 1990 pa je bila vodja službe za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove, ki je konec 80. let prerasla v kliniko (Slika 1.9.8.7).

Ko je v 60. letih prof. dr. Lev Matajč v Sloveniji po francoskem vzoru uvedel moderen način obravnave otrok s sladkorno boleznijo s samokontrolo oz. prilagajanjem odmerkov inzulina parametrom metabolne kontrole ter uvedel regulirano diabetično prehrano, mu je pri tem največ pomagala prav prim. Ljubica Brus. Kasneje se je posvečala predvsem zdravljenju diabetičnih otrok in dejavno sodelovala pri izvajanju modernega zdravstvenega in socialnega varstva mladih bolnikov (Slika 1.9.8.8.).

Skupaj s prof. dr. Levom Matajcem je pričela leta 1967 organizirati poletne kolonije za mlade diabetike. Leta 1971 sta uspešno pridobila finančna sredstva za dražjo diabetično prehrano. Leta 1977 je sodelovala

pri organizaciji Kluba staršev diabetičnih otrok in mladostnikov, ki se od tedaj srečujejo na letnih strokovnih srečanjih. Predavanja na srečanjih so pravzaprav namenjena izobraževanju mladih diabetikov in njihovih staršev, ki je sprva potekalo v okviru »Šole za diabetike« Centra za edukacijo juvenilnih diabetikov, ki ga je vodila prim. Ljubica Brus vse do leta 1990. Leta 1971 je pričela z izdajanjem poljudne revije za mlade diabetike in njihove starše »Sladkorčki« ter bila njena glavna in odgovorna urednica vse do smrti.

Slika 1.9.8.8: Prim. Ljubica Brus (tretja z leve) z medicinskimi sestrami endokrinološkega oddelka ob rojstnem dnevu dečka Nelija s sladkorno boleznijo. Na skrajni levi je Marija Istenič, VMS, ob njej Cvetka Miklič, SMS. Desno od Nelija Ika Savšek, SMS, Marina Jerina, SMS, in na skrajni desni glavna medicinska sestra oddelka Zdenka Marolt, VMS.

Prim. Ljubica Brus je dve leti vodila klinične seminarje na Pediatrični kliniki. Sodelovala je kot član izpitne komisije pri specialističnih izpiti iz pediatrije in bila mentor zdravnikom-stažistom med njihovim stažem na Pediatrični kliniki. Od leta 1980 je bila organizator specialističnega staža iz zdravstvenega varstva otrok in mladine za specializante splošne medicine (Slika 1.9.8.9).

Slika 1.9.8.9: Prim. Ljubica Brus (levo) v pogovoru z vodstvom Pediatrične klinike leta 1988.

Dejavno se je udeleževala številnih strokovnih srečanj s področja pediatrične endokrinologije. Skupaj s sodelavci je izdala več kot 100 strokovnih in poljudnih člankov. Bila je član Pediatrične in Endokrinološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva, Odbora za diabetes ter Združenja pediatrov in endokrinologov Jugoslavije. Leta 1987 je prejela naziv primarij. Prim. Ljubica Brus je umrla leta 1990, le nekaj mesecev za prof. dr. Levom Matajcem.

Prof. dr. Levu Matajcu in prim. Ljubici Brus se je decembra leta 1971 na endokrinološkem oddelku pridružil **prof. dr. Ciril Kržišnik**, ki se je rodil 5. julija 1944 v Ljubljani. Po specialističnem izpitu iz pediatrije leta 1976 se je usmeril v področje otroške endokrinologije in diabetesa. Tako se je leta 1976 udeležil podiplomskega izobraževanja iz diabetologije v okviru Evropskega združenja za diabetes (EASD) in leta 1987 podiplomskega izobraževanja iz pediatrične endokrinologije in diabetologije v Indianapolisu (ZDA) ter leta 1993 v Parizu in v Bostonu (ZDA). Po zagovoru diplomskega dela v okviru akademske specializacije z naslovom »Dnevni ritem kortizola pri juvenilnih diabetikih« leta 1980 se je poglobil v študijo glikoziliranih hemoglobinov in leta 1987 doktoriral s temo »Glikozilirani hemoglobini v frakcijah eritrocitov različne starosti – novi parameter metabolne urejenosti insulinsko odvisnih diabetikov«. Leta 1987 je postal docent, leta 1992 izredni profesor in leta 1997 redni profesor pediatrije.

Dejavno je nastopil na več domačih in tujih simpozijih in kongresih (Slika 1.9.8.10), med drugim na letnem srečanju Mednarodnega združenja za otroški diabetes (ISGD – ISPAD) leta 1979 v Berlinu, kjer je predstavil odmevno raziskavo o izločanju C-peptida med remisijo pri diabetikih, in čez dve leti (1981) v Paraflugelu pri Barceloni postal aktivni član omenjenega združenja. Leta 1989 je organiziral 15. letno srečanje ISGD – ISPAD na Bledu, na katerem se je zbralo več kot 200 udeležencev s celega sveta (Slika 1.9.8.11).

Slika 1.9.8.10: Prof. dr. Ciril Kržišnik kot moderator plenarnega predavanja na diabetološkem simpoziju v Paviji.

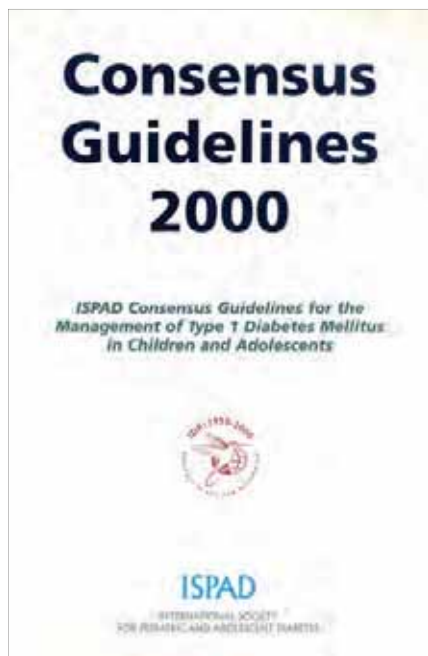
Slika 1.9.8.11: Prof. dr. Laszlo Madacsy iz Miskolca in prof. dr. David Baum iz Oxforda predavata o diabetesu na srečanju združenja ISGD – ISPAD leta 1989 na Bledu.

Slika 1.9.8.12: Prof. dr. Dieter Schönberg (desno) in prof. dr. Ciril Kržišnik ob otvoritvi srečanja združenja ESPE v Heidelbergu leta 1984.

Združenje endokrinologov Jugoslavije mu je leta 1985 zaradi strokovnih dosežkov na tem področju podelilo naziv endokrinolog. Štiri leta je bil tajnik Endokrinološke sekcije SZD (Slika 1.9.8.12).

Z raziskovalnim delom se je posvečal več področjem, kot so funkcija nadledvičnih žlez pri diabetikih, mukopolisaharidoze, dedna pritlika-

Slika 1.9.8.13: Smernice za vodenje sladkorne bolezni v okviru združenja IDF–ISPAD.

vost na otoku Krku, endokrinopatije pri otrocih, zdravljenih zaradi raka, avtoimunski tiroiditis pri diabetikih, golšavost pri otrocih in klinična učinkovitost ravnega hormona ter ravnega faktorja IGF-1 pri neobčutljivosti na ravnega hormon. Kot predstavnik Slovenije je v obdobju 1989–2012 sodeloval v strokovnem svetu Mednarodnega združenja za motnje rasti KIGS. Kot predstavnik države je sodeloval v mednarodnih epidemioloških diabetoloških projektih EURODIAB (1989–2014) in DIAMOND (1989–2002). Sodeloval je v delovni skupini Svetovne zdravstvene organizacije in Mednarodnega združenja za diabetes (WHO-IDF), ki je leta 1992 pripravila Program zdravstvenega varstva otrok in mladostnikov s sladkorno boleznijo, kasneje pa je bil soavtor Smernic za vodenje sladkorne bolezni pri otrocih, ki so bile v svetovnem merilu pripravljene v okviru združenja ISPAD (Slika 1.9.8.13).

Leta 1987 je skupaj s prof. dr. Bojanom Varlom in prof. dr. Levom Matajcem sodeloval pri organizaciji simpozija o odkrivanju hipotireoze pri novorojenčkih, na katerem je svoje izkušnje predstavila prof. dr. Ruth Illig iz Züricha.

Leta 1988 je na Medicinski fakulteti v Ljubljani organiziral »Mednarodni simpozij iz pediatrične in adolescentne endokrinologije«, na katerem sta sodelovala tudi prof. dr. Zvi Laron iz Izraela in prof. dr. Alan Rogol iz Charlottevilla (ZDA) (Sliki 1.9.8.14 in 1.9.8.15).

Slika 1.9.8.14: Mednarodni simpozij o novostih iz pediatrične in adolescentne endokrinologije.

Slika 1.9.8.15: Z leve: prof. dr. Alan Rogol, prof. dr. Mauro Pocecco, prof. dr. Zvi Laron in prof. dr. Lev Matajc.

Slika 1.9.8.16: Vabilo na letno srečanje študijske skupine AASGPED in simpozij, posvečen 30-letnici pediatrične endokrinologije v Sloveniji.

Slika 1.9.8.17: Pediater-endokrinolog Charles Buchanan iz Londona kot vabljeni predavatelj na simpoziju.

Slika 1.9.8.18: Med udeleženci simpozija so bili tudi (druga vrsta z desne): prof. dr. Marij Avčín, prof. dr. Alojz Gregorič in prim. Štefan Plut.

Leta 1990 je bil soustanovitelj študijske skupine Alps-Adria za pediatrično endokrinologijo AASGPED s sedežem v Trstu, osem let je bil član strokovnega sveta združenja in leta 1993 predsednik. Tedaj je organiziral strokovni sestanek združenja v Ljubljani, ki je bil hkrati Mednarodni simpozij o novostih iz pediatrične endokrinologije in diabetologije, posvečen 30. letnici pediatrične endokrinologije v Sloveniji (Slike 1.9.8.16, 1.9.8.17 in 1.9.8.18).

V okviru študijske skupine AASGPED so sodelovali pediatri iz Slovenije, Italije, Hrvaške, štajerskega dela Avstrije in jugozahodne Madžarske. Najodmevnejša je bila skupna raziskava avtoimunskega tiroiditisa pri otrocih s sladkorno boleznijo, ki so jo citirali skoraj stokrat.

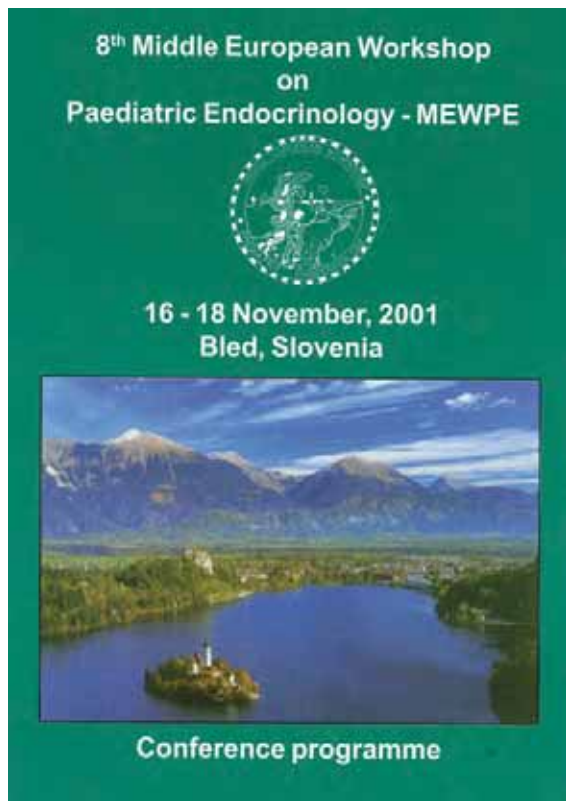
Leta 1994 je bil soustanovitelj Srednjeevropskega združenja za pediatrično endokrinologijo MESPE, ki je imelo prvi strokovni sestanek novembra 1994 v St. Oswaldu v Avstriji. Pobudniki sodelovanja so bili prof. dr. Herwig Frisch z Dunaja, prof. dr. Jan Lebl iz Prage in prof. dr. Ciril Kržišnik iz Ljubljane, kasneje pa se je skupini pridružil še prof. dr. Ferenc Peter z Madžarskega (Slika 1.9.8.19).

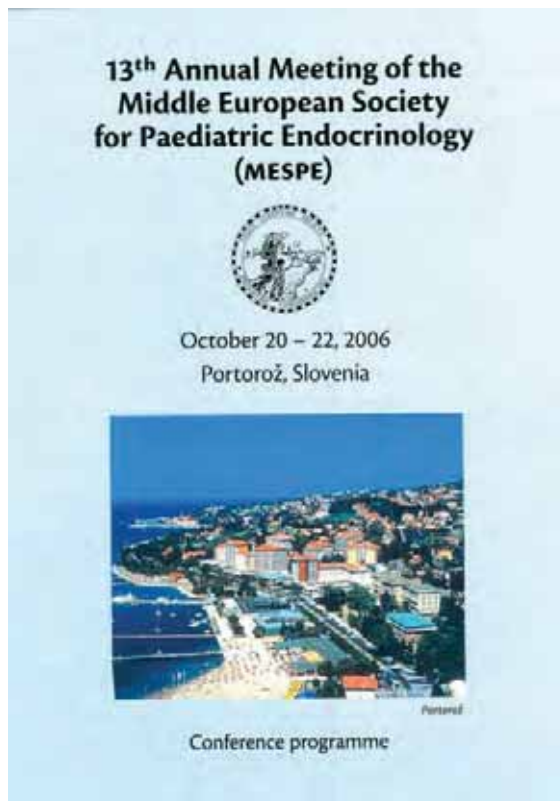
Slika 1.9.8.19: Ustanovitelji združenja MESPE: prof. dr. Jan Lebl v pogovoru s prof. dr. Herwigom Frischem; levo prof. dr. Janos Solyom, prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Ferenc Peter.

V okviru združenja so izvedli večje število skupnih raziskav, predvsem s področja kongenitalne adrenalne hiperplazije, ter izsledke objavili v uglednih revijah s številnimi citati. Letna srečanja so organizirali meseca novembra v različnih krajih Avstrije, Češke, Slovaške, Madžarske in Slovenije. V Sloveniji so tako letna srečanja združenja MEWPE-MESPE (Middle European Society of Pediatric Endocrinology) potekala na

Slika 1.9.8.20a: Vabilo na srečanje MEWPE-MESPE na Bledu (2001).

Slika 1.9.8.20b: Vabilo na srečanje MEWPE-MESPE v Portorožu (2006)

Slika 1.9.8.21: Udeleženci 8. letnega srečanja na Bledu med predavanjem.

Slika 1.9.8.22: Predavatelji na slavnostni večerji (z leve): prof. dr. Franz Waldhauser z Dunaja, prof. dr. Ian Hughes iz Cambridgea, prof. dr. Ferenc Peter iz Budimpešte, prof. dr. Zev Hocberg iz Haife, prof. dr. Ciril Kržišnik iz Ljubljane, prof. dr. Herwig Frisch z Dunaja in prof. dr. Tadej Battelino iz Ljubljane.

Bledu (1996 in 2001) (Slike 1.9.8.20 a in b, 1.9.8.21 in 1.9.8.22), v Portorožu (2006) (Slika 1.9.8.23) in v Gozdu Martuljku (2012). Leta 2013 je bilo srečanje v Banski Štiavnici na Slovaškem, leta 2014 pa v Győru na Madžarskem.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je sodeloval tudi s pediatri endokrinologi v mediteranskem prostoru. Tako je bil soustanovitelj Mediteranskega pediatričnega združenja PEMS, ki je imelo prvo letno srečanje leta 1996 v Antalyji (Turčija). Med pobudniki so bili tudi prof. dr. Zvi Laron iz Tel Aviva, prof. dr. Christos Bartsocas iz Aten, Charles Sultan iz Montpeliera, prof. dr. Jesus Argente iz Madrida (Slike 1.9.8.24 a in b) in organizator srečanja prof. dr. Olzay Neyzi iz Istanbula.

Slika 1.9.8.23: Udeleženci 13. letnega srečanja združenja MESPE v Portorožu oktobra 2006.

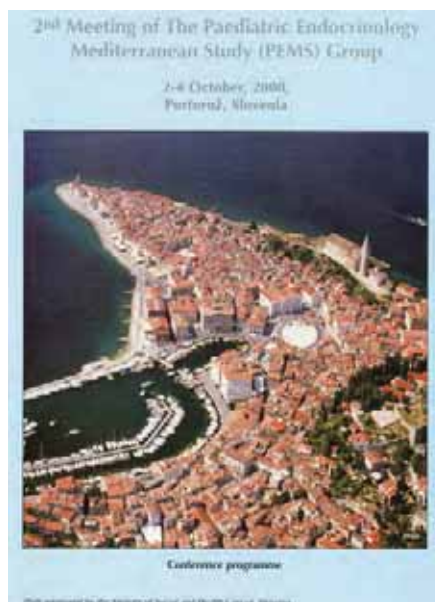

Slika 1.9.8.24a: Prvo srečanje združenja PEMS v Antalyji.

Slika 1.9.8.24b: Organizatorji srečanja: prof. dr. Olzay Neyzi (levo), prof. dr. Zvi Laron in prof. dr. Christos Bartsocas.

Drugo letno srečanje združenja PEMS je bilo leta 2000 v Portorožu (Slike 1.9.8.25 a in b ter 1.9.8.26 a in b).

Sliki 1.9.8.25 a in b: Srečanje združenja PEMS v Portorožu (2000).

Slike 1.9.8.26 a in b: Srečanja združenja PEMS v Portorožu so se udeležili tudi predstavnik Egipta prof. dr. Yehia El-Gamal (a) ter predstavniki Izraela, Makedonije in Turčije (b).

Sodelovanje se je nadaljevalo tudi kasneje, predvsem v okviru Evropskega združenja za pediatrično endokrinologijo ESPE.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je leta 1997 postal član prestižnega združenja ESPE in leta 2002 član Strokovnega sveta ESPE. Večkrat je kot recenzent prispevkov in moderator plenarnih predavanj dejavno sodeloval na letnih srečanjih. Največje priznanje pa so prof. dr. Cirilu Kržišniku in hkrati slovenski pediatrični endokrinologiji podelili leta 2003, ko so ga člani z veliko večino izvolili za organizatorja 42. letnega srečanja združenja ESPE in s tem predsednika v letu 2003 (Slike 1.9.8.27, 1.9.8.28 in 1.9.8.29).

Slika 1.9.8.27: 42. letno srečanje združenja ESPE v Ljubljani (2003).

Slika 1.9.8.28: Prof. dr. Ciril Kržišnik prejema priznanje generalnega sekretarja združenja ESPE prof. dr. Martina Savaga.

Leta 2003 je bil prof. dr. Ciril Kržišnik gostujoči urednik revije *International Journal of Experimental and Clinical Endocrinology* »Hormone Research«, od leta 2006 pa je član uredniškega odbora poljske endokri-

nološke revije »Pediatric endocrinology, diabetes and metabolism« in bosanske »Pediatrija danas«. Je ustanovitelj in glavni urednik »Slovenske pediatrije«.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je bil v obdobju 1984–1990 vodja endokrinološkega oddelka, nato pa je prevzel vodenje celotne endokrinološke službe vse do leta 1997, ko je po organizacijski prenovi Kliničnega centra vzpostavil Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove.

Slika 1.9.8.29: Udeleženci srečanja združenja ESPE. V prvi vrsti sedijo (z desne): prof. dr. Zoran Arnež, prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. Martin Savage, prof. dr. Chris Kelnar. V drugi vrsti je prof. dr. Outti Hovatta z Univerze Karolinska v Stockholmu (Švedska).

Slika 1.9.8.30: Prof. dr. Tadej Battelino.

Za njim je vodenje oddelka prevzel **prof. dr. Tadej Battelino**, ki se je rodil 7. januarja 1966 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1990, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil oktobra 1995. Med specializacijo je opravil tudi izpit ECFMG na Dunaju (1992) in izpit FLEX v Chicagu (1993). Klinično in raziskovalno se je iz pediatrične endokrinologije od junija 1993 do septembra 1994 izpopolnjeval na Loyola University v Chicagu (ZDA) (Slika 1.9.8.30).

Podiplomsko se je izpopolnjeval tudi iz molekularne biologije, raziskovalnega dela in pediatrične endokrinologije, in sicer junija 1994 v Seattlu (ZDA) ter od oktobra 1993 do marca 1994 v Maywoodu (ZDA). Doktorsko tezo z naslovom »Neurejenost presnove glukoze in spremembe mRNA za glukozne prenašalce na modelu neonatalnega endotoksičnega šoka« je uspešno zagovarjal na Medicinski fakulteti v Ljubljani aprila 1996. Po doktoratu se je od junija 1996 do novembra 1997 dodatno poglobljaval v pediatrično endokrinologijo in molekularno genetiko na Pediatrični kliniki »Robert Debré« v Parizu. Od tedaj je vodja Kliničnega oddelka za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove. Docent je postal leta 1997, izredni profesor leta 2002, od leta 2007 pa je redni profesor pediatrije.

Aprila 1999 je bil gostujoči profesor na Medicinski fakulteti Univerze na Dunaju, marca 2001 pa na Univerzi v Tel Avivu. V obdobju 2009–2012 je bil prof. dr. Tadej Battelino urednik revije »European Journal of

Slika 1.9.8.31: Prof. dr. Tadej Battelino med predavanjem.

1.9.8.32: Prof. dr. Tadej Battelino s sodelavci kliničnega oddelka in Katedre za pediatrijo (z leve): mag. Mojca Žerjav Tanšek, prof. dr. Štefan Grosek in doc. dr. Zvonka Rener Primec.

Endocrinology« in član uredniškega odbora revije »Pediatric diabetes«, sicer pa je bil recenzent v številnih revijah, npr. »Hormone Research«, »Clinical Endocrinology«, »Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism«, »Molecular Genetics and Metabolism«, »Acta Dermatovenerologica«, »Clinical Chemistry and Laboratory medicine« in »Metabolism« (Slika 1.9.8.31).

Prof. dr. Tadej Battelino je član številnih pediatričnih genetskih in endokrinoloških združenj v Sloveniji in tu-

Slika 1.9.8.33: Z leve: prof. dr. Tadej Battelino, doc. dr. Nataša Bratina, ga. Mihaela Jurčec, prof. dr. Moshe Phillip, prof. dr. Ciril Kržišnik, doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek in mag. Matejka Černelc.

jini, med drugim ESPE, EASD, ADA, ATTD in ISPAD, katerega predsednik je bil leta 2009, ko je organiziral 35. letno srečanje združenja v Ljubljani (Slika 1.9.8.32).

Njegovo raziskovalno delo je zelo obsežno. Med delom v Parizu v letih 1996 in 1997 je raziskoval embrionalni razvoj trebušne slinavke pri podganah, kasneje pa molekularnogenetske osnove kongenitalne adrenalne hiperplazije, sladkorne bolezni pri otrocih in mladostnikih,

avtizma in adipoznosti.

V zadnjem desetletju se je med drugim intenzivno ukvarjal z raziskavami kontinuiranega inzulinskega zdravljenja z inzulinskimi črpalkami in merjenjem glukoze, vključno z izpeljavo t. i. zaprte zanke. Pri tem je zelo uspešno sodeloval s predstojnikom Centra za diabetes in prodekanom Medicinske fakultete v Tel Avivu prof. dr. Moshem Phillipom in prof. dr. Thomasom Dannejem iz Nemčije (Slika 1.9.8.33).

Slika 1.9.8.34: Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni leta 2006.

Projekt zaprte inzulinske zanke oziroma »umetne celice beta« DREAM (angl. the **d**iabetes **w**ireless **a**rtificial **p**ancreas **c**onsortium) je zelo obetaven. Odmevni so tudi izsledki raziskave SWITCH (angl. sensing with insulin pump therapy to control HbA_{1c}), ki dokazujejo klinično učinkovitost senzorsko podprtega inzulinskega zdravljenja pri sladkorni bolezni tipa 1.

Prof. dr. Tadej Battelino je sodeloval tudi pri poskusih imunosupresivnega zdravljenja z Diaprep 77 in antigenom GAD65 pri diabetikih. Pomembne so tudi raziskave poskusov samomora in samopoškodovalnega vedenja pri otrocih in mladostnikih s sladkorno boleznijo tipa 1.

O svojih raziskavah je poročal kot vabljeni predavatelj na številnih domačih in tujih kongresih. Organiziral je več mednarodnih šol, predvsem s področja intenziviranega inzulinskega zdravljenja s sodobnimi tehnologijami pri otrocih s sladkorno boleznijo. S sodelavci je objavil več kot 130 prispevkov v revijah z indeksom SCI, ki so bili citirani več tisočkrat. Pomembna sta njegovo mentorstvo številnim doktorandom in tudi strokovno vodenje laboratorija, ki je s sposobno ekipo mladih inženirjev, biologov in drugih strokovnjakov ključno pripomoglo k strokovni in raziskovalni uspešnosti kliničnega oddelka (Slika 1.9.8.34).

Slika 1.9.8.35: Mag. Nina Bratanič.

Mag. Nina Bratanič, rojena 2. marca 1954, se je prof. dr. Cirilu Kržišniku pridružila na endokrinološkem oddelku leta 1987. Diplomirala je na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1978, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravila v Ljubljani leta 1987. Magisterij o zmanjšani gibljivosti sklepov pri diabetikih je zagovarjala leta 1992 na Medicinski fakulteti v Zagrebu (Slika 1.9.8.35).

Sprva se je ukvarjala z epidemiologijo sladkorne bolezni, diagnosticiranjem in zdravljenjem prezgodnje pubertete in anoreksije nervoze, z debelostjo ter endokrinopatijami po prebolelem raku v otroštvu in osteoporozo. Raziskovala je različna področja, med drugim avtoimunski poliglandularni sindrom. Predavala je na številnih domačih in tujih strokovnih srečanjih in objavila več kot 200 prispevkov, številne v revijah s faktorjem vpliva.

Slika 1.9.8.36: Doc. dr. Magdalena Avbelj Stefanija (desno) in mag. Mojca Žerjav Tanšek.

na Enoti za reproduktivno endokrinologijo v Massachusetts General Hospital v Bostonu (ZDA). Pod mentorstvom prof. dr. Williama F. Crowleya je raziskovala predvsem hipogonadotropni hipogonadizem. Na Pediatrični kliniki je zaposlena od leta 2002, od leta 2005 je bila asistentka na Medicinski fakulteti v Ljubljani, od leta 2013 pa je docentka pediatrije. Poglobljeno se je ukvarjala s problematiko adipoznosti, hiperlipidemij, sladkorne bolezni pri otrocih, melanoma, bolezni ščitnice in Kallmannovega sindroma.

Doc. dr. Nataša Bratina se je rodila 28. junija 1964. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1989. Leta 1995 je magistrirala z raziskavo o dejavnikih tveganja za razvoj ateroskleroze pri otrocih staršev, ki so zboleli za miokardnim infarktom pred 45. letom starosti. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1997 in leta 2006 uspešno zagovarjala doktorsko delo »Epidemiološko in genetsko ozadje sladkorne bolezni tipa 1 pri otrocih in mladostnikih v Sloveniji« (Slika 1.9.8.37).

Doc. dr. Nataša Bratina kot vodja oddelka za diabetes uspešno strokovno vodi področje otroške diabetologije ter organizira poletno kolonijo za otroke s sladkorno boleznijo na Debelem rtiču in letna srečanja »Kluba staršev otrok s sladkorno boleznijo«. Predava na Medicinski fakulteti ter na različnih strokovnih srečanjih doma in v tujini, piše strokovne prispevke za bolnike s

Slika 1.9.8.37: Doc. dr. Nataša Bratina.

Doc. dr. Magdalena Avbelj Stefanija, rojena 23. marca 1974, je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani septembra 1999. Od januarja leta 2003 do junija leta 2007 je bila mlada raziskovalka pod mentorstvom prof. dr. Tadeja Battelina. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila 6. 5. 2008. Doktorsko tezo z naslovom »Analiza gena za ščitnično peroksidazo pri bolnikih s prirojeno motnjo tvorbe tiroksina« je uspešno zagovarjala 14. 6. 2008 (Slika 1.9.8.36).

Od septembra 2008 do septembra 2009 je bila gostujoča raziskovalka

sladkorno boleznijo ter ureja revijo »Sladkorčki«. Med drugim je predsednica Društva za pomoč otrokom s presnovnimi motnjami.

Slika 1.9.8.38: Doc. dr. Primož Kotnik.

Doc. dr. Primož Kotnik se je rodil 15. novembra 1973. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral 21. 6. 1999. Od januarja 2000 do junija 2006 je bil mladi raziskovalec Pediatrične klinike pod mentorstvom prof. dr. Cirila Kržišnika in se posvečal preučevanju golšavosti pri otrocih in mladostnikih v Sloveniji. Od maja do decembra 2003 je bil gostujoči raziskovalec na Inštitutu za anatomijo Univerze v Aarhusu na Danskem, kjer je raziskoval akvaporine. To tematiko je obravnaval tudi v doktorskem delu »Upravljanje od antidiuretičnega hormona odvisnih in neodvisnih poti izražanja in znotrajceličnega kroženja akvaporina 2«, s katerim je leta 2005 pridobil doktorski naziv (Slika 1.9.8.38).

Kot gostujoči raziskovalec je leto dni pod mentorstvom prof. dr. Martina Wabitscha deloval tudi na Univerzi v Ulmu (Nemčija), kjer se je raziskovalno posvečal adipoznosti. Na Pediatrični kliniki je zaposlen od leta 2000. Preučeval je diabetes insipidus, ugotavljal preskrbljenost z jodom in golšavost v Sloveniji ter raziskoval motnje rasti in adipoznost. Leta 2005 je na Medicinski fakulteti v Ljubljani postal asistent. Od leta 2012 je docent pediatrije in od leta 2015 tudi član Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete.

Slika 1.9.8.39: Mag. Mojca Žerjav Tanšek.

Mag. Mojca Žerjav Tanšek se je rodila 22. novembra 1963 in diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1988. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 1997 in magistrirala leta 1999 s področja pediatrične endokrinologije z raziskavo »Vloga ravnega hormona in inzulina podobnega faktorja 1 pri familiarni in konstitucionalni obliki nizke rasti« (Slika 1.9.8.39).

Strokovno se je izpopolnjevala v Bergnu na Norveškem. Sodelovala je v raziskavah endokrinopatij pri bolnikih, zdravljenih zaradi raka, in v okviru projekta CEEPUS preučevala kongenitalno adrenalno hiperplazijo in klinično učinkovitost encimskega zdravljenja pri presnovnih boleznih.

Mag. Mojca Žerjav Tanšek se poglobljeno ukvarja s presnovnimi boleznimi, predvsem s fenilketonurijo in z redkimi genetskimi boleznimi.

Slika 1.9.8.40: Asist. Sara Bertok.

Asist. Sara Bertok se je rodila 26. januarja 1976 v Izoli. Diplomirala je na Medicinski fakulteti v Trstu leta 2002 in v obdobju 2002–2006 specializirala iz klinične genetike. Specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 2012 v Ljubljani. Od tedaj je kot klinični genetik in pediatr zaposlena na Pediatrični kliniki (Slika 1.9.8.40).

Slika 1.9.8.41: Mag. Mirjam Stopar Obreza (desno) med pogovorom s pediatrijo mag. Dianne Jones.

Pred asist. Saro Bertok je genetsko ambulanto vodila mag. Mirjam Stopar Obreza (Slika 1.9.8.41).

Slika 1.9.8.42: Asist. dr. Darja Šmigoc Schweiger.

Asist. dr. Darja Šmigoc Schweiger je bila rojena 24. septembra 1978. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 2003, specialistični izpit iz pediatrije pa opravila leta 2012. Poglobljeno raziskuje genetsko ozadje sladkorne bolezni pri otrocih. Leta 2014 je bila izvoljena v naziv asistent in uspešno zagovarjala doktorsko tezo z naslovom »Ugotavljanje vplivov polimorfizmov genov HLA in MICA ter prisotnosti/odsotnosti genov KIR na pojav celiakije pri bolnikih s sladkorno boleznijo tipa 1« (Slika 1.9.8.42).

Slika 1.9.8.43: Asist. dr. Urh Grošelj.

Asist. dr. Urh Grošelj je bil rojen 17. julija 1980. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 2007. Poglobljeno se ukvarja z genetiko fenilketonurije in hiperlipidemij ter medicinsko etiko. Magistriral je leta 2008 s temo »Abortusi v članicah Evropske unije«, doktoriral pa leta 2012 s tezo »Analiza gena za fenilalaninsko hidroksilazo in ugotavljanje povezave s fenotipom pri bolnikih s fenilketonurijo« (Slika 1.9.8.43).

V okviru endokrinološkega oddelka sodeluje tudi dietetičarka inž. Andreja Širca Čampa in psihologinja dr. Simona Klemenčič.

Dolgoletno uspešno strokovno delo na endokrinološkem oddelku je bilo mogoče le ob tesnem in tvornem sodelovanju zdravnikov in medicinskih sester, ki so med drugim prevzele tudi velik del edukacije otrok in mladostnikov s sladkorno boleznijo ter njihovih staršev. Pri tiskem delu so imele pomembno vlogo glavne medicinske sestre endokrinološkega oddelka: Marija Oštrbenk, VMS, Zdenka Marolt, VMS, Marija Les, VMS, Ivica Zupančič, dipl. m. s., in Barbara Murn Berkopec, dipl. m. s. (Slike 1.9.8.44, 1.9.8.45, 1.9.8.46 in 1.9.8.47).

Slika 1.9.8.44: Marija Oštrbenk, VMS, na skrajni desni in Zdenka Marolt, VMS, na skrajni levi.

Slika 1.9.8.45: Prof. dr. Lev Matajca na izletu z medicinskimi sestrami endokrinološkega oddelka. Na skrajni levi je Marija Les, VMS.

Slika 1.9.8.46: Dolgoletne sodelavke endokrinološkega oddelka (z desne): Ivica Zupančič, dipl. m. s., Marina Jerina, m. s., in Mihaela Jurčec, m. s.

Slika 1.9.8.47: Barbara Murn Berkopec, dipl. m. s.

Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni je v zadnjih dveh desetletjih izjemno napredoval na strokovnem in raziskovalnem področju in se tako uvršča med vodilne v evropskem in svetovnem merilu.

Spomini prof. dr. Marjana Prodana na prof. dr. Leva Matajca

Prof. dr. Leva Matajca sem prvič videl na predavanju pediatrije v četrtem letniku. Še vedno se spominjam vsebine predavanja; govoril je o okužbah s Coli bakterijami B4O111, B5O55 in drugimi. Predavanje je bilo očitno skrbno pripravljeno. Prof. dr. Matajca je povedano ilustriral s kreda na tabli, tehnične pridobitve, veli-

kanskega epidiaskopa, in laboranta Petra Roglja, ki je imel kasneje na skrbi projekcijo, ozvočenje in zatemnitev, pa se ne spominjam. Pediatrična klinika se je tisto leto še selila na Vrazov trg.

Dve leti kasneje sem stažiral na Pediatrični kliniki. Ves mesec junij 1956 sem – morda zaradi družinskega vzgiba, oče je bil namreč fiziolog – prebil na oddelku D, ki ga je vodila asist. Zdenka Ivančič. S specializantom Maro Fakin in Sašom Mustrom smo se odlično razumeli. Zlasti slednji je vsak dan poskrbel za zabavno novičko. Profesorja Matajca se iz tistega obdobja ne spominjam, zdi se mi, da je bil v tujini. Na oddelku so se zdravili izključno otroci s tuberkulozo, zadnja soba na levi pa je bila namenjena bolnikom s tuberkuloznim meningoencefalitisom in miliarnim razsojem.

Po vojaščini in pripravništvu sem bil sprejet na Pediatrično kliniko kot sekundarij z možnostjo kasnejše specializacije. Profesor Matajca je tedaj med nami že veljal za strokovno avtoriteto. Rad se je odzival na naše prošnje za mnenje pri zahtevnejših bolnikih. Spominjam se nadzorne vizite – verjetno je bil profesor Avčin odsoten –, na kateri me je profesor Matajca ob dojenčku s floridnim rahitisom povprašal po vrednosti kalcija. Takrat se nam je zelo mudilo z »udarom« vitamina D. Nekaj sem modroval o tem, da je vrednost kalcija lahko normalna. »Kje ste pa to brali, pokažite mi to!« Nerodno mi je bilo, ker podatka nisem našel, in upal sem, da me profesor ne bo več spraševal ali celo ugotovil, da ima »piščec« morda prav. Erbov test je bil tudi pri floridnem rahitisu včasih negativen, ionizirani kalcij pa je bil še neznanka.

Leta 1960 so me za osem mesecev poslali na delo v Trzič, kjer sem v Bombažni predilnici in tkalnici opravljal naloge obratnega zdravnika. Občasno me je vleklo na Pediatrijo in ob eni od priložnosti sem se srečal s profesorjem. »Kako vam gre v Trziču?« Povem, da poleg dela v ambulanti, ki s kratko prekinitvijo za malico traja kar osem do devet ur, še enkrat tedensko dežuram v Zdravstvenem domu in opravljam obiske na dokaj obsežnem in razgibanem področju. »Koliko vam pa za to dajo?« Povem okrogel mesečni zaslužek. »Saj to je več kot imamo mi!« Verjetno je imel v mislih sebe – redno je namreč ordiniral v ambulanti za otroke izbrancev v Slaviji.

Leta 1961 smo bili na »stručno usavršavanje« vpoklicani rezervna sanitetna kapetana doktorja Matajca in Jeras ter sanitetni poročnik doktor Prodan (Slika 1.9.8.48).

Slika 1.9.8.48: Rezervna kapetana prof. dr. Jeras (levo) in prof. dr. Matajca (desno) ter poročnik prof. dr. Prodan (v sredini).

Postrojili so nas in nam dali vedeti, da gre zares. Profesor je bil obut v lahke poletne pletene čevlje. Komandant šole major Mirković se je ustavil in gledal nekaj časa v čevlje, nekaj časa v profesorja. Rekel ni nič. »Ali mi pustijo čevlje pri miru ali pa grem domov«. Naveličali smo se tudi kupljenih delikates, paprike in paradižnika. Čas je bil za dober obrok »sa žara«. Profesor pohiti: z naročilom »pečeno odojčec« je ostal zvest pediatrični terminologiji. Trije tedni so minili v vedrem vzdušju, saj vsega skupaj nismo vzeli preveč zares. Zabaval nas je tudi fiziolog Stekar, ki so ga pomotoma vpoklicali kot fiziologa!

Za razliko od nas je vzel stvar resno. Prosil je za vojaško obutev in vsako popoldne študiral ruščino s pomočjo slovarja, ki ga je nosil v kavarno. Pozno je prištorkljal v sobo in zbujal fiziologe, ko je z omare jemal kovček z jabolki.

Glasno je negodoval, če se število jabolk ni ujemalo s porabo. Moteč, a zaradi svojih posebnosti zelo zabaven. Tudi na njegov račun je bilo veliko smeha.

Vsi trije smo okusili Švejkovo modrost – smeh je zdravje.

Slika 1.9.8.49: Prof. dr. Lev Matajca drži v roki skrbno izrezljano pohodniško palico – darilo »Paličarjev« – njegove pohodniške družbe. Desno od prof. dr. Matajca je prim. Ljubica Brus.

Junij 1963. Klinika je zaradi spremembe vodstva in dogodkov, ki so privedli do tega, še vedno nemirna. Dobim odločbo ministrstva, da so v komisiji za specialistični izpit prejšnji in sedanji predstojniki klinike ter zastopnik Ministrstva za zdravstvo. Po prvem delu je bil na vrsti bolnik, ki ga je privedel profesor Matajca. Desetleten živahen fantič je bil sprejet zaradi silne žeje, saj je moral piti tudi ponoči. Ob pregledu nisem našel nobene posebnosti. Med razpravljanjem o diagnostični poti mi je profesor pokazal rezultate preiskav, ki so izključevali bolezenske vzroke žeje. Ostal je le še idiopatski diabetes insipidus. Tak je bil moj zaključek. Profesor mi pokaže še en listek – preizkus koncentracije urina, ki pokaže vrednost 1030! »Potem pa ni insipidus,« ugotovim nekoliko razočarano. Profesor se zadovoljno nasmehne – skrivalnica mu je uspela! Zvečer pred izpitom sta me obiskala kolega Luka Pintar in Iztok Jakša z informacijo, da sta bila na oddelku profesorja Matajca pripravljena dokumentacija in tudi popis dečka z insipidusnim di-

abetesom. Profesor je predpostavljala, da bo informacija prišla do mene. Res je prišla, toda ne prava. Ni mi zameril, da nisem povprašal po koncentraciji urina. Dečkova žeja je bila razvada, morda simptom »psihomotorične nestabilnosti in deficita koncentracije«.

Profesor je zbolel in bil nekajkrat operiran, ko pa si je opomogel, se je vsak dan vračal na kliniko. Nekoč sva se srečala. »Sedaj me lahko vržete iz sobe«. Profesor je tudi po upokojitvi zadržal sobo v bližini oddelka za matere. »Gospod profesor, vi ste kliniki v okras, veseli smo, da pridete med nas«.

Še zadnjič so ga sprejeli v bolnišnico, a njegovo telo ni več zdržalo. Medicina je bila brez moči. Na slovesu sem se mu kot predstojnik klinike še zadnjič zahvalil za njegovo veliko delo.

Posthumno so me v Poljanski dolini obiskali njegovi »Paličarji«, s katerimi je zahajal v bregove med Smlednikom in Škofjo Loko. V spomin na profesorja so mi podarili simbol njihove pohodniške družbe – leskovo palico z Eskulapom, ki je bil namenjen prav meni (Slika 1.9.8.49).

Osebjje Kliničnega od-
delka za endokrinologi-
jo, diabetes in presnovne
bolezni se je v zadnji
dekadi znatno poveča-
lo, kar je razvidno tudi
iz skupinskega posnet-
ka iz junija 2014 (slika
1.9.8.50).

Slika 1.9.8.50: Klinični oddelek za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni leta 2014.

1.9.9 Kardiologija

Utemeljiteljica slovenske pediatrične kardiologije je **prof. dr. Darja Fettich**. Rodila se je 26. marca 1923 v Škofji Loki. Po maturi leta 1943 se je vpisala na Medicinsko fakulteto v Ljubljani, kjer je leta 1950 diplomirala. Specializacijo iz pediatrije je končala leta 1957 z opravljenim specialističnim izpitom iz pediatrije v Zagrebu. Leta 1971 je bila na Medicinski fakulteti v Ljubljani izvoljena v naziv asistent, leta 1978 v naziv docent in leta 1984 v naziv profesor pediatrije. Po opravljenem pripravniškem stažu na klinikah v Ljubljani je šest mesecev delala na Kliniki za otorinolaringijo, od leta 1952 pa na Pediatrični kliniki v Ljubljani.

Slika 1.9.9.1: Prof. dr. Darja Fettich.

Po specializaciji iz pediatrije je svoje delo usmerila na področje opeklin v otroški dobi in na področje revmatologije, kasneje pa v otroško kardiologijo.

Leta 1963 je ustanovila kardiološki oddelek in leta 1973 je postala vodja Službe za kardiologijo Pediatrične klinike (Slika 1.9.9.1).

Strokovno se je leta 1965 izpopolnjevala na klinikah v Varšavi in Krakovu ter leta 1967 v bolnišnici Texas Children's Hospital – Department of Cardiology v Houstonu (ZDA).

Zaradi strokovnega sodelovanja je obiskala številne pediatrične klinike v tujini, in sicer v Münchnu, Zürichu, Ženevi, Dublinu, Marseillesu in predvsem v Londonu. S Pediatrično kliniko Great Ormond Street v Londonu je vzpostavila tesne stike, ki so v obliki stalnega strokovnega sodelovanja ohranjeni še danes.

Prof. dr. Darja Fettich je na Pediatrični kliniki že konec 50. let prejšnjega stoletja uvedla invazivno srčno diagnosticiranje prirojenih in tudi

Slika 1.9.9.3: Prof. dr. Darja Fettich med prof. dr. Jožetom Jerasom in prim. Ljubico Brus.

Slika 1.9.9.2: Prof. dr. Darja Fettich na skrajni desni, levo glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Marija Oštrbenk, VMS, skrajno levo prof. dr. Lev Matajc.

Slika 1.9.9.4: Prim. Dragica Bartenjev.

Slika 1.9.9.5: Prim. Dragica Bartenjev (druga z desne) prejema priznanje za dolgoletno delo na Pediatrični kliniki. Skrajno levo je prof. dr. Zora Konjajev, desno od nje dekan MF prof. dr. Miha Žargi in skrajno desno prof. dr. Marjan Prodan.

pridobljenih srčnih napak. Sodelovala je v timu kardiokirurškega konzilija, ki je obravnaval najzahtevnejše primere srčno-žilnih bolezni otrok in mladostnikov, ter pomembno sodelovala pri odločitvah za najprimernejši operativni poseg pri mladih bolnikih, če je bilo mogoče.

Dejavno je sodelovala na številnih simpozijih in kongresih z revmatološko in kasneje pediatrično kardiološko tematiko. Bila je članica Slovenskega zdravniškega društva, Pediatrične in Kardiološke sekcije SZD in Združenja pediatrov in kardiologov Jugoslavije, zlasti pomembno pa je bilo njeno članstvo v združenju Association of European Pediatric Cardiologists in Royal Society of Medicine (London).

Študentom medicine je predavala splošno pediatrijo in pediatrično kardiologijo ter sodelovala kot izpraševalec pri specialističnih izpitih iz pediatrije. Objavila je številne publikacije, v domačih in tujih revijah pa strokovne in raziskovalne članke, predvsem s področja pediatrične kardiologije (Sliki 1.9.9.2 in 1.9.9.3).

Za prof. dr. Darjo Fettich je vodenje kardiološke službe prevzela **prim. Dragica Bartenjev**, ki se je rodila 15. aprila 1931 v Ljubljani. Po maturi leta 1949 se je vpisala na Medicinsko fakulteto v Ljubljani, kjer je junija 1955 končala študij. Po stažu se je zaposlila v šolskem dispanzerju Zdravstvenega doma Polje, leta 1958 pa v splošni ambulanti Zdravstvenega doma Šiška v Ljubljani. Specializacijo iz pediatrije je nastopila leta 1962, od leta 1964 pa je bila zaposlena na Pediatrični kliniki. Specialistični izpit je opravila leta 1967. Do leta 1974 je bila sobni zdravnik na kardiološkem oddelku in nato postala vodja oddelka (Sliki 1.9.9.4 in 1.9.9.5).

Strokovno se je izpopolnjevala v Londonu (1973), leta 1982 v pediatričnem kardiološkem centru Pediatrične klinike v Philadelphii (ZDA) in leto kasneje na kardiološkem oddelku Univerzitetne pediatrične klinike na Dunaju.

Sodelovala je pri uvajanju novih diagnostičnih in terapevtskih metod pri odkrivanju in zdravljenju srčnih napak pri dojenčkih in večjih otrocih.

Slika 1.9.9.6: Prim. Dragica Bartenjev (prva z desne) s sodelavci na oddelku CI ob praznovanju rojstnega dne. Tretja z desne je prof. dr. Darja Fettich.

Tako kot prof. Darja Fettich je izvajala tudi srčne kateterizacije in sodelovala pri kardiokirurških konzilijih, ki sta jih vodila srčna kirurga prof. dr. Miro Košak in prof. dr. Jolanda Jezernik (Slika 1.9.9.6).

Dejavno se je udeleževala strokovnih sestankov, napisala več strokovnih člankov in predavala na podiplomskem tečaju zaščite žena in otrok. Več let je bila podpredsednica Kardiološke sekcije SZD. Za strokovno delo je prejela priznanje Pediatrične klinike.

Prof. dr. Darji Fettich in prim. Dragici Bartenjev so se na kardiološkem oddelku pridružili **prof. dr. Andrej Robida**, **prim. Nedeljko Krevs** in za krajši čas **Vlado Bricelj**, **dr. med.** Vsi so opravljali tudi diagnostične kateterizacije srca pri otrocih.

Prof. dr. Andrej Robida se je rodil 8. avgusta 1947 v Ljubljani. Leta 1972 je diplomiral na Medicinski fakulteti, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 1979. Leta 1978 je zaključil podiplomski tečaj iz kardiologije v Ljubljani. Od leta 1974 je bil zaposlen na Pediatrični kliniki v Ljubljani, od leta 1983 kot vodja kardiološkega oddelka za dojenčke. Iz otroške kardiologije se je izpopolnjeval na Univerzitetnih klinikah v Rotterdamu (1981) in Londonu (1984). Dejavno je sodeloval na številnih kongresih doma in v tujini. Leta

Sliki 1.9.9.7 a in b: Pogovor po uspešnem zagovoru doktorata dr. Andreja Robide in dr. Cirila Kržišnika leta 1986. V ozadju prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Jože Jeras, prim. Ljubica Brus in v levem kotu prof. dr. Marjan Prodan.

Slika 1.9.9.8: Vlado Bricelj, dr. med. (desno), in prim. Anton Kenig med pogovorom.

Slika 1.9.9.9: Prim. Nedeljko Krevs.

1986 je bil izvoljen za rednega člana Združenja evropskih pediatričnih kardiologov. Leta 1986 je doktoriral s študijo »Ustji velikih arterij pri prirojenih srčnih hibah« (Sliki 1.9.9.7 a in b).

Leta 1983 je bil izvoljen za asistenta, leta 1987 za docenta, nato pa postal izredni profesor. Bil je zelo uspešen na strokovnem, pedagoškem in raziskovalnem področju, objavil je več deset publikacij v revijah z indeksom SCI in leta 1998 izdal tudi knjigo »Otroške srčne bolezni in prirojene srčne hibe pri odraslih«. Žal se je leta 1990 odločil za delo v tujini, tako kot nekaj let kasneje Vlado Bricelj, dr. med. (Slika 1.9.9.8).

Po odhodu prof. dr. Andreja Robide je vodenje kardiološkega oddelka prevzel prim. Nedeljko Krevs, kardiološko službo pa je vse do upokojitve vodila prim. Dragica Bartenjev (Slika 1.9.9.9).

Prim. Nedeljko Krevs se je strokovno izpopolnjeval iz pediatrične kardiologije predvsem v Franciji, na kliniki v Lillu. Poleg kateterizacij je pri obravnavi srčnih napak uvajal tudi posamezne intervencijske postopke z zapirali. Sicer se je poglobljajal zlasti v ultrazvočno diagnosticiranje srčnih bolezni. Leta 1999 se je odločil, da bo delo nadaljeval v drugi pediatrični ustanovi.

V začetku 90. let prejšnjega stoletja je bilo strokovno delo močno oteženo, saj sta samo dva zaposlena specialista težko izvajala opravljala vse diagnostične in terapevtske postopke pri otrocih s srčno-žilnimi boleznimi. Zato je bilo zelo pomembno, ko so se jima pridružili trije mladi zdravniki: Tomaž Podnar, dr. med., Uroš Mazič, dr. med., in Samo Vesel, dr. med. Leta 1995 smo uspeli pridobiti začasno pomoč kolega prof. dr. Jozefa Mašure s Pediatrične klinike v Bratislavi, ki se je sicer strokovno izsolal v Bostonu (ZDA). Dr. Mašura ni le opravljajal kateterizacij in ultrazvočnih preiskav, ampak je bil mentor omenjenim trem mladim specializantom pediatrije, bodočim kardiologom, in nanje nesebično prenašal svoje strokovno znanje in izkušnje.

Prvi je s specializacijo iz pediatrije začel **prof. dr. Tomaž Podnar**, rojen 8. maja 1963. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral 31. 3. 1990 in pediater postal 22. 12. 1990 (Sliki 1.9.9.10 in 1.9.9.11).

Iz pediatrične kardiologije se je leta 1995 šest mesecev izpopolnjeval pri prof. dr. Jozefu Mašuri v Ljubljani in nato še krajši čas na kliniki v Bratislavi v letih 1996, 2002, 2003 in 2004. V letih 2006 in 2007 je pridobival dodatno znanje s področja otroške kardiologije na Pediatrični kliniki Great Ormond Street v Londonu pod mentorstvom prof. dr. Iana D. Sullivana. V naziv asistent je bil izvoljen leta 1995. 10. 12. 2001 je opravil doktorat znanosti. Docent je postal 1. 7. 2002, izredni profesor 19. 11. 2007 in redni profesor leta 2012. Od 13. 7. 1999 je bil vodja Službe za kardiologijo Pediatrične klinike, ki jo je vodil 12 let.

Slika 1.9.9.10: Prof. dr. Tomaž Podnar med predavanjem.

Slika 1.9.9.11: Prof. dr. Tomaž Podnar (desno) v pogovoru s prof. dr. Milanom Štrukljem.

Izreden strokovni razvoj oddelka je bil povezan s plodnim sodelovanjem s pediatričnim kardiološkim centrom v Bratislavi in z bolnišnico Great Ormond Street v Londonu. Operativno zdravljenje otrok je bilo vse bolj usmerjeno v zgodnje, popolno popraviljanje prirojenih srčnih napak. Pediatri kardiologi so pričeli dejavno sodelovati pri diagnosticiranju in zdravljenju otrok v Enoti intenzivne terapije UKC. Pri veliki večini operiranih otrok so začeli opravljati intraoperativno transezofagealno ehokardiografijo. V naslednjih letih so uvedli vrsto novih intervencijskih metod zdravljenja prirojenih srčnih napak. Leta 1995 so pričeli s perkutanimi balonskimi dilatacijami aortnih valvularnih zožitev. Leta 1998 so v Enoti intenzivne terapije UKC začeli izvajati balonsko atriseptostomijo pod ehokardiografskim nadzorom. Začeli so tudi z metodami perkutanega zapiranja odprtega Botallovega voda, sprva z žilnimi spiralami, nato pa z Amplatzovimi duktusnimi zapirali.

Leta 2000 so uvedli perkutano zapiranje defektov v pretinu preddvorov. S perkutanim zapiranjem odprtega ovalnega okna so pričeli leta 2002. Prve zapore perimembranoznih in mišičnih defektov v pretinu prekatov so izvedli leta 2005. Skupno so perkutane zapore opravili pri več 100 bolnikih, tako pri otrocih kot tudi pri odraslih. V sodelovanju z Otroškimi kardiološkim centrom iz Bratislave so objavili vrsto odmevnih publikacij s področja perkutanega zapiranja odprtega Botallovega voda, defekta preddvornega pretina in odprtega ovalnega okna. Začeli so tudi z vstavljanjem žilnih opornic. Leta 2006 so pričeli vstavljati žilne opornice na mesto koarktacije aorte, leta 2007 pa na mesto zožitve pljučne arterije.

Nove metode in intervencijske posege vseskozi izvaja prof. dr. Tomaž Podnar, ki si je tako pridobil ogromno izkušenj za brezhibno opravljanje tega izjemno zahtevnega dela.

Sodelovanje s srčnimi kirurgi v okviru konzilija je omogočalo, da so veliko operacij srca pri otrocih opravili v Ljubljani, zlasti ko je bil v UKC zaposlen kirurg dr. Vladimir Sojak iz Bratislave, ki se je sicer strokovno izpopolnjeval v Bostonu. Po njegovem odhodu je operativne posege izvajal prof. dr. Mishali iz Izraela, na najzahtevnejše posege pa so bili otroci napoteni v priznane centre v tujini.

Slika 1.9.9.12: Pred odhodom na pediatrično srečanje na Reki. Prvi z desne mag. Uroš Mazič, levo od njega prof. dr. Tadej Avčin, asist. Simona Avčin, prof. dr. Ciril Kržišnik in ga. Mihaela Jurčec.

Slika 1.9.9.13: Mag. Uroš Mazič med predavanjem.

Z motnjami srčnega ritma pri otrocih se poglobljeno ukvarja **mag. Uroš Mazič**. Rodil se je 12. maja 1967 v Ljubljani, kjer je leta 1992 diplomiral na Medicinski fakulteti. Sprva je bil zaposlen v Centru za bolezni srca in ožilja in v Centru za intenzivno interno medicino UKC Ljubljana, od januarja 1995 pa dela na Pediatrični kliniki. Leta 1995 se je šest mesecev izpopolnjeval pri pediatru kardiologu prof. dr. Jozefu Mašuri v kardiološkem centru Univerzitetne pediatrične klinike v Bratislavi, predvsem na področju ehokardiografskega diagnosticiranja, čez dve leti pa še na področju transezofagealnega ultrazvoka in srčnih kateterizacij. Leta 1998 je opravil magisterij (Sliki 1.9.9.12 in 1.9.9.13).

Mag. Uroš Mazič se je poglobil v področje motenj srčnega ritma pri otrocih in mladostnikih in področje uporabe srčnih spodbujevalnikov pri preprečevanju nenadne srčne smrti v otroškem obdobju.

V fetalno kardiologijo in prepoznavanje prirojjenih srčnih napak in utero se je usmeril **doc. dr. Samo Vesel** (Sliki 1.9.9.14 in 1.9.9.15).

Slika 1.9.9.14: Doc. dr. Samo Vesel (desno) in prof. dr. Tadej Avčin (levo).

Slika 1.9.9.15: Doc. dr. Samo Vesel in prof. dr. Tomaž Podnar v pogovoru s prim. Dragico Bartenjev.

Rodil se je 17. septembra 1968. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral 27. 3. 1995, specialist pediatrije pa je postal leta 2000. Doktorsko tezo »Prenatalno ugotovljena atrezija pljučne arterije z defektom prekatnega pretina: ehokardiografske značilnosti, genetika, pridružene nepravilnosti in sledenje« je uspešno zagovarjal junija 2007. Docent pediatrije je postal junija 2008. Iz fetalne kardiologije se je strokovno izpopolnjeval v bolnišnici Guy's Hospital v Londonu. Je član Evropskega kardiološkega in pediatričnega kardiološkega združenja in član Združenja za transplantacijo srca in pljuč. Večkrat je organiziral podiplomsko šolo iz fetalne kardiologije za pediatre in ginekologe tako doma kot tudi v tujini.

Slika 1.9.9.16: Blaž Kosmač, dr. med.

Slika 1.9.9.17: Blaž Kosmač, dr. med., med predavanjem.

Blaž Kosmač, dr. med., se je poglobil v problematiko srčnega popuščanja pri otrocih (Sliki 1.9.9.16 in 1.9.9.17).

Blaž Kosmač, dr. med. se je rodil 7. oktobra 1976. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral aprila 2004, specialistični izpit iz pediatrije pa opravil decembra 2010. Je član Združenja za pediatrično kardiologijo in vodi laboratorij za srčno-žilno funkcionalno diagnostiko na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Ukvarja se tudi s kardiologijo športa v otroški dobi in o tej problematiki predava na Fakulteti za šport. S področja kardiologije se je strokovno izpopolnjeval na Pediatrični kliniki v Münchnu, v sodelovanju s prof. dr. Podnarjem pa izvaja tudi kateterizacije srca pri otrocih.

1.9.10 Nefrologija

Sprva so majhne otroke z uroinfekti zdravili na oddelku za dojenčke, diagnostiko in zdravljenje kroničnih ledvičnih bolezni, vključno z nefrotskim sindromom, pa je kot prvi izvajal **prof. dr. Lev Matajč**. Kasneje se je poglobil v problematiko ledvičnih bolezni **prim. Iztok Jakša**, ki je leta 1972 ustanovil nefrološki oddelek.

Prim. Iztok Jakša se je rodil 7. avgusta 1928 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1958, leto kasneje pa se je zaposlil na Pediatrični kliniki. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1968 in leta 1972 postal vodja nefrološkega oddelka (Sliki 1.9.10.1 in 1.9.10.2).

Slika 1.9.10.1: Prim. Iztok Jakša.

Slika 1.9.10.2: Prim. Iztok Jakša (desno), prim. Luka Pintar in prim. Jožica Mugoša.

Prim. Iztok Jakša je kot prvi v nekdanji skupni državi uvedel postopek ledvične biopsije in patomorfolško diagnostiko ledvičnih bolezni pri otrocih. Bil je pobudnik laične psihoterapevtske pomoči otrokom s hudimi oblikami kroničnih bolezni. S strokovnimi prispevki je nastopal na številnih domačih in tujih pediatričnih srečanjih. Dejavno je sodeloval na Derčevih dnevih ter imel številna poljudnoznanstvena predavanja na radiu in televiziji. Bil je dejaven član različnih komisij SZD in Rdečega križa Slovenije. Bil je področni urednik Zdravniškega vestnika in član predsedstva nefrologov Jugoslavije. Leta 1961 je prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča. Leta 1981 mu je Zveza nefrologov Jugoslavije priznala naziv pedonefolog. Prejel je diplome in priznanja zveze nefroloških društev Jugoslavije, Slovenskega zdravniškega društva in Zdravstvenega vestnika, UKC, MF, Pediatrične klinike in leta 1977 odlikovanje Red dela s srebrnim vencem. Leta 1984 je postal častni član SZD. Po letu 1986 je vodil nefrološko službo PK, leta 1987 je prejel naziv primarij. Leta 1995 se je upokojil. Umril je leta 2013.

Slika 1.9.10.3: Prim. mag. Mojca Avguštin Čavič.

Prim. Iztoku Jakši se je na nefrološkem oddelku pridružila **prim. mag. Mojca Avguštin Čavič**. Prim. mag. Mojca Avguštin Čavič, rojena leta 1943, je diplomirala na Me-

dicinski fakulteti v Ljubljani leta 1968 in se zaposlila na Pediatrični kliniki leta 1971. Po specialističnem izpitu je delala na nefrološkem oddelku in leta 1986 postala vodja (1.9.10.3).

Magistrirala je s področja analize dismorfizma eritrocitov pri ledvičnih glomerulopatijah. Nastopala na številnih domačih in tujih strokovnih srečanjih. Strokovno se je izpopolnjevala v Angliji. Dejavno se je vključevala v dodiplomski in podiplomski pouk na Medicinski fakulteti v Ljubljani (Sliki 1.9.10.4 in 1.9.10.5).

Po združitvi Mestne otroške bolnišnice in Pediatrične klinike leta 1993 se je v stavbo v Ulici stare pravde poleg nevrološke in dela pulmološke dejavnosti preselila celotna nefrološka dejavnost. Po upokojitvi prim. Iztoka Jakše leta 1995 je vodenje nefrološkega oddelka prevzel **prof. dr. Rajko Kenda**.

Prof. dr. Rajko Kenda se je rodil 1. aprila 1952 v Ljubljani. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1978, specialist pediatrije pa je postal leta 1982. S strokovnim in raziskovalnim delom se je posvetil uroinfektom pri otrocih, za kar je prejel številna priznanja. Na podlagi raziskav je patentiral t.

i. »MOB-stolček« za zbiranje urina in poseben kateter, ki se uporablja pri dializi. Leta 1983 je prejel Kidričevo nagrado za izum »Zbiralnika za prestrezanje urina pri majhnih otrocih«, leta 1993 nagrado Republike Slovenije za izum naprave za sprejem urina in osamitev vzorca za preiskovalne potrebe ter leta 1985 na 9. razstavi izumiteljev v New Yorku bronasto medaljo za izum »Urine collector for infants and small children«.

Skupaj z dr. Meto Accetto je leta 1987 standardiziral Denverski razvojni presejalni test za otroke v Sloveniji. Uvedel je dializo pri otrocih in ustanovil dializni center za otroke v poslopju na Ulici stare pravde in tudi v novi stavbi Pediatrične klinike (Slika 1.9.10.6). Pomembno je prispeval k vzpostavitvi Kliničnega oddelka za nefrologijo leta 1997.

Slika 1.9.10.7: Prof. dr. Rajko Kenda med predavanjem.

Slika 1.9.10.4: Prim. mag. Mojca Avguštin Čavić in prim. Iztok Jakša.

Slika 1.9.10.5: Prim. mag. Mojca Avguštin Čavić in prof. dr. Rajko Kenda.

Slika 1.9.10.6: Prof. dr. Rajko Kenda (v sredini) predstavlja dializni center za otroke na lokaciji MOB. Desno stojita minister za zdravje prof. dr. Dušan Keber in generalni direktor UKC Ljubljana prof. dr. Primož Rode.

Slika 1.9.10.8: Prof. dr. Rajko Kenda.

Prof. dr. Kenda se je strokovno izpopolnjeval v ZDA: leta 1975 na University of Illinois in v letih 1980–1981 na University of Colorado Health Sciences Center. Doktoriral je leta 1992 s področja uroinfekta pri otrocih oziroma otroške nefrologije. Leta 1994 je postal docent, leta 1996 izredni profesor in leta 1999 redni profesor pediatrije (Slika 1.9.10.7).

Na dodiplomskem in podiplomskem študiju ter na številnih kongresih doma in v tujini je predaval o uroinfektu. Objavil je pogosto citirane strokovne in raziskovalne članke in sodeloval v več nefroloških združenjih.

Pomembno je njegovo mentorsko delo, s katerim je številnim doktorandom omogočil strokovni vzpon in akademsko pot (Slika 1.9.10.8).

Julija 2009 je postal strokovni direktor Pediatrične klinike, njegova namestnica pa **doc. dr. Anamarija Meglič**, rojena 4. maja 1967. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1993 in postala specialistka pediatrije marca 2000. Doktorirala je maja 2001 s temo »Sposobnost spreminjanja oblike eritrocitov in mikrohematurija pri otrocih in mladostnikih«. Asistentka na Medicinski fakulteti je postala leta 1996 in leta 2007 docentka pediatrije. Strokovno se je ukvarjala s problematiko hipertenzije pri otrocih in predvsem z motnjami mikcije pri otrocih in mladostnikih (Sliki 1.9.10.9 in 1.9.10.10).

Slika 1.9.10.9: Asist. dr. Borut Bratanič in doc. dr. Anamarija Meglič.

Slika 1.9.10.10: Doc. dr. Anamarija Meglič.

Slika 1.9.10.11: Prof. dr. Tanja Kersnik Levart.

Leta 2009 je postala predstojnica Kliničnega oddelka za nefrologijo **prof. dr. Tanja Kersnik Levart** (Slika 1.9.10.11). Prof. dr. Tanja Kersnik Levart je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1995, specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 2004 in istega leta doktorirala s temo »Občutljivost ultrazvočne preiskave ledvic za ugotavljanje sprememb ledvičnega parenhima pri otrocih«. S področja pediatrične nefrologije se je izpopolnjevala leta 2006 v bolnišnici Great Ormond Street Hospital v Londonu. V naziv asistent na Medicinski fakulteti v Ljubljani je bila izvoljena leta 2003, docentka je postala leta 2008 in leta 2014 izredna profesorica pediatrije.

Na Kliničnem oddelku za nefrologijo deluje tudi **doc. dr. Rina Rus** (1.9.10.12), rojena 16. marca 1968. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomirala leta 1992, specialistični izpit iz pediatrije je opravila leta 2001, doktorat znanosti s področja nefrologije pa leta 2003.

Doc. dr. Rina Rus se je s področja otroške nefrologije strokovno izpopolnjevala tudi v tujini: leta 2000 na Harvardu, leta 2002 v Ženevi in leta 2005 na Otroški kliniki v Philadelphii (ZDA).

Z otroško dializo se poglobljeno ukvarja **asist. dr. Gregor Novljan**, rojen 29. oktobra 1962. Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1988, specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1995, doktorat znanosti s področja otroške nefrologije pa leta 2003 (Slika 1.9.10.13).

Slika 1.9.10.13: Asist. dr. Gregor Novljan.

Leta 1995 se je izpopolnjeval v Londonu na Institute of Child Health. Od leta 1995 je vodja Oddelka za otroško dializo in transplantacijo in od leta 2008 asistent na Katedri za pediatrijo MF v Ljubljani.

Slika 1.9.10.12: Doc. dr. Rina Rus.

Na oddelku sta zaposlena tudi **doc. dr. Matjaž Kopač** in **Nina Battelino, dr. med.** Doc. dr. Matjaž Kopač je diplomiral na MF v Ljubljani leta 1999, doktoriral leta 2005 s tezo »Vloga indirektna mikcijske urosonografije v odkrivanju vezikoureternega refluksa pri otrocih«, specialistični izpit iz pediatrije pa je opravil leta 2007. Leta 2008 se je izpopolnjeval na Pediatrični kliniki v Philadelphii (ZDA) (Slika 1.9.10.14).

Dolga leta so na nefrološkem oddelku delovali tudi prim. Tone Kunstelj, prim. mag. Matjaž Bidovec in Franca Malešič, dr. med., ki se je ukvarjal tudi z otroško pulmologijo.

Slika 1.9.10.14: Asist. dr. Nataša Toplak v pogovoru z asist. dr. Borutom Brataničem; desno doc. dr. Matjaž Kopač.

1.9.11 Pedopsihiatrija

Slika 1.9.11.1: Prim. Anica Mikuš Kos.

Na pobudo psihiatra prof. dr. Miloša Kobala je prof. dr. Jože Jeras leta 1970 ustanovil Pedopsihiatrični oddelek, ki ga je sprva vodila **prim. Anica Mikuš Kos** (rojena leta 1935), ki je končala specializaciji iz pediatrije in psihiatrije (Slika 1.9.11.1).

Ob pomoči sodelavcev je obravnavala otroke s psihosocialnimi motnjami ter hiperaktivne in trpinčene otroke, ukvarjala pa se je tudi s psihološkimi problemi pri enurezi in enkoprezi ter s posttravmatskim sindromom. Spodbujala je študente medicine, pedagogike in psihologije, da so kot prostovoljci pomagali hudo bolnim otrokom s psihosocialnimi težavami. Kasneje je bila 16 let direktorica Svetovalnega centa za otroke in mladostnike ter leta 1999 prejela visoko priznanje Častni znak svobode Republike Slovenije za zaščito duševnega zdravja otrok. Pomagala je številnim otrokom z vojnih območij s posttravmatskim sindromom. Še danes je prostovoljka in predsednica Slovenske filantropije.

Slika 1.9.11.2: Dr. Sabina Bertoncely Pustišek, spec. pedopsihiatrinja.

Za prim. Anico Mikuš Kos je vodenje Pedopsihiatričnega oddelka prevzela **dr. Sabina Bertoncely Pustišek**, spec. pedopsihiatrinja, ki je prav tako končala specializaciji iz pediatrije in psihiatrije. Uvedla je nove pristope pri diagnosticiranju in obravnavi depresivnih otrok in otrok s poskusi samomora, o čemer je poročala tudi na Derčevih dnevih leta 1997 (Slika 1.9.11.2). Doktorirala je leta 1974 s tezo »Izrazi depresivnosti v otroštvu«.

Za dr. Sabino Bertoncely Pustišek je vodja Pedopsihiatričnega oddelka postala **prim. Mojca Breclj Kobe** (Slika 1.9.11.3).

Slika 1.9.11.3: Prim. Mojca Breclj Kobe.

Prim. Mojca Breclj Kobe se je strokovno izpopolnjevala v več priznanih pedopsihiatričnih centrih, med drugim na področju družinske psihiatrije v Londonu. Organizirala je sistemsko družinsko terapijo družin v krizi ter nadaljevala z obravnavo duševnih motenj pri otrocih in mladostnikih. V sodelovanju z endokrinologi je izboljšala način obravnave motenj hranjenja pri otrocih ter nadaljevala s pomočjo samomorilno ogroženim otrokom in mladostnikom. Pomemben je njen prispevek pri obravnavi otrok z avtizmom ter spektroavtistično in hiperkinetično

motnjo. Svoje izkušnje je predstavila na številnih strokovnih srečanjih in jih tudi objavila v več kot 50 publikacijah.

Prim. Mojca Breclj Kobe se je na Pedopsihiatričnem oddelku pridružila psihiatrinja **Vesna Martinčič Jarc, dr. med.**, in kasneje še **dr. Marija Anderluh**, ki se je strokovno izpopolnjevala v Veliki Britaniji, predvsem na področju motenj hranjenja. Leta 2010 je doktorirala z zagovorom teme »Opredelitev kandidatnih endofenotipov motenj hranjenja« (Slika 1.9.11.4).

Slika 1.9.11.4: Dr. Marija Anderluh.

Dr. Marija Anderluh se je strokovno poglobljala na več področjih. Med drugim je podrobno rziskovala razdiralno vedenje otrok in mladostnikov, samopoškodbeno vedenje mladih in avtizem.

Prim. Mojca Breclj Kobe je intenzivirala delo pedopsihiatrične službe in v delo vključila tudi psihologinje Vedrano Đurašin, mag. Matejo Gorenc in Majo Kranjc. Na oddelku deluje tudi **Jasna Rujevič, dr. med.**, spec. otroške in mladostniške psihiatrije, ki se ukvarja s problematiko agitiranih otrok, z zlorabljanjem otrok in nasiljem nad otroki ter s spolnim zlorabljanjem otrok v družini.

Specialistka psihiatrije **dr. Jerneja Maček** obravnava motnje pozornosti pri otrocih, spektroavtistične motnje, proučevala pa je tudi duševne motnje pri bolnikih z epilepsijo. Posveča se tudi razdiralnemu vedenju in problematiki hiperkinetičnih motenj. Leta 2013 je doktorirala s temo »Simptomatika hiperkinetične motnje pri otrocih in njihovih starših«.

1.9.12 Radiologija

Prvi na Slovenskem je rentgensko napravo leta 1900 kupil dr. Edo Šlajmer, predstojnik kirurškega oddelka Splošne bolnišnice v Ljubljani. Napravo so sprva uporabljali predvsem za diagnosticiranje zlomov, kasneje pa tudi za diagnosticiranje drugih bolezenskih stanj. Splošni rentgenologi niso pokazali strokovnega zanimanja za rentgensko diagnosticiranje pri otrocih, zato se je leta 1947 z omenjenim področjem spoprijel predstojnik Pediatrične klinike prof. dr. Marij Avčin. Prvo rentgensko napravo znamke Westinghouse so kupili s pomočjo donacij naprednih Slovenk in je omogočala le diaskopijo.

Rentgenološkega pregledovanja otrok se je priučila pediattrinja Zdenka Ivančič Szilagyi, dr. med., leta 1949 pa je s specializacijo pediatrije na kliniki pričel **prof. dr. Milan Šilc**, ki se je že med specializacijo usmeril na področje rentgenološkega diagnosticiranja. Tako se je v letih 1951–1952 šest mesecev izpopolnjeval na rentgenskem oddelku Splošnih bolnišnic pri prof. dr. Hebeinu in prim. Kunstu ter takoj nato v celoti prevzel rentgensko obravnavo bolnih otrok na kliniki. Specialistični izpit iz pediatrije je opravil leta 1954 v Zagrebu. Prof. dr. Šilcu je pri delu na rentgenskem oddelku asistirala rentgenska tehničarka Vida Dolenc.

Po dograditvi trakta C leta 1958 so v novozgrajeni vezni trakt umestili tudi rentgenski oddelek, na katerem so poleg osrednje slikovne naprave uporabljali tudi diaskopsko napravo Westinghouse in polvalovno napravo Elekromedicine.

Prof. dr. Milanu Šilcu se je na rentgenološkem oddelku pridružil **prof. dr. Marjan Prodan**, ki je po specialističnem izpitu iz pediatrije na Inštitutu za radiologijo Kliničnega centra (1963) opravil še specializacijo iz rentgenologije (1965–1968). Tedaj so tudi obnovili rentgenski oddelek, ki je pričel z delom leta 1970 (Sliki 1.9.12.1 in 1.9.12.2).

Prof. dr. Marjan Prodan je v klinično prakso uvedel sodobno rentgensko diagnosticiranje in tako zmanjšal izpostavljenost preiskovanih otrok ionizirajočemu sevanju. Tako je opustil nekatere rentgenske preiskave, kot sta rentgensko slikanje glave v dveh projekcijah in rutinsko slikanje kolkov, in jih nadomestil z drugimi, predvsem ultrazvočnimi preiskavami. Leta 1990 so ob pomoči »Sklada za pomoč otrokom z rakom« kupili prvo ultrazvočno napravo ALOKA, s katero je preiskave bolnih otrok opravljal nekdanji radiolog

Slika 1.9.12.1: Prof. dr. Milan Šilc (levo) in prof. dr. Marjan Prodan s sodelavkami ob otvoritvi rentgenskega oddelka na Pediatrični kliniki leta 1970.

Slika 1.9.12.2: Prof. dr. Marjan Prodan ob novi Siemensovi RTG-napravi Gigantos.

Vojne bolnišnice Mirko Janačković, dr. med., ki se je prof. dr. Prodanu za nekaj let pridružil na rentgenskem oddelku. Radiološko službo klinike je okrepila tudi radiologinja Simona Jereb, dr. med., ki je diplomirala na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1987 in končala specializacijo iz radiologije leta 1995. Po več letih dela na Pediatrični kliniki je strokovno pot nadaljevala na Onkološkem inštitutu (Slika 1.9.12.3).

Slika 1.9.12.3: Radiologinja Simona Jereb, dr. med.

Po upokojitvi prof. dr. Marjana Prodana leta 1995 je vodenje Službe za radiologijo prevzel pediater **prim. Anton Kenig**, ki je leta 1993 opravil tudi specialistični izpit iz radiologije (Sliki 1.9.12.4 a in 1.9.12.4 b). V tistem času je prof. dr. Marjan Prodan pričel s ponovnim obnavljanjem radiološkega oddelka, ki je pričel delovati leta 1995 z namestitvijo rentgenske naprave znamke Siemens Sie-regraph D2. Hkrati so oddelek opremili z več ultrazvočnimi napravami, vključno z najmodernejšo Toshiba Power Vision 6000.

Slika 1.9.12.4a: Prim. Anton Kenig.

Slika 1.9.12.4b: Prim. Anton Kenig z glavno medicinsko sestro Pediatrične klinike Marinko Purkat, dipl. m. s. (levo) in gospo Mihaelo Jurčec, dolgoletno tajnico strokovnega direktorja Pediatrične klinike (desno).

Prim. Anton Kenig je dejavno sodeloval pri pripravah na novogradnjo Pediatrične klinike, odločilen pa je njegov prispevek pri oblikovanju in vzpostavitvi sodobnega informacijskega sistema za slikovno in laboratorijsko diagnosticiranje ter medicinsko dokumentacijo. Je avtor elaborata, ki je bil osnova za razpis informacijskega sistema nove Pediatrične klinike v izvedbi Ministrstva za zdravje. V sodelovanju z arhitekti je pripravil tudi načrt pediatričnega radiološkega centra z napravama za magnetnoresonančno slikanje (MRI) in računalniško tomografijo (CT) v kleti sosednjega Zavoda za varstvo pri delu, ki sta ga odobrila tedanje vodstvo UKC in Ministrstvo za zdravje. Načrt so kasneje zaradi odločitve novega vodstva UKC opustili, kar je velika škoda, saj bi omogočal nadaljnji razvoj pediatrične radiološke dejavnosti in namestitvev najnovejših slikovnih tehnologij, ki se bodo nedvomno pojavile v naslednjih desetletjih (Slika 1.9.12.5).

Slika 1.9.12.5: Prim. Anton Kenig (levo) v pogovoru s prof. dr. Jožetom Jerasom.

v pripravo delovanja nove sodobne magnetnoresonančne naprave za otroke Siemens MAGNETOM Aera 1.5T, ki jo je kupila Ustanova za Novo pediatrično kliniko. Organizirala je izobraževanje radiologov ter radioloških inženirjev in tehnikov za zagotavljanje nemotenega delovanja naprave in ustrezno diagnosticiranje ter sodelovala pri izbiri končnega mesta za namestitev naprave na radiološkem oddelku. Ob tem je poskrbela za nakup dodatnih naprav, potrebnih za varno izvajanje zahtevnega radiološkega diagnosticiranja. Doc. dr. Damjana Ključevšek je pomembno prispevala k uveljavitvi širše priznanega Centra za otroško uroradiologijo ter organizirala in vodila mednarodno izobraževalno delavnico »Šola ultrazvočnega mikcij-skega cistograma«.

Slika 1.9.12.7: Mag. Mojca Tomažič.

S selitvijo v novo stavbo Pediatrične klinike leta 2009 so radiološki oddelek posodobili z namestitvijo rentgenskih naprav znamke Phillips (Essenta in Eleva), opremo, ki je prilagojena otrokom različnih starosti. Hkrati so pridobili tudi najmodernejše ultrazvočne naprave Aplio in Xario znamke Toshiba, ki so opremljene z modernimi nastavki za ultrazvočno vodene biopsije in punkcije ter s kontrastnospecifičnim programom.

Leta 2009 je vodenje Službe za radiologijo in ultrazvočno diagnostiko prevzela specialistka radiologije **doc. dr. Damjana Ključevšek** (Slika 1.9.12.6).

Doc. dr. Damjana Ključevšek se je usmerila predvsem

Slika 1.9.12.6: Doc. dr. Damjana Ključevšek.

Doc. dr. Damjano Ključevšek je kot vodjo pediatrične radiologije aprila 2013 nasledila radiologinja **mag. Mojca Tomažič** (Slika 1.9.12.7).

Na oddelku delujejo še: **Martin Thaler, dr. med., mag. Mojca Glušič, dr. med.** in **Slavojka Ponorac, dr. med.**

1.9.13 Psihološka dejavnost

Slika 1.9.13.1: Prof. Ljubica Vrba, klinična psihologinja.

Pobudo za sodelovanje psihologov pri obravnavi bolnih otrok in mladostnikov sta v začetku 70. let dala prim. Anica Mikuš Kos in prof. dr. Jože Jeras. Psihološko dejavnost je dolgo vodila **prof. Ljubica Vrba**, klinična psihologinja (Slika 1.9.13.1).

Kasneje se ji je pridružila klinična psihologinja prof. Zorka Kompare, ki se je kasneje usmerila v obravnavo otrok s kronično ledvično boleznijo.

Predvsem na pedopsihiatričnem oddelku, a tudi drugje, je delovala **prof. Barbara Žemva**, klinična psihologinja (Slika 1.9.13.2).

Klinična psihologinja **prof. Vali Tretnjak** se je poglobljeno ukvarjala s problematiko otrok z epilepsijo in delo opravljala predvsem na nevrološkem oddelku (Slika 1.9.13.3).

Kasneje so se klinični psihologi usmerili v ožje specialnosti v okviru kliničnih oddelkov in služb. Psihološko dejavnost so tako opravljali oz. opravljajo še danes številni psihologi:

asist. dr. Martina Bürger Lazar na Kliničnem oddelku za hemato-onkologijo, Ivana Kreft na Kliničnem oddelku za nefrologijo, Darja Pačnik na Kliničnem oddelku za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko, mag. Valentina Stefanov Kralj v psihološki ambulanti, dr. Simona Klemenčič na Kliničnem oddelku za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove, na pedopsihiatričnem oddelku pa poleg že omenjenih še Vedrana Đurašin, mag. Mateja Gorenc in Maja Kranjc. Največ psihologov zaposluje Klinični oddelek za nevrologijo; ti so: dr. Jana Kodrič, Vesna Krkoč, dr. Petra Lešnik Musek, Staša Stopnik, mag. David Gosar in Katja Stres Kaučič v okviru Centra za avtizem. V okviru kliničnega oddelka delujejo tudi delovni terapevti, logopedi in defektologi ter več fizioterapevtov: Mateja Jamnik, Jožica Fortuna, Vesna Mir, Monika Kušar, Neda Rotar in Štefan Rac, sicer vodja laboratorija za funkcijsko nevrološko diagnosticiranje.

Slika 1.9.13.2: Prof. Barbara Žemva, klinična psihologinja.

Slika 1.9.13.3: Prof. Vali Tretnjak, klinična psihologinja (desno).

1.9.14 Fizioterapevtska dejavnost

Prof. dr. Jože Jeras je v začetku 70. let prejšnjega stoletja dal tudi pobudo za ustanovitev fizioterapevtske službe na Pediatrični kliniki. Sprva so fizioterapevti obravnavali predvsem otroke z nevrološkega in pulmo-loškega oddelka, kasneje tudi z drugih enot.

Sprva je fizioterapevtsko službo vodila fizioterapevtka **Ana Lunka**, kasneje fizioterapevtki **Marija Pirnat** in **Neda Rotar**. Slednja se je v sodelovanju s prof. dr. Milivojem Veličkovičem posvetila tudi fizioterapevtskemu programu po metodi Bobath. Kasneje je fizioterapevte vodila **Maja Stopar**, v zadnjem desetletju pa **Franc Tominšek**, vodja Službe za fizioterapijo v okviru Skupnih služb pediatrične klinike. Tu delujejo še Saša Berič, Tinka Bizjak, Roman Mali, Vida Sendi in Lidija Skočir. Več fizioterapevtov sicer opravlja svoje delo v okviru Kliničnega oddelka za nevrologijo.

1.9.15 Laboratorijsko diagnosticiranje

Na Pediatrični kliniki je bilo v posloplju na Ulici stare pravde in po preselitvi na Vrazov trg mogoče opraviti le nekaj najosnovnejših laboratorijskih preiskav. Osnovne hematološke in urinske preiskave ter analizo blata na parazite je izvajal laborant Peter Rogelj.

Biokemični laboratorij

Leta 1955 je na prošnjo prof. dr. Marija Avčina **Zora Pretnar, univ. dipl. inž. kem.**, opustila delo v prosveti in leto kasneje prevzela vodenje laboratorija Pediatrične klinike. Pred tem se je več tednov pripravljala na delo v biokemičnem laboratoriju Interne klinike pri Pavlu Dolarju, univ. dipl. inž. kem. Že leta 1955 se je vpisala v sekcijo medicinskih biokemikov pri Farmaceutskem društvu Slovenije.

Na novem delovnem mestu je inž. Zora Pretnar uvedla določanje vrednosti glukoze, sečnine, preostalega dušika, elektrolitov, bilirubina ter elektroforezo beljakovin in druge preiskave. Posebno pozornost je namenjala laboratorijskemu odkrivanju prirojenih presnovnih motenj pri otrocih s papirno kromatografijo. Omenjenemu področju se je posvečala tudi po upokojitvi leta 1973, saj je še leto dni prostovoljno uvajala nove postopke za odkrivanje motenj presnove aminokislin. Leta 1974 je napisala priročnik »Odkrivanje prirojenih metabolnih bolezni«. Makrometode, ki so precej neprimerne pri otrocih in docela neuporabne pri novorojenčkih, je že poskušala nadomeščati z mikrometodami. Februarja 1971 je opravila specialistični izpit iz medicinske biokemije. V 60. letih prejšnjega stoletja je pri standardizaciji laboratorijskih preiskav v slovenskem merilu prispevala metodo za določanje bilirubina v serumu.

Slika 1.9.15.1: Mag. farm. Marija Kusturin, spec. med. biokem.

V obdobju 1973–1982 je biokemijski laboratorij vodila **mag. farm. Marija Kusturin, spec. med. biokem.**, ki je s sodelavkami nadaljevala delo inž. Zore Pretnar. Upokojila se je leta 1982 (Slika 1.9.15.1).

Hematološki laboratorij

Hematološki laboratorij je do sredine 80. let prejšnjega stoletja deloval kot strokovna podenota Službe za hematologijo Pediatrične klinike pod vodstvom prof. dr. Majde Benedik ter kasneje prim. Naste Mihevc Srakar in prim. Jožice Anžič, ki so tudi same analizirale krvne celice in kostni mozeg. Od marca 1971 do konca leta 1973 je hematološki in splošni laboratorij vodil **Miha Žemva, dr. med., spec. med. biokem.**, ki je specialistični izpit iz biokemije opravil leta 1970 v Ljubljani. Tudi po upokojitvi je nadaljeval z vodenjem laboratorija in v obdobju 1974–1980 honorarno opravljal vse dotedanje strokovne in vodstvene naloge. Uvedel je analizo morfologije krvnih celic v periferni krvi in v kostnem mozgu, morfologijo drugih celic, citologijo, prve presejalne teste v genetiki (ugotavljanje spola), začetno imunološko laboratorijsko diagnosticiranje ter modifikacijo testa NBT, ki jo je skupaj z prof. dr. Milanom Štrukljem leta 1973 objavil v reviji Lancet. Napisal je več strokovnih člankov ter sodeloval pri pisanju učbenika iz klinične biokemije in hematologije (Slika 1.9.15.2).

Slika 1.9.15.2: Miha Žemva, dr. med., spec. med. biokem.

Po njegovem odhodu je vodenje laboratorija ponovno prevzela **prof. dr. Majda Benedik**, po njeni upokojitvi pa **prim. Nasta Mihevc** in kasneje **prim. Jožica Anžič**.

Splošni laboratorij je organizacijsko vodila višja laboratorijska tehničarka in dipl. inž. org. dela Marija Kavšek.

Od novembra 1985 do februarja 1986 je hematološki in splošni laboratorij vodila mag. farm. **Marta Kramberger**, spec. med. biokem. Poglobljenemu hematološkemu diagnosticiranju se je posvetila inž. **Breda Slavec**.

Služba za specialno laboratorijsko diagnostiko

Vodenje biokemijskega laboratorija, ki je bil kasneje skupaj s hematološkim in splošnim laboratorijem vključen v Službo za specialno laboratorijsko diagnostiko oziroma prehodno v Inštitut za laboratorijsko diagnostiko, je leta 1982 prevzela **prof. dr. Jana Lukač Bajalo**, spec. med. biokem. (Sliki 1.9.15.3a in b).

Slika 1.9.15.3a: Prof. dr. Jana Lukač Bajalo ob prevzemu vodenja laboratorija leta 1982.

Slika 1.9.15.3b: Prof. dr. Jana Lukač Bajalo, spec. med. biokem.

Prof. dr. Jana Lukač Bajalo je leta 1974 diplomirala na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo (FNT) v Ljubljani, na Oddelku za kemijo in kemijsko tehnologijo. Štiriletno specializacijo iz medicinske biokemije je zaključila s specialističnim izpitom leta 1981. Po opravljeni specializaciji je postala vodja Inštituta za laboratorijsko diagnostiko na Pediatrični kliniki. Magistrski študij je zaključila leta 1985 z magistrskim delom »Dnevni ritem disaharidaz v črevesni sluznici« na FNT, Oddelku za farmacijo, smer Klinična biokemija. Doktorirala je leta 1988 na FNT, Oddelku za farmacijo, s tezo »Cirkadiane oscilacije aktivnosti disaharidaz in vitro v kulturah tkiva tankega črevesa«. Raziskave v okviru magistrskega, doktorskega in postdoktorskega dela je s pomočjo štipendij opravila na Inštitutu za fiziologijo na Medicinski fakulteti v Leidnu na Nizozemskem v obdobju 1983–1989. Leta 1992 je bila na Oddelku za farmacijo FNT habilitirana v docentko za področje Klinične biokemije in istega leta imenovana za v. d. predstojnice Katedre za klinično biokemijo.

Leta 1994 je bila imenovana za predstojnico katedre. V naziv izredna profesorica je bila izvoljena leta 1998, v naziv redna profesorica pa leta 2004.

Prof. dr. Jana Lukač Bajalo je na Pediatrični kliniki uvedla več novih diagnostičnih metod, in sicer analizo encimov v bioptih črevesne sluznice ter genetske analize presnovnih motenj, predvsem galaktozemije, glikoziliranega hemoglobina in bilirubina. Ukvarjala se je tudi s humanizacijo laboratorijskega diagnosticiranja v medicini ter bila predsednica Komisije za etična vprašanja in varstvo bolnikovih pravic Zdravniške zbornice.

Laboratorij je vodila vse do leta 1999, ko je pričela z rednim delom na Oddelku za farmacijo Fakultete za naravoslovje in tehnologijo

Slika 1.9.15.4: Mirjana Zupančič, mag. med. biokemije.

Od leta 1999 vodi Službo za specialnolaboratorijsko diagnostiko **Mirjana Zupančič, mag. med. biokemije** (Slika 1.9.15.4).

Možnosti za izjemen napredek na področju laboratorijskega diagnosticiranja so se pojavile z vrnitvijo prof. dr. Tadeja Battelina s strokovnega izpopolnjevanja v medicinskem centru Loyola University v Chicagu (1993 in 1994) in v bolnišnici Hôpital Robert Debré v Parizu (leta 1996 in 1997) ter nekaj let kasneje prof. dr. Tadeja Avčina po prihodu z izpopolnjevanja v bolnišnici Sick Kids Hospital v Torontu (Kanada).

V ta okvir uvrščamo predvsem molekularnogenetsko diagnosticiranje in analizo presnovnih in imunoloških bolezni.

Slika 1.9.15.5a: Novoletni sprejem (z leve): dr. Barbka Repič Lampret, univ. dipl. kem., spec. med. biokem., Mirjana Zupančič, mag. med. biokem., dr. Tinka Hovnik, univ. dipl. biol., mag. Alenka Trampuš Bakija, univ. dipl. biol., doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek, univ. dipl. kem., spec. med. biokem.; v ozadju asist. dr. Maruša Debeljak, univ. dipl. biol.

Mentorstvo mladim inženirjem biokemije, biologom in zdravnikom je omogočilo izreden napredek laboratorijskega diagnosticiranja in zdravljenja številnih bolezni v otroški dobi.

Poglobljeno laboratorijsko diagnosticiranje izvajajo doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek, univ. dipl. kem., spec. med. biokem., dr. Barbka Repič Lampret, univ. dipl. kem., spec. med. biokem., dr. Tinka Hovnik, univ. dipl. biol., in asist. dr. Maruša Debeljak, univ. dipl. biol. V hematološko diagnosticiranje in motnje hemostaze je usmerjena mag. Alenka Trampuš Bakija, univ. dipl. biol. (Slike 1.9.15.5a, b in c).

Slika 1.9.15.5b: Dr. Barbka Repič Lampret, univ. dipl. kem., dr. Tinka Hovnik, univ. dipl. biol., in mag. Mojca Žerjav Tanšek.

Slika 1.9.15.5c: Asist. dr. Maruša Debeljak, univ. dipl. biol..

Vse mlade laboratorijske strokovnjake podpirata in usmerjata mag. med. biokemije Mirjana Zupančič in doc. dr. Katarina Trebušak Podkrajšek.

Dejavnost Službe za specialno laboratorijsko diagnostiko obsega naslednja specifična področja:

Diagnosticiranje prirojenih presnovnih motenj

Presnovne motnje se kažejo z zelo raznoliko klinično sliko in se lahko pokažejo takoj po rojstvu ali šele v kasnejšem obdobju. Izjemno pomembno je, da tovrstne bolezni čim prej prepoznamo in jih ustrezno zdravimo, saj lahko v nekaterih primerih uspešno preprečimo nastanek trajnih okvar. Potrjevanje motene presnove aminokislin, maščobnih kislin in telesnih nevrotansmitterjev ter ogljikovih hidratov omogoča določanje aminokislin in organskih kislin v telesnih tekočinah ter acilkarnitinov iz krvnega madeža. Motnje glikozilacije ugotavljamo z izoelektričnim fokusiranjem transferina. Metabolite, ki potrjujejo bolezni lizosomskega kopičenja, določamo z merjenjem encimske aktivnosti alfa-galaktozidaze A (bolniki s Fabryjevo boleznijo), z merjenjem encimske aktivnosti beta-glukozidaze pa prepoznamo bolnike s Gaucherjevo boleznijo.

Imunološko in alergološko diagnosticiranje in diagnosticiranje preobčutljivostnih stanj

Izbruh alergije na posamezen alergen se navadno pokaže v zgodnjem otroštvu. Hitra opredelitev alergij omogoča izogibanje alergenu, s čimer izboljšamo kakovost življenja in preprečimo nadaljnje zaplete bolezni. Na voljo so presejalni testi preobčutljivosti na različne alergene, potrditveni testi za celokupna protitelesa IgE in specifična protitelesa IgE (300 različnih alergenov), določamo pa tudi eozinofilni kationski protein (ECP) in triptazo.

Diagnosticiranje malabsorpcij, glutenske enteropatije in imunskih pomanjkljivosti

Opravlja diagnosticiranje malabsorpcije pri otrocih in odraslih, diagnosticiranje preobčutljivosti na gluten pri otrocih in odraslih (celiakija), diagnosticiranje kroničnih črevesnih bolezni pri otrocih in odraslih, pre-

sejalno testiranje za cistično fibrozo pri otrocih in odraslih, določanje encimske aktivnosti pri hemolitičnih anemijah (encimopatije) pri otrocih in odraslih, opredeljevanje podvrste limfocitov pri otrocih z imunskimi pomanjkljivostmi ter določanje prisotnosti avtoprotiteles pri sladkorni bolezni tipa 1 kot napovedni dejavnik pred pojavom bolezni.

Specialna hematologija in motnje hemostaze

Opravljajo citomorfološko diagnosticiranje levkemičnih stanj pri otrocih. Otroške levkemije se po opredelitvi zelo razlikujejo od levkemij pri odraslih. Otroci in mladostniki večinoma zbolijo za akutno obliko levkemije, kronične oblike bolezni pa so izjemno redke. Za sledenje bolezni in za bolnika sta ključnega pomena takojšnja laboratorijska obravnava in tesno sodelovanje s pediatrom hemato-onkologom.

Diagnosticiranje pomanjkanja faktorjev strjevanja krvi pri hemofiliji in drugih motnjah strjevanja krvi se pri genetsko pogojenih boleznih začne v zgodnji neonatalni dobi in zahteva ustrezno spremljanje nadomestnega zdravljenja. Hemostaza se pri novorojenčkih in otrocih razlikuje od hemostaze pri odraslih. Diagnosticiranje motenj strjevanja krvi je neločljivo povezano z delovanjem Centra za hemofilijo Slovenije s sedežem na Pediatrični kliniki. To je edini center v Sloveniji, ki razpolaga z vsemi metodami za dokončno opredelitev von Willebrandove bolezni.

Molekularna genetika

V laboratoriju opravljajo molekularno diagnosticiranje pridobljenih in prirojnih genetskih bolezni, ki so pomembne za populacijo otrok in mladostnikov, določajo status prenašalk oz. prenašalcev dednih bolezni za nadaljnje genetsko svetovanje in opravljajo prenatalno diagnosticiranje ob ugotovljenem družinskem statusu. Analizirajo več kot 75 genov, povezanih z boleznimi, ki se pojavljajo že v otroški populaciji. To so geni za pogostejše prirojne bolezni, kot so cistična fibroza, hemofilija A, kongenitalna adrenalna hiperplazija, fenilketonurija, sindrom podaljšane dobe QT, prirojna gluhost, familiarna mediteranska vročica in druge redke bolezni, kot so X-vezana adrenolevkodistrofija, večina primarnih imunskih pomanjkljivosti ter redke hematološke in nevrološke bolezni. Večino omenjenih preiskav izvajajo edini v Sloveniji.

Citogenetika

V citogenetskem laboratoriju Pediatrične klinike izvajajo standardno citogenetsko preiskavo, kariotipizacijo na postnatalnih vzorcih periferne krvi. Z metodo dokazujejo številčne sindrome (Downov sindrom, Turnerjev sindrom, Klinefelterjev sindrom) in strukturne kromosomske spremembe (translokacije). Ob sumu na mikrodelecijske sindrome opravljajo usmerjeno molekularno-citogenetsko analizo ter fluorescentno hibridizacijo in situ (FISH). Trenutno v laboratoriju izvajajo usmerjeno FISH analizo številnih sindromov. Ti so: DiGeorgejev sindrom, Williamsov sindrom, Sotosov sindrom, Prader-Willijev sindrom, Angelmanov sindrom, Kallmannov sindrom in sindrom Smith-Magenis. V primeru razvojnega zaostanka in/ali duševne manjzravnosti opravljajo simultano FISH analizo subtelnih regij vseh kromosomov.

Laboratorijsko delo, razen osnovnih hematoloških in urinskih preiskav, izvajajo tudi po preselitvi Pediatrične klinike v Bohoričevo ulico leta 2009, in sicer v kleti stare Pediatrične klinike na Vrazovem trgu. Namesto na prvotno odobreno novo lokacijo v kleti bivšega Zavoda za varstvo pri delu je predvidena selitev pediatričnega laboratorija v novo stavbo Diagnostično-terapevtskih služb (DTS), ko bo zgrajena.

1. 10 ZDRAVSTVENA NEGA NA PEDIATRIČNI KLINIKI

Slika 1.10.1: Prva glavna medicinska sestra Pediatrične klinike Vida Korbar Vrbič, VMS.

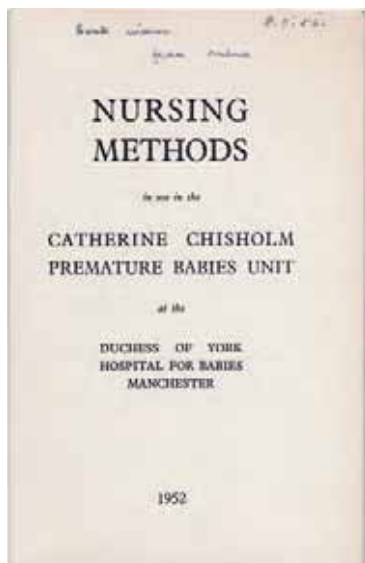
Zdravstveno nego na otroški kliniki je v obdobju 1946–1967 vodila višja medicinska sestra **Vida Korbar Vrbič**. Rodila se je 19. junija 1906 v Sodražici. Leta 1934 je v Beogradu končala triletno šolo za otroške negovalke in nato nastopila službo na Medicinski fakulteti v Beogradu pri prof. dr. Matiji Ambrožiču. Med 2. svetovno vojno se je vrnila v Ljubljano. Najprej se je zaposlila v Dečjem domu in nato v Higijenskem zavodu Ljubljana. Od leta 1946 vse do upokojitve je bila zaposlena na Pediatrični kliniki, kjer je 1961 leta opravila diplomski izpit za višjo medicinsko sestro (Slika 1.10.1).

Delu medicinske sestre je bila popolnoma predana, saj je svoje zadolžitve opravljala z vsem srcem. V njenih rokah so se stekale vse niti zahtevne organizacije velike otroške bolnišnice, ki je sprva delovala na štirih lokacijah. Ob preselitvi na Vrazov trg je nosila najzahtevnejše breme – vzpostavitev nove organizacije dela v dejavnosti zdravstvene nege v tedaj še nedograjeni kliniki.

V obdobju 1948–1963 je bila tesna sodelavka prof. dr. Marija Avčina, med letoma 1963 in 1967 pa prof. dr. Leva Matajca, profesorjev, ki sta uspela organizirati sodoben pediatrični zavod po vzoru najbolj razvitih evropskih centrov, zasledujoč načelo popolne in vsestranske klinične bolnišnice za bolne otroke od rojstva do konca pubertete (Slika 1.10.2).

Slika 1.10.2: Medicinske sestre ob stoletnici prve otroške bolnišnice leta 1965. V sredini sedi glavna medicinska sestra Vida Korbar Vrbič, VMS. Od desne proti levi stojijo medicinske sestre Marija Oštrbenk, Roža Krklec, Libuša Jezeršek, Ljerka Mlakar, Helena Drobnič, Alenka Vedral in Zdenka Marolt.

Slika 1.10.3: Navodila o zdravstveni negi nedonošenčkov iz leta 1952.

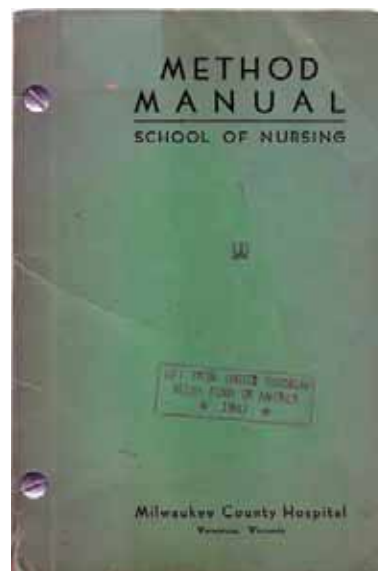
Slika 1.10.4: Učni vodnik za nego v bolnišnicah iz leta 1937.

Pediatrična klinika je zagotavljala diagnosticiranje in zdravljenje večine otroških bolezni. Kot takšna je bila pravzaprav »mali klinični center« z lastno upravo, ekonomatom, tehničnimi enotami, glavno in mlečno kuhinjo, pralnico z likalnico, laboratorijem in enotami z amedicinsko diagnosticiranje in podrejena osrednji upravi Splošnih bolnišnic.

Glavna medicinska sestra je skrbel za strokovno izobraževanje zaposlenih na področju zdravstvene nege otrok ne le v matični ustanovi, temveč tudi v okviru splošnih bolnišnic. Vzpostavila in vzdrževala je tudi povezovanje in tvorno sodelovanje vseh vodilnih medicinskih sester Splošne bolnišnice v Ljubljani.

Ohranjenih je več knjig, ki so služile takratnemu izobraževanju in izpopolnjevanju medicinskih sester (Slike 1.10.3, 1.10.4, 1.10.5 in 1.10.6).

MILWAUKEE COUNTY HOSPITAL SCHOOL OF NURSING	
Page	Page
1-10	1-10
11-20	11-20
21-30	21-30
31-40	31-40
41-50	41-50
51-60	51-60
61-70	61-70
71-80	71-80
81-90	81-90
91-100	91-100
101-110	101-110
111-120	111-120
121-130	121-130
131-140	131-140
141-150	141-150
151-160	151-160
161-170	161-170
171-180	171-180
181-190	181-190
191-200	191-200
201-210	201-210
211-220	211-220
221-230	221-230
231-240	231-240
241-250	241-250
251-260	251-260
261-270	261-270
271-280	271-280
281-290	281-290
291-300	291-300
301-310	301-310
311-320	311-320
321-330	321-330
331-340	331-340
341-350	341-350
351-360	351-360
361-370	361-370
371-380	371-380
381-390	381-390
391-400	391-400
401-410	401-410
411-420	411-420
421-430	421-430
431-440	431-440
441-450	441-450
451-460	451-460
461-470	461-470
471-480	471-480
481-490	481-490
491-500	491-500

Sliki 1.10.5 in 1.10.6: Navodila o pripravi pripomočkov in izvedbi posegov zdravstvene nege – ameriško darilo iz leta 1947.

Slika 1.10.7: Marija Oštrbenk, VMS, rojena 28. decembra 1919, je bila zaposlena na kliniki od 21. 6. 1946 do 1. 12. 1981.

Slika 1.10.8: Ema Oblak, VMS, rojena 3. aprila 1916, je delovala na kliniki od 1. 10. 1952 do 15. 8. 1976.

Sijajna je bila tudi zamisel prof. dr. Marija Avčina, ki je na predlog glavne medicinske sestre omogočil izpopolnjevanje trem medicinskim sestram v tujini. Glavna medicinska sestra klinike **Marija Oštrbenk** (Slika 1.10.7) je obiskala bolnišnico Great Ormond Street v Londonu, **Ljerka Mlakar** (glavna medicinska sestra oddelka za dojenčke) bolnišnico na Nizozemskem, **Ema Oblak** pa Inštitut za puerikulturo v Parizu (Slika 1.10.8).

Posebno skrb je glavna medicinska sestra posvečala učenkam Šole za otroške negovalke, ki jim je klinika nudila drugi dom. Učenke so bivale v internatu na traktu B2, ki je deloval od leta 1956 do leta 1962. Vsak dan so od 6. do 13. ure opravljale prakso, nato pa med 13.30. in 19.30. uro obiskovale pouk v šoli na Lončarski ulici. Internat za učenke in uslužbenke, ki se je nahajal v kleti trakta C, je bil državna ustanova, bivanje v njem pa je bila ugodnost, ki jo je klinika nudila svojim uslužbenkam (Slika 1.10.9).

Slika 1.10.9: Obisk druge generacije učenk, ki so končale Šolo za otroške negovalke leta 1958. Slika je bila posneta 17. 9. 1998 na terasi pred nekdanjimi sobami internata.

Glavna medicinska sestra je bila pokroviteljica in organizatorica razvedrila, šolanja in prostočasnih dejavnosti bolnih otrok. Nadzorovala je dogajanje, ki je otrokom in sprejetim materam – dnevno jih je na kliniki bivalo približno 50 – krajšalo čas in lajšalo življenje v bolnišnici. Dejansko so torej že tedaj upoštevali načelo »humaiziranega« bivanja otrok v bolnišnici.

Bolnim otrokom in materam je bil v veliko veselje lepo urejen vrt župnije sv. Petra z bogatim nasadom in s pravim otroškim igriščem. Za vrt in cvetje je takrat skrbel redno zaposleni vrtnar.

Klinika je imela tudi nadzorno pedagoginjo, medicinsko sestro **Marijo Košak**, ki je poleg pedagoškega dela opravljala tudi delo nadzorne medicinske sestre v mlečni kuhinji.

Predavala je zdravstveno nego in demonstrirala pripravlanje dietne hrane za otroke vseh starosti. Svoje izkušnje je skupaj s prof. dr. Levom Matajcem zapisala v knjigi Prehrana dojenčkov in otrok. Stremela je k nenehnemu napredku v dejavnosti zdravstvene nege in si prizadevala za priznanje ustreznega položaja medicinskih sester v družbi. Upokojila se je leta 1966.

Na oddelku A1 so bile na voljo tudi sobe, namenjene gostom iz tujine, saj je na ogled in izpopolnjevanje prihajalo kar nekaj medicinskih sester. Pod okriljem združenja UNICEF za področje Jugoslavije je na kliniki namreč deloval demonstracijski center aseptične tehnike zdravstvene nege nedonošenčkov.

Slika 1.10.10: Vida Korbar Vrbič, VMS, in Marija Oštrbenk, VMS, v avli klinike ob novoletni jelki leta 1966.

Od leta 1962 je šola za srednje medicinske sestre trajala štiri leta; vsa štiri leta so dijakinje poslušale predavanja iz pediatrije in pediatrične zdravstvene nege. Znanje takratnih medicinskih sester o zdravstveni negi otrok je bilo obsežno. Prve višje medicinske sestre s triletno višjo šolo so prišle na kliniko leta 1958, prva med njimi je bila **Alenka Vedral**.

1. januarja 1967 je vodenje zdravstvene nege po upokojitvi Vide Korbar Vrbič prevzela Marija Oštrbenk (Slika 1.10.10).

Največ težav pri organizaciji dela na kliniki so povzročale prostorske neustreznosti, saj bolnišnica ni bila zgrajena za potrebe klinične bolnišnice. Zato je tedanje vodstvo pozornost usmerilo v izgradnjo infrastrukture in preureditev bolnišničnih oddelkov. Na kliniki so do leta 1981 preuredili

in prenovili naslednje prostore: glavno in mlečno kuhinjo z jedilnico za matere in zaposlene, pralnico in likalnico, toplotno centralo in garderobe za zaposlene (leta 1976) ter kineto, ki je iz centralnih virov Kliničnega centra dovajala kisik in paro za ogrevanje klinike. V opuščnem skladišču za premog so uredili sodobno opremljen oddelek za fizioterapijo. Ob njem je od leta 1973 deloval novoustanovljeni oddelek za razvojno nevrologijo s Centrom za cerebralno paralizo in z Republiškim registrom za rizične novorojenčke.

Z nakupom dragih naprav v biokemijskem laboratoriju so bili omogočeni številni postopki, od preiskav krvi iz mikrovzorcev krvi do določanja encimov in plinskih analiz ter drugih, za Pediatrično kliniko potrebnih preiskav.

Prostorsko so razširili tudi oddelek za klinično elektroencefalografijo, ki je imel na voljo dva sodobna tranzistorska elektroencefalografa. V prenovljenih kletnih prostorih trakta C je dobila prostor tudi lekarniška enota, ki se je priselila z oddelka A1. Strokovno izjemno pomembna in hkrati najdražja investicija je bila v letu 1970 izvedena gradnja novega rentgenskega oddelka, ki so ga opremili s sodobni-

Slika 1.10.11: Pogled z gradu na Pediatrično kliniko in Šempetrsko cerkev v ozadju. Desno vidimo trakt A, levo trakt C in vmesni vezni trakt B (posnetek iz leta 1958).

mi diagnostičnimi napravami. V tem obdobju je večina zdravnikov dobila svoje delovne prostore v prezidanih hodnikih in avlah v posameznih nadstropjih. Preuredili so tudi predavalnico ter pridobili prostor za fotolaboratorij s fotodokumentacijskim arhivom (Slika 1.10.11).

V veznem traktu B2 so leta 1973 prenovili prostore za gastroenterološki oddelek s posebno enoto za endoskopijo. Bistveno so razširili tudi prostore nevropsihiatrične službe ter ustanovili oddelek za otroško psihiatrijo. Namestili so ga v novourejenih prostorih bivšega opeklinskega oddelka, tega pa leta 1970 preselili v Klinični center na Oddelek za plastično kirurgijo. Znanje s področja zdravstvene nege otrok z opeklinami so v Klinični center prenesle tri medicinske sestre: Marija Dobrina, Branka Knapič in Tilka Svržič. V Kliničnem centru so skupaj s tam zaposlenimi tri mesece opravljale delo na Oddelku za opekline. Pozidali so tudi balkon v prvem nadstropju klinike (trakt C). Ob oddelku za otroško psihiatrijo je delovala tudi šola, ki je prav tako razširila svojo dejavnost. Obe psihiatrinji, štiri psihologinje in štirinajst šolskih pedagogov so bili ob osnovnem delu zadolženi tudi za uveljavljanje mentalnohigienskih načel v vseh bolniških enotah klinike. Na neonatalnem oddelku so preuredili napeljavo, nakupili nove izolete, monitorje za nadzor srčne akcije in kontrolo dihanja ter tako zagotovili pogoje za delo intenzivnega neonatalnega oddelka. Oddelčne medicinske sestre so skrbele, da so bile matere nedonošenčkov v bolnišnici toliko časa, dokler niso samostojno obvladale nege in hranjenja otrok ter ukrepov za preprečevanje okužb in dajanja določenih zdravil.

S preselitvijo računovodstva in mlečne kuhinje so ustvarili pogoje za izgradnjo sodobnega specialističnega ambulantnega trakta, ki je bil z vhodom ločen od bolnišničnega dela stavbe. V teh prostorih je ves dan delovalo 13 subspecialističnih ambulant.

Z izvedbo številnih adaptacij pa so žal izničili dotedanjo izvrstno ureditev čistih in nečistih poti, dodatnih prostorov za potrebe zdravstvene nege in oskrbe ter namestitve bolnikov, kar je predvsem medicinskim sestram in drugim zaposlenim v dejavnosti oskrbe močno oteževalo izvajanje vsakodnevnih zadolžitev.

Klinična bolnišnica za pediatrijo je v tistem času opravljala naslednje dejavnosti: stacionarno zdravstveno varstvo v sedmih strokovnih službah in na 14 bolniških oddelkih, ambulantno poliklinično zdravstveno varstvo v 13 specialističnih ambulantah, lekarniško dejavnost, ostale oblike zdravstvenega varstva v laboratorijskih, funkcionalnih in diagnostičnih enotah klinike ter znanstvenoraziskovalno in pedagoško dejavnost.

Klinika je strokovno sodelovala tudi z osnovno zdravstveno službo, saj so prostore specialističnih ambulant na kliniki ponoči ter ob nedeljah in praznikih kar nekaj let uporabljali tudi zdravniki in medicinske sestre Zdravstvenega doma Ljubljana, ki so od leta 1978 za področje Ljubljane in njene okolice opravljali delo v urgentni pediatrični ambulanti.

Od leta 1969 dalje se je število zaposlenih na kliniki precej povečalo, žal ne v dejavnosti zdravstvene nege. Medicinske sestre so bile tako močno preobremenjene in le z velikimi naporji ter osebnimi odrekami so zmoгле kakovostno opravljati svoje delo.

Težave, povezane s pomanjkanjem medicinskih sester, pa bi bile še večje, če takratnemu vodstvu Kliničnega centra ne bi uspelo kupiti stavbe za samski dom na Vidovdanski ulici. Pri nakupu je s finančnimi sredstvi sodelovala tudi Pediatrična klinika, ki je v domu kupila 20 ležišč. Poleg tega je kupila tudi dve stanovanji, namenjeni medicinskim sestram iz drugih delov Jugoslavije. Da bi postopno pokrili potrebe po višjih in srednjih medicinskih sestrah, so štipendirali študentke na Višji šoli za medicinske sestre ter dijakinje srednjih

Slika 1.10.12: Jožica Bračun, VMS, rojena 1. februarja 1944, je delovala na kliniki od 1. 8. 1966 do leta 1998.

Sliki 1.10.13 a in b: Alenka Vračko, VMS, rojena 18. maja 1947, je delovala na kliniki od 1. 10. 1969 do leta 2003: pri negi nedonošenčka (a), na novoletnem sprejemu leta 2002 kot glavna medicinska sestra klinike (b).

medicinskih šol v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in na Jesenicah. A se je pogosto zgodilo, da se štipendistke po končani šoli niso zaposlile na kliniki.

Kljub težavam s pomanjkanjem osebja pa je bilo v času, ko je zdravstveno nego vodila Marija Oštrbenk, omogočeno strokovno izpopolnjevanje. Na večmesečno izpopolnjevanje v Enoto intenzivne terapije in nege v Klinični center sta leta 1971 odšli višji medicinski sestri **Jožica Bračun** (Slika 1.10.12) in **Alenka Vračko** (Sliki 1.10.13 a in b). Alenka Vračko se je leta 1971 izpopolnjevala tudi na področju zdravstvene nege nedonošenčkov na Inštitutu za puerikulturo v Parizu.

V omenjenem obdobju so za višje in srednje medicinske sestre dvakrat na leto organizirali tečaj higienskega minimuma za zaposlene, tečaj za pridobitev interne kvalifikacije za strežnice in tečaj za intenzivno nego in terapijo v kliničnem centru.

Novost v bolnišnični praksi v Sloveniji so bili tudi dovoljeni obiski pri novorojenčkih in nedonošenčkih, ki so bili od leta 1974 vsak dan med 10. uro in 17. uro. Starši so med obiski upoštevali higienski režim, ki je sicer veljal za zaposlene. Medicinske sestre so nadzorovale izvajanje zdravstvene nege, organizirale delo in opravljale vse zahtevnejše posege in diagnostične ukrepe pri bolnikih ter nove sodelavke poučevale po programu pripravništva, ki ga je pripravila Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov (Slika 1.10.14).

Slika 1.10.14: Novoletno srečanje upokojenih medicinskih sester Pediatrične klinike. Na skrajni levi je glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk, VMS, tretja je Vida Korbar Vrbič, VMS, peta je Ema Oblak, VMS.

V tistem času so na kliniki pričeli redno uporabljati material za enkratno uporabo. Medicinske sestre so imele na voljo lepe uniforme in so prenehale nositi zaščitne kape. Strokovno so sodelovale z otroško bolnišnico Kantrida z Reke. Na kliniki je bilo vedno dovolj opranega in zlikanega perila za otroke, v jedilnici so se zaposleni srečevali ob malicah, skupaj pa so tudi praznovali 8. marec in druge praznike. S pevskimi vajami je pričel pevski zbor dr. Bogdan Derč. Tudi vrt je bil vzorno urejen, saj sta zanj skrbela celo dva vrtnarja.

Dolgoletna glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk je bila odlična voditeljica in glasna borka za zagotavljanje boljših pogojev za delo medicinskih sester in namestitev bolnih otrok. Ob njeni nenadni tragični smrti v letalski nesreči na Korziki 1. 12. 1981 je bilo njeno delo treba nadomestiti čez noč.

Glavni medicinski sestri Mariji Oštrbenk, VMS, so sledile naslednje glavne medicinske sestre:

Helena Drobnič od 1. 12. 1981 do 31. 8. 1985 (Slika 1.10.15),
Libuša Jezeršek od 1. 9. 1985 do 31. 3. 1991 (Slika 1.10.16),
Alenka Vračko od 1. 4. 1991 do 1. 8. 2003 (Slika 1.10.17),
Jožica Peterka Novak od 1. 8. 2003 do 11. 4. 2005 (Slika 1.10.18),
Marinka Purkart od 11. 4. 2005 dalje (Slika 1.10.19).

Slika 1.10.15: Helena Drobnič, VMS, rojena leta 1931, je bila zaposlena na kliniki od 1. 5. 1954 do leta 1985. V avli klinike ob sprejemu rojakov iz ZDA leta 1982.

Slika 1.10.16: Libuša Jezeršek, VMS, rojena leta 1941, je bila zaposlena na kliniki od 1. 9. 1962 do leta 1994.

Slika 1.10.17: Alenka Vračko, VMS.

Slika 1.10.18: Dr. Jožica Peterka Novak, VMS, prof. soc. ped.

Slika 1.10.19: Marinka Purkart, dipl. m. s.

Tudi zadnja desetletja 20. stoletja so zaznamovale številne prenove in gradnje:

- ureditev kardiološkega oddelka A2 leta 1982,
- ureditev intenzivnega neonatalnega oddelka leta 1982,
- otvoritev sprejemnega trakta leta 1983,
- selitev hemato-onkološkega oddelka v novozgrajene prostore trakta D leta 1987,
- selitev hematološkega laboratorija v kletne prostore novozgrajene stavbe leta 1990,
- otvoritev šolskih prostorov v preurejenem hematološkem laboratoriju leta 1990,
- prenova rentgenskega oddelka in nakup nove rentgenske naprave leta 1995,
- otvoritev z donatorskimi sredstvi prenovljenega oddelka za matere leta 1995,
- otvoritev glavne kuhinje in jedilnice za matere in zaposlene leta 1996,
- otvoritev sob za dojenčke na traktih C1 in C2 leta 1997,
- dodelitev prostorov za čistilni servis v kleti trakta A leta 1998,
- pridružitve Mestne otroške bolnišnice k Pediatrični kliniki leta 1993,
- otvoritev prvega dializnega oddelka za otroke v poslopje na Ulici stare pravde,
- ureditev informatorskega pulta leta 2002,
- ureditev sprejemnega pulta v specialističnih ambulantah leta 2003,
- ureditev sanitarij za invalide leta 2003,
- sprejem otroškega oddelka in specialističnih ambulant Dermatovenerološke klinike v poslopje na Ulici stare pravde leta 2003.

O organizaciji dela v dolgoletnem obdobju pričajo dokumenti z zapisanimi ukrepi, ki so jih sprejeli člani strokovnega kolegija, katerega članice so bile tudi vse glavne medicinske sestre klinike (Sliki 1.10.20 a in b).

Slika 1.10.20a: Člani strokovnega kolegija Otroške klinike.

Slika 1.10.20b: Delovni sestanek ožjega vodstva Pediatrične klinike: levo prof. dr. Marij Avčin, skrajno desno Vida Korbar Vrbič, VMS.

Med ukrepi so omenjeni:

- Ukrepi za izboljšanje strokovnega dela:
  - vodenje popisov bolezni in njihovo arhiviranje;
  - navodila za informacije in obiske;
  - navodila za razmeščanje otrok na oddelkih;
  - navodila za čiščenje transfuzijskih sistemov;
  - navodila glede pregleda krvne grupe, križne probe in pretoka plazme;
  - tehnični postopki pri transfuziji.
- Ukrepi za boljšo organizacijo dela zaposlenih:
  - urnik dela za medicinske sestre;
  - predpisovanje, obračunavanje in kontroliranje nadur;
  - uporaba obratne knjige, odtujevanje zdravil;
  - prihajanje na delo in odhajanje zaposlenih z dela;
  - uporaba predavalnice in učil;
  - vodenje knjige umrlih;
  - dokumenti, ki spremljajo otroka oz. umrlega;
  - navodila v primeru smrti;
  - prijava napak in nesreč pri delu;
  - navodilo o prijavljanju kaznivih dejanj (Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS);
  - evidenca letnih dopustov;
  - kontrola vhodov na kliniko in telefonskih pogovorov.
- Navodila za preprečevanje hišnih okužb in za uporabo zaščitnih mask.

Glavne medicinske sestre Pediatrične klinike Alenka Vračko, Jožica Peterka Novak in Marinka Purkart so sodelovale pri projektu Nove pediatrične klinike, predvsem v delu, potrebnem za izvajanje optimalne zdravstvene nege. Nepogrešljivi so bili zlasti njihovi napotki glede razporeditve prostorov za diagnosticiranje in zdravljenje bolnikov ter glede nakupa ustrezne medicinske opreme.

V letih delovanja Pediatrične klinike bi težko našli imena vseh medicinskih sester in drugih sodelavcev, ki so gradili zgledne profesionalne in človeške odnose ter prispevali k rasti in razvoju pediatrične zdravstvene nege. Pri izvajanju zdravstvene nege so medicinske sestre s sodelavci vedno spoštovale načela kodeksa medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov in deklaracijo o pravicah bolnikov ter spremljale razvoj sodobnih metod zdravstvene nege. Zaslužne so, da je Pediatrična klinika bila ter je in bo prijazna bolnišnica, vredna zaupanja in s strokovnim slovesom.

Slika 1.10.21: Nekdanji direktor Pediatrične klinike prof. dr. Jože Jeras z medicinskimi sestrami na kongresu v Cankarjevem domu. Z desne: Marija Dobrina, VMS, Jožica Bračun, VMS, Zdenka Marolt, VMS, Nuška Repanšek, VMS, prof. dr. Jože Jeras, Ema Oblak, VMS in za njo Marija Les, VMS.

Utrinek iz spomina na nekdanjo glavno medicinsko sestro Pediatrične klinike Marijo Oštrbenk, VMS (Ciril Kržišnik)

Slika 1.10.22: Glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk, VMS, in prof. dr. Lev Matajč kot Dedek Mraz.

Glavno medicinsko sestro Marijo Oštrbenk, VMS, sem prvič videl kot študent medicine leta 1968 v poletni koloniji otrok s sladkorno boleznijo v Kraljevici. Tam sem posnel super 8-milimetrski film o samonadzoru vodenja sladkorne bolezni, ki ga je kasneje kot pomembno novost predstavil prof. dr. Lev Matajč na številnih strokovnih srečanjih.

V začetku 70. let prejšnjega stoletja je Oštrbenkova odlično organizirala zdravstveno nego na Pediatrični kliniki ob vsestranski podpori takratnega direktorja prof. dr. Jožeta Jerasa. Ob posebnih dogodkih in slovesnostih je nosila posebno markantno črno-belo uniformo. Nekdaj je

delovala na endokrinološkem oddelku in tako kasneje skupaj s prof. dr. Levom Matajcem organizirala tudi obdaritev otrok uslužbencev klinike ob novem letu (Slika 1.10.22).

Spominjam se skupnih dežurstev, ko sem se kot mlajši dežurni skupaj s starejšim vodjo oddelka udeležil nočne vizite na oddelku za dojenčke. Po pregledu otrok smo sedli s sobnimi sestrami za trenutek v čajno kuhinjo. Sredi pogovora je vstopila glavna medicinska sestra Marija Oštrbenk. Vsi smo vstali in za kratek čas je zavladala grobna tišina, ki jo je sestra prekinila s pohvalo o urejenosti oddelka in nujnosti zamenjave brisač, kar smo nemudoma storili.

Zadnjič sem se z njo pogovarjal med dežurno službo na večerji v kletni jedilnici klinike konec novembra 1981. Pogovor je tekel o presnovni urejenosti pri otrocih s sladkorno boleznijo in tedaj novi preiskavi »analiza glikoziliranega hemoglobina«, ki sem jo nameraval predstaviti na kongresu v Španiji. Soglašala je z nujnostjo izmenjave izkušenj s tujimi strokovnjaki in mi pri tem opisala svojo epizodo z izpopolnjevanja v Angliji v bolnišnici Great Ormond Street, kamor jo je poslal prof. dr. Marij Avčin pred leti.

Na viziti na oddelku za šolske otroke je bila večja skupina angleških študentov medicine pa tudi več tujih je bilo med njimi. Priključila se jim je tudi Oštrbenkova. Ustavili so se pri infantilni trinajstletni deklici zelo nizke rasti in širokih ramen. Na vprašanje, zakaj je tako majhna, je nekaj študentov odgovorilo, da ji najbrž manjka rastni hormon, nekateri pa so razmišljali o hipotireozii. Tedaj se je iz ozadja oglasila Oštrbenkova: »Ima znake Turnerjevega sindroma«. Diagnoza je bila seveda pravilna, zato je profesorja zanimalo, s katere medicinske fakultete prihaja. Povedala je, da je »samo« medicinska sestra in da dela pri prof. dr. Levu Matajcu na Pediatrični kliniki v Ljubljani, kjer je pač videla že več takšnih bolnic.

Življenje glavne medicinske sestre Oštrbenkove se je končalo nekaj dni kasneje na gori San Pietro na Korziki. Njena nečakinja Marija Les, ki je bila nekaj časa vodilna medicinska sestra na endokrinološkem oddelku, je tam našla le njeno osebno izkaznico.

Marija Oštrbenk mi je ostala v najlepšem spominu kot nadpovprečno inteligentna, korektna in strokovno neoporečna sodelavka.

1.11 NOVOGRADNJA PEDIATRIČNE KLINIKE

Začetek priprav na novogradnjo

Pediatrična klinika na Vrazovem trgu, zgrajena kot Dečji dom leta 1952 in dograjena leta 1956, je sčasoma postala nefunkcionalna, s preštevilnimi posteljami v sobah, pomanjkanjem sanitarij, z omejeno možnostjo sobivanja bolnih otrok in staršev ter nezadostno opremo. Poseben problem je bilo stalno prevažanje bolnih otrok na zahtevne diagnostične preiskave v centralno stavbo Kliničnega centra, kjer so potekale zahtevnejše preiskave, npr. računalniška tomografija in kateterizacija srca, ter operativni posegi. Zlasti težavno je bilo premeščanje življenjsko ogroženih otrok na oddelek za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo UKC. Ko je vodenje Pediatrične klinike konec 80. let prejšnjega stoletja prevzel prof. dr. Marjan Prodan, je prepoznal nujnost ukrepanja in zato mlajše sodelavce prosil, da pripravijo ustrezne predloge. Mlajši zdravniki in medicinske sestre smo tedaj menili, da bi bila najbolj primerna novogradnja klinike ob centralni stavbi Kliničnega centra, ki bi bila povezana z oddelkom za otroško kirurgijo. Tu bi lahko zgradili skupno enoto za intenzivno terapijo otrok in mladostnikov ter lahko uporabljali tudi operacijske prostore UKC in njihove diagnostične naprave za kateterizacije srca pa tudi opravljali radiološke preiskave. S strani UKC naprošeni strokovnjak inž. Koprivec nas je obvestil, da lokacije za novogradnjo ob Kliničnem centru ni, zato smo zamisel o novogradnji tedaj začasno opustili in začeli razmišljati o utrditvi stare zgradbe na Vrazovem trgu in nadgradnji trakta C, kolikor bi dopuščale statične izmere. Verjetno bi ostalo pri rekonstrukciji stare Pediatrične klinike, če nam za novo leto 1994 takratni predsednik Zdravstvenega sveta prof. dr. Jože Lokar ne bi povedal, da so nas zavedli, saj je lokacija za novo Pediatrično kliniko (NPK) ob centralni stavbi Kliničnega centra vsekakor na voljo, ker je tam več stanovanjskih zgradb, ki so pravzaprav predvidene za rušenje (Slika 1.11.1).

Slika 1.11.1: Prof. dr. Jože Lokar (tretji z desne) med udeleženci slavnostne akademije ob 130-letnici prve otroške klinike v Cankarjevem domu maja 1995. Levo od prof. dr. Lokarja so prof. dr. Primož Rode, prim. Marijana Kuhar, prof. dr. Jana Lukač Bajalo, prim. Mojca Brečelj Kobe, prim. Jožica Anžič, prof. dr. Jože Jeras, na skrajni levi pa inž. Marjan Podobnik in dr. Janez Podobnik.

Svetoval nam je, da se pogovorimo z inž. Stankom Kristlom, ki je razpolagal s podatki o predvidenem razvoju UKC. Inž. Kristl je januarja 1994 predstavil predvideni načrt, po katerem naj bi bila Pediatrična klinika v bodoče zaradi povezave Njegosove ceste z Roško cesto povsem odrezana od UKC, na severu Kliničnega centra pa bo po odstranitvi obstoječih stanovanjskih stavb in Zavoda za varstvo pri delu na voljo zemljišče za katero koli kliniko, lahko tudi novo Pediatrično kliniko. O pogo-

voru sem januarja 1994 seznanil ožji strokovni kolegij klinike v sestavi prim. Jožica Anžič, prim. Silvo Kopriva, asist. mag. Jana Frelih, Meta Accetto, dr. med., prim. Igor M. Ravnik, prof. dr. Tadej Battelino, prim. Marijana Kuhar, Alenka Vračko, VMS, in prof. dr. Ciril Kržišnik. Odločili smo se, da takoj začnemo z dejavnostmi za novogradnjo Pediatrične klinike ob Kliničnem centru.

S tem predlogom sem 21. 2. 1994 seznanil tudi generalnega direktorja UKC prof. dr. Primoža Rodeta, ki je predlog ocenil kot težko izvedljiv, a se je z njim načelno strinjal. Napotil me je k ministru za zdravje prof. dr. Božidarju Voljču. Obiskal sem ga 20. 3. 1994 in mu predstavil predlog projekta novogradnje klinike. Nasmejal se je naši želji in rekel, da »eno so dobre želje, drugo pa realnost«. Da sicer izgradnji nove klinike ne nasprotuje, da pa se moram zavedati, da tudi ob idealnih pogojih lahko od ideje do uresničitve našega projekta preteče najmanj 10 let, morda celo 20. Kako prav je imel! Omenil je, da smo z našim predlogom zamudili petletni plan, v katerem je UKC predlagal prednostno gradnjo Nevrološke in Okulistične klinike, ki sta še v slabšem stanju kot Pediatrična klinika. Predlagal je, da pripravimo medicinsko-funkcionalni program, pridobimo podporo civilne družbe in obvestimo medije, da bi projekt dosegel javno podporo in omogočil začetek gradnje v naslednji fazi investicij v zdravstvu.

Tako je bil poleti leta 1994 na pobudo civilne družbe s strokovno podporo zdravstvenega osebja Pediatrične klinike in pod pokroviteljstvom revije »Otrok in družina«, katere založnica je bila Državna založba Slovenije, ustanovljen odbor za novo Pediatrično kliniko v sestavi Ljerka Bizilj, Tone Fornezi, Ludvik Horvat, Manca Košir, Majda Kregelj Zbačnik, Ciril Kržišnik, Biserka Marolt Meden, Primož Rode in Danica Simšič.

Jeseni leta 1994 smo na Pediatrični kliniki organizirali Iniciativni odbor za izgradnjo nove Pediatrične klinike v Ljubljani v sestavi Jožica Anžič, Tadej Battelino, Jana Frelih, Rajko Kenda, Nedeljko Krevs, Silvo Kopriva, Majda Kregelj Zbačnik, Biserka Marolt Meden, David Neubauer, Fedor Pečak, Igor M. Ravnik, Primož Rode, Alenka Vračko, Janez Zajec in Ciril Kržišnik.

Decembra 1994 je bil ustanovljen Sklad za izgradnjo nove Pediatrične klinike; naloge predsednika je prevzel Ciril Kržišnik, namestnik pa je postal Tadej Battelino. Odbor in Sklad sta pričela s seznanjanjem javnosti o nujnosti izgradnje nove Pediatrične klinike in pridobivati finančna sredstva za izvedbo tega pomembnega projekta.

Priložnost se je ponudila maja 1995 ob 130-letnici ustanovitve prve otroške bolnišnice v Ljubljani.

Na slavnostni akademiji v Cankarjevem domu so predstavniki Odbora in Sklada predstavili projekt nove Pediatrične klinike in poudarili nujnost

Slika 1.11.2: Slavnostna akademija. Prim. Marjana Kuhar za mikrofonom, desno od nje prim. Jožica Anžič in prof. dr. Jana Lukač Bajalo, za njo prim. Igor M. Ravnik, levo od njega prim. Mojca Brecej Kobe, asist. dr. Borut Bratanič in prof. dr. Ciril Kržišnik.

zagotovitve ustreznih sredstev. Med prisotnimi so bili vidni predstavniki pediatrične stroke in političnega življenja (Slike 1.11.2, 1.11.3, 1.11.4 in 1.11.5).

Slika 1.11.3: Predstavitev projekta »Nova pediatrična klinika«.

Slika 1.11.4: Med udeleženci slavnostne akademije so bili tudi (od desne proti levi): prim. Branko Šalamun, prof. dr. Zora Konjajev, Janez Janša, prof. dr. Marica Marolt Gomišček, prim. Janez Zajec, v ozadju prim. Andrej Bručan.

Slika 1.11.5: Slavnostna akademija: Prof. dr. Milivoj Veličkovič, prim. Luka Pintar, prim. Štefan Plut, prim. Iztok Jakša, v ozadju prim. Neža Župančič in prim. Milan Špegelj.

Projekt »Nova pediatrična klinika« je bil predstavljen tudi ob različnih obletnicah takrat dobro stoječih podjetij, ki so za pripravo gradnje nove klinike donirala znatna sredstva, in ob obisku poslancev Državnega zbora na Pediatrični kliniki (Sliki 1.11.6 in 1.11.7).

Slika 1.11.6: Darilni ček podjetja Gradis.

Slika 1.11.7: Obisk poslancev Državnega zbora na Pediatrični kliniki.

Dodatno popularizacijo projekta nove klinike in izdatna finančna sredstva za novogradnjo je omogočil obisk takratnega predsednika vlade dr. Janeza Drnovška (Sliki 1.11.8 a in b).

Sliki 1.11.8 a in b: Obisk predsednika vlade dr. Janeza Drnovška na Pediatrični kliniki 3. 10. 1996.

Sliki 1.11.9 a in b: Podpis pogodbe o darovanju umetniških slik LDS za novogradnjo Pediatrične klinike 3. 10. 1996. Informacija o podpisu pogodbe v časopisu Delo.

Predsednik dr. Drnovšek je aktivno podprl novogradnjo in tudi podpisal pogodbo o darovanju umetniških slik takratne stranke LDS Skladu nove Pediatrične klinike, ki so s prodajo zagotovile največ donatorskih finančnih sredstev za novogradnjo (Sliki 1.11.9 a in b).

Med največjimi donatorji je bila tudi Slovenska narodna podpora jednota (SNJP) iz ZDA s predstavnikoma Francisom Magistrom in Josephom Cvetasem, ki sta v ZDA organizirala več turnirjev za golf in izkupiček namenila za izgradnjo Nove Pediatrične klinike. SNJP je pomembno sodelovala tudi 60 let prej pri gradnji Pediatrične klinike na Vrazovem trgu. Znatna sredstva so prispevala tudi večja podjetja, npr. Telekom, Mobitel, Krka in Bayer Pharma, pa tudi manjša podjetja in posamezniki. Tako je npr. notarka Erika Braniselj kot svoj donatorski prispevek prispevala notarski dokument o ustanovitvi Sklada in Ustanove za novo Pediatrično kliniko (Slika 1.11.10).

Slika 1.11.10: Gospa Erika Braniselj.

V prvih dveh letih delovanja Sklada je bil dotok finančnih sredstev relativno skromen, izrazito pa se je povečal, ko je vodenje sklada, ki se je z Zakonom o ustanovah novembra 1996 preimenoval v Ustanovo za izgradnjo nove Pediatrične klinike v Ljubljani, prevzela gospa Biserka Marolt Meden.

Slika 1.11.11: Prim. Majda Kregelj Zbačnik (desno) in gospa Biserka Marolt Meden.

Upošteva je nasvet takratnega ministra prof. dr. Božidarja Voljča, da za gradnjo klinike aktiviramo civilno družbo, smo začeli z iskanjem primerne osebe in jo našli v gospe Biserki Marolt Meden, ki jo je priporočila nekdanja poslanka Državnega zbora prim. Majda Kregelj Zbačnik, s katero sta že sodelovali pri projektu »Materinskega doma« (Slika 1.11.11).

Novembra 1996 je tako postala predsednica Ustanove za novo Pediatrično kliniko gospa Biserka Marolt Meden, podpredsednica gospa Meta Stvarnik, tretji član uprave Ustanove pa Ciril Kržišnik. Ostali člani Ustanove so bili: Erika Braniselj, Tadej Battelino, Majda Kregelj Zbačnik, Miha Kovač, France Hočevar, Danica Simšič, Roman Jakič in Dušan Blagajne. Strokovni svet Ustanove je vodil Ciril Kržišnik, ostali člani pa so bili Jožica Anžič, Tadej Avčin, Tadej Battelino, Borut Bratanič, Janez Jazbec, Tomaž Podnar in Marinka Purkart. Častni svet Usta-

Slika 1.11.12: Zahvalno srečanje na magistratu. Od leve prof. dr. Ciril Kržišnik, ameriški veleposlanik Johnny Young, županja Vika Potočnik, predsednik Milan Kučan, Biserka Marolt Meden in minister prof. dr. Dušan Keber.

Kot je bila pred približno 130 leti pomembna nekakšna civilna družba, ki jo je predstavljal »damski komite« pomembnih ljubljanskih dam z nekaj posamezniki (npr. mestnim fizikom dr. Viljemom Kovačem, županom in več odličniki), tako je bila za zagon projekta nove Pediatrične klinike ključna »civilna družba konca 20. stoletja«.

Slika 1.11.13: Ameriški veleposlanik Johnny Young pregleduje zahvalno listino, namenjeno ameriškim Slovencem v društvu SNPJ.

nove so sestavljali Dragica Bartenjev, Marija Erjavec, Jože Jeras, Krista Kocijančič, Zora Konjajev, Pavle Kornhauser in Nasta Mihevc. V Ustanovi so dejavno sodelovali tudi Marjan Podobnik, Igor Bavčar, Srečko Kim, Darja Lavtižar Bebler, Primož Rode in Violeta Zgonik.

Slika 1.11.14: Poslanica Danica Simšič.

Donatorji so prispevali znatna sredstva, za kar se jim je Ustanova zahvalila na vsakoletnih zahvalnih srečanjih ob koncu leta. Enega od srečanj v prostorih magistrata sta se udeležila tudi nekdanji predsednik republike gospod Milan Kučan in ameriški veleposlanik Johnny Young (Sliki 1.11.12 in 1.11.13).

Poleg zbiranja sredstev za novogradnjo in odkup potrebnega zemljišča je članica Ustanove gospa Danica Simšič (Slika 1.11.14) kot tedanja poslanka dosegla, da je Državni zbor na pobudo vseh poslanskih skupin 17. 9. 1996 sprejel Zakon o zagotovitvi sredstev za izgradnjo klinike v obdobju 1997–2001.

Ker leta 1997 proračunska sredstva za priprave na gradnjo še niso bila zagotovljena, sta Ministrstvo za zdravje in Ustanova za novo Pediatrično kliniki podpisala dogovor o vključevanju namenskih sredstev Ustanove v projekt novogradnje. V letu 1997 je gospa Biserka Marolt Meden organizi-

Sliki 1.11.15 a in b: Vabilo na razstavo medvedkov – akcija za gradnjo Nove Pediatrične klinike.

rala nadvse odmevno akcijo zbiranja medvedkov »Kam so šli vsi?« pod okriljem Mobitela. S prispevki za 5.000 medvedkov sta se Sklad in Ustanova finančno znatno okrepila (Sliki 1.11.15 a in b ter Slika 1.11.16).

Slika 1.11.16: Akcija »medvedki«.

Januarja 1997 je prof. dr. Ciril Kržišnik skupaj s sodelavci Pediatrične klinike in inž. arhitektom Vladom Sekavčnikom (Slika 1.11.17), inž. arhitektko Nevenko Sedej

in direktorjem podjetja MPM inž. Boštjanom Čoklom (Slika 1.11.18) predstavil Medicinsko-funkcionalni program za izgradnjo Nove pediatrične klinike, ki je bil objavljen v reviji Slovenska pediatrija.

Slika 1.11.17: Inž. Vlado Sekavčnik skrajno levo, desno prim. Majda Zbačnik in prim. Marijana Kuhar, v ozadju mag. Uroš Mazič.

Slika 1.11.18: Inž. Boštjan Čokl.

Novembra istega leta sta arhitekta s predstavniki klinike pripravila Arhitektonsko-projektno nalogo za izgradnjo NPK v Ljubljani, ki je bila osnova za javni razpis za novogradnjo NPK, objavljen v Uradnem listu RS februarja 1998. Maja 1998 je bil izbran projekt arhitekta Jurija Princesa iz Biroja 71 (Slika 1.11.19).

V okviru prvotnega projekta je bila predvidena selitev NPK na severno stran stavbe UKC ob Zavodu za varstvo pri delu (ZVD) tako, da bi se nova klinika dotikala tedanjega Kliničnega oddelka za otroško kirurgijo ter bila z njim prostorsko in funkcionalno povezana. V NPK naj bi se preselili vsi oddelki tedanje Pediatrične

Slika 1.11.19: Inž. Jurij Princes (četrti z leve) predstavlja načrte NPK ob obisku reških pediatrov.

Slika 1.11.20: Prva idejna rešitev NPK podjetja MPM ob severni strani UKC Ljubljana.

klinike na Vrazovem trgu in na Ulici stare pravde. Zgradili naj bi novo skupno intenzivno enoto za kirurške in nekirurške bolnike, na novi kliniki pa ustanovili center za presaditve in nove tehnologije ter enoto za pediatrično urgenco s t. i. sprejemno-triažnim oddelkom (Slika 1.11.20).

Temeljni kamen za NPK je bil postavljen ob Korytkovi ulici 14. oktobra 1998. Slovesnosti se je udeležilo več predstavnikov tedanje oblasti ter vodstva UKC in Pediatrične klinike (Slike 1.11.21 a, b in c).

Slike 1.11.21 a, b in c: Postavitev temeljnega kamna NPK 14. 10. 1998.

a. Nastop otroškega zborčka ob postavitvi temeljnega kamna.

b. Med udeleženci prireditve so bili tudi (z leve) minister za zdravje dr. Marjan Jereb, Biserka Marolt Meden, podpredsednik vlade Marjan Podobnik, prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. Primož Rode in Alenka Vračko, VMS.

c. Nekdanja direktorja Pediatrične klinike prof. dr. Marjan Prodan in prof. dr. Jože Jeras ter pionirka slovenske neonatologije prof. dr. Zora Konjajev pri temeljnem kamnu NPK.

Prvotnim načrtom so sledile številne revizije z zmanjšanjem in nato povečanjem kvadrature in s spreminjanjem Medicinsko-funkcionalnega programa. Najbolj usoden je bil sklep Ministrstva za zdravje julija 2001, da se v okviru priprav na gradnjo NPK odkupi stavba Zavoda za varstvo pri delu, v katero naj bi umestili vse laboratorije UKC, vključno s specialnimi laboratoriji, ki so bili predvideni v NPK, ter da se pediatrična urgenca iz NPK prestavi v bodoči Diagnostično-terapevtski servisni objekt (DTS). V izpraznjene prostore prvega nadstropja NPK naj bi se preselila otroški kirurški oddelek in enota intenzivne terapije s štirimi operacijskimi dvoranami. Vse te spremembe, ki so bile vsebovane v t. i. Reviziji 3 dr. Del Campa so pomembno zavlekle začetek gradnje NPK in jo znatno podražile. Dr. Del Campo je med drugim predlagal, da se v NPK vključijo otroški infekcijski oddelek, oddelek za maksilofacialno kirurgijo in dermatološki oddelek ter dolgoročno po možnosti še kakšen kirurški oddelek, kjer se zdravijo otroci, in da se na oddelkih odrečemo posteljam za matere hospitaliziranih otrok in jih nadomestimo z zložljivimi ležišči, ki jih podnevi lahko potisnemo pod bolniške postelje. Arhitekt Princesa je večino zahtevanih sprememb upošteval in pripravil nov dokončni načrt klinike, ki je bil končno tudi uresničen (Sliki 1.11.22a in b).

Sliki 1.11.22a in b: Končni načrt NPK inž. Jurija Princesa.

Gradnja nove Pediatrične klinike

Ustanova za NPK je pod vodstvom gospe Marolt Meden v obdobju 1999–2003 poskrbela za odkup in nadomestna stanovanja za lastnike in najemnike nepremičnin ob Korytkovi in Bohoričevi ulici. Spomladi leta 2003 se je gradnja nove klinike tako lahko pričela (Slike 1.11.23a, b, c, č, d, e in f).

Slike 1.11.23a, b, c, č, d, e in f: Gradnja NPK.

a. Temeljni kamen za NPK.

b. Gradbena jama za NPK leta 2003.

c. Gradnja NPK jeseni 2005.

č. Gradnja NPK novembra 2005.

d. Gradnja NPK – bodoči vhod.

e. Montaža steklenega pročelja leta 2007.

f. Nova Pediatrična klinika leta 2008.

Gradnja NPK bi se morala zaključiti konec decembra 2006, ko je bila stavba dejansko v grobem že zgrajena in pokrita. Zaradi precejšnjih zapletov pa se je dokončanje gradnje znatno zavleklo. Pri pregledu načrtov smo uporabniki ugotovili, da med drugim niso upoštevali naših zahtev o nujnosti podtlaka v bolniški

Slika 1.11.24: Štirje letni časi akademske slikarke Jelke Reichman na pročelju NPK.

sobi za zdravljenje TBC in v prostorih za zdravljenje bolnikov z imunskimi pomanjkljivostmi. Obvezno bi morali povečati tudi število priključkov za kisik za primer epidemij, česar pri zmanjšanju stavbe oziroma števila postelj niso upoštevali. Zaradi večjega števila zdravnikov (kot posledica sprememb programa specializacije) je bilo treba preurediti več prostorov za njihovo namestitvev in poskrbeti za ustrezne instalacije. Ministrstvo za zdravje je odobrilo nujne spremembe, postopek reprojekiranja pa se je končal septembra 2007. Tedaj so se tudi nadaljevala intenzivna gradbena dela v notranjosti NPK. Gradbena in obrtniška dela so izvajala podjetja SCT, IMP, PRO-ING, IMOS in LOKA inženiring. Avtorica poslikave pročelja NPK z motivi letnih časov je bila otroška slikarka Jelka Reichman (Slika 1.11.24).

Leta 2007 je bil objavljen razpis za opremo NPK: opremo za radiološko diagnosticiranje in dializo, operacijske luči in stativne ter opremo za sterilizacijo in dietno kuhinjo. Spomladi leta 2008 so pričeli z vgrajevanjem našete opreme in hkrati izvedli tudi razpise za ostalo opremo, vključno z informacijskim sistemom za prenos medicinske laboratorijske in slikovne dokumentacije. Pri izbiri opreme so sodelovali predstojniki in glavne medicinske sestre kliničnih oddelkov in služb, potrjevali pa so jo vodja tehničnih služb UKC in predstavniki

Slika 1.11.25a, b in c: Slovesnost ob zaključku gradbenih del avgusta 2008.

Ministrstva za zdravje. Gradbena dela so se zaključila 18. avgusta 2008 z manjšo slovesnostjo, ki se je udeležila tudi takratna ministrica za zdravje gospa Zofija Mazej Kukovič (Slike 1.11.25a, b in c).

Zaradi izredno dolgih čakalnih dob za preiskavo z magnetno resonanco (MRI) pri otrocih, nujnosti opoja pri majhnih otrocih in menjave »tuljav« zaradi različnih dimenzij preiskovanih otrok je Ministrstvo za zdravje odobrilo nabavo posebne MRI-naprave za otroke, ki naj bi bila umeščena čim bližje uporabnikom, tj. bolnim otrokom. V posebnem dokumentu, ki so ga podpisali minister za zdravje, direktorici UKC in strokovni direktor Pediatrične klinike 28. 7. 2008, je bilo določeno mesto za MRI-napravo v prizidku bivšega Zavoda za varstvo pri delu poleg predvidenega laboratorija NPK v polkleti ZVD, saj naj ustreznih prostorov v NPK ne bi bilo. Novo vodstvo UKC je leta 2005 sklenilo, da v stavbo bivšega ZVD namesto laboratorijev UKC namesti specialistične ambulante, vendar so kasneje ugotovili, da stavba ni solidno zgrajena in potrebuje protipotresno saniranje, ki so ga izvedli leta 2008.

b.

c.

Pomembna dejavnost Ustanove za NPK ob koncu gradnje je bilo zbiranje sredstev za MRI, saj je projekt gradnje vodilo in financiralo Ministrstvo za zdravje s sredstvi iz državnega proračuna. Tako je leta 2009 Ustanova za nakup magnetnoresonančne naprave zbrala 1,3 milijona evrov, nekaj denarja pa je priskrbelo tudi Medicinska fakulteta v Ljubljani s sredstvi Evropske skupnosti v okviru programa PB-0019 v znesku 1.920.000 evrov. Del manjkajočih sredstev za nakup naprave je bil pripravljen investirati tudi Inštitut Jožef Štefan pod pogojem, da bi proste zmogljivosti naprave lahko uporabljali v raziskovalne namene. Z omenjenim tripartitnim sporazumom bi napravo lahko kupili v enem letu. Kasnejše vodstvo UKC je želelo, da je naprava nameščena v okviru Kliničnega inštituta za radiologijo na južni strani UKC, vendar je Strokovni svet ustanove ob podpori člana Ustanove in nekdanjega direktorja UKC mag. Franca Hočevarja ter strokovnega kolegija Pediatrične klinike dosegel namestitev naprave kar najbližje bolnim otrokom. Novo magnetnoresonančno napravo z jakostjo 1,5 T so tako namestili na radiološkem oddelku v prvem nadstropju NPK, kar je optimalno za bolnike. Prvotno predvideno mesto v objektu ZVD bi po drugi strani dolgoročno omogočalo strokovni razvoj z morebitnim nakupom novih naprav, ki jih bo prinesel nadaljnji tehnološki razvoj.

Sprva je Ministrstvo za zdravje odklanjalo zamisel o uvedbi novega informacijskega sistema (IS) v NPK zaradi pomanjkanja strokovnjakov, ki bi pripravili ustrežni IS. To naj bi bil tudi vzrok odsotnosti IS na Nevrološki kliniki ter nezadovoljive kakovosti obstoječega IS na Onkološkem inštitutu in Oddelku za radiologijo.

Slika 1.11.26: Mag. Borut Miklavčič in mag. Darinka Miklavčič podpisujeta pogodbo o predaji oziroma prevzemu NPK.

Vendar je prim. Antonu Kenigu z zagnanostjo uspelo pripraviti idejni elaborat ustreznega informacijskega sistema, ki so ga ob pomoči prof. dr. Tadeja Avčina in mag. Gorazda Kalana kasneje tudi uresničili.

Po zaključku gradnje klinike avgusta 2008, popravil ugotovljenih pomanjkljivosti in nakupu splošne in specialne opreme spomladi 2009 je minister za zdravje mag. Borut Miklavčič 24. aprila 2009 objekt predal v upravljanje generalni direktorici UKC Ljubljana Darinki Miklavčič (Slika 1.11.26).

Slika 1.11.27: Prof. dr. Ciril Kržišnik ob predaji NPK uporabnikom opozarja, da je nujna čim prejšnja izgradnja specialnih laboratorijev klinike in prostora za magnetno resonanco.

Kljub podpisom in zagotovitom prejšnjega ministra in obeh direktoric UKC, da bodo specialni laboratoriji Pediatrične klinike premeščeni v kletni del prazne stavbe bivšega ZVD, poleg prostora, namenjenega vgraditvi magnetnoresonančne naprave za otroke, se to do aprila 2009 ni zgodilo. Na slovesnosti pri predaji NPK UKC sem opozoril, da moramo nujno poskrbeti za čim prejšnji nakup magnetnoresonančne naprave in ureditev laboratorija ob NPK, saj laboratorij, ki je ostal v stari bolnišnici na Vrazovem trgu, nikakor ne omogoča optimalne oskrbe bolnih otrok (Slika 1.11.27).

Zjutraj istega dne sem prejel povabilo na pogovor v »Odmevih« ob 22. uri na programu RTV1, saj sem pripravil Medicinsko-funkcionalni program za novo kliniko in pri gradnji sodeloval od vsega začetka. Vendar sem uro po svojem kratkem govoru ob predaji klinike UKC dobil obvestilo, da je predvideni pogovor v »Odmevih« odpovedan. Komentar ni potreben.

O predaji NPK v upravljanje UKC je pisal tudi časnik »Delo« in v prispevku predstavil kratek kronološki pregled priprav in gradnje klinike.

Po navedenih podatkih naj bi NPK stala 95,8 milijona evrov, gradbena in obrtniška dela 60,3 milijona evrov in oprema 25,6 milijona evrov. Ustanova je k znesku prispevala 819.380 evrov.

V mesecu maju in juniju so potekale zadnje priprave na selitev klinike v novo poslopje. Poskusno smo izvedli simulacijo selitve in pričetek obratovanja bolnišnice na novi kliniki, vključno s pripravo hrane za bolnike in osebje. V tem času je bil v »Delu« objavljen zanimiv prispevek novinarke gospe Diane Zajec o koncu gradnje

NPK (Slika 1.11.28).

Kdo bo (do konca) napravil Vidku srajčico?

pet, 26.06.2009

Diana Zajec, novinarka Dela na področju zdravstva Foto: Igor Modic/Delo

Ko sem konec tega tedna, tik pred začetkom selitve, na pogovoru s strokovnim direktorjem ljubljanske pediatrične klinike še enkrat videla stare prostore na Vrazovem trgu, se mi je zdelo, da so v selitveni razgaljenosti oropani še tistih malenkosti, ki obiskovalcu odtegnejo pozornost od razpadajočih zidov in onemoglih poskusov krpanja gradbenih pomanjkljivosti, pokazali svoj pravi obraz. Stara klinika, že davno povsem neustrezna za bivanje in zdravljenje malih bolnikov, neprijazna, že na videz ne dovolj varna in premalo topla.

Zdaj bo drugače. Nova klinika sije od lošča, diši po novem, sodobnem. Najnovejše naprave in oprema bodo zaposlenim dale zagon za še boljše delo, malim bolnikom in njihovim staršem pa več upanja na čim hitrejšo ozdravitev. A tudi tokrat ni razlogov za popolno vznemirjenost. V kliniki ni specialnih laboratorijev, tudi pediatrične urgence ne, niti ključnih naprav za izvajanje natančnih preiskav ... Kdo in kdaj bo torej Vidku do konca sešil srajčico?

Zdi se, da je po 17 letih, odkar so se začela prizadevanja za gradnjo te klinike, preteklo dovolj časa, da bi vsi vpleteni dozoreli in temeljito opravili svoje delo. Vsaj enkrat. Pa ga tudi tokrat niso. Čeprav se je morda zdelo, da nas potem, ko smo doživeli gradbene fiaske pri (vz)postavljanju prvega dela novega onkološkega inštituta, pri nevrološki kliniki pa tudi pri novi urgenci UKC Ljubljana, katere gradnja je še v povojih, pravzaprav nič več ne more presenetiti. Smo res tako kratkovidni pri načrtovanju in izvajanju pomembnih razvojnih izzivov, kot se zdi po razčlenitvi samo nekaterih zdravstvenih naložb? Ali tako »majhni«, da izvedbo nosilnih projektov nemalokrat najbolj izrazito ovirajo posamezniki, od katerih bi človek pričakoval največ pomoči in podpore?

Nič bistvenega se ni spremenilo. Tudi tokrat ne bo manjkalo presenečenj. Nova pediatrična klinika je med drugim ostala tako rekoč brez parkirišč; navsezadnje bo tudi informacijski sistem, ki je bistvenega pomena za nemoteno delovanje klinike, pripravljen šele v prihodnjem letu. Povsem neverjetno se zdi, če se spomnimo, do kakšnega absurda so privedle ponavljajoče se revizije projekta pediatrične klinike; po enem izmed revizijskih posegov, na primer, otroka na bolniški postelji ne bi bilo mogoče pripeljati v sobo ali iz nje, če ne bi prej odstranili umivalnika ...

V resnici pa tudi po prvotnih načrtih klinika ne bi bila prav nič večja, kot je zdaj. A v začetku je bilo marsikaj načrtovano drugače: bolnišnica bi bila v bližini zdajšnjega oddelka za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo, ki je v pritličju glavne stavbe ljubljanskega UKC. Tam naj bi zgradili tudi skupno enoto za intenzivno terapijo, v tem sklopu bi imeli specialne laboratorije, načrtovanih je bilo tudi 300 garaž. Potem pa so se načrti sfižili in se zapletali in razpletali skoraj do onemoglosti.

Prav posebno sporočilnost jari kači nove pediatrične klinike, ki je - naj se sliši še tako patetično - združila slovenstvo vseh barv in mišljenj, pa daje menjava strokovnega vodstva, ki se je časovno pokrila prav s preselitvijo. Dosedanji strokovni direktor je po začetnem zorenju zamislil o nujni selitvi v novo stavbo tej, po vzoru pariške otroške klinike, začel »risati« prve obrise. Po vseh teh letih, ko si je prizadeval za čim bolj celovito uresničitev prvotnih načrtov, pa se bo, kot kažejo neuradne napovedi, od vodenja (nove) pediatrične klinike moral posloviti prav v teh dneh, tik po preselitvi.

Slika 1.11.28: Prispevek novinarko gospe Diane Zajec o zaključku gradnje NPK v časopisu Delo. Članek je dostopen na: <http://www.delo.si/novice/slovenija/kdo-bo-do-konca-napravil-vidku-srajcico.html>

Selitev Pediatrične klinike na novo lokacijo v Bohoričevi ulici 27. 6. 2009 in neformalna otvoritev nove klinike 12. 7. 2009

Po preizkusu nove opreme, uvajanju v delo na novih napravah in popravku različnih tehničnih pomanjkljivosti (počene cevi, prisotnost klic v vodi, okvara dvigal in neustrezna klima) je bila možna selitev iz stare klinike na Vrazovem trgu in Ulici stare pravde v novo poslopje na Bohoričevi 20. Vodstvo klinike s predstojniki, vodji strokovnih enot in glavnimi medicinskimi sestrami je tako v petek, 26. junija 2009, vse bolnike, ki so lahko zapustili bolnišnico, odpustilo v domačo oskrbo, preostalih 22 bolnikov pa so po jutranjem raportu oziroma zajtrku na Vrazovem trgu v soboto, 27. junija 2009, prepeljali v novo poslopje z reševalnimi vozili, nekaj otrok pa tudi starši s svojimi avtomobili (Sliki 1.11.29 a in b).

Sliki 1.11.29 a in b: Selitev Pediatrične klinike v novo poslopje 27. 6. 2009.

Selitev bolnikov in preostale opreme je potekala brezhibno in opoldansko kosilo so otroci zaužili že v novem poslopju. Istega dne so na novo kliniko pričeli sprejemati bolne otroke, v ponedeljek, 29. junija 2009, pa so v novi stavbi že pričele delovati tudi specialistične ambulante. Selitev so spremljali številni novinarji, ki so poročali o prvih sprejemih bolnih otrok na novo kliniko.

Obe zaključni fazi gradnje nove klinike, tako zaključek gradbenega dela avgusta 2008 kot tudi predaja opremljenega objekta aprila 2009, sta potekali v ožjem krogu predstavnikov Ministrstva za zdravje in vodstva UKC Ljubljana. Številni pediatri in šolski zdravniki iz Ljubljane in vse Slovenije, sodelavci drugih klinik UKC Ljubljana in drugih enot Kliničnega centra pa tudi nekdanji uslužbenci Pediatrične klinike so večkrat izrazili željo, da bi si ogledali novo kliniko, kar je bilo mogoče šele v začetku julija 2009 ob »Dnevu odprtih vrat«.

V zadnjem desetletju 20. stoletja je Pediatrična klinika v Ljubljani vsako leto organizirala »Dan odprtih vrat«, ko so si vsi zainteresirani lahko ogledali kliniko na Vrazovem trgu, hkrati pa se je na bolnišničnem vrtu odvijalo družabno srečanje za uslužbence, upokojene klinike in številne goste, ter donatorje in posameznike, ki so želeli pomagati pri izboljšanju pogojev za bivanje in zdravljenje otrok in mladostnikov v dotrajani osrednji slovenski otroški bolnišnici. Osnovni namen predstavitve stare klinike je bil seznanjanje javnosti z neizogibnim dejstvom, da je treba čim prej poskrbeti za izgradnjo nove Pediatrične klinike in vselitev. Zaradi zagotovil, da bo klinika dokončana že leta 2007, smo Dan odprtih vrat v novi stavbi želeli izvesti že tedaj. Žal je do dogodka prišlo šele julija 2009. Tokratni Dan odprtih vrat je bil tudi neformalna otvoritev NPK, ki je delovala že 14 dni. Na uradnem delu srečanja se je zbralo več kot 200 sedanjih in nekdanjih zdravnikov, medicinskih sester in drugih sodelavcev Pediatrične klinike, pediatrov, šolskih zdravnikov iz vse Slovenije in predvsem iz drugih enot UKC Ljubljana ter tudi projektantov, predstavnikov bolnišnične šole, Ustanove za novo Pediatrično kliniko in nekaterih donatorjev (Slike 1.11.30 a, b, c in č).

Slike 1.11.30 a, b, c in č: Udeleženci otvoritve nove Pediatrične klinike.

Slika 1.11.31: Prof. dr. Ciril Kržišnik predstavlja NPK.

V uvodnem delu je nastopil Mešani pevski zbor dr. Bogdan Derč, ki ima domicil na NPK. Prof. dr. Ciril Kržišnik je poudaril, da so bolni otroci, njihovi starši in uslužbenci Pediatrične klinike končno dočakali selitev v novo stavbo na Bohoričevi 20, kjer je na voljo 201 bolniška postelja za otroke in mladostnike. Večina postelj v novi kliniki (157) je namenjenih nekirurškim bolnikom. Selitev otroškega kirurškega oddelka in enote intenzivne terapije, ki sta trenutno del Kirurške klinike, so skupaj s 44 posteljami opravili dva meseca kasneje. Prof.

dr. Kržišnik je poudaril, da je k izgradnji nove klinike bistveno pripomogel podatek pokojnega psihiatra prof. dr. Jožeta Lokarja decembra 1993, da na severni strani UKC načrtujejo rušenje stanovanjskih hiš in da bi bilo tam mogoče zgraditi NPK, o čemer smo razmišljali že dolgo časa. Podal je kronološki pregled gradnje ter navedel in opisal pomembne prispevke posameznikov k uresničitvi novogradnje (Slika 1.11.31).

Zahvalil se je predstojnikom in glavnim medicinskim sestram kliničnih oddelkov in služb, ki so sodelovali pri pripravi Medicinsko-funkcionalnega programa in pri izbiri opreme za novo kliniko. Ministrstvo za zdravje je omogočilo nabavo in vgraditev praktično vse predlagane opreme.

Posebej se je zahvalil številnim donatorjem in predvsem predsednici Ustanove za novo Pediatrično kliniko gospe Biserki Marolt Meden, ki je sodelovala pri projektu nove klinike od vsega začetka in pomembno pripomogla, da se je novogradnja tudi zaključila.

Poudaril je pomemben prispevek nekdanjih glavnih medicinskih sester Alenke Vračko, VMS, in dr. Jožice Peterka Novak, prof. soc. ped., ter sedanje glavne medicinske sestre Marinke Purkart, dipl. m.s., ki je predstavila tudi vizijo razvoja zdravstvene nege na novi kliniki (Slike 1.11.32 a, b in c).

Slike 1.11.32 a, b in c: Gospa Biserka Marolt Meden in glavne medicinske sestre Pediatrične klinike VMS Alenka Vračko (a), dr. Jožica Peterka Novak (b) in dipl. m. s. Marinka Purkart (c).

Prof. dr. Ciril Kržišnik je predstavil izjemen strokovni razvoj ter z njim povezana raziskovalno in pedagoško delo na Pediatrični kliniki in tudi novozgrajeno bolnišnico (Slika 1.11.33).

Nova klinika ima površino približno 26.000 m² (bruto) oz. 24.000 m² (neto), 90 bolniških sob in 157 bolniških postelj. Povprečna velikost sob je 20 m², namenjene pa so bivanju enega ali dveh otrok. Starši imajo možnost sobivanja z bolnimi otroki. Celotna investicija je znašala 95,8 milijona evrov, prispevek Ustanove pa je znašal 819.380,75 evrov. V povprečju je bilo v bolnišnico sprejetih 10.000–11.000 otrok na leto, ambulantno pa je bilo vsako leto obravnavanih v povprečju 50.000 otrok. Število zaposlenih na kliniki je znašalo 500. Na novi kliniki je ob otvoritvi delovalo 6 kliničnih oddelkov in 4 službe: Klinični oddelek za neonatologijo, Klinični oddelek za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo, Klinični oddelek za

Slika 1.11.33: Nova Pediatrična klinika.

endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni, Klinični oddelek za gastroenterologijo, hepatologijo in nutricionistiko, Klinični oddelek za otroško onkologijo in hematologijo, Klinični oddelek za nefrologijo, Služba za kardiologijo, Služba za pljučne bolezni, Služba za alergologijo, revmatologijo in klinično imunologijo ter Služba za otroško psihiatrijo.

V pritličnem delu je Sprejemno-triažni oddelek, ki ga vodi asist. dr. Veronika Velenšek.

Subspecialni laboratoriji so za zdaj ostali v stari bolnišnici na Vrazovem trgu, ki so jo sicer preuredili v negovalno bolnišnico.

Tudi nova Pediatrična klinika ima Enoto za radiologijo in Enoto za bolniško prehrano z dietoterapijo.

V novo stavbo so se preselile tudi uprava klinike, Katedra za pediatrijo Medicinske fakultete in Bolnišnična šola OŠ Ledina, ki je dolga leta prav tako delovala v stavbi na Vrazovem trgu.

Poudaril pa je tudi, da NPK ni povsem taka, kot so načrtovali in želeli. Napačne odločitve nekaterih ministrov in nadrejenih so Pediatrični kliniki in bolnim otrokom povzročile veliko škodo. Zaradi zmanjšanja površine klinike in števila bolniških sob v novo poslopje niso preselili otroškega infekcijskega oddelka. Poslednjo nerazumljivo odločitev si je privoščila zadnja strokovna direktorica UKC, ki je preprečila, da se na NPK preseli otroški dermatološki oddelek, za katerega so bile sicer predvidene bolniške postelje, ambulanta in

najmodernejša oprema. Ugotovitev dermatologov, da otroci, zdravljeni na Dermatološki kliniki, v celem letu niso potrebovali nobenega pediatričnega pregleda, ne potrebuje posebnega komentarja.

Glede na odlične delovne pogoje v operacijskem bloku NPK bi bilo smiselno, da bi v prihodnosti na NPK umestili tudi otroški okulistični in otorinolaringološki oddelek, saj je nad zahodnim traktom možna nadgradnja za njihov bolnišnični del.

Kljub vsem težavam, preprekam in pomanjkljivostim, povezanimi z gradnjo, je nova klinika z novo opremo in odličnim osebjem postala ena vodilnih ustanov za vrhunsko obravnavo bolnih otrok in mladostnikov v srednji in jugovzhodni Evropi.

15. julija 2009 je vodenje Pediatrične klinike kot strokovni direktor prevzel prof. dr. Rajko Kenda (Slika 1.11.34).

Nadaljeval je s spodbujanjem strokovnega razvoja klinike, kliniko znatno kadrovske okrepil, uvedel dodatno kakovostno izobraževanje v obliki »velikih vizit« ter s sodelavci in podjetjem Marand na kliniki vzpostavil sodobni informacijski sistem. Ker pa pri novogradnji Pediatrične klinike ni pomembno sodeloval, je nekaj mesecev po preselitvi korektno predlagal, da novo kliniko takratnemu predsedniku države dr. Danilu Türku razkaže prejšnji strokovni direktor (Slika 1.11.35).

Slika 1.11.34: Prof. dr. Rajko Kenda.

Slika 1.11.35: Obisk predsednika dr. Danila Türka na kliniki jeseni 2009.

Velik dosežek po preselitvi klinike je namestitev najsodobnejše magnetoresonančne naprave za otroke z jakostjo 1,5 T v trakt radiološkega oddelka. Nakup naprave, ureditev prostorov in zagotovitev ustreznih dopolnilnih naprav, vključno z napravo za anestezijo in monitorjem za nadzor življenjskih funkcij, je omogočila Ustanova za novo Pediatrično kliniko. Tako je Ustanova v celoti za NPK donirala izredno visok znesek – kar 2.532.403,53 evra.

Nova stavba NPK z najsodobnejšo opremo (ki pa jo bo vendarle treba še dopolniti) in s kakovostnim strokovnim osebjem že 20 let omogočata in zagotavljata nadaljnji uspešen razvoj pediatrije na strokovnem, raziskovalnem in pedagoškem področju ter tudi v okviru dejavnosti zdravstvene nege.

Slov Pediatr 2014; 21: 415-431

2 KATEDRA ZA PEDIATRIJO MEDICINSKE FAKULTETE V LJUBLJANI SKOZI ČAS

Ustanovitev Katedre za pediatrijo

Zametki Medicinske fakultete na Slovenskem segajo v čas Napoleonovih Ilirskih provinc, ko je Medicinska šola v Ljubljani po vzoru medicinskih fakultet v Franciji dobila petletni učni program. Po triletnem skupnem deblu osnovnih predkliničnih predmetov sta bili predvideni kirurško-ginekološka in internistična usmeritev. Žal so po propadu Ilirskih provinc predvideni program ukinili in tako se je možnost za ustanovitev Medicinske fakultete v Ljubljani pojavila šele 100 let kasneje, po razpadu Avstro-Ogrske leta 1919. Sprva je pouk predkliničnih predmetov potekal samo v prvih dveh letnikih, od leta 1940 pa tudi v tretjem. Za študij kliničnih predmetov in pridobitev zdravniškega naziva so se morali študentje vpisati na medicinske fakultete bližnjih univerz, in sicer v Zagrebu, Beogradu, Gradcu, na Dunaju, v Pragi ali Innsbrucku.

Popolna Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani je bila ustanovljena šele po 2. svetovni vojni, natančneje 31. 7. 1945. Tedaj je bil za rednega profesorja pediatrije imenovan **dr. Bogdan Derč**, ki je postal predstojnik Katedre za pediatrijo. Otroška bolnišnica na Ulici stare pravde se je preimenovala v Pediatrično kliniko, kjer je bil tudi prvi sedež Katedre za pediatrijo (Sliki 2.1 in 2.2).

Slika 2.1: Prvi sedež Katedre za pediatrijo je bil leta 1945 v otroški bolnišnici na Ulici stare pravde.

Slika 2.2: Prof. dr. Bogdan Derč, predstojnik Katedre za pediatrijo v obdobju 1945–1947.

Ustanovitev popolne Medicinske fakultete je bila prvovrsten nacionalni in hkrati politični dogodek, zato se je ustanovitvenega dogodka poleg profesorjev udeležilo tudi takratno slovensko politično vodstvo (Slika 2.3).

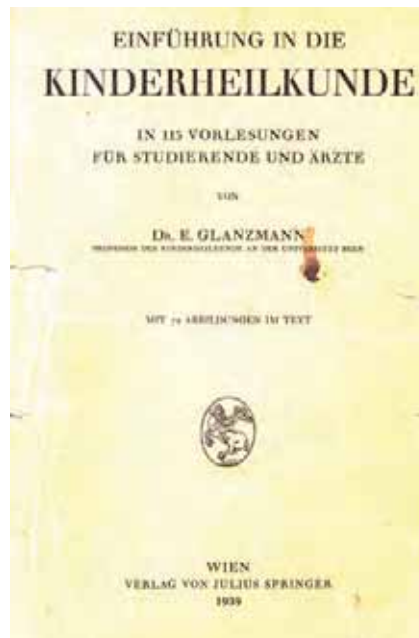
Ob izvolitvi v rednega profesorja je imel prof. dr. Bogdan Derč nastopno predavanje z naslovom »Pomen in vzpon pediatrije«, ki je bilo leta 1946 objavljeno v Zdravstvenem vestniku in ponatisnjeno v reviji Slovenska pediatrija.

Predavanja iz pediatrije so potekala v predavalnici Interne klinike, praktične vaje pa v večini na otroški kliniki.

Rokopis pediatričnih predavanj sicer ni bil nikoli natisnjen, znano pa je, da je prof. dr. Bogdan Derč nadvse cenil pediatrični učbenik prof. Glanzmanna in zato svoja predavanja pripravljaval prav po tej knjigi (Sliki 2.4a in b).

Slika 2.3: Učitelji ter predstavniki Univerze in vlade ob ustanovitvi polne Medicinske fakultete v Ljubljani. Prof. dr. Bogdan Derč je v prvi vrsti, tretji z desne. Levo od njega stojijo predsednik vlade Boris Kidrič, zdravstveni minister Marjan Ahčin, Zdenka Kidrič in mikrobiologinja Milica Valentinčič Petrovič. Desno od prof. dr. Derča sta France Kidrič in nevrolog Ivan Marinčič. V drugi vrsti stojijo (z desne): predavateljica anatomije Valentina Kobe, ginekolog in predavatelj zgodovine medicine Ivan Pintar, dermatovenerolog Jernej Demšar, Milko Kos, infektologinja Sabina Praprotnik, Juš Kozak in kirurg Božidar Lavrič. V ozadju so (z desne): predavatelj biokemije Dušan Štucin, Fran Ramovž, predavatelj biologije Hubert Pehani, rentgenolog Josip Hebein, ginekolog Pavel Lunaček, ortoped Bogdan Breclj, predavatelj sodne medicine Janez Milčinski, Josip Vidmar, internist Igor Tavčar, patolog France Hribar, okulist Leopold Ješe in Ferdo Kozak.

Slika 2.4a: Učbenik prof. Glanzmanna.

Slika 2.4b: Prva stran knjige s podpisom prof. Bogdana Derča.

Slika 2.5: Zabeležke prof. dr. Bogdana Derča pri poglavju Celiakija.

Dokaj »utrujen« izvod učbenika prof. Glanzmanna, ki ga je uporabljal prof. Bogdan Derč, je restavriral in zvezal v trde platnice prim. Luka Pintar. V učbeniku vidimo številne profesorjeve zabeležke in tudi posebej poudarjena poglavja, ki jih je predstavljal študentom medicine (Slika 2.5).

Zaznamki kažejo, da je prof. dr. Bogdan Derč študentom predstavil naslednje vsebine: razvoj otroka, prehrana dojenčka – dojenje, avitaminoze – rahitis, bruhanje dojenčka – pilorostenozna, prirojena atiroza, hipotiroza in golšavost, malabsorpcija – celiakija, enterokolitis – dehidracija, toksikoza, pljučne bolezni – tuberkuloza, otroške infekcijske bolezni in kožne bolezni otrok.

Sicer je bilo Derčevo delovanje predvsem prosvetno-zdravstvenega značaja. Svojih znanstvenih del ni objavljaj. Izreden pomen je posvečal pravilni prehrani novorojenčkov in dojenčkov, kar je razvidno iz njegovih objav:

1. O vzrokih bolezni. Ognjišče 1907: 6–8, 19–22, 56–8.
2. O boleznih v prebavilih dojenčkov. Ognjišče 1907: 68–73.
3. Hranitev dojenčka. Otrok. Zaznamek razstave za vzgojo, varstvo in splošni blagor mladine. Ljubljana 1908; XXXII: 85, 48–54.
4. Nekoliko črtic o mleku. Domače ognjišče 1908: 161–72.
5. Materam v opomin. Domače ognjišče 1911: 81–3.
6. Skrbimo za otroke (letak s tremi stranmi), Ljubljana 1911.
7. Važno poglavje o narodnem zdravstvu (letak z osmimi stranmi).
8. Dojenček, njega negovanje in prehrana. I. izdaja Ljubljana: Tiskarska zadruga, 1919: 43 strani, II. izdaja Ljubljana: Tiskarska zadruga, 1921: 51 strani.
9. O skrbništvu za dojenčka in matere. Slovenski narod 1919: 62 strani.
10. B. Derč, Svetlič, M. Avčin: Problem otroške bolnice v Ljubljani. Zdrav Vestn 1941: 13: št. 3 (Ob ustanovitvi Pediatrične sekcije SZD).
11. Slovenska mati, doji! Tiskovna zadruga. 1943: 79 strani.

V publikaciji iz leta 1941 je pisal o problemih otroške bolnišnice v Ljubljani in v nastopnem predavanju »Pomen in vzpon pediatrije« poudaril pomembnost otroškega zdravstva, saj bolni otroci predstavljajo kar dve tretjini bolnikov, ki jih obravnavajo splošni zdravniki. Utemeljil je tudi razliko med potekom bolezni pri otrocih in potekom bolezni pri odraslih ter poudaril, da otrok nikakor ni pomanjšana odrasla. Zavzemal se je, da bi pri gradnji otroške bolnišnice v prihodnosti upoštevali njegov nasvet, naj se vsi otroci, ne glede na vrsto bolezni, zdravijo na enem mestu in da moramo poskrbeti ne le za kurativno dejavnost, ampak tudi za preventivno in rehabilitacijo bolnih otrok, kar je osnova t. i. unitaristične pediatrije (Slika 2.6).

Slika 2.6: Prof. dr. Bogdan Derč.

Prof. dr. Bogdan Derč je prevzel vodenje novonastale Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete pod pogojem, da se v prihodnosti v Pediatrično kliniko vključijo tudi drugi oddelki z bolnimi otroki, predvsem infekcijski oddelek, otroški kirurški oddelek ter dermatološki in otorinolaringološki oddelek. Politiki so mu to sicer obljubili, a so ga dejansko izigrali, saj niso omogočili združitve pediatrične dejavnosti na enem mestu. Zaradi njegovega nasprotovanja otroškim jaslim, ki naj bi nadomestile izključno sobivanje matere in otroka, ter pripomb na vsesplošno razširjeni vsiljeni ruski vpliv so ga leta 1947 celo nasilno upokojili.

Neverjetno podobna situacija se je odvila 60 let kasneje. Pri načrtovanju Nove pediatrične klinike so predvideli, da bi bilo v novi bolnišnici združenih čim več subspecialnih pediatričnih oddelkov, kar je priporočil tudi zunanji recenzent dr. Del Campo iz Avstralije. Zaradi nerazumljivega zmanjšanja površine klinike na zahtevo takratnega ministra za zdravje se ni uresničila načrtovana namestitev otroškega infekcijskega oddelka na novi kliniki, saj bi bili pogoji za zdravljenje otrok bistveno slabši kot v starem poslopju. To je bil tudi glavni razlog, da infekcijski oddelek ni bil našel mesta na novi kliniki.

Že dogovorjeno umestitev otroškega dermatološkega oddelka v novo kliniko je leta 2009 preprečila novoimenovana strokovna direktorica, ki je prelomila obljubo, da se bo vsaj ambulantni del pediatrične dejavnosti odvijal na novi kliniki, bolnišnična pa po potrebi. Celotna dejavnost z novo opremo, nabavljeno posebej za novo kliniko, se je tako s Pediatrične klinike na Ulici Stare pravde preselila na staro Dermatološko kliniko, kjer so bili pogoji za zdravljenje otrok izredno slabi.

Obdobje po prof. dr. Bogdanu Derču

Po nasilni upokojitvi prof. dr. Bogdana Derča leta 1947 je nadzor nad Katedro za pediatrijo z odlokom prevzel takratni profesor interne medicine prof. dr. Ljudevit Merčun, dejansko pa je Katedro vodil **dr. Marij Avčin**, ki je leta 1947 postal asistent pediatrije na Medicinski fakulteti v Ljubljani. V povojnem času je prišlo do številnih sprememb. V šolskem letu 1949/50 se je Medicinska fakulteta odcepila od Univerze in začela delovati kot samostojna Medicinska visoka šola ter se nato leta 1954 ponovno priključila Univerzi v Ljubljani z odsekoma za splošno medicino in stomatologijo.

Prof. dr. Mariju Avčinu so se pri pouku pediatrije v naslednjih letih pridružili **dr. Lev Matajč**, ki je z delom na Pediatrični kliniki pričel leta 1948, in leto kasneje še **dr. Jože Jeras**, **dr. Milan Šilc**, **dr. Zora Konjajev** in **dr. Majda Kmet Benedik**, medtem, ko je **dr. Krista Kocijančič** na kliniki delovala od leta 1950. Člani katedre so formalno postali kasneje.

Predavanja iz pediatrije so sprva potekala v predavalnici Interne klinike, študentske praktične vaje pa na Otroški kliniki in tudi v Centralnem otroškem dispanzerju. Po preselitvi klinike na Vrazov trg 1 leta 1953 in dograditvi klinike z oddelki za šolske otroke leta 1956 so predavanja potekala v predavalnici Pediatrične klinike. Tako se je na Vrazov trg preselil tudi sedež Katedre za pediatrijo (Sliki 2.7a in b).

Slika 2.7a: Pediatrska klinika na Vrazovem trgu, kjer je bil po preselitvi iz Ulice stare pravde sedež Katedre za pediatrijo.

Slika 2.7b: Pogled na Pediatrsko kliniko; v ospredju je nekdanja Šempetrska kasarna, v kateri je od leta 1945 sedež Medicinske fakultete v Ljubljani.

Slika 2.8: Prof. dr. Marij Avčin za katedrom Pediatrske klinike.

Pri predavanjih sta se izmenjevala prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajca, za projekcije z epidioskopom pa je skrbel laborant Albin Rogelj, ki je sicer opravljal tudi enostavne laboratorijske analize (Slika 2.8).

Predavanje prof. dr. Leva Matajca iz leta 1956 omenja tudi prof. dr. Marjan Prodan v svojih spominih na prof. dr. Matajca, objavljenih v enem od predhodnih prispevkov. Strokovni razvoj medicine in pomanjkanje zdravnikov sta bila povezana z reformami študija, s katerimi so želeli pospešiti praktično usposabljanje bodočih zdravnikov.

Spominjam se svojega vpisa na Medicinsko fakulteto leta 1963. Program je trajal pet let. V prvem letniku so bila predavanja in vaje od 7. ure zjutraj do poznih popoldanskih ur, neredko celo do 20. ure. Pri anatomiji, katere opravljeni izpit je bil pogoj za vpis v drugi letnik, se nam je pridružila skupina kolegov, ki so poskusno s študijem pričeli leto dni prej in v enem samem semestru »osvojili« anatomijo in neke vrste propedeutiko ter takoj pričeli z delom pri bolnikih. Učitelji so ugotovili, da je bilo osnovno znanje anatomije in tudi znanje nasploh pri omenjeni poskusni skupini študentov tako slabo, da so »pospešeni program« takoj ukinili in zahtevali, da se omenjeni študentje vključijo v redni program pouka, organiziran za nas, leto dni mlajše kolege.

Predavanja pediatrije sta leta 1968 izvajala samo prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajca po dve uri tedensko. Prof. dr. Marij Avčin je predstavil razvoj otroka, dedne bolezni, kromosomopatije, problematiko cepljenj in na splošno preventivno in socialno problematiko razvojnega obdobja. Prof. dr. Lev Matajca je predaval o motnjah presnove vode in elektrolitov, povezanih z dehidracijo pri nekaterih boleznih, zlasti enterokolitisih, o sladkorni bolezni, nizki rasti, motnjah presnove ter ledvičnih in revmatskih boleznih. Predavatelja sta pozornost študentov pritegnila z zanimivo kazuistiko in bolnike nemalokrat predstavila tudi v predavalnici.

Vaje so potekale na različnih oddelkih Pediatrske klinike. Spominjam se vaj na neonatalnem oddelku pri prof. dr. Zori Konjajev, na oddelku za dojenčke pri prof. dr. Kristi Kocijančičevi, na gastroenterološkem oddelku pri prim. Henriku Pečetu, na nevrološkem oddelku pri prof. dr. Jožetu Jerasu in na pulmološkem oddelku pri prof. dr. Milanu Šilcu, ki nam je predstavil tudi pediatrsko radiološko diagnosticiranje. Del vaj je potekal tudi v Centralnem otroškem dispanzerju pri doc. dr. Zdenki Humar.

Prof. dr. Marij Avčin je bil član Katedre za pediatrijo od 22. 8. 1946, predstojnik katedre pa od leta 1947 do 30. 9. 1977, torej 30 let. 1. 1. 1965 je postal prodekan Medicinske fakultete, s 1. 12. 1965 pa je bil eno mandatno obdobje dekan Medicinske fakultete.

Prof. dr. Marija Avčina sta kot predstojnika katedre nasledila **prof. dr. Lev Matajc** (1977–1981) in **prof. dr. Jože Jeras** (1981–1989) (Slike 2.9 a, b in c).

a. Prof. dr. Marij Avčin (1947–1977).

b. Prof. dr. Lev Matajc (1977–1981).

c. Prof. dr. Jože Jeras (1981–1989).

Slike 2.9a, b in c: Predstojniki Katedre za pediatrijo v obdobju 1947–1989.

Za prof. dr. Jožetom Jerasom so bili predstojniki katedre **prof. dr. Marjan Prodan** (1989–1993), **prof. dr. Ciril Kržišnik** (1993–2014) in **prof. dr. Tadej Battelino** od leta 2014 dalje (Slike 2.10 a, b in c).

a. Prof. dr. Marjan Prodan (1989–1993).

b. Prof. dr. Ciril Kržišnik (1993–2014).

c. Prof. dr. Tadej Battelino (od 2014 dalje).

Slike 2.10a, b in c: Predstojniki Katedre za pediatrijo v zadnjih 25 letih.

Po upokojitvi prof. dr. Marija Avčina leta 1977 je pričel študentom medicine poleg prof. dr. Leva Matajca predavati tudi prof. dr. Jože Jeras, predvsem o pediatrični nevrološki problematiki ter psihosocialnih problemih otrok in mladostnikov. Obema profesorjema sta se pri predavanjih študentom medicine v okviru izbirnega programa neonatologija pridružili prof. dr. Zora Konjajev, ki je bila članica Katedre za pediatrijo od 1. 10. 1959 do 31. 8. 1982, in prof. dr. Majda Kmet Benedik (Sliki 1.11 a in b). Dr. Majda Benedik je predavala o hemato-onkoloških boleznih otrok, članica katedre pa je bila od 1. 10. 1959 do 29. 2. 1984.

Slika 2.11 a in b: Članici Katedre za pediatrijo prof. dr. Zora Konjajev (a) in prof. dr. Majda Kmet Benedik (b).

Slika 2.12: Prof. dr. Milan Šilc.

Študentom stomatologije oziroma dentalne medicine je pediatrijo predaval prof. dr. Milan Šilc, ki je bil član katedre od 1. 2. 1958 do 31. 8. 1991 (Slika 2.12).

V 70. letih prejšnjega stoletja se je v delo katedre vključilo več novih sodelavcev: prof. dr. Darja Fettich od 1. 4. 1971 do 29. 6. 1989 (Slika 2.13), prof. dr. Milan Štrukelj od 1. 7. 1972 do 30. 9. 1997 (Slika 2.14), asist. prim. Ivica Tivadar od 15. 10. 1973 do 29. 6. 1989 (Slika 2.15), prof. dr. Ciril Kržišnik od 1. 2. 1977 do 30. 9. 2014, asist. prim. Iztok Jakša od 1. 12. 1978 do 31. 8. 1995 (Slika 2.16) in prof. dr. Marjan Prodan od 22. 6. 1978 do 1. 8. 1995.

Slika 2.13: Prof. dr. Darja Fettich.

Slika 2.14: Prof. dr. Milan Štrukelj.

Prof. dr. Darja Fettich je poleg splošne pediatrije predavala tudi o pogostih srčnih in žilnih boleznih pri otrocih, prof. dr. Milan Štrukelj pa je v pouk pediatrije uvedel t. i. problemsko usmerjeni študij ter tako pritegnil zanimanje študentov za pediatrično pulmologijo in splošno pediatrijo. Asist. prim. Ivica Tivadar je študentom poleg nevroloških boleznih in kazuistike predavala tudi o živčno-mišičnih boleznih, asist. prim. Iztok Jakša pa o pogostih ledvičnih boleznih pri otrocih.

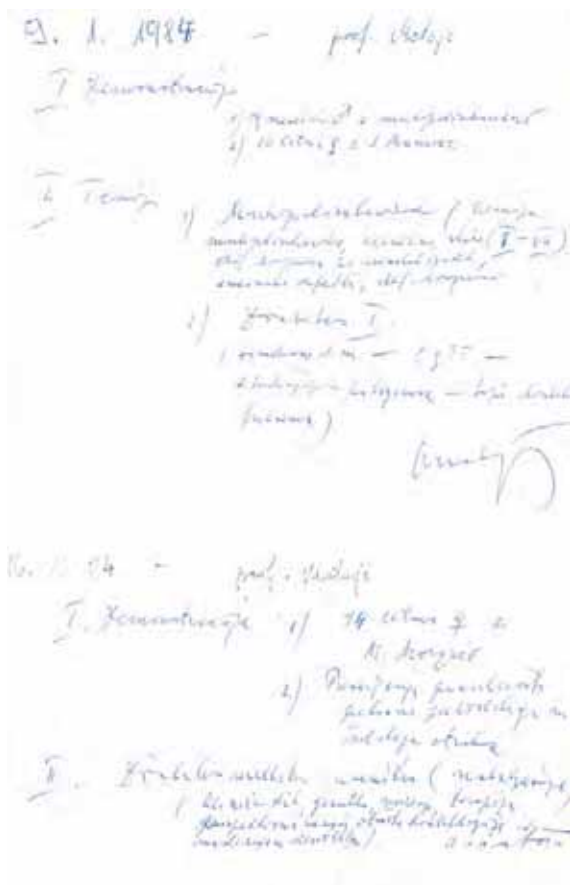

Slika 2.15: Asist. prim. Ivica Tivadar.

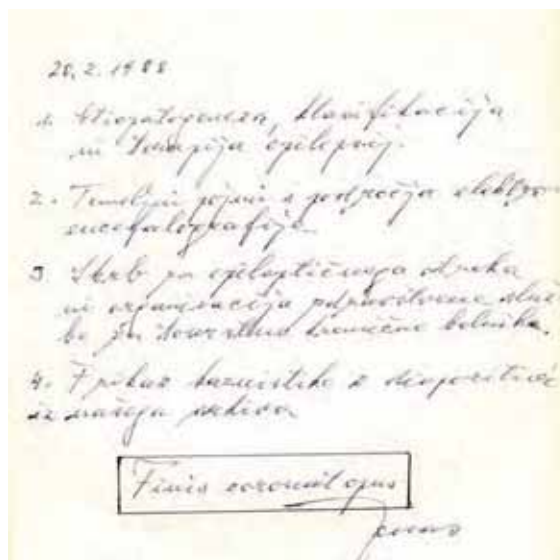

Slika 2.16: Asist. prim. Iztok Jakša.

Prof. dr. Lev Matajca se je upokojil pri starosti 70 let. Zadnje predavanje o sladkorni bolezni pri otrocih 17. 1. 1984 je dokumentirano v zabeležki predavanj katedre (Slika 2.17).

Slika 2.17: Zadnje predavanje prof. dr. Leva Matajca.

Slika 2.18: Zadnje predavanje prof. dr. Jožeta Jerasa.

Prof. dr. Jože Jeras je imel zadnje predavanje o epilepsiji 20. 2. 1988, torej štiri leta kasneje, kar je tudi lastnoročno zabeležil v zvezku predavanj in zapis dopolnil z latinskim rekom o koncu svojega dela »Finis coronat opus« (Slika 2.18).

Slika 2.19: Člani Katedre za pediatrijo MF oktobra 1998. Zadnja vrsta (z leve): prof. dr. David Neubauer, prof. dr. Tadej Battelino, doc. dr. Janez Primožič, asist. dr. Borut Bratanič, prof. dr. Janez Jazbec, asist. mag. Uroš Mazič in prof. dr. Štefan Grosek. Prva vrsta (z leve): asist. prim. dr. Polona Brcar, prof. dr. Ciril Kržišnik, tajnica katedre ga. Breda Stergar in doc. dr. Zvonka Rener Primec.

Slika 2.20: Člani katedre za pediatrijo MF oktobra 2008. Stojijo (z leve): prof. dr. Štefan Grosek, prof. dr. Tadej Avčin, prof. dr. Rok Orel, prof. dr. Janez Jazbec, prof. dr. Tadej Battelino, asist. dr. Borut Bratanič in asist. dr. Gregor Novljan. Sedijo (z leve): doc. dr. Janez Primožič, tajnica ga. Branka Kenda, prof. dr. Ciril Kržišnik, doc. dr. Zvonka Rener Primec in prof. dr. David Neubauer.

V 80. letih in kasneje so člani katedre postali še naslednji sodelavci: asist. prim. Marijana Kuhar od 1. 12. 1984 do 30. 9. 1993, prof. dr. David Neubauer od 1. 9. 1987 dalje, asist. dr. Borut Bratanič od 1. 12. 1989 dalje, asist. dr. Lada Cindro od 1. 7. 1990 do 15. 2. 1995, doc. dr. Janez Primožič od 1. 7. 1990 do 29. 12. 2010, prof. dr. Tadej Battelino od 1. 10. 1994 dalje, doc. dr. Zvonka Rener Primec od 1. 10. 1995 dalje, prof. dr. Janez Jazbec od 1. 4. 1996 dalje, prof. dr. Štefan Grosek od 15. 12. 1997 dalje, asist. prim. dr. Polona Brcar od 31. 12. 1997 do 30. 9. 2005 in asist. mag. Uroš Mazič od 1. 10. 1998 do 31. 1. 2008 (Slika 2.19).

Za prof. dr. Jožetom Jerasom je vodenje katedre prevzel prof. dr. Marjan Prodan, ki je posodobil pouk pediatrije. Poleg njegovih predavanj o pediatrični propedeutiki in razvoju otroka je vključil tudi subspecialna področja pediatrije in za izvedbo predavanj pooblastil klinične strokovnjake, predvsem člane katedre. Z enakim konceptom pouka je nadaljeval naslednji predstojnik katedre prof. dr. Ciril Kržišnik, ki je vodenje katedre prevzel novembra 1993.

Med letoma 2005 in 2008 so člani katedre postali še prof. dr. Tadej Avčin od 1. 3. 2006 dalje, prof. dr. Tomaž Podnar od 1. 12. 2006 do 12. 9. 2008, prof. dr. Rok Orel od 1. 4. 2008 dalje in asist. dr. Gregor Novljan od 1. 10. 2008 dalje (Slika 2.20).

Kasneje so člani katedre postali še doc. dr. Anamarija Meglič od 1. 12. 2009 do 30. 6. 2011, doc. dr. Matjaž Homan od 1. 3. 2010 dalje, asist. dr. Nataša Toplak od 1. 1. 2011 dalje, asist. Vladan Rajić od 1. 4. 2011 dalje, asist. mag. Jernej Brečelj od 1. 10. 2012 dalje, prof. dr. Darja Paro Panjan od 1. 6. 2012 dalje, doc. dr. Maja Pavčnik od 1. 3. 2013 dalje, doc. dr. Damjan Osredkar kot znanstveni sodelavec za raziskovanje od 1. 10. 2014 dalje in doc. dr. Primož Kotnik od 1. 1. 2015 dalje.

Tajniško dejavnost katedre je z delno zaposlitvijo sprva vodila gospa Silva Korinšek, v 80. letih gospa Nada Lipar, med letoma 1994 in 2000 gospa Breda Stergar, od leta 2000 pa je tajnica katedre gospa Branka Kenda. V obdobju 1972–2012 je bila delna uslužbenka katedre tudi fotografinja gospa Gertruda Heimer.

Sodelavci, habilitirani na katedri, ki sodelujejo oz. so sodelovali pri pouku, so: asist. Natalija Kranjc, asist. dr. Mirjana Perkovič Benedik, asist. dr. Barbara Gnidovec Stražišar, doc. dr. Marta Macedoni Lukšič, asist. mag. Mihael Rogač, asist. dr. Maja Jekovec Vrhovšek, asist. mag. Luka Kopač, doc. dr. Samo Vesel, asist. mag. Andreja Borinc Beden, asist. mag. Mojca Žerjav Tanšek, doc. dr. Nataša Bratina, asist. mag. Nevenka Bratanič, doc. dr. Magdalena Avbelj Stefanija, asist. mag. Lidija Kitanovski, asist. dr. Barbara Faganel Kotnik, asist. Simona Avčin, asist. dr. Veronika Velenšek, prof. dr. Rajko Kenda, doc. dr. Rina Rus, prof. dr. Tanja

a. 1945–1956.

b. 1956–2009.

c. od 2009 dalje.

Slike 2.21: Sedež Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani na Pediatrični kliniki na Ulici stare pravde (a), na Vrazovem trgu (b) in na Bohoričevi ulici (c).

Kersnik Levart, doc. dr. Matjaž Kopač, prof. dr. Metka Derganc, asist. mag. Gorazd Kalan, doc. dr. Mojca Grošelj Grenc, prof. dr. Nataša Fidler Mis, asist. dr. Štefan Blazina, asist. dr. Urh Grošelj, asist. Sara Bertok, asist. dr. Darja Šmigoc Schweiger, asist. dr. Petja Fister, asist. Tina Kamhi Trop, asist. mag. Darja Urlep Žužej, doc. dr. Damjana Ključevšek, asist. dr. Štefan Blazina in asist. Aneta Soltirovska Šalamon.

V zadnjih dvajsetih letih se je število članov katedre povečalo z 8 na 17. Katedra se je okrepila s stalno zaposleno tajnico, znatno pa se je povečalo tudi število nazivnih asistentov, docentov in profesorjev ter sodelavcev, ki sodelujejo pri pouku pediatrije. Uvedli smo pisni izpit iz pediatrije, ki mu ob pozitivni oceni sledita praktični del pri asistentih in teoretični del, praviloma pri učiteljih pediatrije.

V zadnjih desetletjih je Katedra za pediatrijo pouk pediatrije izvajala v petem letniku splošne in dentalne medicine. V devetem semestru so bila v okviru rednega osnovnega programa za študente medicine predstavljena najpomembnejša poglavja pediatrije v obliki predavanj s prikazom kliničnih primerov v obsegu 60 ur. Izbirni program je obsegal posamezna izbrana, ozko usmerjena področja pediatrije za zainteresirane študente v obsegu 30 ur. V desetem semestru, v t. i. blokih pediatrije, so potekale štiritedenske praktične vaje na pediatričnih oddelkih po šest ur dnevno, vključno z dvema urama seminarja iz urgentnih pediatričnih področij, ki so jih pripravljali trije študentje pod nadzorom mentorja (učitelja ali asistenta). Praktične vaje so potekale na vseh oddelkih Pediatrične klinike, Kliničnem oddelku za otroško kirurgijo in intenzivno terapijo Kirurške klinike UKC, v predšolskih in šolskih dispanzerjih Zdravstvenega doma Ljubljana ter v Centru Dolfke Boštjančič v Dragi pri Igu.

Pouk na odseku za dentalno medicino je za študente petega letnika potekal v zimskem semestru v obliki predavanj s prikazom kazuistike in seminarjev, ki so jih pripravili študentje pod vodstvom mentorja (učitelja ali asistenta). Od leta 2009 poteka pouk pediatrije na novi Pediatrični kliniki (Slike 2.21).

V okviru katedre in klinike smo uvedli vsakodnevne klinične konference s prikazom klinične kazuistike, predstavitev sodobnih strokovnih doktrin, predvsem urgentne medicine v pediatriji, in t. i. patoanatomskimi konferencami (»MM-konferencami«) ter s kliničnimi poročili in analizami bolnikov, ki so umrli na Pediatrični kliniki. Opisani program se je nadaljeval tudi po letu 2009, predvsem v obliki t. i. velikih vizit.

Katedra za pediatrijo je študentom medicine v sodelovanju s kliniko omogočila tudi vključevanje na raziskovalnem področju, predvsem v okviru Prešernovih nagrad za študente. Številni mladi raziskovalci, ki so bili

vključeni tudi v klinično delo, so postali uspešni kliniki in so tudi kasneje kakovostno opravljali raziskovalno delo.

Člani katedre so sodelovali v različnih domačih in mednarodnih raziskovalnih projektih, organizirali številna strokovna srečanja doma in v tujini ter sodelovali tudi pri ustanovitvi pediatričnih strokovnih združenj in izobraževalnih programov.

V sodelovanju z Ministrstvom za zdravje je Katedra za pediatrijo več desetletij organizirala in vodila večji del specializacije iz pediatrije in šolske medicine. Leta 2002 je vodenje specializacije iz pediatrije prevzela Zdravniška zbornica, člani katedre pa so še naprej sodelovali v tem programu.

Katedra za pediatrijo vsako leto organizira stalno podiplomsko izobraževanje iz pediatrije, ki ima na Pediatrični kliniki dolgo tradicijo. Strokovno izpopolnjevanje zdravnikov klinike je v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja spodbujal že prof. dr. Marij Avčin. Na rednih seminarjih klinike so pediatri poročali o izkušnjah z obiskov in dela v tujih priznanih pediatričnih centrih, pogosto pa so sodelovali tudi drugi zdravniki kliničnih bolnišnic, ki so obravnavali bolne otroke. Ohranjen je vezan izvod seminarških predavanj iz šolskega leta 1955/1956 z navedbo števila udeležencev in razpravljanih ob nekaterih predavanjih. Nabor tem je zanimiv in kaže, da se je obolevnost otrok v zadnjih 50 letih dokaj spremenila, kar je razvidno s seznama predavanj.

Seznam seminarških predavanj na otroški kliniki v šolskem letu 1955/1956

1. Dr. KONJAJEV Zora: Evolucija idej o vzrokih in mehanizmu toksičnih stanj dojenčkov.
2. Dr. JERAS Jože: EEG pri nevrotoksičnem sindromu.
3. Dr. LUŽNIK Miloš: O rezistenci bakterij na antibiotike.
4. Dr. KONJAJEV Zora: Analiza brisov z ozirom na antibiogram na štaciji nedonošenčkov.
5. Dr. KORNHAUSER Pavel: Poročilo o strokovnem sestanku pediatrov v Beogradu.
6. Dr. FETTICH Darja: poročilo o strokovnem sestanku pediatrov v Beogradu.
7. Dr. JERAS Jože: Empyema thoracis pri dojenčku.
8. Dr. ŠILC Milan: Kratak doprinos k problematiki pljučnih abscesov.
9. Doc. dr. DEREANI Karmen: Hipoksična retinopatija oziroma retrolentalna fibroplazija.
10. Dr. KONJAJEV Zora: Problem retinopatij v patologiji prematuritete.
11. As. dr. HUMAR Zdenka: Posvetovanje o nekih vprašanih odnosov v družini in seksualne vzgoje mladine.
12. Doc. dr. AVČIN Marij: Zdravnik in spolna vzgoja otrok.
13. Doc. dr. AVČIN Marij: Glavne smernice spolne vzgoje pri otroku.
14. Doc. dr. AVČIN Marij: Poročilo o mednarodni konferenci o zdravljenju tuberkuloze pri otrocih (4 seminarji).
15. Doc. dr. MATAJC Lev: Poročilo o 4-mesečnem študiju otroškega zdravstva v Londonu.
16. As. dr. KOCIJANČIČ Krista: Primer mediteranske anemije pri nas.
17. Dr. VRTOVEC Sonja: Razvoj rejništva v Sloveniji in adopcije.
18. Dr. PITAMIC Ančka: Razvoj zaščite otrok v Sloveniji od začetka do danes.
19. Doc. dr. AVČIN Marij: Babica – osnovni pediatrični sodelavec na našem terenu.

Predavanja »zunanjih« predavateljev

1. Prof. MATKO Marjan: Problemi vzgojno iztirjenih otrok. (z nadaljevanjem v 3 seminarjih).
2. Dr. MAZOVEC Majda: Diagnostika prirojjenih srčnih napak.
3. Prof. dr. LAVRIČ Božidar: Kirurška terapija prirojjenih srčnih napak.

4. Dr. KOŠAK Miro: Prikaz operiranih srčnih napak na kirurški kliniki v Ljubljani.
5. Doc. dr. KRUŠIČ Valter: O preventivi zobnega kariesa.
6. Ing. PRETNAR Zora: Kratak pregled biokemičnih preiskav.
7. Program enega seminarja je obsegal demonstracije kliničnih primerov.

Pediatrov je bilo še v 60. letih prejšnjega stoletja relativno malo, zato so zlasti v manjših krajih popoldne, ponoči ter ob koncih tedna in praznikih (pa tudi sicer) nujno pomoč otrokom nudili predvsem splošni zdravniki. Nekaterim od njih je bilo omogočeno dodatno izobraževanje s področja otroškega in perinatalnega varstva v obliki nekajmesečnega tečaja »Varstvo žena, otrok in mladine«, ki ga je izvajal Inštitut za varovanje zdravja RS v sodelovanju s Katedro za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani in Pediatrično kliniko. Ti zdravniki (t. i. pediatrioidi) so v Sloveniji zavzeto skrbeli za zdravstveno varstvo otrok in mladostnikov ter bolne otroke usmerjali na poglobljeno obravnavo na otroške oddelke splošnih bolnišnic oziroma po potrebi tudi na Pediatrično kliniko v Ljubljano.

Prav zanje in tudi za mlade pediatre, ki jim je Ministrstvo za zdravje v vse večjem številu pričelo odobravati specializacijo iz pediatrije, sta Katedra za pediatrijo in Pediatrična klinika pričeli organizirati stalno izpopolnjevanje v obliki simpozijev, na katerih so predstavljali strokovno pediatrično doktrino in novosti iz pediatrije. Podiplomsko izobraževanje je bilo nadvse koristno za vsakodnevno delo zdravnikov, ki so izvajali zdravstveni in preventivni program pri populaciji v razvojnem obdobju.

Prvi tovrstni simpozij z naslovom »Pediatrija za zdravnike splošne prakse« so organizirali leta 1965, naslednjega z naslovom »Sodobno zdravljenje akutnih bolezni otrok« pa leta 1968. Tretji simpozij, posvečen uroinfektu pri otroku in hematološkim temam, je potekal junija 1974 in so ga na predlog prof. dr. Jožeta Jerasa poimenovali po pionirju pediatrije na Slovenskem »3. Derčevi pediatrični dnevi«. Sprva so pediatrične dneve organizirali prof. dr. Marij Avčín, prof. dr. Lev Matajč in prof. dr. Jože Jeras s sodelavci (Slika 2.22), tiskane zbornike strokovnih srečanj pa sta urejala prof. dr. Milan Štrukelj in prim. Iztok Jakša ter kasneje prim. Henrik Peče. Sprva so Derčeve dneve praviloma pripravljali na dve leti ter s predavanji predstavljali slovensko pediatrično doktrino, strokovna stališča in strokovne dosežke s področja pediatrije.

Slika 2.22: Otvoritev 8. Derčevih dni leta 1983. Desno prof. dr. Lev Matajč, v sredini prof. dr. Jože Jeras, levo od njega prim. Henrik Peče, skrajno levo prof. dr. Ciril Kržišnik.

Od leta 1979 (6. Derčevi dnevi) do leta 1985 (9. Derčevi dnevi) so prispevki Derčevih dnevov izhajali kot dodatek k študentski medicinski reviji »Medicinski razgledi«, v obdobju 1987–1991 (10.–12. Derčevi dnevi) pa ponovno kot samostojni zbornik, ki ga je urejal prim. Henrik Peče.

Slika 2.23: Velika predavalnica Medicinske fakultete v Ljubljani je med Derčevimi dnevi vedno polna.

Derčevih dnevov objavljena v serijski publikaciji Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani »Izbrana poglavja iz pediatrije«, ki jo urejata prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Tadej Battelino (Slika 2.24).

Slika 2.24: Vezana publikacija pediatrskih seminarjev iz leta 1955/56, zborniki Derčevih dnevov in publikacija »Izbrana poglavja iz pediatrije«.

Prvi Derčevi dnevi so bili organizirani v predavalnici Pediatrične klinike na Vrazovem trgu. Po izgradnji Kliničnega centra leta 1975 so se odvijali v veliki predavalnici UKC, po izgradnji nove Medicinske fakultete leta 1987 pa v veliki predavalnici MF (Slika 2.23).

Po osamosvojitvi Slovenije je tedanji predstojnik Katedre za pediatrijo in direktor Pediatrične klinike prof. dr. Marjan Prodan posodobil podiplomsko izobraževanje iz pediatrije in ga organiziral večkrat letno. Od tedaj, torej zadnjih 25 let, so predavanja Derčevih dnevov objavljena v serijski publikaciji Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani »Izbrana poglavja iz pediatrije«, ki jo urejata prof. dr. Ciril Kržišnik in prof. dr. Tadej Battelino (Slika 2.24).

Publikacija ima po oceni Inštituta za bioinformatiko MF in senata MF status učbenika, saj ima stalno obliko ter vsebuje prispevke, ki so recenzirani s strani učiteljev Medicinske fakultete UL in vsebujejo kakovostna strokovna dognanja, podkrepljena z lastno kazuistiko, izkušnjami in ustreznimi tujimi citati. »Izbrana poglavja iz pediatrije« so namenjena podiplomskemu izobraževanju pediatrov, šolskih zdravnikov in ostalih strokovnjakov, ki obravnavajo otroke in mladostnike. Študentom medicine in stomatologije MF ter specializantom pediatrije pa služijo kot dopolnilna literatura za poglobljeni študij pediatrije.

Od leta 1992 Derčevi dnevi potekajo enkrat letno. Junija leta 2014 so tako bili že 32. po vrsti.

Teme, s katerimi se srečujemo na Derčevih dnevih, so izbrane na osnovi anket udeležencev srečanja, ob tem pa skrbimo, da predstavimo večino novih spoznanj s področja pediatrije, ki jih morajo poznati pediatri in šolski zdravniki v okviru stalnega izobraževanja. Zanimive so tudi t. i. vroče teme, npr. ptičja gripa ali vegetarijanstvo pri otrocih. V zadnjih letih se je razpravljalo tudi o »Sodelovanju na področju pediat-

Od leta 1979 poteka podiplomsko izobraževanje iz pediatrije tudi v okviru »Srečanja pediatrov v Mariboru«, ki ga organizira otroški oddelek oziroma Klinika za pediatrijo Maribor. Kakovosten program strokovnega izpopolnjevanja iz pediatrije poteka tudi v okviru Združenja za pediatrijo, različnih subspecialnih pediatričnih sekcij SZD pa tudi strokovnih enot Pediatrične klinike in UKC Ljubljana ter številnih pediatričnih oddelkov splošnih bolnišnic v državi. K večji strokovnosti in kakovosti stalnega izpopolnjevanja iz pediatrije so pripomogli tudi seminarji in t. i. velike vizite na Pediatrični kliniki, ki jih v zadnjih letih organizira asist. dr. Borut Bratanič.

Od leta 1994 izhaja revija »Slovenska pediatrija«, v kateri so poleg različnih prispevkov s področja pediatrije objavljeni tudi posamezni prispevki, predstavljeni na Derčevih dnevih, ter izobraževalni prispevki medicinskih sester v okviru vzporednega sestrskega programa Derčevih dnevov.

Za izvrstno organizacijo Derčevih dnevov in skrbno pripravo publikacij »Izbrana poglavja iz pediatrije« ter »Slovenska pediatrija« je že vrsto let kot tajnica zaslužna ga. Mihaela Jurčec (Slika 2.25).

Ob otvoritvi Derčevih dnevov je s kratkim programom večkrat nastopil Mešani pevski zbor Dr. Bogdan Derč z domicilom na Pediatrični kliniki (Slika 2.26)

Slika 2.25: Predsednica organizacijskega odbora Derčevih dnevov ga. Mihaela Jurčec.

Slika 2.26: Mešani pevski zbor Dr. Bogdan Derč.

Katedra za pediatrijo je ves čas uspešno izvajala program pouka pediatrije za študente splošne in dentalne medicine. Po prof. dr. Bogdanu Derču sta imela sprva status učitelja po dva člana katedre, ostali člani katedre pa status asistenta ne glede na akademski naziv. Tako so bili učitelji tudi prof. dr. Marij Avčin in prof. dr. Lev Matajce, kasneje prof. dr. Jože Jeras, prof. dr. Zora Konjajev, prof. dr. Majda Kmet Benedik, prof. dr. Darja Fettich, prof. dr. Milan Šilc, prof. dr. Marjan Prodan, prof. dr. Milan Štrukelj in prof. dr. Ciril Kržišnik. Konec 80. let se je število učiteljev katedre povečalo na tri, zadnjih 20. let so imeli status učitelja prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. David Neubauer in prof. dr. Tadej Battelino. Prof. dr. Cirila Kržišnika je leta 2014 nasledil prof. dr. Tadej Avčin. Število članov katedre se je v zadnjih dveh desetletjih podvojilo in leta 2012 doseglo število 17, prav tako pa se je v tem obdobju povečalo tudi število članov Katedre za pediatrijo v senatu Medicinske fakultete, od enega člana leta 1994 (prof. dr. Ciril Kržišnik) na tri v zadnjem desetletju (prof. dr. Ciril Kržišnik, prof. dr. David Neubauer in prof. dr. Tadej Battelino). Prof. dr. Cirila Kržišnika je v senatu Medicinske fakultete leta 2013 nasledil prof. dr. Tadej Avčin.

Prenovitev pouka na Medicinski fakulteti v Ljubljani

Bolonjska reforma, ki je pred 15 leti zajela Evropo in tudi Univerzo v Ljubljani, je pri študiju medicine izvzeta iz dvostopenjskega študija. S prenovou pouka na Medicinski fakulteti v Ljubljani, ki poteka v zadnjem desetletju, smo uvedli pomembno spremembo – enovit študij. Pomembni novosti sta učenje veččin sporazumevanja in stika z bolnikom ter seznanjanje z osnovami nujne medicinske pomoči že v prvem in drugem letniku študija, tudi s pomočjo simulacijskega centra Medicinske fakultete. Teoretična znanja predkliničnih predmetov so v novem študijskem programu združena v sklopih tem. Sklopi so razdeljeni po organskih sistemih in prepletajo specifična teoretska znanja z multidisciplinarnim praktičnim kliničnim poukom. Združeni obravnavi vsega pridobljenega znanja je posebej namenjen šesti letnik, v katerem študent pridobljena znanja s področja »sistemov« obogati z učenjem celostnega pristopa k obravnavi bolnika.

Slika 2.27: Predavanje za študente Medicinske fakultete v petem letniku v predavalnici nove Pediatrične klinike.

Žinske medicine in ginekologije, delno v obliki predavanj in seminarjev, pretežno pa s praktičnim delom ob bolnikih. Pouk poteka na istih lokacijah kot vsa leta (Slika 2.27).

Pomembna novost je uvedba učenja praktičnih veščin v simulacijskem centru Medicinske fakultete. Bloku pouka Pediatrija 1 v petem letniku sledi pisni izpit, v šestem letniku pa po opravljenem pouku Pediatrija 2 še pisni, praktični in teoretični del izpita.

Nova oblika študija omogoča dobro prehodnost med različnimi fakultetami v Evropi, kar se je izkazalo zlasti v zadnjih petih letih v okviru programa Erasmus. Na Medicinsko fakulteto v Ljubljani in na Pediatrično kliniko za semester ali dva prihajajo tuji študentje medicine, zlasti iz Španije, s Portugalskega, iz Litve, Latvije in s Poljske, pa tudi iz Francije, z Norveške in Nizozemske ter iz Italije, Srbije in Makedonije. Zanje program poteka v angleškem jeziku. Izpiti, ki jih opravijo na naši fakulteti, so priznani na tujih matičnih ustanovah. Na podoben način se izobražujejo tudi naši študentje na tistih tujih medicinskih fakultetah, s katerimi ima Medicinska fakulteta v Ljubljani podpisan sporazum. Vse to omogoča vpetost ljubljanske medicinske fakultete v mednarodni program EU, katerega pomemben del je tudi obsežen program vseživljenjskega učenja.

Ravno v tem delu je Katedri za pediatrijo uspel pomemben preboj, saj pouk pediatrije od leta 2013 poteka v okviru prenovljenega programa v dveh delih. V petem letniku študentje poslušajo predmet Pediatrija 1 z osnovami pediatrije v obliki predavanj in praktičnih vaj pediatrične propedeutike. V šestem letniku pa poteka predmet Pediatrija 2 ali specialna pediatrija vzporedno s poukom interne medicine, kirurgije, dru-

V februarju 2014 je vodenje Katedre za pediatrijo prevzel prof. dr. Tadej Battelino. Prof. dr. Battelino uspešno nadaljuje prenovu pouka pediatrije, ki se je končno enakovredno postavila ob bok kirurgiji in interni medicini. Velik poudarek v okviru prenove ob že uveljavljenem problemsko naravnem pouku namenjamo tudi krepitvi študentske raziskovalne dejavnosti. Prav v tem delu je pomembna nova prodekanska funkcija, ki jo je leta 2014 prevzel prof. dr. Tadej Battelino kot prodekan Medicinske fakultete za raziskovalno dejavnost. Prodekansko mesto je veliko priznanje Katedri za pediatrijo, kot je bilo mesto prodekana in kasneje tudi dekana prof. dr. Marija Avčina leta 1965.

Prof. dr. Ciril Kržišnik je bil kot predstavnik Medicinske fakultete v obdobju 1992–1994 član znanstveno-pedagoškega sveta Univerze v Ljubljani, v obdobju 1992–1994 predsednik študijske komisije Medicinske fakultete in med letoma 2000 in 2006 član habilitacijske komisije Medicinske fakultete.

Študij splošne in dentalne medicine se slovesno zaključi s svečano podelitvijo diplom v zbornični dvorani Univerze v Ljubljani na Kongresnem trgu (Slika 2.28).

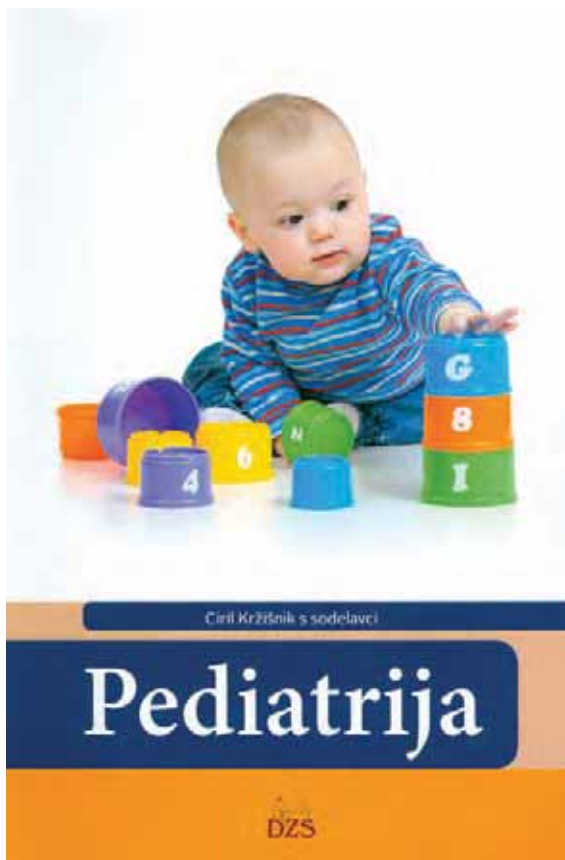
Slika 2.28: Dekan Medicinske fakultete prof. dr. Dušan Šuput čestita študentom medicine ob zaključku študija. V ozadju so učitelji Medicinske fakultete v Ljubljani.

V uvodnem delu slavnostne prireditve najuspešnejši študent letnika po kratkem koncertu pevskega zbora študentov Medicinske fakultete prebere Hipokratovo pri-

sego, ki jo ponovijo prisotni mladi zdravniki in zdravnice. Dekan Medicinske fakultete v kratkem nagovoru čestita diplomantom za uspešno zaključen študij ter jim zaželi obilo zadovoljstva in uspeha v bodočem zahtevnem in plemenitem poklicu ter obvezni specializaciji. Vedno poudari, da zdravniški poklic ni le poklic, ampak predvsem poslanstvo, v katerem mora zdravnik glavno skrb posvetiti bolniku. Poleg strokovnosti in raziskovalnih dosežkov je ključna empatija do bolnikov in sodelavcev. Slovesnost se prične s Hipokratovo prisego in konča z mislijo, da nikakor ni dovolj, da Hipokratovo prisego poznamo, ampak je pomembno, da se po njej tudi ravnamo, in to v vseh njenih delih (Slika 2.29).

Slika 2.29: Hipokratova prisega.

Slika 2.30: Učbenik Pedriatrija.

Razvoj Katedre za pediatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani lahko ocenimo kot izjemno uspešen, saj se po svojih dosežkih kljub majhnosti uvršča med najbolj uspešne katedre na Medicinski fakulteti. Ob njeni 70. obletnici, ki je naključno sovpadla s 150-letnico ustanovitve prve otroške bolnišnice na Slovenskem, je 40 avtorjev uspešno napisalo prvi slovenski učbenik pediatrije za študente medicine (Slika 2.30).

Povsem prav je, da upoštevamo tudi pomemben prispevek učiteljev in predhodnikov k razvoju pediatrije pri nas in k napredku pouka pediatrije. A dejstvo je, da se je v zadnjih 20 letih število doktorjev znanosti na kliniki s peščice povečalo na več kot 30, število v revijah z indeksom SCI objavljenih prispevkov pa z le nekaj na več sto. Citati publikacij, ki presegajo število 10.000, potrjujejo odmevnost in uspešnost strokovnega in raziskovalnega dela Katedre za pediatrijo in Pediatrčne klinike.

Struktura članov katedre s svojo strokovnostjo, izkušnjami in delovno vnemo zagotavlja, da bo pedagoško, strokovno in raziskovalno delo v prihodnje še bolj uspešno kot doslej.

Viri:

1. Anon. Dreiundzwanzigster Jahresbericht-Elisabeth-Kinderspitales zu Laibach für die Jahre 1903 und 1904. Verlag des Elisabeth-Kinderspitales-Druck von Kleinmayr & Bamberg, Laibach-Ljubljana 1905 (1865-1905);1-39.
2. Jarc E. Osnove sodobne zaščite otrok v Sloveniji-Kronika slovenskih mest; 1936 št. 1, letnik III, 1-18.
3. Derč B, Svetlič M, Avčin M. Problem otroške bolnice v Ljubljani. Zdrav Vestn, 1941, 89-96.
4. Pintar I. Mediko-kirurški učni zavod v Ljubljani, njegov nastanek, razmah in konec. Ljubljana 1939; 48-54.
5. Derč B. Pomen in vzpon pediatrije. Zdrav Vestn 1946; 18: 215-32.
6. Pintar I, Sernec Logar B. Razvoj pediatrije v Sloveniji. V: Zbornik Udruženje pedijatra Jugoslavije; 1974:1-6.
7. Kržišnik C. Prof. dr. Marij Avčin-osemdesetletnik. Slov Pediatr 1994; 1: 7-9.
8. Avčin M idr. Dediščina. Slov Pediatr 1995; 2 (1/3): 11-23.
9. Avčin M. Otroška klinika v Ljubljani je dograjena. Priroda, človek in zdravje XI; 1956: 1-2: 5-14.
10. Jeras J. Pediatrija nekoč in danes. Slovenija paralele 70: 18-23.
11. Logar I. Iz zgodovine otroške bolnišnice v Ljubljani. Priroda, človek in zdravje XI; 1956: 9-10: 176-9.
12. Avčin M. Ob petdesetletnici zdravnikovanja prof. dr. Bogdana Derča: iz slavljencevega življenja in dela. Zdrav Vestn 1953; 22(5):105-9.
13. Avčin M. Genetična prizadevanja v okviru načrtovanja družine. Zdrav Vestn 1968; 37(7-8): 274-80.
14. Avčin M. Dediščina staršev. Nekaj o genih.. Priroda, človek in zdravje. 1978; 33(5-6): 76-80.
15. Avčin M. Dediščina staršev. Še nekatere lastnosti dominantnega dedovanja. Priroda, človek in zdravje. 1979; 34(1-2): 1-6.
16. Jeras J. Doslej prehojena pot Derčevih pediatričnih dnevov. Med Razgl 1981; 20 (Suppl. 20-1): 3-4.
17. Pintar L. Dr. Bogdan Derč o dojenju. Med Razgl 1981; 20(Suppl.20-1). 7-13.
18. Jeras J. Ob 80. letnici prim. dr. Božene Grosman in 70letnicah prof. dr. Marija Avčina ter prof. dr. Lea Matajca. Zdrav Vestn 1983; 52(12): 549-553.
19. Bigec M, Jeras J. Sedemdeset let Marija Avčina. Med Razgl 1983; 22(4): 556-557.
20. Bigec M, Jeras J. Leo Matajca ima sedemdeset. Med. Razgl 1984; 23(1): 121-122.
21. Bigec M, Jeras J. Ob odhodu Majde Benedik v pokoj. Med. Razgl 1984; 23(1): 124-126.
22. Prodan M. Ob življenjskem jubileju prof. dr. Marija Avčina. Zdrav Vestn 1994; 63(3): 175-5.
23. Prodan M. Štirideset let Pediatrične klinike na Vrazovem trgu v Ljubljani. Slov Pediatr 1997; 4(1-2): 28-30.
24. Jeras J. Kratek zgodovinski oris otroške nevrologije na slovenskem ob jubilejni tridesetletnici. Med Razgl 1998; 37 (Suppl 4): 14-7.
25. Kržišnik C. Petdeset let prve Otroške bolnišnice na Slovenskem. Slov Pediatr 2010; 17: 198-203.
26. Kržišnik C. Prvi »Dan odprtih vrat« nove Pediatrične klinike v Ljubljani - klinika je bila preseljena 27. junija 2009. Slov Pediatr 2009; 17: 153-165.
27. Kržišnik C. 16 let prizadevanj za novo Pediatrično kliniko v Ljubljani. Slov Pediatr 2008; 15: 111-121.
28. Bratanič B. Prof. dr. sci. Zora Konjajev, dr.med. - osemdesetletnica. Zdrav Vestn 2002; 71:119-20.
29. Bratanič B, Konjajev Z. Kratek pregled razvoja klinične neonatologije na Pediatrični kliniki UKC Ljubljana. V: Klinična neonatologija: 1953-2013; 2013: 7-19.
30. Paro-Panjan D. Neonatologija na Pediatrični kliniki danes: V: Klinična neonatologija: 1953-2013; 2013:31-39.
31. Kržišnik C. Prof. dr. Zora Konjajev, utemeljiteljica slovenske neonatologije, devetdesetletnica. Slov Pediatr 2011; 18: 228-238.

32. Prodan M. Ob strokovnem srečanju Združenja za pediatrijo dne 29.11.2002. Zapis posvečen spominu na Milana Šilca, pionirja slovenske pediatrične rentgenologije. *Slov Pediatr* 2001; 10: 57-62.
33. Kenig A. Uvodnik: rentgenologija - radiologija - pediatrična radiologija. *Slov Pediatr* 2002; 9: 187-8.
34. Ključevšek D. 60 let pediatrične radiologije na Pediatrični kliniki v Ljubljani. *Slov Pediatr* 2012; 19: 26-34.
35. Kržišnik C. Prof. dr. Jože Jeras, starosta slovenske pediatrije bo drugo leto dopolnil 90 let. *Slov Pediatr* 2009; 17: 51-5.
36. Kržišnik C. Nova Pediatrična klinika predana v uporabo UKC Ljubljana. *Slov Pediatr* 2009; 17: 49-50.
37. Kržišnik C. Prof. dr. Zora Konjajev, utemeljiteljica slovenske neonatologije, devetdesetletnica. *Slov Pediatr* 2011; 18: 228-38.
38. Kržišnik C. Prof. dr. Marjan Prodan, nekdanji direktor Pediatrične klinike in predstojnik Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani, osemdesetletnik. *Slov Pediatr* 2011; 18: 6-12.
39. Prirejeno in dopolnjeno: Zupančič M. Opis dejavnosti Službe za specialno laboratorijsko diagnostiko. Interno poročilo, Pediatrična klinika Ljubljana, 2014; 1-5.
40. Prirejeno in dopolnjeno: Neubauer D. Zgodovina Nevrološkega oddelka Pediatrične klinike. Interno gradivo. Pediatrična klinika Ljubljana, 2008, dopolnjeno 2014; 1-12.
41. Prirejeno in dopolnjeno: Vidmar Böhm A. Kratka zgodovina pediatričnega nefrološkega laboratorija. 2008, dopolnjeno 2014; 1-4.
42. Prodan M. Osnutek zgodovinskega razvoja pulmologije in radiologije na Pediatrični kliniki. Interno gradivo 1994; 1-6.
43. Prirejeno in dopolnjeno: Glavnik V, Kuhar M. Razvoj pediatrične alergologije, revmatologije in klinične imunologije. Interno poročilo 2008, dopolnjeno 2014; 1-8.
44. Prirejeno in dopolnjeno: Dolničar M. Zgodovinski razvoj pediatrične hemato- onkologije v Sloveniji. Interno gradivo 2008; dopolnjeno 2014; 1-10.
45. Prirejeno in dopolnjeno: Krivec U, Oštir M. Razvoj klinične dejavnosti in zdravstvene nege na pulmološkem oddelku. Interno gradivo 2014; 1-14.
46. Prirejeno in dopolnjeno: Vračko A. Zdravstvena nega na Pediatrični kliniki. Interno gradivo 2008; dopolnjeno 2014; 1 – 28.
47. Antolič V, Balazič J, Bilban M in dr. 90 let Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani (1919-2009), Ljubljana, Medicinska fakulteta 2009; 1-273.
48. Primožič J. Lev Matajc - sedemdesetletnik. Delo 23. II. 1984; str. 3.
49. Kržišnik C. In memoriam prof. dr. Lev Matajc (1914-1990) *Zdrav Vestn* 1990; 12: 578-9.
50. Kržišnik C. In memoriam - prim. dr. Ljubica Brus (1927-1990) *Zdrav Vestn* 1991; 5: 244-4.
51. Kržišnik C. In memoriam prof. dr. Marij Avčin (1913-1995) *Zdrav Vestn* 1995; 10: 599-600.
52. Kržišnik C. In memoriam prof. dr. Krista Kocijančič (1916-2011) *Slov Pediatr* 2011; 1/2: 144-6.
53. Kržišnik C. Prof. dr. Milan Šilc (1921-2002) *Slov Pediatr* 2002; 1: 25-5.
54. Kržišnik C. Prof. dr. Darja Fettich – in memoriam. *Slov Pediatr* 1999; 1/2: 42-2.
55. Kržišnik C. Majda Benedik: Delo 8. XII. 1995; str. 2.
56. Kržišnik C. Thirty years (1963-1993) of pediatric department of endocrinology, diabetes and metabolic diseases Ljubljana - Slovenia - *Zdrav Vestn* 1994; Suppl I, 1-2.
57. Kržišnik C, Sekavčnik V, Sedej N in sod. Medicinsko-funkcionalni program za izgradnjo nove SPS Pediatrična klinika Ljubljana. Klinični center Ljubljana, januar 1997, 1-52.
58. Sekavčnik V, Sedej N in sod. Arhitektonska-projektna naloga za izgradnjo NPK v Ljubljani. Knjiga II, Klinični center, SPS Pediatrična klinika Ljubljana, MPM, november 1977, 1-11.

59. Kržišnik C. Strokovna izhodišča - medicinsko funkcionalni program nove Pediatrične klinike v Ljubljani. *Slov Pediatr* 1998; 5 (1-2): 6-15.
60. Ustanova za NPK v Ljubljani. Prizadevanja civilne družbe za NPK v Ljubljani od leta 1994 do leta 2004. www.trzinka.si/skladpk.htm
61. Ministrstvo za zdravje. Poročilo o delu Komisije za oblikovanje medicinsko funkcionalnega programa NPK v Ljubljani št. 021-21/2002 z dne 7.3. 2003, 1-25.
62. Kržišnik C. 10 let prizadevanj za novo Pediatrično kliniko, 50 let Pediatrične klinike na Vrazovem trgu, 90 let od rojstva prof. dr. Marija Avčina in prof. dr. Leva Matajca. *Slov Pediatr* 2004; 1: 4-7.
63. Kržišnik C. Forty years (1960-2000) of pediatric endocrinology in Slovenia. *Slov Pediatr* 2000; 3: 91-3.
64. Kržišnik C. Prim. dr. Ivica Tivadar - in memoriam. *Slov Pediatr* 2003; 4: 259-60.
65. Kržišnik C. Prof. dr. Milan Štrukelj - sedemdesetletnik. *Slov Pediatr* 1998; 4: 102.
66. Kržišnik C. Prof. dr. Jože Jeras, 1920-2013: nekrolog, *Delo* 17. X. 2013: 241: 14.

Slikovno gradivo:

Fotoarhiv Katedre za pediatrijo MF v Ljubljani

Osebni fotoarhiv prof. dr. Leva Matajca

Osebni fotoarhiv prof. dr. Jožeta Jerasa

Osebni fotoarhiv prof. dr. Marjana Prodana

Osebni fotoarhiv prof. dr. Cirila Kržišnika

Osebni fotoarhiv prof. dr. Zore Konjajev

Osebni fotoarhiv prim. Majde Benedik Dolničar

Osebni fotoarhiv VMS Alenke Vračko